

PAGE NOT
AVAILABLE

INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

jMjnna * samcto rn-* a

CTJB'18 WBQLM1CU8

?—j» 711

Tv sicusau ascirsDAH d. rarrAt

QUAiar.o ixai

01 muioii

4DA2DTIO 1xjoj:

DI DIHOIIION

ttCANTIO U3XIII

Di OBaTIDHE

cjUASano uxxviii

Di VOTO

QUAESTICdOS BIK6IT1VAE

quAsnotras dialis

Ad u*an ItudanCiun In Univaraltatla

l ana la f»oult«l- miaaapMaa)

UM

JOANNIS A SANCTO THOMA

CURSUS THEOLOGICUS * V ' 7

In Summam Theologicam D.Thonae

Tomus VII

IN SECUNDAM SECUNDAE DIVI THOMAE

DE RELIGIONE

DE DEVOTIONE

DE ORATIONE

DE VOTO

QUAESTIONES EXPOSITIVAE

QUAESTIONES MORALES

Parisiis

kLudovlous VivS8,Editor

13,via Delambre

1885

7

443611

QUAESTIO LXXXI

DE RELIGIONE DISFUTATIONIBUS

ET ARTICULIS SICUT PRAEEDENTIBUS ADORNATA.

3&plicatis in praecedentibus quaestionibus, usque ad istam specie-
tas justitiae (quae partes subiectivae «olent appellari) et integrali-
tas, quae videlicet sunt (non partes componentes entltative) conditio-
nes aliquae, seu dispositiones ad perfectionem integram justitiae con-
currentee, procedit S. Thomas explicare partes potentiales illius. Ap-
pellantur autem partes potentiales alicujus virtutis, habitus illi, seu
virtutes, quae in aliquo conveniunt cum principali virtute, et in aliquo
deficiunt a perfecta ratione ipsius. Virtus enim cardinalis, scu prin-
cipalis materiam magis principalem, et difficilem : partes vero poten-
tiales in materia minus difficili, aut principali servant modum telis
virtutis. Oum ego Justitia ad alterum sit reddendo alteri id quod de-
betur, ibi erit principalis ratio justitiae, ubi redditur rigorosum
debitum, et rigorosa aequalitas fit : quae vero virtutes ad alterum
sunt convenienter rationi justitiae annecti dicentur.

Harum autem aliquae a ratione Justitiae deficiunt in quantum defi-
ciunt a ratione aequalis, quia videlicet etsi reddant debitum alteri,
non tamen servare possunt aequalitatem in reddendo illud, -^liae vero
a praedicta ratione deficiunt in quantum deficiunt a ratione debiti,
quia scilicet etei aequale reddere possint, non tamen habent debitum
rigorosum, seu legale, id eet, Jure aliquo, seu lege adstrictum, sed
morale solum, et ex quadam honestate virtutis. Omnes ergo hujusmodi
virtutes justitiae annectuntur, et partes potontiales illius appellantur,
quia videlicet ad alterum existunt, deficienter tamen ac justitia.

Primi generis sunt virtutes quae reddunt debitum Deo, parentibus,
et superioritas, seu excellentioritas hominitas (his enim personis ma-
xime obligamur) non tamen possunt reddere aequale. In ordine ad Deum
datur religio, cultum enim debitum exhibet, sed non quantum debet ! in
ordine ad parentes promittitur pietas : in ordine ad superiores, et excel-
lentes personas ponitur observantia : non Homines enim aliqua dignitate
antecedentes quodam cultu, et honore dignantur, ut inquit Tullius.

In secundo ordine collocantur virtutes quae licet aequale tribuant,
deficiunt tamen a ratione debiti justitiae. Qui defectus attendi po-
test dupliciter secundum quod etiam ex duplex debitum, scilicet morale,
et legale. Debitum legale dicitur illud ad quod reddendum aliquis le-
ge adstringitur; morale vero quod aliqui* debet ex honestate virtutis.
Istud autem duplicem gradum habet. Quoddam enim est sic necessarium
ut sine eo honestas morum conservari non possit, quia pertinet ad de-
bitam correspondentiam inter homines. Et haec est triplex, nam ex par-
te ipsius debitoris attenditur voracitas, ut sine mendacio, et fictione
procedatur : ex parte vero ejus cui debetur attenditur recommendatio,
quod facit in bonis gratitudo, et in malis vindictio.

Aliud autem debitum est necessarium sicut conferens ad majorem ho-
nestatem, sine quo tamen honestas conservari potest (met enim necessa-
rium solum secundum quid, seu ad melius esse) et ad hoc ordinatur li-
beralitas, et affabilitas, seu amicitia. Et de his in sequentibus
quaestionibus.

De prima ergo parte potentiali justitiae, quae est religio agit S.
Thomas ab ista quaestione LXXXIII. Et in ea tria principalia considerat.
Primo, essentiam religionis : secundo, actus illius : tertio, vitia illi-
is ppr> <j>a. et distinctionem religionis a virtutibus tho-

ologlcl8, et moralibus, ejusque perfectionem in tota hac quaestione persolvit.

In primo articulo asserit religionem ordinare hominem solum ad Deum, quia vel religio dicitur a relegendo ea quae sunt divino cultui; vel a reeligendo Deum quem peccando amiseramus negligentes; vel a religando! omnibus autem his modis proprie importat ordinem ad Deum. Ipse enim est cui principaliter alligari debemus tamquam indeficienti principio, ad quem etiam nostra electio assidue dirigi debet sicut in ultimum finem quem etiam negligenter peccando amittimus, et credendo, et fidem protestando reparare debemus.

In articulo secundo ostendit religionem esse virtutem, quia ad ipsam pertinet reddere honorem debitum Deo, reddere autem alicui, quod sibi est debitum rationem boni habet, quia per hoc constituitur in proportionem convenienti respectu ipsius, quasi convenienter ad ipsum ordinatus; bonum ergo facit opus, et habentem (quae est definitio virtutis) ergo manifestum, quod religio virtus sit.

In articulo tertio probat esse unam virtutem, quia habitus distinguuntur secundum unam rationem objecti (principium est praeim in operibus D. Thomae repetitum) sed ad religionem spectat exhibere cultum uni Deo secundum unam rationem in quantum scilicet est primum principium creationis, et gubernationis rerum : ergo religio una virtus est.

In articulo quarto demonstrat religionem esse specialem virtutem ab aliis distinctam, quia specialem rationem boni respicit, exhibere videlicet Deo debitum, et specialem honorem; honor enim correspondet excellentiae, unde in humanis diversis personarum excellentiis diversus honor debetur, alius quidem patri, alius regi, etc. Cum ergo specialissima sit, et singularis excellentia Dei in quantum omnia in infinitum transcendit, specialissimus ei debet honor correspondere. Igitur religio quae exhibitionem praedicti honoris tamquam objectum respicit specialis virtus est.

In articulo quinto negat esse virtutem theologicam, quia talis debet Deum respicere tamquam materiam vel objectum (ut supra probatum manet) non aliquid creatum, quod ordinetur ad finem. Sed religio quae Deo debitum cultum affert, Deum respicit tamquam objectum cui cultus exhibetur, cultum autem tamquam materiam, et objectum, non quasi actus quibus colitur ipsum Deum attingant, sicut cum credimus Deo, credendo Deum attingimus, sed in quantum actus quidam quibus Deus colitur in Dei reversionem fiunt, videlicet sacrificiorum oblationes, etc. ergo religio non est virtus theologica, cujus objectum est ultimus finis, sed est virtus moralis, cujus esse est circa ea quae sunt ad finem.

In articulo sexto affirmat religionem praeferendam esse aliis virtutibus moralibus; tum, quia Exodi XX ponuntur primo praecepta ad religionem pertinentia tamquam praecipua; praecepta autem ordini virtutum proportionantur, dantur enim de actibus virtutum; tum, quia, ea quae sunt ad finem sortiuntur bonitatem ex ordine in finem, unde quanto magis propinquunt fini, tanto meliora sunt. Inter virtutes autem morales (quae ut dictum est supra versantur circa ea, quae ordinantur in Deum tamquam (618) in finem religio magis appropinquat Deo, quia operatur ea, quae directe et immediate in divinum honorem ordinantur; ergo praeminere necesse est inter virtutes morales.

In articulo septimo docet religionem exteriores actus quacumque secundarios habere ad interiores actus ordinatos, quia per religionem Deo reverentiam exhibemus non propter seipsum, ita ut illi aliquid deficiat, est enim gloria plenus, cui nihil adjici potest a creatura; sed propter nos, quia per subjectionem perficimur. Ergo oportet aliqua exteriora signa habere, quibus mens excitetur humana ad spirituales actus subjectionis ad Deum, quibus ut dictum est nos, et quaelibet res inferior perficitur subdando se suo superiori. sicut autem per hoc quod a sole illuminatur, et

COTJUG rforllSf,, A ab anima vivifica^{117*} mi AjHa actus interio

quosdam dotet habere quasi principales, et per se ad religionem pertinentes, et actus aliquo8 exteriores quasi socundarios, et ordinatos ad istos, quibus videlicet manuducamur visibiliter ad invisibilem conjunctionem cum Deo, et subjectionem ad ipsum.

In articulo octavo dicit religionem idem esse ac sanctitatem, quia vel sanctitas munditiam significat, vel firmitatem, si ad significationem tam Graecam, quam Latinam attendamus; sed religio munditiam, et firmitatem dicit essentialiter : ergo est idem quod sanctitas. Probatur minor, quia religio Deo exhibet debitum famulatum in his quae pertinent essentialiter ad cultum divinum, sicut in sacrificiis, et oblationibus, etc. applicat enim omnia ista divino cultui, et mentem Deo conjungit; munditia autem, et sanctitas necessaria est ad hoc, ut mens Deo applicetur, inquinatur enim mens humana ex eo quod inferioribus rebus conjungitur; ergo ut suprema rei conjungi possit, necesse est ut ab ictis abstractatur, et munda sit, sancta, et sine terra ; ergo religio quae mentem habet Deo conjungere sanctitas est, id est, munditia. Tum omne applicatur, et conjungitur mens Deo sicut ultimo fini, et primo principio: ergo ad hanc applicationem firmitas apprimae est necessaria, secundum quam dicebat Apostolus, Roman. VIII ; Certus sum quod neque mors, neque vita separabit me a charitate Dei : ergo religio quae applicationem praedictam facit mentis humanae ad Deum firmitatem involvere necesse est : ergo sive sanctitas munditiam dicat, vel firmitatem significet, religio idem erit sanctitati.

DISPUTATIO XIX.

DE ESSENTIA, ET QUALITATE RELIGIOSA.

Articulus 1.

Utrum religio ordinet hominem solum ad Deum ?

I. Titulus clarus est. Is qui ordinet ad Deum intelligitur juxta doctrinam traditam a S. Thoma supra saepe, quam recapitulavit quaestione praecedenti, articulo primo in corpore; religio enim, ut pars potentialis justitiae debet esse ad alterum, ut conveniat cum justitia, et ille alter est Deus, cui debitum reddit. Et sic intelligitur ordinare hominem ad Deum sicut justitia ad proximum. Ex quo patet, quod illa exclusiva solum non excludit aliquid creatum ab objecto religionis, ita quod intentum fit inquire si solus Deus est objectum ad quod tendit religio, quia ut articulo sequenti patebit objectum religionis est cultus Dei, et per cultum aliquid creatum intelligitur, scilicet ipsa actio creaturae per quam colitur Deus. Et sic illa (619) exclusiva ponitur ad excludendum aliud objectum, cui ita quod solus Deus sit objectum, cui religio exhibet cultum, ita quod nulla creatura per religionem colatur.

XI. Unica conclusio affirmativa respondet S. iheronimo (et gratiano) quod probatur

ex multiplici etymologia hujus nominis religio, quibus alius addunt commentatores. Duplex tamen est potissima. Prima, quam adducit ex Isidoro, et Tullio, quod religio dicitur a relegendo ea quae sunt divini cultus juxta illud Proverbiorum V : In omnibus viis tuis cogita illum : secunda adducitur ex Augustino, quod religio dicitur a religando, quam ex Lactantio adducit Cajetanus, et post illum magister Torres, et alii. Prima sumitur quasi a posteriori ex effectu, qui est actus elicited a religione: secunda sumitur quasi a priori, hoc est, quasi a ratione formali ipsius virtutis, et una sequitur ex alia. Si enim homo ligatus vel religatus est Deo, consequens est ut cogitet, quae Deo sunt offerenda, et in ejus cultum operanda. Alia vero etymologia adducitur a recoligendo Deum, quem peccando amiseramus, quae etiam est Augustini; haec tamen non est ita universalis, quia solum procedit de peccatoribus, qui Deum per peccatum amiserunt, et tamen religio est in innocentibus nunquam peccantibus, ut 4i^a, Christo, Beatissima Virgino, et

III. 3bc his probat S. Thomas conclusionem sic s Quocumque mo4o istorum dicatur religio importat ordinem ad Deum. Probatur : Deus est cui principaliter alligari debemus tamquam indeficienti principio, et ad quem sicut in ultimum finem electio nostra assidue dirigi debet, et quem peccando amittimus, e\$ recuperare debemus; ergo religio est ad Deum.

IV. Contra hunc discursum statim se offert defectus, quia non probat intentum; conclusio enim ut respondeat titulo debet esse cum exclusiva sic, quod religio ordinet solum ad Deum s haec autem ratio probat quidem quod ordinat ad Deum, non tamen probat quod solum ad Deum, imo oppositum insinuatur in ipsa ratione, quatenus dicitur, quod principaliter Deo alligari debemus. Ergo datur locus quod minus principaliter possimus alligari creaturae, et ideo eolum probatur, quod religio ordinet principaliter ad Deum cum quo stat quod minus nrincipialiter ordinet ad creaturam. Sicut ch**ritas ordinat ad diligendum Deum principaliter, et minus principaliter proximum, et sic S. Thomas vel non respondet titulo, vel non probat conclusionem responsivam.

V. Respondetur, quod sicut in S. Thoma nullus terminus superfuit, sic formalissime locutus fuit, et probat intentum, et excludit hanc objectionem ex duplici termino, quem ponit in probatione alias per se noto. Dicit enim : n Quod Deo tamquam indeficienti principio alligari debemus, et ut ultimum finem eligere.B Constat autem quod indeficiens principium non potest esse nisi urnm.ut prima parte, quaestione XI, articulo III, relinquit demonstratum; et similiter ultimum finem non potest esse nisi unum, ut 1-2, quaestione prima, articulo quinto etiam probat; ergo si ponit quod ratio religionis est ordinare ad Deum tajj>quam ad primum principium, et tanHjuam ad ultimum finem, ut eiplicuit hic ad tertium et ad quartum, et latius articulo quarto sequenti. Et istae rationes ita sunt propriae solius Dei, ut nulli creaturae communicari possint, satis clare, et efficaciter probatur, quod religio taliter ordinat ad Deum, quod ordinat ad solum Deum, quia ordinat ad illum tamquam ad priora principium, (620)

et ultimum finem, et solus ille potest esse principium primum et finis ultimus,

VI. Illud autem adverbium principaliter non est sumendum comparative in ordihe ad objectum colendum per religionem, ita quod aliud praeter Deum poseit minus principaliter coli per illam, sed comparatio est ad alias virtutes per quae creaturae coluntur, ut observantia, et dulia. St sensus est, quod principalius colimus Deum ner religionem, ouom creaturas per duliam, et sic sanctus doctor posuit'illum terminum non cum religione, sed in communi, supponendo quod debemus alligari Deo, et parentibus,* et negistrie, et personis" in dignitate constitutiB ner singulas virtutes ad hoc deputar*tas, de quibus intendit agere in hoc tractatu, et'incipit a religione tamquam a principaliore illarum. Et ideo bene, et congrue loouitur in probatione, dicendo ^4 Doo principaliter alligari debemus, et e3piiC'at hanc nrincipalem obligation0Ittt ^ia e8t indeficiens princinium, et uitinus finis. In quibus satis denotat ^4 iy principaliter refertur, ad alias creaturas, quae debemus colere, non tamen tam principaliter, quia non reluctant in illis isti tituli primi principii, et ultimi finis. Et in hoc etiam denotat, quod non admittitur aliud minus principale sub hac ratione formali religionis, sed quod solum Deus est per illam colendus, quia nihil praeter Deum has duas rationes primi principii, ot finis ultimi habore potest.

DUBIUM UIFICUM.

QUOMODO VT5RIPICETUR QUOD RELIGIO,EST AD SOLUM DEUM, CUM I17JURIA CREATURAS SIT SACRILEGIUM C02TTRA RELIGIOEEM7

VII. Ratio dubitandi insinuata est in titulo, et sumitur ex ipso sancto dootore infra quaestione XCII in prologo ubi inquit : B Considerandum est de vi-tiis religioni oppositis et primo de illis quae cum religione primo de illis quae cum religione conveniunt, in hoc, quod ohibitent cultum divimm : secundtx, de bitiis manifestam contrarietatem ad religionem habentibus per contemptum 00-x*um quae pertinent ad divinum cultum :B 0t uostoa quaestione XCIX, in urologo,

inquit : ॥ Deinde considerandum est de vitiis ad religiositatem pertinentibus, quibus rebus aacris irreverentia exhibetur. Bt primo de sacrilegio." Et in tota illa quaestione agit de sacrilegio contra religionem, quod definit articulo primo : Quod ratio sacrae violatio. Bt in articulo tertio dividit illud in tres species, quarum prima est injuria in personam saetam. 3bc que sic formatur ratio : Injuria in personam sacram est sacrilegium contra virtutem religionis; ergo cultus personae sacrae est actus virtutis religionis. Antecedens est D. Thomae in his locis. Consequentia probatur : Ad illam virtutem pertinet cultus, seu veneratio alicujus objecti contra quam est injuria ejusdem objecti, ut patet in aliis virtutibus, quia ad pietatem, pertinet cultus parentum; ideo injuria in parentes est vitium contra pietatem, quod est inhietas, et sic in aliis.

VIII. Bt ratio est manifesta, quia actu* vitiosus ideo est contrarius tali virtuti, quia contrariatur actui virtutis, quia immediata oppositio est inter actum et actum, et ideo si actus aliquis e8\$ quia contrariatur actui ejusdem habitus, et sic si injuria in personam sacram est vitium contra habitum et virtutem religionis, necesne est, quod sit contra actum religionis, et consequenter quod cultus religionis versetur circa illam personam sacram circa quam versatur (621) injuria huic cultui contraria. 3r- go falso asseritur in conclusione praecedentis articuli, quod religio est solum circa Deum taliter, quod non sst circa aliquam personam creatam,

IX. Confirmatur, quia in articulo tertio citato, quaest. XCIX, ponit tertiam speciem sacrilegii contra religionem, injuriam quae fit in imagines, et reliquias sanctorum in quibus inquit ; M Quodammodo personae sanctorum venerantur, et deshonorantur Ubi ponit fundamentum rationis dubitandi. Imagines enim non habent propter e» dignitatem, ut adorentur, sed adorentur propter exempla»; unde eadem adoratione est adoranda imago, qua suum exemplar, ut docet S. ThomasB III p. quaest. XXV, art. III. Bt idezn est de reliquiis sanctorum, ut ibidem art. VI docet. Et etiam eadem injuria injuriantur imag^Sieap. ot/xlliquiae

sanctorum qua personae Ipsorum; ergo si injuria in imagines, et reliquias sanctorum facta eet sacrilegium contra religionem, etiam cultus reliquiarum, et imaginum sanctorum erit actus religionis, et consequenter sancti in suis imaginibus, et reliquiis colentur per virtutem religionis, quia ut allatum est ex D. Thoma eadem est adoratio imaginis, et exemplaris, ad quod applicat illud dictum philosophi : Idem est motus in Imaginem, et in rem imaginatam. Et si persona sancti in sua imagine colitur per religionem multo melius in se ipsa, quia cultus in imagine exhibetur propter dignitatem quam persona habet in se; ergo feleo dicitur in praesenti articulo, quod eoius Deus colitur por religionem et non alia persona. Bt falso etiam III p. quaest. 3X7, art. V docet, quod soli Deo, et nulli purae creaturae rationali debetur cultus latriae, qui eBt actus virtutis religionis; vel si haec dootrina eet vera, faJsa est doctrina ejusdem sancti in quaestione XCIX citata, quod injuria contra sanotos, eorum imagines, et reliquias est sacrilegium contra religionem. Icm m&nifesta videtur contradictio quod ima, vel alia doctrina falsitatis convincitur.

X. Patri Vazquez adeo efficax visa est haec ratio ut ea convictus tomo primo, in tertia parte, di8p. XC7III, csp. IV, in principio, et de adoratione diep. VI, cap. vTII, teneat quod injuria, quae fit personis sacris, qualis est percursio clerici, aut monialis non recenseri inter species sacrilegii oppositas peculiari virtuti religionis, sed dnliae per quam coluntur. Concedit tamen ibidem tomo citato III p. nam. XV, quod potest aliqua injuria in personam sacram interdum eBse sacrilegium virtuti religionis oppositum, quando videlicet non simpliciter fieret, sed ex odio peculiari ministerii, et institutionis, sicut contingit in haereticis, qui sacerdotes insectantur, ipsorum ordinationem supersticiosam habentes. Bt rtumer. X7II de imaginibus, et reliquiis semotorum, inquit : n Non erit injuria earum Bacrilegium contra virtutem religionis, sed contra cfculiam, ut ipsorum sanctorum injuria," Ubi admittit dici quidem sacrilegium ne etiam verbis communt eensul Ecclesiae opuona-

tar, Bed limitat dicendo non esee sacri-
legium contra religionem, sed contra
duliam. Bt obiter numero XV reprehen-
dit D. Thomam dicendo : B Mirandum est,
quod non egit post tractatum de dulia,
et observantia de vitiis oppositis, si-
cut egit de sacrilegis, si quidem illis
virtutibus peculiare vitium est contrar-
rium. n Haec pater Vazquez.

XI, Sed pater Quarez tomo primo de re-
ligione, tractatu III, libro III, cap.
71, numero 17, postquam numero tertio
posuerat, rationem dubitandi rofert, et
rejecit sententiam (o22) Yasquwz sic :
w Responderi potest concedendo totum (ut
plane concedit Gebriel, vasquez de
adoratione, etc.) ubi ait percussionem
clerici, aut religiosi non obso sacrile-
gium contra virtutem religionis, sed con-
tra virtutem observantiae propter ratio-
nem factam; et hoc idem consequenter di-
cit di irreverentia facta reliquiis, vel
imaginibus sanctoium ex eodem fundamen-
to. B Quae quidem sententia videtur es-
se contra communem modum loquendi tam
canonum, capite Si quis suadente, quam
D. Thomae et reliquorum auctorum. Ita
Suarez zum quo otiam convenit magistor
Torres tomo II, quaestione X0IX, articu-
lo II, disputatione unica ad quartum, u-
bi inquit : B Displicet tamen ojus (sci-
licet Oabrielis, Yasquez) positio utpo-
to quae adversatur D. Thomae et omniWs
doctoribus, qui pleno ore sa peccata com-
memorata in argumento vocant sacrilegia,
et in sacris canonibus idem habetur, vo^
bi gratia, in capite Si quis suadento.
Eaoc magistor Torros.

XII. Et merito; et enim singularis
sententia contra sacros canones, ut par-
babit, et contra omnes doctores, tam the-
ologos et scholasticos, quem summistas,
et canonistas. Theologi enim agentes de
sacrilegio admittunt injuriam dictam her-
bero malitiam contra virtutem religionis,
Canonistas etiam in hoc conveniunt in-
terpretando canones adducendos; imo ip-
se Yasquez tomo primo in prima secunde.,
disp. LIII, cep. III, irum. XYIII, et
tom. IY, in tor\$ia par\$e, cuacst.XCXI,
art. I, dub. IY, num. XIX sentit, quod
injuriam per percussionem monialis est
contra religionem, sicut otiam violatio
castitatis illius, quemvis diversae ra-
tionis in epocio a Thoma, propter quod
dicit cquise, so^leQ^pIt^pam injuria

contra personam sacram, sicut etiam in-
juriam contra locum sacrum extrahendo ho-
minem ab illo, vel effusione sanguinis,
aut seminis, et sicut est peccatum con-
tra peccatum incestus, recta linea, vel
transversali, unde nec in hac sententia,
nec ad seipsum consequenter loquitur,

Impugnatur sententia Yasquez ex Jure
canonico, et ratione D. Thomae.

XIII. Primo impugnatur haec sententi-
a Yasquez ex capite Si quis contumax
X7II, quaestione IV, ubi habetur sic :
B Dicitur etiam sacrilegium committore
qui violentas, et impias manus in cle-
ricum injecerit : B et capite Quisquis
ibidem immediati sequenti : B Sacri-
legium committitur si quis infregerit oc-
clesiam, vel domos aliquid diripiendo,
vel auferendo, scu qui irreverentiam,
vel ablationem rerum intulerit clericis
vel monachis, omnibusque ecclesiasticis
personis. Similiter sacrilegium commit-
titur auferendo sacrum de sacro, etc.
si quis domum Dei violaverit, vel ecclo-
siasticis personis injuriam fecerit.w
Ita ibi. Denique si quis suadento dia-
bolo ibidem : B Bujus sacrilegii vitium,
vel crimen incurrerit quod in clericum,
vel monachum violentas manus injecerit
anathematis vinculo subiaceat. B In qui-
bus tribus capitulis expresse ponitur
quod est sacrilegium injuria contra per-
sonam sacram, ut percussio clerici, vel
monachi.

XI7. Duplex solutio adhiberi potest
ex Yasquez juxta duas limitationes su-
ae sententiae, quas ipse ponit. Prima
solutio, quod ibi solum dicitur, quod
est sacrilegium, non tamen dicitur,
quod est contra religionem, et Yasquez
jam admittit, quod est sacrilegium, sed
dicit non contra religionem, sed(o.73)
contra duliam, cujus contrarium non ha-
betur in textu. Et explicatur jus cano-
nicum quod loquitur de sacrilegio lar-
go modo, ut consuevit etiam sacri-
legium contra duliam, quia ut habet D. Tho-
mas saepe, praecipue in articulo prae-
senti ad secundum extenso nomine religi-
onis aliae virtutes dicuntur religio:
ita vitia contra alias virtutes extenso
vocabulo possunt dici sacrilegium.

Original from

XV. Secunda solutio esse potest quod est sacrilegium contra religionem quando laeditur persona sacra in quantum sacra, hoc est, ea intentione, quia sacra est. Sed utraque solutio est insufficiens, et contra primam "bene redarguit Vasquez, quia quando D. Thomas et doctores dividunt sacrilegium loquuntur de sacrilegio proprie dicto, et sacrilegium per turpem accessum ad personam sacram proprie contra religionem est; sed eodem modo censent omnes de sacrilegio, quod committitur in percussione personae sacrae. De iquo jura interpretanda sunt juxta receptum usum vocum maxime quando communiter ita intelliguntur. Haec Suarez et bene, quia appellare peccatum contra duliam sacrilegium, est atuti terminis, et loqui improprie, sicut qui duliam religionem vocaret ut ips* Vasquez admittit quod est extenso vocabulo uti. Et hanc impropriam locutionem tribuere juri canonico irrationabile est, et si haec licentia daretur interpretandi definitiones Ecclesiae per improprias locutiones nulla daretur veritas firma, certa.

XVI. Secundo, evidentius ex contextu revincitur haec solutio, quia ibidem ponitur sacrilegium aequaliter in furto rei sacrae, et in loco sacro, et in Violatione ecclesiae, ac in percussione clericici, vel monachi eodem tenore verborum sub eisdem terminis, et in eadem clausula, et sensu ejusdem propositionis; sed Vasquez non negat esse sacrilegium contra religionem quod committitur contra locum sacrum, et contra rem sacram: nec negat quod in textu intelligatur sacrilegium contra religionem respectu illarum: ergo male negat, quod intelligitur respectu personae sacrae de sacrilegio cum eadem proprietate contra religionem. Consequentia patet ex ipsa connectione verborum in textu; ponuntur enim ibi tria esse sacrilegium, et explicare, et limitare quod duo solum sunt sacrilegium proprium, et tertium in proprium omnino voluntarium ect.

XVII. Tertio, convincitur quam improprie loquatur pater Vasquez, quia a Thoma, quaestione citata XCIX ponitur injuria in personam sacram prima specie sacrilegii tamquam gravius sacrilegium, quam in vasa sacra, et in locum sacrum, quae est secunda species **ibi**

dem posita; et tamen Vasquez tenet, quod injuria in locum sacrum, et in vasa sacra, est proprie sacrilegium, et esse solum contra duliam, quia est dicere quod est minus prave sacrilegium, si quidem minus proprie sacrilegium ponitur, et quia etiam ponit solum contra duliam, quae est imperfectior virtus religionis, et sic transmutat gravitatem peccatorum; ponit enim sacrilegium, quod a S. Thoma ponitur gravius et contra perfectiorem virtutem minus grave, et contra imperfectiorem virtutem. Et ad minus convincitur Vasquez perperam intendere per hanc explicationem salvare mentem S. Thomae ut ibidem numero XIV, in fine ostendat, cum ejus explicatio omnino sit contraria litterae S. Thomae. Haec solutio amplius impugnabitur ratione D. Thomae in secunda "impugnatione principali.

XVIII. Secunda etiam solutio stare (o2^)^non potest in textu, quia ibidem fit sermo de percussione clericici; quae fit inter catholicos in ecclesia, pro qua ponitur excommunicatio; sed constat quod ad incurrendam istam censuram non est necessarium quod quis percutiat clericum ea intentione, quia clericus est, sed propter vindictam, vel quamcumque aliam illicitam causam; ergo etiam ut committat culpam pro qua ponitur poena hujus excommunicationis non est necesse, quod percussio fiat cum illa intentione reflexa, quia clericus est, et per consequens, ut incurrat sacrilegium de quo loquitur textus. Haec est evidens impugnatio hujus solutionis ex contextu, quae amplius impugnabitur in sequentibus.

XIX. Secundo, principaliter irapugnetur sententia Vasquez, et excluditur utraque solutio assignata ratione a priori D. Thomae infra quaestione XCIX citata, articulo primo, in corpore ubi inquit: " sacrum dicitur aliquid ex eo quod ad divinum cultum ordinatur; et sic ei quaedam reverentia debetur quae refertur in Deum; et ideo omne illud quod ad irreverentiam rerum sacrarum pertinet, ad injuriam Dei pertinet, et habet rationem sacrilegii. Secunda consequentia tenet ex prima fundata in principio assumpto in ratione dubitandi. Si enim injuria pensanda est veneratione contraria, et veneratio est talis quod refertur in Deum, etiam inju-

Juria transiet in Deum, et consequenter habebit malitiam sacrilegii contra cultum Dei. Prima consedentia clare sequimur e3c antecedenti, et antecedens probatur a D. Thoma sic : ex eo, quod aliquid ordinatur ad finem bonum, sortitur rationem boni, ita etiam ex hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam divinum ! quae propositio est certa, et non negatur a Vasquez, ut patet in calice, ecclesia, etc. quae dicuntur divina, quia ad cultum Dei sunt deputata, et consequenter ex vi huius causalis debet concedi universaliter, quod omne deputatum ad cultum Dei in quantum tale habet rationem divini, alias causalis non esset bona : sed personae eunt etiam deputatae ad cultum Dei, verbi gratia, sacerdos, de quo non potest Vasquez negare quod per suspensionem ordinum consecratur ad cultum Dei magis de calice, vel tenuium, quia ad principalius munus divini cultus consecratur, quod fit in usu sacramentorum, et consecratione corporis Christi, ad quod ordinantur vasa et loca sacra.

XX. Propter quod probavit D. Thomas quaest. XCIX citata, art* III, in corpore, quod est major sanctitas personae, quam loci sacri, quia ista est propter illam; ergo contra rationem est ponere sacrilegium rigorosum, et contra religionem injuriam in locum sacrum, et hoc negare de injuria in personam sacram, utpote de personae sacrosanctione sacerdotis. Patet consedenda ex definitione sacrilegii, quod est violatio rei sacrae admissa communiter a theologis, et tradita capitula. Si quis contumax citato probatione procedenti. Ergo si persona est Deo sacrosancta, et magis consecrata quam locus sacrosanctus, injuria in personam sacram est sacrilegium magis grave, et rigorosum, quam in locum sacrum, et magis contra virtutem religionis. Proportionabiliter loquendum est de aliis personis divino cultui deputatis, vel Deo consecratis, quia ratio formalis eadem est, et Vasquez aequaliter loquitur de omnibus, et sufficit illum convincere in uno, scilicet in sacerdote in quo evidenter est ratio.

XXI. Confirmatur : Ecclesia instituit legem de veneratione personae sacrae ponendo immunitatem illius in aliquibus actionibus, ut in percussione, Judicio laico, in inpositione tribuitur etc. ex motivo virtutis rationis. Sicut virtus

tibus dulciae; ergo qui talem legem frangit facit contra motivum virtutis religionis. Itotecedens patet : primo, quia Ecclesia sic potuit praecipere, et quod ita praeceperit solum potest constare ex Jure; constat autem in Jure canonico ubi haec lex ponitur quod Ecclesia dicit esse sacrilegium aequaliter sicut de aliis sacrilegiis, quae sunt contra religionem ibidem ab Ecclesia allatis (ut jam ponderatum est) ergo motivum Ecclesiae in hac lege est veneratione religionis. Secundo, quia lex Ecclesiae pro veneratione loci sacri et bonorum Ecclesiae instituta est ex motivo religionis (ut Vasquez concedit) et ponitur in eisdem capitulis eodem tenore verborum cum hac lego de persona sacra; ergo haec lex etiam est ex eodem motivo religionis, imo per modum unius legis videtur instituisse circa omnia haec, et per consequens motivum fuit idem circa omnia.

XXII. Tertio, quia Ecclesiae immunitas in hac lege universaliter comprehendit bonos, et malos ecclesiasticos, sacerdotes, vel non sacerdotes, et sic non allegatur motivo dulciae quae est personae sanctitas, et per consequens non instituit hanc legem ex motivo dulciae, sed ex motivo religionis, quatenus persona deputatur ad divinum cultum. Quod constat, quia deficienti tali dispositione deficit lex, sicut novitii religionis dum sunt cum habitu religionis gaudent hoc privilegio et dimittentes habitum transeuntes ad saeculum amittunt illud. Clerici etiam in minoribus constituti dum cum habitu clericali, et tonsura Ecclesiae deserviunt, comprehenduntur hac lege; si tamen haec dimittant, et nubant, excluduntur ab illa : signum ergo est quod motivum huius legis Ecclesiae est deputatio personae ad cultum divinum si quidem stante tali dispositione stat lex, et ablato dispositione auferatur lac circa illos. Sicut in bonis Ecclesiae eriparet, quod dum sunt bona Ecclesiae, vel existunt in Ecclesia sacrilegium est illa furari, eadem eadem si transeant ad dominum laicum, et sint extra Ecclesiam, propter quod colligitur, quod ex motivo religionis bona Ecclesiae sunt privilegiata, ergo similiter erit de persona sacra, quod non ex motivo dulciae, sed ex motivo religionis gaudet privilegio huius canonis, quia si esset ex motivo dulciae deficiente sanctitate peccatis Idem fidei Yhacc lex, quia

ut habet D. Thomas in III, dist. IX, quaest. II, art. III ad secundum : «Praelato dum est in actu peccati non debet exhiberi dulia, quia apparet in eo aliquid honori contrarium. h Haec D. iohomas, et per consequens mali sacerdotes non essent comprehensi sub privilegio hujus legis, quod sine controversia es falsum.

XXIII. Quarto, quia si non esset haec lex ex motivo religionis, quamvis ex intentione, quia clericus est fieret ut percussio clerici esset sacrilegium non contra religionem, sed contra duliam, quia intentio tunc fertur ad titulum quod in re est duliae in sententia Vasquez. @icut si quis injuriaret personam sanctam, quia sancta personaliter est, committeret culpam contra duliam, quia sanctitas personalis est ratio formalis daliae, in'quo convenit VasqUez. Sed ipse tenet numero XI7 citato, quod consecratio sacerdotis ratione cujus prohibetur percussio illius solum pertinet ad objectum duliae; ergo evidenter concluditur contra Yasquez, quod quamvis ex intentione quia clericum est, vel quia consecratus est percuteretur non esset sacrilegium contra religionem, sed contra duliam, quod tamen ipse negat dicens quod tunc est contra religionem.

3X17. Sbc quo efficaciter revincitur, quod consecratio pertinet ad objectum religioni8, et per consequens haec lex in Ecclesia constituta propter reverentiam consecrationis facta est ex motivo religionis, ex quo sequitur prima consequentia, quod qui illam frangit peccat contra religionem. Patet consequentia, quia motivum in praesenti non sumitur pro fine legislatoris, quia exst extinsecus legi, »t dicitur non cadere sub lege, sed pro fine intrinseco legis propter quem tamquam propter rationem formalem fit lex et accipit speciem ab illo, sicut lex de veneratione loci sacri facta proptor consecrationem illius quantum ad actionem furti, aut effusionis sanguinis, aut seminis facit istas culpas subinduere malitiam specificam contra religionem, quia est violatio rei sacrae prohibita proptor ojus consocrs-tionem.

3CY. Dices s Non est eadem ratio de persona sacra, quia res insensibiles, ut locus sacer, etc. non habent sanctitatem propr^aflt u. \ 3 Lnt capa-

c6B venerationis proprie, et sic solum coluntur vel injuriantur ratione consecrationis. At vero persona rationalis habet dignitatem propriam, et ideo ratione illius possunt coli, vel injuriari non attingendo consecrationem.

XXVI. Contra, licet vera sit differentia quod res insensibiles non habent dignitatem quam habent personae, tamen non excluditur quod personae simul habeant duas dignitates, aliam personalem in qua excedunt res insensibiles, aliam consecrationis in qua conveniunt cum illis, saltem generice, quia istae duae dignitates non sunt incompatibiles, de facto enim reperiuntur in sacerdote; ergo sicut possunt venerari ratione dignitatis personalis propter se, possunt etiam venerari ratione consecrantis, propter respectum ad Deum, cui sunt consecratae, vel deputatae, et per consequens possunt sub. utraque formalitate injuriari. Consequentia est bona, quia secundum quod aliquid est capax honoris, est capax injuriae. Aatecedens autem exemplis fit manifestum, nam non solum ree insensibiles, ut vestis, vel donis aut irrationalis ut equus quatenus possidetur a rege est capax ut veneretur propter respectum ad regem, ita ut qui injuriat aliquid istorum, judicetur injuriare regem; sed etiam homines ut servi, vel}, mancipia quamvis sint personae rationales, tamen quater.U3 idosidentur a rege et illi serviunt, debetur illis specllais veneratio propter regem, quae non debetur illis propter se ipsos, quamvis debeatur alia propter se juxta propriam nobilitatem, vel dignitatem; ita quod qui interficeret servum, vel mancipium regis non minus injuriaret regem, quam qui interficeret equum, vel canem regis, quia contra lumen rationis esset, quod magis injuriaretur rex per percussionem, vel occisionem equi, vel canis, quam per occisionem servi sui.

XXVII. Ad hoc solum potest respondere Yasquez Juxta suam doctrinam, quod revincitur, quod si occideretur servus regis, quia regis est, ita verum est, ced quia potest occidi non quia regis «st, sed propter suam indiglitatom personalem, et res insensibiles, seu irrationales non posoint injuriari nisi propter respectum ad regem, ideo non tenet oaritas. Et similittw si percuteretur INDIANA UNIVERSITY

clericus quia clericus est, esset contra religionem; si autem propter suam indignitatem personalem percutiatur, tunc non est contra religionem.

2CTOII. Contra, hoc jam est recurrere ad secundam solutionem (627) superius allatam, in praesenti tamen ratione, et specialiter in confirmatione; ut patet in suis prolationibus intentum fuit primam solutionem rasquez funditus evertere, quae consistebat in hoc, quod in persona rationali non erat titulus virtutis religionis, sed solum duliae, et per consequens quod injuria in personam sacram solum erat contra dulum. Oujus contrarium evidenter demonstratum est ostendendo quod in persona rationali reperitur ratio formalis objecti virtutis religionis, scilicet consecratio, vel deputatio ad cultum divinum ratione cuius injuria in personam rationalem potest habere malitiam sacrilegii contra religionem. Haec etiam secunda solutio non minus efficaciter impugniabitur ratione sequenti E. Thomae qui illam nobis impugnatam reliquit.

XXIX. (Tertio, principaliter impugnatur sententia Tasquez, et excluditur ojus cocuncla solutio. D. Thomas in 17, dist. X7I, quaeet. III, art. II, quaeostiuunc. III, in corpore sic habet :n Qjii-dam dicunt quod hoc accidit (scilicet circumstantias mutare speciem) in quantum illae circumstantiae acci-oiuntur ut fines voluntatis, quia a fine actus moralis accloit soecfem, sed hoc non videtur sufficienter dictum, quia aliquando variator species peccati sine 00 quod intentio feratur ad circumstantiam illam. Sicut fur ita libenter acciperet vas aureum non sacratum sicut sacratum, et tamen in aliam speciem peccatum mutaretur, scilicet de furto simplici in sacrilegium. Et phaetorea secundum hoc solu illa circumstantia quae dicitur ejus gratia, speciem peccati mutare posset, quod falsum est. n Haec E. Thomas, ubi refert in communi sententiam, quam Yaaquez sequitur in singulari de percussione clerici, scilicet, quod actus non accipit speciem sacrilegii, nisi fiat ex intentione circumstantiae personae sacratae, scilicet quia sacrata est, quod 3st dicere tamquam finis cuius gratia actus sit, et hoc impugnat E. Thomas duplici ratione verbis al^ti^ij^aquo eviden-

ti.

XXX. Prima, qui furatur vas sacratum committit sacrilegium quanvis non furetur illud quia sacratum, sed quia aureum est: secunda, quia alias sola circumstantia finis posset mutare speciem, quod est falsum. Quae ratio quamvis videatur ab inconvenienti procedere includit tamen rationem a priori, ad hanc formam reductam. Aliae circumstantiae possunt mutare speciem, quoniam non sumantur tamquam circumstantiae finis cuius gratia, quod est dicere, quamvis actus non fiat ex intentione illius circumstantiae, quae in actu signato; ergo falsum est quod solum causetur species talis, quia actus fit ex intentione talis circumstantiae, quoniam nequaquam bene sequitur ex antecedenti. itecedens autem probatur in circumstantia quis, quando verbi gratia conjugatus accedit ad non suam, adulterium committit; quamvis non faciat ex intentione injuriandi suae, sed ex sola libidine, Similiter qui accedit ad conjugatam non quia conjugata, sed quia emica sua, et melius accederet si esset soluta, tamen telis est adulter. Etiam in circumstantia ubi effusio seminis, vel sanguinis in loco sacro non quia locus sacer est, sed quia ibi occurrit occasio appetitus irascibilis, vel concupiscibilis est sacrilegium contra religionem, quod etiam admittit Vasquez. Ergo verum est quod ut aliqua circumstantia mutet speciem non est necesse quod ex intentione talis circumstantiae fiat actus, alias si hoc esset verum, falsum esset quod allatis exemplis committeretur adulterium, vel sacrilegium; (62S) cura autem hoc non audeat pronuntiare Tasquez convincitur quod ejus doctrina est falsa.

XXXI. Confirmatur, quia haeretici quando occidunt s&cercLotes, et catholicos. quia tales sunt, non dicunt se intendere injuriam Eoi imo arbitramur se obsequium praesterne Eeo, et occidunt illos tamquam inimicos verae fidei, quam existimant esse suam : imo et gentiles persequendo Christianos, et Christum, non dicunt intendere injuriam Eai(sicut Saulus cum devastabat Ecclesiam, et insperatires idololatrae interficiendo martyres quia non immolabant diis suis, non solum non existimabant in hoc facere injuriam, contra Eeum, sacrilegium

COMnittere, sed marinam cultum, et reverentiam exhibere deitati; et tamen de facto sacrilegium committebant contra virtutem religionis (ut fatetur Tasquez) ergo non eet necessarium ad hanc malitiam sacrilegii intendere injuriam Dei.

Qua ratione utitur etiam Suarez contra Tasquez loco citato et efficaciter convincit intentum.

XXXII. Concluditur summarie contra Tasquez ex uno principio ab illo admissio, quod ejus sententia est falsa, et utraque ejus solutio infirma, ex eo quod ipse admittit quod percussio personae sacrae, quia sacra, est sacrilegium contra virtutem religionis, evidenter sequitur contra ipsum quod ratio consecrationis non pertinet ad rationem duliae, quia si pertineret intendere injuriam consecrationis non transferet actum ad aliam speciem, scilicet contra religionem, sed remaneret actus in specie contra dulam, si quidem solum intenderetur contra objectum duliae ex Intentione sicut quando intenditur injuria personae sanctae propter sanctitatem personalem, quia talis sanctitas est objectum duliae. Hoc contra primam solutionem.

SQCIIIX. Sequitur etiam contra secundam, quod si percussio clonici quia clericus est est sacrilegium contra religionem, quod ratio clericatus pertinet ad rationem religionis ex essentia sua, et per consequens quod in exercitio injuriatur, committiturque eadem malitia. Sicut qui in exercitio accedit ad conjugatam, vel monialem committit malitiam adulterii, et sacrilegii, quia in exercitio laeditur maritus, et consecratio monialis. t sicut qui furatur vas aureum sacrum, non quia sacrum, sed quia aureum; et eicut qui porcuteret, vel occideret equum, vel canem regis, non quia regis, sed propter aliam causam, falsum enim est, quod in his rebus insensibilibus, et irrationabilibus non poterat esse ratio injuriae, nisi propter respectum ad dominum, ut ponebatur pro secunda solutione in fine rationis praecedentis ad dandam disparitatem de injuria personae sacrae propter dignitatem personalem, et non propter consecrationem. Constat enim quod vestes, vel vasa Ecclesiae, vel regis possunt rapi propter valorem quem habent; canis vel equus quia habet, sicut dicitur de persona sacra, tunc fit tunc inju-

riari, quia inimica. Sicut ergo in aliis exemolis non excluditur malitia sacrilegii, vel contra regem in injuria in exercitio facta, ita neque excluditur in percussione clerici in re exercita.

iniV. Nota quod non nititur sic discursus inveniunt aliam sententiam ejusdem Tasquez de actu pure interno, et delectatione morosa in qua tenet, quod delectatio pure interna circa religiosam, vel conjugatam, non tamen intendens in re illam exercere, potest praescindere ab his circumstantiis et non habere malitiam sacrilegii, vel adulterii. (629) Quae sententia licet falsa sit, tamen non est ad praesens intentum, quia modo fit sermo de actu exteriori actum consummato, de quo non audet Tasquez asserere, quod accederet ad religiosam non committeret sacrilegium, et qui ad conjugatam non committeret adulterium, quamvis non intendat actum quia religiosa, vel quia conjugata est, sed ad explendam libidinem. St sic redarguitur in praesenti in eodem sensu de percussione clerici opere consummato, et exercita. Sicut advertimus ne de una ad aliam opinionem fiat transitus non animadvertendo distinctionem opinionum, quamvis ex una ad aliam possit sumi argumentum; tamen opinio de qua in praesenti fit sermo valde distincta est ab alia, et evidentius falsior, quamvis alia falsa sit, de qua nihil in praesenti, quia non est hujus loci.

SOLUTUS ARGUMENTUM.

XXXVII. Ad rationem dubitandi a principio respondetur, quod in persona sacra duplex dignitas reperitur, alia quae dicitur absoluta, quae est proprie ipsius personae, quae est sanctitas personalis et secundum hanc formalitatem injuria personae sacrae, habet speciem peccati contra dulam : alia ratio est, ut est aliquid Dei, quae est ratio respectiva, quatenus Deus in tali persona sibi consecrata colitur, at injuriatur, ut habet D. Thomas verbis allatis, et hoc non minus quam in aliis rebus insensibilibus Deo consecratis, in quibus et colitur, et injuriatur Deus. St sicut talis injuria Dei in rebus insensibilibus Deo consecratis ipse est sacrile-

gium contra religionem, ita injuria in personis Deo consecratis gacta, quia quantum ad hoc quod est esse Deo donsecrata conveniunt, quamvis differant in alia dignitate personali, quia ex hac differentia 6olum sequitur, quod injuria in res insensibiles saetas non potest habere malitiam contra dullam, sed contra religionem. At vero in personas sacras potest habere malitiam oontra utramque virtutem.

XXXVI. Ad confirmationem respondetur, quod in imaginibus, et reliquiis sanctorum personae ipsorum coluntur, et injuriantur secundum utraaque rationem, scilicet respectivem ad Deum, et absolutam sibi propriam; unde injuria, quae fit sanctis in suis imaginibus, vel reliquiis non solum habet malitiam contra dnliam, sed etiam contra religionem, quia injuriatur Deus quando illi injuriantur in suis Imaginibus, et reliquis, haec enim vult Deus este in Ecclesia tamquam instrumenta sanctorum cultus. Unde aestimat injuriam propriem quae illis fit, sicut rex injuriaretur per injuriam quae fit suo filio, sive ifcla injuria inferretur filio regis immediate in sua persona, vel in sua imggine. Igitur ad formam argumenti conceditur, quod ad illam virtutem pertinet cultus, et veneratio objecti contra quam est Injuria talis objecti,, et etiam conceditur cuod sicut est sacrilegium contra religionem injuria in personam sacram, ita cultus, et veneratio ejusdem personae sacrae potest esse actus religionis considerata paiv eona tam in cultus, quam in injuria secundum eamdram formalitatem, scilicet secundum respectum ad Deum.

3QOC7II. Ad contrarietatem, quae in oT>jectione opponitur De. Thomae respondetur, quod sicut sanctus doctor docet sanctos venerandos dulia, ita docet injuriam in personam sacram es- e sacrilegium contra virtutem religionis. 3t sicut docet reliquias (630) et imggines sanctorum colendas propter sanctos, ot ideo eodem honore, et consequenter dulia, ita etiam docet injuriam contra imagines, et reliquias sanctorum esse sacrilegium contra religionem, sicut injuriam contra temola, et vasa sacra, et hoc sina aliqua contrarietate. Et ratio est, ouia in eadem persona reperitur utraque ratio duyj^q I\Na;|^uo6. saepe

tradidit D. Thomas et praecipue in III, dist. IX, quaest. I, art. II, quaestunc. I, in corpore ubi sic habet : "Duplex est modus, quo aliquid honoratur: aliquid enim honoratur ratione sui, et ratione alterius secundum philosophum in primo ethicorum. Laus et honor in hoe didderunt, quod laus debetur alicui propter bonitatem quam habet in ordine ad alterum; honor autem debetur alicui propter bonitatem, quam habet secundum se." Haec S. Thomas. Quae repetit ad Annibaldum ibidem quaest. I, art. II et III p. quaest. 2X7, art. II, et semper ex hac doctrina infert quod humanitas Christi adoratur latira propter Verbum, et dulia propter sanctitatem creatam, et concludit loco citato ex tertia parte in fine corporis :* Hoc non eet inconveniens cum ipsi Deo Patri debeatur honor latirae propter deitatem et etiam honor duliae propter dominium, quo gubernat creaturas." Ita . Thomas. In quibus locibz quamvis loquatur de humanitate Christi determinate, constat quod tradit doctrinam universalem, quae potest aliis creaturis rationilibus applicari propter universalem modum loquendi, et quia eadem est ratio.

XXXVIII. Sed adhuc de aliis personis creatis loquendo expresse docet, quod actus religionis poscunt referri ad sanctos propter Deum, ut de actu devotionis, et orationis locis statim adducendis. De actu vero cultus, et honoris est singularis locus infra quaest. CIII, art. III, ubi ponit tertium argumentum sic : "Idem est motus, quo aliquis movetur in imaginem, et in rem cujus est imago : sed per dulia honoratur homo in quantum est ad Dei imaginem factus; ergo dulia non est alia virtus a latiria, qua honoratur Deus." 3t reepundet duplici solutione. Prima sic : " Ad tertium dicendum, quod motus, qui est in imaginem in quantum est imago referretur in rem cujus eet imago; non tamen omnis motus, qui est in imaginem fertur in eam in quantum est imago, et ideo quandoque est alius motus specie in l- imaginem, et motus in rem. @ic ergo dicendum, quod hnnor, vel subjectio duliae respicit absolute quamdam hominis dignitatem, licet enim secundum illam dignitatem sit homo ad imaginem, et similitudinem Dei, non tamen somper homo

fert hoc actu In Detun. B Haec sanctus doctor, ubi in primis supponendum quod loquitur de imagine Dei viva, quae est homo, deinde expendendum quod ponit duos motus, unum qui sistit in ipso homine tamquam in specificativo, et ideo dicitur duliae; alius qui non sistit ibi, sed transit ad Deum, et hoc tamquam propter rationem formalem, et sic debet esse latriae, alias non distingueretur a primo; non tamen est latriae sicut quando adoratur Deus in se, quia illa adoratio est propter sanctitatem divinam absolutam, et prout in Beo, quae non potest communicari creaturae,

X2QCIX. Et propter hoc dicit ibidem sanctus doctor in secunda solutione : nQuod non tamen motus, qui est in rem oportet, quod sit in imaginem, et ideo alia est reverentia quae ipsi Deo exhibetur, quae nullo modo pertinet ad ejus imaginem, scilicet haec latria absoluta. Tamen veneratio latriae respectiva quam (031) posuit in humanitate Christi verbis allatis, hanc non negat in secunda solutione, et est quam affirmat in prima solutione in homine in quantum est imago Dei per respectura ad Deum. Nunquam igitur S. Thomas negavit quod potest creatura rationalis secundum respectum ad Deum coli per religionem sed quando dixi, quod solum dulia est veneranda semper determinavit secundum 6e, vel propter se, ut intuitu litteram patebit in omnibus locis allatis in objectione. In quo satis denotavit etiam in eisdem locis, quod respectu ad Deum posset coli per religionem, sed hoc non est conveniens quod regulariter fiat; tum propter periculum idololatriae; tum, quia excellentius est venerari dulia propter se quam latria propter aliud, ut latius infra ad secundam objectionem ponderabitur⁴

XL. Apparet autem quam ad mentem S. Thomae est haec solutio, quia ad solvendum argumentum in simili forma ea utitur sanctus doctor. Et simul confirmabitur veritas, et consequentia doctrinae : Primo, de actu bono infra quaestione sequenti, articulo secundo, ubi agit de devotione tamquam de principali actu religionis, ubi proponit tertium argumentum sic j " Per religionem homo ordinatur solum in Deum ut dictum est (scilicet in hoc articulo) sed devotio etiam habetur ad hominem, dicitur Lcu^tui^jr. u miqui es-

se devoti aliquibus sanctis viris; ergo devotio non est actus religionis." Deinde argumentum fundatum in praesenti articulo. Deinde respondet : B Ad tertium dicendum quod devotio, quae habetur ad sanctos Dei mortuos, vel vivos non terminatur ad ipsos, sed transit in Deum in quantum scilicet in ministris Dei Deum veneremur.⁸ Haec S. Thomas. Quod clarius ad intentum? Loquitur enim de actu venerationis et qui est actus specificae religionis, et docet quod terminatur ad sanctos non sistendo ibi, sed quod transit in Deum, et hoc tamquam in objectum formale, et specificativum, alias non esset actus specificae religionis. Similiter quaestione IX3KIII sequenti, articulo quarto loquendo de oratione, quam in articulo tertio dixerat esse actum religionis elicitive, docet esse ad sanctos secundario, et ponit primum argumentum simile scilicet de devotione, et solvit eadem doctrina proportionabiliter applicata dicendo, quod oratio fit ad sanctos in ordine ad Deum tamquam ad intorpellatores nostros apud Deum.

XLI. De actu injurioso adhuc clarior, et proprius locus ad intentum reperitur supra quaest. XIII, art. I, ubi ponit sanctus doctor secundum argumentum sic : " Ad Ephesios quarto super illud : Blasphemia tollatur a vobis, dicit glossa : Quae fit in Deum, vel in sanctos; sed Confessio fidei non videtur esso, nisi de his quae pertinent ad Deum, qui est fidei objectum : ergo blasphemia non semper opponitur confessioni fidei." Accipere argumentum similis formae omnino cum praesenti ratione, qua convincitur Tasquez. Sicut fides, et confessio fidei est ad Deum tamquam ad proprium objectum, ita vitium contrarium debebat esse in Deum, et non in sanctos, sic est praesens argumentum; Blasphemia est ad Deum; ergo sacrilegium contra religionem debet esse injuria in Deum, et non in sanctos. Deinde respondet S. Thomas : " Ad secundum dicendum, quod sicut Deus in sanctis suis laudatur in quantum laudantur opera, quae Deus in sanctis efficit, ita blasphemia, quae fit in sanctos ex consequenti in Deum redundat. Haec sanctus doctor. Deinde solutionem a nobis datam, quod injuria quae fit in sanctos redundat in Deum, et ideo habet contrarietatem (§32) Ad virtutem, quae

INDIANA UNIVERSITY

habet Deum pro objecto. Quod sicut verificatur de blasphemia in sanctos, quod est vitium contra confessionem fidei propter hanc rationem ita verificatur de incuria in sanctos, quod est sacrilegium contra religionem. Unde illud verbum S. Thomae em consequenti in Deum redundat non debet intelligi quasi merito, et secundo, sed tamquam in objectum primum, et specificativum ad quod transit, non sistendo in sanctis quia ut bene inquit Cajetanus in fine commentarii explicando illam solutionem ad secundum eadem specie est blasphemia Dei, et sanctorum. Et post pausa reddit rationem dicens : Ratio autem quare injuria sanctorum, et Dei est ejusdem speciei, est quia sancti ut sic ad Deum referantur. Ita Cajetanus. Ille terminus injuria est communis ad blasphemiam, et sacrilegium, quia solum differunt per hoc quod est injuriare verbis, vel factis, et sic comprehendit nostram doctrinam non solum per similitudinem, sed in proprietate verborum, et reddit rationem a nobis assignatam.

ZLII. Ad admirationem patris Vasquez reprehendantis omissionem S. Thomae, quia non egit de vitio contra observantiam, et duliam cum sit speciale sicut de sacrilegio, respondetur quod admiratio nascitur ex ignorantia, cessasset enim admirari auctor iste si vellet edoceri a S. Thoma, quia in illo invenis; et quod sanctus doctor cognovit speciale vitium contra observantiam et duliam, et de illo egit quod necessarium erat, et non amplius, quia superfluebat. In quaestione enim CII sequenti agendo de observantia, et illius partibus quarum prima est dulia in prologo sic habet : " Deinde considerandum est de observantia, et partibus ejus, quod ex oppositis virtutibus erit manifestum. Haec S. Thomas, ubi satis ostendit, quod sicut cognovit observantiam, et partes ejus, etiam cognovit vitia opposita, quae manifestavit per virtutes contrarias, et non instituit specialem quaestionem de istis peccatis, sicut de sacrilegio, et de aliis, quia non habent speciales difficultates, et solum orat necessarium cognoscere illorum essentiam et haec innotescit cognitio virtutibus contrariis. Quoties etiam usus est quaestione CI de pietate dicendo in prologo : Considerandum est de pietate cujus virtutibus ipsius

consideratione innotescunt." Ita ibi, et non instituit specialem quaestionem de impietate, quamvis cognoverit esse speciale vitium, quia non erat necessarium. Si autem quaestionem facit de sacrilegio, de infidelitate, simonia, etc. est, quia materia istorum peccatorum petebat speciales articulos, et indigebat speciali doctrina, propter plures difficultates quae in illis occurrunt; hoc autem non contingit in vitio impietatis, nec in vitio contra observantiam, et contra duliam, et ideo de istis non instituit nec illas quaestiones.

XLIII. Objicies primo : Quomodo intelligitur, quod injuria quae fit in sanctos transit ad Deum, et fit injuria Dei? Si intelligitur remote, et quasi in finem ultimum, etiam injuria quae fit contra duliam transit ad Deum, quia ipsa dulia ultimum, etiam tendit in Deum, et hoc videtur docere D. Thomas hic ad quintum dum inquit de religionis : Hujusmodi autem non se subiciunt homini propter hominem, sed propter Deum. Haec autem subjectio religiosorum pertinet ad obedientiam, de qua infra quaestione CII docet saepe, quod est subjectio alteri homini propter Deum. Et specialiter articulo nono in argumentum Sei contra confirmat cum illis verbis I Petri II : Abjuncti estote omni humanae creaturae propter Deum, et tamen constat, quod obedientia est distincta a religione, et ponitur a D. Thoma inter partes observantiae specialis virtus post duliam. Et Denique omnis injuria proximi est peccatum contra Deum juxta illud : Uscitis quod erui hominem a peccatis, in Deum peccatis; Ergo ex hoc quod injuria in personam sacram transit ad Deum bene ponitur quod sit sacrilegium speciale contra religionem; sicut non bene ponitur actus duliae et obedientiae actus elicitus a virtute religionis, quia etiam fiunt circa personas propter Deum, sed ad multum imperative, ut docet D. Thomas in praesenti articulo ad primum.

XLIV. Respondetur, quod dupliciter stat obsequium aliquem actum propter Deum, vel tamquam propter finem ultimum mediale, et remote respectum; et hoc modo referuntur ad Deum omnes actus virtutum: et haec ordinatio potest obsequio obsequii EX
superiori s,

ut religionis, et hoc modo ordinantur actus duliae, et observantiae, «icut etiam misericordiae, et temperantiae de quibus locutus est D. Thomas hic. Ad primum¹ illo modo actus est propter Deum tamquam propter objectum proximum, et specificativum, sive consideretur Deus in se, sive in euis creaturis et hoc modo licet actus religionis, quo colitur Deus in se, et quo coluntur sancti propter Deum, et eodem modo actus quo injuriuntur sancti est etiam contra Deum, ita quod sancti respectu hujus malitiae solum se habent materialiter, sicut subjectum in quo relucet ratio formalis objecti religionis, sicut calix et templum. Et hoc quod respectu hujus formalitatis religionis est materiale comparatur ad duliam formaliter, ut bene notavit Suarez loco citato, aumoro VI, respondendo ad rationem Taquez². Et praemiseraat ibidem tractatu, primo libro primo, csp. IT, num. 71II, ubi camdto difficultatem tetigit, hoc ost, quod sanctitas personalis secundum se considerata, et absoluto pertinet ad objectum formale duliae. At vero eadem sanctitas, vel persona sancta secundum quod subinduit quamdam respectum, et formalitatem ad Deum pertinet ad objectum formale religionis, ad quod quae materialiter se habet illa formalitas, quae pertinebat ad objectum formale duliae.

XL7. Sed valde notandum hic, quod persona, ut subinduit hanc formalitatem respectivam ad Deum, quae dicitur pertinere ad objectum formale religionis non pure materialiter, sed aliquo modo formaliter intrat objectum religionis, quia prima species sacrilegii distinguitur a D. Thora per contra positionem ad alias species, quia est contra sanctitatem personae, vel contra personam sanctam, unde persona intrat ut principium distinctivum sanctitatis respectivae, quae generice considerata dividitur in tres species, scilicet, in personam sacram, in locum saorum, et in alias res sacras. Tamen ipsa sanctitas personalis quae facit personam objectum formale duliae est quae dicitur coincidere cum formalitate religionis, piando ergo D. Thomas docet de dulia et observantia, quod ordinantur ad Deum, vel sunt propter Deum, intelligitur primo modo, scilicet ultimate et remote, et eodem modo intelligitur de obedientia, c ad

quintum, quod totum est imperative, quia subdiciuntur per votum obadientiae promissa est imperata, et sic imperative est a religione, quamvis possit esse aliqua obedientia ad Deum immediate, quae est actus religionis, ut expresse docet sanctus doctor infra (6⁴) quaestione CI7,- art. III ad primum dicens : n Quod obedientia in quantum procedit, ex reverentia Dei est sub religione, et pertinet ad devotionem, quae est principalis actus religionis. * Haec D. Thomas.

XLTI. Quod intolligandum videtur de actu elicitio religionis, quia de actu incerto nihil speculatio diceret j omnis enim alia obedientia ad praelatos etiam imperative potest contineri eub religione. Eodem modo loquendum est de vitiis, et peccatis oppositis, de inobedientia enim infra quaestione CV, articulo secundo, in corpore circa finem dicit : * Qui contra proximum peccat, etiam contra Dei praeceptum agit, et saepe roperit, et sic intelligitur illa doctrina, quod omne peccatum in proximum, est etiam contra Deum, imo in ratione peccati solum ost contra Deum. Juxta illud * Tibi soli peccavi, quod dixit adulter, et homicida. Malitia enim infinita peccati solum ex Deo sumitur, quae consistit in aversione, et de hac non loquimur modo, et de illa verificantur haec verba; malitia enim conversionis est finita, et in hac peccata differunt specie, secundum diversa objecta proxima ad quae terminatur conversio, et quamvis solum hoc ultimate resultat in offensam Dei, tamen non omnes sumunt speciem ab ipso Deo; hoc solum habent quaedam specialia vitia secundum quod diverso modo attingunt Deum ut specificativum, sicut infidelitas; desperatio, et odium contra charitatem. ; In hoc sensu dicitur, quod sacrilegium specialiter est contra Deum non in recto sicut haec vitia theologica, sed in obliquo; est enim contra cultum Dei, et hoc etiam in persona sacra quatenus in tali persona relucet formalitas Dei, et propter ipsum Deum debeat non injuriari.

2L7II. Objicies secundo, quod pater Taquez non negavit duas formalitates dictas in persona sacra, scilicet propter se, et propter Deum, et quod prima sit duliae et ikcihd religionis, et

consequenter quod injuria in personam sacram secundum respectum ad Deum est sacrilegium contra religionem, sicut secundum se est contra duliam; sed solum dixit quod injuria, quae fit personae sacrae in se aut in sua imagine, vel reliquiis regulariter non est contra illam secundum illum respectum ad Deum, et sic regulariter non est sacrilegium contra religionem, sicut veneratio quae illi exhibetur regulariter non fit per virtutem religionis, sed per duliam, ut docet S. Thomas infra quaest. CIT, art. IV, et III part. quaest. XXV, art. V, et saepe. Bt hoc videtur verum, quia nulla apparet ratio quare injuria, quae regulariter fit sanctis sit sacrilegium contra religionem, et veneratio quae communiter, et regulariter illis exhibetur non sit ex religione. Sicut enim in tali persona reperitur respectus ad Deum, et iste tangitur per injuriam, quare, non attingitur idem respectus per venerationem, et cultum, si quidem potest hoc fieri? Tei si non respicitur communiter per venerationem, quare non dicetur etiam quod non laeditur communiter per injuriam secundum eundem respectum, quamvis aliquando possit laedi? Itaque intentum Yazquez est, quod sicut sancti regulariter coluntur per duliam, et ut venerentur per religionem est necesse, quod ex intentione actus feratur ad illos secundum respectum ad Deum, quod non fit regulariter, sed aliquando, quando fit talis reflexio in intentione, ita injuria communiter illis illata sit sacrilegium contra duliam, et solum erit contra religionem, quando ex intentione injuriantur secundum respectum ad Deum.

.TITIII. Respondetur, quod sententia patris Tazquez in praesenti est quod injuria, quae fit communiter a fidelibus, et catholicis in personas sacras, ut percussio clerici non est sacrilegium contra religionem, et idem dicit de injuria quae fit in imagines, et reliquias sanctorum. Quia sententia adeo falsa est, quod ut contra sacros canones, et contra communem sensum doctorum rejiciant illam pater Suarez, et magister Torres, ut alatum est, et ejus falsitas in impugnatione ostensa est, quia sufficit laedere consecrationem in exorcismo, ut sit sacrilegium contra religionem, ut accedere ad religiosum, sicut est adulterium accedere ad conjugium >> [^eo Varquee

deficit in substantia sententiae, quae singulariter est in illo; defecit etiam in ratione dicendo, quod consecratio est formalitas duliae; defecit etiam, quia non consequenter loquitur quia si ita esset quod consecratio esset formalitas duliae, quamvis injuria fieret propter consecrationem non transiret peccatum ad malitiam contra religionem, sed maneret contra duliam, si quidem ponitur ab ipso consecratio, formalitas duliae et ideo a nobis ponitur consecratio, formalitas religionis distincta a formalitate duliae, et quod sic contra utramque virtutem potest injuriari. Denique defecit, quia dixit vitium contra duliam eecce sacrilegium interpretando canones, per locutionem impropriam. Solum restat respondere ad hanc objectionem, quae petit rationem quare actus venerationis, quae regulariter, et communiter exhibetur sanctis, est secundum formalitatem absolutam, et sibi propriam, et consequenter est actus duliae; et tamen injuria, quae communiter illis fit est secundum formalitatem respectivam ad Deum; et consequenter subindult malitiam contra religionem. Quare fit ista nutatio? Tel quod fundamentum est ad illam ad struendam? St non potius dicetur quod est eadem ratio de veneratione, et de injuria?

piX. Pater fixarez loco citato libro II* de religione, cap. TI, num. TI, sic respondet. Ad peculiarem illam adorationem in sanctis (scilicet secundum formalitatem propter Deum) requiritur peculiaris intentio, quia actus virtutis est. At vero ad contrariam injuriam non est hoc necessarium, quia actus vitii est, ad quem satie est quod malitia sit in objecto, sicut injuria facta principi transit in regem, licet non sit intenta respectu regis. Ita ille, ubi admittit; quod veneratio ut sit actus religionis petit quod fiat ex peculiari intentione propter respectum ad Deum, et quod injuria hoc non petit, ut habeat malitiam contra religionem; et non assignat aliam rationem hujus disparitatis, nisi quia unus est actus virtutis, et quia talis petit fieri ex illa intentione, alius est actus vitii, et quia talis hoc non petit.

L. Magister Torres loco citabo infra quaest. XCIX, arti°II, disputatione u-
INDIANA UNIVERSITY

nica ad quartum utitur eadem ratione, quod veneratio quia actus virtutis est, haec omnia exigit undequaque expressa, et intenta : at vero ad contrariam injuriam non est hoc necessarium, quia actus vitii est, ad quem satis est quod malitia sit in objecto. Verbi gratia possum colere, aut venerari patrem per virtutem pietatis praescindendo ab omni alio, et si colam ut praetor est, talis cultus pertinet ad observantiam, et si percutiam eundem parentem praetorem, percussio ad duplex vitium pertinet impietatis, et inobservantiae.

LI. Secundo respondetur, quod sicut sancti coluntur communi usu, et secundum suam excellentiam absolutam, et respectivam ad Deum, ita et quando irreverenter tractantur secundum utramque considerationem offenduntur. Ita ille.

LII. Magister Lorea III p. quaest. XXV, art. V, disp. XCII, nam. XII, eadem disparitate respondet dicendo quod honor, qui sacerdotibus exhibetur regulariter ad observantiam pertinet; injuria tamen est contra religionem, quia ad peccata, quae exterius consummantur sufficit voluntarium indirectum, nec est necessarium directum, nec apparet ratio quare profanatio sacri calicis ex quocumque motivo fiat sit contra religionem, non vero occisio sacerdotis. Haec ille. Quorum verba in terminis adduximus, ut appareat quomodo ipsi solvunt nodum hujus difficultatis.

LIII. Sed contra omnes istas solutiones quatenus in uno principio conveniunt, scilicet reddendi & disparitatem, replicatur sic. De hoc quaeritur ratio quare ita ostenditur, quod haec sit differentia virtutis, et vitii, quia hoc est petitio principii. Sicut enim vitium est actus humanus, et moralis, ita actus virtutis est humanus, et specificatur ab objecto, et a fine, et ab illo accipit suam moralitatem, quare ergo magis ad moralitatem bonam, et virtuosam requiritur intentio explicita circumstantiae objecti quam ad malam. Sed quod vitium hoc consummetur opere exteriori, scilicet injuriae personae sacrae nihil ad rem, quia etiam cultus, et veneratio ejus potest opere exteriori consummari per exteriorem reverentiam.

LI?. Hoc tamen non obstante disparitas data ab his auctoribus potest sustineri, si magis explicetur, pro cuius claritate notandum est, quod solutio hujus difficultatis dependet ex resolutione illius disputationis, quae a commentatoribus D. Thomae tractatur 1-2, quaest. XVIII, art. X, vel XI, scilicet si ut circumstantia det speciem actui bonam, vel malam sit necessarium quod sit per se intenta, ut volita ab operante, et ab actore in diversa placita dividuntur, quae ad intentum praesens ad duo capita possunt reduci. Primum est plurimum dicentium esse disparem rationem de bonitate, ac malitia, et ibi intendunt reddere rationem disparitatis, quae etiam in hac objectione quaeritur : secundum est, dicendo esso eandem rationem, ut in utroque modo dicendi ad praesens intentum solvenda est haec objectio, ut appareat quod in quacumque opinione est sustinenda sententia E. hornae et in quocumque modo dicendi solvitur ratio Yazquez; et haec ejus imaginatio ita dissolvitur, quod absque omni probabilitate relinquatur.

LY. Igitur pluritas omissis quae hic ab auctoribus involvuntur, et non sunt necessaria ad intentum solutionis, ut si vitium hoc consummetur opere exteriori, vel non quod adducit Lorea, et similitas. Sed etiam excluso, quod sacerdos veneratur solum divina ratione consecrationis, in quo cum Yazquez convenit Lorea, contrarium tamen tenet magister Torres in sua secunda solutione allata, quod magis placet; imo consequenter loquendo videtur necessario asserendum, quia sermo est de percussione clerici, quae per legem ecclesiasticam est prohibita. Et supra in impugnatione secunda Yazquez in confirmatione ibi allata probatum fuit, quod talia lex est instituta ab Ecclesia ex motivo religionis propter consecrationem, vel deputationem personae ecclesiasticae divino cultui. Unde veneratio, quae fit in his actionibus circa personam ecclesiasticam est actus hujus legis, quia est observatio, et adimpletio illius, et sic inducit speciem ejusdem motivi. Sicut bene quis diceret : Si (637) Petrus non esset sacerdos percuterem illum; si non esset religiosus sumerem vindictam; si non esset ista, excommunicatio ecclesias-

Original from

tica, et lex prohibens impositionem manuum in clericum caederem, vel interficerem illum; haec et similia sunt actus religionis, quia est veneratio personae ecclesiasticae secundum privilegium huius legis, et sic constat quod talia consecratio, vel deputatio personae ecclesiasticae est formalitas pertinens ad objectum religionis.

L7I. Quod amplius patet ratione clara supra in secunda impugnatione Vazquez ex D. Thoma allata, et latius ponderata, quae est quasi a priori, et modo brebiter sic applicatur, quia ista consecratio quamvis ait aliqualis sanctitas creaturae rationalis, est tamen respectiva ad Deum, quia per hanc sanctificationem consecrantur creaturae rationales, et mancipantur divino cultui multo magis quam vestes, vasa, et tenpla, loquendo de consecratione sacerdotis, et sic non est ista sanctificatio sicut sanctitas personalis absoluta, ratione cuius Iusti, et sancti dulia venerantur propter se*. In quo deficit Yazquez, et Lorea, nec aliquid illis favet quod addidit Lorca, quod excellentius est venerari dulia propter se, quam latria propter aliud, licet enim haec propositio vera sit, debet tamen supponere quod talis ratio sit formalitas duliae, hoc est, sit sanctitas personalis ratione cuius possit venerari persona propter se; tamen quando sanctificatio est talis, quod etiam si sit in creatura rationali non est absoluta, sed respectiva, qualis dat ista consecratio sacerdotis, vel deputatio personae ecclesiasticae, quae non est absoluta, et personalia, sed respectiva ad eum modum quo sanctificatio calicis, tunc non potest venerari dulia, sed pertinet ad objectum religionis. Et sic non est sicut sanctitas personalis. Hoc igitur praesupposito duplex solutio ad hanc objectionem adhibetur.

L7II. Prima solutio est allata ex auctoribus citatis, quod est disparratio de veneratione, et injuria, quia injuria non petit ut circumstantia si per se intenta ad accipiendam malitiam specialem talis circumstantiae* sed sufficit quod in ipso objecto sit talis circumstantia, et ab operante cognita, et non obstante cognitione illius percutit personam sacram, et a se sequente indirecte

ru.1 malitiam talia circumstantiae efficaciter, quamvis ineffaciter non velit illam, quatenus magis vellet quod non esset persona sacra. Sicut qui projicit merces in mare tempestate coactus simpliciter est voluntarius, quamvis secundum quid dicatur involuntarius, et sicut in exemplo L. Thomae allato, qui furatur vas aureum sacrum magis vellet quod non esset sacrum, et qui accedit ad religionem, vel conjugatam volens, quod esset sua uxor ita qui percutit clericum propter vindictam, si cognoscat quod est clericus, et magis vellet quod non esset, nihilominus percutit, sacrilegium committit contra consecrationem, quia talis malitia simpliciter est volita in exercitio, et hoc sufficit, ut imputetur, et idem est in omni talibus exemplis adductis ab auctoribus citatis; et in pluribus aliis quae possunt adduci in actionibus injuriis, quia eadem est ratio in omnibus.

L7III. At vero de veneratione non est eadem ratio. Constat enim in exemplo adducto a magistro Torres de filio qui potest venerari patrem ex pietate ut patrem, et non ut praetorem, et e contra ut praetorem ex observantia, et non ut patrem, et similibus, ut si aliquis assumeretur in regem sicut assumptus fuit San}, et David posset a consanguineis ex pietate honorari sine eo quod ibi ingrederetur dignitas regis, sed solum bene eundem communicationem, et aequalitatem observantiam coli ut rex sine eo quod talis cultus esset ex pietate, et sic et per ipsa exempla quae clara sunt, et de quibus nullus dubitat, constat veritatem doctrinae quantum ad substantiam, quia in actionibus humanis, et moralibus quae sunt communes apud omnes rationes id quod ab omnibus admittitur intelligitur juxta lumen rationis, convenientia enim in aliquo apud omnes nationes est indicium de conformitate illius cum ratione natura —

Ii. Assignare autem rationem hujus quasi speculative non est ita facile, et auctores citati (ut visum est) solum dicunt, quod haec est conditio actus virtutis, et vitii, sed propter replicam factam, quod hoc est petitio principii,

LIX. Respondetur, quod sic potest explicari, ut ratio a priori hujus disparitatis, ut appareat quod non est petitio principii, videlicet quod haec est naturae malitiae, quod non est, nec potest esse.

se per se et ratione sui intenta, aut volita, quia nemo intendens ad malum operatur, et malum sub ratione mali non est appetibile, sed sub ratione boni adjuncti, scilicet utilis, vel delectabilis. Unde ut aliqua actio accipiat malitiam ab aliqua circumstantia objecti non est necesse, quod talis malitia sit intenta, sed sufficit quod sit cognita, et non recusata, sed admissa in re in ipso opere, quod est esse sufficienter volitam indirecte ut causetur malitia in actione. Ille vero honestas, vel bonitas est per se amabilis et sic potest movere voluntatem propter se, et ratione sui non indigendo ratione alterius adjuncti, quia quod est bonum, et honestum potest amari propter suam bonitatem, Unde ut actus moralis a tali bonitate accipiat speciem moralem bonam debet bonitas objecti sic esse propter se amata, et consequenter directe volita, et intenta. Unde si non intendatur actus non accipit speciem ab illa quamvis sit in objecto, sed ibi est quasi materialiter comparative ad istum actum, et ideo est dispar ratio de malitia, quae accipitur ex circumstantia objecti quamvis non sit intenta. Ecce rationem quasi a priori hujus disparitatis inter vitium et virtutem desumptam ex ipsa natura boni et mali, quod malitia objectiva a qua sumitur moralitas mala actus non potest esse per se intenta, nec esse capax, ut intendatur per se, et ideo potest dare speciem actui sine eo quod intendatur, quia dat illam ut potest secundum suam conditionem, et naturam, ut solum in exercitio attacta, quia ut intenta non potest, eo quod nec intendi potest. 3 contrario contingit in bonitate, quae est per se amabilis, et potest per se intendi, et sic sua natura, et conditio petit, quod det moralitatem actui per se intentam, et non aliter, et ideo injuria in personam sacram, et sanctam exercita est sacrilegium contra religionem ratione consecrationis, quamvis non sit intenta, sed cognita. At vero veneratio personae sanctae non est actus religionis, sed solum dulcia, si non intendatur formalitas respectiva ad ipsum Deum. Hac doctrina solvitur haec eadem paritas de bonitate, et malitia in communi loquendo loco citato 1-2, quod est. XTIII, ubi videri possunt quod hic dicimus.

LX. Secunda solutio est admittendo paritatem, quod eodem modo actio debet respicere circumstantiam personae sive sit bona, vel mala, ut accipiat bonitatem, vel malitiam; et quod cum hoc stat bene quod sancti regulariter colantur dulcia, ut regulariter injurientur (S39) contra veritatem, vel religionem. Oujus veritas claritatis gratia per quatuor propositiones ostendetur. Prima propositio : Actiones aliquae habent specialem conformitatem, vel deformitatem ad rationem conformatam ad aliquam circumstantiam objecti, quam tamen non habent aliae actiones sive bonae, sive malae, et hoc ex lege naturae, aut divina, aut ecclesiastica. Secunda propositio : Regulariter in genere mali reperiuntur magis actiones, quae habent repugnantiam, vel deordinationem, aut deformitatem rationem circumstantiae objecti, ratione alicujus legis prohibentis illas quam actiones bonae habeant conformitatem, aut ordinationem ratione alicujus legis praecipientis. Tertia propositio : quando actio ex se, vel quasi ex fine operis habet conformitatem, vel deformitatem ad aliquam circumstantiam objecti non est necesse, quod sit circumstantia intenta et directe volita quasi in actu signato, ut actio accipiat moralitatem bonam, vel malam talis circumstantiae, sed sufficit quod in exercitio sit volita secundum quod circumstantia est cognita, et cum tali cognitione elicitur actio. Quarta propositio : quando actio de se, vel secundum se non habet ordinationem, vel deordinationem, conformitatem, aut deformitatem ad rationem respectu circumstantiae objecti necesse est, quod ex intentione, vel ordinatione operantis eliciatur actio in ordine ad talem circumstantiam, ita ut fiat finis operantis ad hoc ut accipiat bonitatem, vel malitiam eam illa, alias si non ordinetur ex intentione operantis non accipiet moralitatem ab illa,

LXI. Explicentur, et probantur istae propositiones breviter, quia non sunt hujus loci, sed citati ex prima secundae, Et prima sic : De actionibus malis, verbi gratia, dies festus, et locus sacer injuriantur ratione consecrationis divinis actionibus, qui operari oportet servitio die festo est contra sanctitatem diei, ita quod accipit speciem ab illa, et ope-

rari illud in ecclesia non est contra sanctitatem loci ex se, ita quod accipiat speciem at illa, et e contra furari, occidere, vel moechari in ecclesia habet malitiam specificam ratione sanctitatis loci, et idem facere in die festo non habet hanc malitiam specificam propter sanctitatem <Hei. Dico senrper specificam ad excludendam gravitatem notabilem, vel parvam, quae posset sumi ex tali circumstantia, quia de hoc non est sermo, sed de specie distincta malitiae, “imiliter in personam sacram accedere ad monialem est sacrilegium, et hoc ex lege divina ratione voti; violentas manus in illam imnonere etiam est sacrilegium ratione legis ecclesiasticae; infamare illam vexa- bis non habet talem malitiam, quamvis aliquando sit major injuria, quae ver- bis fit quam percussio. Ita etiam cle- ricum percutere est sacrilegium, quia talis actio est prohibita lege Ecclesi- ae, sicut quod non gravetur tributis, vel ouod non judicetur a iudice laico, quidquid sit si hoc privilegium perso- nae ecclesiasticae in aliqua, vel ali- quibus actionibus iwtamm habetur ex ju- re divino de quo disputant auctores, et quia non est necessarium ad intentum haec controversia dimittitur, uidquid enim sit de illa certum est has actiones esso prohibitas ex speciali lege, quae- cumque illa sit pro personis ecclesias- ticis, injuriare tamen personam eccle- siasticam dicendo esso latronem, ebrium, concubinarium, do genero Judaeorum, et similia, non est sacrilegium, quia non est aliqua lex talos injurias prohibens, sicut percutere, judicare, etc.(^K))

1XII. Sic similiter filius praetoris, qui percuteret patrem peccaret contra observantiam, et pietatem, quia utraque virtus Jaeditur per actionem percussio- ni8. Si tamen diceret : *ste non est pater meus peccaret contra pietatem, qui- a negaret potissimum beneficium pietatis, scilicet esse genitum ab illo, et non peccaret contra observantiam, per quam tenetur venerari illum, ut praetorem, quia in hoc dicto non laeditur dignitas officii praetoris. Si tamen transgrede- retur legem ab illo, ut praetore promul- gatam, peccaret contra observantiam, quar- tanus illi non subditur in gubernatione, et etiam si contemneret ejus regimen, non tamen contra pietatem ex vi talis actus. Ad hunc meduimdi scnfrendum est

de actionibus malis in omni materia pro- portionabilite ; et ratio hujus doctri- nae est, quia actio non habet malitiam ex circumstantia desumptam, nisi habeat specialem contrarietatem ad illam, si enim illi non contrariatur non poteat propter illam esse mala. Hoc verifica- tur loquendo de* actione seounctum se.

LXIII. De actionibus bonis eodem modo discurrendum est, verbi gratia, sicut qui furatur de loco sacro rem sacram praeter injustitiam furti committit malitiam sacrilegii ex duplici capite, quia est res sacra, et quia est in lo- co sacro; ita satisfactio, bc*i restilai- tio eadem actione fit, et habet mora- litates bonas contrarias, scilicet Jus- titiae, et religionis. Xtiam qui percu- tit patrem prestorem sicut peccat eadem actione contra pietatem, et observanti- am, exhibendo satisfactionem debitam operatur ex pietate, et observantia. St idem est in persona sacra, sicut per- cussio clerici est injustitia, et sacri- legium. Ita satisfactio hujus percaze- 8ioni8 habet moralitatem justitiae, et religionis : et etiam sicut est alique. actio per quam quis injuriat patrem, ut patrem, ut patrem et non ut praetorem, et o contra ut praetorem et non ut par- trem, ita est aliqua actio per quam quis veneratur patrem ut patrem, et non ut praetorem, et e contra ut praetorem et non ut patrem, ut in exemplis allati• prd prima solutione visum est in consanO- guineis alicujus assumpti ad dignitatem regiam. Patres enim, et fratres Saalie, ot Davidis affectu sanguinis erga il- los ex pietate afficiebantur, et ex ob- servantia honorabant ut reges genuflec- tentes coram illis.

LXIV. It ratio est eadem, quae alla- ta est de actionibes malis applicata sub eadem forma, quia actio non habet bonitatem ex circumstantia objecti, ni- si habeat specialem conformitatem ad rationem comparative ad illam circums- tantiam, quae ratio est D. Thomae 1-2, quaest. XVIII, artic. X ad tertium, u- bi inquit : w Non omnis circumstantia constituit actum moralem in aliqua spe- cie boni vel mali, cum non quaelibet circumstantia in^jortet aliquam consonan- tiam, vel dissonantiam ad rationem. n Haec S. Ithomas. It ibidem in corpore inquit i n Circumstantia dat speciem INDIANA UNIVERSITY

boni vel mali actui morali in quantum respicit specialem ordinem rationis. n *ta sanctus doctor. Expende quod eemper loquitur aequaliter de epecie boni vel mali. Et radicale principium hujus rationis, et hujus aequalitatis, est, quia tam bonum, quam malum in genere moris est tale, in quantum est contra legem, vel juxta legem, et ex hoc bonitas, vel malitia derivatur in actionibus quatenus versantur circa aliquod consonum, vel dissonum legi vel rationi.

LXV. Secunda propositio adducitur propter exenmla allata in prima solutione, in quibus apparet, (641) quod non aequaliter actiones sunt bonae ex circumstantia personae sicut malae. Satio enim hujus disparitatis est, quia regulariter non sunt praeceptae actiones bonae intuitu circumstantiae, sicut regulariter, et communiter plures actiones malae sunt prohibitae intuitu circumstantiae personae, tamen ut constat exemplis in praecedenti propositione allatis etiam aliqua actiones bonae dantur, quae sunt praeceptae propter circumstantiam objecti, sicut restitutio rei sacrae satisfactio percussione clericis, vel patris praetoris, etc. Itaque propter similes circumstantias magis regulariter prohibentur actiones malae et injuriosae, quam praecipiantur actiones bonae. Tamen etiam aliquando invenitur, quod actio bona praecipitur, verbi gratia, in die festo propter sanctitatem temporis prohibetur opus servile, et praecipitur auditio missae propter eandem rationem; in vigilia alicujus sancti praecipitur jejunium propter consecrationem dei, sicut et in quadragesima, et quatuor anni temporibus. Et circa consanguineum assumptum in rogem praecipitur specialis cultus quia antea ei non debebatur, sicut prohibetur injuria contra illum tamquam crimen laesae majestatis, quae tamen antea non habebat hanc malitiam illatam in eadem personam, sed solum contra pietatem;

LXVI. Sed quia non ita frequenter praecipiuntur actiones bonae, sicut prohibentur malae, ideo ab aliquibus ponitur discrimen inter actionem bonam, et malam, quantum ad accipiendam speciem bonam, vel malam ex circumstantia objecti, quod videlicet actio mala accipit malitiam per hoc, quod in objecto exerceatur circumstantia et actio bona accipit bonitatem

per hoc solum, et adducunt aliqua exempla in quibus hoc verificatur. Sed ratio discriminis ea est, quia ita universaliter actiones bonae sunt praeceptae intuitu circumstantiae objecti sicut malae sunt prohibitae, et talia sunt exempla ab illis allata. Tamen si actiones bonae essent praeceptae, sicut malae prohibitae eadem ratio esset de actionibus bonis, ac de malis ad accipiendam moralitatem bonam, vel malam ex circumstantia objecti. Est ergo disparitas, et discrimen in aliquo praesuppositive, et antecedenter concurrente, scilicet in prohibitione, vel praecepto, est tamen convenientia in ratione formali accipiendi moralitatem, quia si actiones bonae aequaliter praeciperentur, sicut prohibentur malae de facto, aequaliter actiones bonae acciperent moralitatem bonam, sicut malae accipiunt malam ex circumstantia objecti.

LXVII. Tertia propositio patet ex dictis, quia ut aliquod voluntarium sit peccatum sufficit, quod sit voluntarium simpliciter, quamvis secundum quid sit involuntarium, ut patet in exemplis allatis; sed ille qui cognoscit de personam, et circumstantiam ejus de facto facit actionem prohibitam propter talem circumstantiam simpliciter vult malitiam contra talem prohibitionem, quamvis vellet ibi non esse talem circumstantiam, et prohibitionem, quod est esse involuntarium secundum quid, sicut qui projicit naves in mare. Et idem est de eo qui accedit ad religiosam, vel conjugatam, et percutit clericum; ergo imputatur illi talis species malitiae, quia ex fine operis supposita tali prohibitionem actio habet illam malitiam, et operans advertit et facit, et sic efficaciter vult actionem cum illa malitia, quam de se habet actio. Unde constat, quod non est necesse quod faciam actionem ex intentione (642) hoc est, quia clericus; et sic de aliis. Et quantum ad hoc benedicetur in prima solutione.

LXVIII. De actione bona eadem est ratio, sufficit enim quod quis audiens missam quotidie audiat die festo, ut adimpleat praeceptum. Immo ponamus quod non audierat, et ex metu alicujus poenae audit missam simul adimplet praeceptum, quia in exercitio jam vult adimplere. Idem est de illis, qui decitat officium

divinam, vel recipit sacramenta ex metu alicujus plenae, certum est quod adimplent praeceptum, ut constat in illis qui confitentur, et communicent temore pasclatis ex metu excommunicationis, quae promulgatur ab episcopo, quamvis ita faciant, quod si non timeretur excommunicatio non confiterentur, nec reciperent eucharistiam, tamen sic faciendo adimplent praeceptum. Ita restituere, vel satisfacere pro furto ecclesiae, vel omissione clerici, sicut non furatus fuit vas sacrum quia sacerdos, nec occidit clericum quia clericus, et tamen est reus malitiae sacrilegii, ita restituendo in exercitio, vel satisfaciendo de facto simul recompensat pro injustitia et pro sacrilegio, et bene operatur ex justitia, et religione; utraque enim moralitas bona involvitur in satisfactione, sicut duplex moralitas mala in injuria, scilicet contra justitiam et contra religionem.

LXII. Quarta propositio, jam etiam ex praecedenti innotescit. Quando enim actio de se non habet talem consonantiam, vel dissonantiam, conformitatem, aut deformitatem, debet ex extrinseco illam recipere, hoc est ex intentione, et fine operantis; vel manebit sine illa, verbi gratia, quia furtum de se non habet connexionem cum moechia; si ille qui furatur non operatur propter moechiam, actio non habebit malitiam moechiae; et si furatur propter moechiam erit moechas simul et fur. Item quamvis occidere, vel furari non habeat speciem malitiae sacrilegii secundum se, si fiat in die festo, tamen si quis ideo furaretur in die festo, ut injuriaret consecrationem diei haberet tunc talem malitiam contra sanctitatem diei. Item similiter qui faceret opus servile in loco sacro ex intentione injuriandi sanctitatem loci erit sacrilegus. Secus tamen si hoc faciat sine tali intentione, quia actio de se non habet talem malitiam. Si idem est in actione bona, qui illam faceret in obsequium Ecclesiae, vel loci eadem propter sanctitatem loci facit actum religionis, sicut suspendere arma, vel sudaria in ecclesia: et etiam qui dat eleemosynam pauperi, quia clericus, vel religiosus est, quia istae actiones ex natura sua non habent talem moralitatem, sed ex intentione facientis. Et ratio hujus doctrinae est clara, quia finis operantis bonus, vel malus intentus tribuit

moralitatem operi juxta naturam finis, quia talem finem intendere consequi per hanc actionem, vel per hoc medium non potest non communicare medio et actioni moralitatem finis, quae est communis doctrina 1-2, quaestione prima late tradita ab auctoribus, et hic supponenda.

LXX. Igitur haec secunda solutio resumpta ex doctrina in eis quatuor propositionibus praemissa est ad objectionem concedere, quod eadem est ratio de actione bona, et mala quantum ad hoc quod participet bonitatem, vel malitiam ex circumstantia objecti, quia quando de se hoc habet utraque participat moralitatem. Dico de ae modo explicato, ex natura sua ex lege supervenienti posita divina, vel ecclesiastica. Si autem de se hoc non habet indiget utraque ordinatione operantis. Ex qua doctrina descendo ad venerationem, et injuriam personae sacrae cum distinctione loquendum est, quia in duplici differentia est quod persona sit sacra, vel sancta: aliqua enim dicitur sacra, aut sancta, quatenus est consecrata vel deputata divino cultui speciali consecratione, vel deputatione, ut sacerdos per susceptionem ordinis, et religiosus per professionem, clericus et omnes omnes sub nomine clerici comprehenduntur sub privilegio canonis. Si quis suadente diabolo, etc. Secundo modo dicitur persona sacra, vel sancta, vel quia est imago viva Dei, vel quia habet sanctitatem personalem, quae consistit in participatione divinae naturae per gratiam et virtutes. Et ista adhuc consideratur, vel prout in hac vita vel prout jam assistent in patria, ut sunt sancti vivi, vel sancti mortui. Et isti adhuc dividuntur, quia vel sunt canonizati de quibus infallibiliter constat regnare cum Christo in coelo, vel non sunt canonizati, et solum pia estimatione privata fidelium judicantur salvati.

LXH. loquendo de persona sacra primo modo, quae in communi usu loquendi non dicitur sancta, sed sacra, vel sacrata; abstrahendo ergo a quaestione de nomine, et attendendo ad rem in sensu explicato, jam visum est in suppositione praemissa immediate ante primam solutionem, quod Lorea consentiens cum Vazquez tenet quod veneratio ejus est

e:: virtute duliae. At vero magister Torres tenet, quod est ex virtute religionis, et hoc secundum magis placet, et ostensum est ibi esse rationabilius. In hoc ergo nostra sententia, quod persona sacra, vel ecclesiastica divino cultui deputata comprehensa sub privilegio legis Ecclesiae colitur per virtutem religionis nullam difficultatem habet objectio, quia et veneratio est ex religione, et injuria est contra religionem, et sic pariflegantur cultus, et injuria.

L20QI. Admisaa tamen opinione contraria magistri Loreae, et Vazquez quod coluntur dulia, et injuriatur contra religionem procedit difficultas praesentis objectionis. St tunc respondetur, quod consequenter loquendo dicendum est, quod talis consecratio, vel deputatio divino cultui est ratio formalis duliae secundum se, et non est per aliquam legem, vel praeceptum veneratio illius translata ad rationem formalem religionis, et ideo manet in sua specie, hoc est quam secundum se habet. Unde ut subinfluat bonitatem specificam religionis, debet fieri ex intentione operantis ex motivo religionis, hoc est propter Deum tamquam propter rationem formalem; et tunc ille actus habebit bonitatem duliae ex se, seu ex fine operis, et bonitatem religionis ex fine operantis, sicut qui dat eleemosynam pauperi Ecclesiae, qui est Ecclesia consecrata, et habet bonitatem misericordiae, quam de se habet largitio eleemosynae, est bonitatem religionis, quia ex intentione operantis facit propter consecrationem. Auctores omnium citati Lorea, et Vazquez pro hac opinione quamvis dicant quod consecratio sacerdotis pertinet ad duliam, quia ostenditur consecratio personae rationalis, admittunt tamen quod consecratio ecclesiae pertinet ad religionem, in quo tamen ut visum est non consequenter loquuntur.

JJCII. At vero injuria personae sacrae ex lege prohibente illam in aliquibus actionibus determinatis translata est ad motum religionis, verbi gratia in percussione, in impositione tributi, in subjectione ad tribunal laicum, et similibus, quae (644) pertinent ad immunitatem Ecclesiae de quibus in Jure canonico dicitur lex; et specialiter in bulla in Coena. Ista enim actiones injurias prohibita sunt ex

motivo religionis circa personas ecclesiasticas, ut probatum fuit ex professo in confirmatione secundae impugnationis a principio positae contra Vazquez. In quo communiter auctores etiam Lorea contra Vazquez conveniunt, et ideo supposita hac lege prohibente istam injuriam ex motivo religionis, haec injuria habet malitiam sacrilegii contra religionem ex se, et quasi ex fine operantis, quod non haberet ablata hac lege in opinione ista, quod ex natura sua consecratio personae sacrae pertinet ad duliam, quia quamvis id concedatur, nullatenus est negandum, quod supposita jam lege prohibente ad privilegiandam personam sacram ex motivo religionis, scilicet propter Deum, quod maneat malitia praecise contra duliam, sed transit ad aliam lineam, scilicet contra religionem secundum quod est contraria ad legem factam ex motivo religionis, ut est transgressio illius legis. St ut imputetur haec malitia sufficit quod in exercitio advertit circumstantiam personae, et cum tali cognitione faciat injuriam; hoc enim est esse volitum in exercitio simpliciter illam malitiam, quamvis non fiat ex intentione, qua persona sacra est, et quamvis vellet quod non esset sacra.

IfDCIV. Duplici via adhuc in hac secunda solutione solvitur objectio juxta duas opiniones, dicatur, quod consecratio, vel deputatio personae sacrae cultui divino pertinet ad religionem facile solvitur dicendo quod injuria est contra religionem, et sic parificantur. Secunda via admittendo quod talis consecratio secundum se pertineat ad duliam, solutio est quod, quia non est lex aequaliter posita super venerationem sicut super injuriam, ideo non est eadem ratio de veneratione, et injuria. Et hoc est quod dictum fuit in secunda propositione, quod non ita universaliter sunt leges praecipientes actiones bonas sicut prohibendos malas ex motivo alicujus virtutis. Et haec est ratio, quare post ostensum, quod veneratio personae sacrae pertinet ad duliam, et injuria personae sacrae pertineat ad religionem ut sacrilegium contra hanc virtutem, non temen omnis injuria, sed illa quae fit per actiones prohibitas per tales leges. Alia vero injuria personae sacrae, quae non ostenditur specialiter prohibita non laborabit hanc malitiam sacrilegii, et injuri-

a per verba, ut in propositionibus praemissis explicatum relinquitur.

JD2T.r. De perona sancta. secundo modo scilicet, quia est imago ei secundum naturam intellectualem expresse habet D. Thomas infra quaest. XCIII, art. III ad tertium quod veneratur *dulia* : et de sanctis secundum sanctitatem personalem locis supra citatis etiam docet, quod venerantur *dulia*, specialiter **lit par***. **cuaest**, 30CV, art. Y, loquendo de beata Virgine modo existente in patria. Et a fortiori idem est de aliis sanctis existentibus in alia, scilicet in hac vita. Et sic secunda solutio magistri Torres, quod veneratio personae sacrae pertinet ad religionem nullo modo est applicanda ad sanctos isto secundo modo, sed ad personam sacram primo modo sumptam, de qua loquebatur Yazquez loquendo de percussione clocici. In his ergo personis sanctis isto secundo modo, quae absolute, et in communi usu loquendi vocantur propter sanctitatem personalem, non sacrae ad contrapositionem personae ecclesiasticae, vel sacerdotio, quae propter deputationem, vel censeurationem dicuntur sacrae, non sanctae, (6^5) ut dictum est. In his ergo sanctis quamvis verum sit quod possunt per religionem coli propter respectum ad Deum, tamen communiter et regulariter non per religionem, sed *dulia* venerantur juxta doctrinam D. Thomae. Et in hoc consistit punctus difficultatis praesentis, quare injuria quae communiter fit, et regulariter est sacrilegium contra religionem.

ImXYI. Batio disparitatis, et solutionis ex praemissis jam patet. Veneratio enim et cultus, qui communiter fit sanctis non est elevatus, vel translatus ad notivum religionis ex aliqua lege, sed praecepto, imo oppositum praecipitur, vel ad minus consulitur, scilicet, quod colantur solum in cultu regulari, et communi per *dulia*. Quod colligitur ex ratione D. Thomae qua probat locis citatis colendos esse non per religionem, sed per *dulia*, quae procedit de cultu, qui regulariter illis exhibetur. Et ratio receditur ad duo capita, primam ceput est ad evitandam occasionem erroris gentilium, qui adorabant creaturas cultu divini, quia illas adorabant ut deos, et hoc propter excellentias proprias Ipsarum; ne ergo videantur catholici similiter in

hunc errorem idolelatriae incidere, et ad evitandum scandalum hujus suspicionis sancti coluntur *dulia* ab illis in cultu regulari, et communi. Secundum caput est, quia excellentius quid est, quod aliqui propter dignitatem propriam honorentur, quam propter respectum ad dignitatem alterius, et sic in majorem excellentiam sanctorum cedit, quod colantur per *dulia* propter sanctitatem personalem, quam per religionem propter respectum ad Deum, quamvis religio cit perfectior virtute, quam *dulia*, quia iste cultus religionis propter respectum ad Deum exhibetur etiam creaturis insensibilibus, et inanimatis, ut corporalibus et vasis sacris, etc. Iste enim cultus religionis respectivus non denotat in creaturam excellentiam propriam, Alia vero denotat excellentiam, dignitatem personalem, et ideo est haec majoris aestimationis quamvis inferior in specie comparative ad objectum, qui exhibetur.

LXXVII. Hoc intelligitur (ut dictum est) de cultu qui regulariter exhibetur sanctis propter quod non excluditur, quod ex speciali intentione propter respectum ad Deum possint coli per virtutem religionis ab aliquo viro docto, qui evitet praedicta inconvenientia vitare, Sed hoc non potest esse commune omni populo, et univereale omnibus personis propter inconvenientia allata ex hoc duplici capite explicato; propter quae dicitur esse praeceptum quod colantur per *dulia* in communi modo, et usu quo venerantur. Et hoc praeceptum non aliter debet constare nisi ex doctrina communi Ecclesiae, quam tradit D. Thomas III p. quaest. 2X7 et in III dist. IX, et ad Anibaldum ibidem, et infra quaestione GXIII, art. IV. In quibus locis semper dicitur quod debetur *dulia* sanctis, et quod non debetur latria, illo terminus debetur obligationem significat, quae obligatio ex aliquo praecepto oritur vel lege,

LXXVIII. Et etiam propter rationem ejus, in his locis saepius repetita, quod cultus Dei non debet creaturis exhiberi quando propter se venerantur, quod certum ostendit cadere sub praecepto dicitur quod debetur *dulia* sanctis, et quod non debetur latria, illo terminus debetur obligationem significat, quae obligatio ex aliquo praecepto oritur vel lege,

titatem, hoc rationabiliter juxta lumen naturae, quia est quod cedit in dignitatem, et excellentiam eorum : propter hanc enim segregantur a peccatoribus, et efficiuntur digni (46) veneratione. Ex his ergo satis constat quod eat praeceptum, quod in cultu usuali, et communi per duliam venerantur sancti, quia in isto communi propter se honorantur, quod ut dictum est non tollit quod si non propter se, sed propter Deum possint per religionem coli, quod tamē non est regulare. Ex quibus constat haec propositio quod nulla lex praeceptiva reperitur quae venerationem communem, et usualem sanctorum transferat ad motivum religionis, sed potius praecipiat ut maneat intra limites duliae.

IXXIX. Injuria vero sanctorum prohibita est, ne videlicet injurientur amici Dei, sicut ab Ecclesia est prohibitum ne percutiantur personae ecclesiasticae Deo consecratae, Tei cultui deputatae. Quia prohibitio respectu sanctorum constat ex sacris litteris : Qui vos tangit tangit ranillam oculi mei. Zachariae II et in Psalmis : Nolite tangere Christos meos, quod quamvis possit referri ad sacerdotes, tamen etiam extenditur ad sanctos unctos gratia Spiritus sancti. Et modo loquimur de sanctis existentibus in patria, et de illis est connaturalis statui beatorum haec prohibitio, quia translati sunt ad regnandum cum Deo, et speciali unione amicitiae consummatae facti sunt aliquid Dei, unde qui illos injuriat magis injuriat Deum, quam illos. Et hoc ipsum lumen naturae dictat ex his quae in hac vita reperiuntur in hominibus tamquam generale, et commune apud omnes nationes. Injuria enim facta in amicam, vel filium regia transit in regem, quia tangit aliquid regis, scilicet amicum, vel filium: denotatur enim quod non timetur persona regis, et patrocinium ejus circa amicum, vel filium, quem facit participem regni, et ideo denotatur quod injuriatar, et deshonoratur persona regis. Et sicut non stat injuriare per Bonam astump-Deum ad regnandum, et quod non sit crimen laesae majestatis, ita non stat quod sancti cum Christo regnantes in patria injurientur, et non injurietur Christus, et Deus illos ibi beatificans, et tamquam amicos, et filios* in se tranefor mans, et seciua

nabiliter intelligeretur, quod qui talem sanctum injuriat non timet protectionem Dei, et contemnit amicitiam cum Deo saltem in exercitio, et sic quod inhonorat Deum.

LXXX. Ratio ergo dieparitatis inter venerationem, et injuriam semotorum, quae in usu communi fit colligenda est, quia veneratio exhibetur propter sanctitatem personalem, et non est aliqua lex praeci- piens quod fiat propter Deum tamquam propter rationem formalem, sed potius est lex, quod non fiat regulariter nisi propter sanctitatem propriam, quia coluntur propter merita sua, et quia haec est ratio formalis duliao, ideo manet intra limites duliae. At vero injuria illorum ast prohibita a Deo non solum propter ipsos sanctos secundum suam sanctitatem personalem, sed secundum quod sunt aliquid Dei, et sic talis injuria translata est ad hoc quod habeat non solum malitiam contra duliam ut est contra sanctos propter se, sed etiam malitiam contra religionem, quia est etiam contra sanctos ut sunt aliquid Dei, sicut in humanis rex assumens aliquem in amicum, non ideo vult, nec rationabiliter vellet quod honoraretur amicus sicut ipse honore regio; tamen vellet quod non injuriaretur amicus, et quod injuria illius aestimaretur propria, quia in illa involveretur dehon- oratio regis specialiter idrohibentis injuriam amici. Sic Deus honorem vult referri ad sanctos, quia vult illos coli, et honorari secundum merita illorum, sicut ipse (647) secundum merita illorum praemiat, et glorificat illos; et quia merita illorum sunt objectum duliae, vult honorare illos a nobis per duliam, quia vult illos honorari tamquam pereona- nae rationales consequentes regnum per proprios labores, quamvis honor iste ul- timate transeat in Deum; tamen motivum specificativum in creaturis habet, hoc est in ipsa sanctitate creata. Injuria vero taliter fit in sanctos quod non potest praescindi a Deo tamquam a specifi- cativo, quia non potest non injuriari Deus specialiter injuriando illam creatu- ram, quam ipse tam specialiter sacum unit. Et sic sicut veneratio sanctorum per duliam, est quid excellentius, ita injuria illorum est quid pejus quatenus ost in illos contra sanctitatem propriam, et contra respqqtom'3^^, Unde, haec dis- ad radicem s'

hoc ouod, quia non est lex motivo religionis praecipiens venerationem sanctorum, ideo veneratio manet solum intra limites duliae, et quia est lex prohibens ex motivo religionis (hoc est quia sunt aliquid Dei) injuriam eorum, ideo injuria est non solum contra duliam, sed etiam sacrilegium contra religionem,

hXXXI. Haec doctrina proportionabiliter est applicanda ad sanctos existentes in natria secundum certitudinem, quae habetur de eorum beatitudlne, quia ut dictum est, debet circumstantia personae cognosci ut inputetur malitia desumpta ex tali circumstantia; qui enim percutit clericum non cognosens quod cst clericus non fit reus malitiae sacrilegii, nec incurrit poenam propter violentas manus in clerico impositas capite. Si quis suadente. Et sic injuriare sanctos existentes in coelo non cognosens esse in coelo non cognosceret circumstantiam personae propter quam est sacrilegium illius injuria. Cognoscitur autem hoc certe, et infallibiliter per canonizationem Ecclesiae, et sic de canonizatis est certa talis malitia, nec excusatur haereticus, quia non credit hanc veritatem, quia debebat credere. Et etiam ex vi canonizationis oritur specialis lex quod non injuriuntur illi propter quod specialiter ab Ecclesia puniuntur injuriantes sanctos canonizatos. Et hoc est ex motivo religionis, hoc est quia sunt aliquid Dei. Et ex hoc capite etiam constat, quod in illa injuria reperitur malitia contra religionem, sicut in percussione clerici propter prohibitionem Ecclesiae, Et quamvis ex vi canonizationis etiam ponatur lex ut honorentur, tamen hoc non praecipitur ex motivo religionis, sed duliae, quod constat quia est propter merita propria, et sanctitatem personalem, quae per informationem Ecclesiae comprobatur, et propter illam judicantur digni tali honore; ex quo colligitur quod motivum est duliae.

UDCCII. Et ratio hujus disparitatis. Inter has leges quare lex praecipiens venerationem est ex motivo duliae, et non religionis est duplex cspu positum, qula haec lex est in favorem sanctorum, et quid excellentius est venerari dulia, propter se, quam latria propter aliud; et ideo haec lex/aeb^jx motivo latriae non esset rn^lhavoi^r sanctorum,

si quidem minueret quod illis excellentio esset, et quia esset etiam occaeio idololatriae, et periculum erroris, Unde colligitur, quod rationabiliter non est posita ex motivo religionis. De lege autem prohibente non sequuntur haec inconvenientia, et potius quid excellentius eat illis, quod injuria ipsorum aestimetur a Deo tamquam injuria etiam propria, et ideo rationabiliter intelligitur quod est e:: motivo religionis,

LXXXiII. De aliis vero non canonizatis, (S4S) quia non constat quod sunt in coelis, neque eet obligatio ad hoc credendum, recurrendum est ad axiotimationem et Judicium injuriantis, si enim Judicans quod est in coelo injuriat imputabiturilli haec malitia, non alias, De existentibus in via major incertitudo est propter inflexibilitatem, et malitiam hominum, saepe enim peiores per simulationem apparent sancti cum non sint, et e contra qui sunt sancti non apparent, et sic etiam in istis recurrendum est PJ& aestimationem injuriantis. Est enim alia differentia inter sanctos exietentes in via, et in patria. Qp.od omnis injuria contra existentes in patria habet malitiam dictam sacrilegii, hoc pater Suarez in tomo primo de religione loco citato, numero se xto, inquit eece valde probabile supposito modo communi, quo coluntur in Ecclesia propter rationem dictam, quia existimandi sunt ut conjunctissimi Deo. Sed nobis non solum probabile, sed certum epparet consequenter loquendo ad dicta. At vero circa sanctos adhuc in hoc mundo degentes non omnis injuria judicanda est sacrilegium, sed solum illa quae habet oppositionem cum sanctitate, sicut illi qui peroequuntur sanctos, quia illis displicent opera juxta illorum, sicut contingit in illis qui : Persecutionem -patiuntur propter Justitiam, quod valde commune est, quia : Omnes qui volunt -pie vivere -propter Jegum -persecutionem patiuntur, De aliis vero injuriis nullam contrarietatem habentibus ad virtuosam vitam non. est cur sacrilegia judicentur, nisi ex intentione operantis ad hoc ordinentur, 3t totum hoc intelligendum est de actione injuriosa, quae in rei veritate est injuria, quia respectu existentium in patria multae actiones non sunt injuria secundum ee, quae tamen sunt injuria respectu exictentium in hoc mundo, ut quod s!fn\$ etc. Et in istis

tie si fiunt ex animo injuriandi juxta dicta in quarta propositione, quod quando actio de se non habet malitiam quasi ex fine operis, ex fine operantis potest, et solet istam habere.

UCCXI7. Loquendo tamen de persona rationali, ut ost imago Dei, veneratio quae regulariter fit pertinet ad duliam ut habet D. Thomas infra quaest. CXIII, art. III ad tertium, et Cajetanus ibidem super illam solutionem, quamvis ex intentione operantis possit esse propter respectum ad Deum, et sic ad religionem pertinebit : et injuria quae regulariter fit etiam est contra duliam, quamvis etiam possit esse contra religionem ex intentione facientis. Quod contingit in peccato diaboli, qui in odium Dei, et creaturae ejus imaginem Dei inducendo ad peccatum intendit obscurare,

ut sic et injuriet Deum et laedat creaturam; unde tunc habebit malitia contra duliam, et laetiam.

LXXXV. Itaque de persona sacra primo modo veneratio, et injuria pertinet ad religionem; de illa ut imagine Dei veneratio et injuria communi pertinet ad duliam. De persona sancta sanctitate personali, veneratio pertinet ad duliam, sed injuria ad religionem. Et ratio hujus juxta duas solutiones est : juxta primam, quia malitia non specificat per se intenta, sed solum in exercitio, quia non potest per se intendi : et contra vero bonitas. Bt juxta secundam solutionem, quia actio bona non praecipitur ex motivo religionis: actio vero injuriosa prohibetur* ex motivo religionis. Haec de primo articulo.

Articulus II.

Quid sit objectum formale, et materiale virtutis religionis ?

I. Diximus in commentario hujus quaestionis religionem esse virtutem, idque probavimus ratione D. Thomae. Circa quam resolutionem solum occurrit disputandum de objecto formali, et materiali illius, an videlicet sit Deus cui honorem exhibet, vel honor Deo exhibitus, aut actus per quem praedictum exhibet honorem. Circa quod pater Suarez Thomas primo de religione, tract. I. lib. I, cap. III, num. II tenet Deum vere, ac proprie pertinere ad objectum virtutis religionis. Sed hoc potius pertinet ad materiam articuli quinti, ubi disputatur si religio est virtus theologica, cujus resolutio dependet, ex hoc principio, videlicet, si habet Deum pro objecto, et sic ibi adducetur sententia Suarez, et ejus ratio dissolvetur.

II. Pater Valentia 2-2, disp. VI, puncto primo potestquam distinxerat de objecto materiali et formali religionis asserit quod objectum formale est existimatio de Deo, quae resultat ex illo, quod Deo offertur; illud autem quod Deo offertur, quidquid illud sit est objectum materiale, quatenus offertur ad excitandam talem existimationem de Deo, quae existimatio inquit est, cum

gloria Dei, quoniam videlicet potest apud homines habere. Itaque ratio est, quia ad hoc exhibetur cultus, vel honor alicui personae, ut de illa digna existimatio habeatur. Igitur ratio formalis colendi Deum est gignere existimationem de divina perfectione, et excellentia. Talis ergo existimatio erit objectum formale, quia est motus religionis.

III. Potest hoc amplius explicari, et confirmari, quia in qualibet virtute debent distingui habitus, actus, et objectum. Habitus enim per se specificantur ab objectis, et sic etiam ipsi actus ab objectis habituum specificantur. Unde actus elicited ab habitu non potest esse objectum ejus, alias actus a se ipso specificaretur. Actus autem elicited a virtute religionis est ille, quo colitur Deus sive internus, sive externus, ut ex quaestionibus sequentibus patebit et talis actus dicitur cultus, quia per illum actum colitur Deus; actio igitur colendi est cultus ipse. Igitur cultus, seu actio colendi non est objectum habitus, sed aliquid ad quod ordinatur actus colendi, et illud respicit tamquam rationem formalem objectivam, et specificativam habitus, et actus. Hoc autem nihil aliud potest esse, quam illa existimatio

matio, quae ex cultu Dei causatur harmonia de divina perfectione : ergo haec erit objectum formale ; materiale autem erit actus reverentiae, vel cultus ex quo sequitur dicta existimatio.

17. nihilominus tamen sententia D. Thomae est, quod cultus Dei est objectum religionis. Ita expresse articulo quinto sequenti in corpore, uti habet : „Duo in religione considerantur, unum quidem quod religio Deo affert, scilicet cultus : et hoc se habet per modum materiae et objecti ad religionem." Haec sanctus doctor. Pro cuius tamen luce, ut in cultu Dei cognoscatur quod est objectum formale, et quod materiale, primo notanda est doctrina D. Thomae supra quaest. LXXX, articulo primo in corpore, ubi distinguuntur partes potentiales iustitiae numerantur illas; et docet quod in aliquo debent convenire cum iustitia, propter quod inter se annectuntur, et dicuntur partes ejus, et in aliquo deficient, propter quod non nisi potentiales partes sunt. Iustitia autem (650) est ad alterum ; et respicere qualitatem perfectam ad illum : et partes potentiales conveniunt cum iustitia in hoc, quod eunt ad alterum, et deficient in hoc quod non reddunt perfectam aequalitatem, et huiusmodi sunt religio, pietas, etc. per quas non potest debitor reddere creditori aequale ad id quod accepit, quia nec Deo, nec parentibus pro beneficio creationis, aut generationis naturalis possumus reddere beneficium aequale. Possumus tamen, et debemus aliquam recompensationem exhibere, per quam juxta possibile nostrum aliquam imperfectam aequalitatem faciamus ad debitum, et hoc fit sicut respectu patris per pietatem, respectu Dei per virtutem religionis venerando, et colendo ipsum in protestationem ejus supremae excellentiae, cui per talem cultum subijcimus.

7. Secundo notandum est, quod in ipso cultu Dei, et est considerare actum, et est considerare effectum actus. Et in utroque solet esse aequivocatio propter diversa nomina quibus significatur, loquendo igitur de actu ad propositum aliquando dicitur colere, aliquando honorare, et aliquando venerari seu revereri, aut laudare. Haec autem omnia ad nostrum intentum nihil aliud, sed parum differunt,

ut bene inquit magister Torres hic in III, et Suarez capitulo VII. Et sic apud nos quasi synonyma habenda sunt. Quod clare constat ex contextu litterarum D. Thomae in tota hac materia de religione, in qua aliquando dicit quod colimus Deum, aliquando quod veneramur, et honoramus ipsum. Effectus autem actionis quasi formalis solet dici honor, laus, cultus, quamvis non sit idem, ut habet D. Thomas infra quaest. OIII, art. I ad tertium : "Laus consistit in bonis signis verborum, honor autem in quibuscumque exterioribus signis, et secundum hoc laus in honore includitur. Alio modo, quia per exhibitionem honoris testimonium reddimus de excellentia bonitatis alicujus absolute, sed per laudem testificamur de bonitate alicujus in ordine ad finem : sicut laudamus bene operantem propter finem. Honor autem est etiam optimorum, quae non ordinantur ad finem, sed jam suat in fine; ut patet per philosophum primo ethicorum. Gloria autem est effectus honoris, et laudis, quia ex hoc quod testificamur de bonitate alicujus clarescit bonitas ejus in notitia plurimorum, et hoc importat nomen gloriae. Item gloria dicitur quasi clara. Unde ad Romanos primo dicit quaedam glossa Ambrosii, quod gloria est clara cum laude notitia." Haec sanctus doctor, ubi breviter recapitulavit varias differentias inter honorem, et laudem quas alii ad longum tractant. Nihilominus tamen haec pro eodem accipiuntur ad intentum praesens ut inquit Suarez capite septimo citato. Similiter constat quomodo gloria est quid secutum ex honore, in quo convenit Valentia, quia illam existimationem, quam ponit objectum formale explicat etiam dicendo, quod est gloria, quae resultat ex cultu Dei.

VI. Ex his constat, quod sit objectum formale, et quod materiale in religione. Formale enim est non gloria, aut existimatio a Valentia posita; sed illa aequalitas, quam ponit cultus Dei inter creaturam colentem, et ipsum Deum, quem colit, quatenus per illam reddit honorem quem potest in solutionem debiti, quod incurrit per beneficium creationis, et alia quae ad illud sequuntur, subijcendo creaturam ipsi Deo. Haec ergo subiectio in qua consistit dicta imperfecta aequalitas ubi intendit virtutem

INDIANA UNIVERSITY

religionis, et actus ejus et ab hac tamquam e. ratione formali objectiva specificatur, et (51) actus, et habitus religionis. Quid probatur ex doctrina data notabili primo : Sicut justitia perfecta habet pro objecto perfectam aequalitatem ponere, ita imperfecta justitia ponere imperfectam aequalitatem, quia per hoc essentialiter differt a perfecta justitia. Ergo in hoc ponendum est constitutivum essentiale, quia idem est distinctivum, et constitutivum. Et sicut pietas respicit aequalitatem interfectam respectu parentum tamquam objectum; sic religio respectu Dei.

VTI. Secundo, rejicitur sententia Valentiae. Existimatio de Deo est per actum intellectus, etsi fiat sermo de supernaturali, regulariter fit per lumen fidei; propter quod S. Thomas infra quaestione 01, articulo III ad primum ait, quod religio est quaedam protestatio fidei, spei, et charitatis, quibus homo primordialiter ordinatur ad Deum; et id eo inquit sanctus doctor 1-2, quaestione IXIII, artic. III in corpore, quod virtutes theologales se habent ad morales sicut principia naturalia ad scientiam naturalem. Ergo praesupponitur existimatio dei Deo ad actum religionis. Patet consequentia. Ad hoc quod voluntas exhibeat debitum cultum Deo debet praeconceptam habere excellentiam deitatis; per se ergo supponitur haec digna existimatio ad cultum potius quam sequatur, imo post exhibitum cultum non amplius crescit haec existimatio, ut quando per interiorum actum creatura orat, et subjicit se Deo, qui est cultus specialis et specificus religionis; et sic dicta existimatio non potest esse objectum formale, si quidem deficit non deficiente cultu religionis quoad speciem.

VIII. Nec valet dicere, quod cultus de se exigebat quod fieret coram aliis ut sequeretur dicta existimatio in illis, quia cultus interior consistit in actu devotionis, et orationis, qui sunt principales hujus virtutis (ut ex infra dicendis patebit : sed actus interior non petit per se aliis manifestari; tum quia interior petit consummari; tum, quia potius deficeret a ratione virtutis; devotio enim non est ostentanda, nec oratio manifestanda, sed notius occultandae sunt virtutes praefatae. «Christi

Matth. VI ; Cum jejunas ungo caput tuum. et faciem tuam lava, ora -patrem tuum in abscondito, et similia. Quae opera si per se peterent fieri coram aliis non praeciperetur universaliter fieri in occulto. Tum, adhuc etiam loquendo de ipso cultu exteriori non debet poni objectum formale in illo quod sequitur juxta alios videntes, cum illud potius sit quid consecutum supponens jam naturam actus, et ad multum erit finis, et non primarius, sed secundarius, quia actus proprius unius non habet pro fine intrinseco, et quasi specificante id quod alii ex tali actu debent facere in honorem Dei, sed potius hoc quasi exemplo unius sequitur in aliis. Sicut a contrario sensu ex peccato unius sequitur in aliis a quibus videtur aliqua ratio scandali, et inclinatio ad peccandum, hoc tamen non est specificativum, sed circumstantia generalis cujuscumque peccati. Ergo nec in actu bono debet poni istud ut objectum specificativum cultus religionis, sed ad ultimum quasi finis extrinsecus.

IX. Tertio, quia existimatio est actus. Ex quo principio colligitur ratio efficax communis etiam pro aliis materiis, quia ratio specifica objectiva continetur intra lineam habitus specificati : si ergo religio est in voluntate, ratio specifica non debet esse extra lineam voluntatis nec per consequens actus intellectus, sed aliquod bonum a voluntate respectum. Propter quod adhuc oratio, quae est actus religionis, et simul (52) Intellectus subinduit formalitatem objecti religionis, quae est subjectio, vel honor exhibitus Deo per talem actum.

X. Similiter ex dictis constat quod sit objectum materiale. Illud enim dicitur objectum materiale, in qualibet virtute, quod est materia circa quam exercentur actus virtutis; actus igitur colendi Deum subjicit Deo corpus vel animam, intellectum vel voluntatem secundum diversos actus, quos habet interiores et exteriores, de quibus inferius agit sanctus doctor, et ita objectum materiale sunt istae tres, quae Deo offeruntur, vel subjiciuntur per actum cultus honoris.

le patot ox dictio. quod illud nd quod
 ordinatur cultus potest eoae in teplicl
 difforantia, vol ox intentiono oporan-
 tia. vel ex natura operis. St hoc ad-
 huc dupliciter toI tonquon ad i^oiin-
 tua obiectu: et eoelificatirun. vel
 tanquaad finea ultlain et rexotun.
 rol quid per accidona secutus». Ojrio
 icitur DoS non ordinatur per ae ad il-
 lon ordationoncua gignenda» ex natura
 operis, ino potius ex natura sua ox il-
 la eaasatur. et gignitur, et eic non
 habet illu d pro obiecto ox hac parte
 St quaitrie ex intentione operantia ord-
 nlnarot, hoc nor. sufficit ad hoc quod
 sit oaaentale epecificatiuuit actus,
 quoad substantia»; pmoarqu» quod ad-
 huc hoc con v ori flearot conuiren oanl
 cultui religionis. ut in actibus inte-
 rioribus (sicut In probationibus osten-
 min ost.). Tt do cultu exteriori hoc
 edar, non per ae, aed per accidens eon-
 tin-erot cultui ox propria natura con-
 eiderato (ut probatu» relinquitor) quor-
 tois haec opera otlac per so noc debent
 fleri ut videantur ab horrtnihue: hoc
 eet ex intentione, quia quario dicatur:
 Sic luceat lux vestra coran hpai^aug.

Ic&nt opera vestra bona. Katthnoi
", ta»sn hoc co-toooitur cun alio prne-
cepto Jtatthaei VI : Attendlts f.e .lus-

positio est, quod non fiat opus bonum»
ea intentione ut videatur. St denique
hoc est quid consecutus, et ait non
potest esse a quo dependeat obedientia,
et specificatio actus, sed potius ad il-
las spectantur.

EI. AA confirxatlonen. quae sagis
 ur,-ot respondotar, quod veran est habi-
 tu», et actu» distingui ab objecto
 fuuali, et naterlali et hoc Jo» vorifica-
 tur in doctrina data. Distinguitur eni»
 objectu» fontale, quateruo ponitur in
 illa aequalitate, quan facit actue re-
 ligioni» subijciendo creatum» creatori
 in ejus honore», et teatificatlonen di-
 vinae excellentiae, ot quasi eolatione»
 pro debito, quod recognoscit tanqan
 prino principio. Honor liatur late.
 e«u aequalitate, aut «ubjsotio non ost
 actus, sed illud ad quod actue terni na-
 tur. Da objecto naterlali sicilitor
 natot, quin iste actus non eat emina,
 noque voluntas. nggue corpus, quae eunt

bona intrinseca, quae Deo offeruntur,
et subjiciuntur per actum, et In quibus
exercetur honor, et cultus «Ubi»
«Ubi» Clarius hoc patet in nomine extrin-
secis, quae offeruntur per actum reli-
gionis. eicut in sacrificiis, et obla-
tionibus: connotat enim quosdam oblatio-
nes distinguat a re oblata.

XXXI. Dico: In virtute Justitiae quando debitor reddit pecuniae debitaе creditorі facit aequalitate, et aequalitas ipse (ut dictum est in resolutione) est obiectum formale, pecuniae vero est materialis, quia per pecuniam redditus fit aequalitas ad pecunias acceptas, et sic in pecunio taliyBj. In materia exercetur ratio formalis obiecti Justitiae, sed quando tractatur de Justitiae fit circa (6=3) honor, vel fana» honor vel fana restituta est »»ateria 1» qua exercetur aequalitas Justitiae; abs tulit er.icit tonore», et reddi! honores; et sic facit aequalitate» Honor igitur est in his rebus obiectiva Si. toriale, seu Materia sicut in datis e*, accentie poania. Sro respectu Dei in cultu religionis per quem solvitur debita» nodo explicato non debent identificari honor, ot cultus, et subjectio tenquaei Objectu» forsalo, sed potius honor debet esse obiectiva laterale. hoc ost sateria in qua o:»rcotir solutio, ot satie factio debiti pro beneficio creatione. sicut in exemplo Justitiae ia restitutione honoris, vel fanao apparot.

H7. Respondetur, quod honor, et sub-
 jectio, seu ratio cultus est In quo ex-
 ercetur ipsa aequalitas roqueita a
 virtute: non enim concipitur aequalitas,
 vel ratio aequalis, vel inaequalis nisi
 reddendo aequale».vel Inaequale: hono-
 ren: et ideo honor, seu abjectio non
 dicitur aequalitas, seu ratio cultus, sed for-
 sale, quia est quodammodo foris causans
 si in genere coram foris dicta»
 aequalitatem». Res vere illae In quibus
 recipitur subjectio cultus, aut honor
 exhibitus est aequalitatem respectu talia
 aequalitatis sicut et honoris, et sub-
 jectionis. St hoc ideo» et in exemplo
 de restitutione honoris vel fanae: ho-
 nor enim vel fana redditur et foris, fa-
 clens aequalitatem totum pro honore vel fana»
 ablata: nam labor vero est per se» ab-
 jectio verbi, vel factio ad reddendum;

honorem; et sic honor non debet comparari ad pecunias, sed ad Talorem peconiarum, qui facit aequalitatem dati, et accepti, rei ablati. Sicut autem est in aere, vel argento, vel auro est materiale; ita est honor, qui exhibetur per subjectionem animae, vel corporis, aut

alterius rei, quod est qui facit illam imperfectam aequalitatem forrealiter. Unde non debet comparari pecuniis materialiter consideratis sed res quae subjiciuntur in Dei cultu sunt quae comparantur pecuniis, et sic illae sunt obiectum materiale.

Articulus III.

Unde sumatur, et quomodo solvetur religionem esse unam virtutem ?

I. Praeterea quae supra in commentatio hujus articuli dicta sunt notandum venit in praesenti, quod non est idem inquirere : Si est una virtus, et si est specialis virtus, et sic non coincidit articulus iste cum sequenti; saepe enim D. Thomas illos distinguit etiam in aliis virtutibus, ut supra de charitate quaest. HCIII art. IV, discutat si est specialis virtus, et art. V, si est una virtus. Est ergo differentia quod quando inquitur si est vera virtus religio est idem ac inquirere si habet plures species, quae quasi sub genere comprehenduntur sub religione, et sic non sit una, sed plures species. Inquirere autem si est specialis virtus idem est ac inquirere si coincidit cum aliqua alia virtute; verbi gratia, de dulcia inquit D. (EThomas infra quaestione CIII, articulo III, si est specialis virtus a latria distincta; et articulo quarto immediato inquit, si habet plures species, et in articulo tertio in corpore resolvit, quod est specialis secundum quod homini reddit debitum; et articulo quarto, secundum quod exhibet reverentiam cuicumque homini inquit habere plures species. Stat ergo bene quod non sit una quatenus continet plures species; et quod sit specialis quatenus omnes illae species conveniunt in una ratione, quae distinguitur ab aliis rationibus aliarum virtutum et haec ratio ex parte objecti (654) est generica ad illas plures species virtutum sub ea contentas.

II. Probat S. Thomas religionem esse unam virtutem, quia habitus distinguuntur secundam diversam rationem objecti; sed religio habet unam rationem objecti, quia ad religionem foet flit j|xm bere re-

verentiam uni Deo secundum unam rationem, in quantum scilicet est primum principium creationis, et gubernationis; haec autem est una ratio : ergo et religio una virtus. Quae doctrina, et discursus non opponitur cum dictis articulo praecedenti, et dicendis articulo quinto sequenti, quia hic non dicitur, quod Deus unus est obiectum quod religionis, nec quod ratio principii creantis, et gubernantis est ratio objectiva virtutis religionis, neque hoc subsumit ex majori, quod habitus distinguuntur secundam diversam rationem objecti; hoc enim est quod negatur in aliis articulis, scilicet Deum esse obiectum quod religionis, nec formale, nec materiale, sed cultus, seu reverentia illi exhibita, ut explicatura est articulo praecedenti, et amplius clarescet ex dicendis articulo quinto. Et hoc idem dixit hic sanctus doctor, si quidem posuit quod ad religionem pertinet exhibere reverentiam uni Deo secundum unam rationem, ubi posuit clare obiectum quod, scilicet ipsam reverentiam exhibitam in recto; at vero uni Deo secundum unam rationem posuit in obliquo. Et fuit dicere, quod reverentia exhibita Deo secundum unam rationem est specialis ratio objecti religionis. Verum est quod ipsa reverentia diversificatur ex hoc quod exhibetur Deo, vel creaturae, sed hoc non est dicere quod Deus, vel creatura sit obiectum quod, sed cui, ex quo diversificatur ratio honoris, vel reverentiae tamquam ex aliquo quod essentialiter respicit, vel connotat; et sic diversificata reverentia efficitur diversa ratio formalis objecti specificans habitum.

III; Prima ergo opinio est, quod religio est una uti tata generica, et habet

sub se plures species. Hanc adducit Suarez tomo primo de religione, tractatu primo, libro VIII, capitulo VIII, insinuans 'eam sibi verisimiliorem videri, ut inquit numero primo et octavo. Justa hanc opinionem distinguit tres habitus hujus virtutis, quos, inquit, fidelitatem ad Deum, gratitudinem ad Deum, et latriam possumus appellare. Probat hanc opinionem numero secundo sic : Primo, virtutes, quae reddunt debitum alteri juxta varias rationes debiti distinguuntur; sed intra latitudinem religionis inveniuntur debita diversarum rationum, ergo et virtutes. Major est D. Thomae 1-2, quaest. IX., art. III, ubi sic habet : "Debitum non est unius rationis in omnibus, aliter enim debetur aliquid aequali, aliter superiori, et aliter minori et aliter ex pacto, vel expromisso, vel ex beneficio suscepto, et secundum has diversas rationes debiti sumuntur diversae virtutes." St similem doctrinam habet 2-2, quaestione IXQC, articulo unico in corpore. St ratio est, quia si ratio debiti formaliter respicitur a virtute diversa, ratio debiti faciet formalem distinctionem in objecto, et consequenter in ipsa virtute. Minor probatur ex eisdem verbis D. Thomae. Nam licet in religione non inveniatur diversitas ex parte personae, cui debitum solvit, quia semper est ad superiorem, tamen altera diversitas ex titulo ipsius debiti his invenitur. Itam aliquid debetur Deo ex pacto, seu promisso, aliquid ex beneficio accepto, aliquid ex vi solius excellentiae ejus.

IV. Confirmatur : similis varietas debiti erga proximum sufficit ad distinguendam, et diversificandam (655) rationem virtutum circa eandem. Nam debitum ex pacto solvit justitia, ex promissione fidelitas, ex beneficio gratitudo, ex dignitate personae observantia, et est optima D. (Thomae auctoritas in favorem hujus tertiae partis, quaestione XXV, articulo primo in corpore : "Honor, inquit, est reverentia alicui exhibita propter sui excellentiam (ut in secunda parte dictum est) et ideo si in uno homine sint plures causae honoris puta praelatio, scientia, et virtus, erit quidem illius hominis unus honor ex parte ejus qui honoratur, plures tamen se

oonoris; homo

enim est qui honoratur propter scientiam, et propter virtutem." Haec sanctus doctor : ergo idem erit respectu Dei, quia haec doctrina est generalis, et eot eadem ratio; tum, quia illam adducit sanctus doctor, ad probandum quod in Christo eet diversa causa honoris secundum diversam naturam divinam, et humanam : ergo quamvis Deus sit unus, cum tamen in illo reperiantur istae diverse rationes honoris, et diversi tituli (et D. Damascenus oratione tertie, de imaginibus quinque distinguit) multo melius quam in uno homine : ergo a fortiori distinguuntur in ipso respectu ipsius diversae virtutes, si quidem propter hoc distinguuntur respectu unius hominis, quod est prime argumentum D. Thomae in hoc articulo, quod quia in Deo sunt plures Personae et diversa attributa sunt plures rationes, et diversae adorationes, et cultus. Ad quod etiam reducitur argumentum Scoti in III, distinct. IX, ubi in dubium adducit, an propter istas tres rationes Dei ut sic, et ut creatoris, et ut salvatoris sint distinguendae species adorationum specialiter istae duae creatoris, et salvatoris. Et eadem ratio ost de aliis attributis, quae respiciunt creaturas, quod non pertineant ad latriam. Oul favet D. Augustinus in Exodum quaestione XCIV, dicens ; "Deo ut Deo latriam, ut Domino vero dulia deberi." It S. Thomae III parte, quaestione XXV, articulo II, in fine corporis ubi inquit : "Ipsi Deo Patri debetur honor latriae propter deitatem, et etiam honor duliae propter dominium, quo gubernat creaturam: unde super illud Psalmum VII Domine Deus meus in te speravi, dicit glossa : Domine omnium per potestatem, cui debetur dulia; Deus omnium per creationem, cui debetur latria." Haec sanctus doctor.

V. Secundo arguit Suarez : In hac virtute sunt plures habitus specie distincti; ergo plures virtutes. Patet consequentia, quia omnes illi habitus sunt virtutes essentialiter. Antecedens autem probatur, quia in hac virtute inveniuntur plures actus 8 specie distincti ex diversa honestate proximi objecti, quorum unus ex alio non oritur, neque habent inter se connexionem, sed solum genericam convenientiam in ratione cultus divini, ut sunt vovere. Jurare, sacrificij^jjy|^uilib9^^|^en ex his e ti-

bus est sufficiens ad generandum habitum, et habitus qui per unum fit non recinit ah alio actu specie diverso sugmen-
tum, vel promptitudinem aliquam circa suum actum. Sed hoc est sufficiens signum distinctioni habituum, et unusquisque en his actibus generat distinctum habitum, atque adeo distinctam virtutem, si fuerit actus naturalis generabit habitum naturalem, si vero actus, et habitus sunt supernaturales secundum distinctionem actuum infundetur distinctus habitus.

VI. Tertio et ultimo arguitur : Religio ponitur distincta a poenitentia, et obedientia en diversis debitis respectu ipsiusnet Dei, vel e:: diverso modo, et motivo solvendi, vel implendi debitum. (S56) Sed non est minor ratio distinctionis inter debitum, quod consurgit en promissione jam facta Deo, et debitum quod redditur, vel exhibetur in ipsa promissione promittendo aliquid; nam illud prius est magis rigorosum, et legale, necessarium ad honestatem morum, et fortasse est cujusdam justitiae superioris ordinis; debitum autem quod ante promissionem potest considerari in ipsa promissione nec justitia est, nec rigorosa, nec necessaria ad honestatem morum; sed ex quadam decentia et voluntario cultu; ergo fero similis ratio distinctionis hic invenitur. Ad quod conducit maxime doctrina D. Thomae 1-2, quaest. CII, art. III ad octavum, ubi ponit, quod in vetori lege triplex genus sacrificiorum offerebatur Deo; sacrificium autem ad religionem pertinet; ergo triple:: habitus religionis distinguendus erit; alias sacrificia non distinguarentur genor0.

VII. Ithilomias conclusio est, quod religio est una secundum speciem atomam. Hanc tenet D. Thomas in hoc articulo, et in III, dist. IX, quaest. I, art. II, et ad Ahnibaldum ibidem art. I; Alensis III p. quaest. 22E, art. III, Gabriel lect. XLIX, in canone; Cajetanus, Aragon, Torres in hoc articulo; Suarez Tomo primo in III p. disp. DI, sectione III. Simpliciter sequitur hanc sententiam dicendo quod est communis theologorum, et solvit argumenta contraria. Imo loco citato, tomo primo de religione inquit probabilitas potest defendi hanc sententiam !Eby theyn^fe, §1@lvit ar-

gumenta, quae pro contraria sententia posuerat. Eatio hujus conclusionis est potissima, quam tradit D. Thomas in corpore hujus articuli. Quae consistit in hoc, quod ex unitate rationis formalis objecti sumitur unitas specifica virtutis. In quo principio convenit contraria sententia, et est communis doctrina 1-2, quaest. LIV, art. II, de Distinctione habituum. Sed solum restat explicare quomodo sit una specie atomata ratio formalis objecti religionis, quia in hoc est punctum defensionis. Contraria enim sententia intendit, quod non est unius speciei atomae sed subalternae, quia sub illa invenit plures alias rationes specie differentes, et vult quod haec differentia sit formalis, et non materialis.

VIII. Pro luce ergo efficaci hujus rationis notanda est doctrina, quam adducit D. Thomas 1-2, quaest. LIV, art. II, ad tertium ex philosopho primo physicorum, et VII Ethicorum sic : "Quod ita se habet finis in operabilibus sicut principia in demonstrativis, et ideo diversitas finium diversificat virtutes, sicut diversitas activorum principiorum sunt etiam ipsi fines actuum interiorum, qui maxime pertinet ad virtutes." Haec sanctus doctor. Ex his colligitur regula ad cognoscendum quando aliquae rationes obiectivae distinguuntur specie materiali, aut formali ut possint diversos actus specie distinctos causare, aut sub una specie formali comprehendere, videlicet si finis proximus actionum, quas specificant tales rationes sit unas, vel diversus specie.

IX Praeterea S. Thomas loco citato in III, dist. IX, quaest. I, art. III, qu. I, in Corpore probatur, quod Deo debetur latria ratione potentiae, sapientiae, bonitatis, etc. Sic ; "Latria profitetur servitutem, quam debemus Deo, quia fecit nos : unde debetur sibi latria in quantum creator secundum quod ipse est finis, et origo nostri esse. Et hoc est quod dicit glossa super illud Psalmum VII ; Domine Deus meus in te speravi. Deus per creationem, cui latria debetur, et quia ipse creator est in quantum bonus, sapiens, et potens, (657) et secundum omnia hujusmodi, ideo ratione omnium debetur sibi latria, et non secundum unum modum tantum. E^p, sanctus doctor, ubi eleganter ||^|J,ipat praesentis

articuli, videlicet, quomodo est una ratio in Deo ex omnia reverentia a religione exhibita. Et una quamvis comprehendet omnia attributa divina, et tres Personas, quia videlicet, sapientia, bonitas, potentia, et omnia hujusmodi, hoc est omnia attributa divina concurrunt ad hanc rationem, scilicet, quod Deus est primum principium nostri esse in quantum creator noster, quia si non esset sapiens, aut bonus, aut potens, aut infinitus, etc. deficeret ratio creatoris, quia scientia sua est causa rerum. Unde dicit Ecclesia : Omnis sapientia conditi sumus, et providentia gubernamur. Si non esset Justus, et misericors non congrue gubernaret creaturas. Omnia ergo attributa absoluta ad hoc conducunt, quod Deus habeat rationem primi principii, et creatoris nostri. Personae similiter divinae tres, quamvis inter se relative oppositae ad creandum indivisibiliter adunantur, quia actio creatoris, utpote actio ad extra totius Trinitatis est indiscriminata; omnia igitur quae in Deo aliquam diversitatem habent sive realiter, ut Personae, eive formalem conducunt ad hoc quod Deus sit ratio creatoris. Sed conceptus iste creatoris secundum suam rationem formalem est unus specie atoma (eo modo quo in Deo potest reperiri ratio specifica) sicut dicitur conceptus Justitiae, vel conceptus misericordiae, quia ratio creationis non est alia quatenus correspondet bonitati sapientiae, aut potentiae, etc. Sed eadem indivisibilis ratio creatoris est, quae exigit et sapientiam, et bonitatem, et potentiam (et sic de aliis attributis) et tres Personas indivisibiliter.

X. Unde haec propositio negari nequit. Ratio primi principii creativi in Deo est una specie atoma, quamvis exigit plura attributa, et plures rationes divinas quasi specie inter se diversas, sed non diversificantes specie rationem formalem, seu conceptum creatoris : sed iste conceptus causat debitum in creaturis, quo tenentur creaturae venerari, et colere Deum quatenus illas creavit et gubernat, quod est quid consecutum ad creare, et propter se debent intendereolvere hoc debitum, quamvis non accedant ad aequalitatem. Sicut ergo ratio creatoris est una specifica, debitum ex illa causatur minus specie atomae

est, et consequenter reverentia, quae respicit Deum secundum hanc rationem creatoris est una sicut ratio creatoris una, et quia ratio creatoris est una specie infima (ut explicatum est) reverentia ista est una specie atoma : et quia debitum causatum in creaturis ex isto principio unum specie atoma est, sicut principium, ideo finis isto, scilicetolvere hoc debitum unus specie atoma est. Unde cum religio habeat pro objecto formali exhibere reverentiam Deo secundum rationem primi principii creativi, et habeat pro fine proximoolvere rationem hujus debiti, sequitur per bonam consequentiam, quod est una in specie atoma. Ista consequentia patet ex antecedentibus, quia habet pro objecto formali reverentiam unam in specie atoma, quae est ratio creatoris. Et iste est discursus praesentis articuli breviter, et profundissime a D. Thoma traditus, ut patet ex ejus terminis, quibus usi sumus.

XI. Vis hujus rationis non potest enervari, nisi negando illud primum principium, quod reverentia a religione exhibita respiciat excellentiam divinam solum secundum rationem primi principii creationis. (658) Si enim hoc esset verum convinceret ratio; sed hoc non admittitur a contraria sententia, sed potius dicitur quod reverentia religionis potest respicere Deum praecise ut sapientem, bonum, potentem, etc. solum propter quodlibet attributum sistendo in illo, et sicut ipsa ratio distinguuntur, sic reverentia propter quodlibet attributum distincta est; sicut charitas et fides, quae respiciunt solum bonum, et verum divinum, etc. et alia attributa ut dominium, providentia, gubernatio, etc. adhuc circa creaturae sunt in Deo distinctae formaliter a ratione creatoris, et sic distinctas rationes terminare possunt. Et denique ex diversis motivis veneratio Deo exhibita diversitatem accipere potest; ex diverso enim motivo eadem excellentia diverso actu veneratur, ut in primo argumento suo intendit Suarez. Deficit ergo ratio D. Thomae in hoc quod supponit, et non probat, quod veneratio religionis respiciat omnia attributa Dei, sub una ratione formali solum, scilicet in ratione primi principii creationis tam in hoc articulo in corpore, et ad

primum, quam in tertio sententiarum loco citato.

XII. Contra hoc tamen est, quod D. Thomas hoc principium supponit probatum ex natura religionis jam explicata articulo primo hujus quaestionis, quam colligit ex ipsa etymologia, nominis, quia religio dicitur a religando, et etiam religio explicat quamdam servitutem ad Deum sicut dulia ad creaturam, ut habet infra quaest. CIII, art. III ad priflura, quod latius explicuit opusculo XIX contra impugnantes religionem capite primo, in principio his valde notandis verbis : Ut autem religionis naturam cognoscere valeamus hujus nominis originem inquiremus. Non igitur religionis, ut Augustinus in lioro de vera religione innuere videtur a religando sumptum est. Illud autem proprie ligari dicitur, quod ita uni adstringitur, quod ei ad alia divertendi libertas tollatur. Sed religatio iteratam ligationem in^{ortans} ostendit ad illud aliquem ligari, cui primo conjunctus fuerat, et ab eo distare incepit. Et quia omnis creatura prius in Deo existit quam in se ipso, et a Deo processit quodammodo ab eo distare incipiens secundum essentiam per creationem, ideo rationalis creatura ad ipsum Deum debet religari, cui primo conjuncta fuerat, etiam antequam esset, ut sic ad locum, unde exeunt flumina revertantur, Ecclesiastic. I. Et ideo Augustinus dicit in libro de vera religione : Religet nos religio uni omnipotenti Deo : et habetur in glossa, Romanorum XI, super illud : Ex ipso, et per ipsum, etc.^w Ex his probatur efficaciter illud principium rationis distinguendo de perfectionibus, vel attributis divinis, quae subsequuntur ad rationem creatoris ut dominium, providentia, gubernatio; etc. et de istis probatur sic.

XIII. Revereintia virtutis religionis est servitus quaedam ad Deum; ergo respicit excellentiam divinam sub formalitate dominii. Patet consequentia, quia servitus formaliter est ad Dominum : unde si respicit aliquid, et non tamquam Dominum formaliter non est servitus formaliter, ista enim relative se habent, et talis et relativorum natura, quod unum non nisi correlativum formaliter respicere potest (noQnJieputajpjLs[^] cum logicis si terminatur vel

relativum) sed solum theologice secundum rationes formales proprie, Bicut filia^o tio non est nisi ad Patrem, sive ad fundamentum, quatenus generans fundat rationem patris, sic loquimur de ratione dominii, et servitutis secundum quod ratio dominii in Deo est per respectum, ad servitutem creaturae, quidquid sit (659) ille respectus. Ratio autem dominii fundatur in aliquo alio titulo; ideo enim aliquis est dominus alterius, et habet subiectum sibi, vel quia emit, vel captivavit in bello, etc. St in Deo fundatur ratio dominii in ratione creaturae ut habet D. Thomas articulo primo hujus quaestionis ad tertium dicens : "Manifestum est autem quod dominium convenit Deo, secundum propriam, et singularem quamdam rationem, quia scilicet, ipse omnia fecit, et quia summum in omnibus rebus obtinet principatum, et ideo specialis ratio servitutis ei debetur. Et talis servitus nomine latriae designatur apud Graecos et ideo ad religionem proprie pertinet." Haec sanctus doctor.

XIV. Et ratio est clara, quia cum habeat dominium a se, et non ab alio communicatum habet dominium, et principatum super creaturas secundum quod naturaliter ipsi subjectae sunt, et hoc est quia ab illo habuerunt esse. Et constat, quod ratio gubernationis, et providentiae sequitur ad creationem rerum, quas etiam conservat : ergo non alia virtute debet respici ratio dominii, et gubernatoris, et providentis in Deo nisi illa, qua respicitur ratio creatoris, quia istae sunt rationes consecratae, et quasi connaturaliter debitae ad rationem creatoris. Unde eadem ratio formalis virtutis, quae respicit rationem creatoris respicit etiam rationem dominii, et principatus, et gubernationis, seu providentiae tamquam accessoriam, quod efficaciter convincitur in Immanis. Filius enim per oaradem virtutem pietatis specie colit patrem ut principium generationis, et sui esse, et ut gubernatorem, et ut providentem, et ut habens dominium despoticum supra ipsum in quantum pater, et omnia ista pertinent ad rationem patris, quia omnia sequuntur ad principium generationis, et ideo pertinent ad eandem virtutem pietatis. Ergo etiam omnia ista respectu Dei oertirien[^] £/I eaaid&& virtutem religio

r.is, quae per excellentiam dicitur pietas in ordine ad Deum, ut habet D. Thomas infra quaestione 01II citata, articulo IU ad T>rimum.

XV. De attributis vero antecedentibus adorationem creationis, ut de capientia, et de bonitate, etc. hoc idem convincitur sic ex eodem principio servitutis : Qjia servitus religionis exhibetur Deo, ratione sapientiae debet esse quatenus per sapientiam subinduit rationem domini correlativam servituti, sapientia enim ut praecise sapientia non est correlativa servituti, et sic non potest in hac praecisione servitutum specificare aut distinguere (idom est de bonitate, infinitate, etc.) Si autem subinduit rationem dominii procedit Jam ratio facta, quod ratio dominii fundatur in ratione primi principii creantis, et respicitur ab eadem virtute, qua respicitur ratio creatoris tamquam accessoria ad illam, et sic ex hoc principio manet quod servitus religionis non potest formaliter respicere tamquam distinctivum aliquod attributum in Deo, nisi sub ratione primi principii creantis.

XVI. Secundo, idem ostenditur ex munere religandi quod est iterato ligare principio a quo creatura separata est, sed hoc non per peccatum, quia haec intelligentia ut dictum fuit articulo primo non est universalis, et propria ad religionem in quocumque subjecto, quia in Christo, et in Beata Virgine est propriissime virtus religionis, et tamen non est separatio per culpam a Deo; sed intelligentia legitima est, quam tradit. D. Thomas in verbis allatis ex opusculo quatenus, scilicet esse (660) creatum per creationem ponitur extra Deum, et in hoc sensu quasi separatur ab illo, quod antea intra ipsum continebatur quo sic : Veneratio religionis religat creaturam Deo tamquam principium a quo discessit, sed discessit formaliter per rationem creatoris : ergo solum hanc rationem respicit. Si autem respicit sapientiam, vel bonitatem divinam erit religando creaturam sapientiae, vel bonitatis Dei : ergo quatenus creatura discessit a sapientia, vel bonitate Dei in qua continebatur antequam fieret : sed sapientia, vel bonitas non educit creaturam ex se, vel creatura non exit a sapientia

tinetur, nisi per rationem formalem creationis : ergo cultus, seu veneratio religionis non poscunt respicere sapientiam, vel bonitatem Dei in se ut praescindunt a ratione principii creationis, sed quatenus concurrunt omnia haec attributa in Deo ad creandum, ut explicatum est. It sic ex ipsa natura religionis manet probatum, quod veneratio, seu cultus solum potest respicere in Deo formaliter hanc unicum rationem primi principii creationis, et omnia alia attributa, quae respicit, et ut sub ista ratione comprehenditur.

XVII. Tertio, idem ostenditur ex natura hujus virtutis, quatenus ponitur pars potentialis justitiae, et ex hoc ipso habet solvere aliquod debitum, quamvis imperfecte (ut supra dictum est) ex quo sic arguitur : Cultus, et veneratio religionis petit exhiberi Deo ad solvendum, aliquod debitum : ergo non potest respicere Deum, nisi quatenus Deus est creator, et constituit creaturam debitorem; sed per sapientiam et bonitatem, et alia attributa secundum se non habet hoc, quia nec haec attributa sunt reepectiva ad creaturas formaliter, sed solum quatenus communicat creaturae per sapientiam, et bonitatem, etc. aliquod donum ratione cujus creatura debet aliqualem recompensationem exhibere, quod facit pro cultum, et subjectionem religionis. Sed primum donum, quod Desis creaturae communicat est ipsum esse ad quod sequuntur alia dona : ergo creatura constituitur debitor Deo primo, et per se per creationem, et Deus habet rationem creditoris in quantum creans primo, et per se respectu illius. It virtus, quae ponitur in creatura ad solvendum debitum respicit formaliter Deum ut creatorem, et quidquid respicit in Deo solum est in ratione creatoris, quia nullum attributum causat in Deo debitum, nisi quatenus concurrit ad creationem, si sit ex attributis antecedentibus ad creationem, ut sapientia, et bonitas, potentia, etc. Si sit ex subsequentibus, ut dominium, et gubernatio, etc. est quatenus haec debita fundantur in primo debito creationis ut explicatum fuit in prima probatione. Si autem sunt alia debita ex aliis motivis materialiter respicientur a religione, ut patebit ad primum.

XVIII. Relinquitur ex his, quod hoc
INDIANA UNIVERSITY

principium, quod ratio D. Thomae in hoc articulo supponit in corpore, et ad primum, et in tertio sententiarum loco citato, scilicet, quod veneratio religionis est ad Deum secundum unam rationem, scilicet primi principii creationis, et quod omnia attributa, quae respiciuntur ab hac veneratione attinguntur ab illa quatenus concurrunt ad rationem creationis, est certum secundum naturam virtutis religionis, quatenus ejus actus, qui est latria est servitus, quae respicit dominium, quod fundatur in titulo creationis; et quatenus est religatio creaturae ad principium a quo discessit per creationem; et quatenus est imperfecta justitia solvens debitum Deo, (661) quod debitum incurritur per creationem primordialiter. Unde nisi negando naturam religionis, videlicet, quod sit religatio, et naturam ejus actus, quae est latria, scilicet, quod est servitus, et naturam partiB potentialis justitiae, non potest negari hoc principium D. Thomae, quod veneratio religionis respiciat Bolum in Deo attributum, seu rationem formalem primi principii creantis, et omnia alia, si aliquando illa respicit est ut comprehenduntur sub hac ratione formali. Admisso autem hoc principio demonstrative ostenditur conclusio ratione a principio posita, quod quia conceptus creantis in Deo est ultimus, et simplicissimus, veneratio ad illa terminata est in specie infima, et atoma, et per consequens, quod virtus religionis est una in specie infima*

SOLVUUTUR AROUKEKTA.

XIX. Ad primum respondetur concedendo, quod virtutes, quae sunt ad alterum, diversificantur secundum diversam rationem debiti formaliter respectam. Itagatur tamen minor, scilicet, quod sub religione reperiatur diversa ratio debiti formaliter respecta. Unde illi quatuor tituli a Suarez in argumento allati, scilicet ex pacto, expromisso, ex beneficio accepto, ex vi solius excellentiae comprehenduntur sub religione solum cum distinctione materiali.

30C. Et ratio est jam allata pro conclusione, ubi visum, eat quomodo ex vi excellentiaa divina^j U&jEVja ratIone

principii creativi non potest exhiberi cultus, qui formaliter sit actus religionis attenda natura religionis, quae est servitus, religatio, et solutio debiti, et excellentia divina, sicut sapientia, et bonitas, etc. Si non subinduat rationem principii creativi non respicitur formaliter a religione propter has rationes, quia solum sub isto conceptu constituit creaturam debitorem, et sic titulus ex beneficio accepto est formalis huius virtutis. Etiam titulus ex promissione, quia illa includitur in voto, induit rationem formalem, ut dicetur ad secundum. Titulus autem ex pacto potest pertinere ad diversas virtutes, quatenus ex motivo diversae virtutis pactum est initum, et tunc potest inperari adimpletio talis pacti a religione,

XXI. Ad confirmationem respondetur cum D. Thoma infra quaest. CVT, articulo primo in corpore, ubi sic habet : "Dicendum, quod, sicut supra dictum est, secundum diversas causas ex quibus aliquid debetur necesse est diversificari debiti reddendi rationem, ita tamen quod serapor in majori illud quod minus est continetur, in quo autem primo, et principaliter invenitur causa debiti, eo quod ipso est principium omnium bonorum nostrorum, secundum autem in patre, etc." Et post pauca : "Quia ergo non quidquid debemus Deo, vel patri, vel personae in dignitate excellenti debemus alicui benefactori a quo aliquod particulare beneficium recipimus, inde est quod post religionem, qua debitum cultum Deo inpendimus, etc. est gratia, seu gratitudo, quae benefactoribus gratiam recompensat, et distinguitur a praemissis virtutibus, sicut quodlibet posteriorum distinguitur a priori quasi ab eo deficiens." Haec sanctus doctor in corpore; et ad primum ibidem inquit ; "Sicut religio est quaedam superexcellens pietas, ita est quaedam excellens gratia, seu gratitudo. Unde haec gratiarum actio ad Deum supra posita est (scilicet quaest. LXXXIII, art. XVII) inter ea quae ad (662) religionem pertinent." Haec D. Thomas, ubi clare solvit argumentum de isto titulo gratitudinis, quod maxime ponderat Suarez pro contraria sententia locis citatis. Habetur enim clare in D. Thoma hic quod gratitudo, quae ponitur specialis virtus est in ordine ad alium hominem secundum beneficia partili©ria; haegpt-anen ratio res-

pectu Dei non est sufficiens distingue-
re specialem virtutem, sed includitur
in virtute religionis, quae respicit
Deum ut primum principium essendi et om-
nium honorum nostrorum, quae sequuntur
ad primum, scilicet esse. Et sic reli-
gio habet pro actu proprio gratias age-
re Deo pro omnibus beneficiis ab eo ac-
ceptis. Unde gratitudo est specialis
virtus quando excludit rationem debiti
superioris, scilicet parentis, vel Dei,
et haec est ad alium hominem aequalem;
gratitudo autem, quae hanc exclusionem
non habet, sed imbibitur in debito gene-
rationis, vel creationis non constituit
speciem diversam, sed tamquam quid infe-
rius continetur, ut quid materiale sub
ratione formali superioris debiti.

X3GI. Ite his etiam patet, quod ad ali-
os homines possunt multiplicari virtutes
ex pacto, ex promissione, etc. Pactum
enim potest inducere obligationem justi-
tiae commutativae ad alium hominem, ut
constat ex contractibus, et non sequitur
quod hoc possit respectu Dei. Promissi-
o similiter sive ex fidelitate, sive ex
justitia inducit obligationem, tamen;
quia promissio Deo fit ut excellenti Do-
mino per virtutem religionis, ut in vo-
to, ad eandem religionem pertinet adim-
pletio voluntaria promissi. Unde non
bene arguitur, quod rationes diversae
respectu inferiorum formaliter habeant
hanc distinctionem formalem respectu su-
perioris. Tituli ergo diversi respectu
inferiorum adunantur respectu Dei, et
hic verificatur: Quae in inferioribus
sunt dispersa in superioribus sunt uni-
ta. Bndō eadem virtus religionis respec-
tu Dei est respectu ipsius pietas, obser-
vantia, dulia, gratitudo, quae tamen res-
pectu hominum species diversae sunt vir-
tutum.

XXIII. Unde non bene arguit Suarez ex
multiplicatione virtutum respectu homi-
num multiplicationem respectu Dei; et
dato quod multiplicarentur, restabat pro-
bare quod caderent sub ratione formali
religionis, sicut enim motiva ab ipso
allata sunt extra rationem duliae res-
pectu hominis, sic essent extra rationem
religionis respectu Dei, et non species
religionis, et sic si assumeretur ali-
quid creatum pro motivo actus non esset
latria, sed c'ulia, quāvis persona cui
daretur esset divina et hōc est quod

contingit in persona Phristi, quae ra-
tione humanitatis et gratiae creatae,
et virtutum in illa existentium dulia
adoratur, ut habet D. Thomas III p. lo-
co citato in objectione. Et sic Deus
si coleretur ex motivo alicujus perfec-
tionis creatae positae ab ipso in crea-
tura non latria, neque religione adoran-
dus esset. Quando autem adoratur ut Do-
minus supremus omnium potest hoc dupli-
citer fieri, aut ratione doni creati,
et hoc jam diximus, quod est dulia; aut
ratione ipsius perfectionis divinae
propter quam est dominus, et idem est
salvator, glorificator, etcf. Et istae
perfectiones sunt quid divinum, et sic
non dulia propria, sed religio illis
debetur, quae est excellens dulia. Sic
explicat D. Thomas auctoritatem glossae
in objectione allatam infra quaest.
CIII, art. III ad primum. Et eodem mo-
do explicandus est Augustinus, quia sar-
dem verba sunt.

ECIV. Ex quo patet ad Sertum, quod
Deus in quantum salvator, vel creator
non propter multum creatam, scilicet
(663; propter perfectionem, quem in cre-
atura ponit coitur, sed propter perfe-
ctionem increatam suam ratione cujus ha-
bet esse creatorem, et salvatorem; ip-
sae vero perfectiones creatae sunt moti-
va extrinseca idēentia creaturas ad
venerandam perfectionem divinam, a qua
illas accipiunt. Per quod etiam solvi-
tur quomodo omnes divinae perfectiones
respiciuntur a religione sub ratione ^
primi principii creationis, ut habet D.
Thomas hic ad primum.

XXV. Ad secundum respondetur cum D.
Thoma hic ad cavendum negando quod sint
plures habitus. Et ad probationem dici-
tur, quod votum, juramentum, sacrifici-
um, etc. sunt plures actus solum speci-
o materiali distincti, quia omnes isti
ordinantur ad unicum finem proximum;
scilicet, solvendi debitum, quāvis incur-
rit creatura per creationem, et sic res-
piciunt unam rationem formalem Dei cre-
antis, cui subicitur creatura sive vo-
vendo, sive jurando, sive sacrificando,
sicut etiam per devotionem et orationem.
Ite oppositum probatur in argumento.
Et licet omnes isti actus non sint su-
bordinati inter se, tamen non omnes
aequaliter respiciuntur, devotio enim
est principalior netus, postea oratio,
et sicdf^/^ii^|i6SR6iW8Uo ordine tra-
o-

tantur a D. Choma ia sequentibus; quod autem dicitur quod actus unius non intendit habitum alterius actus es istis absolute falsum est, quia idem est habitus omnium istorum actuum : potest tamen distinguui : idem enim habitus habet virtualitates diversas, ut principium diversorum actuum, et sic per multiplicationem Juramenti, verbi gratia augeretur facilitas ad iuramentum, et non ad votum secundum virtualitatem sibi correspondentem. Ratio tamen formalis habitus perficitur, quae respicit omnes actus religionis, iuxta suam naturam, si est acquisitus principaliter, et si est infusus dispositive, sicut in aliis habitibus contingit.

XXVI. Ad tertium respondetur, quod poenitentia, et obedientia sunt diversae virtutes a religione, non solum es diverso modo solvendi debitum, sed ex diverso debito, et ex diversa ratione formali, quam in Deo respiciunt, scilicet poenitentia (ut dicitur tertia parte in suo loco) respicit solvere debitum offensae per quam offensus est Deus, non solum ut principium creationis, sed etiam ut Deus in se, secundum quod per culpam aufertur ab illo ratio ultimi finis, summi boni, etc. In quo defecit Cajetanus existimans religionem identificari cum poenitentia, quia existimavit, quod sicut omnis cultus Dei erat a religione, omne peccatum mortale esset contra religionem, et sic ad illam pertinebat resarcire offensam. Sed hoc est falsum, quia peccatum odii infidelitatis, et desperationis, injustitiae, imprudentiae, et similia non sunt formaliter contra religionem i apparet ergo ratio diversa religionis et poenitentiae, quod religio respicit debitum creationis, et sic solum formalem rationem principii creativi; poenitentia vero respicit debitum offensae cujuscumque quae potest fieri contra omnia attributa Dei sigillarim, et sic respicit solum Deum offensus ut placabilem. Obedientia similiter respicit specialem subjectionem ad praeceptum, et sic respicit etiam specialem rationem Dei ut praecipientis, non tamen eodem modo est diversitas promittendi, et adimplendi promissum. Licet enim verum sit quod adimpletio promissi cadit sub debito necessario ad salutem, et ipsa emissio voti hoc non habeat, tamen illa necessitas, adimplendi voti, rationis

non est justitia (664) rigorosa legalis, aut commutativa, sed potentialis, videlicet religio, quia est consummate exteriorius per adimplentionem ipsum votum emissum, juxta illud : Vovete, et reddite Domino Deo vestro omnes. qui in circuitu ejus offertis munera; offero enim munera in cultum Dei actus religionis est. Quod autem ad hoc obligetur quis ex alio actu religionis praecedente, scilicet, ex voto, non tollit ab obligatione rationem cultus religionis, neque ex hoc inferitur, quod debeat pertinere ad aliam virtutem, sed potius quod est consecutio divini cultus intentata per votum adimplendo illud per oblationem actualem rei promissae, quamvis ex vi voti sequatur obligatio sub mortali ad oblationem, quae sine voto non erat.

XXVII. Ad auctoritatem D. Thomae ex duodecimo dicitur, quod ex illis tribus generibus sacrificiorum primum pertinebat ad religionem quia ut ibidem habet D. Thomas, primum quod dicebatur holocaustum, quasi totum incensum, offerebatur Deo specialiter ad reverentiam maiestatis ipsius; totumque comburebatur, ut sicut totum animal resolutum in vaporem sursum ascendebat, ita etiam significaret totum hominem, et omnia, quae in eo sunt Domino esse e subjecta, et ei esse offerenda. Unde hoc sacrificium Deo fiebat, ad servitutem hominis protestandam, quod ad religionem directo pertinet. Secundum autem sacrificium, quod erat hostia pro peccato, ut dicit S. Thomas offerebatur Deo ex necessitate remissionis peccati; unde hoc potius ad poenitentiam pertinere videtur. Tertium denique erat hostia pacifica, quae Deo pro gratiarum actione offerebatur, vel pro salute, et prosperitate offerentium, ex debito beneficii, vel accipiendi, vel accepti; et hoc pertinet ad gratitudinem, quae, si distincta est a religione, non tamen est species ejus (ut diximus ad solutionem ad primum) sic ergo ex diversitate illorum sacrificiorum, non colligimur diversitas in virtute religionis*

XXVIII. Vltimo secundo dicatur, quod si illa sacrificia proxime ad divinum cultum referantur, licet differant in actu exteriori, aut materia circa quam cultus, habent tamen eamque cultus, habent tamen

INDIANA UNIVERSITY

men eandem rationem formalem, quia Deo exhibentur, quatenus in perfectione omnem excellit creaturam, ^icuntur tamen tria genera sacrificiorum, non quia generice, aut specificè differant, sed pro-

pter diversam modum, quo iiebant, sicut dici solet, quod sunt diversa genera hominum, propter diversos mores, qui in illis sunt, non quia generice differant,

ARTICULUS IV.

Utrum religio sit specialis virtus aliis distincta

I. Suppositis duobus articulis praecedentibus, in quibus determinatum est religionem esse virtutem et esse unam, hoc est, quod sit indivisa in se (idem est enim esse unum, et esse indivisum) in praesenti inquit sanctus doctor, quomodo sit divisa a qualibet alia virtute theologica, vel morali; an vero identificetur cum aliqua morali, quae exhibeat honorem creaturae, vel sit distincta ab omnibus.

II. Circa quod affirmative respondet, videlicet : Religio est specialis virtus ab omnibus aliis distincta, quod probat hoc discursu : Virtus ordinatur ad bonum; ergo ubi est specialis ratio boni, debet esse specialis virtus. Consequentia constat ex antecedenti, quia sic se habet virtus ad bonum, sicut specialis virtus ad speciale bonum. Ulterius : (665) Sed bonum ad quod ordinatur religio est speciale; ergo ipsa est virtus specialis. Antecedens probatur : Bonum ad quod ordinatur religio est non exhibere Deo debitum honorem; sed honor Deo debitus est specialis : ergo bonum ad quod ordinatur religio est speciale. Consequentia est "bona ex praemissis. Maior est ipsa essentia religionis, ut constat ex articulo primo et secundum praecedentibus. Minor probatur : Honor debetur ratione excellentiae, sed in Deo reperitur specialis excellentia: ergo ei debetur specialis honor. ^Major est per se nota: consequentia bona. Minor probatur : Subcellentia est dignitas, seu superioritas, qua unum excedit aliud; sed Deus omnia excedit in infinitum secundum omnem modum, et excessam; ergo. Totas discursas parifletur in humanis, ubi diversis excellentiis. Personarum di-

versus honor exhibetur, ut patri, regi, etc.

III. Discursus iste solum potest in illatione difficultatem facere, quia in prima consequentia ponitur, quod ubi est specialis ratio boni, est specialis virtus, quia virtus ordinatur ad bonum. It Postea subsumitur, quod est specialis ratio boni in religione, quia est specialis excellentia; hic opus, hic labor, quia excellentia, et bonum, non sunt idem in D. Thoma, ut expresse habet hic adگردium, et multis aliis in locis; distinguit enim bonum, et excellentiam in eo, quod bonum est objectum amoris, excellens vero objectum honoris; et quod bonitas Dei communicatur creaturae, non vero excellentia; et ideo charitas, inquit sanctus doctor, quia diligitur Deus non est virtus distincta a charitate, qua diligitur proximus; ergo non bene arguitur a bonitate ad excellentiam. Nec verum etiam est, quod omnis virtus ordinetur ad bonum tamquam ad objectum, si quidem loco citato, bonum ponitur objectum amoris; et excellens consubdistinctum a bono, ponitur objectum honoris et religionis.

IV. Respondetur, quod D. Thomas in solutione ad tertium non loquitur de eadem bonitate de qua locutus fuerat in corpore, quia ad tertium loquitur de bonitate, quae est in objecto, quod diligitur, et adhuc de hac dicetur infra dubio secundo, quod est idem cum excellentia, ratione cuius exhibetur honor personae, quamvis differant secundum diversas rationes formales, et secundum diversum modum terminandi amorem, vel honorem. Ai vero in corpore articuli

non sumitur 'bonam tam stricte, sed magis amplius, quatenus videlicet extenditur ad omne objectum cujuscumque virtutis, et constat quod objectum religionis non est ipsum bonum divinum, ut dictum est articulo secundo, propter quod infra dicetur quod non est virtus theologica: sed ejus objectum est exhibere honorem divinae excellentiae; et bonum quod est in tali exhibitione honoris, est speciale bonum quod religio respicit, propter quod ponitur specialis virtus. Et sic constat, quod discursus est legitimus ex hoc principio : C&iod omnis virtus respicit bonum; et sic bene inferitur, quod ad speciale bonum debet assignari specialis virtus; constatque quomodo hoc principium sit verum : Quod virtus ordinatur ad bonum, sumendo bonum secundum quod est praedicatum generale omni objecto virtutis; sicut etiam malum dicitur objectum vitii.

V. In solutione ad secundum asserit S. Thomas, quod ad religionem pertinent elicitive quae secundum rationem suae speciei pertinent ad reverentiam Dei; imperative autem omnia ea, quae in gloriam Dei fiunt, cum constet autem plures actus aliarum potentiarum ad Dei veneratorem, (666) et reverentiam pertinere, religionem vero in voluntate solum reperi, magnum insurgit dubium in praesenti, an possit esse actus elicitive alicujus virtutis, qui non sit actus illius potentiae: in qua virtus existit. Hoc infra quaest. LXXXII, art. III, loquendo de oratione, quae est actus intellectus in singulari determinabitur; modo vero in communis de quacumque potentia sive exteriori, sive interiori id inquirimus.

DUBIUM UTHDM ACIUS UBIUS POTENTIAE
POSSIT ESSE ELICITIVE AB HABITU EXISTENTI
IN ALIA POTENTIA ?

I. Non procedit hoc dubium de actibus illis, qui a religione procedunt intra eandem potentiam in qua est; tales enim si habeant ex ratione suae speciei exhibere reverentiam Deo, certum est elicitive a religione procedere, cum simul procedant a potentia in qua est religio. Pondus ergo difficultatis quae non videtur hujusque ad fundamentum exinanita, est de illis

gicizea oy

p.b^ia notentia

fiunt, et non habent aliam speciem, et bonitatem, quam exhibere reverentiam Deo, ut tamen ut proprios, et immedios religionis (et consequenter ut elicitos) agnovit S. Thomas supra articulo primo ad primum, ut sacrificare, adorare, etc. Pullulat ergo tota difficultas ex una radice, scilicet quod habitus nunquam elicit actum nisi cum aliqua potentia; non enim est intelligibile quod potentia non operante actus aliquis egrediatur ab habitu, si quidam actus ille non est ab habitu extra subjectum, sed ab habitu aliquo subjecto existenti; et ita oportet quod anima influat in tali actu, anima autem non operatur cum aliquo habitu, nisi mediante aliqua potentia, cum habitus operativi soner sint in anima mediante potentia. Oui doctrinae si addamus, quod actus ille est immanens, plane sequitur quod non possit egredi ab habitu, nisi manendo in eadem potentia, in qua est habitus, non autem operando in alia in qua non est.

II. Nec recurri potest ad virtutem aliquam, seu modum diffusum a tali habitu in aliam potentiam. Nam inquiri, quae actione diffunditur illa virtus, secundum modum. Si actu procedente ab ipso habitu, currit ratio posita : nam actus ille etiam debet esse a potentia, in qua est talis habitus: iste autem habitus est immanens ; ergo nihil facit, quod transeat ad aliam potentiam. Et dato quod faciat, jam ille actus non erit elicitus a virtute diffundente superiori. Sed a diffusa virtute, et posita in alia potentia; et hoc erit talem actum esse imperatum, non elicitem a potentia superiori. Et ex hoc accrescit difficultas : nam etiam quando virtus, vel potentia superior imperat inferiori, aliquid imprimit inferiori, quo actuata producit actum perfectiorem, et ordinatum ad finem imperantis : ergo si talis diffusio virtutis sufficit, ut ille actus dicatur eliciti a virtute diffundente, cur non sufficiet, ut dicatur eliciti a virtute imperante ? Aut quae est distinctio inter impressionem virtutis imperantis in potentia aliena, et virtutis elicentis : in potentia aliena ?

III. In hoc puncto, et circa explicitiorem D. Thomae extreme Videntur processisse pater Suarez et magister Torres; ille enim libro de perfectione, cap. INDIANA UNIVERSITY

III, praesertim numero VIII, censet proprie nullum dari actum elicited a religione extra potentiam, in qua est; et idem est de quacumque alia virtute, sed omnes istos actus existimat esse imoeratos ex motione religionis, aliquando (667) cuidem ex immediata motione, alit quando ex mediata, quia mediantibus aliis virtutibus produciuntur, et in communi modo loquendi primi solent vocari eliciti, secundi autem imperati, ^t vero magister Torres tomo primo de religione, quaest. UDQCE, art. VII, disp. III, per aliud extremum censet omnem actum procedentem ex impressione, et communicatione reali virtutis, seu habitus existentis in alia potentia esse elicited a tali virtute. Unde infert numero undecimo, quod si esset vera illa sententia, quod actus imperans imprimit potentiis scu actibus inferioribus modum intrinsecum et realem actus, illi ossent eliciti a virtute imoerante.

IV. St quidem totum fundamentum Suarez radicatur in una propositione, scilicet, quod religio non habet aliquam efficientiam physicam, vel moralem in actus externos, vel alterius potentiae nisi mediante actu elicited ab ipsa religione. ^ujus ratio est, quia efficientia physifcaa non est nisi per operationem physicam; non operatur autem physico aliqua virtus, nisi quatenus tali virtute utitur ipsa potentia, ac per hoc non potest habere physicam efficientiam, nisi per actum elicited a potentia, in qua 08\$ talis habitus, ^imilitor neque moraliter officit, eut movet potentias inferiores, nisi applicando eas ad operandum : applicatio autem ista fit per aliquem actum elicited a voluntate, seu potentia, in qua est : orgo non efficit aliquid in aliam potentiam religio, nisi mediante actu elicited a potentia in qua est. 3bc qua propositione, seu principio infert Suarez, quod virtus superioris potentiae non potest dare facilitatem, seu nodum, aut virtutem inferiori potentiae ad operandum, nisi in quantum dat facilitatem ipsi actui elicited, quo debet movere potentiam inferiorem : facilitas autem voluntatis, qua movet potentias inferiores ad operandum per actum a se elicited, non ponit intrinsecam facilitatem in potentia inferiori exequente; tum, ouia si aliunde habeat impedimenta potentia inferior, nojTtqllit^at^ipotio supari-

Digitizep-by

oris potentiae, sed per proprias dispositiones potentiae inferioris tollenda sunt; tum, quia potentia superior, ei elicited actum, potest quidem per illum applicare, et imperare potentias inferiores. Oaeterum mediante illo actu potentia inferior non dicetur elicere, sed ad summum suscipere aliquid, ut eliciat tamquam mota, et applicata a superiore.. Unde jam virtus superior non dicetur elicere in potentia inferiori, aut dare illi potentiae facilitatem intrinsecam ad operandum, ita ut illa operatio procedat a superiori.

V. 3\ndamentum vero magister Torres sic potest colligi ex ejus notabilibus, quia quando a potentia nuda et spfcliar-ta omni habitu, vel quando ab uno habitu in alium habitum alterius potentiae fit imperium, non ponitur aliquid intrinsecum in re Imperata : ergo 3i intrinsecum ponit, non eat ad imperandum, aod ad eliciendum. Antecedens patet, quia quando potentia fiuda movet alteram potentiam, non potest ei praestare, quod eliciat actum, neque quantum ad substantiam, neque quantum ad facilitatem. Siantum enim ad substantiam actus, ipsa potentia mota est sufficiens principium, neque quoad substantiam potest procedere ab alia potentia, alias actus amoris posset elici ab intellectu, ot cognitio a voluntate. Qpnad facilitatem autem, et modum, potentia non potest illum praebere, cum sit denudata omni habitu, qtLi solum praebet facilitatem, et modum Jer-go tunc potentia superior movet inferiorem imperando, et applicando illam sine impressione (So2>) alicujus talis, et intrinseci. Et simile est de habitu, quando movet habitum alterius potentiae; tunc enim non praebet illi facilitatem ad actum, quia ad eum inclinatur ipse habitus inferior ; neque quoad substantiam, quia ad hoc sufficit potentia; ergo nihil reale ei imprimit ; invenimus ergo jam verum imperium sine impressione alicujus intrinseci. Unde quando aliqua potentia superior, vel habitus diffundit suam virtutem ad aliam inferiorem, stoper est ad eliciendum.

VI. Si difficultas i&ta ex ipsis D. Thomae fontibus haurienda sit, tria invenio apud ipsum, quibus proposita dubitatio videtur solvi. Primum est contra Suarez, r>r6 'c&rto habendum esse in ID, INDIANA UNIVERSITY

Thoma, quod virtus exietens in una poten-
tia, non solum potest imperare, et appli-
care, sed etiam elicere actum alterius
potentiae. Secundum est, quod potentia
vel virtus movens alteram, non solum
quando iurorimit ei ad eliciendum actum,
sed etiam quando movet per modum imperii,
imorimit potentiae inferiori aliquam for-
mam, et aliquid reale. Tertium est, quod
discrimen inter imperare, et elicere cir-
ca actus alterius potentiae, consistit
in eo, quod insperans imprimit potentiae
inferiori ordinando actum imperatum in
finem extrineecum; eliciens autem impri-
mit inferiori ordinando actum in finem
intrinsecum, seu objectum specificativum.

VII. St quia haec dicta probanda non
sunt, referendo diversas auctorum sen-
tentias, quae circa hoc punctum variae
sunt, sed solum ex ipsis D. Thomae locis,
et rationibus, ideo solum verba sancti
doctoris, in quibUB continentur adduci-
mus.

VIII. Primum dictum manifeste habetur
in D. Thoma in IV, dist. XV, quaest. IV,
art. I, quaestiuncula II, in fine corpo-
ris, ubi ita inquit : " Oratio actus la-
triae erit elicitive. ^ec obstat, quod
latraria in voluntate est, non in ratione,
cujus actus sst oratio, quia justitia
cujus pars est latraria materialiter utitur
actibus omnium virium, ut ex eis reddat
cuilibet quod suum est i unde cohibet
actum concupiscibilis ne aliquis moecha-
tur, et actum irascibilis ne quis occi-
dat, et similiter utitur actu rationis,
ut ex eo Deo reverentiam exhibeat." Haec
S. Thoma. Quam doctrinam etiam tradit
in praesenti articulo primo praecedenti
ad primum, et infra quaeet. LXXXIII, art.
I ad tertium. St eadem ratione supra
quaest. III, art. I ad tertium ait con-
fessionem exterioriorem fidei elicitive es-
se a fide; et denique in IV, distinet.
XVII, quaest. III, art. II, quaestiuncu-
la III, ait, quod confessio peccatorum
pertinot elicitive ad poenitentiam, et
confessio beneficiorum Dei ad latrariam, et
tamen constat hae confessiones fieri ore,
et lingua, quae est alia potentia fcb ea,
in qua residet poenitentia, et religio,
et fides.

IX. Secundum dictum habetur etiam a-
pud D. Thomam in III, dist. 2QJIII, quaest
III art. I qu&estiu^cu^ corpore

re, ubi inquit : " ^uum ergo in viribus
animae voluhtas habeat locum primi mo-
toris, actus ejus est prior quodammodo
actibus aliarum virium, in quantum im-
perat eos seeundum intentionem finis ul-
timi, et utitur eis in consecutione e-
jusdem. St ideo vires notae a volunta-
te duo ab ea recipiunt : primo, formam
aliquam ipsius, secundum quod omne mo-
vens, et agens imprimit suam similitu-
dinem in motis et patientibus ab eos"
et post pauca : " Haec autem forma quam
a voluntate vireo motae participant
est omnibus communia. Unde praeter eam
habitus, qui sunt perfectiones earum
habent spirituales formae, secundum
quod congruit potentiae, (6S9) quam
perficiunt per comparisonem ad actus
objecta." St in eodem tertio, dist.
3XVII, quaest. II, art. IV, quaestiun-
cula III ad quintum : " Unaquaeque in-
quit virtus, quAe est in inferiori po-
tentia habet quamdam formam, quae est
virtus ex participatione perfectionis
superioris potentiae; sed formam quae
est haec virtus habet ex natura propri-
ae potentiae per determinationem ad pro-
prium objectum : et hanc formam, ot mo-
dum ponit unaquaeque virtus ciree. . cum
actum, et iterum illam formam, vel mo-
dum, quem habet ex superiori; sicut tem-
perantia in actu suo ponit modum propri-
um, et prudentiae, et charitatis, et
gratiae." Oonstat autem charitatem im-
perative se habere respectu temperanti-
ae, et tamen formam, seu modum, quem
communicat temperantiae, vocat S. Ino-
mas formam, quae est virtus. Quo pacto
etiam idem sanctus doctor dicit : " tyiod
charitae ponit aliquid extrineeeum in
fide, " ut patet XIV de veritate, artic.
V ad quartum : " Id, quod ex charitate
in fide relinquitur, est fidei intrinse-
cum." St idem habet artic. VII, solu-
tione ad primum et ad tertium. St vi-
deri etiam potest in prima secundae,
quaest. XVII, art. IV, ubi agit de modo,
quo actus imperatus, et imperans dicun-
tur unus.

X. Tertium dictum colligitur inpri-
mis ex quaestione VIII de charitate, in
disputatione, artic. V ad tertium. Ibi
inquit : " Virtus elicit illos actus
tantum, qui sunt secundum rationem pro-
priae formae, sicut justitia recto fa-
cere, et temperantia temperanter, sed
imporare qU0B ^

suum finem advocat. Idem etiam tradit in tertio, distinet. XXVII, quaestione II, artic. III, quaestiuncula III, ubi ponit distinctionem inter elicere actum et imperare i et in quarto, distinet. XV, quaest. III, artic. I, quaestiuncula III, ubi ponit actum elici ab illa virtute, quae convenit cum actu in propria ratione objecti videatur ibi.

XI. Caeterum profundius tradidit totam hanc doctrinam sanctus doctor III part. quaest. XIX, art. I, in medio corporis, his verbis : n Actio ejus quod movetur ab altero est duplex. Una quidem, quam habet secundum propriam formam • alia autem, quam habet secundum quod movetur ab altero, sicut securis operatio secundum propriam formam est incisio; secundum autem quod movetur ab artifice, operatio ejus est facere scamnum. Operatio igitur quae est alicujus rei secundum suam formam, est propria ejus, nec pertinet ad moventem, nisi secundum quod utitur hujusmodi re ac. suam operationem : sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus utitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quae est rei solum secundum quod movetur ab alio, non est alia praeter operationem moventis ipsum, etc. Et ideo ubicumque movens et motum habent diversas formas, seu virtutes operativas, ibi oportet quod sit alia operatio moventis, et alia operatio propria moti, licet motum participet operationem moventis, et movens utatur operatione moti. n Haec D. Thomas.

XII. 3bc qua doctrina suminus fundamentum solidum omnium dictorum, applicando ea, quae tradit idem sanctus doctor 2-2, de veritate, art. XIII, et 1-2, quaest. XVII, art. I, scilicet, quod voluntas, et ratio sunt potentiae ad invicem ordinatae, et ideo ad invicem movere se possunt. Et ita potest voluntas habere duplicem actum j unum, qui competit ei secundum suam naturam, in quantum tendit in proprium objectum absolute; alium qui competit ei secundum id quod ex impressione rationis relinquitur in voluntate, sicut (670) in aliis agentibus ordinatis inquit D. Thomas videmus, quod suavia solis movetur non solum motu proprio, sed etiam motu primi mobilis, et aqua maris non solum movetur motu proprio, qui est descendere, sed etiam motu iunae, ij?Ir@nuere.

XIII. Est ergo hoc fundamentum certum, quod voluntas, et ratio, et potentiae quae ab istis pendent habent se ut agentia ordinata; ita quod unum movet aliud propter dependentiam, quam ab altera habet : et hoc non solum moraliter sicut dominus movet servum, aut rex ministrum, sed etiam physice, quia in ipsa reali, et physica efficientia actus, voluntas pendet ab intellectu, sicut e. suo reali determinativo, quia voluntas de se est indifferens realitor. Si ergo determinatur per intellectum, determinatur realiter, et ab ipso intellectu tamquam t reali radice originatur ejus libertas, et ab ipso conceptu procedit inclinatio voluntatis. Et ita in divinis amor, seu spiritus sanctus realiter, et physice procedit a Verbo. Non est ergo id negandum Verbo creato, et amoris creato. De quo optime disserit Oajetanus I p. quaest. 13ffix, art. II; si ergo istae potentiae habent se ut movens et motum physice, necesse est, quod in illis agnoscamus naturam agentium ordinatorum, et moventium, quae ost ut movens in^rimat aliquid in noto, et tale agens motum, et subordinatum agat virtute moventis.

XIV. Siod autem potentia movens ita moveat, ut solum imperet inferiori, aut ita moveat, ut etiam eliciat in inferiori, ex diverso modo movendi judicandum est; et debemus uti alio principio etiam certo, scilicet, quod ab illo principio elicitur aliquis actus, a quo egreditur, et accipit proxime, et immediate primum, et essentiale esse. Itam si supponitur, quod acceperit esse, et egressus sit ab aliquo principio, et solum ab altero principio aliquid superaddatur tali esse, ab hoc Jam non elicitur, sed perficitur esse, quod habet ab alio principio. Oum autem esse alicujus rei, aut actus pendeat a pluribus causis, ab illa dicitur elici, a qua habet ultimum, et specificum esse, quia talis causa est agens magis proximum, et immediatum, et minus universale; unde talis actus est ei magis proprius, et minus communis; atquo adeo pertinet ad illud principium, ut a quo proxime procedit, et elicitur. Et pro eodem reputatur exire actum a tali principio, vel ab ejus virtute, quia unumquodque operatur per virtutem quam habet, sicut quod procedit a semine procedit olicitive fab animali, et quod a calore Ite^AbUWtfiRSITY

XV. Si ergo principium movens, et imprimens alteri virtutem, ita moveat illud ut det ei virtutem, et ipsum primum, et specificum esse actus, qui a tali potentia mota egredi debet, manifestum est, quod talis actus respicit illam potentiam moventem tamquam dantem sibi specificum, et primum esse, atque adeo ut principium proximum a quo egreditur, si quidem aliud principium proximius, et immediatius sui esse non habet. Hoc autem contingit quoties actus egrediens ab aliqua potentia non habet aliam speciem nisi illam, quem participat a potentia movente; tunc enim habet ab illa primum, et essenziale esse; atque adeo ab illa primo, et per se egreditur, quod est respicere illam, ut principium proximum, et immediatum, et elicativum. Quando vero motio superioris agentis non datur actui propriam speciem, et essentiam, sed supponit illam ab alio principio datam, solum potest addere aliquid accidentale, ut puta ordinationem (671) ad aliquem finem, a quo non habet primam specificacionem suam; et ideo mediante tali ordine, actus ille non egreditur, nec primo elicatur, sed solum ab illo a quo habet primum esse. Imperium autem dicit hanc ordinationem, et applicationem inferioris potentiae ad finem superioris, ut constat ex prima secundae, quaest. XIII, art. I. Igitur imperare est solum movere inferius ordinando illud ad finem extrinsecum, et accidentale; elicere vero tunc attribuitur superiori potentiae, quando movet inferiorem ad producendum actum, quantum ad primam, et essenziale speciem actus, quae sumitur in ordine ad objectum, et finem intrinsecum.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XVI. Ad difficultatem motam a principio fatemur nullum habitum elicere actum non operante etiam potentia, in qua est talis habitus, vel per se, vel per suam virtutem; et ideo habitus superioris potentiae non elicit in potentia inferiori, nisi per aliquam virtutem ei impressam qua agit, et elicit ipsa potentia inferior. Et quando quaeritur, quomodo per actum immanentem diffundatur illa virtus, respondetur actus istarum potentiarum, quarum una agit pure immanentem,!

transeunt; sicut se habent actus intellectus practici, qui influunt, et ordinantur in opus; alias una potentia non posset ordinare, et movere aliam. Et hoc est ita certum in D. Thoma ut ipse non admittat dubitationem de opposito. Est insignis locus circa hoc apud ipsum doctorem sanctum opusc. XI, art. III, in quo quaerebatur in Angeli moverent coelos suo imperio. Et respondet 3). Thoma8 : n Si hoc vertatur in dubium, quod dicatur eos movere coelestia corpora suo imperio, irrationabilis dubitatio videtur; non enim possunt movere aliquod corpus per contactum quantitatis, cum sunt incorporei; sed per contactum virtutis. Nil autem in Angelis altius quam eorum intellectus, cum et ipsi a Dionysio intellectus, vel mentes nominentur. Unde eorum notiones a virtute intellectus procedunt. Ipsa autem conceptio intellectus, secundum quod habet efficaciam aliquid transmutandi imperium nominatur, unde si movet, nullo modo nisi per imperium movere possunt. n Haec S. Thdmae.

XVII; In quibus verbis agoscit quod actus immanens, scilicet conceptio intellectus habet efficaciam immutandi et aliquid; ergo debet esse actio virtualiter transiens : alias illa conceptio non moveret coelum, nec transmutaret aliquid. Actus ergo isti quos habet intellectus circa voluntatem, vel e contra, aliquid imprimunt, omnia sunt actiones virtualiter transeunt et habentes efficaciam, etiam in ordine ad aliam potentiam. Differentia autem inter elicere, et imperare respectu potentiae moventis, est illa assignata, quando scilicet movet in ordine ad propriam speciem actus, vel in ordine ad finem intrinsecum.

XVIII. Ad fundamentum Suarez respondetur verum esse, quod nil movet, aut imprimit potentiis inferioribus nisi mediante operatione, et actu elicito ipsius moventis : negamus autem, quod per hanc operationem non imprimat aliquid intrinsecum, id est, inherens in potentia mota ad operandum. Quid si in potentia inferiori sit aliquod impedimentum ad suscipiendum talem dispositionem seu motionem, non suscipit illam, nam movens non imprimit formam suam nisi in subiecto dispositura non in seipso.

Et quando dicitur, quod potentia superior, si elicit aliquem actum, mediante tali actu poterit quidem movere, aut applicare potentiam inferiorem, non autem In illa elicere, respondetur latere hic magnam aequivocationem, nam potentia superior potest considerari, vel prout movet potentiam inferiorem praecise, et imprimat illi virtutem; vel prout potentia inferior recepta illa impressione operatur. Et quia operatur cum virtute sibi impressa a movente, dicitur ipsum motum simul operari, et elicere. Si sumatur potentia superior prout praecise movet, clarum est, quod per actum elicited movet; sed ille actus est solius potentiae superioris, quia sicut sola ipsa movet, sic sola ipsa elicit actum movendi, et mediante tali actu non elicit potentia inferior, sed suscipit motionem, ut postea eliciat, quando vero potentia inferior mota a superiori elicit, tunc ipsa potentia inferior operatur quidem, ut clarum est, sed non sola operatur sed etiam operatur et elicit superior, non per se, sed per virtutem suam introessam inferiori. Et ita isto secundus actus procedit a duplici principio, scilicet a potentia mota, et a potentia movente; sicut omnis actus pendet a potentia, et ab habitu quoad elicentiam, sive ille habitus per se existat in tali potentia sive per suam virtutem.

Et ratio etiam quando coelum movet aquam maris per suam influentiam, aut semon decidit ab animali, tunc solum coelum operatur, et similiter solum animal : quando vero aqua mota a coelo fluit, et refluxit, et quando semen introducit animam, tunc non sola aqua elicit, sed aqua cum coelo, et semen cum animali.

XIX. Ad fundamentum magistri. Torres dicitur, quod potentia nuda, quando movet alteram, vero in gratia, intellectus voluntatem aut e contra, imprimit ibi virtutem, ut eliciat substantiam actus non absolute, sed ut habet modum communicatum a potentia movente. Sicut quando voluntas elicit actum electionis, vel intentionis, tunc non elicit substantiam volitionis absolute, sed substantiam volitionis collative et ordinative, qui modus collative et ordinative, est ei ab intellectu. Et simile est de actu imperii, aut prudentia, qui sunt actus intellectus moti a voluntate, et sunt cognitiones cum efficaci motione, qui modus movendi efficaciter, est ei a voluntate. Et «J-clpatet quomodo

una potentia etiam nuda imprimat in evliam nec tamen efficit substantiam actus ejus. Exempla videri possunt in D. Thomae 1-2, quaest. XXXI, art. I, et quaest. XVII, art. I, et 212, de veritate, art. XIII.

XX. Quares quid sit si actus unius potentia habeat motionem, et impressionem ab altera potentia, non quidem In ordine ad speciem essentialem actus, neque ad accidentalem, sed ad conditionem aliquam essentialiter requisitam ab actu, sicut pia affectio voluntatis requiritur intrinsece ad fidem, et tamen non dat speciem fidei, nec etiam solum incernat illi, quia non ordinat illam ad finem extrinsecum, sed ad proprium, qui est attingere veritatem credibilem. Et simile est de actu prudentiae, qui requiritur ad omnes alias virtutes.

XXI. Respondetur tales actus non esse elicitive a potentia movente, sed actus solum eliciuntur ab illa quae dat speciem essentialem actus, secundum quod species sumitur ex parte objecti specificantis; in casu vero posito, illi actus sunt a potentia movente solum per modum dirigentis, vel adjuvantis, aut alio simili modo.

XXII. Rotanda est ergo optima doctrina D. (673) Thomae in IV, dist. XV, quaest. III, art. I, quaest. III : Quamvis, inquit, aliquis actus a pluribus virtutibus possit procedere, sicut ab Imperantibus ipsum vel dirigentibus ad eum, vel quocumque modo adjuvantibus; tamen illius virtutis propriae actus dicitur quod elicit ipsum, a qua scilicet procedit formaliter quasi in similitudinem speciei, sicut calefactio a calore, Sed tam virtutes quam actus virtutum penes objecta distinguuntur. Et ideo actus ab illa virtute elicitur, qui segun convenit in propria ratione objecti, Sic S. Thomas. In quibus verbis clare dicit quod motio alterius potentiae a qua actus pendet, non est solum per modum imperii, quando scilicet ordinatur in finem extrinsecum ab imperante, sed etiam per modum directionis, sicut prudentia dirigit alias virtutes, vel per modum adjuvantis, sicut voluntas juvat intellectum ad erodendum, ad quod solus intellectus non sufficit, et tales motiones dirigentes aut adjuvantes sunt

imprimere aliquam conditionem essentialiter requisitam ad actum alterius potentiae, nec tamen imprimunt id, quod requiritur ad dandam ipsam essentiam, et speciem actus; ad hoc enim necesse est, ut dent illis ordinem ad objectum specificum. Et tunc dicentur per talom motionem elicere actum, quando actus convenit in ratione specifica objecti cum virtute, et motione impressa a potentia movente, quod est dare illi speciem secundum quod requiritur ex parte objecti, non solum ex parte conditionis, aut modo essentialis.

EXPENDITUR SOLUTIO D. THOMAE AD TERTIUM ASSUMENTUM.

I. Circa solutionem ad tertium argumentum in qua asserit sanctis doctor quod charitas, qua diligitur Deus, et proximus est una virtus; non vero qua colitur Deus, et proximus, mirum est quam culta conferunt moderni, quibus valde difficilis visa est doctrina S. Thomae in hac solutione. Ea vero inter omnes maxime insufficiens indicata est a patre Vazquez III p. disp. XCIII, cap. II, ubi refert differentiam, quam S. Thomas ponit inter charitatem et religionem hac secunda secundae, quaest. XSY, art. I ad secundum dicit, se fateri tarditatem ingenii sui: « 7ix enim, inquit, discrimen hoc mente concipere possum, nec dum de illo iudicium ferre: sed neque solutio praesentis articuli quadrat ipsi Vazquez, et eam rejicit ex eo, quod sicut excellentia Dei non communicatur homini, sic neque bonitas divina: ergo male reducit D. Thomas totam solutionem ad istam differentiam. Nec verum est amorem respicere bonum in communi, ut dicit ipse D. Thomas, quaestione XXV citata, honorem vero respicere proprium bonum honorati, cum constet charitatem respicere bonum particulare, id est, divinum, non autem bonum in communi. Quod si respicit primo, et per se bonum Dei bonum autem proximi ut relatum ad Deum, seu ut est aliquid Dei, cur etiam non respicit religio excellentiam Dei, et excellentiam hominis, ut est aliquid Dei, ut participatur a Deo? Ecce tarditas ingenii Vazquez.

II. Ut exolicemis Aioh[^]iir.ctJm, duo no-
Digitized by CjOCTQIC

tanda sunt. Primum, quod licet bonitas divina, et excellentia divina conveniant in hoc, quod utraque potest communicari creaturis quasi effective, efficiendo scilicet in eis, et derivando bonitatem, et excellentiam creatam, tamen differunt in communicatione quasi formali, hoc est, communicatione rationis formalis, taliter quod bonitas(67[^]) divina potest esse ratio formalis diligendi creaturam, excellentia vero divina non potest esse ratio formalis colendi creaturam. Et hujus proxima ratio est, quia aliquid potest amari propter bonitatem non sui, sed alterius per se loquendo; non potest autem per se honorari tamquam aliquid honore dignum propter excellentiam alienam, quia honor intrinsece est testimonium propriae virtutis in aliquo. Radicalis autem, et fundamentalis ratio istorum est, quia bonum importat rationem causae finalis, ut dicitur prima parte, quaest. 7, art. IX. Excellentia autem importat rationem esuaeae formalis tantum, quia importat perfectionem, quaaliquid excedit alterum: non excedit autem alterum nisi per id, quod habet formaliter in se. De ratione autem causae finalis est, ut propter illam alia appetantur, quia ipsa finalizat media, reddendo illa appetibilia propter finem. Unde necesse est, quod formalis ratio diligendi finem communicetur mediis quasi secundario, ut propter ipsum reddantur diligibilia. Sbcellentia autem, qua aliquid excedit alterum fundat rationem reverentiae, et honoris in eo, in quo alterum excedit: hac omni ratione aliquid honoramus in quantum digniflatur supra aliqua. Unde implicat quod honoretur aliquid secundum communicationem cum altero, cum honoretur in eo in quo quisque excedit. Unde fit, quod per se loquendo propter bonum alterius potest aliquid amari, sicut medium propter finem, non autem propter excellentiam alterius honorari, si loquamur de honore debito per se alicui. HqC est ergo quod dicit S. Thomas in praesenti, scilicet trinitatem Dei communicari creaturae. Non enim est sensus, quod bonitas, quae in Deo est transeat ad nos, sed bonitatem divinam esse rationem propter quam diligitur creatura. Et similiter quando dicit amorem respicere bonum in communi, non est sensus, quod tendat ad bonum universale, <d ad totum tfflod ro eoum-

nicat in genere causae finalis, quod non convenit excellentiae secundum quam aliquid redditur honore dignum per se. St dico per se, quia imggines per se non sunt dignae, aut capaces honoris, sed ut repraesentant, et ducunt nos ad id quod per se est dignum honore. St homines, oui honorantur propter alios honorantur alio honore per se eis debito, quam his propter quos honorantur, sicut fexmli propter dominum.

III. Secundum quod advertimus est, ciuod licet homo uarticiuet in se bonitatem suuematurationem creatam per dona gratitiae, non tamen potest terminare amorem distinctum a charitate. Licet enim il2ra supernaturalis bonitas secundum se sit appetibilis amore concupiscentiae distincto a charitate, non tamen amore amicitiae. Oujus ratio, et si dtifficulte redatur ab auctoribus, breviter tamen haec esse potest ' Qjia amicitia est naitua redamatio fundata in communicatione bonorum; communicatio autem bonorum supeiv naturalium primo, et per se est a Deo; unde primo, ot per se debet Mersari inter Deum et homines non autem inter hominem ot hominem. Licet enim unus homo possit communicare alteri in supernaturalibus, tamen qui per se primo facit talem communicationem, ost Deus, et idoo reputant habere amicitiam ad aliorum hominem in bonis suoenaturalibus, nisi mediante Doo, et propte^ea ad illum primo, et per se ost amicitia supernaturalis ut ad primo et per se communicativum horum bonorum : secundario vero ad homines in quantum sunt aliquid Dei, et communicant nobiscum in beatitudine (075) mediante Deo. Sicut si Deo non possent communicari in aliquibus bonis nisi medio aliquo te tio, qui eis illa distribueret, et donaret, non possent immediate inter se habere amicitiam, sed mediante eo, qui sibi talia bona communicat. Unde patet quod in ordine ad Deum, et homines est eadem ratio fundandi amicitiam in quibuscumque bonis supematuralibus, sci licet eandem communicatio bonorum, et consequenter eadem charitas Quae quidem cum sit amicitia, non specificetur a bono volito amico (ut tradit S. Ehomias in hac secunda secundae, quaest. XXIII, art. V in corpore, et quaest. XXV, art. II) sed ab ipsa persona primario respecta cui tale bonum est volitum, in quo consistit differentia charitatis ab hAnore, seu ve-

neratione, quia veneratio non a persona, sed ab ipsa bonitate speciem sumit. Qiod expresse docuit sanctus doctor I p. quaest. XXV, art. II in corpore dicens : w Proprie honor exhibetur rei subsistenti, causa autem honoris est id ex quo illo, qui honoratur habet aliquam excellentiam. Han honor est reverentia alicui exhibita propter sui excellentiam; et ideo ai in jno homine sunt plures causae honoris, puta, praelatio, scientia, virtus, erit quidem illius hominis unus honor ex parte ejus qui honoratur; plures tamen secundum causas honoris, homo enim est qui honoratur, et pyoptor scientiam, et propter virtutem.

IV. Unde manifeste constat, quod propter diversas excellentias distinguitur specie honor tamquam propter diversas rationes formales. Quod ibidem articulo secundo confirmat dicens : n Honor adorationis debetur subsistenti, tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens propter quod honoratur persona, cui illud inest." -@t concludit* flUna, et oadem persona Christi adoratur adoratione latriae propter sui divinitatem, et adoratione duliao propter perfectionem humanitatis." Ecce claram differentiam inter amorem et honorem, quod honor habet p»o ratione formali objectiva, a qua specificatur excellentiam, seu bonitatem, quae ost in peisona. Haec autem eadem excellentia, et bonitas per amorom nmlcitiae, est volita eidem personao, non tamen taliter quod ipsa bonitas sit ratio formalis amicitiae, sicaxt dictum ost quod est ratio formalis honoris, quia amor ut terminatur ad talem bonitatem est concupiscentia, ct ratio formalis amicitiae est in persona, cui est concupita illa bonitas. Quao differentia manifestius apparet ex eo quod non existente tali bonitate actualitor in persona, adhuc potcet amor amicitiae terminari ad personam desiderando illi bonitatem. Propter quod dixit D. fhomias supra quaest. XXV art. VI, quod peccatores unt diligendi ex charitate propter ordinem, et capacitatem ad bona titudinem; tamen non sunt calendi dulia, quia deficit illis bonitas, et excellencia gratiae. Unde dist. IX, quaest. II, art. III ad secundum dixit sanctus doctor : w Praolato dum est in actu peccati, non debet exhiberi dulia, quia reperitur in oo alloud! honori contrarium»" cons- INDfANAUNIVERSITY

tat ergo differentia intenta inter amorem et honorem, quod excellentia taliter est ratio formalis honoris, quod illa deficiente in persona deficit honor, et non deficit amor terminatus ad personam.

Y. 3^{hc} his sufficientissime patebat ad rationem patris Yazquez. Quia tamen plures moderni in ista difficultate torquentur, ulterius est praenotandum amorem et honorem in communi convenire in duobus, et in uno differre. Conveniunt primo, quod sicut datur honos Dei distinctus specie ab honore creaturarum, et ipse (S76) honor creaturarum per diversas species dividitur secundum diversa objecta, ita datur amor Dei distinctus specie ab amore, qui est amicitia creaturae propter se amatae, et ista amicitia creaturae adhuc dividitur in plures species. Constat hoc ex D. Thoma infra quaest. CIII, art. III, distinguente duliam a latria, et articulo quarto dividente duliam in plures species. 3ta videri potest etiam III p. quaestione XXV, in quo omnes commentatores, et ipse Yazquez conveniunt. De amore autem, seu amicitia, et diversis speciebus ejus, secundum diversitatem communicationum in quibus amicitia fundatur, videri potest S. Thomas supra quaestione XXIII, art. V in corpore, et infra quaestione CIII, art. III ad 8^{ee}undum, ubi idemmet argumentum, quod in praesenti solvimus, proponit his verbis: "Secundum philosophum octavo ethicorum, amari simile est ei quod est honorari; sed eadem est virtus charitatis, qua amatur Deus, et qua amatur proximus: ergo dulia, qua honoratur proximus, non est alia virtus a latria, qua honoratur Deus. 3° Ad secundum dicendum, quod ratio diligendi proximum, Deus est, non enim per charitatem diligimus in proximo nisi Deum, et ideo eadem charitas est qua diligitur Deus, et proximus. Sunt tamen aliae amicitiae differentes a charitate secundum alias rationes, quibus homines amantur; et similiter cum sit alia ratio serviendi Deo, et homini, aut honorandi utrumque, non est eadem virtus latria, et dulia. 3° Ad 3° modo: "Praeter amicitiam Dei sunt aliae amicitiae differentes a charitate secundum alias rationes, quibus homines amantur," et quomodo verificatur charitatem, et honorem convenire in eo, quod datur amicitia ad Deum, datur

tinctae ad creaturas, sicut datur religio ad Deum, et dulia ad creaturas.

VI. Conveniunt secundo in eo, quod sicut amatur proximus propter Deum, tamquam propter rationem formalem eadem charitate, qua Deus in se, ita quod Deus in proximo amatur, quae est distincta ab amicitia, qua ematur insse propter se; ita similiter per religionem, quae respicit cultum Dei in se, venerantur sancti, non propter se ipsos, rec propter sanctitatem personalem ipsorum, sed propter Deum, ita ut Deus in illis latria colatur (ut articulo primo late dictum est) quae est distincta specie a dulia qua sancti coluntur propter se ipsos: unde si objectio non anilius intenderet, facilis erat solutio concedendo paritatem. Sed difficultas est in assignando discrimen.

VII. Differunt ergo in eo, quod proximus propter sanctitatem propriam colitur dulia, quae sanctitas est participatio sanctitatis Dei, et dulia est virtus supernaturalis distincta a religione, per quam potest venerari proximus propter Deum, tamquam propter rationem formalem. Non tamen potest amari charitate amicitiae, supernaturalis propter eandem sanctitatem, vel bonitatem personalem, quae est participatio bonitatis divinae, tamquam propter rationem formalem, amore et amicitia specie distincta ab amore, quo amatur propter Deum. Itaque in linea supernaturali datur religio et dulia, duae virtutes specie distinctae, et non datur duplex charitas supernaturalis, alia ad Deum, et alia ad proximum. Oujus discriminis rationem in eo constituit Thomas, quod excellentia Dei non communicatur creaturis, bene tamen bonitas. Sed hoc tarde intelligit pater Vazquez (ut ipse fatetur) tum, quia si una non communicatur, (677) ergo nec altera, vel e converso: tum, quia non apparet ratio quare religio non respiciat excellentiam Dei ut rationem formalem colendi creaturas et charitas, respiciat bonitatem divinam ut rationem amandi illas. Quarum ponderationum vim, quia aliquos modernos urget, amplius explanabimus, et solvemus.

S01VU1TT02 ARGUIUETTA.

VIII, **P**rimam desumitur ex D. [^]homa, qui in praeenti articulo tertio, distinguere videtur inter 'bonum, et excellens, asserens; n Quod "bonum est objectum amoris, excellens vero honoris : et quod bonitas Dei communicatur, non vero excellentia.11 Supra, autem quaestione XXV, art. I ad secundum, inquit : Siod objectum amoris est bonum in communin objectum honoris est bonum proprium. [^]Acce sibi contradicere videtur. Item in tertio sententiarum, dist, IX, quaestione II, art. II in corpore distinguit bonitatem ab excellentia, et asserit bonitatem esse objectum amoris, excellentiam vero honoris. St in tertia ad [^]nnibaldum, dist. IX, quaestione II, art, I, in corpore dicit : w Quod honor exhibetur ratione bonitatis; n igitur nec vere nec consequenter procedit doctor sanctus in hac parte. \$iod amplius urgetur, quia si excellentia, et bonitas sumuntur pro eodem, et excellentia quaedam bonitas ost, et ponitur in creatura bonitas participata a bonitate existente in Deo, et ratione talis bonitatis dicit loco citato ad [^]nnibaldum creaturam honoraria dulia propter se; quare ergo bonitas participata non erit ratio ut ametur amore supernaturali distincto ab amore, quo amatur bonitas Dei per essentiam; ergo sicut probat Thomas distinctionem honoris, similiter probatur distinctio amoris.

IX. **R**espondetur ox supra notabis, nullam esse confadictionem in D. [@]homa. Non enim distinguit excellentiam, a bonitate entitative, et substantialiter, sed solum formaliter, et secundum rationem terminandi, ceu quasi modaliter, quia excellentia denotat modum specialem, quo bonitas est in tali, vel tali subiecto, et ideo dixit in sententiis quod honor est excellentiae abeolute, id est, non secundum respectum unius per ordinem ad aliud, quia ab excellentia in alio existente nullus dicitur excellens, sed ab excellentia propria. Unde licet bonitas Dei communicetur tamquam ratio formalis terminandi amorem creaturae, tamen excellentia bonitatis non potest communicari tamquam ratio formalis terminandi honorem debitum creaturae. Cuius ratio evidens esj[^], quia implicat quod dicatur excql^{^^^i^} ?<rt.[0t commu-

nicata creaturae, quia excellentia significat modum excessus, et id quod communicatur non excedit, et secundum quod excedit implicat in terminis communicari.

X. Similiter in hac secunda secundae, nulla est contradictio dum iii praesenti articulo, distinguit objectum excellens esse objectum honoris, et bonum objectum amoris; supra autem quaest. XXV dicit : "Quod bonum particulare est objectum honoris," est enim eadem intelligentia, quia excellens est idem quod bonum particulare, eo quod bonum particulare, hoc est secundum quod est appropriatum, seu proprium hujus subiecti dicitur excellens tali vel tali gradu excellentiae, secundum modum quo in tali subiecto est, et ideo dicitur excellentia bonitatis Dei, et creaturae distincta, secundum quod habet (678) distinctum modum. In quo sensu loquitur sanctus doctor infra quaest. OIII, art. I ad secundum, dicena: "Honor non est sufficiens virtutis praemium, sed nihil potest esse in humanis rebus, et corporalibus majus honore in quantum scilicet ipsae corporales sunt signa determinata excellentis virtutis. Sst autem debitum bono, et pulchro ut manifestetur, et pro tanto praemium virtutis dicitur honor." Bcce ponit propositiones, quae objiciuntur ut oppositae, scilicet, quod honor debetur virtuti et bono, et excellenti virtuti. Unde constat, quod D. Thomas intelligit idem esse bonum, et excellens quantum ad rem, et distinguere quantum ad rationem formalem terminandi honorem et amorem.

XI. Secundo, urgetur paritas : Qjia sicut homo est sanctus per participationem, et non per essentiam, ita est bonus non per essentiam, sod per participationem : ergo sicut propter sanctitatem participatam honoratur dulia supernaturali propter se, ita propter bonitatem participatam poterit amari charitate supernaturali propter se distincta a charitate Dei. Vel detur ratio, quaro magis sanctitas participata ast ratio sufficiens honoris distincti ab honore Dei, et bonitas participata non sit ratio amoris distincti ab amore Dei, non quia sit charitas theologica, sed quaedam charitas moralis supernaturalis 3!sse enim sanctum per e3sontiamiri [^]per participati0nom,

est sufficiens principium distinguendi duo objecta, et duas virtutes in linea honoris : ergo eadem distinctio boni per essentiam, et per participationem erit sufficiens principium distinguendi duo objecta, et duas virtutes in linea amoris. Quare ergo haec distinctio in linea amoris est materialis et in linea honoris est formalis, et specifica ?

XII. Confirmatur : sicut datur dulcia naturalis propter excellentiam naturalem creatam, ita datur amicitia creata propter bonitatem naturalem creatam; ergo sicut datur dulcia supernaturalis propter excellentiam creatam supernaturalem, datur etiam amicitia supernaturalis propter bonitatem supernaturalem creatam. Ergo sicut proximus honoratur honore dulciae distincto ab honore religionis, amari etiam poterit amore supernaturali distincto ab amore, quo amatur propter Deum.

XIII. Respondetur omnia dicta recoplando, quod bonitas ut talis specificat amorem in genere causae finalis, et ut ratio finalizandi extrinseca mediis, quibus communicatur ut appeti possint propter finem- excellentia vero specificat honorem in genere causae formalis. Creatura autem non iudicatur digna veneratione propter excellentiam in alio existentem, seu per ordinem ad illam loquendo de veneratione, quae debetur creaturae rationali, secundum quod propter se honoratur, et ut distinguitur ab irrationali, et insensibili, quae honoratur propter excellentiam alterius. Amatur ergo proximus tamquam medium in ordine ad Deum ut ad finem, et ideo Deus est ratio formalis propter quam amatur proximus. Excellentia vero ratione sui considerata non est medium, quia in ratione excellentiae non habet esse medium per se ordinatum ad excellentiam in alio existentem, et non dicitur tale per denominationem extrinsecam, sicut medium dicitur bonum a bonitate finis. Et ideo in honore respicitur intrinsecum excellentiae, secundum quod est forma afficiens subjectum in quo est, communicando illi dignitatem in gradu ipsius excellentiae, et per consequens debitum venerationis correspondens.

XIV. Secundum. id est 08^0^4^charitas supernaturalis debet esse (679)

amicitia, quae fundetur in communicatione bonitatis supernaturalis, et quia talis bonitas non est nisi a Deo, ita talis communicatio non est nisi a Deo primo, et per se, et ideo haec amicitia debet verari inter recipientes, et Deum dantem bonitatem in qua communicant, tamquam inter extrema communicationis, et ita primo, et per se Deum respicit haec amicitia, alios autem recipientes secundo, et propter Deum. Pacta aliter jam communicatione gratiae, virtutum et beatitudinis, haec omnia appropriantur homini quasi sua, quia fiunt principia ipsius, quibus ut causa principalis operatur, quasi cum talentis a Deo traditis. Et ita 1-2, quaest. 01, art. II et alibi saepe ait S. Thomas, quod in infusione gratiae Deus est operans, et homo cooperans; at vero postea in actione meritoria homo est operans, et Deus cooperans. Sic igitur amicitia quae fundatur in communicatione gratiae, et donorum debet esse ad Deum infundentem primo, et per se. Veneratio vero quae datur sanctis, quia sancti sunt, et bene utuntur, et operantur gratia accepta terminatur ad ipsos tamquam ad principales onoratores.

XV. Exemplum aliquale adhiberi potest in pluribus filiis ab uno patre genitis, in quibus est virtus pietatis principaliter ad patrem, et etiam ad fratres propter convenientiam in patre tamquam in principio. Itaque non est alia pietas, qua filius respicit patrem, et fratres, sed eadem respicit generantem et congenitos secundum quod dicunt ordinem ad illum : amicitia enim etiam est consanguineorum. Sicut ergo eadem pietas est ad patrem et fratres, et eadem amicitia naturalis, fundata in generatione naturali primo, et per se respicit generantem, et secundo congenitos : ita in regeneratione supernaturali, quae per gratiam incipit, et consumatur per gloriam, amicitia, quae in communicatione gratiae, et gloriae fundatur, primo, et per se est ad Deum Patrem generantem nos, et secundo ad creaturas in gratia congenitas.

XVI. Tercio, respondetur quod charitas est amicitia, amicitia autem (ut a cupidiscentia distinguitur) taliter est ad personam, quod est propter personam tamquam propriam et bonitas in amico volita non est ratio

formali8 amicitiae, sed quid concupitum amico. At vero honor taliter est ad personam, quod ratio honorandi est bonitas, seu excellentia in persona reperta, et ideo juxta diversas excellentias in eadem persona diversificantur cultus specie. Persona autem creata quantumvis bonitatem a supernaturalem habeat, non est capax specificandi amicitiam supernaturalem, sed naturalem solum, unde si

ad eam terminatur, necesse est quod propter aliam personam supernaturalem terminetur, et haec est charitas theologica; honor vero cum respiciat, ut rationem formalem excellentiam, non personam, et illa sit distincta in creatura, etiam honor terminatus ad creaturam est distinctus ab honore Deo debito. Per quod patet etiam ad confirmationem,

X. Circa titulum adverte illum terminum theologica; dicitur enim virtus theologica quasi virtus de Deo; et dicitur de Deo ut notat S. Thomas 1-2, quaest. LXII, art. II secundum triplicem respectum, scilicet, (620) secundum respectum causae formalis in quantum habet Deum pro objecto, objectum autem est forma specificans : et secundum respectum causae finalis, in quantum per virtutem theologiam ordinatur ad Deum immediate, ut ad finem supernaturalem ; et in genere causae efficientis, in quantum est ex sola infusione Dei. Dicitur etiam theologica, quia per solam divinam revelationem agnoscimus has virtutes : et 17 theologica sumitur a D. Thoma in praesenti quasi generice. Ita quod quaestio est, an religio contineatur sub genere virtutis theologicae, tamquam species aliqua illius praeter tres theologicas, quae sunt fides spes, et charitas. Nam quod religio non sit aliqua ex illis tribus notum relinquitur; tum, se ex ipso objecto religionis hic explicat, quod constat distingui ab objecto illarum trium; tum, quia supposebat S. Thomas se hoc tractasse in citato loco ex prima secundae, ubi art. II et III ostendit virtutes theologicas distingui a moralibus, et intellectualibus, et esse tres inter se distinctas.

II. Unica conclusione respondet sanctus doctor : Religio non est virtus theologica, sed moralis. Probatur : Virtus theologica est illa, quae habet pro

objecto ultimum finem seu Deum ; virtus autem moralis est circa ea quae sunt ad finem ; sed religio non recipit Deum ut objectum, sed tantum ut finem ad quem ejus objectum ordinatur: ergo non est virtus theologica, sed moralis. Major supponitur a D. Thoma ex ipsis definitionibus harum virtutum, et breviter declaratur, quia diversae virtutes morales versantur circa diversa objecta regulata regulis rationis : finis autem ultimus hominis est regula humanorum actuum, non autem regulatum : et ideo virtus moralis non versatur circa finem sed circa regulatum a fine. Cum autem homo elevatus sit, et ordinatus ad finem supernaturalem, necesse est, quod habeat aliquem actum, et inclinationem immediate circa ipsum finem; alias nunquam ordinaret aliqua ad talem finem. Sicut si intellectus non attingeret aliquo actu immediate principia, nunquam mediantibus illis attingeret conclusionem. Attamen autem finis immediate, est habere illum pro objecto quia ad objectum immediate terminatur actus, et talis dicitur virtus theologica, quae immediate versatur circa Deum finem ultimum supernaturalem. Minor vero probatur : Religio habet ex sui ratione reddere Deo debitum cultum; unde habet duo, scilicet cultum quem reddit, et id cui reddit, scilicet Deo praestare : ergo ex parte ejus quod reddit, clarum est, quod non habet Deum pro objecto, et materia. Ex parte ejus cui reddit, non contingit Deum, ut objectum,

quia cultus non exhibetur Deo per hoc, quod ille actus attingat Deum, sicut quando credimus Deo attingimus ipsum Deum, quia objectum formale attingendi est veritas prima in se, quae est ipse Deus, sed cultus exhibetur per hoc quod aliquid fit in reverentiam Dei : objectum autem ejus, quod fit in ordine ad Deum, non est ipse Deus, sed res facta propter Deum. Sicut ars, quae facit vestem in usum hominis, non habet pro objecto hominem, sed vestem, et pro fine hominem, sic ergo religio habet pro objecto id quo Deus colitur, et pro fine Deum.

III. Ut penetretur vis, et efficacia hujus rationis expendenda nobis accurate est veritas utriusque propositionis, quae a D. Thoma assumitur in majori, et in minori. Si major quidem propositio, scilicet virtutem theologiam habere Deum pro immediato objecto, et materia, (6gl) difficultatem habet; tum, quia multi actus virtutum theologiarum non habent Deum pro objecto immediato et quod, sed cui; tum, quia multi, qui habent Deum pro objecto immediato non sunt actus virtutis theologicae; ergo illa propositio undique instatur. Antecedens probatur quoad primam partem : Nam per fidem aliquando credimus ut objectum quod, et materiam res creatas; ut quando credimus diluvium fuisse, et Abraham habuisse filium, etc. Tunc enim res credita est aliquid temporale, et solum ille, cui credimus est Deus, non quod credimus. In virtute etiam spei actus quo speramus gratiam in hac vita, non habet pro se sperata Deum, et consequenter neque pro objecto quod.

17. Si dicatur haec omnia materialiter se habere in his virtutibus, formaliter solum Deum attingere, hoc est, quod argumentum intendit, scilicet non requiri ad virtutem theologiam, quod ejus materia, seu objectum circa quod sit Deus; sed sufficit, quod sit aliquid creatum in ordine ad Deum. Et hoc similiter invenitur in religione, quod ejus materia sit aliquid creatum, et formale sumatur in ordine ad Deum. Adde quod spes pro formali non sperat immediate Deum in se, sed assecutionem Dei, ut tenet se ex parte nostra; sperat enim aliquid futurum, et aliquid arduum nobis, et possibile. Deus solum in se solum neque est futurus* bK*fli^Qn?c^Jj0neque est

possibilis nobis, sed solum ejus assecutio. Unde et amor concupiscentiae, in quo fundatur spes, et delectatio boni habitus, in quo terminatur non habent pro objecto rem aliquam in se, sed usum ejus. Non enim qui concupiscit unum, vult illud in se, sed usum ejus. Salvatur ergo actus virtutis theologicae per hoc, quod immediate attingat aliquid creatum, et mediate Deum, sicut etiam patet in actu charitatis, quando amat proximum, aut vult aliquid creatum Deo, ut honorem, aut salutem animae, etc.

7. Quoad secundam partem probatur antecedens : nam donum timoris habet Deum pro objecto immediato, et similiter theologiam nostra habet immediate agere de Deo, et tamen neutra est virtus theologica ; ergo.

71. Non minori caret difficultate minor propositio assumpta a D. Thoma, scilicet religionem non respicere Deum ut objectum, sed tantum ut finem. Contra hoc enim primo objicitur : Quia sicut bonitas, et veritas divina medio aliquo actu attingibilis est ut objectum, ita excellentia aliquo actu attingibilis est ut objectum : nullo autem alio quam religionis attingi potest, quia sola religio respicit divinam excellentiam, et hoc sufficit, ut dicatur virtus theologica. Sicut enim fides, quae attingit Deum ut revelantem, et spes ut auxiliantem ad assecutionem sui dicuntur theologicae virtutes; cur non etiam religio quae respicit Deum ut excellentem, theologica virtus erit ?

711. Confirmatur, quia religio non habet solum oro actu velle honorare Deum, et offerre illi actum, quo honoratur, sed ipse actus honorativus est actus religionis; actus autem honorativus Dei non habet aliquod objectum immediatum, quod respiciat, nisi ipsam excellentiam Dei, quem honorat. Sicut scilicet velle genuflectere regi habet pro objecto quod genuflexionem, et pro objecto cui regem; tamen ipse actus genuflexionis, ut honoratio est, non habet aliud objectum quod respiciat, nisi regem, quem honorat. Et simile est de actu interiori, quo respicimus immediate excellentiam Dei. Et praesertim urget hoc in actu orationis, quo petimus a Deo (682.) enim, et res

petita, et id a quo petitur, est Deus, et tamen ille actus est religionidw

VIII. Secundo objicitur : Quia lieus intrat rationem objecti specificativi religionis; ergo etiam objecti immediati, et non tantum finis, “ntecedens partet, nam D. Thomas in quarto sententiarum, dist. XIV, quaest. I, art. I. quaestiu. IV ad secundum expresse dicit, quod Deus est finis proximus religionis⁵ actus, autem morales sumunt speciem a fine proximo, ut dicit idem sanctus doctor 1-2, quaestione I, art. III. St prooatur hoc ipsum ratione a Suarez lib, I de religione, cap. III : nam religio essentialiter est virtus ad alterum, et non ad alterum in communi, sed determinate ad Deum, sicut pietas ad parentem, et justitia ad proximo : ergo sicut justitia respicit proximam ut objectum, et ut aliquid intrinsecum specificans, sic et religio Deum, nec solum ut objectum, et finem remotum, sed ut proximum. Non enim ita remote, et extrinsece respicit religio Deum, sicut temperantia, aut fortitudo, quae habent Deum pro fine ultimo, et remoto. Religio autem ex sua intrinseca ratione, et quasi oodem affectu, quo respicit cultum, respicit Deum : orgo Deus ost finis ejus intrinsecub, ot specificans, non extrinsecus,

IX. Pro luco hujus rationis D Thomae duo solum notanda sunt : primum ex ipso sancto doctore in III, dist.3Q3V, quaest. I, art. I, quaestiu. I in corpore ; v Quod in objecto alicujus potentiae tria contingit considerare, scilicet, id quod est formale in objecto, et id quod est materiale, et id quod est accidentale, sicut patet in objecto visus, quia formale in ipso est lumen, quod facit colorem visibilem actu; materiale vero ipso color, qui ost potentia visibilis. Accidentale vero, sicut quantitas, et alia hujusmodi, quae colorem comitantur, et quia unumquodque agit secundum quod ost in actu, et per suam formam; objectum autem est activum in virtutibus passivis, ideo ratio objecti, ad quam proportionatur potentia passiva, est id quod est formale in objecto, et secundum hoc diversificantur potentiae, et habitus, qui ex ratione objecti speciem recipiunt.¹¹ Ex quibus colligitur, quod si iota tria concurrunt in objecto potentiae vel habitub ‘Douagbp^sunt om-

nia tria concurrere in objecto immediato, et proprio talis potentiae, aut habitus, et consequenter impossibile est, quod ordo, et ratio objecti immediati, et mediati sumantur ex concursu, et ordine istorum trium, quae ad rationem objecti concurrunt, verbi gratia, in potentia visiva color lucidus^{extensus} non facit duo objecta, unum immediatum, aliud mediatum, ouasi lux sit objectum immediatum visus, color vero aut quantitas mediatum, Sed omnia illa tria pertinent ad rationem unius objecti comoleti, et perfecti respectu visus. Deinceps vero objectum mediatum erit aliquid uraeter objectum, quod ex illis tribus, tamquam ex materi&| Ot forma, et conditione requisita ressaltat; puta objectum mediatum visus erit motus, aut figura, ouae sunt sensibilia confinia, aut substantia, quae est visibilis, et per accidens, et modiatum respectu visus,

i, 9t hujus ratio redditur optime a Cajetano 2-2, quaest. XVII, art. III,^{g*} Ad secundum, quia non potest esso distinctio objectorum mediati, et immediati nisi ubi ad minus duo objecta non sunt, ^um autom distinctio quaecumque sumatur est forma, consequens est, ut Abi tantum distincta objecta sint, ubi sunt distinctae rationes objectorum, siait ibi tantum sunt duo agentia, ubi (683)sunt duae rationes agendi. Nec volumus dicere per hoc, quod objectum mediatum, et immediatum ita debeant distingui secundum diversas rationes objectorum, quasi in objecto mediato inveniatur alia ratio formalis, quam in objecto immediato, cum constet, quod objectum mediatum attingitur a potentia mediate ratione formali objecti immediati, non vero per aliam rationem formalem distinctam. Sed quod dicimus est, quod ut objectum aliquod dicatur mediatum, debet esse res aliqua super ordinem objectum constitutum quoad illa tria, quae concurrunt ad rationem objecti, et tunc mediante objecto isto constituto, et ratione ejus formali attingatur.

XI. Secundo advertendum est, quod virtutes, quae sunt ad alterum et versantur circa operationes differunt ab hiis, quae non sunt ad alterum, et versantur circa passionem in eo quod bonum, et tamen in his quae eunt ad alterum sumitur per commensurationem ad illum, cui debetur, non vero ex ordinem & ipsum agentem qui est

subjectum virtutis, ut dicit [^]hornas 1-2, quae3t. LX, art. II, et 2-2, quaest. LYII, art. I. Ex qua radice duo naecunturi primum\ quod illud bonum quod respiciunt virtutes ad alterum, id est, d[^]-bitum, non potest esse bonum finis ultimi, quia bonum finis ultimi est bonum regulans et mensurans omnia, non autem regulatum et mensuratum per ordinem ad alterum, alias non eBset ultimis finis. Bonum autem quod recipit virtus ad alterum, habet rationem recti, et boni moralis per comraensationem ad alterum, in ordine ad quem constituitur bonum, et rectum. Unde implicat, quod illud, quod est bonum ut debitum, fit primum bonum, et prima, regula caeterorum, et ultimis finis.

XII. Secundum quod deducitur est, quod persona illa in ordine ad quam est debitum proprie loquendo, non potest se habere ut objectum saltem immediatum virtutis, quae est ad alterum, sed ut aliquid a quo ratio objecti dpendet, ut a termino; eo quod tale objectum eo ipso quod est debitum, est bonum quasi relativum, et non omnino absolutum. Et hac ratione potest dici persona illa objectum mediatum, si consideretur ut res quae dam mediate bono debito attingibilis. Satio hujus est, quia objectum virtutis moralis debet esse bonum morale; persona entem, cui redditur debitum, fundat quidam, aut terminat debitum, quo d est bonum morale, non tamen est ipsum bonum morale virtutis. Undo quantumcumque persona cui reddimus debitum sit mala moraliter in se, tamen reddere ei debitum bonum est. Igitur persona non sg habet ut ratio, et objectum bonitatis moralis, sed qualitercumque se habeat, dummodo fundet, aut terminet debitum, virtus respiciens illud, erit bona moraliter.

XIII. Imo addo, quod per se loquendo, persona, cui debetur aliquid, non se habet ut finis debiti ex ratione fundandi, et terminandi illud, quia prout sic non respicitur ut bonum, sed ut fundans debitum : unde religio secundum quod respicit illum directe ut finem, quia non respicit illum ut bonum, sed ut excellentem, et in ipsa excellentia non respicit rationem bonitatis, quae sola est finis, sed rationem fundandi, et faciendi sibi debitum cultum ; non ergo formaliter respicit ut finalis finem, quia hac formali-

ter respicit ut bonum. Quare objectum cui alicujus debiti, neque est objectum, neque finis per se loquendo talis debiti, et redditionis ejus. Sed dicitur Deus esse finis religionis, non quatenus «st objectum cui, et fundat debitum praecisd, sed quatenus ipsa excellantia Dei, quae fundat debitum requoectu redditionis, induit rationem boni et finis, et finalizat ipsum actum religionis, eicut et aliarum virtutum; sed tunc jam non existit objectum religionis, quia haec non respicit excellentiam Dei ut bonum; sed existit objectum charitatis, quae respicit Deum ut bonum, et ad illum ut ad finem ordinat actum religionis, licet proximius quam actus aliarum virtutum. Ex quibus colligitur, quod Deus non est objectum mediatum virtutum theologiarum cum non supponant aliam rationem objecti prius constitutam, qua mediante attingatur ab his virtutibus, sed primum quod attingit est Deus objectus, ut finis ultimis. De religio habet Deum pro objecto immediato, sed debitum reddendum Deo, et ita respicitur Deus ut fundans, et terminans debitum, non ut ipsum bonum immediatum, et proprium religionis, quod est bonum morale commensuratum alteri cui debetur, non vero bonum divinum. St sic manet utraque propositio D. Thomae firma. Quod melius explicabitur ex solutione argumentorum.

SOLVUITUR A3G-UKELTTA.

XIV. Ad id quod contra majorem propositionem objicitur, negatur antecedens pro utraque parte. Ad probationem primae partis, respondetur solutionem ibi datam esse bonam, quae sumitur ex D. Thoma 2-2, quaest. I, art. I ad primum. Et ad replieam respondetur, quod quando credimus rem creatam Deo revelante, non se habet Deus ut objectum cui quasi extrinsece terminans, aut fundans veritatem quam credimus, sed ut constituens, et dans ipsam veritatem credenti, quia intellectus non movetur propter veritatem dicentis rem creatam. In redditione autem debiti movetur voluntas ad reddendum propter bonitatem, et aequitatem rei debitae, non propter bonitatem personae, cui reddit. Et quando dicimus, quod res creata saiquabejtoimatsrialiter in ob-

XV. Et quando dicitur, quod spes ree-
oicit arduum, et futurum, quod non conve-
nit Deo in se, sed assecutioni ejus, ree-
pondetur non esse necessarium, quod is-
tae conditiones futuri, ardui, etc. te-
neant se ex parte objecti sperati, sed
sufficit, quod teneant se ex parte sub-
jecti (S05) sperantis, vel assecutionis
rei. Unde E. Thomas 1-2, quaest. XL,
art. VI dicit, quod in juvenibus, et e-
briis, et stultis abundat spes, quia ju-
venes (qui quidem se habent ut subjectum
sperans) habent multum de futuro, et par-
tum de praeterito; speB autem est futuri,
et ideo multum vivunt in spe. Et simili-
ter propter inexperientiam aestimant si-
bi aliquid de facili possibile, sicut e-
brii, et stulti propter defectum rationis,
et ideo omnia tentant, et de omnibus ha-
bent spem. Non est ergo necesse, quod
istae conditiones teneant se ex parte rei
speratae, alias non posset quis sperare
ut objectum proprium spei aliquid exis-
teret in rerum natura. Sufficit ergo quod
sit futurum non ex parte rei speratae in
se, sed comparatione subjecti, et assocu-
tionis rei.

a-ait : n Quod habitu^a virtutum, et dono—
 INDIANA UNIVERSITY

rum proprie, et per se respiciunt 'bonum, malum entem ex consequenti. Xt dieo de ratione doni Timoris, inquit, non est illud malum, quod respicit timor, sed eminentia illius boni scilicet divini, cuius potestate aliquod malum infligi potest. 8 Xt ideo dicendum est, quod timor, cui est donum, duplici ratione non est virtus, etiam theologica. Primo quidem ex generali ratione, qua dona differunt a virtutibus etiam theologicis, quia dona non conjungunt hominem Deo, sicut virtutes theologicae, sed disponunt illum, ut sit facile mobilis a (666) Spiritu sancto, ^ec per il? a movetur homo ad bonum modo humano, sed modo divino, quod est ultra modum virtutis, quae proprie est virtus, ut dictum est supra. Xt quia timor non per modum doni facit non respicere Deum, non est virtus theologica.

XIX. Secundo ex speciali ratione, quia donum timoris non respicit Deum absolute, et pure, sed quasi relative, et cum quadam comparatione, respicit enim divinam eminentiam quae habet potestatem infligendi malum. Divina autem eminentia non consideratur nisi in ordine ad nostram parvitatem, supra quam in infinitum eminet Deus. Xt ideo si donum timoris respiceret eminentiam divinam, et non propriam parvitatem comparando unum alteri, non tenderet in Deum timendo, et reverendo, et resiliendo a divina eminentia in propriam parvitatem. Non ergo habet Deum solum pro objecto, sed Deum comparatum parvitati nostrae, prout possumus ab ea separari, quantum est ex vi potestatis divinae, et sic fertur ex vi potestatis divinae, et sic fertur Deum non motu absoluto, et recto, sed motu reverentiae, qui est resiliendo in propriam parvitatem. Unde dixit S. Thomas in quaestione prima de virtutibus, art. XII ad undecimum, quod timor respicit pro objecto aliquid aliud quam Deum, vel poenitentiam, vel propriam parvitatem ex cuius consideratione homo reverenter se Deo subijcit, id est, non solum Deum habet pro objecto, sed etiam propriam parvitatem, cui comparat Deum. Xt ratione huius resilienciae, et motus reverentialis quo tendit ad Deum, dicitur aliquando a D. Thoma respicere principaliter fugem mali, quia principaliter in hoc explicatur, et manifestatur modus timendi, non enim hic actus sit principalis quoad subiectum haberet Deum pro objecto, quia omne tantum doni timor ^ ^ Q Bonum, gpjj^qtp)^.dependet a

2X. Ad id quod dicitur de theologia respondetur, quod theologia est de Deo mediate, et virtualiter, scilicet secundum quod veritas divina theologica deducitur ex principiis, quae immediate attingunt Deum, et etiam secundum quod in theologia cognoscitur Deus per species creatas, et extra Verbum, quia conclusiones theologicae etiam in patria non cognoscuntur in Deo, sed ex Deo deducuntur: species autem creatae nunquam immediate repraesentant Deum in se, sed in suis effectibus,

XXI. Ad ea quae contra minorem propositionem objiciebantur. Ad primum respondetur negando ita esse attingibilem excellentiam divinam, nisi ab actu religionis, vel a quocumque alio reddente debitum tali excellentiae, sicut veritas, et bonitas divina attinguntur a virtutibus theologicis. Quia ratio est, quia a virtute reddens debitum alicui, solum habet pro objecto adaequato reddere debitum ei, qui debet; ad hoc enim tantum ordinari potest. Reddero autem debitum alicui ex hoc habet rationem boni, ut supra articulo secundo dixit Thomas, quia per hoc, quod aliquis alicui debitum reddit, constituitur in proportionem convenienti respectu ipsius, quasi convenienter ordinatus ad ipsum. Proportio ergo conveniens, seu aequitas inter debitorem, et illum, cui debet, est bonum quod per se respicitur a virtute reddente debitum: ergo ipsa excellentia personae, ratione cuius ei debetur aliquid, non est bonum quod respicitur a tali virtute, nec bonum quod redditur, et consequenter neque objectum eius, quia a objectum Virtutis solum est bonum, in quo invenitur medium, et aequitas rationis in aliqua materia. Xt ideo excellentia personae solum se habet ut terminus, aut fundamentum ejus boni, quod respicitur a tali virtute, quia cum virtus reddens debitum (OC.7) habeat pro objecto non bonum absolute, sed bonum debitum, quod est bonum quod relative, ideo oportet quod tale bonum habeat extrinsecum terminum, et fundamentum, quod quidem non se habet ut objectum talis virtutis, sed ut aliquid a quo dependet objectum. Virtus autem non respicit pro objecto immediato omne id, a quo dependet objectum suum, alias omnis virtus haberet Deum pro objecto, quia omne

Deo.

SII. Et ideo optime intelligitur
^hornas in praesenti quod quia cultus re-
fertur Deo ner hoc quod aliquid fit in
reverentiam Dei, ideo Deus non attingi-
tur actu colendi tamquam objectum, quia
Deo non est id quod fit in reverentiam
Dei, sed id a quo pendet hoc objectum,
scilicet cultus, quia cum sit debitum
in ordine ad aliquem, debitum esse debet.
At vero bonitas, et veritas divina in
virtutibus theologicis non respiciuntur
ut qui reddetur aliquod debitum, sed ut
objectum immediatum, quia attingitur ab
illis Deus ut finis ultimus coniungendo
nos illi, ^inie autem ultimus est ipse
^eus in se, non debitum, seu propositio
facienda inter Deum cui debetur et homi-
nem qui debet, sicut facit religio. Ebc
ergo differt inter actum religionis, et
virtutis theologiae, quod actus religi-
onis attingit Deum reddendo ei debitum;
et ita non attingit directe Deum, sed
debitum, unde honorare Deum non est res-
picere illum immediate, sed reddere ei
cultum debitum, ^ctus autem virtutis
theologiae attingit Deum non reddendo
ei aliquid debitum, sed immediate attingendo
ut finem, ut ita respicit bonitatem
ejus in se, aut veritatem dicentis
formalissimo, non bonitatem redditionis
debiti.

XXIII. Ad secundum respondetur conce-
dendo, quod actus religionis non est so-
lum, velle honorare Deum, sed actus ipse
honorativus, hic autem non habet pro ob-
jecto Deum, sed id quod debetur Deo, si-
cut genuflexio habet subiacere hominem
Deo adorando, et ita habet pro objecto
non Deum, sed subiectionem hominis ad
Deum quem in exercitio exhibet. Sicut
reddere pecuniam non habet homo pro ob-
jecto Deum, cui reddit, sed solutionem debi-
ti, quae in pecuniis exhibetur. In actu
autem orationis, quo petimus a Deo ipsum
Deum, si consideremus istum actum, ut
est praecisus a religione, non habet pro
objecto Deum, quem petimus, sed subiectionem
mentis nostrae ad Deum in peten-
do sive id quod petimus sit Deus, sive
aliquid aliud; exhibet enim oratio in pe-
tendo, et invocando honorari Deo, juxta
illud Psalmi XLIX : Invoca me in die tri-
bulationis. et honorificabis me. Sed
deceptio in hoc contingit, quia non die-
feinguimus inter id quod petitur a Deo
exhibet

Deo, et id quod desiderat obtinere a
Deo. Quod enim desiderat obtinere, ar-
liquando est ipse Deus; aliquando ali-
quid temporale, atc. Et hoc non est
objectum orationis, sed desiderii ex
quo aliquis movetur ad orandum. Quod
autem oratio exhibet Deo, est subjectio
mentis ad Deum, profitendo se indige-
re illo, sicut auctore suorum bonorum,
et hoc est objectum orationis, scilicet,
id quod exhibetur ab ea; de quo vide
S. Thomam infra quaest. DXIII, art.
III.

XXIV. Ad secundam et ultimam rationem,
negatur antecedens, si intelligatur de
specificativo directe, et immediate.
Ad cujus primam probationem responde-
tur, quod quod D. Thomam finis non spe-
cificat actum, nisi in quantum est ob-
jectum ejus, quod specificat, ut cons-
tat ex (6SS) loco citato ex prima secun-
dae, in isto argumento, ubi D. ^hornas
probat actus Romanos specificari ex fi-
ne, quia objectum voluntatis est bonum
et finis. Et advertit iM Cajetanus 8.
Thomam processisse formaliter, quia fi-
nis in quantum finis etiam est objectum
voluntatis. Et ita idem est specificari
ex fine actum voluntarium, in quan-
tum voluntarius est, atque ex objecto.

XXV. Quod etiam videre est 1-2, quaest
XVIII, art. VI, ubi ostendit D. Thomam
aliquem actum esse bonum, aut malum se-
cundum speciem ex fine quando finis se
habet ut objectum actus. In praesenti
autem Deus non est finis religionis, e-
tiam proximus, tamquam objectum, et ut
aliquid attingibile ab actu religionis,
ut dicit S. Thomas, sed objectum ejus
est cultus Dei. Et ita in religione
Deus non est finis objecti, quia vide-
licet objectum religionis, id est, cu-
tus, habet pro fine Deum, et hoc dupli-
citer. Uno modo, ex eo quod hoc debi-
tum, quod respicit religio, oportet quod
fundetur in Deo, quia ratione ejus ex-
cellentiae ei debetur, et quod termine-
tur ad Deum, quia ei redditur. Et hoc
modo proprie non se habet Deus ut finis,
quia creditor proprie non est finis de-
bitoris, aut debiti, sed intrat ipsam
constitutionem, sicut terminus in cons-
titutione relationis, debitum enim re-
lative dicitur ad eum cui debetur. Alio
modo Deus est finis objecti religionis,
ut finis cuiuslibet ^Mjfel'a, et ut exercens

causalitatem finalem, quia honor praesertim ad Deum, exhiberi debet propter ipsum honoratum, non propter alterum, sed hoc ipsum quod reddatur propter honoratum, non est ex ratione religionis praecise, sed ex affectu, et amore ad Deum, vel perfecto vel imperfecto, quia ut dicit philosophus ethicorum octavo : 2 Honorari proximum est ei quod est amari." Et ita quia Deus amatur, reddimus ei cultum debitum propter ipsum Deum amatum. Et hoc modo dicit S. Thomas Deum esse finem proximum religionis, non proximum, id est immediatum per modum objecti; sed extra ratione objecti se habens tamquam finis solum finalizans, non specificans.

XXVI. Ad probationem Suarez dicitur, quod virtus ad alterum non habet pro objecto illum, cui reddit debitum, quasi directe et immediate attingibilem, sed indirecte et mediate ut dictum est, et propter hoc non ita remote respicitur Deus a religione, sicut a fortitudine, vel temperantia; tum, quia in ratione objecti immediati religionis intrat Deus indirecte, et in obliquo; tum, quia in ratione objecti mediati propinquius attingitur a religione, quam ab aliis virtutibus, quia propinquius accedit ad virtutes theologicas, ut hic notat Cajetanus. Et ideo proximius ordinatur ad finem ultimum, qui est objectum virtutum theologicarum, quam aliae virtutes, quae non ita illis appropinquent,

XXVII. Circa solutionem ad primum advertit, quod illa propositio Augustini: Deus colitur fide, spe et charitate, potest dupliciter exponi. Uno modo in vi causae effectivae, et finalis; alio modo in vi causae materialis. Primo modo facit hunc sensum quod fides, spes et charitas movent religionem effective ad operandum propter finem istarum virtutum; imperant enim illi, quia eunt ei superiores, et habent pro objecto aliquid ad quod potest ordinari religio, ut ad finem, scilicet Deum in se, quae sunt duo requisita ut una virtus imoerat alteri. Sic exponit Cajetanus in praesenti. In vi autem causae materialis, facit hunc sensum, quod fides, spes, et charitas (\$S9) habent actus, qui sint materia colendi Deum : et sic a materialiter \$O1'.a\(^tO, d religi-

onem. Quid an sit possibile disputabimus infra articulo octavo cum Oajetano.

XXVIII. In solutione ad secundum recte ex dictis, quod duobus modis ordinatur religio ad Deum ut ad finem. Uno modo ut ad finem cui in quantam indirecte, et in obliquo intrat in ratione objecti religionis. Et sic religio ordinatur activè ad Deum, sicut justitia ordinatur ad solutionem debiti ad personam cui debetur : alio modo religio ordinatur ad Deum non ut ad finem cui sed cujus gratia, prout Deus se habet ut ultimo finalitatem, et ad quem refertur actus, et objectum religionis. Et sic religio non ordinatur active ad Deum, quia non pertinet ad religionem ordinare et attingere ex se finem ultimum, sed passive ordinatur ad illum, vel a charitate, vel a naturali propensione voluntatis ad finem ultimum,

XXIX. Circa solutionem ad tertium tractare ex professo quid sit, et quomodo accipiatur medium in virtutibus, pertinet ad primam secundae, ubi de hoc longa instituitur disputatio. Nunc ratem breviter ex Oajetano advertimus 2-2, quare est. XLXXX, art. VI, et XVII, art. V, in calce commentarii, quod habere per se medium in virtutibus debet sumi ex parte objecti virtutis, taliter quod ipsum objectum secundum se, et circumstantias ad se pertinentes sit in medio : non autem debet sumi medium ex parte subjecti, sed ex parte ipsius habitus, ad cujus evidentiam considerandum est, quod ut dicitur loco citato ex prima secundae medium in virtutibus non est aliud quam reductio ad aequalitatem inter extrema inaequalia. Unumquodque autem reducitur ad aequalitatem per aliquid, quod faciat aequalitatem illam; et hoc vocatur regula, seu mensura, et res reducta ad aequalitatem dicitur mensurata, et regulata. (Xim autem virtutes morales habeant pro objecto bonum in aliqua determinata materia, bonum autem et finis sint idem, oportet, quod materia reddatur bona per commensurationem ad finem. Unde in virtute tria consideramus, scilicet materiam, finem, et objectum virtutis. Et finis quidem virtutis est secundum rationem se habere, quia ut dicit Dionysius perfectio hominis est vivere secundum rationem; et hoc unadquaeque virtus intendit, scilicet operari secundum rationem. Materia autem

est illud determinatum circa quod versa-
tur virtus verbi gratia, temperantia ci2v
ca delectationes tactus; objectum autem
est ipsa materia, prout moderata, et re-
gulata ratione, verbi grgtia, delectati-
ones tactas moderatae. °i ergo ista ma-
teria per se haberet regulationem ratio-
nis, non indigeret reduci ad aequalita-
tem, seu medium; quia vero aliquando in
materia, circa quam versatur virtus,
verbi gratia in delectatione tactus, har-
betur aliquid superfluum, vel deficiens
a ratione secundum varias circumstanti-
as, aut modo8 ipsius materiae, oportet
in illa insoni modum, seu medium, quo
materia ipsa conformetur regulae, quae
est ratio, et accipiat secundum illas
circumstantias, quas ratio ipsa requirit.
Et pro eodem sumitur ratio, et regula,
quod lex, quia ratio promulgat nobis le-
gem Dei, quae naturaliter est insita.

XXX. Batio autem et respicit princi-
pia communia per syndaeresim, et particu-
laria, seu particulares circumstantias
per prudentiam, medium vero non debet
poni in virtute secundum principia com-
munia, sed secundum circumstantias hic
et nunc, quia hlkc et nunc debet egredi
actio bona ab agente. Et ideo ad pru-
dentiam pertinet (630) invenire medium
in virtutibus ex parte materiae, non au-
tem finis quam intendum praestituere;
sed hunc finem praebet syndaeresis, in
quantum ex illa inclinatur homo, ut in
qualibet materia intendat bonum rationis
ut sic, et hanc intentionem in unaquaque
materia supponit prudentia. S% quod
determinate hic et nunc accipiat bonum
rationis hoc debet dirigere, et prae-
cipere prudentia, et virtus eligere. Et
ideo ad hanc electionem, ut mediante il-
la, virtus assequatur finem, quem inten-
dit, prudentia dirigit, non dando finem,
qui est esse secundum rationem sed juvan-
do, et dirigendo electionem ad assecuti-
onem ejus.

XXXI. Si ergo aliqua virtus non habe-
at naturam regulabilism a ratione, et le-
ge, sed pro materia immediata habeat ip-
sam regulam ex parte objecti, et mat eb-
riae, non consistet in medio. Et talis
est in •turalibus syndaeresis, et na-
turali* inclinatio ad bonum, quae ex il-
la sequitur, et in supematuralibus vir-
tutes theologicae, licet verum sit quod
ex pasta sabi©£W,(quaaJ iretje*ri aliter,

et per accidens possunt habere medium,
sicut apes est media inter praesumpti-
onem, et desperationem, non ex parte Dei,
quem secundum trullam circumstantiam ni-
mis sperare possumus, sed ex parte con-
ditionis subjecti, quatenus vel sine
propriis meritis sperat per praesumpti-
onem, vel etiam de auxilio Dei, quod
omnibus communiter patet, diffidit per
desperationem. At vero religio habet
pro materia cultum, non Deum ipsum :
in cultu autem potest esse excessus, aut
defectus secundum circumstantias tenen-
tes 8e ex parte ipsius materiae, qua
debet coli Deus, licet non secundum res-
pectum ad Deum. Et ita superfluum, et
diminutum ex circumstantiis non sumitur
solum ex parte conditionis subjecti; sed
ex parte ipsius materiae circumstantio-
natae, et modificatae. Sicut etiam in
justitia, si quis ita vellet reddere,
quod suum est alteri, ut etiam furioso
redderet gladium, esset superfluitas
in Justitia, et peccaretur per excessum
secundum injustitiam, Juxta illud t Ho-
li nimis esse justus.

XXXII. Colligamus ergo ex dictis in
toto isto articulo, quod objectum inte-
grum religionis est cultus, seu obse-
quium debitum Deo, quod debitum funda-
tur, et debetur ratione excellentiae di-
viniae, quatenus est primum principium
creaturae, et in tali objecto invenitur
materiale, et formale, et conditio re-
quisita. Materiale est illud, quod
subjicimus Deo, ut Deum colamus, verbi
gratia, quod subjiciamus corpus nostrum,
vel mentem nostram, vel res exterio-
res : et hac ratione habet actus mate-
rialiter diveBsos. Formale vero est rec-
tio cultus, seu honoris debiti reddendi
secundum regulas rationis : et ex hac
parte admittit religio aequalitatem,
seu medium secundum debitas circumstan-
tias in materia sua. Conditio vero est
illud a quo per se pendet tale debitum,
ut constituafrir in ratione debiti, tam-
quam a requisito : pendet autem a fun-
damento ratione cujus debetur, et a teiv-
mino cui debetur; et hic est Deus ra ti-
one suae excellentiae; et si intrat
in obliquo ut objectum cui. Et per hanc
subjectionem, et cultum dicitur religio
unire nos Deo, sicut inferius unitur su-
periori per subjectionem.

“““felite1*“10 i8Mto’

sequitur ulterius, quod quando religio per actum suum solvit hoc debitum honorando Deum, mediante tali debito quod solvit, ordinat ipsum ad Deum, ut ad personam quamdam excellentissimam, quia debet respicere et attendere ad eum, quem honorat ut ad personam, et rem quamdam (691) tali honore dignam ; et hoc cum affectu quodam, et amore. Et hac ratione potest habere Deum, et ut objectum mediatum religionis, et ut finem ultimo finalizantem religionem : finalizantem quidem quatenus Deus est amatus,

quia sic est finis superior religionis, qui respicitur a charitate : ut objectum autem mediatum, quatenus personam ipsam attendit, ut propter ejus excellentiam reddat honorem, quo est digna. Et sic mediante cultu, et solutione ejusfertur quoquo in personam ipsam, non solum ut terminum cui, sed ut rem quae est digna honore : sicut etiam actus ut imperatus, solet dici mediatum respectu imperantis, non quoad objectum, sed quoad ordinationem in finem.

ARTICULUS 71.

Utrum religio sit -oraeferenda aliis

I. Titulus per se clarus est. Comparat enim S. Thomas religionem in nobilitate cum virtutibus moralibus; nam intellectuales sunt superiores moralibus, et consequenter religione, quae moralis est, et ex hoc manet exclusa ab ista comparisonem prudentia, quae non est pure moralis, sed simpliciter intellectualis, quia formaliter versatur circa verum : materialiter autem dicitur moralis, quia habet pro materia suae directionis agibilia, seu moralia, non sub ratione boni, sed sub ratione veri, quod terminatur ad bonum practico dirigendo, et imperando. Virtutes etiam theologicae tam moralibus, quam intellectualibus nobiliores sunt, quia immediate attingunt Deum ut irbijratum. Unde excluditur ab ista comparisonem etiam illud, quod imperfecte, et reductivo pertinet ad virtutem theologicam scilicet, pia affectio, quae ex parte voluntatis requiritur ad fidem etiam quantum ad specificationem ejus, haec enim non est virtus, sed aliquid imperfectum, et per modum dispositionis in venere virtutis. D. Thomas autem solum comparat religionem aliis virtutibus, quae vere sunt virtutes; haec autem in se non est virtus, et id quod reductivo, et imperfecte est reducitur ad virtutem theologicam, quae superat religionem.

II. Una conclusio elicitur ex articulo i religio est nobilior caeteris virtutibus moralibus. Probat eam D. Thomas dupliciter. Primo, in argumento Sed monstra ordo praeceptorum in lege proportionatur ordini virtutum, si quidem praecepta legis sunt de actibus virtutum sed prima praecepta decalogi eunt de actibus religionis, ut patet Esod. S. : Unam Deum coles, etc. ergo religio est etiam prima inter virtutes morales.

III. Haec tamen ratio videtur, in duobus deficere. Primo quidem, quia praecepta decalogi solum dantur de his, quae pertineit ad justitiam, et per quae homo ordinatur ad alterum, ut expresse tradit D. Thomas infra quaest. CDQQL, art. I ; ergo ex hac ratione solum concluditur nobilitas religionis inter omnes partes justitiae et virtutes, quae sunt ad alterum, non vero supra alias virtutes, quae ad alterum non sunt ; secundo, quia peccata, quae prohibentur in his praeceptis non ordinantur secundum majorem, vel minorem gravitatem; ergo neque virtutes, quae praecipiuntur, ordinantur secundum majorem, vel minorem perfectionem. Sitecedens (692) patet, quia in secundo praecepto decalogi non prohibetur blasphemiam quae ost gravior perjurio : neque in sexso praecepto prohibetur bestialitas, quae est gravior adulterio :

neque in septimo rapina, quae est gravior furto.

IV. Sed haec facile solvuntur advertendo, quod in decalogo non dantur directe praecepta de omnibus virtutibus, sed solum traduntur prima, et communissima praecepta, quae immediate deducuntur ex principiis naturalibus; et ita talia praecepta, maxime spectant ad totam communitatem hominum. Quia vero, ut inquit D. Thomas 1-2, quaest. 0, art. XI ad tertium, virtutes ordinantes ad alium maxime spectant ad bonum commune, ideo de istis, ut magis communibus, dantur praecepta directe in decalogo; possunt tamen ad ea reduci ea, quae pertinent ad alias virtutes: praesertim, quia actus aliarum virtutum sub ratione iustitiae praecipui solent, prout scilicet reducuntur ad bonum commune, quia solum ratione praecipui possunt a lege humana, ut citato loco dicit D. Thomas articulo primo: et quia iustitia est praecipua inter alias virtutes morales, quae non sunt ad alterum, quia existit in subjecto nobiliori, scilicet in voluntate, aliae autem in appetitu sensitivo, et versatur circa nobiliorem materiam, scilicet operationis ad alterum, quae sunt magis rationales quam passiones: ideo in praeceptis iustitiae, si praecipua sunt praecepta de actibus religionis, a fortiori sunt praecipua quam ea, quae dantur de caeteris virtutibus moralibus, quae non sunt ad alterum. Et sic patet solutio ad primum.

V. Accurandum dicitur ex Cajetano loco citato primae secundae, quod praecepta decalogi sunt prima, et magis communia praecepta inter ea, quae per legem aliquam jubentur, et ita debent tradi de his, quae communiter accidunt: et inter alia, quae accidunt communius quanto graviora, tanto prius prohibentur; et ideo ex genere suo peccata, quae sunt contra praecepta primae tabulae quae sunt erga eum, graviora sunt, quam ea quae sunt contra praecepta secundae tabulae, quae sunt erga proximum. Illa vero peccata, quae in argumento proponuntur sunt graviora, sed non prima, et communiora: et ideo de illis non dantur directe praecepta in decalogo, sed sub communibus continentur.

hXFEHDITUE SEC011DA BATIO D. THOMAE.

VI. Secunda ratio, qua probatur S. Thomas conclusionem, talis est: Ea quae sunt ad finem, tanto sunt meliora, et perfectiora, quanto propinquiora fini; sed virtutes morales (ut dictum est in praecedente articulo) sunt circa ea quae ordinantur ad finem; ergo illae, quae magis appropinquant huic fini, sunt perfectiores. Major constat, quia ea, quae sunt ad finem, sumunt suam bonitatem, et perfectionem ex fine, si quidem fini primo et per se convenit bonum: ea vero, quae sunt ad finem, ex participatione finis, et non per se prima sunt bona. Eursus; sed religio magis de propinquo accedit ad finem, qui est Deus, quam aliae virtutes morales, si quidem operatur ea, quae directe, et immediate ordinantur ad honorem Dei: ergo religio est perfectior inter alias virtutes morales.

VII. Contra hanc rationem quinque virtutes morales pugnant, quae principaliores quam religio videntur, et apud D. Thomam et secundum veritatem. Prima est, iustitia legalis, quam D. Thomas dicit praecleariorem inter (693) omnes virtutes morales, ut patet supra quaest. LVIII, art. XII. Secunda est misericordia, quam D. Thomas supra quaest. X2QC; artic. IV, dicit secundum se esse maximum omnium virtutum; per comparisonem autem ad habentem illam esse maximam inter omnes, quae sunt ad proximum. Et specialiter in solutione ad primum et secundum eam praefert sacrificiis et operis exterioribus religionis. H colligitur etiam ex illo Osee VI, et Matth. IX: Misericordiam volo, et non sacrificium. Tertia est humilitas, quam D. Thomas infra quaest. CLXI, art. V dicit, quod post virtutes theologicas, et post virtutes intellectuales, quae respiciunt rationem, et post iustitiam, praesertim legalem, potior caeteris est humilitas. Quarta est poenitentia, quae satisfacit Deo pro peccato, et ita immediate ordinatur ad Deum ut ad objectum cui, et ex hac parte non est inferior religione. Ex alia vero parte superat illam, quia poenitentia est ultima die-

positio ad gratiam, et ad reconciliati-
onen Dei, et habet placare Deum offensum,
qui est effectus nobilior ouam colere,
quia restituere honorem plus est, quam
conservatum colere, Quinta est obedi-
entia, de qua dicitur I Heg. X7 ; Melior
est obedientia eruam victima, et auscui-
tare magis quam offerre adipem arietum.

7III. Et confirmat hoc D. Thomas in-
fra quaest. 07, articulo, in medio corpo-
ris ubi ait : B \$iod per se loquendo lav-
dabilior est obedientiae virtus, quae
propter Deum contemnit propriam volunta-
tem, quam aliae virtee morales, quae
propter Deum aliqua alia bona contemnunt,
Unde D. Oregorius dicit An ultimo morar-
lium, quod obedientia victimis jure prae-
ponitur, quia per victimas aliena caro,
per obedientiam vero voluntas propria
mactatur, M ic D. Thomas qui etiam ibi-
dem articulo-secundo ad secundum, ponit
quod obedientia non est me&ia inter duas
malitias; et sic minus videtur habere me-
diun quem religio, et consequenter magis
accedere ad virtutem theologiam, et prae-
sertim ad cha ritatem, quia per obedi-
entiam habet homo idem volle, et nolle quod
Dcus; quod maxime spectat ad amicitiam.

PBAEOTTUR miMO JUSTITIAE LEGALI.

IX. Circa primam virtutem, scilicet
justitiam legalem, Cajetanus hic censet
perfectiorem ess'A religione t ejus vero
oententiam communiter rejiciunt recenti-
ores, ut Suarez lib. III de religione,
cap. IX, et magister.Torres cap. 71, dis-
putatione unica, et "edesma in summa
Hitnanica, tract. IX, cap. I, ubi etiam
pro se citat Aragon. Bt Cajetanus qui-
dem fundat suam sententiam in eo quod
justitia legali8, et religio comparantur
ut totum et pars, quia ad Justitiam le-
galem pertinet ordinare et ferre leges
circa ea, quae sunt religionis; "uarez
sitem non modicum laborat in intelligen-
do fundamentum Oajetani.

Quod tamen ut recte participatur,
adverte quod justitia legalis cum sit
virtu8 quae respicit bonum commune, et
invenitur in subditis, ot in principe,
sed in principe quasi in ordinante acti-
ve i-osum bonum commune. etifiap dicitur

ese in illo architectonice; in subditis
vero, ut in passive ordinatis ad bonum
commune et ita est in illis ministeriar-
liter, ut loquitur D. Thomas supra quaest.
L7III, art, 71, quia videlicet bonum
commune, et pendet a principe, ut guber-
natore illius, et respicitur a subditis,
ut a (S9^)partibus ordinatis ad totum;
et quia bonum commune ordinatur per le-
tes, ideo justitia ordinans, et faciens
id quod debetur bono communi, dicitur
Justitia legalis, quia ut inquit ibi
D. Thomas, art, 7 : M Per eam homo con-
cordat legi ordinanti actus omnium vir-
tutum in bonum commune, n Cura ergo ob-
jectum hujus justitiae sit reddere de-
bitum bono communi, si consideretur prae-
cise ut in subditis, qui solum recipi-
unt bonum commune, sicut partes totum,
apparet qjakd excellentior sit religio
quia haec habet reddere debitum Deo,
quod est excellentius quam reddere debi-
tum bono communi : praesertim in eo, qui
reddit hoc debitum tamquam pars, et in-
ferior respectu boni communis, cum excel-
lentius bonum sit Deus, cui subjicitur
homo per religionem, quam bonum commune,
cui subjicitur subditus. E^ ita respi-
ciendo utrumque bonum ex parta inferio-
ris, qui ei subjicitur, sino dubio emi-
net religio.

XI. Caeterum Cajetanus non considera-
vit justitiam legalem solum secundum quod
invenitur in subditis, quia in illis est
secundario, et ministerialiter, ut dixi-
mus ex D. *homa, sed consideravit illam
secundum suam principalitatem, prout in-
venitur in principe. Et sic aliter red-
ditur debitum bono communi a principe,
quam a subditis. Intendit enim princeps
conservationem boni communis ferendo le-
ges, quitxis homines regulentur ad faci-
endum ea, quae ad bonum commune v>erti-
nent. Ut autem conservetur bonum cora-
mune, oportet attendere omnia, quae in
bono communi requiruntur, praesertim
quantum ad duo. Primum, quod conserve-
tur unicuique jus suum reddendo unicui-
que quod ei debetur; praecipuum autem
debitum tam ex parte hominis privati,
quam ex parte totius communitatis est
honor Deo debitus, et ita ad justitiam
legalem oertinet conservare boreum reli-
gionis, praesertim publicum, ot quod a
tota communitate debetur Deo.

XII. Secundum quod debet attendi, est
INDIANA UNIVERSITY

ordo 'boni communis ad wuum finem, qui est
Seus; ei enim tonum commune non ita ordi-
netur, ut in eo attendatur ordo ejus ad
finem suum, id est, Deus, ita quod omnia
ordinentur ad bonum commune tali modo,
quod non deordinentur a fine boni commu-
nis, qui est Deus, alias non poterit con-
Fervare bonum commune, si in i-oso mrae-
cise sistat ordinatio principis, sed de-
viabitur facile ad hoc, ut pro fine habe-
atur ratio status communis, quae est per»
nices reipublicae bene ordinatae, oprr-
tet ergo quod justitia legalis, si consi-
derotur ut in principe tamquam virtus
conservativa boni communis, non sistat
in bono communi, ut in fine, sed potius
ipsi bono communi reddat ordinationem ad
suum finem, qui est Deus; quia hoc maxi-
ne debetur bono communi a principe, tam-
quam praecipuum debitum, sine quod non
potest conservari. Legalis autem Justi-
tia respicit omne debitum bono communi;
et hoc multo magis urget in justitia le-
gali infusa, qualis kst in principe guber-
nante Ecclesiam; bonum enim communo ®c-
clesiae ordinatum est a Christo Lond.no
secundum excellentiorem rationem, scili-
cet ut fideles supernaturaliter gubernen-
tur in ordino ad acquisitionem vitae ae-
ternae, sicut dixit ^etro Joannis ultimo:
Simon Joannis amas me. -pasce oves meas.
QJJASi in charitate fundando pasturam o-
vium, et regimen ecclesiasticum, seu po-
tius decernens secundum charitatem esse
ordinandum; neque enim charitas requiri-
tur in praelato, ut vere praelatus sit,
sicut dixit Vlclephus damnatus in Conci-
lio Constantiensi, sed tamen (695) guber-
natio spiritualis secundum charitatem or-
dinanda est, et sic saltem ista justitia
legalis perfectior est religione, cum de
religione ordinet modo altiorl.

XIII. In summa justitia legalis red-
dit debitum bono comimini; relibio vero
reddit debitum Deo; sed tamen religio
reddit debitum solum uno modo, scilicet
per subjectionem ad Deum : justitia vero
legalis duplici modo. Nam prout in sub-
ditis reddit debitum subjectionis eo mo-
do, quo pars debet ordinari ad totum, et
observare ea quae ad bonum totius requi-
runtur. Unde aliqui existimaverant jus-
titiam legalem in sabdito non distingui
a virtute obedientiae, ut Lassius probat
libro de Justitia 4t jure, cap. I du-
bit III, num. XIX, sed falso quia obedi-
entia solum respioi^ abeewriintiam -oraecp-

torum, ut procedent a superiore, justi-
tia vero legalis respicit ipsam commu-
nitatem, et comparat subditum non ut ad-
-oraecipientem, sed ut partem suo toti,
^lii autem putaverunt Justitiam legalem
esse, complectionem omnium virtutum in
subdito, quatenus legi obtenderat, et
in superiori ouatenus legem facit obsei»-
vari, ut sentit eusthaciuc, ethicorum
cap. I et II; ibidem Buridaaus quaest.
IV et ; ^ndreas a Vega lib. V in ^o>
cilium Tridentinum cop. IV quod tamen
est expresse contra D Ihomem super
quaestionem LVIII, art. VI, et V ethico-
rum, lec&. II, quia justitia legalis
non estvirtus generalis per essentiam,
sed per imperium; nulla enim datur viav
tus generalis ner essentiam quae vere
virtus sit, licet dentur aliquae condi-
tiones virtutum generaliter transcen-
dentes per omnes virtutae; de quo D.
Thomas 1-2, quaest. IXI, art. III ; qua-
re justitia legalis respicit peculiare
debitum, scilicet id quod debet pars
guo toti in eo quod pertinet ad bonum
commune,

XIV. At vero justitia legalis prout
in principe non solum reddit debitum
subjectionis, quatenus princeps debet
ordinari, et subdi bono communi, sed
etiam reddere bono communi conservatio-
nem omnis debiti requisiti, et inventi
in bono communi. Unum autem ex debitis,
quod debetur bono communi, et requiri-
tur ad ejus conservationem, est ut se-
eundum Deum praevideatur gubernationi
ejus non sistendo tamquam in fine in
statu boni conaminis, sed ordinationem
Cjus ad ulteriorem finem, scilicet ad
Deum, conservando» In hoc autem justi-
tia legalis eminentius colit Deum, ruam
religio, quatenus ei subdit non solum
personam particularem, sicut facit re-
&lgiot 8&d totam communitatem, et bo-
nam commane, non reddendo Deo debitum
directe, sed reddendo debitum bono com-
mini, cui debitum est ut subjiciatur
Deo ab eo, qui gubernat illud. Et hoc
est eminenter, et virtualiter Daum co-
Iere ad eam modam, quo ^ajetnnuo dixit
infra quaest. CVII, art. I, circa finem,
religionem eminenter facere ea quae
sant pietatis, et observantiae. Sic jue-
titia legalis in principe eminenter eet
cultus Dei, ouatenus roddit hoc debitum
bono communi, quod subjiciatur Doo : et
sic intellecta sententia Cajetani acu-

tissima est, et probabilissima*

27. Sed instabis : ftam justitia legar-
iis tam in principe, quam in subditis,
habet pro objecto cui bonum reipublicae,
quod est bonum humanum, et non habet pro
fino cui, neque pro fine intrinseco Deum;
ergo semper est inferior religione; quin
potius religio imperat illi, sicut et om-
nibus aliis virtutibus, quia cultus divi-
nus non debet ordinari in bonum reipubli-
cae, sed e converso; et ita sidrut reli-
gio imoerat omnibus virtutibus, etiam
theologicis, quatenus potest ordinare o-
arum actus in cultum Dei, sic et justiti-
ae legali (096) imperare potest ordi-
nando bonum reipublicae ad cultum ^ei.
Semper ergo religio altiori modo imoerat
virtutibus, quam justitia legalis, cum
haec imperet ordinando in bonum commune,
illa vero rodinando ad cultum Dei. It
confirmatur, quia epiikia est virtus ex-
cellentior, quam justitia legalis ut de-
terminat S. ^hornas infra quaest, CK£,art.
II. It tamen epiikiam nullus ponit per-
fectiorem religione s ergo neque justiti-
am legalem.

IVI. Respondetur, quod justitia legar-
iis prout in -principe habet duo. Tjnum
ex parte personae principis ; et hanc
subjicit bono communi, sicut partem to-
ti, quia princeps est pars communitatis,
principalissima tamen ratione cujus fun-
datur in D. Ehoma 1-2, quaest. XCVI, art.
7 ad tertium, quod princeps quantum ad
vim directivam legis subditur legi pro-
pria voluntate, quod difficile est satis
explicare; sed ex hac doctrina sumitur
ejus ratio, quia (ut ibi dicit S. Thomas)
princeps voluntarius, non coactus debet
legem implere, id est, ex volunta ria e-
lectione, quae pertinet ad justitiam le-
galem, quatenus subditur ipsi bono com-
mini, et legibus ejus ut persdna quaedam
est, et pars communitatis, non vero ex
impulsu, et motione legis praecipientis;
qua ratione hi, qui sunt inferiores obli-
gantur bono communi. Aliud habet justiti-
a legalis ex parte boni communis, quate-
nus illi debet princeps bonam gubernatio-
nem, et sic oportet, quod respiciat al-
tior finem, quam ipsum bonum commune,
scilicet Deum quod nisi respiciat guber-
natio boni communis, declinabit in rati-
one status. Itaoue princeps et debet
debitum subjectionis^bono communi, et de-
bet debitum gubern^tic^directio-

nis* It juxta primum debet persona prin-
cipis subdi bono communi, sicut facit
justitia legalis in subdito, et si har-
bet inferiorem finem, quam religio, sci-
licet bonum commine 1 juxta secundum
vero non habet inferiorem finem, quia
debet gubernari bonum commune secundum
aitiorem finem, scilicet Deum, subjici-
endo ei bonum commune. ratione pri-
mi religio innerat justitiae legali, rar-
tione secundi non, sed potius justitia
legalis ordinat de his quae pertinent
ad cultum divinum externum; et ex rati-
one proprii debiti, quod reddit bono
communi subjiciendo illud boo fini, non
respicit inferiorem finem quam religio,
nec inferiori modo imperat aliis virtu-
tibus.

X7II. Ad confirmationem respondetur
ex D. Choma in loco citato in argumen-
tis, solutione ad primum, quod Epiikia
quodammodo continetur : n Qjabjuotit^a
legali, et quodammodo excedit eam. i
enim justitia legalis dicatur, quae ob-
temperat legi sive quantum ad verba le-
gis, sive quantum ad intentionem legis-
latoris, sic epiikia est pars quaedam
justitiae legalis potissima pro ea par-
te, qua magis respicit intentionem le-
gislatoris, quam verba legis. @i vero
justitia legalis scriptione dicatur so-
lum, quae obtemperat legi secundum ver-
ba legis, sic epiikia non est pars jus-
titiae legalis, sed est pars Justitiae
communiter dictae, divisa contra justiti-
am legalem, sicut excedens ipsam.n
Sic S. Thomas, ubi satis patet loqui de
justitia legali prout in subdito; sic
enim obtemperat legi et attendit ad ver-
ba legis, et respectu talis justitiae
legalis epiikia vel est principalior
pars, vel principalior virtus, juxta
distinctionem D. ^hornae.

X7III. Itaque epiikia, seu aequitas
ad hoc ponitur, ut subditus praetermit-
tat legem positam a superiori in casu,
in quo illa lex deficit a ratione prop-
ter universalitatem suam secundum quam
posita est, quia si (697) lex ponitur
in Iniversalis, et occurrit aliquando ca-
sus specialis, in quo observare legem
esset malum, debemus tunc operari ex e-
piikia, et non ex lege. Sicut quando
quis est furiosus, debemus praetermitte-
re legem reddendi ei gladium depositum.
Servit erec> epiiki^g^jjjubditis, non

pro principe proprie loquendo, in quo justitia legalis est supra verba legis, et facit rectam intentionem iſ gubernan- do bonum commune.

P3A3T3RSJJR MISERICOEDIAE.

XIX, Circa secundam virtutem, scili- cet misericordiam recolendum est id, quod dixit 3, ^homas supra articulo primo ad primum, esse aliquos actus, qui sunt e- iicitive a misericordia, et imperative a reli&ione, ut visitare nupillos, et sub venire pauperibus. Quare virtus mi- sericordiae apud D. Thomam inferior est religione ; imo, est inferior justitia, quia ut docet supra quaest. CCK, art. III ad quartum, misericordia secundum quod est ad alterum, est virtus moralis circa passiones existens; moderatur enim duas tristitias, scilicet tristitiam de bono alterius quae est invidia, et tris- titiam de malo alterius quae est nimia passio misericordiae opposita nemesi quae tristatur de bono indigene agentium, jux- #a illud Pealm. LSCII : Zelafri suoer 1- nlquoB -pacem -peccatorum videns, de quo D. Thomas supra quaest. XXXVI, art. III ad tertium. Quare tristitia de malo, et miseria aliena, quatenus moderationem habet ex electione ratioMs, accipit rar- tionem virtutis, et dicitur virtus mise- ricordiae, ut ait S. Thomas quaest. X de malo, art. II ad octavum. Quando eiv go dicit D. Thomas loco citato in argu- mento, ciuod misericordia secundum se est maxima (et nota quod non dicit maximam virtutem, sed solum misericordia est mar- xima)Ojr secundum se, non reduplicat spe- ciem, et rationem misericordiae, ut est virtus moralis, et modera tur passiones, sed ut praecise habet hunc effectum, qui est subvenire miseriis, et defectibus ar- lienis.

3DC. Et hoc patet ex doctrina ejusdem S. Thomae i p, quaest. XXI, art. III u- bi inquit, quod misericordia habet duo, et affici ad miseriam alterius ner tris- tiam, et compassionem, et sic misericors dicitur quasi habent miserum cor, per affectum scilicet ad miseriam alterius* secundum habet operari ad depellendam miseriam alterius succurrendo illi. Et quantum ad primum, non est in Deo miseri- cordia, ^isjl. metaj^ufr^je, ^|i^t et ita:

quantum ad secundum vero, proprie est in Deo misericordia, secuntum quod or- dinat communicationem boni ad excellen- dum defectum creaturae : communicare ali- tem bonitatem, seu. perfectionem ad ex- pellendos defectus, non convenit cuicun*- que perfectioni, sed abundanti, et ex- cellenti perfectioni, quae pote3t deri- vari ad alios. Et ideo misericordia, quae facit istem communicationem, dici- tur maxima, id est, ma xima perfectio, seu praesupponens perfectionem ita mar- gnam, quod possit ad. alios derivari. Et sic dicitur proprium Dei misereri, quia ipsi soli convenit communicare per- fectionem ad tollendos omnes defectus creaturae.

XXX. Ex qua etiam ratione sumitur, quod misericordia non est virtus ad al- terum, quamvis sit in ©agnam utilitas tem alterius, quia licet effectus, qui procedit ex misericordia, sit circa al- terum, scilicet subvenire proximo, ta- men objectum misericordiae non est de- bitum alteri reddendum; et ita ex par- te objecti non est ad alterum, sed so- lum facit inclinationem ad subvenien- dum miseriae alienae, moderando passio- nes, (698) quae eunt circa aliorum, scilicet tristitiam de malo, vel bono alterius; non vero respicit debitiim ad alterum ex parte objecti, licet actus ejus possit esse debitus ratione prae- cepti. Et quando dicit D. ^homas, quod in ordine ad proximum misericordia est potissima, seu potioris actus, non lo- quitur do mixericordia xecundum speciem virtutis, ut versatur circa passionos, sod quoad effectum suum, qui in ordine ad proximum est potior, id est utilior, quia in ordine ad indigentem potior est sublevatio ejus indigentiae. Sicut eti- am philosophjcs dicit, quod philosophari est melius, quam ditari, sed non hlic, id est, pauperi, et ideo signanter di- xit D, *homao, quod misericordia in or- dine ad proximum est potissima, seu po- tioris actus, id est, utilioris effeo- tus.

ICCII. Quando autem D. Thomas ibidem praefert misericordiam sacrificiis, et operibus exterioribus religionis, ipse se expl icat dicens : " Deus non indi- get sacrificiis nostris, sel vult sibi ea offerri propter nostram devotionem, et nroximorum utilitatem. E* ideo miser-
" INDIANA UNIVERSITY

ri cordi», o'--s subvenitur defectibus ollo-
rum est rocrifcllus necie el acc«-tun ut-
pote pr«lxuifl utlilitataa prdxineiu In-
ducens. E* qulbue patot. quod nlserl-
corfia ->raofertur dncrifcllo exteriori
roa absolute, et euactun a<l flncn trlna-
riun religionis, pul oat reddern Dea ho-
roran, aed quantus cd cocur-darluii quate-
nus deservit utilitati noetrne, quia ex
eacrifcllo nihil utilitatis accrescit
Deo, sed nnbis. Et ldo. quando ex xdeo-
rlcordla plue utilitatis accipitur. cula
or ll'an subTentfcar ppuperi, ex hoc par-
te praefertur sacrificio, ;>a taxer, elrv-
pllciter, cUlft excellentia, ot perfectio
slnellclter saritur ex urluarlo fine In
relipione, qui eet Subjcl Doo per cul-
tiau.

3XXI. Veldclto, quod nieerteordia
praefertur eacrifcllo exteriori, non nie-
e->ricordla quoadocunque, see quae ad no-
dum eacrifclli sc habet. scilicet, quae
est Isuarata a religione : talie enln In-
cludendo Inportun relui^osls, otia: nobi-
litato.- a religione participat, ot addit
id cuod nlserlcordiae proprun eet, eli-
quo excodit cadun noerifclun exterius,
ratione cujua nmte dixit Augustini e I
de civitate Del, capit. T. quod t " Ubi
rcrlptun est nleericordien rolo, et non
e.vrl flclun, nihil aliud quf§ ancrifcl-
ua eacrifcllo praelatus os!. Et ox hoc
acci Itur Inteillgentia Illine loci O-
oaco n : Kleerlcordica volo. etc. 3on
onlr. fit lbi comparatio inter novloor-
dion, ot nacrifclun ex use parte, scl-
llcot objecti 8peciflc«fl ratlonle utrl-
usquo; ole onis eocrifclciun praefertur
xltorlcordiae, ead «emo eet de sacrifi-
cio, ut bb tenot ex -arte subjecti, prott
scilicet exercobatur ab Illie hcolnlbue
xodo Indoblto, et acino Isnlo, putant ac
illis sacrificiis ne expiari. Quo poe-
t o frequenter In Scrljtura reprehendun-
tur sacrificia, ut lcaiao I : Quo alhl

cl non de uieerlcordla, quae bono tri-
buit alile, sed euan hono recipit p D@-
o. Et fcanc sdeerl cordi as. quae est -Ta-
tia Dol xdc eri cordi ter accepte a Deo,
mele vult Deue, nuas eaertfclun. Et
non dissonat a textu litterae haec ex-
positio, quia paulo ante dicit :

gual rog pare uertraneleng. gtc.
:l-er'.-s volul. nt ron cairlflei-
vt., tV
ta. ubi cieor! cordia In prino loro oc-
cipitur pro «retia, qUae tunc »d nodus
nrnc dicitur per trusi re quando tos
Infirno anlxo recipitur, quod In feno-
re tentatlonle perditur. 3t oet ecnoue,
quod vult Deus, ut xa^is eurent hord-ec
nleerlcordlm ratiae coeamarc et re-
tliaro, qupn In holoceuetle, ot «acrif-
felle ailta i spondere, Juxta Illud
Pealx. I : Quontoj el voluie-ce '.nerifl-

HJXIIIldxX.

XIV. Olrea tertiae vlrtutex, scili-
cet hunllltiter, elne dubio teniadur est
esro Inferloran roll-lone. Ondo et po-
nitur n D. -iona Infra ouu-it. CLU.
art. Ii: ad volam, dlffoerentia inter
luallltatt-.. ot reli;dor.o.i, quod -iar hu-
alllr.tec auc.ll cinis nos ron 'eolun Doo.
eod o*'n honlnlbue uro-itor Douo; latrl-
an autx ecu roliglonan sol! Doo dobooue:
uorfectlorl orgo nodo subjicitur boro
por latrina quoa per hiaUltatm. Et
ad ejus evidientiae conelderandm est,
quod duplex est aibjoctio honlns nd
Deur. Vna directa, et por se : olla lo-
directo, et ut remrans prohdcois. Dj-
rovto wbjcltur aliquis Deo, vel per
iious aliquid rofugltlvun. toI por
wtun alnplicitor promoturoa. Prino
redo Id facit ttr«r roTorontlalle. quo
considero! quis divlraa esdnant!> ut
potonton Infil^re nalun et ele donun
t Inoris subjicit honlnx Ero dorurdun
cuandn revorer.tliw, ot Includendo ali-
quid notue refUpitlTl, ut In euparatori-
bus c:rtllcetuc ost. Per sofic Tor pro-
eocutlonle sibjleitm noe D>, quoeodo
oxhibe-tis llll doblnjt serrltuton, et
protestnnti T-Ju# BScCollontiaa por hoc
quod nos, et noetRi <i *ubjlei:-s, at

«uprero Eoslno. et hoc -pertinet ad latri-
no. quae -per nodnc cultus reepIcit E»un.
Indirecte autwi, et ner aodun renovantia
nrohlnaa subjclt nos "eo Id, quod re-
fraenat, et replrat apueltaa tendontos
Contra Deus, et ls; edientes subiectione»
ai Deoa, qui eat notus praetuaptonle
eoa r.l.l.s epea, quae ett prnesumptlo, et
«aperbla quae pertinet ad via Iranclo-
len, quao raspielt 'o.u.i arducn, et ex-
colier.e, de quo S. Tatiaa Infra quaest.
Cini, art. III.

SC"l. Hanc or^o pacalor.ee, acu nlal»-
tatoa nel, et >rec.sK\$tlonle tordeute
ad oucellenti au refrvnot harrilltas ot
ldoo Indirecte, et at re-wrone prohibens
sablclt aoe Eoo, ut nlt E. Thoacn quae-
tione CIXI citata, art. V ad scconduu.
2t Itn est virtus circa passioncs exi;*
«IB, et -are potentslin teaperar.tlaao,
quin ejus prooci-uus actua est rafrana-
re, et no derae illan pae lonea, ut !bl-
dsa accerit sanctus doctor articulo cuar-
to. Quaro Inferior eet virtutibus di-
recte tendantibua ad Eoan. ot reddenti-
bus ol debite;» mtJocUonwn. "minet ta-
uer. Inter aliae virtute*, quae circa pao-
elo.ee suat ex duobuo : ecillcet ex uni-
versalitate sua, et ex nottro a quo orl-
natur. Sx universalitate quider, quia
no a colua reprimitt posilonen nracmotl-
or.l8 In «e etltu sensitivo; eod otltwo et
principaliter notus appotttus rationali-
Inordinate tendent au ad excellentiam sp-
rtualou. Cade ot superbio, ouao contri-
rietnr leuidltatl, la repetitu rationali
ost, et proprio reperltur la daxonlluoo,
ut dooot E. Ehonno quaestione CUJI cito-
ta, art. III In fluo corpore. St Ita
hunlltu», quo tal' superbiae ou-onitur.
In voluntate oet subjdctive, (7CC) et
articulpativo derivatur ad appottitun soo-
Eltlvun ! ot ratlono hujue universalita-
tis ponitur ut dispositio renov.>ne pro-
hibeas ad oicoi vltutar., quao proveni-
unt ax Influxa Del, ot loquitur S. Shouao
citata ouaestloBO CLXI, art. 7 ai sooa-
dun ot ouartua. quatenus ecillcot evacua-
at ona3n Inflatlono» cu' orbino, et reddlt
hoxtr.oa potanto; ot aibjctetux, ut ta OOB
Influat ,Tatia EOl, Juxta IUud Jacobl
!V ! witV-b rrrtrtl: hftrtl
ilr flft fjstliyi. &a ratloao otlns 3xu-
tialsm 7lr^o luc. I : Resuext. inquit,
^u^A^A- _ar..cllIAe caac, quia videlicet
ut notavit Cajeterus loco proxlne citato,
ed taitaai plantudines -TAtljfc Infunden-
dos, quanta fuit lAai^r^Jiilhll ali-

ud respexit Sace, quaa nro fundi tat en
huuilitatis ejus, qu« reddita eet ca-
poclssina ad auccl iendan ouaal In con-
cavlte noxlria liuitx:ei>n Tatiae napit*-i-
dlnen, Juxta Illud Sedes. 3IV : fvo

JHI. S- scilvo aaitex ex quo orl.i-
natur husdlltaa, wonreslr.ot allio vir-
tutibus, quae junt circa >as lor.no, cul-
nut dicit S. *l-snaai Infra quoeoot. CS2,
art. I ad qultuu, et art. II ad terti-
us. Ratio subjdcieitdl se allia per ltu-
nUltaten ouultur praeciae ex rovoron-
tia dlrina, ex qua contrlypt, ut Soco
non plue albi attribuat, qunu cibi cos-
petlt. Xt ratione hujus rotlrl, a quo
ori sinatur husllltae praefertur virgini-
tati, et propinquoalila dicitur virtu-
tibus tholo-allbUB o S. Ciono In IT.
dlst. SCII, quaeat. III, art. III ad
sceton. Bt hoc Ifioo est, quia per hu-
nllltaten Intendit quod subjdere se e-
llie, prnesertla Eoo. quod acino oon-
tlnlt et: reverentia ad eua, cui oo sub-
jicit. Et ex hoc adcolendn o-t differ-
rentia irter hadlitates, et fortitudi-
nes; quod rotlvua ad replrhendsn fqrie-
ltun excellentiae (<roo-i fecit hnrii-
ta«) cus elt reverentia Del, distinctum
ost a sotivo. quo ruis fi ruatur ad pro-
sequendoe lionoree, qui nio e#t dignus
(quod facit -o,vu>nlsItno) ot ita sunt
distinctae virtutes; eua tenon nd oao-
dos virtutes fortitudluin portl -eat ro-
prlnere <idacila, et firaara anlin con-
tra tiuoros, quod utiunque fit ex coien
ootivo. De cuo vide S. 7.xi^*n citata
quaestione CUCI, art. III. et Cal:taauc
IMdes.

COWA2A5CR BELICIO fOBXSCIZiX.

XT7III. Olrca quartee virtutes, ccill-
cet poenitentia:., plura thoool^l dicunt
III p. quaest. IEEST, art. II. ubi vi-
deri ooteet niu.ietor Signo, ot ^ares.
Eos vero breviter duo^dictus. Prima,
non esse adflitor.dua ajotnnl aentonti-
s» loco citato tertiae partle, qui ut
probabile exlstnavlt quod virtus poeni-
tentiae r^a distlr«ultur a religione,
quin actuo ejus, Inquit, substantiali-
ter ect cibaletio voluntaria ad divinas
nejoeti.tfecf; -*S' «Olus addit <ipar alio»

actas religionis, quod sit pro offensa Dei. Hoc autem non variat speciem actus religionis, quia etiam actus gratitudinis, et fidelitatis sunt actus religionis substantialiter, et tamen debitum gratitudinis erga Deum nascitur ex beneficio acceptionis, et fidelitatis ex promissione : ergo quod submissio confessionis, et satisfactionis nascatur ex debito offensae factae Deo non variat speciem religionis. Et ideo Suarez censet probabilem sententiam Cajetani lib. III de religione, cap. VII, num. IX, sicut est probabile fidelitatem, et gratitudinem erga Deum non esse virtutes distinctas a religione. Caterum (701) s. Thomas expresse tenet oppositum. Nam loco citato tertiae partis ponit poenitentiam esse specialem virtutem. Sed e contrario illam distinguit a religione in IV, dist. XIV quaest. I, artic. I, quaest. VI, ex diversa ratione debiti, quae incutitur in religione et poenitentia, quia in religione homo est debitor Deo per hoc, quod ab illo recipit ut a primo principio : in poenitentia vero per hoc quod a Deo subtrahit, et in se peccavit. Ut idem habet dist. XV, quaest. IV, art. VII ad secundum.

XXIX. Nec satisfacit Cajetanus dicendo, quod S. Thomas loquitur de speciali virtute largo modo, eicut, inquit in ipsa doctrina D. Thomae posita est virginitas specialis virtus, quae tamen non est nisi religio determinata ad tam excellentem materiam. Hoc, inquam, praeterquam quod non satisfacit loco citato in quarto sententiarum in exemplo allato, contradicit sibi Cajetanus qui 2-2, quaest. CLV, art. III dixit, virginitatem esse speciem temperantiae, licet non per differentiam temperantiae sed religionis ab aliis distinguatur, sicut adulterium est species luxuriae, et tamen per differentiam iniustitiae ab aliis speciebus luxuriae differt. Constat autem adulterium substantialiter esse actum luxuriae; ergo et virginitas substantialiter est species temperantiae, non religionis, alias esset nobilior humilitate, si substantialiter esset actus religionis, quod est contra D. Thomam supra»

XXX. Differentia autem inter fidelitatem, et gratitudinem ex una parte, et poenitentiam ex alia, manifesta est ex dictis substantialiter esse actum luxuriae; ergo et virginitas substantialiter est species temperantiae, non religionis, alias esset nobilior humilitate, si substantialiter esset actus religionis, quod est contra D. Thomam supra»

tutibus, quae reddunt debitam alicui, fundatum in speciali ratione talis personae, non distinguuntur virtutes reddentes debitam, nisi distinguatur ratio fundans illud ex parte ipsius personae, ut patet in pietate, quae reddit debitum parentibus. 3^{bc} eo enim quod gratitudinem habeamus ad parentes, vel illis largiamur eleemosynam, si sunt in necessitate, non distinguuntur diversae virtutes pietatis, quia gratitudo, et eleemosyna non est ex se debitum fundatum in dignitate personae patris, quatenus pater est, sed est commune de se parentibus, et non de parentibus. Unde talis diversitas debiti non variat speciem pietatis; sed elevatur illud debitum commune fundatum in actione, et non in persona, ad superius debitum, quod est pietatis. sic similiter debitum religionis est debitum fundatum in excellentia personae, cui redditur, scilicet Dei. Unde illa debita, quae redduntur Deo non ut fundata in excellentia personae, sed fundata in aliqua actione, ut gratitudo, et fidelitas, quae fundatur in acceptione beneficii, et in promissione, quando redduntur Deo non constituunt particularem virtutem, nec particulare debitum erga Deum, sed trahuntur ad debitum altius, quod est cultus divinus, sicut gratitudo erga parentes non est virtus particularis erga parentes, sed trahitur ad debitum pietatis. At vero poenitentia ex propria ratione sua habet debitum erga Deum fundatum in ipsa excellentia Dei alia ratione, quam religio. Et ideo distinguendum debet ab illa, non enim reddit Deo id, quod ei debetur, in quantum est primum principium creaturae, quod facit religio; sed quod debetur ei, in quantum est laesus, et offensus a creatura peccante propter subtractionem debiti honoris et hoc autem non reddere Deo honorem, qui ei debetur ratione excellentiae divinae, sed sublatum resarcire. Et cum respicit excellentiam Dei offensam, quae fundatur in debito poenitentiae, non excellentiam Dei producentem, et ut (702) est primum principium, quod fundat debitum luxuriae, et religionis,

XXXI. Secundum, quod dictum est, quod supposita distinctione poenitentiae a religione, neque quod probanda est sententia a Suarez lib. III de religione, cap. IX, num. XVII, neque magister Nugno II tomo, in tertia parte, §. LXIII, art. VI,

duo. II, qui per extrema procedentes, prius, sine ulla restrictione posuit poenitentiam esse excellentiorem religionem, quia attingit debitum magis rigorosum, et magis accedens ad perfectionem justitiae, quia jus divinum laesum magis debet resarciri, quam cultus : secundus vero, sine ulla distinctione dixit religionem esse excellentiorem poenitentia. Caeterum nos media via procedimus, nam poenitentia potest comparari cum religione acquisita, vel cum infusa. Si comparetur cum acquisita, poenitentia est superior religione, quia poenitentia intrinsece et ex se est virtus infusa, ut tradunt communitate theologi III p. quaest. IXQCV, art. VI. St videtur deduci evidenter ex principii8 definitis in Concilio Tridentino, nam sess. nV, cap. IV. can. V, definitum est quod : "Qui dixerit contritionem non esse utilem dolorem, nec praeparare ad gratiam, anathema sit." Dispositio autem ad gratiam debet esse supernaturalis, cum inter dispositionem, et formam ad quam disponitur, debeat esse positiva proportio. Et ideo dicitur in eodem Concilio sess. VI, can. III, quod : "Si quis dixerit sine praeventiente Spiritus sancti adiutorio posse hominem poenitere, ut oportet, ut ei justificationis gratia infundatur, anathema sit." Est ergo poenitentia virtus supernaturalis infusa, et consequenter simpliciter excellentior religione acquisita. Et in hoc castigamus sententiam magistri IfcLgho, neque ejus ratio aliud convincit, quia religio, inquit, excellentiori modo reddit debitum Deo scilicet per se, poenitentia autem per accidens, id est, supposito peccato : nam ex alia parte simpliciter excedit, quia poenitentia reddit Deo debitum supernaturaliter; religio autem acquisita naturaliter.

33X11. Si vero comparemus poenitentiam cum religione infusa, sic religio est superior poenitentia. Et in hoc tenemus contra Suarez. Videtur tamen sententia D. Thomae loco citato, III p. art. VI, in fine corporis ubi inquit, quod : "Poenitentia quantum ad aliquid est prima inter caeteras virtutes ordine tenporis; quantum ad ejus actum, qui prius occurrit in justificatione inpii: sed ordine naturae videntur esse aliae virtutes prioresj/^sicut quclcLest per se,

est prius eo, quod est per accidens. Nam aliae virtutes per se videntur esse necessariae ad bonum hominis : poenitentia autem per accidens supposito peccato." Ubi sanctus doctor non solum comparat poenitentiam aliis virtutibus, quantum ad usum, ut explicat Suarez, si quidem quantum ad actum, seu usum dicit poenitentiam esse priorem; sed etiam quantum ad naturam, et nontem, in quo dicit esse posteriorem. Et cum ordo naturae sit ordo perfectionis, poenitentia in perfectione posterior est aliis virtutibus.

£3X11. Et hinc sumitur ratio hujus, quia religio et poenitentia, licet convenient in objecto cui seu termino ad quem, tamen ex parte materiae et objecti quod, poenitentia non se habet directe, et immediate ad honorem divinum, sicut religio, sed quasi inchoative, et indirecte quatenus destruit offensam Dei, et peccatum quasi dispositive. Peccatum autem opponitur pluribus, et ideo a pluribus causis destruitur ad quas dicit ordinem poenitentia. Itam peccatum est actus (703) voluntarius circa aliquam materiam, quo homo constituit in creatura finem ultimum, quod est proprium Dei.' Et pro ea parte, quae est peccatum in aliqua determinata materia, verbi gratia temperantiae, destruitur per oppositam virtutem in illa materia, scilicet temperantiam. Et pro illa parte, qua in illo finis ultimus constituitur, per charitatem destruitur, quae ponit finem ultimum in Deo. Et id eo displicentia praecise de peccato praeterito est immediate actus charitatis, ut docet S. Thomas quaest. L33XV, art. II ad primum tertiae partib.

3031V. Denique pro ea parte, qua offendit Deum tollendo ab eo, id quod est proprium Dei, sic est expiabile per actus ipsius peccantis, qui debet hoc resarcire, et pertinet ad poenitentiam; sicut etiam idem peccatum quatenus inducit maculam in anima, tollitur per gratiam. Hbc autem quod est tollere peccatum ea praecise ratione, qua expiabile est ab ipso, qui commisit, dicit quemdam modum justitiae ad Deum valde imperfectum. Iton enim pertinet ad poenitentiam tollere absolute, et quantum ad omnia peccatum, sed dispositive, et imperfecte, eo scilicet modo,

quo expiari potest ab ipso, qui commisit peccatum; hoc enim est essentielle poenitentiae quod sit restauratio offensae per modum expiationis ac ipso qui peccavit; cui autem peccavit, non potest peiv i6cte reddere Deo justum rigorosura, 6ed imperfectissime dispositive. Unde ut perfecte fieret hoc Justum, et tollere- tur ex justitia peccatum, necessarium fuit, ut ille veniret, de quo simplici- ter, et perfecte dicitur s ^cce qui tol- lit peccata mundi.

XXXV. Poenitentia ergo non simpliciter tollit peccatum, sed disponit ad tollen- dum. Et ideo necessaria est charitas, ouae ponendo finem ultimum oppositum, o tollat illud tamquam inducens formam op- pomitam, et a passione Christi tollitur per justitiam perfectam. Ut ideo aliter concurrit passio Christi ad tollenda peo- ce.ta, aliter charitas et gratia, et ali- ter poenitentia : religio autem non ut dispositio, sed ut per se, et directe reddit Deo honorem debitum a creatura, ut dicit D. Thomas in articulo, et ideo invenitur in statu innocentiae, et in Angelis et in Christo, in quibus tamen non ponitur poenitentia. Ex his patet ad rationem Suarez modo adductam.

XXXVI. Ad id vero, quod ab initio pro- ponebatur pro hac virtute contra religi- on&n, etiam ex dictis respondetur, quod poenitentia non est ultima dispositio ad gratiam per se sola, sed ut conjuncta, et formata a charitate; sicut non quicun>* que Calor est ultima dispositio ad ignem, sed calor ut octo, qui est conjunctus igni, et esse conjunctum est esse formar- tum. Et ideo poenitentia sola, et secun- dum se indiget misericordia Dei, ut homi- nem justificet, quia per se sola non in- ducit debitum ad gratiam, alias gratia non esset gratia, et consequenter si non inducit debitum, expectat misericordiam, et illa adveniente formatur per charita- tem, 6t fit dispositio ultima expellens peccatum. Et ita dicitur in Concilio Cridentino soss, XIV, cap. IV : « Ita do- mum v>rae\>arat contritionis motus ad re- missionem peccatorum si cum fiducia di- vinae misericordiae conjunctus fit. » Non est ergo paenitentia ultima disposi- tio ad gratiam nisi ex misericordia Dei, ut formata charitate. De quo otiam vi- deatur D. Thomas quaest. XXVIII de veri- tate,

XXXVII. Quod denicup dico, ut rejici- as sensum Suarez oui IV tom. III p. disp. VIII, sect. II, num. III, dicit quod contritio ut formata sup-onit gratiam infudam et peccatum ramissrlm, et ita non potest essli dispositio ad (704)re- missionem peccati. Qp.l tamen non adver- tit, quod sicut dispositio ultima non dicitur formata, et ultima, quia sup- o- nit formam in esse perfecto informantem, sed quia ultimate conjungitur illi; sic neque contritio formata supponit pecca- tum remissum in esse perfecto, sed ulti- mate conjungitur illi ex misericordia Dei. Ex dictis autem constat quod res- tauratio honoris divini laesi, cum non fiat a poenitentia perfecte, et simpli- citer, 8t praescindit a charitate, sed solum inchoative, et dispositive, non est tantae perfectionis Aicut religio, quae reddit honorem debitum a creatura perfecte. \$iod autem restaUrat honorem Dei laesum simpliciter, ut Charitas et satisfactio Qhristi excellentior est re- ligione.

BELICIO PRAEFERTUR OBEDIMTTIA3.

XXXVIII. Circa quintam, et ultimam virtutem, 6cilicct oftodientiam, illa ox- presre ponitur a D. 'horna inferior re- ligione infra quaest. CIV, art. III ad primum, ubi inquit, quod obedientia pro- cedit ex reverentia Dei sub religione. Et hoc ideo, quia obodientia solum res- picit Deum ut praecipientem; habet enim servare praecepta Dei, vel superioris, quia praecepta sunt, et sub ratione pra- cerpti. Unde sicut per religionem debet homo Doo cultum ratione primi principii, ita debet obodientiam ratione primi prae- cipientis, et primae coluntatis qui do- bet conformari per obodiontiam.

XXXIX. Ad Illum ergo locum primi Re- gum XV, respondetur cum D. Choma loco «itato, quod ibi hon praepositur obedi- entia religioni, et a ctibus ejus abso- lute, sed solum exteriori actui, qui est occisio victimae, quando ex vera de- votione, et obedientia non fit, imo obe- dientia, quae praepositur victimis (ut inquit D. Chomas) est obedientia, quae procedit ex reverentia Dei, et religione, non obedientia nuda, et praecisa. Et sic patet ad locum D. Thomae. Dicit e- nim obedientltfn^BssS' liaudabllliorem aliis

INDIANA UNIVERSITY

virtutibus, nuno propter Dem ollo 'xir.n
 contenDUt, cus obedlentle eont-ma* pro-
 idRi roluatataa. Petet entis, ouofl pa-
 li,lo etlunn habeat Subjicere volanto!ea
 Ceo excolieatlorl nodo, quas obedlentle,
 onln oabjldt Illnn excellentiae Coi,
 non praecepto. Unde aoa 1111, aod. allle
 virtutibus. -ano voluntaten Deo enbjcl-
 unt praefertur obedientla. @iniliter etl-
 an Intororetanda eet auctoritas 3r&isoril
 alent et 111« orlnl Bocun XV. VE dic
 ex C. Bbona, q«Od ad litteran obedi entl-
 e araeferut vcltIsao, non -uoaoadonquo,
 e(d quae flebat contra aandatoa Cei, ut
 ferit Ssal contra nnnndtan Del aerroca
 pecora *nalec ad vcltIsae.

JCL. Ceclane ad ulf-aia locos C, Storea
 repondetor, ouod ibldea expreae ponit
 obdoatns h*bnrc noilun, non gulden e*-
 cun*ii» elrconetantlaa quanti, alcut de -
 religio dixit articulo praecedenti, oed
 recandui aliae elrcanotntnlno, nt ol ob*-
 dlat quando non debet, vel cui non debet:

mia ratione etinu in poenitentia detur
 nedluz; ut ol quis ontirfacere velit
 Deo, quando non deb.it, vel qoonodo non
 debet. Unde In Scriptura aliquo lui» nce-
 r.lter.tla nor. orobatsr. ut Hebraoor. 5CXX:

dia» consecuta rui. \$iod varo dicit 8.
 Zhoms obadlentlan nor. habere nedlua la-
 ter duae ualitloe, hoc In virtata luotl-
 tlnn otlnn Inrenltar, qala oitra peccatur
 contra Juetitlaa elve ier «soasun, alvo
 par defoctoc oot Ir.fuettlta : et eme
 pecca toc (705) contra obedi entlns opt
 Inobodlonta; non oleat In allle lltu-
 tibus, ut fortitudo qa*e Intor fclddlti*.
 tm ecet e! t oneri tat en, et apoe Inter
 deeporatio non ol raecainptloaon, qeo
 sunt duae nalltlae specie dlveroao In
 auantun extremi.

IMXCUICS VII.

al>qftCgIcalBe ,

I. In titulo ly extarioren actun, in-
 tellgere octan corporaliter exoreltun.
 @olet oala aliquando ausi apud C. fthonon
 actu» extorlor non iro acta corporali
 tentis, eed pro quocunque acta lepornto,
 et actue Interior pro iterante, qii» liv-
 peraluo seenor oet extra imerrnten, et
 ab UIO oriens, et ita concuratur ad Il-
 ius ut exterior. Quod egregie notnvt
 Cajetunie 1-2. quaeatlo XT XII, ort. VI,
 ubi «etae voluntntle Interior dicitur eo
 habere ut foniale respecto extorlorle,
 qui» accipitor Interior pro actu lmeran-
 te, o.ul vernatur circa finee; et occorior
 -ro lisperoto, qui cot circa ea, quae eunt
 ad fineo. St llicot Suare* exlstinet Da-
 ri. eu acton corporeuu ossa Injeraton ab In-
 teriori, quidquid tanon elt de hoc, hic
 netas exterior non «uidtur pro acto lb,io-
 reto a rell^oae quon>docunju-», nod pro
 actu corporoo. et sensibili : de »c e-
 nls ort cpedale difficultas, an tali
 actu possit Deus »6II_ cnn^tlj onnlno
 Incorporsio T V_iv.R>Vlt.

II. Unica concluolone respondet S.
 Cumas. Bellf-ionl conveniunt actae in-
 torloree esi splritoelee, et exteriori-
 re* aeu corporei; 1111 quonl principa-
 les, et per ae, lati o.uelo oocundarii,
 et ordinati ad interiores. Probat hanc
 conduelonem urino In or^iscr.to 3ad con-
 trr. ox Illo Panlm 1X0111 : Oor ma.

2: ouo videtur, quod Doae ait colenduo,
 non aolun ndltlaa Intorlorlrbua. qui pei-
 tineat ad cor, eed etlae exterioribus,
 qui pertinent ad eamoi. -fcc te noveat.
 quod exaltatio In Dsxi videtur pertine-
 re ad .teadiui, qui e » t eff »ctoe chari-
 tatlo, ut deternnat 8. Thora nupn
 quaeetlone E7III. articulo iirlto: non
 eutan nd cultos, ot ltn non bone probe-
 tur ex gaudio exteriori, et Interiori
 In Deus oaltae interior, ot exterior.
 Bsc Inquai novere non debet, quia cae-
 pi In sacro Sc-lptoBa exaltatio slpnifi-
 cat laudatloneai Dei, quae eat para cui-

tui divini, ut Xtal. XII

_____ c\$
tari nec, uul oenpsr enatatis conjuafiturfua lac.de flet. St sic eiian hic emiltato cordis, et carnis ad. Coi «I-tua lortinano intelllgcudae est, licet ex chnrltate, ut ait S. Thonan aut ex eoe orietur, ut Intor>rotaeur Auflietl-rus Psoln. L233II, Juxta illud Boaan. XII : Sae cundsntee/ 7el ei ax*ultati-o ia risore sunatur pro sau&lo, quod o-ritur os choritoto, aut r>«. Ir.telligi-tur nr.unentuB D. Thermo procedere a oi-nIII, quod sicut eauldua portlnet ai cor, ot cornea, ita st cultus, qud ex tali ifflidio frequenter oritur. Ait do-r.lqae exultatio sunitor pro devotione, et oluerit ato anini in Dean. quia non so-luo aoina. **tietlaa** ossa corporis per-f=ndl rdontur, Juxtn illud Pea'sI iXCIVj Pina «item na» .vBilteyife in Dapinu : o—ig ora» non dicent i ftudne aula gl-lir.le thlI T Devotio ruto», eeu alacri-ta? Iste. est actus religlonte, et hRbot **pro effectu loeltlian, neu onultatione** ut (70o) quaestione sequenti, articulo quarto dicitur; optine ergo ex tali os-l'tat lone irobat S. V.jr.no conclueionea BU*c.

III. Secunda ratio, qua osteudlt D. Vhoaa: conclueionea euan in corpore arti-culi constat duplici syllohldro in 'ainc aodua : Herorentia, et honor, qui exhi-lator Dso pro religionen, non exhibitur propter Deu... id eat propter utlittotou Del, eed propter utlittaten, ot vsrfec-tionen nostra : eed lerefctio, quaa ex cultu, et honore Eoi consequitur est sub-•ici Dos; orco rodo quo nens nostra na-ta est subijci Deo perficietur per re-lifrioaea. Xajor est certa, quia licet relicto rlt «ropter Dsin taiquan propter flnen, noa tanen propter utlittateu a-llquon, quo Ea» provsnlat ex actu rell-«loale, can in ae sit oleauo gloriu :cr-go utilitas, et 'orfectio <«oac ex tali actu acquiritur, codlt in nostran atili-tateu, noa Dei. Xlsor roro probatur, nan onr.io res haoone ea: erio rori perfici-tur por hoc, quod subijcitur suo «uperi-erl; sicut corpus uor hoc, ouod Bubjcl-tur nnlsafli, ot »ubji-

cltur 8011 11IUjiitanti._ Xt ooe citen syllorrlsno procedit 3. %oau ad allun: Sod ner.c nontru noa potret subijci. et conjur,! Eoo in hac rite nisi ->or uaru-ductloaan senslblllim, cala :

tfl. ad Hob. I. IrEO in cultu Eoi necesea est uti aliquibus cor-porelltns quini eignln, quibus nenn fec-xlate excitatur ad oonjunctionoa. Cei ha-tendan ver spirituales actue. Sk qio o-Ha consequentia infertur: er;o rell io habet interioree actu* quoti principales, ot extorioron quasi oecundarloe, ot or-dlnatoe ad interiores,

IV. In hac ratione circo urlnin npllo-giamui nihil difficultatit occurrit. Cir-ca secundos» Tero ia prlxa onseaeuatla accurrant haeretici : in secunda roro do-bitatio netantyslca est, quorodo probabor exterlorree astus esae vere actus rellgio-ala distinctos tb cjuc notorio, ^,antun ad prlmn, et ei con invenia» haeticos, qui in univereux abstulerint osse jenne exterioris cultus; hoc enia ipsa naturalis ratio diotare ridetur, et sacra Scriptu-ra pleno est coru »nlln, et actibus ex-terloris cultus, quita ir. lege vottri colebatur Deus : eliquo e tiuter. ex actibu* visibilibus oolsadl S<in haeretici nego» rorant; nna «aerificius reiblelle. quod in rigore ot proprietate cit sacrificlua ia arva leto necaverunt haeretici nostri tacporlo, oor.tra quot doiffinitur in Or-n-illo Tridentino sese. XXII, can. I. ot infrB tractabitur quooncloae IXXX7.

V. Alil etlaa haeretici abstulerunt te^>la, ot oaaio, quae in illis exterius celebrantoll, ut itenichael, qui, ut dicit Ai ustima libro contra Adrmntlun proba-boat D<u> veteris teater.eatl non osse Deun venia. qui Jussit elbi aedificari tonjlun. Sios secuti sunt ladeneee, ut refert Caetro Ilb. IT de fcaeretibis, ver-^> teaplu», et neutro tesqoro *na':>tio-tae. Adaitt'ant auten illa taotun ad con-cionaaas, et sacra nlniatarando luthera-ot. ot Calviolstue, contra quos dlsuait Bslarlnlue ton. I, controversia YII gen^rnll. Hb. III, cai. I ot II. ?Qnd>i:antaia »u»>ut ex illo Act. X7II i Egie .on.i

et Josu. IT : 7anlt ho-

dornn.t_q-n, In cplrltu, et veritat? 9jp>
tct adorare i et I ad Tinoth. II • Voto
Ttroe orers l= onr.l lqeq l orantes purae
vms+-«}±-

VI. Tqruntaen hic hnereticorum (707)
error apertissime convincitur. In Scrip-
tura er.lx fit dentio do ecclesiis in qui-
bus Ohrlnntini conveniebant ex exteloren
eultun Del exercenium, ut In orlns ad °c-
rl-th. ZZ : Ccr.ventlonibua vobis lu ec-
clesia. etc. et infra : ihmuld donog ,c

cnin .oi---it-l cur ole loqui, turpe e>t O-
r.lx imllerl loqui ia ecclesia. uais dif-
finitur In Ooacillo Oraadrensl sub flplves-
tro papa c/t?. V : * Si quie docet doma
Cei coctcaptiolloa essa, et conventue qui
ia ea celebrantur, rnathoxa sit :> at
ce?. Hi : * 6l quie superbiae uwie affec-
tu conventun aboni natur, qui ad confeeel-
ones nart"mi» celebrantur, ot nlr.iorla,
euao in ele fiunt elnul cun eorum neaori-
is nsercnrur, nnkthena olt." Denique
probatur os perpetuo uou lccotloo catho-
licaee enov. ita demaetrant ipsae antlcue-
olsae Occleslao, quao nunc ostnnt ut pro-
inde ab hac haeretleorux disputatione no-
civa, et otiosa mpercedendna elt; eicut
et ab aliis controversiis quibus flden
lapupnnnt Juatn illud D. febroeli dltun
in temone de sanctie Xasario, et Sxeoloo:
" Xsgni periculi reo, eat, ei poet propa-
tarnx oracula, poet Apoetoloma testi-
wina, post nartyrua vuinera, vetores fidos
quasi novollnn dieoutore praesunae, et
poat taa naafeatoe ducee in errore por-
naneas, ot post noriantium audorca otle-
ea disputatione contendas."

VII. Ad loco sacrae Scripturae facile
dat responsio. "oa D. Paulus Act. XVII
eenean suun emllcavit. dicens : &n in
sani-actio tmplie habitat, aut pacibus
f-rar.ir ffluaF+.ix-vs? * niipuo. e*,sua
or.p> est, ouod colitur Doue er lndfionti-
b cultu exteriori, ouia nihil glorias
elbi inde accrescit quantun ad perfectio-
nes, ced rolua additur qua->!aa extrlnaeca
denoxinatio, ed quod non colanus Illua,
ouod. eet ia coetrax utllltaten. ut dicit
S. Phocae ia articulo ad illud Joar.nls
IV : Salrttue est Deus, etc. Snfflciantor
rojoadothlc S. Shonae solutione ad prl-
aua. X*, praeterea dicitur, quod In Il-
lis verbie el^anratiV fejdfoin socun-

4cn xodua allegoriae tollendos oeee r-
dorator.en non cunntun ad Illun locua.
eed quoneon ad ritun Judaeorun. et Sn-
taritnnorccc, quo in Ulle locin coia-
bant Deun. et eecucdun eoneun mriv-
len docuit, quod vclrl Ccrlstlanl, et
cultores Del ea, quae ad cuiua Del
spacter.t sagis eocundua epirltua, et
gratlan, qutn secundae lei.ee. et caer&-
rcnlcs imiore debent: non taxer. no-ct,
quod, eemndan epi ri tun tnlen pretiae
astorlora opera eu>tue divini facturi
*int.

VIII. M Illud Apostoli I ad 2luOth.
II respondetor, vel loqui Apostolos de
oratione mentald, quae «ml loco fleri
;>te*t, ut Interpretabatur ibi D. Tho-
aan loctone escanda. Vel sl accipia-
tur do oratione «terna, ly onu non
distribuit absoluto, soc. cecundnn ac-
connodfitionen pro otsvi loco apto, et
destinato ad orandus, quod unil.se sit
in eccleeiie. oaoa eant domo oratlonde.
Donlqua ut n ollus intell/pmtur enti qui
patres, qui de hoc rc loquuntur, obser-
va. quod aliquando «unant tetnla In sl-
gnlficatione stricta, prout svnt 3oc«
ordinata ai. sacrificiur. et sic, oicut
0011 Deo, et non -enetis debetur eacrl-
flclun, «inllltor et ten.lu.-i. ^Co ser-
oi loquitur D. Ai-ustlnun 7III de ci-
vitate Dei. capite OTlso, et alibi
oao>e. negano teaola nart-rlbue. All-
quanflo voro ouunt terpla prout ir. usu
ernr.t apud "entilee, et dl et Induuntur
contra ecclesias Chrlstlararun. vel
cntasOfim Judaeoiua: (708j et sic ali-
quando ne.;>itte:xola CSirlstlanlc. ^io
senou dixit Hieronymo in ojistola ad
3apa:-iun Jullanun Au.jiotiji Cferiotl ec-
clesias aut evertisse, ait in tertia
convctlos» : et Optmtun lib. VI : "Quie
noetrun, Inquit, temlun Intrart ?
Qua ratione etian o^In Christiani a cen-
tillbis rapabentur ut atheietee, quia
temlun aon habebant, ut objicitor il-
lis a caecellio npud Ulnutua Poliens.
Sad ut ab leta haeticorum faece ad
noetron thooloclen revertmr, qunntun
nd necunden consequenti ea D. Thcaao quae
infert, debere dari exteriores actus
religionis ut secundarios, ocw.rrit du-
biun.

Utrum actus exterior sit proprius,
ut illicitus virtutis religionis?

IX. Sensus est an isti actus exteriores de quibus hic agitur sint solum signa actus interioris ut videtur insinuari D. Thomas, vel sint actus proprii, et elicitus a religione; actus enim illicitus ab aliqua virtute debet distinguere a materia, et objecto talis virtutis. Actus autem exterior est materia, et objectum virtutis, et actus interioris, ut docet S. Thomas 1-2, quaest. 30, art. I ad primum: ergo actus exteriores non sunt proprie actus religionis, sed solum materia, vel signa interioris actus. Propter quod Suarez libro II De Religione, cap. II et III censet omnem actum externum religionis esse Imperatum ab illa, non elicitum proprie loquendo: licet quando isti actus externi non fiunt ab alia virtute distincta a religione, appellantur proxime imperati ab illa. Imo addit capite II, num. II omnem actum, qui est cultus Dei, non esse elicitum a religione, sed actum elicitum esse solum affectum colendi Deum, ipsum vero cultum esse materiam, talis effectus: diciturque materia, quatenus subicitur virtuti: dicitur vero actus, quatenus ab illa efficitur saltem remote, et imperate.

X. Itaque apud Suarez solum invenitur tamquam actus proprius, et elicitus a religione affectus colendi Deum qui affectus (ut dicit loco citato cap. I, num. X) includit, omnes actus voluntatis, qui sunt circa cultum Dei; scilicet amorem, desiderium, propositura, intentionem, electionem, imperium, etc. Quae omnia, inquit, ad religionem pertinent. Nec tamen negat actus aeternos fieri a religione: sed dicit effici medianibus actibus elicitis, ita quod actus elicitus a religione sint illi affectus interiores colendi Deum; et isti efficiunt, et influunt in actus externos, ut in effectus, dicunturque materia virtutis, sicut effectus est materia circum quam causae efficientis. Ita libro I, cap. 711, numero II.

XI. Caeterum nos supra articulo quarto satis ostendimus ex D. Thoma quemcumque actum externum, si non habeat aliam speciem moralem, quae religionem, elicitive procedere a virtute religionis

et ideo sententia ista Suarez admittenda non est D. Thomas autem in hoc articulo intelligendum est de actu exteriori proprio, et elicitus a religione. De hoc enim erat difficultas specialis an scilicet haberet religio actum corporalem; non vero an imperaret actum corporalem. Praesertim cum plurimi actus corporales inveniantur, qui non habent aliam speciem, quam rationem cultus, sicut sacrificare, et adorare ponuntur supra articulo primo elici a religione, et similiter in III. dist. IX, quaest. I, art. I, quaestiones. II. St ita fatetur D. Thomas dari aliquos actus corporales elicitos a religione; ergo quod sint exteriores et corporales, et secundarii, non tollit, quod sint elicitus.

XII. Ut autem intelligamus, quomodo actus exterior dicatur materia, seu objectum virtutis, vel actus interioris, et similes sit actus elicitus a virtute, nota egregiam doctrinam S. Thomae in III, dist. IX, quaestione I articulo I, quaestione I, in principio corporis, ubi loquens de religione inquit: "Servitium, vel obsequium, quod Deo debetur, societate nomine nominatur, et dicitur latria. Hoc autem nomen tripliciter sumitur: quandoque enim pro eo, quod Deo in obsequium exhibetur, sicut sacrificium, genuflexiones, etc. quandoque autem pro ipsa exhibitione; quandoque vero pro habitu, quo exhibetur obsequium. Primo modo, latria non est virtutis, sed materia virtutis: tertio modo est virtus." Haec D. Thomas. Ex quibus verbis colligimus, quod esse actum religionis, et esse materiam circa quam religionis, distinguuntur, sicut exhibitio activa et passiva obsequii, seu cultus et servitutis. Ita quod res exhibita in obsequium sive sit operatio, sive res aliqua, est materia virtutis, et dicitur obsequium objective. Exhibitio autem activa, qua exhibetur talem materiam, est actus. Sicut autem quando materia exhibita in obsequium Dei est aliquod spirituale, nempe quando actus mentis, vel potius ipsam mentem exhibetur Deo per orationem, et devotionem, actus exhibens debet etiam esse spiritualis, ita quando res exhibita in obsequium Dei est aliquid corporale, oportet quod actus exhibens non sit tantum corporalis, sed etiam spiritualis. Ut ita in ipsis sensibilibus. Quot corporalibus invenitur exhibitio

Utrum efficiat exhibens, et

invenitur exhibitio passiva, seu res exhibita. Et hac ratione invenitur distinctio inter materiam, et actus : materia in quantum est aliquid exhibitum; actus autem, in quantum est exhibitio habens pro objecto ipsam materiam exhibitam, quae cedit in cultum Dei.

XIII. Ex his colligimus primo, quid intendat D. Thomas in hoc articulo quando distinguit inter actus interiores tamquam primarios et per se, et exteriores tamquam secundarios, non enim vult dicere, quod actus interiores sint affectus exhibendi Deo cultum, et exteriores sint materia exhibita Deo per tales effectus. Intelligi enim non potest, quod detur aliquid corporale exhibitum passive, nisi detur exhibitio corporalis activa, et consequenter actus corporalis, qui non sit materia. Sed sensus D. Thomae est, quod aliqui sunt actus interiores, qui sunt spirituales, et quantum ad exhibitionem activam, et quantum ad passivam, id est, in quibus, et res exhibita in obsequium Dei, et actus exhibens sunt aliquid spirituale, sicut oratio et devotio. Et isti actus dicuntur principales in religione, quia Deum, qui spiritualis est, colunt in spiritu, qui est res principaliter subiecta Deo. Alii vero sunt actus exteriores, quantum ad rem exhibitam et quantum ad exhibitionem, qua exhibent in obsequium Dei aliquid corporale, ut sacrificium, genuflexio, etc. Et isti sunt minus principales, quia per illos protestamur supremam dominium Dei actu quodam sensibili, quo manuducimur ad subijciendum nos spiritualiter Deo, quia non solum spiritu, sed et corpore debemus subiecti ei esse.

XIV. Quod modus explicandi expressius ponitur a D. Thoma in III, dist. IX, quaest. I, art. III, quaest. I. Ipse ergo actus externus exhibens tale obsequium Deo, in quantum exhibens (710), est actus elicited a religione, et habet speciem moralem virtutis effective productam a religione; res autem, quae exhibetur in cultum Dei per talem actum, verbi gratia res, quae est sacrificata, est materia circa quam talis actus; et quia importat subjectionem corporalem dicitur esse signum spiritualis subjectionis; et sic distinguitur actus elicited exte^{ri}or^{is} ma^{te}ri^{ae} Q^uo^o t^{er}mi^{no} J^{ec}to, cir-

ca quod versatur. Et quando D. Thomas dicit in quaestione XX citata primae secundae, quod actus exterior est objectum voluntatis, et actus interioris, non loquitur de actu exteriori ut actio et exhibitio activa est in executione, et elicitedia, quin potius in hoc sensu expresse dicit actum exteriorum esse effectum voluntatis, et sequi voluntatem : Sed loquitur de actu exteriori, ut includit materiam, seu objectum suum, quod mediante actu exteriori attingitur a voluntate, et actu interiori. Verbi gratia furari, et occidere non sunt objectum voluntatis solum in quantum actus sunt quoad exercitium, et elicitediam, sic enim sunt effectus voluntatis; sed ut per illos attingitur materia, et objectum furti, vel occisionis ; et hunc sensum expressit ipse doctor sanctus in loco citato in tertio sententiarum, art. I, quaest. I ad secundum dicens : „Quod licet virtus habeat quod sit virtus ex actu interiori; tamen quod sit determinata virtus habet ex actu exteriori, quia nostra electio determinatur per actum exteriorum, qui elicitedur, secundum quem attingit virtus propriam materiam, vel objectum ex quo specificatur actus, vel habitus.”

XV. Si ergo per exteriorum actum, ut dicit D. Thomas attingitur materia, et objectum specificans, ipse actus exterior non est materia, et objectum interioris, in quantum actio est in exercitio, sed ut includit objectum, et materiam suam conformem, vel difformem rationi, a quo specificatur actus. Et ideo bonitas, vel malitia ex objecto prius invenitur in actu exteriori, quam in voluntate quantum ad apprehensionem rationis quae talem actum faciendum proponit voluntati in elicitedo actum, et exequendo. Actus exterior, verbi gratia furti accipit suam speciem a voluntate effective; objective vero a suo objecto, vel materia, ut difformi, vel conformi rationi. Similiter ergo actus exterior religionis effective, et elicitedivo habet speciem suam a religione interiori; obiectivo vero a materia debita, et oblata in cultum Dei. Ex quo fit, quod multi ex illis affectibus internis numerati a sanctis ut propositum, desiderium, et amor colendi Deum, non sunt perfecti secundum religionem, sed inchoati^{er} et^{er}ma^{te}ri^{ae} recidi-

tio, et exhibitio cultus sive in materia corporali, sive spirituali, sed oratio, et inchoatio reddendi.

XVI. Colligitur secundo contra Saarez, quomodo cultus possit esse actus elicitus a religione; cultus enim est idem quod obsequium, et ut diximus ex D. Thoma licet obsequium ut exhibitum sit materia religionis, tamen exhibitio est ejus actus : et ita cultus sumptus pro exhibitione activa est actus elicitus religionis. Dicere autem quod est incertus, quia fit mediante actu interiori, improprium est. licet enim actus exterior quantum ad emanationem, et efficientiam dicatur medius, et secundarius; quantum ad speciem tamen moralem dicitur immediate elici a virtute, ut ipse Sanctus doctor dixit supra articulo primo ad primum, quia scilicet non habet aliam speciem quam illius virtutis. Ut ergo actus sit incertus non sufficit esse medius quomodocumque, sed quan-

tum (711) ad speciem; quando videlicet ab incertante solum habet ordinationem ad aliquem finem, speciem vero ab alio principio. Et ex hoc explicabis D. Thomam quando in II, dist. XXV, quaest. I, art. II ait, quod motus corporalis est ab appetitu, ut incertat motum, et a virtute affixa corpori ut ab exequenti. Non enim negat, quin aliquando actus corporalis possit esse elicitus a voluntate quantum ad speciem moralem, quem illi praebet effective; licet non quantum ad rationem corporeitatis, et naturalitatem, quam habet; quantum ad hoc enim non elicitur immediate a voluntate. Quomodo vero dividantur actus interiores, et exteriores religionis, dicemus in initio sequentis quaestionis, et similiter quomodo in aliqua virtute distinguantur actus et effectus, qui non sunt actus, dicemus in articulo quarto sequentis quaestionis.

Articulus VIII.

Utrum religio sit idem sanctitati ?

I. Proponit S. Thomae hunc articulum occasione doctrinae traditae supra, quod DXXX, art. I; ibi enim in quarto argumento numerando partes principales justitiae, quas ponit Andronicus, ponit inter illas eusebiam, et sanctitatem, cui argumento satisfaciens D. Thomas et admittens enumerationem usitam ab illo auctore, inquit, quod ; Eusebia dicitur quasi bonus cultus; unde est idem quod, religio. Et ad idem reducitur sanctitas, ut postea dicetur, addit sanctus doctor. Quod ergo ibi promisit agere de sanctitate hic adimplet, quia non loquitur de sanctitate supernaturali, quae fit per infusionem gratiae, sed de sanctitate, quae est virtus observandi ea, quae sunt iusta apud Deum; de hac enim loquebatur Andronicus, qui supernaturalem non agnovit. Et in ipsis supernaturalibus aliud est sanctitas gratiae, aliud sanctitas cultus supernaturalis pertinens ad religionem infusam sicut sanctitas cultus naturalis pertinet ad acquisitam. De sanctitate ergo quoad observantiam divini cultus, et de qua loquebatur Andronicus praesens articulus procedit. Digitized by Google

II. Ex articulo elicio quatuor conclusiones. Prima : Sanctitas ex notatione nominis duo importat scilicet munditiam, et firmitatem. Secunda conclusio : Sanctitas in homine dicitur per quam mens hominis seipsam, et suos actus applicat Deo. Tertia conclusio : Sanctitas non differt a religione secundum essentiam sed solum ratione. Quarta in solutione ad primum : Sanctitas secundum essentiam est virtus specialis, et secundum imperium generalis ad omnes actus virtutum. Principalem conclusionem, quae est tertia probat S. Thomas. Primo in argumento Sed Contra ex illo Duc. I : Serviamus illi in sanctitate. et justitia. Sed servire Deo pertinet ad religionem, ut dictum est supra ad primum ad tertium, ergo religio est idem sanctitati. Sed in probatione statim se offert palmarius defectus. Item pari modo posset inferre S. Thomas in consequenti : Ergo religio est idem justitiae, nam in illa auctoritate utrumque dicitur : Serviamus illi in sanctitate. et justitia : ergo si ex hoc licet inferre quod religio idem sanctitati, licebit etiam inferre, necesse est idem Jus-

titiae. Deinde, quia servire Deo in sanctitate, et justitia potest intelligi quod serviamus illi in sanctitate tamquam materia cultus, vel tamquam dispositio, qua disponitur animus ad bene serviendum (712) Deo unde ergo constat, quod servire in sanctitate sit idem quod servire in religione, qui est habitus efficiens servitum Dei : praesertim cura Justitia qua servimus Deo, non sit ipsa virtus religionis serviens, sed materia, vel dispositio recta ad serviendum

III. Nihilominus probatio S. Thomae ut efficax defendenda est, advertendo solum formalitatem, et proprietatem loquendi Scripturae. Non enim accipi debet *ly* Justitia pro Justitia, quae est virtus specialis distincta a religione et sanctitate, sed de justitia ad Deum; dicit enim : In sanctitate, et Justitia coram ipso. Justitia autem coram Deo debet sumi pro Justo erga Deum, et hoc justum ad religionem, et sanctitatem pertinet, quia ut dicit Andronicus citatus in primo argumento hujus articuli : "Sanctitas est faciens servantes ea, quae ad Deum sunt justa : " et idem dicit D. Thomas lect. I, ad Roman. XII, quod sanctitas servat ea, quae ad Deum sunt justa. Vel si in alia explicatione Justitia sumatur pro justitia, quae est circa homines, ut videtur velle D. Thomas in catena supra, capite primo Lucae, non sumitur pro justitia praecise, sed ut fit coram Deo, quod est Justitia incerata, et perfecta a sanctitate, et religione, quia solum ut imperatur a sanctitate fit ad hoc, ut placeat Deo, non hominibus quod est servire in Justitia coram Deo. Et quocumque modo ex his duobus accipiatur probatio S. Thomae optime currit. Nam si justitia accipiatur ibi pro justitia erga Deum, seu observatione Justi ad Deum, est idem quod sanctitas. Et sic in consequentia potest optime inferri, quod religio est idem per essentiam cum Justitia ista, sicut et cum sanctitate, quia talis justitia, et sanctitas idem sunt, et solum differunt sicut definitio, et definitura, quasi sit sensus in sanctitate, qua est justitia coram ipso: si vero sumatur ibi *ly* Justitia pro justitia erga homines, quae tamen imperatur a sanctitate, sic servire Deo in justitia religionis est idem cum justitia

quantum ad imperium, et perfectionem, non tamen per essentiam, sed cum sanctitate religio est idem per essentiam, quia religio, et sanctitas est illa, quae perficit, 6\$ imperat tali Justitiae, et sic est idem cum religione per essentiam, et cum justitia per imperium.

IV. Ad secundum dicitur, quod servire Deo in sanctitate, *ly* in sanctitate non potest ibi sumi nisi in vi causae efficientis ipsum servitium, et obsequium Dei (piia ut constabit ex dicendis sanctitas est per quam homo applicat mentem suam Deo firmiter, et munde; quae applicatio nonnisi efficienter se habet ad obsequium Dei. Es significatione ergo Sanctitatis explicanda in corpore articuli hoc praesupponit D. Thomas, et hoc ipsum facit justitia si accipiatur pro justitia erga Deum : non autem id facit justitia erga homines. Et ideo aliter se habet sanctitas ad servitium Dei et aliter justitia, quae est erga homines.

QJJOMODO SANCTITAS IMPORTET MUNDITIAM, ET FIRMITATEM.

V. Circa primam conclusionem nil quoad etymologiam sanctitatis hic scribendum occurrit, qui voluerit consulte magistrum Torres supra hunc articulum erudite disserentem de isto puncto. Illud solum restat explicare, quid sint illa duo, quae importat sanctitas. Dicit enim conclusio D. Thomae, quod importat duo, scilicet munditiam, et firmitatem. Explicare ergo oportet, quid sint, et in quo consistant ista duo, an videlicet sint actus, vel habitus, vel (713) ②odi ex quibus sanctitas coalescit. Et quidem magister Torres citato numero XIII videtur velle, quod munditia sit aliquid praerequisitum, et antecedens ad sanctitatem, ut quaedam dispositio. Oum enim sanctitas applicet mentem Deo, non debet applicare illam nisi mundam, et puram. Et ita puritas praesupponitur ad sanctitatem, et est effectus quidam relictus ex omnibus virtutibus, quia cum virtutes habeant depurare et ordinare affectus nostros,' et passiones, tunc dicitur esse munda, quando non est affecta rebus inordinatis : inquinatio enim mentis affectus ejus est ad inferiora, et innundiora ex quorum amorainordinato coinquinari

dicitur, juxta illud Osee IX : Facti sunt abominabiles sicut ea, quae dilexerunt. Talem ergo munditiam, et puritatem supponit sanctitas, et tunc applicat, et refert ad Deum mentem mundam; quae munditia dicitur effectus, si dispositio quaedam relictæ ex virtutibus quia ex eo quod depurantur affectiones ab inordinatis rebus, relinquatur mens sic disposita, sed seu habens hunc effectum, et dispositionem, quod est esse puram

VI. Caeterum hoc amplius oportet explicare. Est enim notanda solutio ad secundum hujus articuli, ubi ait S. Thomas, quod temperantia munditiam quidem operatur, non tamen ita quod habeat rationem sanctitatis, nisi referatur in Deum sicut etiam dicit Augustinus quod, virginitas, non quia virginitas, sed quia Deo dicata est, honoratur. Ex quo colligimus, quod munditia, ut ad sanctitatem pertinet, pendet ex duobus, scilicet a virtute operante munditiam, quod est temperantia, et caetera virtutes, licet per antonomasiam attribuantur temperantiae, et pendet ab eo a quo talis munditia refertur in Deum. Et sic munditia quantum ad ista duo, scilicet, ut munditia relata in Deum, pertinet ad sanctitatem : et pro illa parte, quae est munditia praecise, non habet aliud, quam repellere immunda, et impura. Et ita repellere affectiones immundas pertinet ad omnes virtutes, et speciali modo ad temperantiam, ut probatum est, et prout sic puritas non est habitus operativus, aut actus, sed dispositio quaedam tamquam effectus relictus ex ordinatione virtutum, quia munditia ista pertinet ad pulchritudinem spiritualem animae, quae importat debitam proportionem affectionum secundum rationis claritatem et talis pulchritudo est effectus honestatis generaliter acceptae, quae est conditio omnium virtutum, ut docuit S. Thomas infra quaestione CXLV, articulo I et II, praesertim ad secundum. Pulchritudo autem non est dispositio operativa, sicut patet in pulchritudine corporali, ut dicit S. Thomas 1-2, quaestione L, art. I. Pro illa vero parte, qua munditia refertur, et applicatur ad Deum, sic non est effectus omnium virtutum, neque antecedit sanctitatem, sed est effectus sanctitatis. Itaque puritas, seu munditia prout est effectus

ab impuritate, et depurationem ab affectionibus inordinatis, pertinet ad alias virtutes ordinantes istos affectus; prout vero dicitur accessum ad terminum totius puritatis, qui est Deus, per subjectionem, et obsequium ejus, sic pertinet ad sanctitatem, et ex hoc magis purificatur mens hominis, sicut nobilitatur quis ex eo, quod serviat regi. Et ita ista puritas est effectus sanctitatis, sicut dispositio quaedam relictæ ex conjunctione servientis cum suo superiori. Non ergo munditia, quam importat sanctitas est omnino praesupposita ab ipsa, sed etiam principaliter effecta ab ipsa.

VII. Circa firmitatem, quam sanctitas importat, advertit magister (71?) Torres quod illa neque est conditio generalis omnium virtutum (si quidem operans virtus firmitatem habet in eo quod non cedit suo contrario, de quo D. Thomas 1-2, quaestione LXI, articulo III,) neque est particularis illa conditio virtutis fortitudinis, qua firmatur animus contra timores; aut est virtus specialis secundaria, et potentialis fortitudinis, quae dicitur firmitas, seu perseverantia de qua D. Thomas infra, quaestione CXXXII, art. II : sed firmitas sanctitatis, inquit magister Torres, est firmitas operis, quo quis se dedicat Deo, et ita est actus quidam sanctitatis : potest ergo dici firmitas depurationis resultans ex applicatione activa, et positiva mentis ad obsequium Dei. Caeterum hoc ultimum explicatione indiget. In his enim, quae applicantur Deo per sanctitatem, duplex firmitas consideratur. Una ex parte subjecti, scilicet, quod subiectum maneat firmiter applicatum, et ligatum Deo : alia ex parte objecti, scilicet, quod applicetur ei, quod est omnino immobile, et firmum, licet ex parte subjecti possit deficere. Applicatio ergo mentis, vel alterius rei ad obsequium divinum est actus sanctitatis, sed non semper importat firmitatem ex parte subjecti, nisi quando per modum consecrationis, vel promissionis res aliqua depuratur, et applicatur Deo. tunc non taliter firmatur subiectum firmitate morali obligationis, quod non potest retrocedere, nec desistere ab illa applicatione sine peccato: sicut quando quis per votum se obligat, sive tantum promittit, quando si

militor quando aliqua vestis, aut vas consecratur cultui divino, tunc enim non licet in profanos usus convertero, quia per consecrationem ligatur Deo. At voro' ut sanctitatis actus sit firmus, non requiritur ista obligatio ex parte subjecti, sed sufficit firmitas eae parte objecti, scilicet Dei, ad quem tendit applicatio sanctitatis. ET ita D. Thomas in praesenti articulo octavo, in medio corporis dixit, quod : "Firmitas exigitur ad hoc, quod mens applicetur Deo. Applicatur enim, inquit, sicut ultimo fini, et primo principio. Hujusmodi autem oportet maxime immobilia esse, ubi S. Thomas probat firmitatem applicationis ex firmitate, et immobilitate primi principii, et ultimi finis. Haec autem immobilitas tenet se ex parte objecti cui mens applicatur : ergo firmitas sanctitatis ex parte objecti sumitur. Et quia actus sanctitatis tendit ad tale objectum, de se petit illam firmitatem; licet ex parte subjecti non semper eam habeat. Sicut de charitate cujus exemplum affert hic S. Thomas constat, quod quantum est ex se firma est, eo quod unit nos Deo, licet ex parte liberi arbitrii possit deficere, ut optime explicat ipse sanctus doctor ad Rom. VIII, lect. VII in fine.

VIII. Et hinc colliges quare firmitas sanctitatis quando non est firmata voto, vel consecratione, non inducit ejus fractio peccatum mortale, sed ad summum veniale; in quo tamen valde torquetur magister Torres. Sed ejus ratio facile ex dictis constat, quia scilicet tunc non importat obligationem ex parte subjecti, sed salvatur firmitas sanctitatis per hoc, quod habeat firmitatem ex parte objecti, cui se applicat, et ex ordine ad illud, ut ex D. Thoma ostendimus; non tamen necessario requirit litigationem, et firmitatem ex parte subjecti ad permanendum in tali applicatione, ut patet in his, qui ex devotione, aut bono proposito aliquod opus sanctum faciunt, desistero enim ab illo si alias non est praeceptum, aut in voto, non est mortale. Et sic patet quid sit firmitas, quam sanctitas (715) exigit. Est enim substantialiter ipsa applicatio ad obsequium Dei, ut statim explicabitur; et eo ipso quo est ad Deum, habet firmitatem ex parte objecti. Et sic ista ap-

plicatio est sancta, id est, firma ratione objecti; aliquando vero, sed non semper, importat firmitatem ex parte subjecti, quod non est aliud, quam obligatio orta ex consecratione, vel deputatione, aut voto, ut res sit firmiter ligata Deo.

IIIC QJJO CONSISTAT SANCTITAS.

IX. Circa secundam, et tertiam conclusionem, tria advertenda sunt ad ejus exactam intelligentiam. Prino cur sanctitas consistat in applicatione ad Deum, quod, ut radicatus intelligatur adverte, quod sanctitas reperitur in Deo, at in hominibus; et utrobique importat illas duas condiciones a D. Thoma explicatas, scilicet munditiam, et firmitatem; sed in hominibus per modum applicationis, in Deo autem non. Et quod sanctitas in Deo importet solum illas duas rationes aperte colligitur ex Scriptura, ubi explicatur ratio cur Deus dicatur summe sanctus I Regum II : Non est sanctus. ut est Dominus, neque enim est alius extra te; et non est fortis sicut Pons noster. Ubi in illis verbis neque enim est alius extra te. redditur proprie, et per se ratio, cur Deus sit sanctus, scilicet : Quia non est alius extra illum. neque fortis alius ille, quia in Deo ipsum esse dicit purissimam actualitatem, quia esse est actualitas omnis formae, ut ostendit S. Thomas I part. qu. IV, art. I ad tertium. Et in Deo ista actualitas est summa, quia ratione illius est expers omnis potentialitatis et imperfectionis. Bt ideo pro ratione sanctitatis in Deo quantum ad puritatem et munditiam dicitur, quod non est alius extra te, id est, non est aliquid, quod sit simpliciter et habeat esse plenum, et purum ab omni potentialitate sicut Deus. Similiter quia est fortis super omnia, propter omnipotentiam, et immutabilitatem suam, habet summam firmitatem. Si ergo pro ratione, causaque sanctitatis in Deo solum assignatur esse purissimum, secundum quod non est aliud extra Deum; et firmitas summa, quia est fortis super omnia, sanctitas in Deo non importat nisi illas duas condiciones.

X. Ut autem sanctitas derivetur ad homines quantum ad istas condiciones, oportet quod homo id habeat per sui a-

cationem ad Deum, quia in nulla creatura eet summa puritas, sed admixta interfectioni. Unde ex conversione ad creaturas tantum potius homo fit peccator, et abominabilis. St ita ut mens reddatur pura et sancta, oportet quod applicetur ad purum, quod non est creatura, sed Deus, per cuius spiritum homo mundatur, juxta illud Isa. IV : Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de nedio ejus, in spiritu Judicii, et spiritu ardoris. Similiter etiam in nulla creatura redditur homo stabilis et firmus, quia omnis creatura instabilis est, sed solum in Deo firmatur, juxta illud Psalmi XVII : Dominus firmamentum meum. Unde pulchre dicit Augustinus IV confessionum, cap. XI : "Ibi est locus quietis imperturbabilis, ubi non deseritur amor, si ipse non deserat; ibi fige mansionem tuam, ibi commenda quidquid inde habet anima mea saltem fatigata fallaciis : " et infra ; "Pluxa tua non te deponent, quo descendunt, sed stabunt tecum, ac permanent ad semper stantem et permanentem Deum." Optime ergo demonstratur ex ipsis conditionibus (Jl6) sanctitatis, quod sanctitas in hominibus debet consistere in applicatione ad ipsum Deum, quia in se ipsis, et in conversione ad creaturas neque puritas invenitur, neque firmitas. Et sic sanctitas dicit istam applicationem; habitualis quidem sanctitas habitualement, actualis vero actualem. In rebus vero inanimatis ut in vasis, et templis invenitur applicatio passive, et per denominationem extrinsecam.

XI. Secundo notandum est, cur sola applicatio ad Deum per modum obsequii, et servitutis (quod pertinet ad religionem) dicat rationem sanctitatis, et non possit illud attribui aliis applicationibus ad Deum, qualis est virtutum theologiarum, et poenitentiae, obedientiae, etc. et quod ut ex suis principiis intelligatur, oportet considerare quod applicatio ad Deum, ut sit sancta, et reddat hominem sanctum, non sufficit quod sit quaelibet applicatio. sed quae reddat hominem mandum, et firmum in Deo, quae sunt conditiones sanctitatis. 3bc quo infertur, quod ut simpliciter, et absolute sit sanctus oportet, quod simpliciter,* et absolute sit mundus, et firmus -oer depurationem ab his, quibus

homo inquinatur, et infirmatur. At?, hoc autem necesse est quod in nullo deficiat, et in nullo inquinetur, quia malum ex quocumque defectu est. Et ideo ut aliquid sit immundum, sufficit si in aliquo purum non sit. Ergo sanctitas ex intrinseca ratione iaportat generalitatem quamdam ad omnia opera humana, ut in omnibus iliis homo depuratus sit ab eo, a quo inquinari potest noraliter in affectu, ut supra explicavimus. Et sic applicatio ad Deum, ut dicatur applicatio sanctitatis, debet esse non secundum aliquam particularem rationem, sed secundum rationem, quae se extendat ad omnia opera humana, ut illa non inquinentur, nec infirmentur in ordine ad Deum.

XII. . Applicatio autem ista ad Deum sic universalis, et generalis, dupliciter considerari potest. Uno modo, ita quod habeat modum applicationis proprium; applicatio enim dicit quasi motum, et tendentiam unius ad aliud : alio modo quantum ad effectum, et finem applicationis, scilicet unionem, et conjunctionem ejus, quod applicatur ad id, cui applicatur : ad hoc enim applicatio fit, ut res, quae applicantur maneant conjunctae et unitae. Applicatio enim quantum ad unionem pertinet ad virtutes theologicas et praecipue ad charitatem, quae respicit pro objecto ipsum Deum propter seipsum tantum: et ideo unitur ei. Et ita istae virtutes consistunt potius in applicatum esse ad Deum, quam in applicari. Propter quod eminentiori modo habet charitas reddere hominem sanctum, quam religio mundando illum a peccatis, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Et in Concilio Tridentinos ess. VI, cap. VII habet, quod homo fit justus dum merito passionis Christi charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, cui justificantur. Et de hac sanctitate hic non loquimur. Applicatio vero, quae habet modum ipsum applicationis, importando quasi tendentiam, et motum mentis, et aliorum operum ad Deum, non modum unionis, et applicati esse, debet necessario respicere tendentiam ipsam, quasi ordinando id, quod inferius est, per modum inferioris ad suum superius;* sic enim consideratur tendentia creaturae ad Deum, quae si r.on est per modum unionis, debet e^sa^er.^dum subjectionis,

et obsequii. St talis applicatio solum invenitur in virtute, qua servimus Deo, quae est latria, seu religio.

XIII. Obedientia autem, et poenitentia non respiciunt Deum secundum (717) generalem rationem serviendi, et obsequendi ei in omni opere virtuoso, quod procedit a mente, quia obedientia, ut est virtus specialis solum respicit ob-servantiam praeceptorum, in quantum sunt praecepta a superiore. Si vero accipitur pro executione praeceptorum, sic non est virtus determinata, sed pertinet ad illas virtutes, quarum actus praecipiuntur, ut jejunium, praeceptum ad abstinentiam, etc. et quia non omnes actus virtutis sunt in praecepto; ideo obedientia, quae est virtus, non se extendit ad omnia opera virtutum, sicut facit sanctitas, ut determinat S. Thomas infra, quaest. CIV, art. II. Similiter poenitentia solum est pro his, qui peccaverunt ad satisfaciendum Deo pro peccato; non autem pertinet ad illam referre omnia opera virtutis ad Deum, etiam in his, qui non peccaverunt, in quibus tamen debet esse sanctitas, cum pertineat ad omnes justos : et ideo universalior virtus est, quam poenitentia : solum ergo applicatio per modum servitutis pertinet ad sanctitatem, cum per omnia opera bona debeamus Deo servire.

XEV. Tertio, et ultimo notandum est quomodo distinguere debeat in religione servire Deo per sanctitatem, et cultum, et quomodo ista dicantur ratione distinguere. Oujus intelligentia pendet ex eo, quod dicit S. Thomas in hoc articulo octavo, in fine corporis, quod : "Religio dicitur secundum quod homo exhibet famulatum in his, quae pertinent ad cultum divinum : sanctitas vero secundum quod homo non solum haec, sed aliarum virtutum opera refert in Deum." Quibus Verbis sanctus doctor distinguit sanctitatem, et religionem per exhibere famulatum, et servitium Deo, et per referre opera ipsa in Deum, quod non debet intelligi per modum unionis, et dilectionis ut charitas, sed per modum servitutis, quod clarius distinguens, in III, dist. IX, quaest. I, art. I, quaestiunc. II ad secundum, inquit : "Quod aliud est servire Deo, et aliud exhibere aliquid in servitutis recognitionem primum e-

nim omni virtuti commune est : secundum autem proprium est latriae. Unde latria includit servitium in ratione sui objecti; aliis autem virtutibus accidit, et non pertinet ad proprias rationes ipsarum. ^ Sic D. Thomas, qui eodem modo dist. XXXIII, quaest. III, art. II, quaestiunc. VI, dividit religionem in «latriam, quae ordinat ad Deum in cultu qui exhibetur in protestatione servitutis, sicut sacrificium et huiusmodi, et in sanctitatem, quae ordinat ad Deum in aliis operibus vitae. Igitur religio communiter dicta habet recognoscere excellentiam divinam per aliquid, quod tamquam materiam exhibet ad protestandam debitam servitutem : et ita habet pro objecto, seu materiam ipsam servitutem protestatam; sive id quod exhibet in recognitionem huiusmodi, sive aliquid corporale, sive aliquid spirituale, ut actum mentis. Qua ratione ratio, et devotio sunt actus religionis ut distinguitur a sanctitate. At vero sanctitas habet eandem substantiam, et speciem actus, scilicet servire Deo, et ordinare mentem ad ipsum, non quidem exhibendo aliquid in protestationem servitutis, sed ordinando alia opera virtutis, ut illa fiant quasi opera servi ad Dominum, et illis omnibus intendat Deo servire, et intendere, et vivere. Bt hoc dicitur a D. Thoma commune omnibus virtutibus accidentaliter, quia scilicet convenit illis ex inferiori sanctitatis : per se autem, et elicitive convenit sanctitati applicare Deo mentem ut serviantem ei, ita ut sit idem esse sanctum, et esse servum Dei secundum mentem; et mediante mente, ut (718) notavit hic Cajetanus respicit opera aliarum virtutum.

XT. Isti autem actus, scilicet, serviendi Deo referendo omnia ad ipsum per modum servitutis, et exhibere Deo protestationem servitutis, non sunt diversae species, quia utraque inportat substantialiter cultum, et obsequium Dei, sed differunt ratione, vel secundum aliquem modum; sicut in humanis ille, qui servit alteri non semper exhibet aliquid in protestationem, et recognitionem servitutis. Sed aliud est exercere officium servi exequendo ea, quae domini sunt, et applicando se, et opera sua illi, ut (perveni ad dominum; aliud

roro est exhibere, sfti offerre aliquid in recognitionem dominii, licet utrumque servituti sit, et ad cultum substantialiter pertineat. Et ideo potest aliquis esse religiosus, et non sanctus, ut advertit hic Cajetanus, licet sit idem habitus sanctitatis, et religionis, quia diversa applicatio ejusdem habitus est ad serviendum Deo interiorius, vel ad protestandum aliqua exhibitione servituti Dei. Sicut eodem habitu potest quis scire unam conclusionem, et aliam ignorare in eadem scientia. Sic ad hoc quod aliquis denominetur sanctus per illum habitum, non sufficit habere habitum religionis quomodocumque, sed requiritur, quod habeat illum secundum quod applicat mentem interiorius ad serviendum Deo, et sic denominatur non solum religiosus, sed etiam servus Dei, seu sanctus.

XVII. Verum est tamen, quod aliquando dicuntur aliqui sancti ratione status, quo per professionem alicujus legis, aut modi vivendi ab aliis separantur, et quasi puriores status assumunt. Quam ratione Judaei olim dicebantur sancti, et gentiles tamquam peccatores reputabantur. Unde dicitur Tob. 18 : Filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita conjungi sicut gentes : et Apostole. ad Qaiat. III ; Itos natura Judaei, et non ex gentibus -peccatores. Sic ergo -philosophandum est hic circa distinctionem sanctitatis, et religionis. Et conformius ad sensum D. Thonae quam sit explicatio magistri Torres hic num. 8 ad notum, ubi dicit, quod sanctitas differt a religione, quia religio offert Deo mentem absolute, sanctitas vero dicat, et consecrat mentem obsequio Dei. Quod tamen si intelligat de consecratione, et dicatione speciali, quae inducit obligationem in mente ad Deum, falsum est, cum haec obligatio non resultet ex sanctitate quomodocumque, sed ex voto, aut praecepto, et tamen extra votum, et praeceptum potest quis habere propositum sanctum, cujus tamen violatio non est peccatum. Si vero intelligat de consecratione, aut dicatione quomodocumque non inducente obligationem, haec non distinguitur ab oblatione mentis absolute, quam facit religio : neque explicari potest in quo consistat haec dicatione, et consecratio non inducens obligationem nisi ro^urranus. ad esplica-

tionem datam ex D. Choma.

QUIBUS VIRTUTIBUS IMPERET BELIO10 7

XVII. Circa quartam conclusionem est gravis difficultas, etiam inter Thoraistas, quomodo sanctitas, quae essentialiter est religio possit imperare omnibus virtutibus, etiam si sint superiores, et perfectiores, quales sunt virtutes theologicae. Et tota difficultas ad unum punctum reducitur, scilicet quod religio est inferior illis virtutibus, quod autem inferiorius est non potest imperare superiori. Et praesertim hoc urget, quia imperium in virtutibus fit per hoc, quod ordinant aliquid in suum finem; imperium enim essentialiter (719) est ordinatio practica, ut constat e; D. Choma 1-2 quaestione XVII, art. I. Omnis autem ordinatio, vel est circa finem, vel circa medium; finis autem nunquam ordinatur ad media, sed inedia ad finem; ergo finis non ordinatur passive a mediis, neque ad media : et consequenter neque imperatur a mediis, quia imperare est ordinare. Ergo neque virtus, quae est circa finem ordinatur, et inceratur a virtute, quae est circa medium; cum eadem sit proportio virtutis ad virtutem, quae est obiecti ad objectum. Et ideo quod D. Thomam perpetuo reperitur, quod id quod est circa finem, sive sit ars, sive virtus movet inferior suo id quod versatur circa ea, quae sunt ad finem, ut constat ex prima secundae, quaestione IX, art. I, et quaestione LXV, art. III, ad primum, et alibi saepe. Quomodo ergo religio, aut quaelibet virtus inferior poterit incerare alteri superiori, supposito quod superior non ordinatur ad finem religionis, cum religio non sit circa finem, sed circa media respectu virtutis superioris.

XVIII. Uec sufficit dicere (ut communiter dicant auctores) quod virtus inferior movet superiorem non ordinando illam in finem suum, sed potius movendo, ut auxilietur, et adjuvet inferiorem. Quam solutionem ultimate admittit magister Torres supra art. VII, disp. I, numero VIII. Hoc inquam stare non potest; tum, quia S. Cliomas infra quaestione LXXXj.II, articulo primo, in hoc distinguit iumerium ab oratione, quia

CJfiginal from

imperium ordinat, quasi necessitatem imponens inferiori; oratio vero ordinat movendo superiorem ad aliquid faciendum; ergo si Virtus inferior solum ordinat de superiori, excitando ipsum, et movendo, ut sibi auclietur, et adjuvet, hoc non magis potest dici imperium, quam ipsa oratio, seu deprecatio, quae nullo modo imperium dicitur respectu superioris; tum etiam, quia quando virtus inferior imperat hoc modo superiori, vel ille actus procedit ex motivo, et ordinatione virtutis inferioris, ita quod virtus inferior vere habeat influere in actum superioris secundum aliquam ordinationem finis, vel non. Si non habet, nullo modo imperat illi, et quod moveat illam ad adjuvandum, et auxiliandum sibi, hoc potest convenire omni virtuti inferiori, et siC nihil peculiare diceret S. (Dhoreaas hic de sanctitate, et justitia legali, quod incernant omnibus virtutibus, cum quaelibet virtus hoc modo possit dici quod imperat aliis, id est, movet et excitat illas ut adjuvent se. Si vero ex motivo inferioris, et influentia ejus procedit ille actus : ergo vere ordinatur actus superiori virtutis ad finem inferioris, si quidem agit ex motivo ejus, et influentia ejus; et hoc est relinquere difficultatem intactam, quia de hoc quaerimus, quomodo sit.

XIX. Vera resolutio hujus difficultatis est, quod sermo formalis omnia solvit. Concedendum quippe est, nunquam posse aliquam habitudinem, seu habitum inferiorem imperare superiori formaliter; bene tamen superiori materialiter, id est, rei, quae alias superior est, secundum tamen rationem, qua imperatur est illi inferior. Sumitur resolutio haec ex Cajetano supra quaest. XCII, art. I, et expresse ex D. Thoma in III, dist. IX, quaest. VIII, artic. I, quaestiuunc. III ad primum, et ex parte sequitur magister Bagniez 2-2, quaest. XXXII, artic. I, dub. II. Eec. te moveat quod dicit magister Torres hic, quod Cajetanus infra quaest. CXIV, artic. III absolute, et sine limitatione concedit, imperari actus virtutum theologiarum a virtute inferiori nunquam enim tale dicit Cajetaaus neque articulo tertio, ubi (720) id non tractat, neque articulo secundo illius quaestionis, ubi aliquid de hoc attigit; sed prorsus oppositum quia

inquit martyrium elici a fortitudine, incernari vero a charitata; neque I). Thoma[#] suura quaestione 20X11 citata insinuat sententiam magistri Torres; solum enim inquit actum misericordiae, et elemosynae posse a poenitentia imperari, quatenus redditur satisfactorius, et a latria quatenus ordinatur ad placandum Deum. Constat autem quod tam poenitentia, quam latria sunt superiores micercordia.

XX. Tostra ergo resolutio aperte constabit ex ipsa essentiali ratione imperii, quae (ut explicat S. Thomas 1-2, quaest. XVII, artic. I) est ordinare alicui quid sit faciendum cum motione efficaci, et ordinatio ista sic efficax, taliter intelligitur, quod imperatus, seu ordinatus subdatur, et omediat imperanti, alias imperium non erit efficax, si non reddit sibi obediens imperatum Et propterea dixit. Thomas infra quaest. IQOfcll, art. I, quod imperium est motio superioris necessitatem imponens, in quo ab oratione distinguitur. Cum ergo imperans in quantum tale sit roaper superius ad incernatum, cum imperatum subdatur illi, oportet, quod inperans respiciat ulteriorem, et altiorem finem, ad quem ordinat imperatum, alias non erit illi superius. Contingit autem aliquando actum alicujus virtutis, secundum omnem formalitatem suam, et secundum ultimum modum virtutis, quem habet, ordinari poseso ad ulteriorem, et ad altiorem finem; et tunc erit inferior formaliter respectu virtutis, quae illum finem respicit, utpoto cura possit ordinari ad illum secundum ultimam formalitatem, quam habet : et sic omnes virtutes sunt formaliter inferiores charitate, ot virtutes morales prudentia.

XXI. Aliquando vero contingit aliquazn virtutem non posse ordinari ad ulteriorem, et altiorem finem secundum omnem suam formalitatem, et secundum ultimum, quod habet, bene tamen secundum aliquam circumstantiam, vel formalitatem, quae sibi addi poteBt a virtute inferiori; et tunc non inperatur simpliciter, et formaliter a virtute inferiori, potest tamen ille materialis actus virtutis superioris, secundum illam circumstantiam, vel formalitatem, quae sibi additur inperari^ flt, ordinari ab ea virtute, a qua taj.qm ^ircumstajitiam, vel formali-

tatem participat, quia sub hac consideratione est illi inferior, verò gratia, actus fidei, vel aliarum virtutum theologiarum, secundum se formalissime consideratus non potest imperari a religione, quia secundum suam ultimam formalitatem attingit supremo modo finem ultimum, nec habet ulteriorem finem, ad quem ordinetur. Caeterum potest addi illi aliqua circumstantia, scilicet, quod fiat ex voto, quia ut optime notavit in hoc articulo Cajetanus, cum isti actus sint liberi, et libere fiant, possum ego tali libertati addere obligationem, et pro hac parte, pro qua ille actus liber est, quasi materialiter consideratur, et habere potest circumstantiam aliquam, in qua dirigatur a religione; ita quod si omittat illum actum exercere, peccet contra religionem. Sic ergo non repugnat actum aliquem virtutis superioris admittere aliquam circumstantiam, vel formalitatem ratione cujus pertineat ad virtutem inferiorem; sicut non est inconveniens unum actum secundum diversas formalitates pertinere ad diversas virtutes, ut dicit Cajetanus infra quaest. CXXIV, art. II. St cum non pertineat elicitive nisi ad virtutem, quae dat illi speciem essentialem, ad reliquas, etiam si inferiores sint, (721) pertinet imperative secundum quid. St sic salvatur quomodo actus virtutis superioris possit moveri, et ordinari a virtute inferiori, scilicet secundum quid, et in aliqua formalitate, in qua est illi inferior, non absolute, et simpliciter.

XXII. Dices : Hoc Ipsum potest convenire cuicumque virtuti, etiam infimae, ut videlicet circumstantiam aliquam communiceat actui superioris virtutis; et consequenter ex vi hujus formalitatis ei communicatae imperet illi. Sicut potest quis orare ad servandam castitatem, et tunc castitas imperabit religioni : ergo nihil peculiare dicit S. Thomas de sanctitate, et justitia legali, quod inceret omnibus virtutibus, cum hoc etiam « illis inferioribus convenire possit. St confirmatur, nam communiter dicunt Themistae incarnationem Christi, et ejus mortem ordinatam fuisse ad redemptionem humani generis ut ad finem, quae tamen est quid inferius incarnatione • ergo non repugnabit inferiorem vir-

tutem ordinare superiorem ad se ut ad finem.

XXIII. Respondetur (et est notanda solutio) quod virtutes inferiores sunt in duplici differentia quaedam, quae habent materiam nimis restrictam a qua cpecificantur, verbi gratia castitas, quae habet pro materia solum delectationes tactus in vi generativa, et fortitudo pericula mortis, etc. Aliae sunt virtutes, quae non habent materiam determinatam, sed in quocumque actu morali potest inveniri ratio sua specifica; sicut religio habet pro materia omne, quod in obsequium Dei fieri potest, et prudentia omne, quod moraliter sit; virtutes ergo primi generis possunt movere alias virtutes, etiam superiores, implorando earum auxilium, non tamen respiciendo illas pro materia, cui etiam materialiter possunt imprimere aliquam circumstantiam, ratione cujus eis imperent. At vero virtutes secundi generis propter amplitudinem suae materiae possunt in actu superioris virtutis invenire aliquid, cui imprimant aliquam circumstantiam ratione cujus imperent illa saltem secundum quid, et ratione materiae. St primo modo castitas movet religionem, non secundo. Praeterquam quod religio etiam in hoc eminet supra alias virtutes morales, quod potest illis imperare, non solum secundum quid, sed etiam simpliciter, quod non habent aliae virtutes inferiores, licet respectu theologiarum solum habeant imperare, et ordinare secundum quid.

XXIV. Ad confirmationem respondetur, quod incarnatio Verbi non ordinatur ad redemptionem hominum, ut ad finem, secundum quod redemptio se tenet passive ex parte hominum, id est, non ordinatur ad homines redemptos; bene tamen ad redemptionem, secundum quod active se tenet ex parte misericordiae Dei, ad cujus ostensionem et ut commendaret charitatem suam, Deus pro peccatoribus mortuus est. St sic redemptio est aliquid altius incarnatione. Vel secundo respondetur, quod non incarnatio, aut non? Christi secundum se, sed executio, et exercitium ejus fuit propter redemptionem hominum, etiam passive acceptam, tamquam propter finem, et motivum; sic enim est aliquid nobilius sola, et nuda executione incarnationis, ratione cujus

dicitur, quod : "Propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis." In quo etiam fundatur vis consequentiae S. Thomae, quod incarnatio Christi non mandaretur executioni, si Adara non peccaeset, quia decretum, quod modo factum est de executione incarnationis, habuit pro motivo, et fine redemptionem hominum : ergo (722) illo cessante non mandaretur executioni ex vi hujus decreti; sed si veniret, oportet id fieri ex alio decreto possibili, quod est dicere, quod posset venire, si Adam non peccasset, quod nemo negat.

XXV. Ex dictis patet solutio difficultatis a principio. Constat enim, quod nulla virtus incerat superiori, sub ea formalitate, qua superior est, sed secundum aliquam formalitatem, qua est inferior, licet alias absolute, et secundum aliam considerationem superior sit: et sic nunquam finis ordinatur ad media,

sed e converso. Oportet ergo attendere ad formalitatem, qua aliquid incerat, et imperatur, quia sub ea formalitate, qua imperat, seuper habet rationem, licet sub alia consideratione eadem res sit superior.

XXVI. Doctrinam Cajetani in hoc articulo nota, ut videas quomodo religio, etiam ut sanctitas est, dicitur inferior justitia legali, licet habeant se sicut excedens et excessum, quia utraque attingit Deum, sed justitia legalis secundum quod debetur bono comiauni ordinari ad Deum : sanctitas vero secundum quod debetur Deo quod ad ipsum ordinetur mens inferior cujuscunque hominis. Ordinare autem ad Deum bonum commune pertinet colum ad principem : ad subditum vero supponere illud ordinatum, et subjici illi, et ideo in principe est nobilior justitia legalis, quam religio.

DE DEVOTIO 17 E.

In initio hujus quaestionis partitur D. Thomas actus religionis in interiores, et exteriores : et saepe admonuimus non dividi actum interiorem, et exteriorum religionis secundum rationem actus, quia in esse moris actus interior, et exterior *non ponunt in numero nec habent diversam speciem. Dividitur ergo actus religionis in interiorem, et exteriorem ratione materiae, quae per tales actus exhibetur in cultum Dei, Aliquando enim exhibetur aliquid exterius et corporale aliquando aliquid interius et spirituale; et ratione hujus distinguitur actus interior, et exterior religionis. Bt majoris claritatis gratia, nota quatuor divisiones actuum religionis, quas optime colligit magister Torres praecedenti quaestione, articulo septimo. Prima, quod religio habet aliquos actus elicitos, et alios imperatos, 4e quibus abunde egimus supra articulo quarto : secunda, quod actus elicti aliqui sunt adaequati toti virtuti religionis, alii inadaequati; adaequatus actus est iste : Volo reddere omnem cultum debitum ; inadaequatus ut : Volo reddere Deo sacrificium, vel orationem, etc. quae est determinata quaedam materia cultus; tertia divisio, alii actus virtutis sunt interni; alii externi; quod (ut diximus) nō debet intelligi ex parte ipsius actionis moralis, quasi alius actus sit electio interna religionis, et alius exercitium exterius. Sed debet intelligi de ipso cultu, scilicet materia cultus, quod alius cultus eat externus, alius internus, in quo offeruntur vires interiores, quae quia sunt intellectus, et voluntas, duplex solum est principalis actus interior; alius, quo voluntas offertur, scilicet devotio; alius quo offertur intellectus id est oratio, fit quia religio est in voluntate subjective, propinquior actus est devotio, et ideo prius agit de illo D. Thomas. Quarta divisio coindidit fore eam praecedenti, et sumitur ex eo ad quod ordinatur religio scilicet ad protestandam excellentiam Dei per subjectionem bonorum nostrorum ad illum. Tertia autem quae offerimus Deo alia sunt interna, et spiritualia, quorum quaedam eunt propria, et intrinseca, et haec offeruntur per orationem et devotionem. Et ad haec reducitur etiam votum, per quod obligamus mentem nostram Deo in ordine ad aliquid faciendum : quaedam vero sunt extrinseca, ut quando per Juramentum assumimus nomen divinum in confirmationem veritatis {nomen autem divinum aliquid spirituale est : aut quando assumimus aliquid, quod continet spiritualia bona, ut sacramenta, quae continent gratiam ad protestandum Deum auctorem gratiae. Alia vero bona quae offerimus Deo sunt bona externa, et haec vel pertinent ad proprium corpus, ut genuflexio, prostratio, etc. vel sunt bona, quae sunt in nostro dominio, et possessione. Et ista vel offeruntur Deo immediate, et sic est sacrificium, aut oblatio alicujus pertinentis ad sacrificium : vel offeruntur Deo mediate, id est, ejus ministris, ut decima, oblationes, et primitiae. Et de his omnibus sigillatim tractat D. Thomas sequentibus quaestionibus. In hac ergo incipit a devotione, quae est magis intimus, et propinquus actus religionis.

Quatuor ergo articulos apponit sanctus doctor. In primo resolbit devotionem, esse specialem actum; dicitur enim, et derivatur a verbo voveo, quod significat aliquis sponte Deo promittere, et in hujusmodi promissionibus voluntas est quae principaliter attenditur, et pensatur, unde devoti dicuntur illi, qui sic Deo affecti eunt, quod promotos se ipsos ad Deum habeant, et ad ea quae Dei sunt; devotio ergo significat illum voluntatis actum, quo homo proprium se exhibet divino cultui, et iis quae pertinent ad Dei famulatum, et sic Exod. XXXV . dicitur ; Quod multitudo filiorum. Israel obtulit mente -orantissima atque devota -orationem-

tas Domino.

In secundo articulo resolvit devotionem esse religionis actum, eo quod ad eandem virtutem pertinet velle facere aliquid, et promotam voluntatem habere ad illud faciendum, sed onerari ea, quae uertuntur ad divinum cultum pertinet proprie ad religionem, ergo etiam habere prostem voluntatem ad hujusmodi.

In tertio articulo resolvit contemplationem, seu meditationem esse devotionis causam; si enim loquamur de causa devotionis extrinseca, et principali, Deus est, de quo dicit Aobroisue quod ; " Quae dignatur vocat et quem vult religiosum facit, et si voluisset Samaritanos ex devotis devotos fecisset.11 Si vero de causa intrinseca devotionis serjio sit, duplicem esse dicit ; alteram ex parte meditationis Dei, et beneficiorum suorum, quae consideratio excitat dilectionem, quae est proxima devotionis causa; alteram ex parte meditationis propriorum defectuum (quos in praesenti numerat O^Jetanus) et haec consideratio excludit praesumptionem per quam aliquis impeditur ne se subjiciat Deo, dum sue vir- tuti innititur non attendens tot defectus quibus qualibet creatura m«*- net implicata. Cui considerationi (ait Cajotanus) qui saltem semel in iie non se tradit, nec religiosus, nec devotus vocari potest.

In quarto articulo resolvit laetitiam esse devotionis effectum, licet per accidens ex devotione tristitia causari soleat, et ex consequenti. &xm enim devotio ex consideratione divinae bonitatis censetur ex leta consideratione necesse est delectationem causari secundum illud Psalmi LXXVI : Memor fui Dei, et delectatus sum. Et cum devotio etiam ex consideratione propriorum defectuum causetur, et ex recogitatione horum tristetur homo, quasi consequenter, et per accidens devotio tristitiam infert, sed mixtam gaudium. Unde (ut Cajotanus advertit) non sunt devotae personae, quae communiter tristes, et sylvestres nesciunt conversari cum aliis, nam devotae personae sunt hilares, et laetae in animo suo, non solum ex principali causa, sed etiam ex secundaria, scilicet consideratione propriorum defectuum. Nam licet ex hoc tristitiam habeant, illam tamen comitatur* gaudium, secundum illud Augustini : "Deleat, et de dolore gaudeat.B

DISPUTATIO XX.

DE AC3J IICTERIOBI RELI.&IOiTCSf QUI EST DEVOTIO.

ARTICULUS I.

Utrum devotio sit specialis actus ?

In titulo ly specialis actus non accipitur pro specialitate in ratione virtutis, seu habitus, sed in ratione potentiae, et modi ipsius potentiae. Potest enim inquiri de aliquo actu, an sit specialis secundum speciem, quam habet ab habitu a quo procedit, et scilicet pertineat ad hanc, vel ad illam virtutem, et de hac specialitate inquit D. Thomas articulo sequenti. Potest et inquiri, an aliquis actus sit specialis secundum specialem modum intendendi_*| -notentia;

Digitized by VjOUgIC

potentia autem ad quam pertinet devotio, est voluntas, et voluntati conveniunt (725) multi actus, non solum ratione diversorum habituum, sed etiam ratione diversi modi tendendi, et ordinandi se erga finem, de quibus agit S. Thomas 1-25, quaest. VIII et sequentibus. Cum enim voluntas respiciat bonum pro objecto et bonum sit idem quod finis, oportet quod voluntas, et tendat primo, et per se ad finem, et deinde ad ea, quae sunt ad finem. Et circa finem habet voluntas tres

actas, scilicet utile sinmlex, frui, et intendere. Circa media vero habet quatuor figere, consentire, util et imperare. "lectionem vero praecedit consilium, et alii actus, qui pertinent ad. rationem, non ad voluntatem. Icti ergo actus dicuntur speciales respectu ipsius potentiae, ratione diversi modi tendendi ad finem, et ad ea, quae sunt ad finem; non autem dicuntur speciales ex parte habituum, seu virtutum, quasi ad alteram virtutem pertineat eligere, ad alteram consentire, vel intendere, etc. Hursus in voluntate, a&t qualibet potentia possumus inquirere specialitatem actus vel euan- tum ad substantiam, vel euantum ad modum; et cum devotio imortet fortitudinem quaedam, de qua fubitari pbtest, an sit actus vel modus actus; et an sit generalis, vel specialis, ideo S. Thomas inquit in hoc articulo, an devotio sit specialis actus; st quantum ad. ly actus, utrum distingua- tur a modo, et importet substantialiter actum. Et quantum ad ly specialis, an pertineat, vel reducatur ad aliquem ex nominatis actiTxxs voluntatis, vel sit aliquid generale in illis.

II. Duas conclusiones elicio ex exticulo. Prima : Devotio nihil aliud videtur, quam voluntas quaedam propmte tradendi se ad ea, quae pertinent ad Dei famulatum ; secunda: Devotio est specialis actus voluntatis. Primam conclusionem probat S. -nomas ex ipsa significatione, et etymologis nominis, quia devotio cum dicatur a devovendo, ille dicetur devotus, qui alicui se devovet, et quasi applicat, et addicit subdendo se illi : et per consequens devotio secundum quod dicitur a devovendo, inportat voluntatem prompte tradendi se alteri, ^ene verum est, quod ex usu multorum devotio sumitur proprio quodam affectu erga red divinas; praesertim si sit cum quadam animae suavitats, et teneritudine. Qua ratione auctor libri de spiritu et anima, qui communiter attribuitur D. Augustino capite 7, inquit, quod : n Devotio ast plus, et humilis affectus in Deun.B Et Bernardussermone III de circumcisione dicit : n Boga tibi dari devotionis lumen, diem serenissimam, et sabbatum mentis, ut quod prius cum amaritudine, et coactione tui faciebas, de caetero jam cum summa dulcedine peragas, et delectatione." Caeterum D. Thomas hanc «navitatem et pietatem, nomenq posuit pro effectum devotionis articulo quarto

sequenti. Et quia res saepe ex effectibus nominamus; ideo devoti erga Deum dicuntur aliqui ratione effectus devotionis. Substantialis autem devotio est idla apnlicatio, et affectus unde oritur talis laetitia, et animae suavitas, et ratione hujus dicit D. Gregorius libro 17 in primo KEg. carpitis 17, exponens illa verba capitis tX : Quia no-oulus non comedit, donec ille hostiae beneficat : N Charitas, inquit, operit multitudinem peccatorum, auia nimirum carnalia nostrr destruimus, cum ardenti devotione ad. coelestia sublevamur." Devotio ergo substantialiter dicit t.pplicationem, eeu elevationem voluntatis ad serviendum Deo, quae antecedit dictos effectus, pro quibus communiter solet accipi.

III. Secundam conclusionem probat S. Thomas. Primo, in argumento Sed contra^ quia actibus mere (7?6}inur (ut dictum est, praecipue 1-2, quaest. UQCI, art. 7 ad primum; ergo ubi est speciale meritum, erit specialis actus : sed devotio habet specialem rationem merendi; ergo specialem actum dicit. Totus discursus est legitimus sed tamen illam minorem scilicet devotio habet soecialem rationem merendi, non probat ». Thomas, sed surroonit illam e:: communi omnium acceptione, quia diversi meriti judicatur homo deditus devotioni vel deditus jejuniis, seu eleemosynis, etc. Et probatur etiam, quia per devotionem meremur apud Dema cum sit aliquid bonum, et virtuosum, non autem meremur secundum generalem rationem meriti, quia hoc peiv fcinet ad charitatem, quae est radix communis merendi ; ergo secundum aliquam rationem specialem : ergo oportet in devotione esce aliquem actum unde sumatur soecialis ratio meriti, ^i enim solum esse modus transcendens per omnes actus, non adderet illis specialem rationem meriti, sed specialem modificationem meriti. Ergo debet imoortare specialem eictum, in quo substantialiter consistat devotio, licet ex hoc derivetur nodus ad alios actus.

17. In corpore articuli prgbat S. Thomas oamdem conclusionem. i enim devotio est voluntas pronnte tradendi se, seu faciendi aliquid in cultum ^ei; ergo Includit duo scilicet, et voluntatem et ra ti<mem prompte faciendi aliquid; ergo pro ea parte, quar estl voluntas, no-

cessario est actus et non doflue, quia est idem quod velle, et est velle speciale, quia habet speciale motivum, et obiectum, scilicet in ordine ad obsequium Dei : ergo est specialis actus. Nota difficultas circa hanc rationem reduci-
tur ad duo. Primum, an devotio formaliter consistat in actu, vel in promptitudine, quem addit super actum, nam si consistat solum in actu, non est aliud, quam velle obsequium Dei, seu tradere se obsequio Dei; et hoc est actus communis religionis; et sic devotio substantialiter accepta pro ipso velle non est specialis actus religionis : secundum, quod idem sit illa promptitudo, an scilicet sit agere faciliter, et delectabiliter, quid non est aliud, quam operari ex habitu; non vero importat actum specialem; an vero sit aliquid additum ipsi actui, et hoc non apparet quid sit, ratione cuius sit ponendus specialis actus.

V. Pro hujus intelligentia, quia totum hoc fere pendet ex cognitione hujus promptitudinis, ut videlicet quid sit, et in quo consistat, advertendum est, quod promptitudo potest accipi vel ex parte subjecti in ordine ad agendum, vel ex parte subjecti in ordine ad aliquod obiectum, cui afficitur, et ordinat scilicet. Primo modo importat dispositionem subjecti, seu potentiae agentis, qua redditur facilis, et expedita ad agendum sublatis impedimentis, et hoc fit communiter per habitum, vel per aliquam naturalem vim qualis est solertia, ut tractat D. Thomas in III, dist. XXXIII, quaest. III, art. I, quaestiunc. 17, et supra quaest. XIX, art. 17. It sic promptitudo est bona dispositio, seu firmitas potentiae, quae opponitur infirmitati, et debilitati ad agendum, juxta quod accipitur illud Matthaei XXVI ; Spiritus promptus est, caro autem infirma : et de hac promptitudine non est sermo hic. Proinde promptitudo autem subjecti in ordine ad aliquod obiectum difficilis valde est ad explicandum, et miror quantum recentiorum ingenia torserit. Quidam enim censent esse volitionem, sive actum voluntatis, habentem pro objecto promptum famulatum Dei, velle velle exequi, et exercere ipsum obsequium Dei (727) prompte, et facile. Sic enim videtur dicere D. Thomas hic, quod devotio est voluntas promote faciendi quod ad Dei servitium pertinet, ubi actus voluntatis resroicifew in actu

signato ipsam promptitudinem agendi dicitur devotio, ^lii censent promptitudinem hac nihil aliud esse, quam affectum ipsum et amorem, quo quis in exercitio afficitur ad cultum, et obsequium divinum, etiam si non cogitet, neque habeat pro objecto promptitudinem colendi; hoc enim pertinet ad actum reflexum non quo quis est devotus, sed quo vult esse devotus et promptus, quae reflexio ad devotionem non requiritur, et sic refutatur primus modus dicendi. Hic autem affectus non dicitur devotio, quatenus est ad aliquem particularem actum cultus, verbi gratia orandi, vel sacrificandi, sed ut est affectus ad omnem cultum Dei.

VI. St ut tandem explicetur, nihil est aliud, quam affectus deliberatus circa obsequium divinum, quia quamdiu quis in neutram partem deliberat, nondum habet promptam voluntatem ad aliquid praestandum : postquam vero decrevit, et deliberavit redditur voluntas prompta ad faciendum aliquid. It ita devotio consistit in promptitudine, quae sit actus deliberatus, et vocatur promptitudo deliberationis; promptitudo vero ad agendum est promptitudo habitus, vel dispositiones potentiae, ut facile, et expedite agat. Sic Sfciares II homo de religione, lib. II, cap. VI. Ii denique existimant devotionem dieere promptitudinem, non quia tantum importat propositum tradendi se obsequio Dei, sed ultra hoc addere ex parte objecti voliti promptitudinem quamdam; quae ratione est specialis actus religionis. Hanc vero promptitudinem objectivam, et tenentem se ex parte objecti voliti, explicant per hoc, quod est velle, non solum obsequium divinum quomodocumque, sed in gradu perfecto, et heroico; ita quod devotio sit actus heroicus, et excedens religionem ratione eximii affectus, et quasi aviditatis, et inclinationis ad res divinae. St sicut actus heroicus, verbi gratia fortitudinis habet pro objecto, non solum velle mori pro Christo, sed velle mori modo perfecto, et excellenti, sicut perfectissimi martyres fecerunt; ita devotio importat voluntatem cultus, et obsequii divini modo quodam perfecto, et heroico. Sic magister Torres disputatione unica, numero decimo.

711. Sed haec omnia minus attingunt nenten sancti doctoris, actum enim esse deliberatum, noh est differentia consti- tuens specialem actum religionis. Omnes enim actus illius voluntarii, et morales sunt; ergo actum esse deliberatujfc, non est promptitudo specialis constituens devo- tionem tamquam specialem, et principa- lem actum religionis, devotio autem poni- tur a 33. Choma tamquam principalis actus, post quem sequitur oratio, etc. ut patet infra quaestione U00u.II, art. III ad primum. Itaque devotio a devovendo dici- tur, non a deliberando; et deliberatio est conditio communis omnium moralium, nui si perfecte voluntarii sunt delibe- rati, ergo non potest imoortare prompti- tudinoo, quae constituat specialem actum in virtute religionis condvisum contra olios actus ejudem virtutis, qui etiam morales, et deliberati sunt. Praesertim, quia in actu speciali oportet assignare materiam specialem, et objectum, alias solum entitative esset specialis, et non specificative.

VIII. Similiter devotio non est actus heroicus, cun constet inveniri devotio- nem, etiam in his, qui sunt imper- fecftae virtutis, et religionis inveni- tur enim non solum in perfectis, et pro- ficientibus, sed etiam in incipientibus, ut experientia testatur. Qpare devotio non potest esre actus heroicus ; actus enim heroicus est perfectissimus in ali- qua virtute, et ad quem pauci attingunt propter excellentiam operis, devotio au- tem, etfei sit principalis actus, et pri- mus inter actus religionis est tamen com- munis omnibus, et ideo noh est heroicus; sicut principalis actus prudentiae est praecipere, ut determinat S. Thomas su- pra quaest. XLVII, art. VIII, non tamen est actus heroicus.

IX. Qjxare promptitudo, quam importat devotio in ordine ab objectum, cui qli- quis se devovet, neque est deliberatio serviendi, neque actus haeroticus sefvien- di, sed actus, qui consequitur ad deli- berationem serviendi, id est, oblatio vo- luntatis expeditae, et praeparatae ad deserviendum alteri. Itaque ille actus habet pro objecto cultum Dei; sed sicut ad istum cultum offerimus Deo diversas materias; ut per orationem offerimus et subijcimus intellectum Deo, per adorati- onem corpus, per srfcri^icJra* Ib^na extor- na; sic per 4^otioVefer6f.:^r.rfe.e volunta-

tem, quae quia est primum quod offertur in obsequium alicujus, ideo ponitur a D. Thoma primus actus religionis. Igi- tur actus, qui habet pro materia oblar- ta in ordine ad cultum, et obsequium Dei voluntatem propriam, dicitur devo- tio, quasi ap-olatio quaedam volunta- tia ad obsequium. In quo differt ab ar- more, ut dicit D. Thoma³ sequenti arti- culo ad primum, quia amor tradit, et applicat voluntatem alteri per modum u- nionis, et affectus; devotio autem per modum oblationis ad* obsequium, quasi redigendo voluntatem in servitutem al- terius.

X. Per quod etiam differt ab actu vo- lendi cultum Dei, vel deliberandi ser- vire Deo; aliud est enim amare cultum, et tradere se cultui per modum unionis, aliud offerre determinatam materiam ac cultum, scilicet •oluntatem ipsam, sicut oratio offert intellectum. Et quia vo- luntas offerri non potest ad serviendum alteri, nisi sit expedita, id est, sint ablata impedimenta, quibus retardari po- test ab eo, cui se tra.dit ad ser-, iendum; ideo actus offerens voluntatem de' et ecse modificatus, et perfectus quadam nroiprotitudine, seu facilitate, ot prae- paratione ad se:.'-lendum, quae prompti- tudo, et relucet er. parts objecti, seu materiae oblatae, ouia offertur volur- tas exoedita ad serviendum; et relucet ex parte actus, quia ert oblatio cum e^editiono, et prolatitudine.

XI. Ille est novum yxod aliquis actus voluntatis, aut intellectus importet substantiam actus, et modum actus, quia habet pro objecto rem aliquam cum nodo. Sicut esse bene consiliativum, et bene praeceptivum important substantialiter actum qui non solum est praecipere, et c onsiliari, sed cum illo modo, scilicet bene consiliari, etc. qui modus non re- funditur in actum ex parte subjecti. Sicut operari delectabiliter, et facile provenit ex eo, quod subjecum operetur mediante habitu, sed refunditur in ac- tum ex parte objecti, quia videlicet ha- bet pro objecto aliquid modificatum, scilicet rectum consilium, et rectum praeceptum. Sic etiam devotio est obla- tio prompta, quia habet pro materia seu objecto oblato ad cultum Dei, non quidem ipsum actum serviendi, sed Troluntatem expeditam, ex, paratam ad serviendum i et totum hoc dcl3li:^£Raetus, et modus-

oblatio, et promptitudo procedit a religionē, non autem modus a religione, et substantia actus a potentia.

SCII. Qp.am doctrinam si Suarez (72\$) advertisset non immganret Oajetanus hic putans ipsum dicere, quod promptitudo sit modus superadditus actui, tamquam qualitas actus quae ipai proveniat em habitu. Confundit enim Suarez promptitudinen tenentem se e:: parte subjecti, et inde refusam quasi extrinsece, et accide»-taliter in actum cum promptitudine proveniente em parte objecti, quia respicitur pro objecto, *eu materia voluntas modificata, id est, expedita, seu non habens impedimenta ad serviendum : cum tamen Carjetanus non intellexerit per modum, 6eu qualitatem actus aliquid proveniens ab habitu in ipsum actum et ei affixum, sed intellexit habitudinem actus ad objectum modificatum. v st circumloquimur illum actum adverbio quodam, inquit Cajetanus, quia propriis nominibus caremus.P S^cut recte consiliari, non est consilium cum modo superveniente ipsi ab habitu, sed actus cum habitudine ad objectum modificatum. Bt haec est promptitudo intrinseca, et in ordine ad objectum sumpta, ad quam non magis requiritur actus reflexus cadens super voluntatem, quam ad actum orationis, quae offert, et elevat montom Doo.

SII. Bx quibus patet, quid sit promptitudo de quo S. Thonas loquitur hic quam perpetuo explicat per habitudinem §d mc^toriam oblatam Deo per devotionem, scilicet voluntas proqjpto faciendi. Bt talis oblatio substantialiter est actus, et supponit pro actu, et non pro modo, sicut oratio offerens mentem, vel quicumque alius actus offerens aliam materiam : impo3>tat tamen modum promptitudinis, non qui accidentaliter sibi adveniat, sed qui in ipsa habitudine ad objectum includitur, quia fertur ad materiam pronntam, et secundum, gjromptitudinem respicit illam,

ut exglicatum est

XIV. Solum instabis : Nam si devotio est actus offerens determinatam materiam, sicut alii actus s ergo est eligere, non vero intendere, aut velle : non enim respicit finem, sed determinatam materiam, quae ordinatur ad finem, quod tamen negat C&jetanus hic. Se6pondetur, quod Oajetanus non dicit devotionem esse actum, qui est velle absolute, secundum quod respicit finem in se, sed prout respicit finem in mediis; ad utruncrue enim se extendit velle, ut ait S. *thomas 1-2, quaest. VIII, art. III. Tai e autem velle non repugnat, quod sit conjunctum cum electione : electio enim mediorum est, et stat velle eligere modia, et per actum, qui est velle, tendere ad finem, ut in talibus inediis relucet. Sic ergo devotio, quatenus voluntatem tamquam materiam affert, et destinat obsequio Dei, est actus electivus proprie pertinens ac', moralem virtutem, quao intrinsece est habitus electivus, et sic proprius ejus actus electio esse debet: quatenus vero mediante voluntate oblata rospicit obsequium Doi, et Deum, cui offertur voluntas, sic vult Deum, qui est finis, non absolute in se, quod pertinet ad distinctum actum; sed ut in media electo, et voluntate oblata magis relucet, quam in oblationo alterius materiae. Sicut etiam promptitudo, vol expeditio ad serviendum magis invenitur in voluntate, quae movet caetoras potentias, qufcm in intellectu, vel aliis rebus, quae Deo offeruntur. Bt similiter magis ex isto actu sequuntur alii, et iranrimitur iln8 nodus devote serviendi*, ut inquit p. Thonas solutione ad mrimum et secundum, quam ^Or alios actus religionis,

ARTICULUS II.

Utrum devotio sit actus religionis ?

I. Situlus claras est ex terminis. ^{®x} articulo habes duas conclusiones. Prima directe responsiva : Devotio est actus religionis : secunda solutione ad tertium : Devotio quae habetur ad sanctos non terminatur ad ipsos, sed transit ad Deum, Prima m conclusionem •oroUat D. Thomas primo, in argumento Sed contra : Devotio dicitur a devovendo, sed votum est actus religionis : ergo devotio. Quae consequentia disparata videtur, et procedere in quatuor terminis : devovere enim longe differt a voto, cum votum sit actus intellectus, ut traditur a S. [^]horna infra quaest. LXXYII, art. I; devotio autem est actus voluntatis, ut vidimus in articulo praecedenti. Quomodo ergo colligitur, quod si votum est actus religionis, etiam devovere, seu devotio, quae dicitur a devovendo, erit actus religionis.

II. Respondetur consequentiam S. Aho-
mae efficacem esse, et procedere a forti-
ori. Pertinet enim ad votum firmare vo-
luntatem in bono, quod erqpedit facere,
ut ait D. [^]hornas infra quaest. IXCCVIII,
art. IV, unde supponit voluntatem appli-
catam ad bonum, seu ad aliquod obsequium
Dei, quod pertinet ad devotionem, quae
est oblatio voluntatis ad quodcunque ob-
sequium Dei : addit autem firmitatem, quaeri
fit per promissionem, quae est actus in-
tellectus, quia importat ordinationem
ejus, quod aliquis debet facere erga al-
teram, ut ibidem dicitur articulo primo,
Inducit autem pro effectu firmitatem, et
obligationem voluntatis ad exequendum ta-
lem promissionem. Si ergo votum ner proO
missionem, quem essentialiter importat,
firmat devotionem, seu voluntatem appli-
catam ad aliquid, manifestum est, quod
votum ratione sui effectus est quoddam
devovere firmatum, seu applicatio volun-
tatis firmata per intellectum. Et ideo
bene arguit S. Thomas, quod si ipsum de-
vovere firmatum, (quod e.-rfc' voturi) IjV.
p.etr.s religionis, etiam insa devotio, seu
devovere firmatum, actus religionis erit,
quia firmitas, quam supra ipsum devovere
addit votum, est aliquid proveniens ab
intellectu, tj^u?

tellectu est actus religionis, sed ex
eo quod participat a voluntate, cum re-
ligio in voluntate sit; unde a fortio-
ri devotio, quae est actus voluntatis,
et ordinatur ad cultum Dei, sicut votum,
erit actus religionis.

III. In corpore articuli protat S.
Thomas eandem conclusionem tali ratio-
ne. Ad eandem virtutem oertinet velle
facere aliquid, et promptam voluntatem
habere ad illud faciendum, sed ad vir-
tutem religionis pertinet operari aa,
quae spectant ad cultum, ot famulatum
Dei; ergo ad eandem pertinet habere
promptam voluntatem ad hujusmodi erequen-
da, quod est esse devotum. Uonscquenti-
a patet. Et minor constat ex diffini-
tione religionis. Major probatur a D.
[^]homa, quia uterque actus, scilicet,
velle facere aliquid, et oromptr.n vo-
luntatem habere ad illud, resnicit idem
objectum i unde, et philosonhus dicit
v ethicorum, cap. I, quod n Justitia
est, quia homines volunt, et onerantur
justa :n ergo uterque actus pertinet ad
eandem virtutem, sicut ad idem objectum,

IV. In hac ratione dubium est, et
de majori, et de jx>nsequenti. De majo-
ri quidem, quia vel sumit D. Thomas i-
bi proptam voluntatem ad id, (731)quod
vult, vel pro modo, quae subjectam ha-
bet voluntatem ad aliquid, scilicet ex-
pedite, et prompte. Si primo modo,
male probat, quod uterque illa actus per-
tinet ad eandem virtutem, quia habet i-
dem objectum, cum constet quod actus of-
ferendi voluntatem habet pro materia,
et objecto voluntatem ipsam, quan offert;
actus autem volendi, sW operandi ali-
quid, habet pro objecto aliquid onera-
bile r si secundo modo, non loquimur ad
rem, quia devotio non ect nodus voliti-
onis, sed actus, nec dicit promptitu&i..
nem solum ex parte subjecti, sed er. nar-
te objecti, ut dixir.us articulo nraece-
denti,

V. Circa consequentiam vero, diffi-
cultas acnipi^^es^.ex puarez II tomo

de religione, li'o. II, cap. VII, quia er
praenlssis assounntis a D. Choma solum
potest inferri, quod voluntas promota
serviendi Deo pertinet ad eandem virtutem
ad quam pertinet velle servire Deo; non
tamen quod omnis devotio, et omnis promp-
ta voluntas sit actus religionis, si qui-
dem in materia obedientiae, et charita-
tis imo, et In omnibus virtutibus et in
actu, quo aliquis vult studiose agere
in omni virtute, invenitur talis volun-
tas prompta quae potest dici devotio il-
lius virtutis in qua aliquis vult promp-
te materiam talis virtutis : generaliter
enim D. Cliomas dicit pertinere ad eandem
virtutem velle facere aliquid, et promp-
tam voluntatem habere ad illud faciendum;
ergo male colligitur devotionem esse pro-
prium actum religionis,

VI. Caeterum haec faciliora sunt,
nam major illa propositio D. Chornae utro-
que modo verificatur. Oum enim duplici-
ter (ut diximus articulo praecedenti)
possit haberi promptitudo, scilicet, vbi
ex parte subjecti secundum modum refusum
a subjecto In actum, quia procedit actus
a subjecto faciliter, et prompte dispo-
sito; vel ex parte objecti, quia offert
ad faciendum aliquid voluntatem promptam,
et expeditam, utroque modo verificamus
propositionem D. Thomae. Primo modo res-
pectu omnium virtutum, et habituum, quia
in omni actu procedente a virtute, seu
habitu potest inveniri iste nodus, quod
prionate, et faciliter fiat. Et sic na-
nifestum est, quod pertinet ad eandem
virtutem vel habitum ad quem pertinet
velle operari id quod est tali3 virtutis,
quia ille modus non variat speciem virtu-
tis, cuius est modus.

VII. Secundo vero modo, promptitudo
est oblatio voluntatis expeditae, et prom-
ptae ad serviendum, et sic non pertinet
ad omnes virtutes, sed ad illam ad quam
pertinet servire, et offerre aliquid in
obsequium alterius. Et sic ad eandem
virtutem pertinet, ad quam pertinet vel-
le servire Deo, quae est religio. Et li-
cet materia, quam talis prouptitudo of-
fert sit distincta ab aliis materiis,
quae offeruntur per alios actus religio-
nis, tamen objectum formale est idem,
quia ut saepe diximus, objectum formae
le religionis, quod est cultus divinus,
non variatur ex diversitate materiae,qua
colitur Deus. Et/itfe, lieet Id^votio ha>-

Digitized by VjU

b4at pro materia oblata voluntatem prom-
ptam, tamen quia offert illam in obse-
quium, et cultum Dei, habet objectum
formale idem cum aliis actihu.8 religio-
nis. Stat ergo solida propositio S.
Thomae, quod velle facere aliquid, et
habere prout)tam voluntatem ad illud,
pertinet ad eandem virtutem, quia habet
idem objectum formale. Sive enim pronto-
titudo accipiatur pro modo, sive pro ao-
tu offerente voluntarera sompor pertinet
ad eandem virtutem, cuju6 est modus, vel
cujus est actus, applicando singula sinr
gulis,

VIII. Ad id quod objicitur contra
consequentiam D. Chomao patet ex (732)
dictis, quod devotio sumpta pro actup
solum invenitur in religione (et loqui-
mur de devotione serviendi Deo; ad ser-
viendum enim hominibua agnoscit D. Cho-
mas ad tertium devotionem alterius ge-
neris) sumpta vero pro rpromptitudine,
qua0 est modus, sic*inveniri poto3t in
omni habitu producente faciliter, et ex-
pedite actus. Et ratio eat, quia devo-
tio non dicit actum promptum quomodocum-
que, sed oblationem, et exhibitionem
promptae voluntatis. Oblatio autem est
actus servitutis, et obGequii respectu
ejus, cui offertur : devotio ergo pro
actu, solum pertinet ad virtutem servi-
entem, seu tffferentem, quae respectu
Dei est religio; ad cha ritate[m] autem
solum potest pertinere imperative, si-
cut et actus aliarum virtutum; ad obe-
dientiam vero prout est specialis vir-
tus non pertinet ad offerre voluntatem
expeditam ad obsequium, sed tantum har-
bere observantiam ad praecepta superio-
ris, quae est honorare, et revereri
praecepta; et ita non respicit cultum,
et reverentiam Dei, et obsequium ejus,
Quod autem dicantur aliqui devoto ob>-
dire, aut devote facere opera virtutum;
vel accipitur devotio pro modo prompti-
tudinis communi omni habitui, ot virtu-
ti, vel pro effect[u] devotionis, quate-
nus est actus religionis imperans, et
imprimens caeteris virtutibus, ut dicit
D. Hioraas ad primum at secundum.

IX. Circa solutionem ad primum D.
Thomae notat ex magistro -orres hic, tres
modos unionis ad Deum, scilicet, psr char-
ritatem, per sanctitatem, et per devo-
tionem. Per charitatem unitur homo Deo
quantum ad aiior^a, iitansformando se in
H INDIANA UMVERSITY

ren amatam, et introducendo in actu amarum ad se secundum affectum. Per sanctitatem unitur Deo, ut servus Domino, referendo, et applicando se ad illum, eo modo, quo servus debet ad dominum : per devotionem unitur Deo exhibendo, et offerendo ei promptam voluntatem. Ut, ut surpa vidimus, per referre se ad Deum, et per exhibere aliquid in recognitionem servitutis distinguitur a D. Thomae ratio religionis, et sanctitatis, quae sunt idem re, ei differunt ratione.

X. Circa secundam conclusionem D. Thomae solum oportet advertere, quod devotio extenditur ad sanctos eo modo quo religio; constat enim quod cultus debitus sanctis in se ipsis exhibetur non per laudatam, et religionem, sed per dulciam; et quia sancti sunt Deo conjuncti, et propinquissimi, possumus secundum eam rationem, quia in eis relucet divina majestas, colere, non quidem ipsos in se, sed ipsos, et in ipsis Deum, eo modo, quo offerimus sacrificium Deo in honorem martyrum, non autem ipsis martyribus. Et licet posset etiam dici, quod ad sanctos habemus devotionem, sumendo ipsam pro aliquo effectu devotionis, scilicet pro suavitate spiritus, vel pro affectu ad ipsos; et similiter quod religiose colimus illos, quia potest imperari a religione eorum cultus : colimus enim ipsos dulciam, quae tamen imperatur a religione, quatenus ex cultu Dei movemur ad colendos sanctos. At tamen D. Thomas in sua solutione attingit id in quo maxime est punctus controversiae inter catholicos, et haereticos circa cultum sanctorum. Non enim haeretici, praesertim nostri temporis, negant posse coli sanctos, ut viros praeditos dignitate, et sapientia eximia, sed dicunt hunc honorem esse humanum, et civilem, qualis habetur erga viros potentes : contra vero sanctos divinis honoribus, ita quod eis templa erigantur, religiosoque cultu honorentur in altaribus sacrificiis, etc. hoc catholicis objiciunt, quia

tione etiam negent (733) sanctarum imaginum cultus, quia non possunt intelligere quomodo imagines, aut sanctos propter Deum cultu divino, et religioso veneremur.

XI. Quod tamen D. Thomas hic unico verbo destruxit, distinguens inter devotionem, quam habemus ad sanctos, et quam habemus ad alios homines; ad hos enim sicut famulatus est longe inferior, quia tantum est civilis, et politicus, sic et devotio : ad sanctos vero quia non habemus communicationem politicam cum ipsis, sed sunt in statu superiori, ita et cultus superior ad politicum, et civilem esse debet; et quia dignitas ad quam sancti elevati sunt est ut sint uniti Deo, et in illis tamquam in supremis ministris specialiter reluceat magnificentudo divina; utpote quorum vita, ut ait Apostolus ad Colossenses tertio abscondita est cum Christo in Deo, ideo non solum consideramus in illis particularem, et propriam dignitatem, sed etiam divinam, et sic ad ipsos extenditur religiosa devotio, et actus religiosus, non quia ipsis in se religionem exhibeamus, sed Deo in honorem sanctorum quatenus specialiori modo est in illis, quam in aliis rebus. Itaque ipsis propter suam particularem reverentiam dulci debetur; propter conjunctionem autem specialem ad Deum etiam in religione attinguntur, non in quantum sancti considerantur in se, sed ut aliquid Dei, quod in aliis rebus non ita specialiter invenitur, sicut in sanctis.

ARTICULUS III.

causa, et effectum devotionis.

I. Asseruit S. Thomaas contemplationem esse devotionis causam, et laetitiam esse devotionis effectum, quod quidem etsi magis practicari oporteat quam speculari, illud tamen hic enodandum est ad intelligentiam scholasticam, videlicet, ut in quo genere causae intelligat S. Thomas contemplationem esse causam devotionis, et quo etiam genere causae devotio sit causa laetitiae; ac denique, quae sit differentia inter effectum, et actum aliquus virtutis. 3It quidem D. Thomas posuit in articulo tertio contemplationem esse causam devotionis eo modo, quo cognitio est causa voluntatis, scilicet, quia objectum cognitum, et apprehensum causat appetitum. Loquendo vero de causa extrinseca, inquit Deum esse causam extrinsecam devotionis quasi peculiarem, et propriam. Quam doctrinam, ut explicet Suarez II tomo de religione, lib. II, Cap. VIII, distinguit duplicem devotionem, seu delectationem; unam indeliberatam et antecedentem, quae est effectus aliquis, quem Spiritus sanctus causat in nobis sine nobis, et datur per modum auxilii operantis, et initium habet in aliqua sancta cogitatione, quae dicitur causari in nobis sine nobis, non quia fit sine nobis cogitantibus, sed quia fit sine nobis volentibus, quia voluntas nostra non est principium talis cogitationis, sed potius ipsa cogitatio praevenit omnem actum voluntatis, est tantum physice actus elicited ab intellectu, quo vitaliter cogitat, et cognoscit, ideoque non fit sine nobis cogitantibus. Ad istam vero cogitationem, sic praevientem omnem motum voluntatis, Bequitur indeliberatus aliquis affectus devotionis, et suavitatis ad res divinas operante Spiritu sancto, et tangente cor operatione sua.

II. Alia est deliberata devotio, quae est devotio substantialis, cum sit actus moralis, et voluntarius religionis, et nascitur ex illa indeliberata volitione cooperante gratia Dei; (73^)^ illa erccitans gratia causans indeliberatum motum voluntatis. si^ffi^J^est, per-

trahit hominem ad deliberatam devotionem, Licet autem, inquit Skiarez, non sit simpliciter necessarium, quod ille indeliberatus motus, qui antecedit, sit delectatio, aut suavitas, quia potest etiam per motum timoris, aut spei excitare Deus voluntatem, est tamen necessarium, quod praecedat aliqua sancta cogitatio, et inspiratio in voluntate, quia haec est initium omnis boni actus supernaturalis, ratione cuius initii, et adiutorii dicitur Deus peculiari modo causa totius devotionis perfectae. Ino, et a plerisque tota efficacia praeveniens, et praedeterminans nostram voluntatem ponitur in illa efficacia notus indeliberati trahente nos ad deliberatum.

III. Caeterum de his non vacat hic disputare, sed in materia de auxiliis, et gratia Dei disputantur ista lato a doctoribus. Quantum autem attinet ad sensum S. Thomae ipse posuit Deum esse causam extrinsecam propriam, et peculiarem devotionis, eo modo quo dicitur Deus propria, et peculiaris causa rerum supernaturalium, si hic loquamur de devotione supernaturali. Si autem extendamus sensum istum, etiam ad actum devotionis naturalis, qualis elici potest a religione acquisita, dicitur Deus propria, et peculiaris causa illius; eo quod est proprium, et peculiare movens extrinsecum voluntatis creatae, eo quod solus Deus est causa generans, et efficiens voluntatis, ut late prosequitur a D. Thoma I part. quaest. CVT.

IV. Illud solum breviter adverte ad intelligendum modum, quo efficaciter Deus movet voluntatem per auxilium suum, sive in naturalibus, sive in supernaturalibus, quod licet quando procedit mens nostra de imperfecto ad perfectum, actus indeliberatus praecedat deliberatum, et devotio indeliberata praecedat deliberatam, tamen Deus non solum est causa efficax praeveniens physice nostram voluntatem, ratione efficaciae excitantis gratiae, quam in nobis sine nobis s^ peculiaris au-

xilii, quod post excitantem gratiam, et causatum motum indeliberatum praevenit Deus voluntatem adjuvando illam concursu efficaci ad deliberate volendum. Itaque cogitatio illa, et motus indeliberatus, ut sit delectatio victrix, et convertat voluntatem, ac pertrahat ad motum liberum, et deliberatum, non sufficit efficacia excitans, et causans sine nobis id quod indeliberatum est : sed requiritur auxilium physicum dans efficaciam ad id quod deliberatum est; quod D. Augustinus vocat efficacissimas vires voluntatis, dicens in libro de gratia et libero arbitrio, capite VI : "Certum est nos facere, cum facimus; sed ille facit ut faciamus, praebendo efficacissimas vires voluntati, etc."

V. **St** ratio hujus est, quia ex motu indeliberato non potest transiri ad deliberatum, nisi adsit nova advertentia, et nova motio voluntatis; si quidem deliberatum. et indeliberatum differunt penes majorem, et pleniorē advertentiam, cum perfectiori judicio, ad quod sequitur actio libera voluntatis. St plerumque fit, quod id quod voluntas motu indeliberato vult, deliberatio nolit. Igitur delectatio, quae proponitur, aut appetitur per motum indeliberatum, non habet vires efficaces ad vincendum, et trahendum voluntatem, nisi habeat efficaciam circa majorem advertentiam, et distinctum judicium, et motum liberum voluntatis : ista autem efficacia cum ordinetur ad distinctum actum voluntatis, si quidem actus deliberatus (735) differre debet ab indeliberato, quia requirit distinctam immutationem potentiae, et distinctum modum agendi, oportet, quod etiam habeat distinctam efficaciam, et distinctam reductionem, in causam primam, quia est distinctus effectus. Et ideo tunc solum delectatio vincit voluntatem, quando eam reluctantem, et resistentem consentientem facit. In hoc quippe praecipue ponitur efficacia gratiae a D. Augustino, et in hoc praecipue diffidebat a catholicis Pelagius, ut patet ex libro secundo contra duas epistolas Pelagianas capite V et VIII, et ex libro de gratia Christi contra Pelagium et Coelestium fere per tot. Igitur efficacia gratiae non in motu indeliberato, sed in faciendo consentientem voluntatem, quod ad motum deliberatum pertinet, ponenda 6Bt.

VI. Et quod ista delectatio victrix praeter excitationem factam motu indeliberato requirat efficaciam, ut faciat libere diligere, constat ex Augustino libro de spiritu et littefra, capite III, tom. III : "Non, inquit, dicimus humanam voluntatem sic divinitus adjuvari ad faciendam Justitiam, ut praeter quod creatus est homo cum libero arbitrio voluntatis, praeter doctrinam, qua ei praecipitur quemadmodum vivere debeat, accipiat Spiritum sanctum, quo fiat in animo ejus delectatio, dilectioque illius summi, et incommutabilis boni et infra : "Oum id quod agendum, et quo nitendum est coeperit non latere, nisi etiam ametur, et delectet non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Ut autem diligatur, charitas Dei diffunditur in cordibus nostris.11 Ecce quomodo D. Augustinus praeter excitantem gratiam, quae est illa, per quam incipit non latere id quod agendum est, quando scilicet proponitur a Deo voluntati quid agat, ponit diffusionem Spiritus sancti, ut diligat, et delectetur, quod pertinet ad motum deliberatum, per illum c:in diligit. Igitur agnoscimus non victricem delectationem, qua congrue, et efficaciter vocetur homo. Sed negamus victricem esse solum ratione indeliberati motus, et concursus Dei ad illum, sed ut includit alterum concursum physico efficacem, quo ex nolentibus faciat libere, et deliberate volentes.

VII. Circa modum, quo causa intrinseca ex parte nostra, id est, 'cognitio, et contentplatio divinorum, quia proponitur ut bonum habere devotionem, concurrat ad illam, solum observanda est generalis doctrina de modo, quo cognitio concurrat ad actus voluntatis. Et iaihi maxime arridet sententia Cajetani quam acute explicat I p. quaest. L20QC, artic. II, et 1-2, quaest. XXII, artic. II, videlicet, quod bonum apprehensum concurrat in triplici genere causae respectu appetitus, scilicet, objectivae, finalis, et effectivae. Ad cujus evidentiam considerandum est, quod appetitus, cum sit inclinatio quaedam, et habet respicere rem, in quam inclinatur, quae est objectum, quod appetit; et habet respicere rationem propter quam appetit, et formam, ex qua sequitur talis inclinatio. Ratio autem propter quam aliquod

Original from

bonum appetitur, eat finis. Et haec est formalissima ratio boni, propter quam aliquid redditur appetibile, et est causalitas finalis, scilicet cujus gratia, quae dicitur motio metaphisica, quia movetur aliquid ab illo, non ut a principio incipiendi motum, sed ut a principio terminandi motum, quod metaphorice est principium, et in re finis; et dependentia a tali principio est realis causalitas, et realis dependentia : sed metaphorice est motio, quia finis realiter est causa, metaphorice principium, quia ab illo non incipit motus realiter, sed intentionaliter (73[^]) : efficiens autem est id a quo incipit motus et quia motus semper terminatur ad esse reale, ideo dicitur aliquid finalizare ratione ipsius esse realis, non prout realiter existit, sed prout realiter potest terminare motum, et apprehendi ab illo.

VIII. Forma autem ad quem sequitur inclinatio dicitur effective ad habere ad talem inclinationem, et causare illam effective, quia omnis inclinatio sequitur ad aliquam naturam, seu formam ut effectus, et proprietas ejus. Est autem differentia inter inclinationem, seu appetitum naturalem, et elicium, ut ait D. Thomas I part. quaestione XIX artic. I, quaestione LXXX, artic. I, quod appetitus naturalis sequitur ad formam naturalem in quantum naturalis est, scilicet in quantum caret cognitione : forma autem in carentibus cognitione est determinata tantum ad unum. Unde, et inclinatio quae talem formam sequitur est determinata ad id quod sibi naturale est. Appetitus autem elicitus consequitur ad formam cognoscitivam, in quantum cognoscitiva est. Forma autem cognoscitiva in hoc elevatur supra non cognoscitivam, quod non solum habet suum esse proprium, sed etiam fit alia extra ad per cognitionem, et receptionem specierum, quibus latentianaliter fit alia, ut ostendit Thomas I part. quaest. XIV, art. I. Igitur inclinatio, quae sequitur ad talem formam oportet, quod non solum sequatur entitative ad entitatem formae, sed etiam ad apprehensionem formarum, quas intentionaliter recipit. Et ideo talis appetitus non solum appetit aliquid determinatum, quod pertineat ad proprium esseD[^]JS©-0- Q[^]stiam 0ai

quae sunt extra se. Et ideo ut aliquid extra se determinate appetat, debet consequi et nasci, non ex determinatione entitativa formae, seu naturae, cujus est appetitus, sed ex determinatione rei apprehensae, id est, non solum sequitur a natura, in quantum est natura, et aliquid in se, sed in quantum est apprehendens, et intentionaliter aliud extra se.

IX. In quantum ergo forma apprehensa causat inclinationem ad seipsam ut est in re, dicimus objectum cognitum effective causare appetitum, seu actum voluntatis, non ut causa effectiva simpliciter, sed ut ratio agendi, et forma ad quem sequitur appetitus elicitus; sicut ad formam naturalem, ut naturalis est sequitur appetitus naturalis. Ita tamen quod ad formam apprehensam potentialiter, id est, ad potentiam apprehendendi sequitur appetitus elicitus potentialis, seu potentia appetendi : ad formam autem actualiter apprehensam sequitur actus appetendi. Et ex hoc etiam patet differentia inter speciem impressam ad causandam intellectionem, et objectum apprehensum per causandum appetitum; quod species impressa in quantum species, solum habet succedere loco objecti, et ejus vices genere, in quantum objectum est ; objectum autem, ut objectum est non dicit causam effectivam. Et ideo neque species reduplicative, in quantum species importat efficientiam in intellectione; sicut neque signum ut signum, respectu signati. Ad vero objectum apprehensum non solum habet rationem objecti, sed etiam principii respectu appetitus eliciti, quia prout elicitus non sequitur ad formam naturalem, ut naturalis est, sed ad apprehensam, et intentionalem. Videatur Cajetanus in locis citatis.

X. Circa id quod dicitur articulo quarto de effectu devotionis, illud oportet explicare, quomodo distinguatur effectus, et actus, solet enim (737) uno actu, vel passione oriri alia, ut ex amore gaudium, et desiderium, et ex uno peccato aliud, ut ex vitiis capitalibus oriuntur alia vitia, et similiter hic ex devotione dicit S. Thomas, oriri laetitiam, et etiam tristitiam, et supra quaest. XXVIII et quaest. XXIX posuit ex charitate oriri gaudium, et pacem tamquam effectus operis. Querimus quid in istis fit esse eff[^]quo genere cau-

r.ae efficiatur ab llll*,yorbi c»*atIR gau-
dlun r'c more, ait devotione. cl quiden
no a oet actus ejue.

H. 3erio:ieOir, quod orole effectum*,
cui In potentiis anlose causatur. rei eat
haMtue, v:l netu a, et ad habitu» reduc-
ilue id, cuod habet ratione*, et nodua dis-
positionis habitualis, eoae non -isrrsnt
nd >eri'oolto:en habitae. Coionto er;o
habitus aon isrtinet ad 'ranceas, cula
constat fieri effective a ootentia ;>er l-
teratior.eu aefeiuu; do quo i. Vhoas 1-2,
quaeet. LI, et aoqueniibae; netae mtoo
causari poteei rol directe, et iruedlato
eeu ellectlvo, ot eic procedit ab habitu,
et notcatia, a qua hebet irjeclea, quia
actae cMitr.tur ab habita elbi *1>lll, ut
a teiperbin crusatar actae superbiae, ot
nb hunllltatc actue hunllltatle, ot ele
flo siaulle. Poteet etlax oriri aliquis
actae, rivo la eodeu. nlrc la dlotlncta
ootoatla ab aliquo habitu, nat actu, non
cula liaedlnto cauoctur ab llio, eoi quia
emeatur ab llio cognitio, et <3 trohonalo
slllcujue objecti ad haber.dan alteras ac-
tus. It tanc leto dicitur «ffactus prisd,
ot non actuo ojue, Tobl gratia, habet or
llqula actu* anorls, eX foc sequitur ac-
tae dolocetationln, nat doeidorll, roa quo
Bodoruneu taacuan actue ollicitae ob ax*o-
re, sed cala cx oo, cuod aliquis ocat,
t rui eu an or dispositione qua afficitur ad
ll'ad objectus, soocultur, quod ao^rohec-
ii.t illud at coaTenloas, et eonjusotun,
et cle cuoat delectationes; vel ut absone
ot sic caneat doeidorlun.

-JI. Slailter vitiis capitalibus sl
aliquis, rerbl jratio nnat gulan, ax hoc
oritur cuod np r ah cadat ab boraia sairrl-
llnton, 'munditia*, etc. St respecta
lllorun gula est vitia* Ctuitirlo, quate-
nus ox esore cd iulnn disponitur hero, ut
ojprohoBdr. llla tatauqa bona; at ron re-
fugiat Incurrero In llla proptor „alna,
propter ras agl? matna, ot at
fine*, oleat optlao aspllcat Oaf.tanis In-
fra, quaeet. CSLVXX, nrt. T. It oodea
odo hic explicavit S. lbo nas laetltiriu.
ait trlrlltljuk^cee eff-

defectuus. et qua emeatur devotio, re-
sultat etlm ^radici', uct tristitia,
eocunCun ruod proponito:* alloud ut be-
roo oonTenima, rast at ralun dioconvcai-
ens, et hoc non solus ia voluntate, eed
etltn scdlnte copitlore phantasiae
in appoti tu sensitivo einlls pasrlonse
cibibit poscunt. I-o, st lamntloaes
corporis, quae ex hojaaoadl passionibus
c «usuri solent nedlaats apprehensione
arduae, qua cosaovetur appetitus, fio-
rl docet S. rion&e I part. g&acst.
CXVLI, art. III ad tertian. Itaque e::
effectu seu a:tu ad anu.; objectu», nnnot
hoso dispositus, et proportioiatnn ad
ooncluian&ac convenientia, vsd discon-
venientia* oirca aliuc actun. ait objeo-
tun. It tunc «l mediante tali «*pro-
hosalonc actue lile proc*3«t dicitur
Ectus, non actue prlul illius actue.

ratione explicari egregie Orjota-
nus eiallitudlnen eese c«i*«b murie
1-2, quaei. XC7XI. art. XXI.

XIII. » slnlllter lntallgiina. quo-
rodo vlrtu» allqaa exletene in volunta-
te possit luperae aliis, cos tsier. lo-
porlun ait actua lntollociae, at cocet
b. Thonno 1-2, oa«ost. X7II, crt. I (7'u)
quia videlicet nedlante apprabenslone
offic@clter ordinativa ejue quod facien-
da* est, lxrperot, et habet pro effectu
aliquid lnjeratun. ^iac tan«; apprehen-
sio ordiactivr., quia orltar e- diwosl-
tlone. qua alicnle eet dlsportue >er
aliqua» vlrtatea roluntntlo, et ex illa
habet efficacias a.' lr.tlTa.-Asn, dicitur
imerluc eoae nctuo ejao. 3o ov.ar per-
tinent ad xoi'ua ha.bndl rsdlatlores,
et qaoxodo cx ll'a ceaeeter dnierdo, ei
laetitia In anlna <<t allcuuaio a
icfUi-Jatar, videantur In ne-leirc Tr-
re«e, hic, et Sssrcs supra loco citato,
cap, VIII et IX. ^iae vero pertinent
ad contetnlatlona* ipsae prout ecinci-
dit cub oratione rcatall; et <r *
io illa vio pllr. stlra, llltdna-lva, et
ahltlva, cun non arlre.eent ai «esco-
tla» devotionis, ned orati:sls. eonn: ^-
us ooeuentl claoetlone attln-si».

Excedito actu religionis, quo ipsa voluntas offertur Deo, qui est principalis actus ejus, utpote majorem includens causalitatem in reli- a_uos, quia voluntas caetera omnia movet, et qui propinquior est religi- oni existenet in voluntate, transit S. Thomas ad actum religionis, quo offertur, et subhicitur intellectus Deo, et quo ascendit ad ipsum ouar- si oblatus, et subjectu» ei, quod fit per orationem. De qua in praesen- ti quaestione decem et septem articulos concludit. In primo resolvit orationem esse actum appetitivae virtutis, seu cognoscitivae, quia de oratione loquimur in praesenti prout significat quamdam deprecationem , et -oetitiondm secundum quod dicit Augustinus, quod oratio petitio quae- dam est; petere autem, sive deprecari ordinationem quamdam importat, prout scilicet homo disponit aliquid per aliud esse faciendum ; ergo pertinet ad rationem dujus est ordinare, propter quod philosophus dixit: " Quod ad optima deprecatur ratio, " et Cassiodorus : n Quod oratio di- citur quasi oris ratio.n

In secundo articulo resolvit convenientissimum esse orare. Et rofuta- tis erroribus quorundam dicentium hujusmodi exercitium vanum ess^, eo quod res humanae divina providentia non reguntur : et aliorum utilitatem orationis excludentium, quia omnia in rebus humanis ex necessitate con- fingere dicebant, conclusionem suam probat ex eo, quod Deus non solum disposuit, qui effectus in nobis fiant, sed etiam ex quibus causis, et quo ordine proveniant. Inter alias autem causas assignatur oratio. ITon enim propter hoc oramus ut divinam dispositionem immutemus, sed ut im- prejsreraus, quod Deus disposuit per orationes sanctorum impleri, et jux- ta G-regorium j (ut homines postulando mereantur accipere, quod eis Deus omnipotens ante aaeula disposuit donare) Oportet ergo orare, et non deficere, ne fructibus orationis careamus. In quo Cajetanus nostram mira- tur stultitiam, qui in caetaris effectibus causas medias adhibemus, ne ^ana reddatur expectatio nostra; in fructibus autem orationis somniamus tamquam si oratio non causa, vel causa vilde remota osset, quod fit ut somniantoB in causis nihil nercipiamus in fructibus.

In articulo tertio resolvit orationem esse actum religionis, quia ner orationem homo exhibet reverentiam Deo (quod est proprium religionis) in quantum ei se subicit, et profitetur orando se eo indigere; ergo adi. religionem pertinet orare, per quod maxime ^eus honoratur, cum ipsi . subiciamur petando ut omnium creatori, provisorio, ac redemptorl.

In articulo quarto, resolvit solum Deum debere orari, quia omnes ora- tiones nostrae ordinari debent ad gratiam, et gloriam consequendam, quam solus Deus dat, et sic ad eum quasi ad principium per quem deside ri a nostra sunt implenda dirigi debet oratio; licet etiam sanctos oremus, non ut per quos orationes nostras Deus cognoscat, sed ut eorum precibus, et meritis orationes nostrae sortiantur effectum.

In articulo quinto, resolvit aliquid determinatum debere in orati6ne a Deo peti, videlicet ea quae malum eventum habere non possint, et quae in beatitudinem secure nos perducant, ut patet ex eis quae in oratione Dominica discipulos suos docuit exposcere Matthaei sexto, et Lucae unde- cimo.

In articulo sexto resolvit temporalia posse a Deo petit in oratione, r.on quidem principaliter, et ut in eis finem constituamus, sed ut admini- cula quaedam quibus ad beatitudinem adjuvemur, in quantum scilicet per ea vita corporalis sustentatur, et nobis deserviunt ad actus virtutum.

In articulo septimo, resolvit pro aliis dobere nos orare, quia non so- lum dobemuiThohic boba, desidorare, sed aliis (hbd'lenim bortinet ad deleo- DigitizedWVjUOGiC INDIANA UNIVERSITY

rationem quam pro "inis impendere deoamus) illud autem debemus orando petere quod debemus desiderare; ergo sicut pro notiis orare debemus, sic pro aliis.

In articulo octavo, resolvit debere nos pro nraicis orare, quia debemus inimicos diligere; a nostris ergo communibus orationibus, qua pro aliis facimus, inimicos non excludere necessitatis est, pro eis tamen specialiter orare perfectionis.

In articulo nono, resolvit convenienter esse designatas septem petitiones gratiationis Dominicas, quod praeter auctoritatem Christi instituentis, constat ex eo, quod in tali oratione omnia quae petere, et eo ordine quo petere debemus, assignantur ut videre est in littera, brevitatis causa hic omissa.

In articulo decimo, resolvit oratio proprium esse creaturae rationalis, quia ut dictum est, oratio est actus rationis per quam aliquis cupiorem deprecatur; ergo ei est proprium orare, cui convenit rationem habere, et superiorem quem deprecari possit. Divinis autem Personis nihil est superius; bruta rationem non habent; ergo proprium est creaturae rationalis orare.

In articulo undecimo, resolvit sanctos qui sunt in patria pro nobis orare, quia oratio pro aliis ex charitate provenit; ergo quanto sancti perfectioris sunt charitatis, tanto magis pro viatoribus orant; habet enim hoc divinus ordo ut ex superiorum excellentia in inferiora refundatur, sicut ex claritate solis in aerem.

In articulo duodecimo, resolvit orationem communem debere esse vocalem, non singularem, quia communis est quae per ministros Ecclesiae in persona totius populi fidelis Deo offertur; ergo oportet quod innotescat populo pro quo profertur. Singularia autem vocem non petit, licet voce possit uti vel ad augendam, et excitandam devotionem, vel ut etiam vox Domino serviat, vel quia ex redundantia ab anima in corpus, et ex vehementi affectione resultat, secundum illud Psalmi XV ; Laetatum est cor meum, et exaltavit lingua mea.

In articulo decimo tertio, resolvit attentionem esse in oratione necessariam, necessitate secundum quid, seu ad melius esse. Merendum autem in oratione saltem in prima intentione, qua aliquis ad orandum accedit, est simpliciter necessaria, et similiter ad impetrandum id pro quo orat. Si autem prima intentio desit, oratio nec meritoria est, nec impetrativa.

In articulo decimo quarto, resolvit orationem diuturnam esse debere secundum causam suam, nempe desiderium charitatis a quo procedit, omnia enim in gloriam Dei facere debemus; non vero in se ipsa, quia oportet aliis operibus occupari.

In articulo decimo quinto, resolvit orationem esse meritoriam, sicut et quemlibet alium actum virtutis in quantum procedit ex radice charitatis.

In articulo decimo sexto, resolvit peccatores orando aliquid impetrare a Deo, si enim peccatores non exaudiret, frustra diceret publicanus : Domine -pro-peccatoribus esto mihi advocator.

In articulo decimo septimo resolvit, convenienter assignari partes orationis, obsecrationes, orationes, postulationes, et gratiarum actiones, quia orans debet accedere ad Deum, quem orat (ecce oratione, quae est ascensus mentis in Deum) debet etiam petere, sive determinative (ecce postulationem) sive indeterminate quod nominant supplicationem. Item requiritur ratio impetrandi, et hoc si ex parte Dei, est ejus sanctitas, secundum illud Daniel IX ; Pronter te metinsum inclina Deus meus aurea tuam (ecce obsecrationem) si vero ex parte petentis, est gratiarum actio, quia de acceptio beneficiis gratias agentes meremur accipere potiora.

disputatio ion.

D2 PERTHOKTISUS, ET REQUISITIS AD ORATIO17EIL.

ARTICULUS I.

Utram oratio sit actus aronetitivae virtutis ?

I. In titulo ly oratio sumitur prout comprehendit ornes partes orationis, scilicet, obsecrationem, postulationem* orationem, et gratiarum actionem quas . ^homas numerat in hac ipsa quaestione art. XVII. Et de omnibus currit difficultas ut de partibus sub nomine orationis comprehensis, an pertineant ad actum appetitivae virtutis. Conclusio est affirmativa, quem probat sanctus doctor primo in argumento Sed contra auctoritate Isidori, quia : n Otfcare, inquit Isidorus, est Idem quod dicere:n dictio autem pertinet ad intellectum, et est actus ejus: ergo et oratio. Posset tamen quis eludere vim argumenti explicando Isidorum de oratione vocali, non mentali. Sed est ridicula evasio, nam hoc modo nihil peculiare diceret Isidorus de oratione; nam etiam imperare vocaliter, eligere vocaliter, condonari, syllogizari, et reliqua omnia vocalia sunt dicere. Si ergo sensus Isidori esdet, quod orare vocaliter est dicere, nihil explicaret de ratione ipsa orandi, sed de oo, quod habet in quantum vocalis est. Dicere autem quod oratio, in quantum vocalis est, est quoddam dicere, est explicatio ridicula. Igitur loquitur Isidorus de oratione, quantum ad, propriam rationem orationis, ut comprehendit interiorem et exteriorem.

Unde ratio D. Thomae fundata in tali auctoritate efficax est. Quomodo autem oratio sit dictio, et an supponat pro dictione, seu conceptu vocis, vel pro conceptu rei, ut dicatur esse in intellectui statim contra Suarez disputabimus.

II. In corpore articuli probat Thomas eemdem conclusionem praesupponendo tria, ex quibus pendet ejus ratio. Primum est, id quod dicit Cassiodorus explicando etymologiam orationis, quod oratio est cuasi oris ratio : secundum est, quasi suosumptum, quod ratio est duplex, : alia speculativa, .alia

prae-

cipua differentia est, quod ratio speculativa est pure apprehensiva rerum; ratio autem practica non solum C3t apprehensiva, sed etiam cansaiiva : tertium est, alterius subsumendo, quod dupliciter aliquid est causa alterius, uno modo perfecte, alio modo imperfecto : perfecte quando effectus totaliter, et perfect subditur potestati causae, et ita potest imponere necessitatem; aut coactionem, vel moralem, vel physicam, ut fiat talis effectus : innerfecte autem quando effectus non subditur totaliter, et perfecte potestati causae, et ideo solum imperfecte, et quasi dispositive potest illum causare, quasi indigens altera causa, ut talis effectus exeat. Et sic cum ratio practica sit causa, (7^2) potest similiter esse pausa, vel perfecte, vel imperfecte. Perfecte quidem, quando totaliter potest sibi subdere effectum, ct quasi necessitatem, et coactionem moralem e imponere, et sic se habet quando imperat non solum aliis potentiis, sed etiam aliis hominibus sibi subditis. Imperfecte vero, quando affectus non subditur ei totaliter, sed disponit ad illum inducendo, persuadendo, aut petendo, etc.

III. Ex his ergo ostendit D. Thomas suam conclusionem : Utrumque istorum {scilicet imperare, et petere } importat ordinationem : ergo -pertinet ad rationem seu modum causandi per rationem. Consequentia patet, quia proprius modus causandi per rationem est causare ordinando : ergo quod innortat ordinationem, importat aliquid rationis; antecedens vero probatur, quia tam per imperium, quam per orationem disponit homo, quid sit faciendum per alium; ergo importat ordinationem. Et hinc elicit D. Thomas definitionem orationis traditam a D. A uguatino et Damasceno, o_uod

scilicet, ratio est petitio quaedam, et eundem oratio ad Deum est petitio decentium a Deo; petitionem autem seu deprecationem philosophus in ratione posuit, dicens : " Quod ad optima deprecatur ratio?

IV. 3r auctoribus, qui doctrinam D. Ithomae non profitentur, quidem disconveniunt in conclusione, negantes orationem esse actum intellectus, sed voluntatis, ut Joannes de Medina codice de poenitentia, tractatu de oratione, cap. II. Quidam vero non admittunt rationem D. Ithomae positam in corpore, existimantes inferius esse actum voluntatis, et ordinationem illam, quam ponit S. Ithomas pertinere ad voluntatem, inter quos enumerantur S. Bonaventura, Ocham, 'umainus, et alii; quidem de^tque partim admittunt, partim rejiciunt illam S. Ithomae conclusionem : existimant enim actum petitionis in quo praecipue consistit essentia orationis, posse fieri locutione quadam interiori, eo modo, quo homo interior loquitur, et tunc consistere in actu intellectus, non quo concepimus res, sed quo concipimus voces, quasi per conceptus non ultimos, quia hoc modo solum existimant, nos loqui ad Deum in hac vita, quasi imaginando voces, quibus interior loquamur Deo. Si autem removeantur conceptus non ultimati vocum, et solum concipiamus res dirigendo conceptum ad Deum; tunc dicunt orationem non esse actum intellectus, sed voluntatis, quia so habet tunc ad modum locutionis Angelorum, quae est actus voluntatis, quia consistit in directione unus conceptus ad alterum n- delum, quod fit per voluntatem. *ta pater Suarez II tomo de religione, lih. I, cap. III et IV. St mihi videtur S^{aroz} procedere ex eodem fundamento, quo illi qui n- ant ordinationem, et imperium esse actum intellectus; dicit enim ipse conceptum per locutionem interiori ordinari ad Deum; hanc autem ordinationem fieri per actum voluntatis. Unde et in tomo de legibus, lih. I, cap. V, licet proarabilem judicet sententiam, quae dicit l&- gem actum esse rationis magis autem se inclinat ad oppositam, quod scilicet consistat in actu voluntatis.

V. Iota difficultas in hoc articulo reducitur ad duas propositiones D. Ithomae. Prima est, quam saepissime repetit in aliis locis, scilicet, quod ordinatio est actus rationi^T^{ha}^jnim propositi-

tionem fundat S. Ithomas, quod imperium est actus rationis; et similiter lex, et oratio, et votum. Et loquendo etiam de actibus Dei, in hoc fundat, quod praedestinatio sit actus intellectus, et (7³) non voluntatis. Unde haec propositio est fundamentalis in S. Thoma, et ejus resolutio valde necessaria, et difficilis satis ad intelligentiam quia cum ordinatio pendeat a ratione proponente, et a voluntate movente, difficile est judicare quid importet in recto et formaliter, et praesuppositive, et quare potius dici debeat, quod substantialiter et in recto supponat pro intellectus, seu cognitionem praesupponendo motionem, quam pro motione praesupponendo judicium, sicut in aliis actibus, qui pendent etiam ab utraque potentia ut in electione, et intentione videmus quod in recto inordinant actum voluntatis, et praesuppositive ordinem rationis, St ergo difficultas ad assignandam hujusmodi differentiam. Sechin^{&a} etiam propositio, in qua difficultas est, de ipsa oratione, quia adhuc dato quod ordinatio sit actus rationis-formaliter et in recto, restat videre an oratio essentialiter consistat in ordinatione, vel in aliquo actu antecedente, vel subsequente. In his duobus tota hujus articuli resolutio pendet.

VI. Circa primam propositionem supponimus tamquam certum ordinationem efficacem, et quemcumque actum, qui in ordinatione consistit, pendere a duplici potentia, scilicet ab intellectu, et voluntate, quia aliquid de utraque participat. St admittimus etiam tamquam probabilius, quod procedit elicitive ab utraque potentia, secundum quod una potentia agit in aliam : hoc enim ex dictis supra quaestione L20CCC, articulo IV, constare potest, ubi determinavimus posse actum unius potentiae elici etiam ab alio, verbi gratia, actus intellectus a voluntate, vel e contra, quia istae potentiae ita ad invicem novent se, quod una potest agere ex virtute participata ab altera, ut docet S. Ithomas quaest. XXII de veritate, art. XIII. St quando virtus illa participata ex motione alterius potentiae ita concurrat ad actum, quod tribuit illi aliquid formaliter pertinentis ad suam specificationem, et essentiam, dicitur actus elicitive procedere a tali virtute nartificitar et consequenter a t^o-

tentia participante, et simul etiam a potentia nota. Et hoc modo cum interius in sua intrinseca specie dicat aliquid voluntatis, et aliquid intellectus, quia essentialiter dicit ordinationem cum motione, et idem habent alii actus supra munerati; ideo stat "bene, quod isti actus elicitive procedant ab utraque potentia secundum diversas rationes, ut loco citato explicavimus. Supposito ergo, quod utraque potentia concurrat ad istos actus, et elicitive concurrat, quia id, quod habet actus ab utraque potentia pertinet ad ejus speciem, et essentiam; cum istae duae potentiae non possint ex aequo concurrere ad actum, sed una in virtute alterius, et ut mota ab altera, a qua participat virtutem.

VII. Difficultas restat in assignare in istis actibus, quae potentia se habeat ut movens, et quae se habeat ut mota, ut inde intelligamus, quid in actu se habeat tamquam materiale, et tamquam formale: semper enim potentia mota praebet actui id quod magis materiale est; potentia autem movens id quod magis formale; unumquodque enim movetur in quantum est in potentia, et movet in quantum est in actu. Et ideo actus procedens a potentia mota, et movendo correspondet potentiae motae, quantum ad id quod naturalius, et potentialius est; potentiae autem moventi quoad id, quod est formalius. Actus autem simpliciter pertinet ad illam potentiam, a qua accipit entitatem materiale, et substantialem. Hac enim ratione posuit S. Thomas electionem esse (7^a) simpliciter actum voluntatis, et non intellectus; 1-2, quaest. XIII, art.

VIII. Ad hujus evidentiam considerandum est, quod ordinatio est duplex; altera activa altera passiva; passiva quidam est ordo ipse, prout invenitur in rebus ordinatis, sive inter se, sive ad unum tertium; activa autem ordinatio est actio procedens ad alterum ordinandum, et ponendum ordinem in rebus. Potest autem poni ordo in rebus dupliciter. Uno modo quasi materialiter faciendo res, quae susciunt ordinem, quod est ordinare ex parte materiae; alio modo formalissime ex parte ipsius ordinis; ita quod ordo ipse sit primo, et per se intentus a tali agente. Non autem dicitur ordinare id quod ^{est} ⁱⁿ ^{se} ^{ipso}, sed se-

cundo; quod animus habet ordinem a casu, et quasi materialiter non dicitur fieri ab agente ordinante, quia non fit sub ratione, et intentione ordinis, sed ex alia intentione processit res ipsas habere ordinem, sicut si ab aliquo agente naturali casu fieret aliquod artefactum, verbi gratia domus, vel statua. igitur certum esse debet, quod ordinare formalissime loquendo, importat actionem ordinis, habendo pro natione formali, et intentam insum ordinem; ad illam ergo potentiam primo, et per se pertinet ordinare ad quam primo, et per se pertinet habere pro formali objecto ordinem. Ordo autem, ut dicit S. Thomas supra quaest. XXVI, articulo primo, includit ordinem aliquem prioris, et posterioris secundum relationem ad aliquod principium; relatio autem non potest primo, et per se intendi, nisi ab agente intellectuali, quia agens intendens relationem formaliter, oportet, quod formaliter sit comparativum, quia relatio nascitur in aliquo ex eo quod comparatur ad aliud extra se. Unde faciens relationem formaliter est agens comparativum unius ad alterum, quod nulli agenti naturali convenire potest; omne enim agens intendit producere rem in esse, producendo illam extra causas; et ideo semper intendit esse in, non vero esse ad. Si ratione (ut dicitur in quinto physicorum) relatio ut relatio, non est terminus primarius alicuius agentis; nullum ergo agens naturale est primo, et per se formaliter comparativum, et ordinarium, quod est directe intendere relationem et ordinem.

IX. Similiter neque appetitus, et Voluntas est primo, et per se agens comparativum, quia modus agendi per se appetitus est per ordinem ad res in se. Dum enim voluntas non trahat res ad se, sed potius trahatur ad res, non pertinet ad illam comparare unam rem ad alteram, sed inclinari ad res ipsas secundum bonitatem, quae sunt appetibiles. Et ita si modus ejus agendi est trahi a bonitate rei, non relinquitur ei locus, ut de una re faciat ordinationem ad alteram. Intellectus autem qui trahit res ad se, et ex una procedit ad alteram, potest comparare, et attingere formaliter habitudinem unius ad formaliter habitudinem unius ad alterum; habet ergo ordinem, et

primam rationem ordinandi res; sicut, et comparandi, et instituendi habitudinem unius ad alteram. Appetitus autem non habet in se radicem comparandi, sed solum tendendi ad res, prout in se sunt per modum ponderis, et inclinationis ad bonitatem, quam habent. Unde nisi supponantur comparatae inter se, et habitudinem* habentes, appetitus non facit ipsam comparationem, et habitudinem, quia appetitus non facit sibi objectum, cum non habeat illud in se, neque formet illud sicut intellectus, sed ab exteriori bonitate, et appetibilitate trahatur. Qua ratione appetitus in ordine, ad suum objectum est potentia magis passiva^{Cj^}) quam intellectus, ut determinat D. *hom⁸ 1-2, quaest. XXI, art. II.

X. Restat ergo, quod si appetitus fertur in res ordinatas, hanc ordinationem ipse appetitus non faciat, sed supponat; potentia autem primo, et per se ordinans, et faciens habitudinem ordinis est potentia intellectiva, quia haec habet in se radicem ordinandi, et comparandi, eo quod non fertur ad res, nec trahitur ab illis sed trahit eas ad se, et intra se format, et concipit, et comparat. Et inde est, quod etiam ipsa virtus charitatis, quae est suprema in voluntate, et attingens ultimum finem, non est primo, et per se ordinans, sed ordinata, juxta illud Oant. I : Ordinavit in me claritatem. 3h: quo colligit s⁷ ^hornas supra quaest. SCVI, art. I, quod charitas habet ordinem in objectis diligendis, non quasi ordinans, sed quasi ordinata, quia ordinare, inquit rationis est, charitas autem ordinata habet ordinare reliquas virtutes ; e contrario vero intellectui attribuitur ordinare primo, et per se, juxta illud commune dicendum philosophi : Sapientis est ordinare.

XI. Dices : Haec habitudo, quam format intellectus in se, solum est ratio rationis, quia est relatio facta ab intellectu : ergo ex hoc non poterit ratio practica causare ordinationem realem, sed solum rationis; hoc autem est falsum, nam artificialia, quae procedunt a ratione practica per artem, important ordinationem realem in rebus ipsis existentem; sicut artefactum domus est aliquid realiter ordinatum secundum partes suas, Et similiter moralitas actuum, quae procedit a ratione

la⁸ rationis, et prudentiae, dicit respectum realem ad regulas rationis.

XII. Respondetur, quod relatio dupliciter potest formari intra intellectum, uno modo in quantum est praecise cognita, alio modo ut intenta, et ut finis. Intellectus enim practicus, et speculativus differunt fine, quia speculativus est propter cognosci; practicus autem propter opus. Et ideo potest aliqua relatio formari ab intellectu, vel propter cognosci tantum ipsius relationis, et sic solum acquirit relatio esse cognitum, et est relatio rationis : vel potest formare relationem intellectus propter operari ipsius relationis, intendendo illam exhibere in re, et sic non est relatio rationis, sed operabilis a ratione. Itaque relatio, seu habitudo ut intenta, non est relatio solum cognita, et consistens tantum in cognosci, sed derivabilis a cognitione ad rem : et ideo potest inveniri realiter, relatio autem quae solum cognoscitur, vel ex cognitione resultat, et non intenditur ut ponenda in re, est relatio rationis : ratio autem practica non solum format relationem, et ordinem, praecise cognoscendo illum, sed tamquam opus faciendum, et ponendum in re. Et ideo bene stat, quod in artificialibus, et moralibus ordo descendens a ratione practica sit realis; sed quia formaliter non potest intendere istum ordinem, nisi comparando unum extremum ad alterum, ideo oportet, quod ordinare pertineat ad potentiam comparativam, et cognoscitivam. Et quod intellectus practicus formet hoc modo ordinem, et relationem, patet ex eo, quia opus faciendum verbi gratia, domus fabricanda formatur intra intellectum artificis, non tamen domus est aliquid rationis, sed aliquid factibile in re; sic etiam ordo ponendus inter ipsas partes domus, ut inter lapides et ligna, est ordo intentus ab artifice, et formatus, ab intellectu practico; et ideo non est relatio rationis.

XIII. Stabilito ergo hoc principio, quod ordinare, formaliter loquendo, (7⁶) est actus rationis, restat applicare illud ad actus particulares, et videre, an substantialiter sit formalis ordinatio. Ad hoc ergo cognoscendum in istis actibus, quae dependent a duplici no-

tentia, mota et movento, elicienda est regula ouaedam ex D. Thoma 1-2, quaest. XIII, articulo primo, quod semper id, in quo perficitur huiusmodi actus, est quod materialiter, et substantialiter a se habet in illo : et ideo ad illam potentiam pertinebit, ut ad motam, et directe, a qua habet id in quo perficitur talis actus; et ad illam potentiam pertinebit praesuppositive, et ut ad moventem a qua habet quasi inchoationem, et ordinem incipiendi, secundum quem ordinem fit talis actus. Hac regula utitur S. Thomas ad ostendendum, quod electio est actus voluntatis, et non rationis, loco proxime citato : " Quia, inquit, perficitur electio in motu quodam animae ad bonum, quod eligitur : et ideo electio actus est appetitivae potentiae." Quid sit autem id, in quo perficitur electio, explicavit idem sanctus doctor quaestione XXII de veritate, articulo XV, ubi inquit ; « Si ultima acceptio, qua aliquid accipitur ad prosequendum, est electio, quod quidem non est rationis, sed voluntatis, quia ratio quantumcumque ratio unum alteri praeferat, nondum unum est alteri praeacceptum ad operandum, quousque voluntas inclinatur magis in unum, quam in aliud." Haec D. Thomas. Idem eandem doctrinam insinuavit in II, dist. XXIV, quaest. I, art. III.

XIV. Itaque considerandum est, quod actus, qui procedit ab aliqua potentia non absolute, sed prout movetur ab altera, et sic dependet a potentia mota et movente, talis actus procedit, ut motus quidam, cujus initium est in potentia movente, et exercitium est per potentiam motam, in qua perficitur motus, quia in ea attingit rem, et objectum, quod intendit. Videmus enim in motu corporali, quod quando concurrit ad aliquem motum potentia movens, et potentia mota, ut manus, et baculus, motus non attingit lapidem, prout incipit a manu, sed prout exercetur in baculo : et ideo ibi perficitur ubi ultimate attingit lapidem. It similiter quando mare fluit, et refluit ex motu lunae, quia talis motus non perficitur in coelo, sed in mari, ideo pertinet ultimate ad mare, et in illo subjectatur, et illud denominat, non vero lunam.

XV. Sic ergo in istis actibus, qui non pertinent ad aliquam potentiam absolute, sed prout movetur ab altera, attendendum est id, in quo perficitur actus, et quod

ultimate intenditur, et ad illam pertinebit substantialiter, et materialiter, et illam denominabit, et in illa erit subjective. Verbi gratia imperium dicimus, quod pertinet substantialiter ad intellectum, et subjectatur in illo; praesuppositive autem ad voluntatem, ut patet ex illa doctrina D. Thomae quaest. 3QCII de veritate supra citata, quia quantumcumque movet voluntas, non tamen habet in voluntate ultimum in quo imperium perficiatur, et quod intendit, quia cum imperium sit motio voluntatis ad alterum, ut moveat alterius voluntatem, vel potentiam ad exequendum, oportet quod non moveat illum motione caeca, sed manifestativa ejus, quod debet facere. Unde per manifestationem, quasi per baculum debet movere : si enim prius manifestare, et deinde moveret vel manifestaret ipsi voluntati moventi, ut moveret ; vel manifestaret alteri, cui vult imperare. *i ipsi voluntati moventi, restat tunc hanc motionem, et manifestationem differre ad alterum, cui vult imperare : et hoc non potest facere voluntas per seipsam, sed indiget media manifestatione intellectus, (7147) qua deferat ad alterum. Similiter si manifestatio illa inciperet fieri erga alterum deinde autem moveret voluntas, remanet eadem difficultas, quomodo possit ista motio voluntatis deferri ad alterum, ut moveatur ab illa, nisi manifestando illam alteri; quae manifestatio est actus intellectus. Quia ergo imperium est motio voluntatis delata ad alterum, quod voluntarie debet voluntarium mobile, indiget manifestatione, et directione, et ideo perfici debet actu isto intellectus, -lectio autem, et intentio, qui non debet deferri ad alterum, sed in ipsa voluntate perfici tendendo in objectum collatum, et ordinatum, ideo inchoatur ab ordinatione, qua proponitur sibi objectum collatum, et perficitur motu voluntatis tendente ad tale objectum.

XVI. Itaque obstat, quod voluntas etiam imperat sibi ipsi, aut etiam intellectui, et reliquis potentiis, respectu quarum non videtur indigere delatione suae motionis ad alterum per manifestationem. Respondetur enim, quod voluntas non imperat sibi ipsi secundum idem, sed ipsa, ut vult finem, movet seipsam per imperium ad volendum medias

non potest autem velle media, nisi proponendo illa si'oi, et ita habet locum, ut mediante ordinatione, et propositione intellectus moveat in seipsam, sicut expresse dicit S. Thomas 1-2, quaest. XVII, art. V. Non enim motio imperii deferri debet solum ad alterum suppositum, quod extra nos est, sed etiam ad ipsam voluntatem, ut ex volitione unius moveatur per imperium ad volitionem alterius. Reliquas autem potentias solum movet voluntas per imperium, quantum ad exercitium actus; exercitium autem non subditur imperio, nisi quatenus voluntarium est. In his enim, quae voluntarie fiunt, usus, seu exercitium distinguitur ab actu: et ideo imperari potest a voluntate, quantum ad exercitium, et non quantum ad speciem actus, ut notavit optime Cajetanus 1-2, quaest. IX, articulo primo; actus autem non potest recipere rationem voluntarii, nisi ut ordinatus ad finem voluntatis, Quare neque imperare, et movere potest eos voluntas, nisi per ordinationem ad finem deferatur ad eos ratio voluntarii, et imperii. Ut sic omnes actus imperati indigent actu intellectus deferente, et manifestante ordinationem, ut secundum voluntatem fiant, et si sunt actus sensibiles, ut impereptur, indigent manifestatione sensibili, qua moveatur appetitus, et membra ei subjecta. St sic omnes viivtutes existentes in voluntate, si imperant aliis, semper media ordinatione imperant.

XVII. Dices haec omnia vera esse de manifestatione imperii, non autem de essentiali, et intrinseca ejus ratione j non enim per delationem, et manifestationem imperii ejus essentia constituitur; si quidem manifestatio supponit id quod manifestatur : ergo essentia imperii non potest perfici, et consistere in actu intellectus ordinante, et deferente ad alterum i sum imperium, et dico E. Thomam quodlibeto IX, articui. XII, expresse dixisse imperium esse actum voluntatis, et rationis. Respondetur, quod essentia innerii intrinsece includit intimationem rei faciendae oi, cui inperat, ut dixit S. Ithomas 1-2, quaest. XVII, artic. I. St ideo quamdiu motio voluntatis non habet modum, et medium intimandi alteri, et ordinandi id, quod debet facere (sive alteri supposito, sive alteri potentiae) nunquam movet jber modum imperii, loquendo de innerio pronirierv.t /edk^quate ; &

liquando enim quaecumque motio, et applicatio potenfiarum dicetur (7^«) i®perium, ex eo solum quia habet motionegi, cum tamen non sit iaperium, sed usus, qui est alius actus ab inperio. De quo D. ^hornas 1-2, quaest. XVI, per totam. St ideo ante intimationem, et ordinationem ejus quod voluntas fieri vult, non datur imperium, neque manifestatio est delatio inperii, sed delatio motionis voluntatis, per quam constituitur lehperium, quia non quaecumque motio, sed intimativa et ordinativa ejus, quod debet fieri, inperium est. D. Thomas autem seipsum explicat dicens, quod cum ad innerium concurret voluntas, et intellectus : * Si istorum duorum ordo consideretur, primum est inclinatio voluntatis, et postea In principio executioni3 ordinatur, per quos debet fiori, quod electum est. St sic imperium non erit immediate actus rationis, sed voluntatis, quasi primo moventis." Sic S. Thomas, ubi sensus clarus est, quod imperium originaliter, et praesuppositively est a voluntate, ut a primo movente; formaliter autem ab intellectu, ut a perficiente, ita quod incipit a voluntate, et perficitur intimatione intellectus.

XVIII. 2x dictis colligiwr primo evidentia utriusque propositionis D. UJhoma in principio positae, scilicet : Ordinationem esse actum intellectus, et orationem perfici, et constitui ultimarte per ordinationem ad superiorem, quae est petitio. Qiod enim ordinatio sit actus intellectus, loquendo formaliter, et primario de ordinatione, satis ostelium est. Siod etiam oratio perficiatur ordinatione, quae sit petitio patet ex discursu facto, qui explicat rationem D. Thoraae hic. Sicut enim se habet imperium respectu inferioris, sic oratio respectu superioris et aequalis, ad utrumque enim deffirri debet desiderium, et intentio voluntatis intimando et ordinando id, quod volumus fieri. Voluntas autem quantumcumque desideret, non potest alteri deferre, et intimare hoc desiderium, nisi quando petit, et ordinat ad alterum id, ouod desiderat. Et licet Deus non indigeat manifestatione desiderii nostri ex parte sua, et ut cognoscat illud; tamen ex parte nostra, ut modo nostro petamus aliquid a Deo, necesse est quod non solum voluntas desideret, sed etiam desiderium Istud ele-

vet ad Deum, non ut ipse cognoscat, sed ut circa nos faciat id, quod volumus, quasi desiderium ipsum exponendo ante Deum per modum subjectionis, et recognitionis nostrae indigentiae, juxta illud Psalmi X30CVTI : Afflictus sum, et humiliatus sum nimis; rugiebam a gomltu cordis mei. Domine, ente te omne desideriummeom.

XIX. St quod non perficiatur oratio in desiderio, et in omni actu voluntatis, patet ex eo, quod "bene stat aliquem desiderare, vel intendere aliquid, non autem orare, aut petere auxilium, quia non vult ordinare, et subicere se alteri, ut ei succurrat : igitur quamdiu non ordinat desiderium, vel amorem ad hoc, quod ab altero ei subveniatur, non dicitur orare, quantumcumque velit, et desideret. St cic oratio non completur per volitionem, et efficaciam volendi aliquem finem aut media, sed per petitionem, quia oratio non est volitio medii ad aliquem finem, sed medium ipsum, quo ab altero obtinere volumus finem.

30C. Dices : Hac ratione omnes actus religionis erunt actus intellectus, et complebuntur per ordinationem, quia omnes actus religionis debent esse per subjectionem ad alterum; ergo quamdiu non ordinatur ad alterum, id est, ad Deum, quantumvis habeat quis voluntatem se subijciendi, non erit actus religionis. Oratio autem ista per modum (7⁹) subjectionis debet esse actus intellectus, quia solum ad intellectum pertinet ordinare, atque adeo omnes actus religionis erunt actus intellectus. confirmatur ex opposito, quia ex doctrina data sequitur quod praedestinatio non sit actus intellectus, sed voluntatis, contra D. Iohannem I part. quaest. XHII, artic. II, et de veritate quaest. VI, articulo primo. Sequela probatur, quia praedestinati ita moventur a Deo ad beatitudinem, quod illis non intimatur, neque ad eos defertur ordinatio praedestinationis: ergo non comoletur ordinatione intimativa ad alterum, quae sola est actus intellectus practici. Et mimiliter lex licet requirat manifestationem, et promulgationem sui ad alterum, non tamen ejus essentia in promulgatione consistit : ergo neque perficitur essentialiter per delationem, et ordinationem manifestativam motionis ad alterum : et idem argumentum]fieri potest

de imperio.

2QCI. Respondetur ad argumentum, quod non omnis subjectio ad alterum est ordinatio intellectus, neque perficitur essentialiter per talem ordinationem intellectus. Si enim aliquis se solum subicit, et recognoscit excellentiam alterius per modum servitutis, et inferioritatis ad illum, per hoc praecise non ordinat, nec disponit quid alter debeat facere erga se, sed solum movetur, et tendit per modum inferioris ad alterius excellentiam, honorando, et colendo ipsum : si autem subiciat se alteri ordinando, et intimando illi, ut subveniat sibi, et faciat aliquid erga se, tali8 subjectio debet compleri per actum: intellectus. Et haec est ordinatio, per quam subicimus nos alteri, non praecise cognoscendo ejus excellentiam, sed exhibendo, et disponendo quid ab eo velimus obtinere, tamquam inferiores a superiore.

3311. Ad confirmationem respondetur, quod neque praedestinatio neque lex, neque imperium constituitur, aut perficitur per delationem et manifestationem ipsius praedestinationis, legis aut imperii; falsu# enim esset dicere, quod manifestatio imperii, aut legis constituit ipsam legem, aut imperium, sed supponit Sed quod dicimus est, quod tales actus non possunt consistere, et ultimate perfici per motionem, et actum voluntatis : eo quod voluntas per se solum non potest movere alterum dirigendo, et ordinando illum ad aliquod objectum sed indiget actu intellectus, medio quo ordinet, et dirigat. Ipsa autem actialis delatio, et manifestatio hujus directionis non constituit, sed supponit motum dirigentem.

30311. Itaque voluntas per modum inclinationis, et ex parte subjecti habet movere caeteras potentias, quantum ad exercitium, et usum voluntarium actionum. Caeterum si oporteat etiam movere ex parte objecti eo quod voluntas intendit, quod aliquod objectum intelligatur, vel appetatur ab altero intellectu, vel appetitu, necesse est, quod id faciat mediante actu intellectus; tum, quia moret ordinando, et gubernando finem, et media; tum, quia movet intellectum, vel appgjjJ⁹ium extra se, quos neceo-

sario debet 210vere proponendo objectam: et hoc cola voluntas facere non potest, ouia sola non notest intimare alteri ob- jecto. St ideo S. EThomas 1-2, quo.est. XVII, artic. VII ostendit, quod ideo a- liqua subsunt imeerio nostro, quia moven- tur mediante apprehensione animae; quae autem noventur mediante dispositione cor- porali, non pendent ex nostro imperio; iex ergo non perficitur intrinsece secun- dum quod est in mente principis per pro- mulgationem, neque inperium per manifes- tationem, sed per actum ordinativum, (750) et intir.iativum, qui est actus in- tellectus praesupponens motionem, et ef- ficaciam voluntatis. St in universum omnic actus, qui non solum ordinatur ad volendum in se aliquod objectum, sed ut idem objectum sit volitum ab alio appe- titu, necos3e est, quod a voluntate in- cipiat, sed perficiatur per rationem, et intellectum, quia voluntas per se sola non uotest ordinare, et dirigere, et in- timare alteri appetitui objectum. Ut si- militer praedestinatio, licet pro ea par- te, qua dicit actum voluntatis divinae, sufficienter possit movere physice vo- luntatem creatam ad boatitudinem; tamen pro ea parte, qua transmittit praedesti- natum ad istum finem ordinando, et diri- gendo illum per determinata media, actu intellectus perficitur. Includit etiam actum intimativum, et manifestativum, non quidem ipsius decreti praedestinati- onis, et assecutionis beatitudinis, sed ejus, quod Habet facere praedestinatus tali modo, quo requiritur ad praedesti- nationem. Unde ex omni parte debet per- fici actu intellectus.

XXIV. Secundo, colligitug ex dictia non subsistere fundamentum uare*- libro primo de oratione, capite III et IV, ex- istimantio orationem interioram et men- talem, si non fiat mediis conceptibus vo- cum, sed per roncoptus ultimatatos, non pertinere ad actum intelledtus, sed vo- iuntatis, quod probat ex D. Thoma, et ratione. Ux D. Eiorna, quia tractans sanctus doctor de locutione Angelorum I part. quaest. C7II, artic. I, II et III dicit unum Aeolum loqui alteri ordinan- do per suam voluntatem conceptum ad al- terum ; ergo similitor Hi homo oratione interiori loquatur Deo ad modum locutio- ris angelicae, sufficit ordinatio, qua voluntas ordinet conceptum ad deum. Si entem loqui velit/TtJr^onc£]ltus vocum,

id uertinebit ad ipsum intellectum, con- cipiendo se loqui ad Deum in aliquo i- diomate verborum, ut saepe ea^ericur.

XXV. Eatio autem ejusdem Suarez ad hoc reducitur, quod in omni locutione solum duo reperiuntur : unum quod in ipso loquente fit, sicut id quod formar- irrus ad loquendum alteri; aliud ouod a loquente egreditur, id est, signum ma- nifestativum ejus, quod formamus. Hoc secundum non reperitur in oratione men- tali, aut locutione spirituali inter Angelos, vel ad Deum. Primum vero est actus immanens, qui, ut sit locutio ad alterum, debet ad alterum ordinare or- dinatione pertinente ad voluntatem, et non ad cognitionem, quia quaBCumoue co- gnitio, quamdiu homo sistit in illa, solum est locutio ad se, et non ad al- terum, quia ut notavit D. ^homas loco citato primo, articulo primo, piando mens considerat actu id quod habot in habitu loquitur sibi ipsi ; ergo non potest per cognitionem ordinare deside- rium suum ad aliorum, et consequenter nunquam poterit consummari locutio ad alterum per cognitionem, quia eo ipso quod est cognitio, solum est locutio ad se, sed consummabitur per volunta- tem, qua aliquis vult conceptum suum ad alterum ordinare, vel subijcere : posita autem hac voluntate quaecumque cognitio postea sequatur, non potest esse sine cognitione relexa, qua cogno- scit se velle; quae cognitio neque or- dinat ad alterum, neque constituit, sed supponit locutionem. Ut haec praecipue habent locum in locutione creaturae ad Deum; nam licet in locutione spirituali unius Angeli ad alterum possit dici, quod loquens debet aliquid imprimere et generare de novo in audiente nedi- ante intellectu, quatenus reddit ei de novo intelligibile quod erat occultum, et ignotum, tamen in locutione ad Deum hoc (751) dici non potest, cum non indi- geat, quod fiat ei intelligibile mani- festum aliquod objectum, et consequen- ter neque per actum intellectus ordina- ri debet ad illum.

XXVI. Haec feanen omnia ex dictis ex- plicantur. Ut ad locum quidem S. !?ho- mae respondetur, quod expresse doctor sanctus ponit locutionem Angelorum con- sistere in intellectuali operatione, sic enim dicit quaestibus illa CVII, art.

IT., ostendens, quod distantia localis non insedit locutionem in Angelis.

"Respondetur, inquit, dicendum, quod locutio Angeli in intellectuali operatione consistit, ut dictis patet (id est in articulo primo illius quaestionis) intellectualis autem operatio abstrahit a loco, et tempore : " ergo et locutio Angeli non impeditur per distantiam loci. Si ergo D. Thomas dicit, quod secundum dicta sua, locutio Angeli consistit in intellectuali operatione, quomodo intelligi potest D. Thomas sicut dicit Suarez quod consistit in actu voluntatis ? Et melius in II, dist. XI, quaest. I, artic. III, in fine corporis inquit, quod in Angelo : "Quando speciem conceptam ordinat, ut manifestandam alteri, dicitur verbum cordis; quando vero ordinat eam alicui eorum, quae unus Angelus naturaliter videre potest, illud naturaliter videre potest, illud naturaliter cognoscibile fit signum expressivum interioris conceptus, et talis expressio vocatur locutio, non quidem vocalis, sed intellectualibus signis expressa, et virtus exprimendi dicitur lingua eorum. " Haec D. Thomas : quando ergo dicit aliquando quod per voluntatem ordinantem conceptum ad alterum fit locutio Angeli, intelligendum est originaliter, et praesuppositive sicut imperium dicitur fieri a voluntate, ut a primo movente. Ipsa autem ordinatio conceptus ad alterum, et coordinatio per expressionem ad aliquid naturaliter cognoscibile, in quo formaliter perficitur locutio, evidens est esse actum intellectus.

XXVII. Ad rationem Suarez, respondetur e:: dictis, quod oratio, et locutio interior virtualiter et originaliter est in voluntate, sed formaliter et directe in expressione intellectus ordinantis et coordinantis unum alteri, et negamus illam propositionem, in qua praecipue fundatur Suarez, quod omnis cognitio sit solum locutio ad seipsum, licet enim cognitio, ut pure exit ab intellectu, sit locutio ad seipsum, tamen prout exit supposita ordinatione voluntatis potest esse non solum locutio sibi ipsi, sed etiam in ordine ad alterum cui ordinatur. Itaque sicut actus ipse cognoscendi, et loquendi interior, si voluntarie exerceatur pendet a voluntate solum quantum ad exercitium, ita solum quantum ad hoc habet naturam gloriavitatem, eo

quod in eo, quod est voluntarium est ordinis moralis, et consequenter non est objectum proportionatum spociobus angelicis, quae solum repraesentant ea, quae sunt ordinis naturalis. Ut ergo tollatur hoc impedimentum, et ipso conceptus proportionetur speciei alterius Angeli, cui sit locutio, necesse ostenditur, quod ipso conceptus exeat a dicente, et ab intelligente, et non impeditur impedimento isto morali, et consequenter non solum, ut ordinatus ad seipsum, sed etiam ad alium. Itaque enim Angelus audiens, et percipiens locutionem alterius respicere potest immediate ad voluntatem alterius Angeli, quia quicumque voluntatis actus, quantumcumque sit ad alterum, eo ipso, quo exit libere a voluntate in se ipso morali est, et consequenter improporcionatus speciei angelicae. Igitur impossibile est, quod incipiat proportionari cogitatio cordis Angeli loquentia respiciendo ad actum voluntatis in se ipso; et ita debet respicere ad ipsum actum intellectus, secundum quod praesupposita voluntate loquendi alteri non solum exit ab intellectu, ut cognitio in ordine ad se, sed ut manifestativa in ordine ad alterum.

XXVIII. Et ideo D. Thomas quaestione IX de veritate, artic. II ac dedimus tertium dicit, quod locutio est motus cognoscitivae potentiae, non quod sit ipsa cognitio, sed quia est manifestatio cognitionis, et ideo oportet quod sit ad aliud. Ex quo manet liquida nostra solutio, et explicatio illius dicti prima parte, quaestione CYII, quod consideratio in actu est locutio sibi ipsi, loquitur enim de consideratione ut procedit pure ab intellectu, non ut procedit supposita ordinatione intellectus ad aliud. Similiter negamus quod posita hac voluntate, qua aliquis vult conceptum suum ordinare ad alterum, solum sequatur cognitio reflexa, qua cognoscimus nos velle sed sequitur cognitio directa, qua cognoscimus exprimendo, et ordinando cognitionem ad alterum, cui manifestare intendimus. Sicut enim posita voluntate, qua volumus pro nobis cognoscere, sequitur locutio non ad alterum ordinata, sed ad nos; sic posita voluntate, qua volumus cognoscere, et dicere in ordine ad aliud, sequitur cognitio relata ad aliud. Et hunc sensum habes in E. Thoma I part. quaestione CYII, articulo ultimo, ubi ait

INDIANA UNIVERSITT

quod intelligibile est in intellectu, et habitualiter, et actualiter, et relatum ad alterum, et de primo gradu ad secundum, et de secundo ad tertium transferatur per voluntatem. Igitur cognitionem esse ordinatam ad alterum, in intellectu consistit formaliter, quia est tamquam intelligibile in intellectu, licet a voluntate originetur haec ordinatio. Itaque non sufficit voluntatem velle manifestare, ut ex hoc praecise dicatur conceptus manifestatus, quia ista volitio solum ost applicatio intellectus, ut manifestet dirigendo conceptum suum ad alterum; et ita nisi procedat conceptus ordinatus ad alterum, nunquam perficitur manifestatio, et locutio. Et hoc est quod nos dicimus, quod non sufficit actum exire a voluntate, ut ex hoc conceptus dicatur manifestus alteri, sed praesupposito actu voluntatis debet procedere ab intellectu conceptus ordinatus ad alterum, et tunc est manifestatio.

3CCIX Ad id quod ultimo dicit, quod non indiget Deus tali ordinatione, ut obiectum fiat ei intelligibile, respondetur neque orationem, neque locutionem nostram fieri ad Deum ex indigentia Dei, et ut aliquid sibi manifestetur; sed ex alia parte habet oratio pertinere ad actum intellectus, quia scilicet non importat solam locutionem, sed ordinationem, et dispositionem ejus, quod per superiorem fieri volumus; sicut imperium non importat solam locutionem, sed dispositionem ejus quod per inferiorem debet fieri, et eadiibitio hujus dispositionis non fit formaliter per voluntatem, sed per intellectum, licet praesuppositiva sit a voluntate. Et ideo a D. Damasceno dicitur oratio: "Ascensio mentis in Deum: n et D. Dionysio, quod: "Quando oramus revelata mente adsumus Deo," ut adducit D. Ehoas in hoc articulo. His ergoatribub persuadeat Suarez orationem esse actum voluntatis.

XXX. Ultimo soquitur ex dictis solutio fundamenti, quod affert Suarez libro primo de praedestinatione, cap. XVII, et libro primo de legibus, cap. v, ad ostendendum, quod ordinare non sit actus intellectus: et summa rationis est, quia ordinare, licet pro ea parte, qua dicit cognitionem ordinis, et proportionis mediorum (753) eu-13 spectet ad intellectum; 0rtnQjp0. dicit or-

dinare efficaciter, ut media fiant propter finem pertinet ad voluntatem, quia hoc fit per electionem ex vi intentionis. Et ideo dixit Scotus in I, dist. VI, qu. I, quod ordo practicus pertinet ad voluntatem. Difficile enim explicatur, et judicatur, quis actus sit coordinatio ista praedestinationis, cum non sit imperium, nec manifestatio, aut cognitio: distinguitur enim praedestinatio a praescientia, et ideo debet addere supra praescientiam aliquid extra rationem scientiae, et intellectus, quod scilicet pertineat ad voluntatem. Et denique, quia actus, ad quem sequitur obligatio, qualis est actus legis, debet esse actus voluntatis inponentis et moventis alterum, et quasi ligantis; quod certe propositio intellectus non facit, sed voluntas, qua per manifestationem intellectus applicatur alteri.

XXXI. Caeterum fundamentum hoc ex dictis evertitur, et ideo aberrat a D. Ehoas, quod ipse in prima secundae, quaest. XVII, art. I, ex eodem fundamento Suarez; scilicet, quod actus imperii importat ordinationem efficacem, inferat oppositam consequentiam, quod talis actus debeat esse actus intellectus substantialiter, et formaliter, et praesuppositiva actus solum voluntatis, illa enim efficacia non potest esse ultimum, quo perficiatur talis ordinativus, quod habetur et ex substantia actus ordinandi, et ex modo. Ex substantia quidem, quia nulla voluntas creata potest movere alterum appetitum, et voluntatem extra se, nisi mediante apprehensio objecti, quod proponat tali appetitui, et ita licet ipsa sit primum movens, et origo talis motionis, non tamen potest esse modium, quo attingatur alter appetitus nisi mediante objecto. Et in hoc solum excipitur voluntas divina, quae quia est causa voluntatis creatae, potest per Beipsam physice movere alias voluntates. Caeterum ex parte modi movendi adhuc voluntas divina requirit actum intellectus, quo compleatur ejus motio; quando scilicet ordinate, et quasi artificiose movet per directionem, et gubernationem alterius voluntatem in finem. Omnes ergo illae rationes sufficienter solvuntur per hoc, quod efficaciter ordinare pertinet solum praesuppositiva ad voluntatem, a qua originatur omnis efficacia motionis: formali^tem|[^*efkjLocutum, nd quon

pertinet formalio comparatio unius ad alterum, et motio ex parte objecti, quo mediante debet moveri alter appetitus.

XXXII Ad id quod quaeritur, quid sit ille actus intellectus, in quo prae-destinatio consistat, respondetur non esse praecisam praescientiam rerum, et quasi speculativam, sed iudicium practicum et praescientiam practicam, qua modo ordinativo, et quasi artificioso transmittatur creatura rationalis ad beatitudinem. Iudicium autem practicum ut sit efficax praesupponit voluntatem a qua habeat efficaciam motionis. Sicut etiam ars, et idea pertinent ad intellectum, non qui tantum cognoscat aut imperet, sed qui ordinet, ut causa efficax artificiatum, ad quod praesupponit actum voluntatis, et tamen ars consistit in actu intellectus.

XXXIII. Denique ad id, quod dicitur de obligatione legis, respondetur eam non sequi ad actum voluntatis praecise, sed ad actum intellectus, et ita D. Thomas infra quaest. LXXAVIII, art. I, dicit ex voto, qui est actus intellectus, sequi obligationem. Oujus ratio est, quia licet voluntas moveat applicando non tamen regulando; obligatio autem moralis ad faciendum aliquid sequitur

ad regulationem; ad hoc enim obligatur voluntas, ut sequatur regulam rationis, Vel id quod sibi ut regula proponitur ad bene agendum. Uon ergo obligatur voluntas ab altera voluntate, nisi quatenus regulativa ejus est, quia voluntas intra regulam tenetur habere actus suos, et ad hoc obligat lex, ut conformetur illi. Cum autem voluntas legislatoris non possit obligare physice voluntatem subditi, quia voluntas non potest physice cogi, aut ligari, solum moraliter illam obligat: moralitas autem consistit in conformitate voluntatis ad regulam rationis. Et ideo apponendo efficaciter illi determinatam regulam ad agendum dicitur lex moraliter ligare tali regula : regulare autem voluntatem est proprium intellectus. Obligatio ergo regulationis sequitur formaliter ad actum intellectus praesupposito actu voluntatis efficaciter apponente illam regulam. Haec pro natura voti observa.

Articulus II.

Utrum conveniens sit orare ?

I. In titulo ly conveniens non ponitur pro eo, quod est rectum rectitudine morali, nec pro eo, quod est necessarium ratione praecepti, sed pro eo quod est utile, et expediens ad obtinendum finem : licet enim soleat accipi ly conveniens pro bono morali, tamen in hoc articulo solum discutit D. Thomas, an oratio sit conveniens quasi modium utile ad obtinendum finem intentum, ut patet ex ipso contextu : sequenti vero articulo ubi inquit, an sit actus religionis, consequenter etiam inquit, an sit conveniens bonitate morali, quae est convenientia ad rationem; ibiquo argumento secundo tractat D.» Thomas do necessitato /Qjl@ite ex

ex praecepto, non vero hic, ut facit magister Torres. Similiter ly orare sumitur pro quacumque oratione erga Deum, sivo mentali, sive vocali. Unica conclusione satisfacit D. Thomas : Oratio ad Deum est conveniens, ot utile medium ad aliquid obtinendum. Probat D. Thomas in argumento Sed contra ex illo Ducao XVIII: Oportet semper orare, et nunquam doflcere. ubi ly oportet ost idom, quod conveniens, et ad litteram loquitur Christus Dominus de efficacia orationis ad aliquid impetrandum, ut patet ex conclusione totius parabolae in illis verbis : "Audite quid Iudex iniquitatis dicit : Deus autem noQ0faclet vindictas electorum su?..nun ftljurar.tium ad se die ac

tuum, oportet, quod tales effectus ordi-
nentur a Deo ut implendi, et efficiendi
per tales causas : oratio autem est qui-
dam actus humanus, qui adhibetur ad ali-
quid obtinendum tamquam effectum suum :
oportet ergo, quod aliqui effectus ordi-
nentur a Deo ut implendi per orationem :
igitur oratio est medium conveniens,
non ad movendum et immutandum voluntati
divinae,- sed ut medium, quo, disponit
voluntas divina aliquos effectus effice-
re, et inflere.

IV. In hac ratione D. Ehomeo ut exacte intelligatur-, tria adverte. Primum est, quod cum ratio sit petitio quaedam, quae adhibetur tamquam causa seu medium ad aliquid obtinendum, potest habere rationem causae, et influxus in ordine ad duo videlicet, et respectu personae a qua petimus, et respectu objecti, seu rei, quam intendimus obtinere. Et quidem respectu personae, a qua petimus, habet oratio rationem causae moralis, quatenus impellit, et excitat superiorem, ut inclinetur ad exhibendum, quod potimus ; respectu vero objecti, vel rei, quam intendimus obtinere, habet oratio rationem causae dupliciter. Uno modo mediate, et remote, scilicet mediante excitatione, et motione superioris ad praebendum rem illam, ut dictum est : alio modo ut conditio, quam requirit superior in inferiore ad exhibendum id, quod petit, quia, etsi velit rem illam dare, non tamen nisi ab illo petatur, et inferior se illi subiciat, et quasi hoc medio mereatur sibi rem aliquam praeberi sicut contingit velle regem familiari suo aliquod beneficium exhibere, tamen ut ordine debito sibi conferatur, monet illum, ut petat a se tale beneficium : et sicut ille, qui vult dare praemium. non tamen nisi mediante merito illud dare vult. Ita contingit quod aliquando superior velit rem aliquam dare, non tamen nisi inferior a se petat et se illi subiciat. Et consequenter illa petitio, et subjectio est causa, et medium assequendi rem, sicut meritum est causa assequendi praemium.

V. ¶ Igitur D. Thomas ut explicaret con-
venientiam, et utilitatem orationis,
non consideravit illam primo modo, Secun-
dum quod se habet ut causa moralis res-
pectu personae, a qua cœtinus, eod secun-

do modo, ut ost causa eorum, quae obtinere volumus. Non enim potest oratio se habere respectu Dei ut causa movens, et excitans ipsum, quia Deus nihil extra se respicit ut causam etiam moralem, sed omnia ut effectus. Caeterum ex parte (756) objecti considerat Deus unum esse causam alterius, et disponit, quo ordine unum fiat propter aliud, et ex alio juxta illud Judith IX : Tu fecisti priora, et illa post illa cogitasti, et hoc factum est, quod ipse voluisti. Et sic oratio ost conveniens, et utilis non tamquam causa movens et impellens Deum ad dandum, sed tamquam causa sub ipso ordinata ad obtinendum per illam aliquid, tamquam per conditionem, et medium dispositum a Deo, ut non aliter daretur nobis, quod volumus, nisi explicando ei nostrum desiderium petendo, et subjiciendo nos ipsi. Et quia multi consideraverunt, orationis tamquam causam moventem Deum, ideo erraverunt putantes, aut Deum mutare decreta, aut orationem esse superfluum tamquam non potentem aliquid obtinere, quia omnia ex immutabili ordinatione provenirent. D. Thomas autem salvat convenientiam orationis cum immutabilitate Dei, considerando, quod oratio non ad hoc datur, ut moveat Deum, sed ut causa, seu medium dispositum a Deo, et subordinatum ei ad praebendum median- te illa aliquem effectum; sicut disponit sua seu alias causas secundas naturales, aut morales, ut per illas, et non aliter, faciat aliquos effectus, ut quod median- te igne producat calor, et mediante ordine iudicis puniatur malefactor.

VI. Secundo adverte, quod ex hac admirabili, et solida sancti doctoris doctrina elevare debemus mentem nostram, ut consideremus convenientiam, et efficaciam omnium auxiliorum Dei, et cujuscumque medii, aut concursus ad actus nostros semper provenire ex subordinatione ad Deum, non ex nostra cooperatione, aut efficientia, quia quaecumque convenientia, aut efficacia in mediis, et causis secundis, quae adhibentur ad operandum, debet ex providentia divina originari, et descendere, quod totum radicaliter fundatur, et reducitur ad principium, quod hic ponit D. Thomas, quod ex providentia divina non solum disponitur, qui effectus fiant, sed etiam ex quibus causis, et quo ordine proveniant. Ebc hoc

quippe principio infertur, quod quando Deus non disponit causas inferiores ut agant, et ordinem quo debeat agere, nunquam effectus intelligentur provenire: si quidem effectus, ut fiant, praerequirunt causas a quibus proveniant, et praesupponunt ordinem, a quo proveniant. Unde si ad solam providentiam divinam pertinet disponere ex quibus causis, et quo ordine proveniant effectus, antecedenter ad divinam providentiam nullus potest effectus relucere, nec aliquid, in quo fundetur efficacia aliqua effectus faciendi, quia omnis talis efficacia est aliquid, ex quo provenit effectus, et consequenter vel causa effectus, vel ordo, quo fit effectus : et totum hoc ex dispositione divinae providentiae provenit.

VII. Et sicut nihil potest transire de possibilitate ad esse, nisi per voluntatem Dei cansantem illum transitum, sic nihil ost medium inter possibile, et inter futurum, seu esse absolute, quod independentem a voluntate sua Deus videat aut provideat, sed quidquid pertinet ad causam, aut ordinem, quo effectus debet provenire primario originatur ex voluntate, et providentia Dei. Et ita destruitur omnis positio, quae ad conciliandam nostram libertatem cum efficacia, et immutabilitate decretorum Dei recurrit ad aliquid extra Deum, quod nostra voluntas intelligatur cooperari, aut addere ad divinum influxum antecedentem ad voluntatem Dei absolute operantem, sed potius in ipsa operatione, (757) absoluto influxu Dei concilianda est nostra libertas, quia non solum ex ipso descendit effectus liber, sed etiam modus libertatis, seu ordo, quo fit, et procedit a causa libera. Et vide quomodo hoc ipsum docuerit S. Augustinus, libro de praedestinatione sanctorum, capite XVII : "Eacc est, inquit, immobilis veritas praedestinationis, et gratiae, nam quid est, quod ait Apostolus : Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, quod profecto si propterea dictum est, quia praescivit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipse credentes, contra istam praescientiam loquitur Paulus dicens : Non vos ne elegisti?, sed ego elegi vos." Et subdit : "Electi sunt itaque ante mundi constitutionem ea praedestinatione, in qua Deus sua futura facta praescivit."

Haec nota, et disce conciliare libertatem nostram in eo, quod Deus facit, et videt se facere, non in eo, quod praescit non facturos, aut cooperaturas antecedenter ad decretum Dei.

VIII* Tertio advertendum est, quod D. IShomas hic solum ostendit directe orationem esse utilem, et convenientem, et ideo solum refert illos errores, qui absolute enervabant utilitatem, aut convenientiam orationis. Utilitas enim tollitur per hoc quod existimatur oratio tamquam aliquid superfluum, ut existimant illi, qui suotrehunt res humanas : a providentia divina, aut ex necessitate provenire dicunt. Tollitur vdro convenientia orationis ab his, qui existimans illam esse aliquid disconveniens, quia dicunt adversari immutabilitati Dei. De erroribus vero haereticorum non circa ipsam utilitatem orationis, sed circa modum utilitatis, non curavit Thomas. Paerunt autem duo : quidam enim nimis attribuentes orationi putabant ipsam solam sufficere ad salutem, ut de Meosalianis refertur a Castro, haeressi prima. Qui error va Ide absurdus est, cum tollat necessitatem sacramentorum, et virtutum theologiarum, quod Inpugnationa non indicet : alii vero utilem existimabant orationem; errabant tamen circa ea, quae per orationem obtinentur, quia volebant concedere, quod provenirent ex gratia, et beneficio Dei, sicut Pelagiani, qui ex una parte existimabant gratiam Dei esse utilem solum ad facilius implenda mandata, sed ad simpliciter, ut constat ex Augustino libro de haeresibus, haeresi L3C0CTIII, et consequenter neque orationem esse simpliciter necessariam ad implenda mandata asserebant.

12. Ex alie, vero parte nullo modo concedebant esse utilem, aut necessariam gratiam divinam ad hoc, ut ex nolentibus, et invitis faceret volentes; in hoc enim puncto nunquam PalatiUB, et ejus discipuli voluerunt cedere catholicis, licet admitterent gratiam Dei adjuvare nostrum bonum propositum, et ad hoc adjuvandum esse necessariam, ut constat ex eodem Augustino libro decundo contra duas epistolas Pelaglanorum capite V, et capite VIII et IX. Et ideo negabant etiam deservire orationem nostram, ut Deus ex nolentibus faceret volentes. Unde valide eos A\guilt^nus epistola C7III ad TitaloLV^^ii^e praedes-

tinattione sanctorum, capite VIII : w Si non, inquit, facit volentes ex nolentibus Deus, quod orat Ecclesia secundum praeceptum Domini pro persecutori cuB suis Patendum est ergo orationem cause utilem, et necessariam ad omne bonum, quod a Deo nobiB provenire potest, dummodo 6it bonum, honestum, et decens. Quomodo vero sit necessaria necessitate medii, aut praecepti sequenti articulo disteremus.

X. In calce hujus articuli libet notaro. quod pater Suarez tomo secundo (758) de religione, lio. I, capite VI, numero XI Existimat, quod I>3ub in praeceptis effectibus gratiae, qui mediantibus orationibus executioni mandantur, habet efficacem praedeterminationem, et decretum praedeterminativum illorum ante praevistas orationes, esse vero necessariae ad executionem praedefinitionis, et decreti efficacis ex alia posteriori dispositione, et decreto Dei. &ir autem Deus poetulet tales orationes, si ante praevisionem illarum habet voluntatem efficacem faciendi tales effectus ? Bespondet id esse ex generali ratione, quia vult admittere nostram cooperationem, ubi locum habere potest; et ut nobis detur occasio accedenti, et colloquendi cum illo, quae est maxima utilitas orationis.

XI. Hanc doctrinam non vacat hic fuisius discurrere, tractari enim solet prima partet quaestione 5X11, et III parte, ouaest. -, art. III; solum adverte, quod in decretis divinis potest efficaciatteadi, vel ordine intentionis, et secundum voluntatem finis; vel ordine executionis, et secundum voluntatem, et dispositionem mediorum discernendo executionem effectus. Efficacia voluntatis circa finem antecedit efficaciam voluntatis circa media, quia efficacia executionis pendet ab efficacia intentionis. Caeterum decretum effitta*: de executione, et futuritione rei in^licat, quod sit efficax ea efficacia quae convenit Deo, quamdiu non includit omnes circumstantias, et modum quibus faciendum est, quia efficacia praedefinitionis divinae est efficacia causae universalissinao attingentis omnes modos, et ordines, quibus effectus ponendus est in re; et ita implicat quod habeat hanc efficaciam universalissimam, si executio ejus pendet ab aliqua posteriori executione; antecedenter 6sterioren dispositi-

tionem Intelliceretur decretae Sei effici-
 ce; ouael euner.sun, quod re-sa^nat effici-
 cadco divinae, Justa 11'ud Sou. >> : Vg-
 laaetel -?cj -uls raaletlt t St Ia«.Xl i i
 isslua c&mttiq ari;., et ;?·
 twlt lufiriiarg? r·IV"Jlt e-lua extente.

mi* eala decreturi divinum, nullus extra
 eo reliquit a affectua roquialbix, qui
 ;ioesit illud avertere, ^jitur decretus
 effle a: Ii 1« mmqum habet integras,
 et eufficlena i»tivlua effl «mactae, qaoue-
 que reoiciat, ot attinent onr.ee nodos,
 nt circunetrutiae ut ponatur ia re. 2x
 eo exis euod divina eet, eet ladrtadono
 a ruo cunque arieriori, et unlverealiBsl-
 aa ree-eetu cjjaeauajue inferioris : er-
 *o rusuaque intelli-ntur nttln^ere sxooe
 noflae. cultus res ponetur in re, non tr—
 telli ctur officoclo ille, ut divina, sod
 censebitur voluntas ar.tscsdnns, ot inof-
 flcax oU4e respicit ree non absolute, et
 eeeunden oxmee nodos, sed ouantun ad ali-

quid taatua.

HI. St illud ar.imentun, quod ailtos
 Iniorltos torquet, ouod ai Doua diocer-
 nlt aliouid aihl dare, vel ne salvare
 InfdlIMlter dabitur, etlae ei non pfr-
 tan e_o, vel aliud aliquid e^oa, doo-
 trlna data colvitur clarius, quaa ex doo-
 trina Snaroz, quia decrotun Sol do dan-
 do vel faciendo aliquid non eet effica;.,
 et infallibile, nisi quando Includit
 onneo racae, e* orilses raqueltoe at
 ree fiat, et cone^quentor alne lilia nun-
 cuos ponetur in re; et quia Setto saepe
 deterr-inat, ut >>er omtior.cn aliquid no-
 bis dotur. et onod aliquid deteruinotur.
 vel oraedestlnetur faciendo talla oera,
 ideo «ine telibas nrdllio non obtinebi-
 tur ille effoetno, culo antecedor,ter ad
 doeretun do lilio aedili non eat in Eoo
 efflcsl dserotua de faolaudo effectus.
 In sententia vero \$:arex ur.get, quia en-
 tacedeator sd iracylsloncr orttio=ls(7°r>
 .ion erat effiet* ddorotun Eoi faciendi
 Id, quod peilaua.

*• Situlue clarat oet, et 1/ netae
 1M «ppoait '«> «ct- proprio, et elicito.
 ut patet ia cilce comoris nrtlmll. To-
 1** «ala 3. uiosas urit Mc fle actibus
 Iriarctlo a r«li;lon«, eec de proprii*.
 It: wtlculo ace quetaor conclueone ha-
 bes. Prina, quao directe roepsadct qna-
 elto, ecilllect cuod orr.tio «et proprie
 actae relliloaie, intolli;o lz 1? proprl-
 « e llectire, et rpaataB ti epecleis cctu*.
 secanda conclusio eolatlolo nd prima :
 Actuo deuotionle eet praeci-uus lator no-
 tas rell.-lonle, et poot Illaa oratio :
 tertie ooaclnaio solutione ad recondas :
 Oratio oet la -tracepto : quarta coaclue-
 elo, eolatlolo ad tertius : Materia, 400«
 offertur ia coltea Del per oratlonea, oot
 tieae aoetrr. ouae orae-eatatur 3oo.

!-• Prlnaz conclueioneffl, quao prlnol-
 polln oet "robat sanctus doctor prino la
 arsoento Sed coatra, cula dicitur ia
 Ptalio GXL : Krt/AtM ggfttjg Pta flat
 Lafe-»gn.l»Lcppplecttt. tuo ! ot vloee. di-
 cit : " Quod iaceaaia offerebatur ia odo-
 re i-Unv-B 3onlno In floras orationis:"
 >mcc Bites ertlnet ad rellrlonon; «reo
 oratio eet actae religionio. §4>lc eutm
 consequentiae 3. T.-onac obatat, ouod o-
 ratlo aoa oot foraalllor et caeontlallter
 oblatio, sod petitio, ot eleuatio nentle
 la 3«isj orpo quando oratio coB'aratar
 lacaao. e», oblationi, aoa fit con.oratio
 lo *c quod formale eet ia oratlono: ot
 consequenter aeque es hoc lafortur quod
 eeeortlalllor sit actae religionis, sicut
 aeque oacntiaUtor eet oblatio.

III. Ecepondetur. quod oratio 08sen-
 tlalltor eet oblatio, ut dicitur solutio-
 ne ait tortius, quia per illan offertur
 se-« wx rcvoraatla ad Deum, et lpec peti-
 tio, ecu eleuatio acatin ro.a repujat c.uod
 «Itta eit oblatio Interior, et spiritua-
 li*, oula eet subjectio oetentis, ot iadi-
 ceatlc aaccseltatSB euan : sic anis exhi-
 bet, «t -raoasat scaten ladli.or.tea @oo:
 praecentore vitea oet offerre. Hi varo
 pereieice «ltitudl-icn coaeue oecrao scrly>-
 turre, dus oratioaaoa coaxaret incer.eo.et
 dicitur dirlql non al odoratun, e*d ad
 conepectua Del. ou^c'licet In-

ccr.ma, ut posoit Umes eslttoro, d.bc—
 at praeeujipouere lpesui, «1 eupornatur,
 tanon non lpeica ljaic, eoi incensi eet
 flunie illo. Sic oratio Ilcot pn ear.pr.O-
 aat actan volur.tatlo, »t Assideri! citati
 colorea, aon taton eet actue roluoitatie.
 sod intellectus, qui per ftai quasi per
 copaltloaen necessitudo, et proprlorun
 dof octuua dirlgl tar ad Seau, «t -ropto-
 rea non dicitur dirlfi ad odoratus, sod
 ad conspctun Del, quia nos defert eup-
 vliates, quae delectet, sod potius odso-
 rlaa petende, cui euecurrat. — coatra
 vero quando odor non a furto Incor.su ele-
 vatur, eod e: charitate, ot ludditatio,
 non ad c&neocetos, eed ad ac cubi tua Del,
 cuaol ad deloctatlonati, ot qr.letsr. dici-
 tur aecedoro, Oor.tic. I ! Itaa «ant rax

«uun. quia ^allitae an calore charltpe-
 tie, quo', totus :ardus donl^at tn-to
 Ier.tardo, qua- eet hudll', ot crlllda
 horia, non'ad cono-poctun 3ol diri Itur,
 eoi ac accubituri, quia ciarltto* usione
 ^ol fsMitur. Bt Ite diotl^jie cua 3.
 Sernardo cernon.' 3.II i.i Cuntlii quod:
 * 2ot honllUaa qit'a robio verite ailt,
 et nor. habet calornn ('tc' {ecilleet
 quando co.,noeclfue defectae noetroo, vel
 lBRtl) :t est hnallitae, quaa chm-itae
 for nat, et Ir.iuwc'», ateas liaco qi-idea
 In affectu, lita is co.nltlose coaeiatlt,*
 ut dicit l'erserdue.

IV. Subjectio er'o, et lainllitae, quae
 proenit er. co/^iltloao lofectuun npro-
 prlatur oratio.d, ouae dicitur diribere
 aleerlsa proprlaa ad couapectnn Dei :
 conspiciere eala ia Teo idea oot. quod
 esc currere .olo, Juxta Illud Provbllo-
 raa : Rex nl L. ialUl titill v'-
 gnti aRIwi jja. *# is« ooa
 Dei coxiarenter piscinae Cost. VI, qutb-
 •1 lP8le oculi t Deue lavet. St. ride quo-
 aodo oratio quando c:parotlr incenso,
 non dicitur, quo- aacodat oed dirigatur;
 quao! aratio non per se habeat arerr.de-
 ro aacooaaa voluntati e ad Deur., sed dlreo-
 tlone c ne habent ci/rilti.tle, cula ora-
 tio, ut praedae lecdtur er. rrltete
 Intellectus cognoecontlo defectae, et
 Indl .antles proerlee, non per eo cecet-

dit, sed dirigitur a charitate. Denique habetur J^{apofcal}. 71II : Quia data sunt *v-
celo Incensa multa, ut lmoneret aureo
thuribulo. et sic daret de orp.tionibus
sanctorum, quia incensum orationis per se
non ascendit, sed mediante igne thuribu-
li, quod est in manu Angeli. Unde Cant.
III dicitur : Quae est ista ouae ascendit
sicut virgula fumi ? Ascendit inquit,
non dirigitur.

Y. In corpore articuli probat^g. Tho-
ria[^]- conclusionem duplici enthymemate. -Ad
religionem proprie (intellige elicitive)
pertinet reverentiam, et honorem Deo ex-
hibere : ergo omnia illa, per quae exhi-
betur reverentia Deo pertinent ad religi-
onem, Bursus : Der orationem homo exhibet
reverentiam Deo in quantum se illi subji-
cit, et profitetur orando se indigere il-
lo, ut auctore omnium bonorum : ergo ra-
tio e3t proprie actus religionis. Conse-
quentiae istae, ut intelligantur procede-
re formaliter, intelligendae sunt omnes
propositiones sub eadem formalitate, sci-
licet, quod omnia per quae proprie et es-
sentialiter exhibetur Deo reverentia pro-
prie pertinent ad religionem; et simili-
ter quod per orationem proprie, et essen-
tialiter homo exhibet Deo reverentiam,
quasi in hoc consistat species orationis;
et sic infertur evidenter, quod ore.tio
ex sua specie est actus religionis. Eaec
de consequentiarum bonitate.

71. Circa veritatem vero propositio-
num, duae sunt, quae indigent explicatio-
ne. Prima, ad religionem proprie perti-
net exhibere Deo reverentiam, per quemcum-
que actum id fiat : secunda, per oratio-
nem proprie, et essentialiter exhibetur
reverentia Deo, Circa primam propositio-
nem multa dixims supra quaest. LXXX,
art. IY, quae hic repetenda non sunt :ut
tamen illa melius intelligentur sequens
proponitur dubium.

QJBMQDO QUATIO, QUAS EST ACTUS INTEL-
LECTUS SIT ELICITIYE PETSICE A3 HABI-
TU SELIGIONIS mSTENTE IN YOLUITTAI3?

YII. In praesenti articulo magfester
Torres disputatione uMca, munero YIII,
existimat orationem non elici physice a
religione, sed moraliter, quod deducit ex
quadam regula generali quando actus,

et habitus habent eandem materiam, et
objectum, et tamen sunt in diversis po-
tentiis, actus ille dicitur elicitive
esse a tali habitu, non physico, sed mo-
raliter. Et consistit haec moralis eli-
cientia in hoc, cuod oratio versatur
circa materiam propriam religionis ex-
hibendo Deo subjectionem, et cultum;
et tota laudabilitas, et (7^1) regula-
tio: orationis ex regila religionis su-
mitur, quod sufficit ut dicatur elici
moraliter a virtute religionis, quia
scilicet oratio pendet in sua regulati-
one morali a religione; et hac ratione
explicat rationem, et sensum Cajetani
qui supra quaest. L30QCI, art. IV, dixit
posse actum unius potentiae elicitive
procedere ad haotu alterius potentiae,
non temen ab altera potentia, quia in-
quit potentia non causat nisi tamquam
agens physicum, et naturale; habitus
autem, maxime qui est virtus, potest
ingredi genus agentis moralis, et sic
moraliter cansalitate bene potest causare
a*tum uertinentem ad alteram potentiam.

YIII. At vero pater Suarez II tomo,
de religione, lib. I, cap, YII, nrmer.
VII, distinguit in oratione duo, scili-
cet affectum orandi, qui ad voluntatem
pertinet, et petitionem, quae quando
fit locutione vocali, aut mentali per-
tinet ad intellectum: et quantum ad af-
fectum inquit immediate, et proprie e-
lici orationem a religione; petitionem
vero esse actum imperatum, licet in es-
se virtutis, et in esse morali possit
dici, quod eliciatur a religione, ut
loquamur cum multis. In hoc ergo con-
veniunt pater ftiarez et magister ^oiv
res, quod oratio, ut pertinet ad intel-
lectum, non elicitur physice a religio-
ne, sed moraliter, et ideo illa prima
propositio S. Thomae, quod ad religio-
nem pertinet proprie exhibere Deo reve-
rentiam per quemcumque actum fiat in-
telligenda eBt, quod pertinet ad reli-
gionem vel physice, vel moraliter.

IX. Caeterum nos loco supra citato
controversiam hanc tractavimus, et os-
tendimus ex D. Thoma poss^ unum habitum
existentem in una potentia extendi ad
hoc ut physice operetur in alia, unam-
que potentiam posse physice aliam move-
re, et communicare ei virtutem suam ad
agendum secundum modum potentiae moven-
tis. Modo autem contra istos duos auc-
INDIANA UNIVERSITY

tores breviter ostendam implicare, quod oratio solum moraliter eliciatur a religione, sed vel debere elici physice, vel nullo modo» ^t enim hoc quod est, orationem esse actum virtutis, et poni in specie, et essentia actus virtuosus, est aliquid reale physicum in tali actu: ergo physice, et realiter debet procedere a principio dante sibi istam speciem. Consequentia manifesta est, quia implicat speciem physicam, et realem non procedere a principio reali, et physico habente virtutem ad efficiendam illam physicam speciem; ergo cum oratio procedat realiter ab intellectu, et physice, iure est quod ut intellectus producat talem actum, habeat virtutem physicam, et realem ad producendam omnem realitatem iuxta in oratione : et consequenter si species, et ratio virtutis est aliqua perfectio realis, et physica in oratione, oportet ponere in intellectu virtutem physicam productivam talis speciei. Et ita si species illa est religionis, necesse est, quod a religione participet aliquid physicum intellectus ad producendam talem speciem. Antecedens vero probatur, nam actus orationis est actus intellectus practici bonus : ergo oportet, quod ponatur in aliqua specie physica determinata actus practici. Non pertinet autem ad aliquem habitum intellectualem, quia habitus intellectuales practici communis sunt ars, et prudentia, ut constat ex prima secundae, quaest. 172, oratio autem non est actus artis, neque prudentiae ergo species ejus physica, et realis non est alicujus virtutis intellectualis practicae : ergo oportet ad aliquam speciem physicam bonae qualitatis, et dispositionis illam reducere; oratio autem physice, et essentialiter est qualitas, quae est (762) bona dispositio : igitur principium illud a quo habet rationem qualitatis bene dispositivae, physice debet influere, et non moraliter in talem actum : hoc autem principium non est virtus intellectualis practica, ut videtur : ergo debet esse virtus moralis: neque assignabitur alia, quae religio.

X. Unde valde diminuta est illa ratio, quod quia habitus virtutis ingreditur ordinem agentis moralis, morali causalitate potest causare actum suum. Aliud est enim causare moralitatem in actu, aliud causare moraliter actum; causare enim moralitatem est sufficiens in perfectione

nem realem in actu. : patet enim manifeste, quod actus physice elicited ab aliqua virtute in illa potentia, in qua est talis virtus, non habet aliam perfectionem physicam, quam bonitatem moralem, quia haec est ratio constitutiva virtutis, ut suppono ex prima secunda, quaest. LV, art. I ; causare vero moraliter, est causare sine influxu physico, vel mediante propositione objecti, vel per aliquam sympathiam, et conjunctionem extrinsecam potentiarum; hoc autem non sufficit ad efficiendam perfectionem realem. It ita si religio manet in voluntate et intellectus non immutatur, et habet in se aliquid physicum derivatum a religione, impossibile est, quod per influxum moralis reluceat in actu orationis aliqua moralitas et perfectio realis virtutis.

XI. Sed obstat huic rationi factae doctrina quaedam D. Thomae 1-2, quaestione 30, articulo III, praesertim solutione ad tertium, ubi inquit bonitatem aut malitiam solum formaliter inveniri in actu interiori, et in actu exteriori denominative, sicut sanitas invenitur formaliter in animali, et denominativo in herba, vel urina, et propter hoc non est alia sanitas, quae est in animali, et alia, quae est in herba; sed eadem numero, quae est in animali, denominatur herbae extrinsece, et per extrinsecam denominationem derivatur ad ipsam; sicut est commune omnibus analogis per attributionem. Ergo actus exterior non habet intrinsece, et physice bonitatem moralem, sed solum per denominationem extrinsecam, et ita non indiget aliquo physico influxu ad producendam hujusmodi bonitatem moralem in actu exteriori, neque enim denominatio extrinseca producit aliquo physico influxu. Suit ergo totum fundamentum positum, quia actus orationis est actus exterior respectu voluntatis, et religionis, cum sit actus alterius potentiae, et consequenter exterior, seu extrinsecus extra voluntatem : ergo non debet physice, et realiter participare speciem, et bonitatem religionis, sed per extrinsecam denominationem participabit illam sicut caeteri actus exteriores. Et ita Cajetanus loco citato primae secundae, et magister edina censent actum exteriorem solum extrinseca denominatione habere rationem bonitatis moralis, et libertatis; et hoc id est quod dicit Suarez, quod

ad religionem solum pertinet physice elicere actum, qui sit affectus, et volitio orandi, aut colendi Deum, quia solum iste est actus interior; inee vero actus orationis, qui est petitio. Tei quilibet cultus exterior solum noraliter, et imperative -pendent a religione, quia dolum per denominationem extrinsecam participant bonitatem moralem il".ius.

XII. Respondetur, quod bonitas, et nalitia, de qua loquitur D. Thomas loco allegato, est bonitas -proveniens ex fine, et intentione faciendi aliquod opus; non putem bonitas, vel malitia ex objecto, et specie intrinseca, ut manifeste patet ex verbis ejuddem S. Thomae ibidem articulo, (7S3) quarto ad secundum, quod quando dicitur, quod est una, et eadem bonitas actus interioris, et eiterioris, sermo est: n De bonitate actus exterioris, quam habet a bonitate finis; sed bonite.s actus exterioris, quam habet ex materia, et circumstantiis est alia a bonitate voluntatis, quae est ex fine." Sic S. Thomas. Loquendo autem de hac bonitate, quae sumitur non ex fine, sed ex objecto, seu materia actus, dicit S. Thomas ibidem articulo primo, ouod non derivatur a voluntate, sed magis a ratione, hoc est, ex conformitate ad regulas rationis; effeotive tamen, et in exeutione procedit, et causatur a voluntate. Quam doctrinam sic intelligero debemus, quod aliqui actus externi sunt, qui ex objecto suo, et specie intrinseca sunt boni, aut mali, verbi gratia blasphemia, aut adulterium ex suo objecto sunt actus mali quacumque intentione, e6 voluntate fiant, seu ex quocumque fine fiant; idom enim ost facore ex intentione, seu voluntate, vel facere ex fine, cum intentio sit de fine.

XIII. Similiter aliqui actus ex objecto boni sunt ut dare eleemosynam, reddere debitum, temperante bibere, etc, licet possint fieri mali ex prava intentione aut alia mala circumstantia, quia malum ex quocumque defectu contingit. Et isti actus, qui sunt boni aut amli ex objecto, realiter, et physice habent bonitatem, aatloquens de actu bono ex objecto dicit, malitiam, non minus quam actus interiores, quia ordo ad objectum realiter convenit istis actibus, deo enim in actibus interioribus invenitur realiter moralis bonitas, aut malitia, quia objectum actuum interiorum est finis bonus, vel malus, et ordo ad objectum emjr^ealis^i^intrinse-

cub cuicumque actui. Similiter ergo quando actus exterior liaret pro objecto aliquod bonum, aut malum, debet illi realiter convenire bonitas, aut malitia, sicut et ordo ad objectum,

XIV. Caeterum potest etiam considerari in actibus bonitas, aut malitia, quam habent ex intentione, seu ex fine, propter quem fiunt a voluntate et haec bonitas, aut malitia est extra speciem actuum exteriorum, quia non vonvenit illis ex ordine ad objectum, ex quo tantum sumitur specificatio in actibus; et haec dicitur extrinneca bonitas, aut malitia in actibus, et tantum denominativB illis conveniens. Cujus signum est, quia exterior actus intrinsece, et secundum speciem invariatus potest fieri de bono malus ex ista intentione, et voluntate; sicut qui facit eleemosynam propter vanam gloriam facit actum malum; et eadem eleenosyna, si solum matetur intentio, et fiat ex bono fine, rodditur bona. Cceterum habitudo, quam habet actus exterior ed suum objectum, quae est habitudo dans speciem actui, si sit ad objectum tfonforme rationi, reddit illum ex*specie bonum, et consequenter intrinsece; si vero sit ad objectum difforme rationi, habet ex saa specie malitiam;: si antam fit ad objectum indifferens ex s-oecie suav id Gstf ex habitudine ad objectum, aequae "00-nitatom habet, neque malitiam. Sed quia voluntas est principium effective movens ad aroductiona^i, et exercitium actuum, ideo quando procedunt a voluntate, tamquam ab efectivo principio, habont speciem suam et habitudinem ad objectum, et ulterius ordinationom ad fincra voluntatis a qua procedunt. 3t ita stat bene, quod actus, qui ex habitudine ad objectum est indifferens, quae est indifferentia ouan-

tum ad speciem, tamen ut procedit effective a voluntate tali, et oubordinatur fini ejus, quod est quantum ad exercitium, nunquam potest esse Indifferens. (7^0

XV. Ex hoc autem quod D. Thomas 1-2, quaestione XX, articulo primo ad primum quod in exeutione operis est affectus voluntatis, et sequitur ad voluntatem sartis, oolligitur, ouod communicat illi distinctam moralitatem, quia se habent ut causa, et effectus. Et 2-2, quaestione III, articulo -orin» ad tertium ait D. Tjomas, quod -fj6'ducit tamouam uro-
INDIANA UNIVERSITY

prium actam confessionem exteriorem, nui-
la alia virtute mediante. ^i producit,
non ergo comparatur ad illam ut analogum
minus principale ad magis principale, ia
hoc quod solum denominative liabeat ab
illo moralitatem; quantum ad noralitatem
enim producitur a fide, non quantum ad
entitatem materiale confessionis. Vi&^
antur ea, quae supra adduximus ex D. Tho-
ma quaestione 32QQCI, articulo 17. (Xim
ergo oratio nabeat pro oobjecto aliquid
conforme rationi, et pertinens ad genus
virtutis, ut statim ostenderetur, opor-
tet quod hoc conveniat orationi intrin-
sece, quia senrper ordo ad objectum in-
trinsecus est actui, nec provenit ei ex
denominatione extrinseca. Et ita sicut
actus ipsd intrinsece habet hanc speciem
ex objecto, ita debet illi coore'8ponde-
re habitus, a quo effective procedat s^
cundum hanc speciem. ITon est alitam de-
si^iare aliud principium, a quo oratio
haoeat nane speciem quae sumitur ex cui-
tu divino, nisi religionem, et conseauen-
ter ao illa debet effective procedere,
sicut confessio fidei a fide.

aYT. Ad id quod opponeatur ex magis-
tro Medir.a, et Oajetano, quod.in actibus
exterioribus solum invenitur per extrin-
secam denominationem libertas, et morali-
tas, negatur id universaliter verum esse
quia multae potentiae sunt extra voluntar-
tem, quae formaliter, et intrinsece li-
bertatem participant, in quartum moven-
tur a voluntate; et moralitatem in quan-
tum moveatur a ratione. Est enim cons-
tan3 doctrina E. Thomae dari pas-iones,
quae exspecie sua, et ordine Intrinseco
ad objectum sunt bonae, vel malae mora-
liter, ut patet in prima secundae, quaest.
XXIV artic. IV, et quaest. LXXIV, artic.
II ad tertium, ubi Oajetanjs advertit
contra Scotum, peccatum non solum esse
formaliter in voluntate, licet solum in
ipsa primo sit, quia ab ipsa, primo origi-
natur omnis ratio voluntarii; potest tar-

3?

^ ^ ^

esse ratio peccati etiam lormaliter,. St
est regula generalis, quod omnes poten-
tiae, quae sunt principia actuum, et non
moven- tur despotice, et organice a volun-
tate, participant aliquam lioertatem, et
actus ao eis procedentes possunt esse for-
maliter morales, et lioeri. Illae au-
tem potentiae, quae non sunt principia
actunm sed organa, et instrumenta, sicut
membra exteriora./^noarticipant for-

Digitized by VjU VLL

maliter libertatem, ut est egressa doo-
trina 35. Th@mae loco citato ex prima e&~
eundae, quaeest* LXXCT, artic. II ad ter-
tium, quod maxime debet adverti, ut die-
tinguamus in quibus potentiis formaliter
inveniat libertas," et peccatum, et in
quibus non. Multae enim potentiae ex
conjunctione ad superiorem, intrinsece,
et realiter perficiuntur. Sicut *ohan-
tasia in homine ex conjunctione ad in-
tellectum participat nobiliorem modum
agendi, et quamdam discursum circa sin-
gularia : et appetitus ednditlvus ex
conjunctione ad voluntatem, et motione
ipsius, quemdam modum, libertatis, quia
non tantum habet obedire, et agi ad nu-
tun voluntatis, ut membra exteriora,
se^ etiam habet agere cum aliqua resis-
tentia ad voluntatem. Et aic supposita
ista conjunctione, et motione voluntar-
tis, non repugnat (7^5 multis potenti-
is @licere actus, qui formaliter, et
non solum denominative sint liberi, et
@X ordine ad suum objectum posoint in-
trinsece participaro noralitatem boni,
aut mali. Et nuito minus id repugnat
intellectui, qui est propinquissinus vo-
luntati. Et sicut motione voluntatis
physice perficitur intellectus, ita quod
imilti actus eliciuntur physice ab ipso
@; subordinatione ad voluntatem, sicut
credoro, et inroerare, etc. sic etiam ox
eadem motione per virtutem religionis
potest elicere actum orandi, sed de his
latius agitur locis citatis ex prima
secundae. Haec circe, primam propositio-
nem S. Thomae.

QJJOMODO PETITIONI ESSENTIALITER CONV2LJIAT EXHIBERE CULTUM 3530?

XVII. Circa aacundam propositionem
scilicet, quod per rationem proprie et
@s entialiter exhibetur Deo cultus, et
reverentia, restat probare quomodo hoc
essentialiter conveniat orationi. Et to-
ta difficultas reducitur ad ipsam peti-
tionem, quae est actus Intellectus, et
distinguitur ab affectu, et desiderio
orandi : petitio autem non videtur hab&-
ro pro materia, neque pro motivo formali
c^tum divinam. Materia enim petitio-
nis est res, quar.i petimus, et ejus imne-
ratio est finis intentus a petente :
ergo pro hac parte non respicit cultum,
ouia ^ultusDexhibetur, et iffertur Ded;
' INDIANA UNIVER^ITY

offerre autem, et accipere opponuntur. Ex parte etiam raotivi, et objecti formalis patet, quod homo in petendo non semper movetur ex veneratione, et reverentia divina, sed sine hoc quod cogitet de reverentia -^ei, et intendat ejus cultum potest petere id, quod iesiderat : ergo non habet essentialiter petitio fieri ex motivo reverentiae divinae. Imo cum petitio sit expressio desiderii, et procuratio alicuius rei, quam volumus obtinere, ad eandem virtutem pertinet ad quam pertinet desiderare, et intendere, seu procurare aliquid. Et sic quando petimus temperantiam pertinebit ad virtutem temperantiae hoc desiderium exprimere, et procurare. Et simile est de aliis virtutibus, quando eas petimus.

XVIII. Et confirmatur primo, quia petitio, ut tenet se ex loarte intellectus solum importat actum intellectus practici ordinativum ad alterum; hoc autem ex specie sua intrinseca non dicit cultum, et subjectionem ad Deum, sed solum exhibitionem, et propositionem ejus, quod debet facere : ergo ex intrinseca ratione ordinationis non habet petitio esse cultus, sed potius pertinere ad prudentiam, quae est virtus ordinativa. Et denique confirmatur, quia formalis actus colendi respicit pro objecto id quod objective, et naturaliter est cultus; petitio autem non respicit aliquod objectum quod sit cultus. Nam sine hoc quod aliquis offerat Deo aestimationem de ipso (quod a multis assignatur ut materia cultus oblata per orationem) potest ipsum orare, et sine hoc quod oret, potest ipsum aestimare. Et simile est de quocumque alio, quod dicitur offerri per orationem : ergo ex propriis, et intrinsecis oratio non habet cultum pro objecto.

XIX. Propter hoc pater Suarez supra citatus censet affectum petendi, seu orandi esse intrinsece, et ex specie sua actum religionis, et formalem cultum Dei; objectum autem hujus cultus formalis esse petitionem ipsam, quae est actus intellectus, et imperatur ab illo affectu; iste autem affectus, ut sit actus religionis debet procedere ex reverentia Dei, et motivo colendi ipsam, (706) alias non erit formaliter cultus, sed si aliquis petat non ex hoc motivo, non erit formaliter actus colendi, sed materialiter, id est, materia re^^iJJ^s 'in^l^j^aLtum. At

vero pater lessiuc libro II de justitia cap. X3QCVII, dubitatione II, numero VIII censet orationem formaliter et explicitamente esse actum spei, sed implicite, et interpretative esse actum religionis : et ad orationem inquit necesse est, quod concurrat internus actus spei, sed non religionis saltem explicitamente; per orationem enim expectamus aliquid ab eo, a quo petimus.

XX. Pro intelligentia tamen doctrinae S. ^hornae et veritatis adverte, quod petitio habet duplicem ordinem. Primus est ad rem petitam, quam obtinere volumus : secundus ad personam a qua petimus. Si attendamus ordinem petitionis ad rem, sic constat, quod oratio non importat cultum, quia non offert aliquid, sed potius accipere intendit, nec pertinet ad determinatam virtutem, imo neque ad virtutem, quia, ut ait S. Thomas in IV, dist. XV, quaest. IV, artic. I, quaestunc. II : n Oratio ex genere actus, quod genus est petitio, non importat aliquam rationem virtutis, sed absolute actum potentiae demonstrat," id est, actum intellectus exprimentis desiderium. Si vero attendatur ordo petitionis ad personam, a qua petimus, sic si illa persona sit Deus, additur petitionis differentia quaedam, qua pertinet ad rationem virtutis, et sic concludit ibi sanctus doctor: n Relinquitur ergo, quod ex hoc oratio speciem trahit, et ad rationem virtutis trahitur, quod est a Deo petitio; w et hoc modo essentialiter est cultus. Quid etiam expressit E. Thomas in hoc articulo in illis verbis : " Per orationem homo reverentiam Deo exhibet* in homo reverentiam Deo exhibet, in quantum ei se subicit." Ubi sanctus doctor ad colligendam speciem orationis solum consideravit respectum personae petentis ad personam, a qua petimus.

XXXI. Et ratio hujus est, quia oratio prius, et directius tendit ad superiorem, quam ad rem desideratam t oratio autem mediante superiore obtinet rem, quam ab ipso sibi dari petit s prius ergo tangit superiorem, quam rem obtinendam t respectu autem superioris oratio essentialiter est ordinatio quaedam, qua petens ordinat, et disponit superiori quid debeat facere (ut dicit S. Thomas, articulo primo.) eo autem, quod ista ordinatio est; inferioris > ^ Superiore^, na-

cessario innortat subjecfionem, quia inferior ut inferior se habet ad superiorem nt subjectus. Si ergo oratio essentialiter includit ordinationem inferioris ad superiorem, essentialiter quoque includit rationem subjectionis, et cultus, quia subjectio ad superiorem quaedam reverentia, et cultus est. Igitur talis ordo petentis ad superiorem, a quo petimus, essentialiter constituit petitionem, et ponit illam in ratione cultus, cujus materia non est res petita, sed res subiecta, scilicet ipse petens, aut intellectus petentis, qui subjicitur superiori.

XXII. Quod declaratur anplius, quia imperium, et oratio se habent ex opposito, et consequenter habent eundem modum constitutionis : imperium autem non habet pro objecto specificativo rem imperatam, sed pro fine; essentialiter autem est ordinatio, qua efficaciter movetur inferior ad finem, quem intendit imperans : igitur id quod essentialiter specificat imperii est ordo ad inferiorem per modum moventis, cum efficaci intimatione, et exhibitione ejus, quod superiori fieri jubet. Si^{nter} er^o oratio, quae est ordinatio inferioris ad superiorem (767) opposita innerio, non debet habere pro objecto essentiali rem petitam, sed pro fine; est enim res petita objectum desiderii : et quia Illam desideramus obtinere, adhibemus orationem tamquam medium obtinendi, objectum ergo orationis non est res petita, sed exhibitio desiderii ipsius petentis ad superiorem per modum subjectionis, quia qui sic ordinat subjicit se alteri, et ostendit se indigentem, et alterum ut potentem sublevare : hic ergo respectus, seu ordo est, qui essentialiter constttuit petitionem.

3DCCII. Habent se ergo inferium, et oratio sicut motus assensus, et descensus, quorum specificativum primo, et per se est sursum, et deorsum, non autem id quod consequitur ex esse sursum, et deorsum. Sic primo, et per se imperium respicit inferius quod movet, et oratio superius; res vero quam desiderat obtinere non est specificativum motus orationis, sed est objectum desiderii quod petitio^{ner} motum ad superiorem intendit obtinere. Bnde divisio specifica, et essentialis prudentiae, quae est virtus intrinsece imperativa, cujus praecipuus actus est praecinere sumiturber crdihem ad diver-

" Digitiz^yVjJOufjTC

bos subditos, et inferiores, quibus Imperatur. ^lia est enim prudentia regnativa, alia militaris, oeconomica, etc. ut constat ex ^homa supra quaestione L, per tot. Quae distinctio per ordlnem ad diversos subditos accipitur. Igitur oratio est actus virtutis ex i^{*>}trinseco ordine petentis ad superiorem, a quo petimus, in quantum est subjectio ad ipsern, et protestatio quaedam excellentiae sibi debitae; quia tamen petimus in ordine ad aliquem finem, quem desiderantis obtinere per orationem tan[>]quam per medium, ideo oportet, quod oratio, ut sit actus virtutis, non petat indecentia, sed sit petitio dicentium a Beo.

XXIV. Itec obstat, quod S. Ithomas dicit loco citato ex quarto sententiarum, quod petere decentia non est de essentia orationis, quia etiam si a Beo indecentia petamus, oramus quidem, licet carnaliter J et sic magis pertinet ad bene esse orationis, quam ad rationem speciei. Hespondetur enim, quod petere decentia non pertinet ad speciem orationis tamquam objectum, sed petitio a Beo constituit intrinsece objectum orationis, ut ibi dicit B. ^hornas; propter quod etiam nos dicimus, quod res petita non est objectum orationis; est tamen circumstantia finis requisita ad bene esse orationia, et tamquam accidens illius : ita t^{*men} quod si tollatur ista circumstantia, et ponatur contraria, scilicet petere indecentia reddatur actus, malus, et destruat^{ur} virtutis ratio : bene enim contigit actum bonum ex genere, seu ex objecto reddi malum ex circumstantia prava ; sicut etiam homo, si poliat^{ur} ab eo aliquod accidens, verbi gratia calor naturalis, destruetur.

XXV. Ibc dictis patet, quomodo ratio secundum quod est petitio a ^eo sit essentialiter actus virtutis dantis Beo subjectionem, et cultum, non autem actus alicujus doni, ut ostendit S. Thomas loco citato in cuarto sententiarum; tum, quia dona Spiritus sancti solum sunt in habentibus gratiam, oratio autem potest convenire etiam peccatoribus; tum, quia ad nullum donum pertinet respicere Boum per subjectionem cultus, qualis est petentis a persona a qua petimus, licet possit convenire aliquibus donis facere Id^f; buod viam -orae--arent ad

INDIANA UNJIVERSITY " "

orationem, sicut dono sapientiae contem-
plari divina per altissimas causas, id
est, per unionem ad ipsum ^{sum}; et (768)
dono intellectus accendere ad cognoscen-
da divina per modum similitudinis intellectus;
et dono scientiae ascendere ad Deum ex
cooperatione causarum inferiorum, et reco-
gnitione propriae miseriae, non tamen ac-
cendere per modum subjicientis se ad su-
periores; timor autem prius dicit resili-
entiam a magnitudine majestatis divinae,
quam ascensum ad ipsum.

20CVI. Secundo patet, solutio diffi-
cultatis positae a principio. Negamus e-
nim materiam orationis esse rem petitam,
confunditur enim materia desiderata, et
concupita cum materia subjecta Deo per
orationem, quando enim desideramus rem,
quam petimus, illa est materia, et objec-
tum desiderii; ad obtinendum vero illam
per orationem subjicimus nos, et intellec-
tum nostrum superiori; et haec est mate-
ria subjecta, et oblata in cultum Deo per
orationem, ut D. Thomas dicit hic soluti-
one ad tertium. Similiter negamus, quod
formale motivum orationis non sit reveren-
tia ad superiorem, licet aliquis non co-
gitet in actu signato, et quasi per refle-
xionem se velle colere Deum; hoc enim ip-
so quod accedit ad petendum aliquid inten-
dens illud obtinere per orationem conse-
quenter intendit illud obtinere per sub-
jectionem sui ad superiorem, et consequen-
ter per reverentiam, et cultum superioris.
Idem est ergo moveri ex reverentia quod
moveri ex subjectione sui ad superiorem,
quia subjectio ad alterum reverentia quae-
dam est. Et sicut est impossibile habere
motum sursum, quin intendatur locus supe-
rior ex loco inferiori sic impossibile
est habere motum orationis, quin procedat
ex subjectione inferioris ad superiorem,
quae subjectio est motivum reverentiae*

OTII. Quod vero dicitur pertinere ad
eamdem virtutem velle aliquid, et exprime-
re desiderium ejus, ac procurare illud,
expresse hic negatur a D. Thoma solutione
ad secundum, dum dicit, quod desiderare
cadit sub praecepto charitatis, non autem
autem sub praecepto religionis, et ratio
est clara, quia petere non importat prae-
cise exprimere desiderium, sed exprimere
cum ordinatione inferioris ad superiorem,
in quo imbibitur peculiario ratio virtu-
tis, quae non est in desiderio.

XXVIII. Ad secundum negatur, quod pe-
titio non habeat pro materia aliquid quod
offerat Deo; expresse enim ponit S. Tho-
mas solutione ad tertium, quod oratio
offert Deo mentem, quam ei praesentat, sicut
per alios actus religionis offeruntur Deo membra,
vel res exteriores: per hoc enim quod petitio est
ordinatio inferioris ad superiores, qua se subji-
cit illi, consequenter seipsum tamquam
materiam subjectam offert in cultum Dei
solum enim per subjectionem ordinatur
inferior ad superiorem, et haec subjec-
tio est materia oblata Deo per petitionem,
non autem aestimatio aliqua de potentia,
et majestate Dei. Unde constat in vanum
laborare Suarez quando ponit, quod petitio
ipsa, quae est actus intellectus, sit res oblata
Deo per affectum orandi, et ipsum affectum
esse formaliter actum religionis, quando pro-
cedit ex motivo colendi Deum, alias solum
materialiter. Haec enim omnia procedunt
ex inconsideratione profundae hujus doctrinae
D. Thome, qui posuit petitionem, seu orationem,
prout est actus intellectus, considerandam
esse ut ordinationem inferioris ad superiorem,
in qua inferior ei subicitur petendo, atque
adeo intrinsece, et formaliter ei sua essen-
tiali ratione importare cultum, et reverentiam
ad Deum, et habere (769) gro materia oblata
ipsam mentem, quam superiori subicit. Si enim
petitio ipsa sit vera petitio, et debito modo
fiat, semper includit hoc motivum, et hanc
rationem formalem subjiciendi se Deo, quod
est colere, et venerari ipsum. Nec oportet
recurrere ad affectum orandi, quando pro-
cedit ex motivo colendi Deum, cum ex
intrinseca ratione sua hoc habeat petitio.
Similiter oratio non est essentialiter
expectatio rei petita, ut putavit pater
Lassius, confundens orationem cum expecta-
tione; non enim per orationem expectamus,
sed prius speramus a Deo auxilium, ut oremus,
et sic virtus spei praecedat orationem; et
iterum oramus ad obtinendum aliquid a
Deo, et media oratione expectamus effectum
orationis; ipsa ergo oratio est subjectio
petentis, non expectatio, quia post petitionem
expectamus consecutionem rei petita, et sic
se habet oratio, ut medium obtinendi id
quod speramus.

mi In secunda conclusione D. Thoma solum adverte, quod licet intellectus sit nobilior voluntate, tamen devotio, quae est actus voluntatis, est principalior actus religionis simpliciter loquendo, quam oratio, quae est actus intellectus, quia in ratione cultus est melior, et perfectius attingit Deum in serviendo, et obsequendo voluntas, quam intellectus; cum enim voluntas sit potentia, quae reliquas movet ob libertatem suam, ideo subjectio hujus potentiae ad Deum est majore et universalior subjectio, quia ratione ejus Deo reliquae potentiae subjiciuntur, etiam intellectus; movet enim voluntas intellectum, ut Deo subjiciatur, et ita ex hoc quod voluntas est principium subjiciendi intellectum Deo, principalior actus in ratione subjiciendi, et colendi est ille, quo offertur, et subjicitur Deo voluntas, quia ille actus, quo offertur intellectus pendet a voluntate, licet ex parte rei oblatae quasi materialiter, et entitative consideratae perfectior sit actus orationis, quo offertur intellectus, non tamen secundum proportionem, et ordinem ad obsequendum Deo.

QUID DE PRAECEPTO ORATIONIS.

XXX. Circa tertiam conclusionem oportet explicare obligationem orationis, quantum attinet ad praeceptum juris divini, aut naturalis, nam de ecclesiastico praecepto postea agemus in tractatu de horis canonicis. Cum autem sit duplex obligatio ad aliquid faciendum, alia secundum necessitatem medii; alia secundum necessitatem praecepti, utraque declaranda a nobis est in oratione. Supponendum est autem, quod necessitas medii differt a necessitate praecepti in hoc quod necessitas medii sumitur pure ex ordine ad finem, quem intendimus consequi, et quia beatitudo est finis ultimus, et finis simpliciter, ad quem omnes tendimus, necessitas medii dicitur, quando aliquid est medium necessarium, sine quo obtineri non potest talis finis, quod est esse medium necessarium ad salutem. Necessitas autem praecepti non sumitur ex fine, sed ex ordine ad praecipientem, qui per praeceptum, et imperium cogit inferiores sibi

obedire in aliqua materia, non tamen ab ipso pendet consecutio finis, quia si tollatur, vel excusetur quis a praecepto, adhuc potest consequi finis; sublata autem medio necessario, non potest finis consequi.

XXXI. Secundo supponendum est, quod necessitas medii non est una, sed multiplex, et habet latitudinem, aliquando enim medium est necessarium ad finem ex ipsa natura finis, quae intrinsece postulat tale medium ad sui consecutionem, sicut gratia est necessaria ad gloriam, et sicut respirare ad vitam. Aliquando vero medium est necessarium ad finem non ex Ipsa natura finis, sed ex determinatione dirigentis ad finem, sicut baptismus est necessarius ad salutem necessitate medii, non ex natura rei, sed ex institutione Christi. Et hoc potest esse medium necessarium, vel simpliciter vel ad melius esse, quod idem est atque utile. Potest etiam dici medium necessarium, vel quoad omnes, sicut baptismus est necessarius pro parvulis, et adultis, vel pro aliquo statu solum hominum, sicut meritum, et observatio mandatorum est medium necessarium ad obtinendam salutem pro adultis, non pro parvulis.

imi. Ut ergo brevius, et clarius necessitatem orationis, tam necessitate medii, quam praecepti explicemus, id sine argumentis per quod quaestiones breviter expediemus. Quaeritur ergo primo :

AN ORATIO SIT NECESSARIA NECESSITATE *3-DII PRO ADULTIS.

XXXIII. De parvulis nullum est dubium, unde respondetur ad quaesitum affirmativum. Estque communis resolutio omnium theologorum, et sumitur ex D. Thoma in III, distinct. XV, quaest. IV, articul. I, quaest. III, ubi inquit, quod : "Orationem indeterminate quilibet tenetur ex hoc ipso, quod tenetur ad bona spiritualia sic procuranda, quae non nisi divinitus dantur in et solutione ad primum : "Hoc ipso, inquit, quod aliquid est voluntarium, excluditur necessitas absoluta, etiam coactionis, non tamen necessitas ex suppositione finis, quia amor qui maxime voluntarius est, necessarius est, si quis velit ad salutis finem pervenire, et hoc modo etiam, oratio necessaria est,

et sub praecepto cadens respectu eorum, quorum voluntas sub necessitate praedic-
ta cadit." Sic S. Thomas. Constat au-
tem, quod amor necessarius sit neces-
sitate medii. Eationem autem hujus diffi-
cile est reddere, quia neque ex natura
rei praecise oratio est medium necessa-
rium, cum sint alia multa media, per
quae procuretur nostra salus; imo multa
aoUs dentur a Deo, etiam si non petamus,
ex ordinatione etiam Dei, et Christi
institutione non oritur ista necessitas,
quia licet nobis constet orationem esse
valde utilem, non tamen constat insti-
tuisse illam Christum, ut medium neces-
sarium, sicut 'baptismum.

XXXIV. Dicendum tamen est hanc neces-
sitate medii in oratione sumi ex utro-
que capite. Et quidem- ex natura rei su-
mitur haec necessitas attendendo ad nos-
tram necessitatem, et excellentiam 'cono-
rum spiritualium, quae a solo Deo dan-
tur; est enim universaliter loquendo
necessarium ex natura rei, quod in his,
quibus indigemus, recurramus ad eos, qui
possunt dare. Oim autem solus Deus pos-
sit dare salutem aeternam, et "bona spi-
ritualia necesse est quod quamdiu indi-
gemus illis, recurramus ad Deum; et iste
recursus senper est inferioris ad supe-
riorem, qui non est aliud quam oratio,
quia oratio est ipsa ordinatio ascensus,
seu recursus mentis ad Deum pro his,
quibus-indigemus. Similiter ex ordina-
tione divina sumitur ista necessitas,
quia Deus sua providentia ordinavit ora-
tiones, tamquam causas secundas, et me-
dia ad obtinenda aliqua bona praesertim
spiritualia (ut diximus ex D. Thoma in
praecedenti articulo.) Et hoc satis
revelatum est in sacra Scriptura, ubi
haec nocessitas orationis (771) commen-
datur, ut Lucae XVIII : Oportet senper
orare, et non deficere, ubi ly oportet
necessitatem inducit, ut ait Chrysosto-
mus honllla prima de Moyse, tomo, primo,
et Matth. XXVI : Orate ne intretis in
tentationem : et clarius Jacobi V : Orar
te pro invicem, ut salvemini. Et commu-
niter patres hanc necessitatem orationis
ad praeparationem mediorum ad salutem
reducunt. Unde Augustinus libro de dono
perseverantiae, capite XVI : "Cum cons-
tet, inquit, Deum alia danda, etiam non
orantibus, sicut initium fidei, alia
non nisi orantibus praeparasse sicut us-

que in finem perseverantiam : profecto
qui ex ipso hanc se habere putat, non
orat, ut habitat et libro de Ecclesiae
Dogmatibus, capite LVT : "Nullum credi-
mus ad salutem niei Deo invitante veni-
re; nullum invitatum salutem suam, nisi
Deo auxiliante operari; nullum nisi o-
rantem auxilium promereri." Et loquitur
Augustinus non de primo auxilio excitant-
te, quia per hoc invitatur homo, et non
datur per orationem, sed Dei auxilio
ad postea operandum. Sic ergo oratio
necessaria est non ad omnia beneficia
Dei, quia aliqua sunt, quae praecedunt
orationem, ut initium fidei, et auxilium
invitans; alia etiam ultra quam petimus
a Deo tribuuntur, sed necessaria est ad
adaequatam, et ultimam consecutionem sa-
lutis, quia (ut dicit Augustinus) perse-
verantia non nisi orantibus a Deo prae-
paratur.

20CXV. Sed inquires, an quando dicitur
oratio necessaria necessitate medii
intelligatur de oratione formaliter ac-
cepta, ut est actus intellectus proce-
dens a religione; an sufficiat oratio
virtualiter, vel causaliter, verbi gra-
tia desiderium obtinendi aliquid a Deo,
vel amor Dei, in quibus tamquam in cau-
sa, et virtute continetur oratio. Magis-
ter Torres in ista quaestione L3DDCII,
articulo II, disputatione III, dicit
desiderium esse medium ad salutem, non
tamen senper esse necessariam ipsam pe-
titionem, absolute loquendo; neque oem-
per esse decretum a Deo dandi salutem
media petitione : explicatque auctorita-
tes Augustini de oratione sumpta virtua-
liter pro desiderio, sicut ipse D. Au-
gustinus dicit epistola CXXI ad Proban-
dum, quod : "Sine intermissione orare,
est sine intermissione vitam beatam de-
siderare."

XXXVI. Caeterum haec doctrina indi-
get explicatione, nam D. Thomas supra
citus dicit, quem libet teneri ad oran-
dum, sicut ad procuranda bona spiritua-
lia : ergo non quodlibet desiderium suf-
ficit nisi etiam addatur procuratio bo-
ni spiritualis : bene autem stat ali-
quem desiderare salutem, et tamen non
procurare illam, sed negligere, imo nol-
le petere a superiore : ergo tunc non
satisfacit necessitati orationis, quae
est medium necessario requisitum ad pro-

curandam salutem. Ebt igitur attendendum id, quod supra diximus de oratione, quod in ea est duplex respectus, scilicet ad rem obtinendam, quam desideramus, et ad superiorem ad quem tendit oratio pro re obtinenda. Desiderium ergo rei obtinendae, prout praecise habet respectum ad rem, non sufficit ad satisfaciendum necessitati orationis, quia hoc desiderium non apponit media ad rem obtinendam, sed solum desiderat illam. Oratio autem requiritur ut medium ad obtinendam rem. Imo (ut diximus) bene stat aliquem desiderare rem, et nolle se applicare ad petendum : desiderium autem tendendi ad superiorem, et subjiciendi se illi, ut a quo debeat res obtineri, hoc virtualiter continet petitionem, et ideo etiam si intellectus formaliter non petat, neque formaliter moveatur ascendendo ad (778) Deum, si tamen virtualiter ascendit faciendo aliquem actum, qui non solum sit desiderium salutis, sed includat subjectionem, et ordinationem ad Deum virtualiter procurando ipsam salutem a Deo satisfacit necessitati orationis, licet vix possit contingere, quod sine assensu, petitioneque formali ad Deum, hoc faciat. Hoc tamen non tollet quin oratio simpliciter sit medium simpliciter necessarium ad salutem, sicut poenitentia est medium necessarium peccanti mortaliter, licet actus charitatis, qui eminenter virtualiter continet poenitentiam sufficiat loco illius ad justificandum; et baptismus est medium necessarium simpliciter ad salutem, licet deficiente opportunitate sufficiat votum.

XXXVII. Illud tamen adverte, quod quando dicitur orationem esse medium necessarium ad salutem, non intelligitur, quod sit necessarium nisi aliquando in vita. Quando autem occurrat praecisus articulus, quo quis obligatur ad orandum, statim dicemus.

ORATIO QUAE EST ACTUS RELIGIONIS CADIT SUB PRAECEPTO DIVINO? ET NATURALI.

XXXVIII. Expresse habetur hoc in D. Thoma in praesenti, dicit enim orationem esse sub praeepto religionis, quod explicatur Matthaei septimo ubi dicitur: Petite, et accipietis : et I ad Thessalon, V : Sine interorari, sine jocare : et

Digitized by V

Jacob. V: Orate uro invicem ut salvemini, et aliis multis locis, ubi per modum imperii, et praecepti commendatur oratio. Quod videtur etiam intellexisse Ecclesiam, quae ad recitandam orationem dominicam in canone missae praemisit Illa verba : Propter salutem nostram, etc.

XXXIX. Itaque oratio non solum est medium necessarium ad salutem, occurrit quod importat recursum inferioris ad superiorem pro his, quibus indiget, sed etiam est in praeepto, et ut importat peculiarem cultum Dei per petitionem. Et hunc sensum sacrae Scripturae prosequuntur sancti patres, qui passim utilitatem, et necessitatem orationis commendant. In quo non possumus hic multum morari. Advertantur tamen Verba Chrysostomi pro his, qui negligunt orationem, libro primo de orando Deum : nunc omnino videro, inquit, quempiam non amantem orandi studium, neque hujus rei fervida, vehementique cura teneri, continuo mihi palam est eum nihil egregiae dotis in animo possidere."

X.L. Sed inquires, an hoc praeeptum obliget aliquando propter ipsum actum religionis, ita quod ejus transgressio sit speciale peccatum contra religionem. Omnino enim in oratione sint illi duo respectus saepe dicit, scilicet ad rem obtinendam, quam desideramus, et ad eum ad quem ascendit oratio propter rem obtinendam, tota difficultas est, an semper oblige-mur ad adhibendum hoc medium, quod est oratio, solum ex necessitate, et obligatione rei obtinendae, vel ut obligemur propter vincendam tentationem, aut obtinendam aliquam rem spiritualem; an etiam obligemur aliquando ad orandum propter ipsum actum orationis, et cultum, qui in illo exhibetur Deo. Hoc enim secundum difficile videtur, quia etsi oblige-mur colere ex praeepto religionis, non tamen constat, quod determinate oblige-mur ex vi praeepti naturalis, obligemur ex vi praeepti naturalis, aut divini ad hunc determinatum cultum, qui est oratio. Potest enim aliquis colere Deum aliis actibus, ut sacrificio, (773) sacrificio, devotione, etc. Et sic satisfacit praeepto de colendo Deum : ergo ex vi praeepti religionis non videtur teneri aliquem ad orandum, sed solum propter aliquam necessitatem occurrentem,

cui tenetur per orationem providere, quae cessante non curret speciale praeceptum orandi; praesertim cum oratio sit medium ad aliquid obtinendum, et cessante obligatione obtinendi aliquid, debet cessare obligatio adhibendi media ad obtinendum, Et ob hanc causam multi senserunt orationem propter seipsam nunquam cadere sub praecepto.

30jI. Oppositum tamen dicendum est, eumiturque e: D. Thomae hic, ubi distinguit duplex praeceptum; alterum desiderandi, quod pertinet ad praeceptum charitatis; alterum petendi, quod pertinet ad praeceptum religionis significatum illis verbis Matthaei VI : Petite, et accipietis. et reducitur ad primum praeceptum decalogi. Ratio vero hujus (licet difficile reddatur a doctaribus) principaliter sumitur ex duobus. Primo, quia in Scriptura non solum imponitur praeceptum de cultu Dei in genere, sed etiam specialiter de actu orandi, et non solum propter aliquid obtinendum, sed etiam absolute propter se, ut II ad Thessalonicenses V : Sine intermissione orate. Secundo, quia oratio non solum habet esse medium necessarium ad aliquid obtinendum a Deo, in quantum est recursus inferioris ad superiorem, et in quantum Deus decrevit non nisi per orationem aliquid nobis largiri ratione cujus necessitas orationis sumitur ex necessitate rei obtinendae, sicut necessitas mediorum ex necessitate finis; et etiam est actus bonus moralis includens in se specialem bonitatem. Et hoc modo oratio ita ampla est, ut includat etiam gratiarum actiones, et laudes Dei, ut S. Thomas determinat infra articulo XVII. Itaque enim ad alias virtutes pertinet laus Dei, et gratiarum actio quam ad religionem, neque ad alium actum quam ad orationem, cum sint actus mentis ad colendum Deum. Et ideo dicitur Ecclesiasticus, 2DCIV: In oratione confitemur Domino, id est, gratias agemus. Constat autem orationem sic sumptam cadere sub praecepto ex natura sua, cum obligemur ad laudandum Deum, et gratias agendum pro omnibus beneficiis susceptis. Ex quo patet solutio rationum, et quod aliquando omissio orationis est peccatum contra religionem speciale,

XXII. Inquires adhuc utrum praeceptum de oratione sit de mentali, aut vocali determinatum. Respondetur negative, sed quocumque modo orare alicuiusmodi, sive

etiam vocaliter, dummodo oratio vera sit, satisfacimus praecepto. Ita communiter doctores, et sumitur ex: D. Thoma infra articulo XII, in corpore, ubi dicit, quod non est de necessitate orationis privatae, quod sit vocalis; et articulo XIV ad tertium, quod Dominus non instituit orationem Dominicam, ut illis tantum verbis utamur, sed solum ut res in ea significatas petamus, qualitercumque ea offeramus, vel cogitamus: et in quarto sententiarum supra citato, quod per orationem quilibet tenetur indeterminate er hoc, quod tenetur ad bona spiritualia procuranda. Ratio hujus est, quia non est aliquod praeceptum determinate postulans orationem mentalem, aut vocalem,

XLIII. Inquires, quo tempore tenemur adimplere praeceptum orationis, quod obligat propter seipsam, non attendendo ad necessitatem occurrentem. Respondetur, non esse aliquod tempus determinatum, sed tamen non posuisse nos longo tempore tuto sine ullo genere orationis vivere, In Scriptura enim injungitur (77^a) frequentia orationis per modum praecepti ut est illud: Sine intermissione orate» ET Lue. XVIII: Oportet semper orare, et non deficere. Unde Suarez loco citato, cap. XX, num. XXVI censet non esse permittendam dilationem unius anni, nec fortasse unius mensis. Et pater Lessius lib. II, cap. XXXVII, dicit. III censet nos obligari hoc praecepto naturali, aut divino, ut non abstineamus ab oratione ad unum, aut alterum mensium. Et hoc sensus rationabile videtur per se loquendo, nisi superveniat aliquod impedimentum, puta infirmitatis, aut immodici laboris, quo excusatur quis ab orando. Addit etiam magister Torres articulo praecedenti, disput. II, numer. VII, quod in primo instanti usus rationis, et in mortis articulo currit obligatio hujus praecepti. Sed licet verum sit apud S. Thomam 1-2, quaest. LXXXIX articulo ultimo, quod in primo instanti usus rationis tenetur homo converti ad Deum, et procurare suam salutem, et similiter in mortis articulo propter extremam necessitatem illius temporis, non tamen tenetur specialiter orare ex vi praecepti, quod propter ipsam orationem ponitur, sed si tenetur erit propter necessitatem instantem, cui tenetur homo providere per aliquod medium. Unde si sine oratione haberet tunc aliquis contritionem, aut

actam charitatis, non peccaret ex eo, quod non oraret.

qpi RECITAT BDRAS GAITOiriCAS QUOTIDIE.
AUT DIEBUS EBSTIS ASSISTIT MISSAE, AA*
TISEACIT SUEHCIEETER PRAECEPTIO ORA-
TI01JIS.

XLI7. Ratio sumitur ex D. Thoma in 17, diat. X7, quaest. 17, artic. *, quaesti-unc. III, ubi inquit, quod : P Omnibus etiam, qui Ecclesiae ministerio non funguntur, videtur ab Ecclesia determinatum tempus orandi statutum esse, cum ex canone statuto teneantur diebus festis divinis officiis interesse. Sic D. Thomas. Unde recte infertur, quod adimplendo hoc praeceptum Ecclesiae sufficienter adimpletur praeceptum divinum de oratione. Patet consequentia, quia quando praeceptum Ecclesiae determinat tenus adimplendi aliquod praeceptum divinum, si adimpletur praeceptum Ecclesiae, satisfacimus etiam divino, ut patet in praecepto de audienda missa, de communicando in paschate, de confitendo semel in anno : qui enim adimplet haec praecepta, satisfacit praecepto divino de confitendo, communicando, etc. ergo similiter id dicendum est de oratione ob eandem causam. Ita etiam sentit magister Torres loco citato.

XL7. Unde nescio quid in mentem venerit Suarez, lib. 711 de oratione, capite EQC, numero XII, qui putat differentiam inter alia praecepta Ecclesiae, et praeceptum orandi, quod hoc non imponitur ab Ecclesia ad determinandum tempus obligationis praecepti divini, prout datur ipse privatis personis, quia communiter ab omnibus assignantur alia tempora, quibus obligat hoc praeceptum extra tempus audiendi missam. Sed hoc est negare propositionem D. Thomae sine causa, et probatio illa inutilis est, quia alia tempora, quae assignantur ab auctoribus, quibus obligat praeceptum orationis, vel eunt tempora, quae obligant propter aliquam necessitatem occurrentem (de quo modo non agimus, sed loquimur de praecepto dato propter ipsam orationem) vel illa tempora includuntur a fortiori in tempore audiendi missam, aut recitandi horas, quia si ex vi praecepti divini homo obligatur, ut per unum, aut alterum eorum non (praetermittat orationem, Suarez

et Lessius fatentur ab illo, qui singulis festis, aut etiam iugulis diebus vere, et proprie exerceat orationem, etiam ut persona privata, quid amplius quaeritur? Seque enim praeceptum divinum obligat nisi ut aliquando oretur. Si ergo quis orat, et frequentius quam in mense, cur non satisfacit?

XE7I. Sed inquires quibus temporibus teneatur homo orare propter necessitates occurrentes, vel proprias, vel proximorum, et quae necessitas iudicetur ad hoc obligare, respondetur, quod quia subvenire necessitatibus potius pertinet ad virtutem charitatis, aut misericordiae, ideo ut teneatur homo per orationem necessitatibus succurrere, talis exigitur necessitas, quae prudenter intelligatur postulare speciale Dei auxilium, et recursum ad ipsum. St quanto plus necessitas, aut periculum cessit, tanto nos amplius tenemur ad orationem, quod intelligitur de necessitate spirituali, aut eorum quae ad spiritualia ordinantur, quia haec solum possunt postulari, ut dicetur infra.

XL7II. In particulari autem descendendo, tenetur homo orare quando urget gravis aliqua tentatio, quae de facili expelli non potest aliis remediis, maximam enim remedium est oratio, Juxta illud ; Orate. ne intretis in tentationem : in hoc conveniunt omnes doctores : secundo, tenentur orare in evidenti, aut magno periculo mortis, ita Lessius et Torres : tertio, quando tenetur praeparare se ad gratiam, ut quando quis ministrare, aut suscipere debet sacramentum, ita Lessius ubi supra : sed id negat Suarez ne tot obligationes facile multiplicentur, sufficit enim quod homo curet convertere se ad Deum, etiamsi non oret formaliter et quarto, tenetur ad orationem, quae sit gratiarum actio, quod est aliquod insigne beneficium a Deo receptum : quinto, propter necessitatem proximorum. Sicut enim per aliae eleemosynas corporales tenetur homo subvenire necessitatibus corporalibus, quando aliquis est in extrema, aut gravi necessitate, sic quando urget aliqua gravis necessitas spiritualis, cui alio remedio de facili subvenire non potest (si enim alia remedia supersint, non urget necessitas pro isto determinate) orationibus adjuvare debemus. Quod prae-

sertim est verum de necessitatibus communibus, ut si instat electio summi pontificis, celebratio concilii, aut imminet grave schisma, aut belleum. Sic sumitur ex D. Thoma in quarto sententiarum supra citato, et a magistro Torrew, asseritur, Suarez et Iessio, et Navarro.

3CLVIII. Caeterum hoc praeceptum orationis pro communibus necessitatibus magis obligat superiores, et praepositos communis, ut ipsei procurent fieri orationes, quam privatas personas quibus non incumbit cura reipublicae. Unde si superiores curent, ut oblationes fiant, et communitas ipsa ex magna parte orationi insistat, excusabitur particularis aliquis, quia satisfacit per orationem aliorum. Si quis autem advertat non ita curari necessitatem publicam, nec fieri committere orationes pro illa, tunc ipse obligabitur ad orandum, quia obligatur curare de bono communi et ejus periculo, quando ab aliis id non curatur. Et pari ratione id Judicandum est de necessitatibus privatis, quamdiu enim illis non subvenitur per alios, nec per alia remedia, tunc solum determinate tenetur homo orare pro illis.

QUID DE AERIMBUS PURGATORII.

2113C. Quas scimus esse in magna necessitate, tenebitur aliquis ex praecepto orare pro illis? Eon est facilis resolutio, neque ab auctoribus attingitur. Crediderim tamen, quod si quis sciret aliquem in particulari graviter indigere in purgatorio nostris orationibus, ex praecepto obligari ad orandum pro ipso, quia generale praeceptum est ut graviter egenti elemosynam tribuamus, vel corporalem, vel spiritualem. Loquendo autem de generalibus necessitatibus purgatorii, non videtur aliquis peccare in particulari, si omitat orare pro ipsis quia applicantur istis necessitatibus generalibus genera-

lis oratio, et suffragia Ecclesiae, et sacrificia et eorum opera et orationes, qui quotidie orant pro defunctis, praeterquam quod homo non tenetur subvenire animabus purgatorii determinate per orationes; sed vel per orationes, vel per alia pietatis opera, quae sint suffragia ipsarum. Quod si haec opera non possit facere tunc tenebitur ad orationes, Juxta resolutionem nostram,

L. In omnibus casibus, quibus homo obligatur ad orationem ut homo peccet contra illam, necesse est quod advertat ad obligationem suam advertentia formalis vel virtuali. Et similiter quod non sit aliter subveniendi illi necessitatibus nisi per orationem, alias tenebitur omissio involuntaria. Quandoque autem contingit peccando contra illam duplicem malitiam habet illud neccatum, scilicet contra charitatem, aut misericordiam, quia tenetur subvenire proximo, et contra religionem, quia supposita illa necessitate, non sola inconsiderata, sed etiam religio obligat ad actum suum. Sicut supposita necessitate fidei, non sola fides, sed etiam fortitudo obligat ad martirium (quod tamen solum probabile censet Suarez.) Et quando urget tentatio aliqua contra aliquam virtutem, verbi gratia contra castitatem, vel fidem, si omittit quis orare, quando aliud remedium non supponitur, peccat contra castitatem, si tentationi cedat, et contra religionem, quia non orat: sufficit tamen in confessione explicare peccatum consensus in tentatione, quia hoc ipso manet explicata negligentia, seu omisio adhibendi media ad resistendum,

I. Fraocono articulas eat quasi appan-
Aix praecedatis. cus enin detemlnaTO-
rit nactus doctor. orationan osse actue
religionis, quae eo luo terminatur ad
un. restat «plicare quomodo eoll Deo por-
rigatur oratio; toI si possit ed olian
oerwnan dirigi, et hoc est quod S. ?:*>-
nas euaarit in titulo. & articulo habeo
quatuor coaclusiones. Prina. M solun
Deun dirigitur oratio tannuas par hno
linienda : secunda ; Sanctio, elve
lle. eivo htJnlhua «hiberne orationsa,
seu orationes, ut icterceaooricus, et lm-
petrar.tibus id quod petlme s tertia in
solutione ad secuafcm i Beati cognoscunt
petitiones nostrae, Deo aanlfestsnte 11-
las in Terto ; quarta in solutione ad ter-
tius ; Ad aninas purgatorii non dligimo
orationes nostras, nec petlme ab ele nuf-
fregia, bono tanon ea pctiais a risio.

Prison conclusionem* probat . Shonac
in corpore artioiill tali ratione ; Onnee
orationes nostrae, ordinari (777) debent
ad gratiam, et giorlan consequendum ; sed
hanc eoius Deus dare potest. Juxta illud
P-oln. IXfZIII i aratlsg. ot glorlan do-
>-i' Cicirrus ; orgo orationes nostroe eo-
lux per Deun possunt Inplerl, et cor.ee-
queater soli Deo porrigendae eunt, ut
per lusu* adlanlendae.

n. De bonitate consequentiae, et de
veritate alnoris tnllua ost dubius. Major
vero propositio dubitationem* habet, quo-
i>do intellgendun sit, quod srationes
cootraa solo* ordinari debent ad gratias,
et gloria* ©insequenda* cun aultaposol-
uus potero a Doo honoste, etlas non ordi-
nando illa ad gratlan ot gloriae, aod ai
aliquae co ano litat es naturale* consenti-
nean rationi. Xeqie in hoc assignatur a
3. Sfconaa adaequata causa, cur solus Deus
orari debeat, quia orationes pertinere
ad Deun, nen fundatur ex parte rerun. quae
in peccato norteli. non esse actu* reli-
gionis, quia non ordinatur ad fleor cha-
rltatis; quae suta ex religione, et fi-
de procedit, ordinari ad gratia ot glo-
rlan. Hoc euton Inpugnat ipse es eo,
quod bene potest oeccator orare per au-
sis particularibi**^ibu^a)iciae res

particulari*or pendent. Igitur sina or-
dine ad gratlaa et gloria* adhuc salva-
tur, quod solus Deuo debeat cruri. dut>-
aado id, quod petitur tnaquan a aiperao
auctore rerun petatur ; hoc enim rodo
solus Deus orari potest. Ijo etiam ei
ree aliquae ordinentur ad grr.tleci, ot
chriam, adhuc possume eae petere ah
honlne etsi gratlan, et glorias dare non
possit ; sicut quando quia stodet propter
obtinendam beuofclua. non repugnat por-
toro auxiliun ad studendae, eties. ab 11-
io. qui benefleiUE dare non potaat i na-
l« ergo reducitur tota ratio quare aolus
Deus orari debeat, ad hoc quod aoluo
ip«« potest gratlan ot clorian.

IU- Cajetanue in hoc articulo unico
verbo solvit hanc difficultates dicens,
quod S. Dhonar loquitur per se do orati-
one fidellun, id est, de oratione, quan
faciunt fideles, in quantun fideleo, cul-
a fideles non petit aliquid a Doo ordi-
nate, nie ei ordinando illud ad fines m-
per naturale*. Si eniu potet aliquid non
©irendo, an «mediat, vel non expediat
«d fir.ee eupematuralen. talis oratio
est ocaninis fideli et Infidoll, ot per
ae loquendo non est siiMlliciter actus
rollgionis, quia non siaplliciter colit
3«b. qui eoius virtutibus colitur, ot
his, quae ad lpoan orlluantur; et mlto
nlus ol notat aliquid contrarlun fini
sapamaturall. ut ho nidi cius, aduoloru*
etc. Relinquitur ergo quod solun est
docons fideli, ut fIdalie eot, petere ea.
quoo ordinantur ad gratlan ot gloriae,
hoc enim peculiare est fideli, ut di«tlm-
juitur ab infidall.

XT. At roro pater Boaro» libro primo
de oratione, capito IX, minore TU ro-
JicIt expositlonsn Cajetani dicer.a, quod
Cajetania seatlt orationan onnon factas
decons fideli, ut fIdalie eot, petere ea.
quoo ordinantur ad gratlan ot gloriae,
hoc enim peculiare est fideli, ut di«tlm-
juitur ab infidall.

titum religionis infusae, qui solus est in habentibus gratiam : sicut patet, quando peccator petit a Deo gratiam, et remissionem peccatorum, potest etiam dari rerus actus orationis, etiam si non ordinetur ex intentione orantis ad gloriam, quia iste finis est intrinsecus orationi, nec dat illi speciem essentialem. Ac denique; quia in ordine orationis naturalis, et acquisitae datur proprius, et peculiaris modus orandi Deum sine (77[^])ordine ad finem supernaturalem, petendo scilicet aliquid a eo, ut a supremo auctore reum, quo pacto non potest peti a aliqua creatura: ergo adhuc non salvat Cajetanus adaequatam rationem, quare contra D^{us} orari detet.

Y. Dicit ergo ipse Suarez, quod ratio D. Thomae potest intelligi uno ex tribus modis. Primo, per 1^y gratiam intelligendo quodeumque "beneficium Dei alias non detitum, sive naturale, sive supernaturale sit; hoc enim solus Deus potest dare simpliciter loquendo, id est, tamquam prima causa rerum. Sed hoc non est ad mentem D. Thomae, protat enim Deum solum dare gratiam ex illo Psalmo : Gratiam et gloriam datit Dominus, uti sermo est de gratia supernaturali. Secundo dicit, quod D. Thomas non curavit reddere rationem adaequatam suae conclusionis, sed quasi a proportionem, quod sicut gratia a dolo Deo dari potest, ita quodvis bonum a solo Deo dari potest, et singulari modo, quo Deus est primus auctor omnis boni, sicut est spiritualis auctor gratiae. Sed hoc est succumbere difficultati, et Infermetr, non replicare rationem D. Thomae. Tertio dicit, quod loquitur sanctus doctor de oratione Christiani divinae promissioni⁹ haec autem promissio non est facta nisi orationi petenti gratiam et gloriam, et ideo qui aliter petit, efficaciter non petit; et e contra qui petit innixus promissioni divinae, petere detet propter gloriam, etiamsi de illa non cogitet. Sed haec explicatio incidit in sensum Cajetani non quem Suarez fingit, sed quem posuit Cajetanus; neque enim dixit Cajethnus orationem factam a peccatore extra charitatem non esco actum religionis, sed quod ille, qui petit non curando an expediat ad finem ultimum, non petit ut fidelis, sed est oratio communis fidei et infidei, neque ex se est actus religionis religio^{xq}, Christiana, quia non est tene^{Qf^yy^ag^L^}-|^{O^Q}|t⁰autem effi-

cax oratio, atque tene ordinata, nulla enim bona oratio fraudatur desiderio suo, dicente Apostolo Jacobo in sua canonica, cap. IV : Petit, at non accipitis, eo quod male motatis. Si ergo non male petatur, red sicut petit bona, et ordinata oratio, semper accipiet; idem est ergo orationem esse ordinatam, et esse efficacem; et ita si ad hoc, quod sit efficax, requirit Suarez quod petat gratiam et gloriam, cur non ut sit ordinata, sicut requirit Cajetanus?

YI, Igitur mons doctorio sancti sicut ipse se explicat in IV, dist. X7, quaest. IV, art. 7 fundatur in doctrina D. Augustini, epistola CMC, cap. 17, uti dicit, solum nos posse petere a Deo vitam beatam. Yq^{rba} D. Augustini sunt : "Quoniam permovet te, quod ait Apostolus, quia oremus sicut oportet nescimus, et timui^{Gti} : ne magis tibi obsit, non sicut oportet orare quam non orare, quod sic itaque breviter dici potest : Ora beatam vitam, hanc enim habere omnes homines volunt; quia ergo aliud te oportet orare nisi id, quod cupiunt et boni et mali, sed ad quod perveniunt non a boni et mali." Et carpite XII ostendens, quod nos solum possumus orare, quod continetur in oratione Dominica, sic ait :

* Quisquis id didit, quod ad istam evangelicam precem pertinere non possit, & tamen si non illicite orat, canaliciter orat, quod nescio quemadmodum non dicatur illicite, quandoquidem Spiritu re-natos non nisi spiritualiter decet orare : B et ir.fra : n Liberum est aliis, atque aliis vertis eadem tamen (id est, contenta in oratione Dominica) in orando dicere, sed non detet esse liberum alia dicere." Quare liquet apud Augustinum materiam, quam licite petitus (779) oratione solum esse id, quod continetur in oratione Dominica; omnia autem, quaelibet petuntur, -aut sunt gratia et gloria, aut ordinata ad gratiam et gloriam. Aegumpsit ergo S. Thomas pro antecedente doctrinam hanc Augustini, quia non licet notis alia petere nisi ea, quae continentur in oratione Dominica secundum institutionem, et praecceptum Christi, quod totum pertinet ad gratiam et gloriam. 3^{bc} quo optime intulit, quod solus Deus debeat orari, quia solus Deus dare potest gratiam et gloriam, et ea, quae ad illam ordinantur,

?ro,lt (W&IWA

VII. 3x qua doctrina facile epparet, quomodo ratio D. Thomae efficax sit, et quomodo non. -oossims petere aliquid a Deo, ouod non sit ordinatum ad gratiam et gloriam. Licet enim non ordinetur ex intentione petentis, si tamen conformamus intentionem nostram cum eo, quod Christus instituit, et praecepit orare in oratione Dominica, semper intendimus id, quod ordinatur ad gratiam et gloriam, licet de illa non cogitemus. Si vero intentionem nostra non conformamus institutioni Christi male petimusj. licet res ordinatas ad gratiam et gloriam, non tamen prout cie ordinatas, sed prout respiciunt alium finem -oetamus, nisi forte petamus ea ab hominibus, aut ab intercessoribus, ut dicitur in secunda conclusione. Praeterea, auando dicitur, quod adaequata ratio quare solus Deus debeat orari, non est, quia ab ipso solum debemus petere gyatiam et gloriam, sed quia solum possumus a ^eo petere aliquid, ut a supremo auctore rerum, respondetur quod licet nemo possit orari, ut supremis auctor, nisi solus Deus, tamen non pro omnibus, quorum Deus est auctor, possumus ipsum rogare, sed solum pro his, quae determinavit Christus in oratione Dominica. Itam ad entitatem peccati concurrat Deus, ut uuprenus auctor totius entis, et ad'multa mala poon\$, quae infligit hominibus, et tomen non possumus illa petere a Deo. Ut ergo D. *honas prudenter procederet, non debuit probare conclusionem suam ex eo solum, quod Deus est supremus auctor rerum, et solum ut talis orari potest; sed etiam determinare materiam, qed etiam determinare materiam, quae solum peti potest a ^eo, et ostendere illam a solo Deo dari posse.

VIII. Denique S. Thomas ostendebat in eo solum orari posse Deum, in quo ipse solus adimplet ea, quae petimus, ita quod reliqui, quos orare possumus, solum se habent, ut intercessores; hoc autem non habet verum nisi respectu gratiae et gloriae; in his enim, quae naturalia sunt, & tiam extra Deum invenientur aliquae causae, quae non solum sunt intercedentes, sed etiam vere adimolentes, et. facientes ea. Id ergo in quo solus Deus es: dator, et reliqui omnes intercessores, solum est gratia et gloria, et res spirituales ad illam ordinatae.

IX. Alia levior_g.ifficul±as proponitur a Suare^j\$ftjg\$8, jco^c^i0Jo i^M^t rationem

D. Thomae, quia gratia et gloria datur ab omnibus personis divinis, et tamen est consuetudo Ecclesias, saepe dirigere orationes ad unam tantum personam, ut in litaniis, et in plurims collectis. Sed hoc parvi momenti est, et bone expeditur a Suarez; habet enim locum in quacumque re, quam petere possumus, sive sit gr̄stia vel gloria, etc. Quid enim fiat ad extra, indiviso fit ab omnibus Personis. Certum est ergo, quod Ecclesia ipsa dicit in praefatione Trinitatis : " Ut in Personis proprietates, et in essentia unitas, et in maiestatem adoretur aequalitas.n Quando ergo oramus, vel adoramus Deum, toturi hoc, ot (7S0) Personas, et essentiam reepicimis, ut causam adinpletionis orationum nostrarum, soecialiter tamen mentionem facimus alicujus Personae, quasi ad iesam orantes, vel propter commemorationem alicujus beneficii, sicut in Pilio respicimus incarnationem, et officium mediatoris; in Spiritu sancto rationem doni; in Patre missionem Pili et Spiritus sancti, et secundum has rationes commemoramus specialiter Personas; vel quia Patri convenit esse principium omnium Personarum, ideo ipsi potius appropriatur oratio, quam oliis, quia in ipso aliae Personae intelliguntur. Et ideo Christus docuit nos orare ad Patrem in nomine suo, et ita Ecclesia petit per Christum, quae est doctrina S. ^hornae in IV, dist. XV, quaest. IV, art. V, quaestiunc. III ad primum.

X. Secundam conclusionem, scilicet sanctos posse orari, ut intercessores ad obtinendum, quod petimus probat s. Thomar, in argumento Sed contrr. ex illo Job V : Voca, si quis est, qui tibi respondeat. et ad aliquem sanctorum.vonvertet. Qui locus aperte loquitur de oratione ad sanctos, et sic exponitur a 3. Gregorio, lib. V moralium, cap. XXX, in corpore articuli. Probat S. Thomas eandem conclusionem explicando prius, quomodo oremus ad. sanbtos, videlicet ut eorum precibus, ot meritis orationes nostrao reddantur efficaces; hoc enim valde conformo est rationi, ut qui potit aliquid adhibeat intercessores ad obtinendum efficacius, quod petit; qui autem possunt o3co intercessores apud Deum nisi salicti ? Probat deinde ex illo %>ocal. VIII ^ Aacondit fumus incausorum de orationibus sanctorum do manu

Au?..11 Zrrcu Deo :ubi vides orationes
sanctoru per naan A.;ell quasi nor In-
terces-area offerri 2«o. "enlque Id pro-
nai S. Thous <: usu 3ejleslae, quae a
•ar.etic petit, ut orant pro nobis. Unde
cua te ait universal* usue, et Ecclesia
unlv-c saliter errare non possit. nanet
flmin, et csrua Mactos .10 as e orari.

«•. Caoter.— haeretici, r.oque —ocio alr
ae equieecunt, neque ratiol, i, et Ideo
v-henentrs concluelonan let*a destruere
conantur. Ist cutee entlouiscica hacro-
elo haec, eoa «xtet apud D. Sleroi-ain
confutatio erroris Tigilaatl, qui asso-
rebat mortuos non orare pro cobie, er quo
Inferebatur, neque eoo orari posco a r.o-
We. Postea alii «perte negaverant eer.e-
to3 esro invoerndon, ut Cathrl Pc.ioren-
11, Ynidense. et VIdefletae. Ier.ique
no Ctrl t emori r hoortcti torsio— filii
viperewn, Imlevarunt nenwran patras
suoran, iu» et vleorant Illos addrcitoo
procrpricutlor.cn. Docent eni= nor, solus
ceno inutile Invocare snnotos eed etica
esro inrlux, quia conruriatur officio
ceddlatoris, qui **t 'd.rletuo; Ita ^vi-
ni, Xuthema, molorfa confossionica u-
iictunae, cui ctinn addunt, 'uod si san-
cti orn-t, eoe tnnon aon oraro pro isto,
est Illo In epociaall, eod pro "cclesla
electoran in ;oncro.

XZI. Proivcl-ua haeretico nan fundasea-
ta ad tria, aut q-ututor reducantur. Pri-
nin, quia non oxtat in @ariptara sacro
naudntux cut oxsnplun, ici pemleelo de
Invocatione snnetoran. Slollltor neque
cor.etet sanctos accepsiae a Lee offeclun
patroci--or.di, nec Id perti:et ad eerun
aeri Sua, quia pro aeritlc hujus vitae
sufficlentra rcirjnorator.cn acceperant:
In coelo putes non aJ^Uuo nererunt. St
<mod In rl-un vertunt haeretici, quod u-
nun sanctu» faelwase advocatun ->ro poto
allua pro dolore dentias, alius ->xo dolo-
re ^Mttaris, etc. ^ten, qalc Invocando
sanctos trlbuirus oln cultus reliploau»,
pnolte est actus orator.ic fr.eiordo Il-
los patronos (721) o«ud Ie*ie per eo ipsus
os audiat. Unde didt Anbrotie ia
prlao capite ad 3osMt08:t * Ad Dean iro-
nsrendux, suffragatore nor. est opue, eed
nent» devotu.' It D. Curc coctonis hoad-
lia de nrofectu «vaageliu, tono tertio:
• Don opus. Inquit eet tibi patronis apud
Dora. neque :ultuo diqueroi, ut blfindlare
Dora, eqd colu a l(co^i*Q)^ron3que

carens, et per teinOifi Deua preccsille,
onnlno tauaa voti co=>oc olro."

XIIIX. Praeterea, quia injurlan fac-
aia Bellatori, nan ut dicitur 1 ad Ti-
roth. II : Qd-o mt 'lator Dei, et
hoaliam Shrist-i- vrr.s : eno facere
eanetoe nediatoarea, et intercessores
est in injuries Christi. Unde dicit
Augustina» libro secundo contra Prxiie-
nlanan. ea> VIII : " Si esnot uedlator
paulua, osBa.it utdtyue et cpctovi coapos-
toll ejus, ac sic nilti aedletoron es-
sent, neque Ipsius P*ill coartorat ra-
tio, qua digerat : Unus Deus, aspe n*-
dintor, etc.* It hloodorotus super Il-
la verba D. lauli ad Colosseus. II :
riffP. VBAAficfdlt. 79?g-g ta fruUAltX
viy..flQni... et rol'-..l pneA...c;t.q. *lc ait
Sr-nocaa qoocUe quae convenit Daodicoac,
qjR" eet P-rr-iao notro.iolla, l«:c p*o-
hlbut na procarentur ^ccelos. Addit
Calvinus deerstun CaaoUil Carthadnl-
cnols III, cap. 532II, ubi dleiw.r :
" Ois ds rltaro Rsslstutur acmer ad
Patren dirigatur orr.tlo." 2: nuo ccl-
IICit l^eretlcue, prohiberi In co Con-
cilio ne publice in altari Innoctrur
sancti, et na srsterlua coenao (ele
ipse vocat sistar) 'orofpnoretur in in-
vocatione rortuomn.

ICIT. Ultiinn fundanantun est, quia
ear.ctl nor. pc omini soo^no acere ea, quae
apai nos s^unWir, et eoseeqjenter u<»ue
orationoc nostras; dicitur ania Jo>.
XIV i Sive fuerint fJlil.fiiii.asiif.fia.

Deciso. I* : lorpjl nib.il noveivnt iuv-
'lhuu : et Iealpe cSili
auti. filjarwl laaflgit boa- 'Ja
quibus locis et aliis probat S. Auva-
t;» libro ds cura pro oortuua, cai.
SII, Dortuoc, etlau panctes. Ignoraro,
quae oluntur @jud nos : * 'iia aliae.
Inquit, ipse visitaretur, ad concelare-
tur a natre sua, ae<?ie eet probable,
quod sit foctr. Tlta flsli-loro crudeli*

r.'. Constans nhiiioadoos ost, et sc-
eundun findens certa conclusio S. ZhOBae,
d.>34clturque eiedea paobutionltue, qui-
bus a doctore sancto, rcilleet ex "crip-
tura, et usu Zeclociae, ver concelare-
et sar.ctoli *iatrss a rc'ato. 3rtviter,
en Scriptore si' deunci loteet, qaln
«cape lpydytrp.^r. soofffi litteris sar.o

tos fconlnes. et Acelfoa ial-rcodere, et orare >ro noMe : areo ipso* rogare oo*-maia, at latcensorsos, ot suffragatores. patet consequentia \$ala frogtra liet orarer.t pro noMc si nescirent nccenslctog nostrae : «l er-r» ecluat lpe&s, et eunt Interceetcroe, poeasaie ad eoe diri-gere *atofillonor. nostran, nt nos adJSTnt, Antordene coaetat «v :ultle locis Oerlp-turae. dicitur enlu II Kacchabueomi ul-tio» de ferculo propheta, qui nultfls ta-lo nanis oblorat : Sic nstqjl aulPxr. o-ret v>rc -o-iulo. Oii loco haereticu nll aliud respondent, ouan a enaro auctori tn-tea illius libri, sed illo adxdtltur a Concilio Carlnh.-felcas! III, a Zlceeno, ?rdea tino et alille. Iten I Betr. II i

XVI. Do senetis Angelle. *jod orent pro nobis, patet Vollae XII, uM dixit dneruele Saphael : fcg gHVIX giaUsaffl tunc Spala» : It an Zarhar. I : Zt roe.on-dlt Ac.idue Eonini, et dixit : Dordnc cr-

ffeaDenique conatat eaepo per.l sanctos Kcrtuos, at iwrn norltle D*ie pla-caMHs reddatur, ut Utod. aXCI : Rqcor-ihrohr-n. et Ian«e. et leraei servo-

glftn ghriatl. tal : ubi son eclun Intei'->critur nactun, (fiod fecerat Deus ad il-lo c (ut ponit Cei vinus) sed otiaue natltur aliqua gratia, at bonoficluun nor illorun Interens nioucn. Zea in Daniels nctehatur alaerl cordla = jroator A.-ahaa. etc. 3t la loco exodi Koyeac potobat, ut dlultretur populo peccatun, quod utique gratia erat, non Justitia. Vade ootls* dixit Z. Auruoti-quaestione CEIX lu Stodo s idr>n» wr cur. iiorlta nottra nog srfvant, ne di-lipABir e Eco, relevari nos rwie ain Ilj lorun norltg posse, quod ^nus dIII.It. Iden habet ?ieodcrotua quaoet. IH7II ia Zrodo, at ^-rWoPoac hccillo. XZII la Boneei.

XVII. dr. Cor.clllis habetur haec veri-tas : In Concilio OhAlcedoneBsi net. XI, ubi dicitur : * nsrtart vl-

vit nartyr, oret iro nobis : * et l= VII Sjpiodo geaarcll net. VI : " Oui tl-nore o*ala sueme poetulant-e l:t.-.rco*-clor.ee incoat.-nltnetae Delanrne, Iten sar.ctorun Angelorun et emetorun o=r-l-un : * denlqu» in ftncilllo Zridenrlno sosniona :XT. In prlr.clplo dotemlnat-ar Isile esntltre ooe, qui r.a-cat sanctor invocandos esse, aut pro honlnitoe etl-an sla^ulir orare, cuil odvoroorl lior.ori nedlatorin. Uoio etls.a Sccelelie.o, qua: S. Zhonae nddurt ex litaniis oatloult*-slaia ost, nau la Concilio Aire!liuien8l prla» t<or>cre j>r3indeo perpao lrdncun-tur litaniae, ut habetur do cor.oocrati-one, dlst. I. capite BogatloneP. ?ro Hispania etiaa ponuntur litaniae idibue decenferlg >er tro« dios in Concilio -o-letpao T. cfn. I, at In Zolotaro VI, cap. II.

XVIII. Zer.itfje ratio nar.lfeotr. eat. quia sancti In hac Tito noscunt orare pro alille, ut patet Job XZH : Voh scr-

flusciolnr. St**ontolus naoisrtne In eule epistolie potit orationog fidell-un, ut ad JVihonloc TI, ad Coloarraoes IV; II ad *he«ealonlc"!;ee III et de-nique Jaosb V dicitur: Crnpt ire. Irrli- : <rio etlan poet zer-ter <anti posuant orare pro nohie. 'fco cr.pmcrt> tuitur S. Hleronjuaqj ooarlr. VI.^iaatlui. 2t concequantla patet, quia acc >ost aartoa deest illis effica-cia, cur: sint r.e/l,e eor.Juaetl Zeo: ne-que cognitio a>streu-uc orationun, quia sciunt illas Zeo revelante, elent eti-ga alia ir.lt>, quao llll* nonfostentur In gloria ut ostendit S. Eionac conclu-sione tertia : or*o nulla oct cruna, cur r.ejotur eos pro nobis Delcedere.

80ZVUIZC?. IHXhiraA

XIX. id <r.guceata haer>ilco;tui faci-le reopondetur. id prluus, constat ex dictis lavenrlr In Scriptura, ot usu Ecclesiae exenilua Invocationis gK.ctc-ruu; constat etitr. eos accepisse o Deo dl^nituter, interceder. l oo lpoo, ruo facti sunt aalcl, et fauillgr,-* Dei. -equo enin ut aliquis possit orai-e pro altor> requiritur ampliuo, quna fanlll-aritris anicillae ad Illux a quo ootlt; et hoc etlan -ertinet ad f*actoraa aeri-

tam; quando enim meruerunt Deo conjungi, et amici Dei esse per charitatem, et gratiam consummatam, meruerunt quoque ex consequenti posse orare pro nobis sicut amicus ad amicum. Quod vero irridet haereticus, unum sanctum orari pro una necessitate, et alium pro alia, respondetur id non esse mirum, cum Deus soleat breviter sanctum facere magis clarum in una virtute, quam in alia, et aliquam gratiam uni tribuere, et non alteri. Et ideo egregie dicit D. Augustinus, epistola CXXII : Breve quid non Africa sanctorum martyrum corporibus plena est, et tamen nunquam hic scimus talia miracula fieri; sicut enim Apostolus dicit, non omnes sancti habent curam domini; neque omnes habent iudicium spirituum, ita neque in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit ille, qui dividit propria unicuique prout vult. Sic D. Augustinus,

30C. Ad secundum fundamentum haereticorum respondetur cum S. Thomas hic ad primum, quod solum colitur latría ille, ad quem oramus, ut ad auctorem gratiae et gloriae, quam petimus non vero quem adhibemus solum ut intercessorem. Latría solutio ab haereticis despicitur putantes, quod solum possumus sanctis tribuere honorem civilem, si vero sacrum, et religiosum ea exhibeamus colare eos est latría : unde et nobis obijciunt, quod Beatissimam Virginem deam appellamus. Ceterum longe differt, cultum aliquem, et orationem aliquam esse sacram et religiosam, ut distinguitur a civili, et esse sacram, ut dicitur cultum latría. Quae aequivocatio ut tollatur, advertite quod cultus religiosus tripliciter sumitur. Uno modo stricte prout procedit a virtute religionis, et directe tendit ad Deum, et sic soli Deo exhiberi potest, quia ratione dixit Hieronymus libro primo contra Vigilantium : An martyr adoravit ? Breve Et tamen ipse se explicat dicens ; Breve Quis hominem fecit deum ? Latría negans sanctis adorationem divinam. Sed S. Augustinus epistola XLII : Ne te hoc lateat, et in sacrilegia convivia imprudentem trahat, scias enim in Christianis catholicis nullum coli mortuorum. Qui tamen scitum se exponit addens Breve Hic denique, ut numen adorari, quod sit factum, et conductum a Deo. Breve Hec ergo cultum mortuis sanctis tamquam nrunt, id est, tamquam divinitati.

XXI. Secundo n^o d^o CXu^o ^ religio sus

sumitur pro eo, qui procedit a religione, non directe et primario, sed ex quadam redundantia, quando cogitamus sanctos, ut Dei ministros, et ut nobis repraesentantes Deum ; sic enim non repugnat eos secundario honorari per latría propter ministerium, et repraesentationem. Quare ratione dixit S. Thomas quaestione praecedenti, articulo secundo nos habere actum devotionis ad sanctos, non qui terminetur in illis, sed qui transeat ad Deum. Et Ambrosius Ormone primo de sanctorum : Breve Quisquis honorat martyres, honorat et Christum. Breve Hieronymus epistola LIII : Breve Honorem servos ut honor eorum redundet ad Dominum, qui dixit : Breve Si vos suscipit me suscipit." Et sic probabile est posse elici a virtute religionis, et latría cultum erga sanctos propter repraesentationem ministerii, quasi secundario, quamvis in praxi non sit consulendum propter periculum labendi in adorationem directam latría, et immediate ad ipsos terminatam, sicut tradunt theologi III P. quaest. 3QCV, art. Y cum D. Choma ibidem,

SCII. Tertio modo cultus dicitur religiosus et sacer, non quia fit a virtute latría, sed quia fit supra modum civilem, id est, exhibetur personis conjunctis Deo, et supra humanam conversationem constitutis. Talis enim cultus non potest esse civilis, quia personae quibus vx hibetur, sunt in superiori ordine a civili; debetur ergo illis honor altior civili, et inferior divino, et talis elicitur a dulia; quia tamen imperatur (7\$0 immediate a latría propter conjunctionem sanctorum ad Deum, dicitur devotio ad sanctos, vel oratio procedere a religione, non immediate, sed imperative. Quo sensu accipi potest id, quod dicit S. Thomas supra de devotione ad sanctos. Et talem cultum religiosum, qui excedat civilem agnovit B. Ambrosius sermone primo de sanctis citato : Breve In celebritate, inquit, martyrum praetermissis omnibus saeculi actibus reddamus illis honorificentiam, et D. Damascenus libro IV de fide : " Quibus rebus Deus coiitur, eisdem servi ejus oblectantur, quapropter hymnis, et canticis spiritualibus sanctos coimus ; Breve et Qyrillus Hierosolymitanus catechesi quinta rystagoga : v In sacrificio incruento mentionem facimus prophetarum. Apostolorum, at martirum Jii8/\u^^e^i@gi^ionibus Illorum,

et deprecationibus suscipiat preces nostras. B Unde patet quod licet colamus sanctos cultu saero non tamen divino, neque etiam Beatissimam Virginem; quin potius S. Thomaas et omnes theologi loco citato ex tertia parte illi negant latram, nec a catholicis habetur pro dea. Verum est, quod D. Eacianzenus in tragoedia de Christo patiente, in fine, discit de 3. Virgine, quod ; B Est aeternitatis pallion ornata, ut dea habita, et senectute expers. Eoa tamen loquitur de vera divinitate, sed de participata; et ideo ponit illam particulam ut. Qp. a ratione etiam D. Thomas dixit super Psalmum XLIV, quod : n B. Virgo est deaurata divinitate, non quod sit Deus, sed quod sit mater Dei : n et Christus Dominus dixit Joan. X : si illos dixi deos, ad quos sermo Dei factus est, quod maxime convenit 3. Virgini, in qua sermo, et Verbum caro factum est,

20CCII. Ad locum T. Ambrosii quem posuimus 4n fundamento haereticorum, respondetur loqui Ambrosium a.e suffragatore ex parte Dei, quia non est opus suffragatore, qui intimet Deo, et cognitionem excitet de nostra necessitate, unde dicit : B Ad Deum promerendum (quem utique nihil latet) suffragatore non est opus. B Loquendo autem de suffragatore requisito ex parte nostri ipse Ambrosius in libro de viduis, ultra medium dicit : B Eon erubescamus eos, id est, martyres intercessores nostrae infirmitatis adhibere. n Eodem modo inteligitur locus Chrysostomi, quod non est opus patronis, quantum est ex parte Dei, quasi Deus pauperes non audiat, sed aliis committat illorum negotia, ut solent fieri a iurincunctis terrae. Eon tamen negat opus esse patronis, quantum est ex parte nostrae necessitatis, et infirmitatis. Vel Chrysostomus arguit eos qui solum fidunt in alienis orationibus, et nolunt per se ipsos orare, qui sensus habet ab ipso Chrysostomo hom. V in Matthaeum: Eon igitur, inquit, quasi oscitantes, et desides ex aliorum meritis pendeemus, habet enim vim pro nobis, et quidem maximas orationes sanctorum, sed tunc profecto cum nos quoque ad ipsum per poenitentiam postulamus. B Sic D. Chrysostomus.

XXEV. Ad tertium respondetur, sanctos, non adhiberi ut mediatores eo modo, quia ut dicit S. Thomas III parte, quaestione XXVI, articulo 1° et pro-

phetarum antiqui testamenti mediatores fuerunt inter Deum, et homines ministerialiter, et dispositive, in quantum praefigurabant verum, et principalem mediatorem, qui est Christus : sacerdotes vero novi testamenti dici possunt mediatores, quatenus sunt ministri principalis mediatoris, si ergo esse mediatores dispositive, et ministerialiter non obstat unitati mediatoris Christi. Et eadem ratione (7⁵) sanctis, et Angelis convenit ratio mediatoris, ut fertur ibidem sanctus doctor solutione ad secundum bpc Ev? Dionysio capite IV de divinis nominibus. Et eandem resolutionem docuit optime Qyrillus Alexandrinus XII thesaur. cap. X, ubi illud Apostoli. Unus mediator Dei, et hominum. etc. exponit de uno mediator substantialiter, et naturaliter : liter, inquit, quomodo habet unum mediatorem Christum Paulus dixisset multi enim sancti mediationis officio uti sunt. n Ad locum D, Augustini respondetur negare Augustinum Paulo officium principalis mediatoris, non ministerialis. Qua ratione etiam libro IV de civitate Dei, capite XV, negat Angelos esse mediatores; ex eo enim quod Paulus alium orationes postulabat, ut pro eo intercederent, colligit D. Augustinus ipsi non esse mediatorem, quod quidem opus est conditum de supremo mediatore, quod hic Iacantum est unus, ille videlicet Christus. Eodem dicit D. Augustinus) pro nullo interpellat, et ipse pro omnibus etiam mediator ministerialiter, per modum intercedentis non negat Augustinus Paulo sicut neque illis libas, quorum orationes Paulus postulabat,

XXV. Sed urget Calvinus : bi ille est verus mediator ex sententia D. Iacanti pro quo nullus interpellat, et pro omnibus : ergo cum modo sancti intercedant pro omnibus, qui ce eis commendant, et pro sanctis nullus intercedat cum sint in gloria, habebunt officium i mediatoris eo modo quo Christus, despondetur magnam esse disparitatem, quia pro Christo nullus intercedit, neque orando pro se, neque orando pro aliis, neque modo, neque antequam escet in coelo : sancti vero, quando erant in hac vita, indigebant mediatore ad orandum pro se, et modo in coelo indigent mediatore Christo ad orandum pro aliis, Jux-

INDIANA UNIVERSITY

7a illud Joajsiis X7I i

eunt eu-roal noiiatoreo.

EVI. M locuti Thoodoretl reepondotur, ipsax loqui de adoratione latrlae exhibi-
ta Angelis, hae enin prohibita fuit in
illo Concilio baodicene, dlcIw enin ca-
pite XXXV t SOc oportet eiire et Aqc-
Joa nn-ir.Brnn • ni quin inventus fuerit
huic idololatria vacans anatheaa, sit,
quonlax derelinquens Sonimn oostrua Sa-
nui Ohrlstun accessit ad idola." Sic &; -
eiliua, (ei tenen vevun oet ibi locul de
Angello, nan in Alia editione, ji ic e-
pltone Conoiliomn non l oritur ngolos,
sed adire ad Angelos) ubi ranifeete lo-
quitui' de @altu exhibitio per Aedua latri-
e.e, <\$iia aliqui dixerunt Angeloo esae fae-
tores madi, ot cunei xlaoros doos, et
or noe roconcilliori Deo, quod dooiit Si-
non iiaoe, at refert Ibi-harius haereel
332. ot oontra hoc loquitur r.wlus ad ^ol-
lossar.seo II, quando dicit i tqb ee-

ubi D. Paulus non prohibet cultu* Angelis
debitu», cun constet Apocalypsi ultlao
• oanr.eti cecidisse ut adoraret ante pedes
Angeli, oed reprobet po o!lor.en aoras,
qui existi nabant nos reconciliari too per
incolo.o. ot aon per Qirlotu.;, hoc oala
sonat illud rebun noc tences ceryit, et
ita exponit hunc locun l3. P*ili Chrjsoe-
totaio hordlla TII in epistola ad Galloo-
nea#-s,0l3cuauenus et Pheo>ic'lactuo Ibi-
des. Tldetur etlan 33. Thonao loct. IV nu-
per illud ciejut II ad Gfilloseeaece, ubi
satio ad lltteran Apostoli illud : In ro-
lipiono Aaqolomn, interpretatur in cul-
tu lege veleris, quae ordinata est por
Angelos Ic nana trodiatorls. ut dicitur
ai Calatas tertio. (7S6J

OTII. Ad docrotue Concilii Carthagi-
niensis III rospor.deWr ibi solun dici,
quod ad Dwo dobet dirigoratio, quod re-
rioriain est, ut hic docet 3. Thoxaa :
non tanen nebatur, quod ad sanctos, ut ad
ninietroe, ot Intercessoreo nimie princi-
>>aliter oratio dirigatur i ad lltteran
taau id, quod dotet Conciltan, Id est,
quOd usque hodie aornatur In Seclesla,
quod fero ia oxmbie collectis, et orati-
onlbis ad Pereonan Patris dirigitur ora-
tio, et t eminatur >>r Poroofoan 71111,
hoc enin senet IU^>bt&RhollIII.:

Seaper M Patrer dirigatur oratio, Id
est, quod orationes flant dooi^mudo
Pomonae Patris.

XXVIII. Ad ultima reepondetur illa
loce ad cumjui concludere, quod nortui
ex naturali ooruu dispositione non co-
gaoscut orationes, et necessitates noo-
tra>> non tanen or. rercrlutlone Del, vel
iBgcloma, cun leqoOue II Uacchjb. ultl-
i> Jeronlar. :altusi ors.sco pro opulo
et consequenter convovisse necer altatos
ejus; lorus orpj Job inteUlgltr de nor-
tuls ex naturali soron etatu, nr,n tanen
do or.ir.alws beati?: hac enin pxfloresso
excinit S. Grogerius exsonans Illue lo-
cun XII Boraliuo, c*p. 3011. Icclenia>-
tos IX;- quod oortui In quaatuu ictul
nihil cogas geunt napius: serus roro
prout hk bent vita> aotemao lucia. Ad
locux Isoler dicitur, <«od A&ra3>8X ro*-
civie ros,'quantus ost'os vi status srlx
naturalis, aon tessa ox opecilci Dei to-
relations, vel neluu> dicitur needre.
hoc est non approbare, r.ec diligere ut
filios, sol potluo reticere, jurta il-
lud Katthaei 307 s icor. dico yobl.- nen-
do vos.

XTIX. Ad 3. Au^etir/un respondet S.
Zwbcb I per. euaest. XCTCII, art.VIII
ipsun in illo loco dubitative loqui, ot
di epu tardo noc dot eminor, & quanvin do
foffitllo&e orationlm tvoetram, ut pro
rohis sancti IntBreedas.t 3. Axpistira
non dubitaverit, oed eoden libro de cu-
ra pro aortule, ca>>. XV at X7I late oia-
tendit, quonso sancti nostris accossit-
atlbua opitulentur, unde dicit ibi,
quod : " Par nivinaj) potor.tlaa Uortpreo
vivorna rebus Intersunt, quonlaa dafino-
ti per naturux pro'rior. dofuncti per
caturua peoprlan vlvorus rc3we Istereo-
sb non poBBunt.I

CJJCXDIC SAITC?! C0G1X3SCZ7I OTJCIZ^
X09TBAS XAS AI IP90S aiBOIICS.

303. Circa tortlar. conclunonon S
Thonao difficile sef^er fuit <«jlicare
nodun, quo sancti oognoscant nostras
orationes, et nobis opitulentur, ita
ut D. Augustinus looo clteto c*>ite
3TVI dixerit : "Jies ista aj.tior.' et obo
trucilor eat, quoc n xo valent perseru-
tari.' l3t m t brevier tota diffieul-

tao resolvatur, distinguenda est duplex cognitio in animabus sanctis, altera naturalis; altera supernaturalis : et de naturali quidem non est hic difficultas, quamvis aliqui existimaverint animas, aut ex narratione Angelorum frequenter ad nos venientium, aut ex ipsarum animarum discursu ad nos, orationes nostras cognoscere. Quod quidem licet de aliquibus orationibus vocalibus verificari posset, tamen nec de omnibus potest, quia ut ostenditur I part. quaest. LXXXIX, art. VIII anima separata naturali cognitione non potest cognoscere, quae apud nos aguntur ; et de pure mentalibus constat non posse cognosci naturaliter nisi a solo Deo, Juxta illud II Paralip. VI : Tu solus nosti corda filiorum hominum. Et quamvis per locutionem unius Angeli, vel animae ad alterum manifestentur cogitationes cordis, tamen (787) quamdiu sumus in hac vita, naturaliter loquendo, non possumus loqui animae separatae, alias posset animae existenti in inferno, aut in limbo innotescere nostra cogitatio, si vellemus illi manifestare, quod nullus admittit. Recurrendum est ergo ad cognitionem supernaturalem, quae fit per revelationem Dei : revelatio autem supernaturalis facta alicui particulari (ut omittamus eam, quae fit per fidelem, quia haec immediate fit communitati Ecclesiae, et non particulari) solum est duplex, altera eorum, quae cognoscuntur in Verbo per ipsam formalem visionem beatam, et dicitur cognitio matutina; altera eorum, quae revelantur extra Verbum in proprio genere, et dicitur cognitio vespertina.

XXXI. Et haec adhuc sumitur dupliciter, nam quaedam est quasi debita, et consecuta ex vi status beatifici, et visionis divinae, aut saltem derivatur a visione superioris beati, qui ea, quae cognoscit melius quam inferior, potest illi manifestare, qua ratione ponitur a D. Thoma in Angelis illuminatio, et in IV, dist. 2XIX, quaest. II, art. V ad ultimum dicit sanctus doctor, quod anima Christi Domini post diem Judicii illuminabit beatos omnes de his, quae pertinent ad scientiam visionis Dei, quae ipse videt in Verbo, et sic exponit illud Apocal. XX : Et lucerna ejus est Agnus. et talem revelationem vocavit Oajanus III p. quaest. X, art. II visionem beatam c@i8aliter/^n£^ftMK|^iter. Alia

revelatio est, quae non habet connexionem, nec consequitur ex vi visionis beatae, sed fit eo modo, quo prophetis fiebat revelatio prophetica; et hoc ultimo modo censet D. Augustinus libro de cura pro mortuis, ctqpite XV martyres cognoscere orationes, aut necessitates nostras.

XXII. Caeterum D. Thomas hic ex sententia D. Gregorii XII-moralium, cap. XLII, expresse ponit, quod orationes nostras sancti cognoscunt in Verbo et III p. quaest. X, art. II, ponit generalem regulam, quod nulli beato deest, quin cognoscat in Verbo omnia quae ad ipsum spectant ; et expressius in 17, distinet. LV, quaest. III, art. V dicit, quod licet inferiores beati de quibusdam edocentur, et Illuminentur a superioribus, tamen quilibet beatus ca videt in essentia divina, quae ad ipsum pertinent et quia ad gloriam, et statum beatorum pertinet succurrere eis, qui petunt ab illis auxilium, deducit sanctus doctor, quod in Verbo cognoscunt orationes, et devotiones hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt. Existimo autem neque S. Augustinum esse alienum ab hac sententia, quando assertive loquitur, et non dubitative, nam in libro IX confessio:Aim, cap. III, loquens de amico quodam defuncto sic dicit : "Jam non apponit aurem ad os meum, sed spirituale os ad fontem tuum, et bibit quantum potest sapientiam pro aviditate sua sine fine, felix, nec sic eum arbitror inebriari ex ea, ut obliviscatur mei, cum tu Domine, quam petat ille,, nostri sis memor," quae est eadem prorsus ratio, quae apud D. Gregorium loco citato et in quarto dialogorum habetur : "Qjuid ost, quod ibi nesciant ubi scientem omnia sciunt ?"

XXXIII. Solum obstant duo contra hanc resolutionem S. Thomae. Primum est, quia si orationes videntur in Verbo non possunt videri successive, cum illa visio, utpote mensurata aeternitate in nullo admittat successionem, ut demonstrat D. Thomas in I part. quaest. XII, art. X. Dicere autem quod a principio beatitudinis quilibet beatus videt omnes orationes, quae ad ipsum effundentur successu temporis falsum est; tum, quia de Angelis determinat (78S) S. Thomas I part. quaest. LVII, art. V, quod successive cognoverunt mysteria gratiae quae aliquo ^do, ^ eorum^tptun pertinebant;

tum, quia, ut objicit Cajetanus III part. quaest. X, art. II, Angeli custodes non vident a principio omnia, quae pertinent ad eos, qui suae curae committuntur, ut patet ex pugna duorum Angelorum Daniel. X, fundata in nescientia divinae voluntatis circa eos, quos custodiebant, ut exponit sanctus doctor I part. quaest. CXIII, art. VIII; tum, quia idem S. Thomas dicit I part. quaest. XII, art. VIII ad. quartum, quod cognoscere singularia facta, et cogitata non est de perfectione intellectus, nec cognoscere illa, quae nondum sunt, et sic non oportet, quod videantur in essentia divina; denique, quia alias non repugnaret aliquem beatum modo videre in Verbo diem Judicii, quia videre potest aliquam orationem, quae sibi in tali die fundetur, consequens est contra id, quod dicitur Mattii. X : De die illa nemo scit, neque Angeli in coelo, neque Filius. etc.

XXXIV. Secundum quod obstat est, quia beatus quanto perfectius videt Verbum, tanto plura in eo videt ut dicit S. Thomas III part. quaest. X, art. II : ergo qui plures orationes videt, perfectius videt Deum. Si ergo accipiantur duo sancti aequalis meriti, et quibus detur aequale lumen gloriae, tamen ad unum fundantur plures orationes, quam ad alium, ille ad quem pertinent plures orationes, videbit plura in Verbo, et consequenter perfectius videbit, cum tamen sit aequalis luminis, ac proinde non possit aliunde ille ad quem non pertinent tot orationes in aliis rebus videre Deum perfectius, nisi ponamus esse aequalis luminis.

XXXV. Ad primum multiplex est, et varia doctorum solutio, omnes tamen reducuntur ad tres. Prima Derrariensis III contra gentiles, capite L, ubi probabiliter admittit quod orationes, quae successive funduntur ad beatum, successive quoque cognoscuntur ab eadem numero visione, qua videtur essentia divina. Sed haec est improbabilis ut constat ex D. Thomas loco citato I part. quaest. XII, art. X. Secunda est, quod ea, quae successive pertinent ad statum beati, cognoscuntur ab aliis per novas revelationes factas extra Verbum, causatas tamen, et debitas ex vi status beatifici, licet ea, quae usque ad instans mortis

pertinebant ad beatum, videantur in verbo. Hanc sequitur Cajetanus III part. quaest. X, art. II. Ict licet in hoc articulo ponat beatos videre formaliter in Verbo orationes quantum ad Gubstantiam, tamen aliquas circumstantias orationum, puta an; sint implendae, an expediat illas petere, etc. dicit, quod novis illuminationibus cognoscuntur extra Verbum. St idem videtur sequi magister 3agnez I part. quaest. XII, art. X.

JUXVI. Haec solutio ut probabilis admittitur a doctoribus; est tamen in duobus contra D. Thomam. Primo, quia sanctus doctor locis supra citatis ex tertia parte, et quarto sententiarum expresse ponit beatos videre in Verbo ea, quae ad proprium statum pertinent, inter quae numerat orationes, ut diximus : quod si ponamus orationes non videri in Verbo, non eet cur ponamus videri in eo ea, quae in hoc mundo pertinent ad statum beatum. Secundo, ista solutio est contra D. Thomam, quia illuminationes, et revelationes extra Verbum seuper derivantur ad inferiores mediantibus superioribus, quod ita infallibile vult esse D. Thomas, ut nunquam in hoc dispensationem admittat, ut patet I part. quaest. OVI, art. III, et quaest. CDCCL, (789) art. II. Et de revelatione prophetiae dicit, quod derivatur ad homines mediantibus Angelis quantum ad manifestationem rerum, et objectorum, quamvis non quantum ad luminis infusionem, quod a solo Deo derivatur, sicut fides, ut patet infra quaest. CLXXII, art. II : revelatio autem de orationibus, quae fiunt ad aliquem beatum, non potest fieri mediantibus Angelis superioriis, alias prius cognosceret orationem meam superior Angelus, quam beatus, ad quem illam dirigo, quod est inconveniens : ergo vel dicendum est, quod orationes non cognoscuntur per revelationem extra Verbum, vel quod illae revelationes non fiunt mediantibus Angelis, sed immediate a Deo cuilibet beato, quod est contra ordinem a Deo positum, ut inferiores accipiant revelationes per superiores.

XXXVII. Quid tertio solutio eligenda est, quod orationes videntur in Verbo a beatis a principio suae beatitudinis, et non successive, quia hoc est contra naturam visionis beatificae.

Original from

INDIANA UNIVERSITY

Et ad impugnationes dicitur, quod Angeli cognoverunt ab initio suae beatitudinis mysteria gratiae, et incarnationis quantum ad substantiam, seu quantum ad id quod ad eorum statum pertinebat : quantum vero ad particulares circumstantias, et alia, quae ad eorum statum non pertinebant successu temporis per revelationes superiorum cognoverunt .et hoc est, quod dicit D. Thomas prima parte, quaest. LVII, art. V, quod per visionem beatam cognoscunt mysteria gratiae, non quidem omnia, neque aequaliter omnes, sed secundum quod Deus voluit eis revelare, ita tamen quod superiores Angeli plura mysteria, et altiora in ipsa Dei visione cognoscunt, quae inferioribus manifestant eos illuminando, et horum mysteriorum (scilicet, quae a superioribus manifestantur, non quae in Verbo videntur ab inferioribus; quaedam a principio creationis cognoverunt, quaedam vero postmodum, secundum quod eorum officiis congruit, edocentur. Et ibidem ad primum, et quaestione OVI, art. IV ad secundum ait, quod etiam inferiores Angeli cognoverunt mysterium incarnationis, quantum ad substantiam, sed non ita plene quoad omnes circumstantias, sicut superiores.

XXXVIII. Ad id quod dicitur de Angelis custodibus, respondetur aliud esse id, quod pertinet ad statum Angeli, vel beati* aliud quod pertinet ad officium : ad statum enim pertinet id, quod est de cujuscumque dignitate, aut merito, et quidquid ad ipsum diligitur, et fit proprium ejus, et ideo quidquid ad Angelos dirigitur, scilicet orationes a principio suae beatitudinis cognoscunt. Ad officium vero Angelorum pertinet id, quod ratione ministerii, quod exhiberent Deo in gubernatione mundi eis convenit; hoc autem non est necesse, quod a principio suae beatitudinis cognoscant, sed secundum quod recipiunt ordinationes Dei, sic cognoscunt ministeria, ad quae mittuntur, et ita non pertinet ad ipsos scire omnia, quae spectant ad eos, quos custodiunt, sed ea sibi revelantur, secundum quod congruit ministerio, ad quod mittuntur. Et quia aliquando consulunt divinam voluntatem de rebus contrariis, existimando aliquid expedire contra id, quod aliud existimat, ratione hujus inter eos dicitur esse pugna spiritualis, ut docet

S. Thomas I part. quaest. GQIX, art. VIII.

XXXIX. Quod vero opponebatur ex D. Thoma, quod cognoscere singularia non est de perfectione intellectus, intelligi debet de perfectione intellectus speculativi, non practici, quia practicus versatur circa singularia, ut constat 2-2, quaestione XLVII (796) art. III, et alibi saepe. Vel dicendum, quod cognoscere singula non est de perfectione intellectus quasi substantiali et primaria, bene tamen accidentali et secundaria, et pertinente ad proprium statum, quia haec intelligi non possunt nisi singularia intelligantur. Bt ideo D. Thomas III part. quaest. X, art. II posuit, quod quilibet beatus videt in essentia divina ea, quae pertinent ad statum suum, quod nullo modo negavit loco citato primae partis; quod saltem ultimo opponitur beatus posse scire diem Judicii, quod contradicit illi loco Kath. XXIV, negatur ista sequela, quia licet ad beatum pertineat scire ea, quae sunt status sui in illa die, non tamen propter hoc debet scire illum diem esse ultimum diem mundi, posset enim ultra esse alius dies, in quo nihil ad statum talis beati pertineat; et ideo semper manebit incertus circa diem judicii determinate. Vel secundum alios, quos refert Oabreria III part. quaest. X, art. II, disput. III, num. & XI dici potest, quod non est inconveniens aliqua, quae pertinent ad statum beati ex rationabili causa divinae providentiae illi occultari, et in hoc posse numerari ea, quae concernunt statui beati quoad diem judicii.

XL. Ad secundum argumentum respondetur illum esse magis beatum, qui plura in Deo videt quasi intensive et formaliter, non autem quasi materialiter et extensive. Et dicimus ea videri formaliter, et intensive, quae videntur ex efficacia luminis, quod quanto magis penetrat divinam essentiam, tanto plures rationes in ea intelligit. Ea vero dicuntur videri materialiter, et quasi extensive, quae videntur rationes alicujus conditionis, seu status tenentis se ex parte subjecti videntis; quia enim status beatificus est omnium bonorum aggregatione perfectus, ex vi illius debet beatus scire ea, quae ad se perti-

nent, et quae naturaliter scire desiderat circa se, et hoc ei revelatur in ipsa essentia divina, quasi voluntaria revelatione Dei, non ex efficacia luminis. Ideo enim essentia divina dicitur speculum voluntarium, quia manifestat ea, quae vult; et ideo stat bene, quod quilibet etiam minimus beatus videat in Verbo excellentissimam effectum Dei, qui est mysterium incarnationis, quia id pertinet ad statum redemptorum a Christo; et tamen si ex vi, et efficacia luminis posset penetrare divinam essentiam ita perfecte, quod perfectissimum effectum videret, requireret excellentissimam bonitudinem. Igitur omnia quae videntur in essentia divina ex voluntaria manifestatione Dei, quia id exigit status beati, non facit aliquem magis beatum, et ita per hoc quod aliquis videat plures orationes, vel plura, quae pertinent ad proprium statum, non ideo est magis beatus, sed extensive, et quasi materialiter, et ratione subjecti, non formaliter ex vi luminis. Videatur Cabrera loco citato, numero XOI, et sequentibus.

ELI. De quarta conclusione D. Thomae non est cur immoramur hic; sed breviter dicimus, quod licet aliqui auctores admittant posse nos orationes fundere ad animas purgatorii, quia id videtur passim fieri a fidelibus, et quia possunt orationes nostras per Angelos cognoscere, et Deum pro nobis implorare, quia petitio non fundatur in dignitate patetis, sed in misericordia Dei, qua ratione possum petere a peccatore ut oret pro me; tamen stat solidum fundamentum D. Thomae, quod quia illae animae non fruuntur visione Dei, non convenit eis per se, et ratione status cognoscere orationes nostras. Sed quod Angeli illis eas manifestent- nullo modo constat, (791) quia non permittitur illis animabus, ut cognoscant ex revelatione Angelorum, nisi ea, quae divina iustitia juxta mensuram poenae illis concedit. Unde per se loquendo ratione illius status, qui est status poenalis, non convenit illis omnes rationes cognoscere, nec semper familiariter conversari cum Angelis, orationes autem mentales neque ex narratione Angelorum cognoscere possunt, seu ex sola revelatione Dei, quam non constat seuper fieri illis, nisi id aliquando exigat divina iustitia : peccato-

res autem vivi possunt audire a nobis orationes, quas petimus. Denique usus fidelium ad hoc dumtaxat probare potest, non ut animae purgatorii pro illo statu acceptent orationes nostras, sed pro illo, quem habebunt post purgationem, tunc enim verisimile est (ut ait Suarez) manifestari eis in Verbo orationes quae ad ipsos fusae sunt, quia pertinuerunt ad eas, aut etiam modo Deus intuitu illarum nos Juvat. Eadem doctrina extenditur ad patres, qui fuerunt in limbo per se loquendo, et ratione status, licet ex aliqua dispensatione Dei aliquando orationes, vel necessitates viventium eis manifestarentur ut orarent pro illis, sicut de Hieremia habetur II Macchabaeorum ultimo.

Articulus V.

Quaenam res sint, quas possumus In orationes petere ?

I. Sbcplcatis his, quae pertinent quasi ad formalem, et constitutivam rationem or ationie, scilicet, quod oratio sit actus pertinens ad intellectum, et in specie, seu motivo religionis et quod respiciat Deum per modum cultus, incipit S. Thomas explicare materiam, seu res, quas possurus.petere a Deo, et quia per orationem exprimimus, et manifestamus desiderium nostrum, eadem est materia desiderata, et petita, et idem iudicium ferendum est do eo, quod licite desideratur, et quod licite petitur. Desiderium autem, seu concupiscentia respicit duo, scilicet 'bonum cui eppetit, et 'bonum quod appetit, concupisco enim 'bonum mihi vel alteri, et ideo distinguenda est ros desiderata, et persona cui desideratur; ac proinde in petitione, in qua exprimimus hoc desiderium, et est materia, seu res, quam petimus, et persona, pro qua petimus; utrumque ergo distinxit S. Thomas, nam in his duotus articulis inquisivit de rebus ipsis, quas petimus, vel licite petere possumus • in duobus vero sequentibus inquisivit de personis, pro quibus possumus, aut debemus petere : et denique in articulo nono utrumque explicavit, ut con- iunctum in oratione Dominica.

II Circa materiam, quam possumus petere, in primis rejiciendum est malum culpa©, quod nulla consideratione habet rationem boni desiderabilis, ac proinde nec potest peti a Deo, et ideo de ipsis bonis, quomodo desiderari possint et peti, videndum est. St pro clariori notitia distinguimus triplicem ordinem bonorum : quaedam sunt spiritualia, quae pertinent ad ordinem gratiae, et ad virtutes; quaedam vero sunt tenporalia, ordinata tamen ad proprium, vel aliorum commodum, sicut divitiae, honores, valetudo, etc. Alia denique sunt, quae secum afferunt aliquod nocumentum, seu poenam sive pro se,, sive pro aliis, et vocantur mala poenae, ut aegritudo, infortunia, etc. Ut quia bonum consurgit ex integra causa, et quod ex una parte est bonum, si apponatur aliqua mala circumstantia, aut conditio reddi- tur malum, tota difficultasi (7\$2) in

istis bonis, seu in petenda materia consistit ut videamus, cum quitus conditionibus licite, et sine peccato desiderentur et petantur, et cum quibus non , quia senper regula illa salvanda est, quod eo ipso, quod aliquid redditaxr illicitum, non possumus illud petere, sicut nec desiderare.

III. Circa primum igitur genus bonorum, scilicet bona spiritualia, unum est certum, et aliud dubium. Certum est, quod bona spiritualia considerata secundum se, et quasi in generali, et quantum ad substantiam, ut sic dicam, sine ulla conditione peti possunt, et debent a Deo. Hbc determinat S. Thomaa in articulo quinto. Ut constat ex multis orationitaxs, quibus in sacra Scriptura petuntur ista bona; et haec eadem expressius Dominas docuit in oratione Dominica nos petere; ibi enim continentur omnia petibilia. Unde dicit D. Augustinus sermone &JCG£II de tejipore, haec oratio compendiosis verbis septem petitionibus omnes species orationis comprehendit: in ille autem oratione bona spiritualia petuntur absque ulla conditione. Dubium vero est, quando in particulari contrariatur voluntati divinae donatio, seu largitio alicujus boni .spiritualis, aut quando in hobis potest esse occasio alicujus mali, verbi gratia superbiae, ingratitudeiriio, aut maioris condemnationis, utrum possint tunc ista bona peti a Deo absolute; an vero cum aliqua conditione, aut limitatione.

IV. Ut ut hoc magis in particulari manifestetur, potest esse dubium, an possinus petere determinate, et in particulari aliquem eximium gratiae, aut gloriae gradum, verbi gratia talem gratiam, qualem habuit D. Paulus, vel alii Apostoli. 35t similiter, an possinus petere senper suxiliumnefficax ad omnes actus bonos, cum constet Deum saepe habere decretiim absolutum non dandi tale auxilium in particulari; an vero possinns aliquando petere suspensionem auxilii efficacis. Similiter auxilium eufficiens non est necesae quod petatur,

quia Denis paratus est omnibus illud dare, et nemini negat; superflue ergo petitur. De hi3 omnibus longam texit disputationem Suarez libro primo, capite 23 et XXI de oratione- sed ; non est, quod in his multum moremur, quia fere ista pendent ex illa difficultate, quae tractatur 1-2, quaest. XIX, art. X, an homo In omnibus teneatur conformare voluntatem suam divinae voluntati.

V. Ad id ergo, quod primo dicitur, posse haec bona spiritualia aliquando esse occasionem mali in nobis, respondetur ex doctrina S. Thomae infra qu. LXXXnil, art. IV ad secundum (quae est valde observanda pro casibus moralibus) quod periculum mali, seu peccati aliquando nascitur ex ipso opere quod facimus, aliquando ex hominis deficientia, et non ex ipso opere. Et quidem quando nascitur ex ipso opere, quia opus periculosum est, tunc non expedit illud facere, quia est occasio mali quasi proxima, sicut transire per pontem ruinum ex ipso facto involvit periculum cadendi- et cohabitatio vel frequens familiaritas cum muliere est opus periculosum, et in univorsum quotiescumque eic Ipso opere nascitur periculum peccandi, censenda est occasio proxima peccati. Quando autem nascitur periculum ex deficientia hominis praecise, et non ex ipsa ratione operis, tunc non est propterea dimittendum, nec censenda est occasio proxima, sed remota, sicut equitare non est periculosum, quamvis immineat periculum cadendi de equo alias ab, omnibus bonis deberet homo cessare (793) ut ab audiendis confessionibus, et ab operibus studiosis, quia per accidens possunt esse periculosa, unde dicitur Ecclesias. XI : Qui observat ventum non seminat, et qui considerat nubes, nunquam metet : bona ergo spiritualia licet possent esse per accidens occasio ruinae ex deficientia hominis abutentia illis, non tamen id habent ex se, sed potius oppositum : et ideo semper desiderari, et peti debent.

VI. Ad secundum, an possimus petere determinate eximum gradum gloriae respondetur quod hoc potest peti dupliciter. Uno modo quantum ad tendentiam ad perfectissimum et eximum gradum

gloriae, et cum tendamus ad illum per actus charitatis, et virtutum, haec perfectio seu tendentia, quantumcumque eximia, sine ullo termino postulanda est, unde et dicit Apostolus ad Philip. II : Oro ut charitas vestra magis, ac magis abundet : et Apocal. 3Q&I : Qui justus est justificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc : alio modo potest desiderari eximius gradus gloriae, non ex parte tendentiae ad maiorem gloriam, sed ex parte ipsius status, seu excellentiae, ad quam aliqui a Deo prae aliis praedestinati sunt, et hoc modo esset temerarium petere a Deo excellentiam extraordinariam in genere gratiae aut gloriae, qualem habuit, verbi gratia 3. Virgo, aut Apostoli quin potius, sicut Dominus docuit Matth. discipulis petentibus, ut unus sederet a dextris, et alius a sinistris, et respondit : Itescitis oult petatis, sic qui peteret a Deo absolute gloriam 3. Virginis, aut S. Petri, nesciret quid peteret, et esset temerarius praesumptor quamvis sub conditione desideraret illam gloriam, si esset possibile, nulla temeritas esset, et idem dicendum esset, si aliquis peteret a Deo aliquod extraordinarium genus gratiae, verbi gratia fieri sibi revelationes, aut patrare miracula, quando non conducunt ad bonum publicum, aut Ecclesiae.

VII. Ad tertium respondetur, quod possumus semper, et debemus petere a Deo auxilium efficax in ordine ad omnes actus virtutum, et nunquam suspensionem ejus, qui enim peteret suspensionem ejus ad aliquem actum bonum, peteret determinate aliquid diminuens propriam perfectionem, et consequenter contra propriam salutem. Et licet Deus aliquando nolit dare auxilium efficax, tamen semper vult quod illud petamus, quia petitiones nostrae mensurandae, sunt cum voluntate Dei antecedente, seu voluntato signi, id est, per quam nobis significavit, quid debemus velle facere, et desiderare, non autem cum illa voluntate ex qua efficaciter sequitur, quid de facto faciemus, aut desiderabimus; non enim quod de facto fit, sed quod debet fieri, est mensura nostrorum actuum. Et ita Christus Dominus instituit in oratione Dominica, ut semper peteremus liberationem e. malo, et adventum regni ejus, quamvis saepe efficaciter discerant Deus, nequod dare

regnis, aequae liberare a nolo. It Ifi»
3. Dhouaa In articulo quinto r.d secundus
dicit, ruod cus orando ifltln-p aliqua,
<ua® ad noetrr* pertineat talutes, co>-
fornum* voluntates nostras voluntati
Del. du qua dicitur I ad Clajth. II :
testum?>». jaivRi.XLtfi.
uas coaetat eae voluntate® anteceden-
tes ot no a decretus effici”. 2t hujue
ratio tnt, quit aliud «at non 00 adoma-
ri voluntati divinae efficacii, etlan daa
•jeradttit nos cudero In peccatus, aecir.-
Caa quod talla roluat&e proc-dlt a Deo,
aliud letren et desideraro ab ipso, ut
tatea voluntaten denecandi mxillus ha-
beat Si*.* no«. hoc enln potore non poasu-
sxs alci deidorando objectus (79!*) ta-
li» voluntatis. ft>nforopl varo io-bu-
jxe voluntati divinae, eecurdn quod ah
eo urocei.lt etias el ejue objectus non
decdderCoo; et ldeo non regulator ro-
luntao noetra oesper ca» w cuod efficar-
cltar Deaa decernit, non quod leta volua-
taa In Deo nala ait, aed quod nos illixe
objectus ville non *osaiiaa, nisl ipsas
-occatus \ lime, oxod Deuc ueruttl
,or tali decreto» ! eu» roluentco aut«B
officac Del od loros aosjer nos dolon;0
confonaro. Do auxilio nutee sufficiens
coacta! «caper poaso peti, quia ot ai
Doub elt parntue os 80 flero Illud, eaeie
t&en deternlot dare mediante oratione,
quurle illud, auxilius. quod antecidit
orationes, ot datur ut or ai., <l or*>-
tlor.e non cedat.

7111. Clrce coeundi—I oaroruu,
adllejt temporalis, notician c>t br.-vi-
tor, quod haec, et quaoeunque alia, quae
ic eunt indifferentia ox adjunctio
alrecaatr.111 ti. ot condi lionihuc l= Indl-
Tidno poscunt tripliciter »dflea;*,t,flua.-
d>» enla redduntur abeolute nalc, quao-
dra afciolttto bona, quodan lorulcolost—
Absolute nola reddantur, ei quii in olo,
verbi gratia In divitiis cor.oltuat ulti-
us flnen, nit ptopter Halus fine* Illa
vdlt; et tunc certus cet, quod nullo no-
do licite deciderent, ext petuntur !
aasolute -oro rodduntur bona, quando coa-
elCarantur ut adnincula beatitudlsie,
*ic enln lleSt illa desideraro, ut ait
D. —renas articulo saxto; quin vero hoc
ox 'Alf pruocia natura non hah.-nt, c>®d
potius Indifferentias, ut «becolate. ot
dao co&dltlo-e pocelr.t peti, oaoaidomn-
ius est ad ques effectus -or so conailo-
re,-tur, ei nin/odlun Itulrfont eustontiv-
tlonen, ot Juxta

doverace rtr.tus ho sinus, »lc nullas ha-
bent Indifferentias, soi boaltcteu, et
ole absolute possunt >e!! alne aliqua
conditione; soi enln peti axe quotidie
in oratione Doni ni ca absoluta ! Panes
noetqn quotidianus. atc. ot Proverb.
2Bf : ————— srVA
rla. ot hoc pacto lceleala ora! pro tsa-
po ralliue.

IX. Si roro cois ei darentur bona tea.10-
ralla, secundos qued oabaur.t uodoratic-
nl nootrac, et -joamnxs ea her.o, vel =*-
le expendere ultra consovatoneu, ot
suetrutationen naturae, tunc non licet
abeolate ea -jetero, otnlx In neclocri
quantitate, oef. sub conditiono olloqua
fo;*rallter, <xt virtutitor, qua ordiner
tur «d beatitudnecs. Xt ratio oet, quia
llect «aona to>>>oralla nodlocrlu ron arl-
tuc periculus haboont oontrr. auluten,
ai;c tanen ex te eunt Indifferenti* ai
bonum, et natus usus : or^o quandu m-
nont aub lett Indifferentia, et nor. tra-
hundur ad bonas fluar., non llect ubeola-
to Illa potero la Individuo, quia non
deeldorarc jossumn ca, ou.ee ettrt in-
di fferor!., a nlei sub ordina rd. boam fl-
noo, ollas Carotur actua iadifferone ia
exoreltto, et sacardur quod oxit a volu;
tata sodo husano, quod oet ls^oe^lbilo.
^icut orgo non oscinis desiderare Il-
la qusndlu eur.t lr.difforantia, sic so-
quo petere, aed. aolun ut trahuntur ad
aliquas condiciones boni flnle, quod
oot non petero Illa absoluto, ut teisTO-
rclln -unt, aed. ut honesto flal eubmxr.t.

X. Sint nutjs bono lsa tcirporalla 310-
culo ea, ^uado uxnt nlala, vil cuper-
flua reiectu naturae, vol etatua, quen
decontor hoi» corservora fabot, ot ale
desiderari non possunt absolute nec pa-
ti, quia sunt occasio prosine mltorum
-xalorus, et alnll offoctus e-d rer tao-
joralea, Juxta illud I ad Tulworth. 71;
Si divites eiort lr.cldn.-t In te
tatloaan, et Ln laquaxa d labeis, et la
desideri- aj.t- «t nociva, ot Irutilla.
(799) Et In hoc distinguitor ouporflua-
tae hoxix boaron ab excollecitla bonc-
:oxs eprltualius, cula bona spiritualia,
quantutrvs grandia, non sunt ex re emisi
ruinas, »ed >>>otlu* enssa nrlutls, ot es-
lud por accidens ex hostum abnau poa-
eunt ee-e occa-lo >41, w- rflua r-utes
tos oralf ex objecto suo sunt tmetlt-
vb ei nalun : uoco r.lci ai tel<o flnea,
rs1 suW tbli fiondltiiBfc oreir.entur, quoi

respectu illius non maneant superflua sed utilia, peccatum erit illa desiderare, aut petere, saltem propter periculum, cui homo se exponit, pertinebitque illud peccatum, vel ad avaritiam, si superfluae divitiae petantur; vel ad intemperantiam, si superfluae voluntates; vel ad ambitionem si superflui honores etiam mortale peccatum, si in illis desiderandis, aut petendis ponatur finis ultimus, aut desiderentur cum transgressione vel periculo propter transgressionem alicujus praecepti, alias erit veniale ex genere suo; ex fine autem operantis reducetur ad illam speciem peccati, ad quam pertinet talis finis.

XI. Solum potest esse dubitatio, quia mer orationem scilicet debemus petere a Deo aliquid gratuitum, seu gratuite concedendum. Unde D. Augustinus, et alii contra elatium aiunt nos indigere gratia Dei ad bona opera, quia petimus illa a Deo; sed bona temporalia non dantur ex gratia, sed ex generali concursu Dei per causas naturales: non ergo possunt cadere sub oratione: sicut si aliquis peteret a Deo, ut cras oriretur sol.

XII. Respondetur bona temporalia saepe posse peti ut gratuita, et non ut ex infallibili, aut solo generali concursu danda. Primo, quando aliquid temporale petitur, quod non nisi miraculose dari potest, verbi gratia salus pro infirmo desperato, aut vita pro mortuo, etc. quia operari miracula est supra totum ordinem naturae; secundo, quando petuntur ista bona cum subordinatione formali, vel virtuali ad finem supernaturalem, quia licet talia bona temporalia fiant a Deo mediantibus causis naturalibus, quantum ad eorum substantiam, tamen quantum ad illum modum, et ordinationem ad finem supernaturalem secundum auxilium ordinis supernaturalis praestari debent, et sic petuntur ordinarie ab Ecclesia: tertio, quando petuntur ista bona, ut pendent ex speciali providentia Dei, etiam intra ordinem naturae, et non ex solo concursu generali. Sunt enim res aliquae, quae ita infallibiliter eveniunt, quod non requiruntur ad ea nisi generalis providentia, sicut quod cras sol oriatur, ita quod non potest oppositum hujus contingere sine miraculo: et ista nullo modo peti possunt. Alia sunt, quae intra naturalem ordinem non habent infallibilem eventum, sed

sunt a diversis causis impediri, et sine miraculo potest alterum illorum contingere; et circa haec potest potius a Deo specialis protectio, aut cura, etiam citra miraculum, quia ut sit miraculum, debet excedere ordinem omnium causarum naturalium; ut autem ex specialiori cura Dei, ut auctor est naturae, proveniat, sufficit, quod Deus ita specialiter causas disponat, ut licet optositum deberet, aut posset contingere, propter orationes tamen ita specialiter dirigantur causae, ut non contingant. Si hoc gratuitum est, et indebitum intra ordinem naturae, quia posset et oppositum contingere, et consequenter postulari potest, ut non contingat; optime ergo patres intulerunt contra elargiendum, quod si pro aliqua re oramus, illa debet esse gratuita, vel in ordine supernaturali, vel naturali (79)

XIII. Circa tertium genus temporalium, scilicet de malis poenae, breviter respondetur, quod mala poenae, vel possumus petere pro aliis, vel pro nobis; pro aliis quando, et quomodo liceat dicemus circa articulum octavum; pro nobis vero licet ea aliquando desiderare, et petere, quando scilicet deservire potest alicui fini honesto, alias non, verbi gratia licet desiderare egestatem, persecutiones, dolore, etc. Ut illis mereamur, vel ut illis auferatur a nobis occasio peccandi. Si eadem ratione potest quis desiderare mortem, aut aegritudinem, sicut D. Hieronymus desiderabat dissolvi, et esse cum Christo, et Job desiderabat sibi mortem, aut mala. Et denique, quia potest quis petere, ut purgentur hic peccata sua per laborum, et operum poenitentiam. Infanquem tamen licet nobis inferre mortem, aut aegritudinem, aut mutilationem propter quemcunque finem; aliud enim est desiderare ista malicia nobis propter aliquem finem virtutis; aliud non solum ea desiderare, sed etiam procurare, et velle nobis ipsis ea inferre; hoc secundum non licet, quia nos non sumus domini corporis, aut vitae nostrae, et ita non possumus prohibito agere contra nos; sustinere vero mala, si nobis accidunt, pertinet ad perfectionem, et ad patientiam, et sub hac ratione uetuntur. Si tamen quis infirmum se sentiat ad sustinendum, non impedit ea petere, sed solum fortitudinem, et patientiam contra suas infirmitates. INDIANA UNIVERSITY

articulus vi.

Pro quibus -personis -possimus licite orare ?

I. **E**x eo, quod pertinet ad materiam, quam possumus desiderare et petere a Deo licite, restat explicare, pro quibus personis personis possimus petere, et desiderare aliqua bona, et quia littera D. Thomae clara est, solum "breviter distinguemus status personarum, pro quibus licet, Vel non licet orare, Supponendum est autem, quod totum fundamentum, unde sumitur quae materia licite peti possit in oratione, est quod idem licet petere, quod licet desiderare, quia petitio est expressio desiderii, quod formaliter semper intelligendum est, scilicet sub eorum ratione, et modo, quo licet desiderare; desiderium autem nascitur ex amore, et ideo id quod possumus, aut debemus diligere, possumus, aut debemus petere. Sicut autem diligimus res ita et personas, ergo eo modo quo diligere possumus, aut debemus personam, possumus, aut debemus desiderare, vel petere pro illa, si talis persona sit indigens ea re, quam petimus pro illa, et in statu sit illam accipere.

II. **U**t argo breviter ista explicemus, distinguendus est duplex status hominum. Primus eorum, qui sunt extra vitam : secundus eorum, qui adhuc vivunt in hoc mundo. Et in primo statu sunt tres ordines, scilicet beati, damnati, at in purgatorio existentes; in secundo statu sunt etiam tres ordines, de quibus potest esse aliqua dubitatio, scilicet peccatores, praesertim publici, et obstinati, reprobis, et inimici.

III. **D**e beatis dico primo Pro illis non est orandum, sumendo orationem pro medio ad obtinendum aliquid illis, bene tamen ut ex oratione consequatur aliqua gloria, vel gaudium accidentale sanctis, sicut ex aliis operibus bonis, quae facimus. Haec conclusio elicatur ex capite. Cum Marthae, de celebratione missarum, §. Tertio loco, ubi inquit Innocentius III ; B Oum sacrae (797) Scripturae dicat auctoritas, quod injuriam facit martyri, qui orat pro martyre, idem est ratione consilium. de sanctis aperiendum,

quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfecte beati, omnia eis ad votum succedunt, sed nos potius eorum orationibus indigenus, unde quod in plerisque orationibus continetur, prosit vel proficiat huic Sancto, vel illi, talis oblatio ad gloriam, et honorem ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quod magis, ac magis glorificentur a fidelibus, licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari, et ideo Ecclesia interim reputet sane posse augmentum glorificationis eorum optari.* Ita pontifex, ubi hanc secundam opinionem, licet expresse non refutet, non tamen sequitur illam.

17. Et certe id convincere videtur ratio pontificis, quia ad statum beatificum pertinet, ut omnia eis pro voto succedant : ergo contra statum illum est ut aliquid eis succedat dependenter a nostris orationibus, et nobis id procurantibus, et obtinentibus pro sanctis: esset enim quaedam interfectio, et indigentia talis status; quia tamen de orationibus nostris insi gaudent, et de his, quae nobis bene accidunt, possunt orationes nostrae servire sanctis, non ut medium ad gaudium obtinendum, sed ut materia, ut occasio unde gaudeant. Unde miror magistum Torres artic. VII, diep. IV, ita suum oblitum, ut cum diceret, quod gloria accidentalis, quae connexionem habet cum essentiali, debita est beatis ratione suorum meritorum, et consequenter non danda per preces aliorum, in fine disputationis dicit non esse improbable nos posse a Deo postulare pro beatis consummationem suae gloriae per corporum resurrectionem, et accelerationem ejusdem resurrectionis. Quomodo haec duo cohaerent? Cum consummatio gloriae, et resurrectio maxime connexa est cum gloria essentiali, et debita ratione suorum meritorum. Uec refert, quod arguit Suarez libro primo de oratione, cap. XIV, quod possumus gratias agere Deo pro gloria sanctorum, et desiderare eam, quam modo non habent:

ergo et petere. Hoc, iquem, non refert, quia etiam possumus orare. Aliud est enim per orationem aliquid Atinere, aliud de habita, vel obtenta gratias agere; et si militer desiderare pos&iraus ipsis gloriam, sicut et ipsi sibi desiderent, non tamen ut indigentibus ad id obtinendum nostris orationibus, et licet sancti pro se orent, vel pro aliis, non tamen decet illum statum, ut nos aliquid obtineamus pro ipsis.

V. De damnatis, dico secundo : Non debemus orare pro ipsis ad aliquod bonum obtinendum. Est communis omnium theologorum. St ratio est; tum, quia cum damnatis non habemus charltc.tem, ut ostendit S. Thomas 2-2, quaestione XXV, articui. XI : et consequenter non possumus desiderare eis aliquod bonum, quod per orationes peti possit; tum, quia poena eorum est aeterna, neque in aliquo admittit misericordiam, ut diminui. possit, quia in inferno nulla est redemptio : esset autem nonnulla redenrotio, si alioqua moseet esse in tormentis remissio. Itaque nullum genus poenae In damnatis est temporale, nisi sit aliqua vicissitudo poenarum, juxta illud Job : Ad nimium calorem transeat ab aquis nimium, 'friem locum exponit Hieronymus super caput XXIV Job his verbis ; n Eorte in ipsa gehenna talis sensuum curciatus fiet illis, qui in ea torquebuntur, ut nunc quasi ignem ardentem sentiant, nun minus ardoris incendium, et poenalis commutatio, nunc (798) frigus sentientibus, nunc celor sit, ut quasi de loco ad locum transitum erintiment." Et D. Thomas supra istum locum Job intelligit illa duo, scilicet nivem, et calorem de poenis inferni ; Qnia nulla, inquit, Ibi erit temperies, sed a summo frigore transitur ad summum calorom, et consequenter una poena non remittet alteram. B Et ita licet sit commutatio in poenis, nulla tamen est relevatio, et ita orationes nostrae non possunt eos juvare.

VI; Statim vero occurrebant plura facta sanctorum, qui videntur impetrasse damnatis, aut liberationem, aut poenae remissionem. Extat celebre factum D. Oregorii, qui ut refert. S. fibannis Banascsms in sermone de mortuis adjuvandis liberavit animam Trajani in inferno damnatam. Pro cujus historiae veritate videri potest apologia Ziapoli, et Durandi libro quarto revelationum S.

fert etiam Idem Damascenus ibi, Calvari* am quamdam sacerdotis gentilis in inferno damnati dixisse S. Macario, tam se, quam alios damnatos juvari ejus orationibus, Item Prudentius carmine de novo lumine paschali, expressis verbis dicit, in die paschae cessare Poenar damnatorum. Et D. Augustinus in enchiridio, cap. CXII, disputans contra eos, qui putabani finiri poenas inferni inquit, quod etsi existimant, quod cereis temporum intervallis eorum poenae mitigentur, tamen etiam intelligi potest manero in illis irc. Dei, hoc es-!:, b sa damnatio.

VII. Caeterum S. Thomas in IV, diot. 2CLV, quaest. II, art. II, dicit esse praesumotuosam, et sanctorum dietis contrariam, et nulla auctoritate fultam, et iraaionalem dpinionem eorum, qui dicunt posse animas, vel poenas damnatorum relevari, aut minui, quia recepta ultima, et finali retributione, non restat alia mutatio facienda in poenis, manente enim culpa non potest ordinari a divina justitia, nisi per poenam. Unde cum culpa aeterna sit, et nullo modo minuatur post hanc vitam in damnationis, impossibile est minui poenam, nisi mutetur ordo divinae justitiae, relinquendo aliquid inordinatum.

VIII. Unde illud factum D. Oregorii si verum fuit (multi enim id merito in dubium revocant, propterea quod Trajanus tamquam impurissimus notatur etiam ab auctoribus gentilibus} vel ad miraculum, et extraordinariam dispensationem Dei referendum est suspendentis poenas Trajani usque ad diem judicii, vel dicendum non fuissd simpliciter damnatum, sed longo tempore detentum, et precibus D. Oregorii resuscitatum, ut in hac vita consequeretur remissionem peccatorum. Sic S. Thomas ibi ad quintum. Similiter de illo sacerdote gentili respondet sanctus doctor ibi ad auaiv tum, quod gadium, seu juvamen illud damnatorum non erat verum, sed phantasticum, scilicet ut mutuo se viderent, sicut daemones dicuntur gaudere de hoc quod homines tentando vincunt, quarum tamen poena nullatenus diminuitur. Dicitur autem Prudentii accipiendum est per byperbolem more poetico, vel intelligendum de his, qui sunt in purgatorio, qui multotiejs^:seijpti^ppajtjibus nomine dam-

natorun solant Intellif. I, at S. -bonas
advertisit loco citato ad secuadua. id *u-
yistlais dicitur Ipcin non odidittra a-
iaticitlonea poonntun In dannata, aed di-
cora, quod dato hoc quod aliqualliter ul-
tl-arcatar certis Intervallis tenporoc,
adliuc concadi dotaret, quod ipsa iarmatlo
aanet In Ulla, at non finitur. Suae doo-
trlna veriselaa eot, neque Illa conditlo-
nalla aliquid ponit In ara.

IX. Se hio qui eunt In purgatorio,
(739>dico tertio s licite,'et eancet pro
eia potast orari, conclusio hoac non ir-
dl'et alia probatione qua» rootldianus u-
au« universalis Bcclodec, et rap oalta
doctrina catholica, (juae purcatorlux ad-
nltitl, ut natet ex Concilio iTldaatno
«enalone XIV, In principio, aequalOur «vl-
denter rotundus osoe pro hia, cui lbi de-
tinentur, unde dicitur II Kacchab. s«r.cte
Ct salubris ost w.dttutlo ')*» doflftctis
exorare. etc. i»«n auctoritate* Ita hor-
rent haeretici, ut propter Illas ne;gent
Illua libror eeae canonicus : eed hoc ect
deotruero ipsas regiiaa fidei, ot ldoi
non oportet Imorari : et al quando patro*
dlaunt. poet hanc Titan nullui uoeue pro
alio oraro, intelli-cadas est quantus ad
ranlBalonos poccati mrtalla.

X. Da peccatoribus viatoribus dico
quarto : Pro quo cunque viatore, quan-
tuo- Ubet sit obatinata, et eraieiolaiB peo-
cator oraro -x>8*uni\$. Pro excosrunlcatls
tasen non poesuaue oratione publica, bene
taur. privata. Prlna pars conatat ox Ip-
so uo; Zceleslno, quia otior, pro r*e'aalB,
haeoreticis, et Judacla orat l& die parao-
eeves; et ex ollo atlas principio fidei,
cuod nullus oit peccatus, quanvls ersve.
quod Senlttl aon poanlt in hac rIta : or-
so otlan poesunun apponoro sella, ut «li-
cui dlsIttatur : unus tauten er. praocpule
nedlis oit oratio; sl quidce resloolo pec-
cati a Deo eiq>ntanda eat, ot coraequea-
tor ab oo potanda; et ldoi alne aliquo Il-
lito «not Paulus orationes fleri pro oan-
nlbus boni sibus I ad rixotheun II. et *a-
cob. V ; Crate uro lavlcon. a., salrpuinl.

XI. Solus obotat sale ronolutlori Id
cuod dicitur Lucae XII i 0». -i-ic.-ivi.-it

r-ccue Ir. hoc eaCTlo. necue In futuro i

«0~ iit t-lo dico it ro-et i-ulii; eed r:llo-
tio pluribur emo j'aaao videri

possunt In napistro Sorrac Uc srltc.
VIII, dlscut. I, no? ex docSrl.lia S.
&.ona« 3-?, ouae]. XI? . artic. III,
ad quati ©nues expositlonas roducuntar,
rcopondecais per peccatu* ad nortos, aut
peccatus irrimlsslMe, oolun duo pov-
'eo Intellcl, aut id, quod alt'Nclter
ot absoluto oet irrcraieeiblle. et hoc
ao lus eat pacatus fnalnc Iripocnten-
tlae, quod noslnc peccati irromnalsbi-
lle mtoIllit S. Augustinis renone
XI do vorbla Ronlni, quia eolua fcoo
peccatus proptor conjunctloneu eux Ip-
sa dasnatione nor. est roslsolbillo, et
oonsoquenter neao pto Illo potent ora-
re. Usque obstat roplica na;latrl Sor-
ree, cula poccata cua quibus alicula
decedit rix a nobis coeoeecunt*, Scri-
ptura auten loquitur de peccato ad nor-
ter, quod poeeuaua co'no acore, ut pro
Illo non oronuo; eed tasen constat hacc
poccata poOse aliquando cotjioeul, rac-
sortln quando eunt publica. Urle in
Cbncllo-9raccarem8l, et refertur In
capito Placuit XXIII, cuaost. 7. prohi-
betur fleri oblatio, ot oratio pro hia,
qui eo occidunt, ot qui pro suln eccla-
ribuo mrluntur liooenitontec.

XII. 7el poteet intellcl oer pocca-
tun ad a>ten, ot In SirlOis sanctus,
non quO.an neceatux absolute irrenle-
abille, ad diffclllllain ad renittoa-
dun. quia ex natura, et specie sua llt-
portat laiodlnctur. et resistentias
n>t«nl Spiritus eanetl. 2t ld»o dicitur
peccatus In Splrltue eanctun, quia
ponit obetaculun Ulla nedilo ot tIta,
quibis ioe i>vet Spiritus bmcWs, si-
cut peccatus iroecousptlor.la. douporo-
tlonle, biaspheriae, «tc, quao D. Vh«
nas citato loco articulo secundo sana-
ret: ot tunc dicitur irrouiacblble.
non abeolun, ad proptor dlfficulto-
tea, et sicut Indl/et extraodinarie
ustione Silrituo aoncti vincente (3CC)
Illaa rootlcatlan. Ita pro Illo rxn
poteet rotare quis, quia ad la.-otran-
dun hanc effsectua, aon quaelibet ora-
tio sufficit, aod quae a sanctoribus
viris flat. Videatur de hac dieptur.tl-
ono icbroslus lib. IV de >ioenltc:itla,
cao. nil et IX.

XIII. Soounda para conclueionlo pro-
baBur, quia eoamnnleatlo ra'or >irivst
consmnclonnc in suffrft'ltis spirituu-
libus, ut constat e" usu Seclnaiae, et

ex ipso jure in capite A nobis, et capite Sacris, de sententia excommunicationis, et in multis aliis textibus, qui habentur quaestione tertia et consequenter prohibetur illa oratio, quae talia suffragia applicat excommunicato ut membro Ecclesiae: in hoc enim differt cMmunio sanctorum a communione ecclesiastica, quod communio sanctorum fundatur in charitate semper, nec pendet ex intentione applicantis, sed pertinet ad naturam, et consortium charitatis, et ad illam sequitur; commio vero ecclesiastica fundatur in applicatione Ecclesiae applicantis merita sua de congruo, ut satisfactiones, vel sacrificia pro membris suis. Et ideo excomnnnicatio non privat communione sanctorum, sed con>munione ecclesiastica, ut ait E. Thomas in IV, dist. XVIII, qpaesti.II, art. I, quaestiunc. I ad secundum. Ex quo fit, quod solum prohibetur illa oratio, quae applicat talia suffragia, et haec dicitur oratio publica, hoc est, quam facit aliquis ut minister publicus Ecclesiae; per hanc enim solum applicantur suffragia Ecclesiae i oratio autem privata, id est, quae procedit ab illo non ut a ministro non est prohibita ab Ecclesia i et ideo •licet hoc modo orare pro excommunicato• QjiaB in missa si quis non ut minister, sed intentione privata oret Deum pro excommunicato etiam non tolerato, non peccat ; quod verum est, non solum de illis partibus missae, in quibus secreto oratur, ut in memento, nam etiam tunc sacerdos se habet, ut minister, sed etiam de allis, quia tam in his, quam in illis potest habere intentionem privatae personae. Et oratio non dicitur publica, aut privata ex eo, quod submisce, aut clara voce fiat, sed ex ipsa intentione, licet magis a doctoribus explicetur id fieri id memento, de quo videatur Suarez cum Navarro tomo V, III p. disp. IX, sect,' V, num.VT

XIV. Adhuc ait Torres artic. VII, diep. I, num. XIII, cum Xavarro, non o&se ifliprobabilia, quod sacerdos pauper ad sui sustentationem poterit accipere dtipendium ab excomiamicato tolerato, et pro oo offerre missam, eo quod Concilium Oonstantiense in favorem fidolium concessit, ut possit communicare in spiritualibus cum quocumque excommunicato etiam publico, dummodo non sit nominatim excommunicatus, aut manifestus percussor clerici : tunc autem sacerdos in fwptam suum communicat cum tali eX&oMmtfjgpaJto offerendo

pro illo missam, scilicet ut sustentetur.

XV. Sed mihi non videtur hoc satio tutum, quia Concilium solum concedit fi4elibuo, ut ipsi possint in divinis communicare cum excommunicatis, non autem ut ipsa divina, seu suffragia possint active cominicare et sjnlicare excommunicatis, quia expresse vult Ccncilij, ne ipsi excommunicati in aliquo releventur, aut eis illa constitutio suffragetur : ergo non vult, ouod apnlic^*mus illis suffragia Ecclesiae, ouia hoc esset concedere favorem excominmicatis, se(i ut nos in faciendis rebus divinis propter ipsorum communicationem non abstineamus, quod tamen negat reo ectu non toleratorum, alias propter susteBtationem ministri nossent toleratis "praeberi indulgentiae, et sacramenta» (gOl) Quqpropter minister, aut quilibet fidelis poterit in favorem suum uti communicatione cum tali excommunicato, et in universum quaecumque prohibitio facta ipsis fidelibus, quantum ad consocium cum excommunicatis toleratirsublata est, et ideo possunt sepelire talem excommunicatum, quia prohibitio sepeliendi non fit ipsi mortuo, sed vivis j at voro dare excommunicato suffrggia Ecclesiae, aut indulgentias, aut suffragia missae hoc Ecclesia non concessit, quia per excommunicationem manet subjeo* tum incapax recipiendi ea suffragia, et consequenter feustra, et male applicabit ea sacerdos, etiam propter eui sustentationem, ouia propter suetentionem ministri non redditur subjectum capax,

XVI. De praescitis, et reprobis dico quinto : Si alicui fieret infallibilis, et absoluta revelatio de repfcobatione alicujus, non posset pro ejus salute orare oratione absoluta. Et idem dicendum eat de auacumquo re circa quam reveletur.alicui absolutum, et efficax decretum Dei, tunc enim non licet oportum petere oratione absoluta, :et intendente consecutionem ejus. Dico si fiat absoluta revelatio, quia ei alicui fierfrt fevelatio quasi comminationis cle condemnatione, adhuc posset sperare, et conari ad illam effugiendam, Dundamentum est, quia posita tali revelatione absoluta non potest apprehendi ut possibili9'contrarium ejus quod revelatur, quia cexto constat de ejus imoc-

sibilitate j ergo neque potest deisderari ut obtinendum, atque adeo neque poti petitione, absoluta, et intendete consecutionem; sed solum poterit quodam simplici affectu vel conditionato desiderari, aut neti, eo moflo,- quo Christus Dominus petivit a.Patre, ut si fieri posset transieet ab eo calix, quod non «bsoluta oratione,, sed conditionata dixit, neque explicando absolutam voluntatem suam, sed affectum inferiorem, ut exacte docuit D. IPhomas, . iii p. quaestione XXI, artic. IV ad prjl'uum } et hoc ipsum insinuat in hoc articulo septimo ad secundam dicens, quod quia non distinguimus reprobos a praedes-tinatis, ideo pro omnibus debemus orare, cignlficans in hoc, quod si distinguere-mus, non deberemus pro omnibus orare. St eadem ratione ille, cui fieret absoluta revelatio de sua reprobatione, non posset illam sperare, quia spes est de possibili existimato, et apprehenso ut possibile : facta autem tali revelatione non potest practice @rorehendi ut possibile ad asse-quendum, et consequenter neque intendi ejus assecutio. 3Ifac quo ulterius sequitur non posse nos orare, neque sperare sali-tem omnium hominum collective, quia certo nobis constat, totam collectionem homi-num non esse salvandam.

XVII. Dices : ITon tenemur conformare voluntatem nostram cum decreto, et volun-tate Dei efficaci, sed cum voluntate an-tecedenti, ut supra diximus, et ex D.Tho* ma 1-2, quaestione XIX, artic. X constat non teneri nos senper conformare volunta-tem nostram cum divina in voluto materia-**li** : ergo possumas orare in tali casu pro reprobo, eo quod Deus voluntate antece-dente non reprobatur illum, sed efficaci: secundo, quia si Deus revelaret alicui es-se reprobandum propter peccatum despera-tionie, adhuc teneretur sperare, alias non neccaret desperando si non teneretur, et consequenter non reprobaretur. It si-militer, si revelaret esse reprobandum propter peccatum non orandi, et petendi suam salutem, tunc teneretur illam pete-re : ,er\o deficit doctrina data : deni-que, quii iste homo, cui nota est sua re-probatio, vel cui revelatur (302) certe peccatum futurum, sicut Christus Dominus dixit Petro, adhuc tenetur non peccare, alias si non teneretur, non peccaret, et consequenter neque damnaretur : ergo te-netur sperare, et a-Deo orare auxilia su-pernatare!**i**^ept <ftjOn peccet:

ergo etiam ut salvetur, quia gratia et non peccare dicit ordinem intrinsecum ad assecutionem salutis. ..

XVIII. Respondetur nos non teneri con-formare semper voluntatem nostram cum voluto materiali divinae voluntati, hoc est cum materia volita, si secundum se consideretur, ut non possums velle ma-la, quae Deus permittit ; bene tamen sub illo modo, quo procedit aliquid a voluntate divina, ut supra etiam dixi-nus; nec debemus regulari per volunta-tem efficacem secundum quod est in re, et ignota nobis in particulari; bene tamen secundum voluntatem.efficrcem in particulari nobis revolata. Aliud est enim voluntas Dei efficax, prout est in re solum cognita a nobis in conicuni, et ignorata in particulari, sicut modo sci-mus in communi aliquos esse reprobato-b efficaciter, nescimus tamen de isto, aut de illo in particulari, ot ideo non possumus uti tali voluntate tamquam re-aila. cui in particulari conformetur. Aliud est voluntas efficax in particula-ri revelata nobis, cui necessario deb^mas conformari, non intendendo contra-rium, quia redditur practice iuporsibi-le. Quia ergo modo non cognoscimus in particulari efficacia decreta Dei, co-gnoscimus autem in oprticulari volunta-tem antecedentem, seu voluntatem signi, qua revelavit nobis velle omnes homines salvos fieri, ideo modo regulamur per hanc voluntatem, non per efficacem.

XIX. Ad secundum dicitur, quod despe-ratio sumitur tripliciter. Uno modo pu-re negative pro sola non elicientia ao-tus spei : alio modo privative pro omis-sione actus sperandi, quando quis debet: tertio modo positive contrarie pro actu desperationis. Et primo modo non est peccatum, sed secundo, et jertio. si ergo fiat alicui revelatio, quod prop-ter omissionem sperandi dampabitur, ta-lis revelatio est implicatoria, quia po-sita illa revelatione, non remanet illa omissio privatlha, et peccaminoe.a, si quidem tunc non potest sperare. Et ita non stat fieri revelationem absolute de condemnatione alicujus propter omissio-nem sperandi, sed tantum comminatorie. ai autem reveletur alicui, quod condem-nabitur propter desperationem positivam tertio modo apeeptam. adhuc tenebitur non deeperare* non temen tenebitur spe-

rare, nec poterit. Aliud enim est non sperare aliud desperare; primum sine peccato fieri potest, sed non secundum, et in illo casu tollitur potestas sperandi propter impossibilitatem objecti, non tamen redditur licitum desperare, quia hoc est intrinsece malum; semper est enim injuriosum misericordiae divinae recedere ab illa, quasi non possit aalvare, quod est ei diffidere. Et idem dicendum est de oratione, quod in casu posito esset implicatio revelare alicui reprobationem absolute propter Solam omissionem orandi, et petendi salutem, quia facta tali revelatione, talis ommissio non esset peccatum. Videatur Bagnez 2-2, quaest. XXII, art. I, dub. III ad secundum; et magister Torres hic art. VII, disp. II, num. XI.

XX. Ad tertium respondetur, quod ille, cui revelata est sua reprobatio, non potest illam sperare, potest tamen et tenetur vitare peccata, et sperare, ac petere auxilium ad illa vitanda, quia hoc remanet illi simpliciter possibile, licet autem gratia, (803) et vitatio peccati de se ordinentur ad gloriam, tamen quia respectu istius non sunt efficaciter ad gloriam consequendam ordinata, ideo non potest eam intendere ut assequendam, unde nec ipsa auxilia potest sperare per virtutem spei, quia non possunt ista media sperari tunc, ut intendentia assecutionem beatitudinis, quod requiritur ad virtutem spei. Si autem alicui reveletur peccatum suum faciendum, absolute non potest sperare, aut petere auxilium Dei efficax ad evadendum illud, tenetur tamen ex auxilio sufficiens facere quod in se est ad vitandum peccatum, quia auxilium sufficiens datur ad posse; et ita si peccaverit, ex culpa sua peccat, quia habuit auxilium sufficiens, et consequenter potentiam ad vitandum; non tamen potest sperare ut de facto vifect. Et ita hic casus quasi implicationem, et perplexitatem moralem inducit. Petro autem non revelavijs Ohristue absolute, quod sum negaret, sed

ipse accepit Christi revelationem comminator!e, nec intellexit illam, ut absolutam ut expres, 0 inquit S. Thomas in II, 'quaest. I, dist. IV, art. II ad primum.

322. De inimicis dico ultimo, licitum esse pro illis orare, et in comnuhi, et in particulari, non tamen tenetur semper et in particulari orare pro inimicis. Prima pars patet Matthaei 7 s Qrrate -pro tbersequentitus vos : e0eunda vero pars deducitur optime a D. Thoma his ex ipso praecepto charitatis, et explicatur a Cajetano supra quaest. XXV, art. VIII et IX. In summa tenetur homo de necessitate praecepti respectu inimicorum ad ista sex. Primo, non habere odium ad inimicum : secundo, non excludere eum a cornuinitus beneficiis, et orationibus, ut si oremus pro aliqua communitate in qua habeo inimicos, non possumus illos excludere a tali oratione : tertio, ut positive, et contrarie non excludam illos a particularibus orationibus, ut si petam aliquod bonum pro amico, non possum positive petere contrarium pro inimico; hoc enim proveniet ex malo affectu ad ipsum : quarto, tenemur habere praeparationem animi ad Incurrendam inimico in casu necessitatis : quinto, in ipso casu necessitatis genemur ei succurrere, vel orando pro illo in particulari, si indiguerit oratione, tfel aliud beneficium ei praestando : sexto, ut si sequatur scandalum ex eo, quod particularia signa dilectionis non exhibeantur inimico, tenemur ea exhibere signa, aut in -particulari ei loqui ad evitandum scandalum. X&tra hos casus, et remoto odio, et scandalo, non tenetur aliquis loqui specialiter inimico, aut specialia signa dilectionis ei exhibere, vel in particulari -ero ed orare, nec propterea est dencgr.*c.a alicui absolutio, ut notavit Cajotaxus citatus. Videri potest magister Torres hic, et Suarez libro primo de oratione, capite XVI.

ARIICULUS VII.

Utram convenienter septem petitiones
orationis Dominicae assignentur?

I. Conclusio est affirmativa : quia tamquam pium, et -rotabile illud incepis- vero non occurrit hic specialis difficultas circa testum S. Thomae omittimus hunc se a 3. P. T. Dominico, licet alii dicant articulum. Qui voluerit ejus materiam (inquit ipse) multo ante incepisse, et adlongem percipere, es modernis legat margitudinera; imo ad tempora Apostolorum il- gistrum Torres hic, et Suarez lib. III lajn quidam referunt, sed nunc inquit Su- de oratione, cap. VIII; Azorium tom. I arez sufficit nobis commemorare, ouod de institutionibus moralibus, lib. IX, Pius V, in bulla quadam dicit inventum cap. 20QCVII. 2bc antiquis plures citat haec a Spiritu sancto fuisse. Sed miror Torres hic; inter alios videri poterunt cum integra verba non retulerit e:: bul- C,-prianus in espositione orationis Domi- la pontificis quando refert opinionem nicae, et omnium pulcherrime S. Thomas de inventione rosarii; dicit enim Pius, opusculo septimo. De (Go4)oratlone vero quod : n Spiritu .sancto, ut pie creditur angelica agit sanctus doctor opusOilo oo- afflatus 3. Dominicus P. "S. modum hunc tavo. Possumus autem tractare de illa orandi excogitavit," ac perinde si a Spiritu seneto, ut a principali auctore formula orandi, quae ex utraque ista ora- inventum dicit poatiffcx, non privemus de quo agit Suarez citato loco, capite no-lauda eum, quem tamquam ministrum hujus no. Oaeterum quae ad theologiam dlfficui-formulae orandi Spiritus sanctus elegit, tatem pertinent circa hanc orationem in Id est, beatissimam ?. 47. Dominicum, ut tractatu de oratione vocali melius expe- ille pontifex dicit, dientur.

II. Solum hic adverte, ouod agens i- bi "uarez de antiquitate roccrii refert

ARCICUIUS VIII.

I. In liia articulis exedito tractatu de materia, pro qua possumus orare argit S. Hhoraas de personis, quae poscunt orare, et ideo in articulo decimo dicitur hoc esse proprium creaturae rationalis, et per ly. creaturae excluditur Persona divina, quia non potest habere superiorem, a quo aliquid accipiat. Et ita recte S. Chomas hic intelligit id o_uod dicitur ad Romanos VIII i Spiritus -postulat ^ro nobis, etc. ' id est, postulare nos facit, per I7 vero rationalis excluduntur omnia non intellectiva, quae proprie non possunt orare, Bicut neque ordinare. Si quando vero in Scriptura bruta dicuntur petere, intelligitur metaphorice pro naturali instinctu, ut hic explicat D. Thomas in articulo Indecimo et supponenda est doctrina, quam supra in «articulo quarto late tradidimus contra haereticos ostendendo, quod sancti orent pro nobis : et hoc est, quod praecipue dscebat Vigilantius, scilicet mortuos non orare pro nobis, quod D. Hieronjnmis in libro contra Vigilantium improbat. Distinguendus est autem triplex statU6 sanctorum post hanc vitam. Quidam enim sunt beati; quidam fuerunt extra beatitudinem, et extra poenas, ut patres in limbo; quidam vero in purgatorio. De damnatis autem certum est non orare eos oratione religiosa, quidquid sit an diabolus possit aliquid petere a Deo sicut petivit ut extenderet manum in Ioo, et Lucae XVI dives ex inferno orabat.

II. DE beatis ergo solum duo sunt advertenda : primum pro quibus orent, secundum quomodo orent. Quoad primum orant beati non solum pro nobis, sed etiam pro se ipsis, non quidem quoad gloriam essentialem animae, sed quoad, accidentalem tam corporis sui, quam exaltationis sui nominis, ds quo S. Ehomas hic ad primum, Et colligitur ex Apocelyp. VI, ubi martyres sub throno Dei dicuntur clamare pro vindicta sui sanguinis, etc. tyioad secundum, modus orationis -potest attendi quoad multa; scilicet quod orent mentar-liter, aut vocaliter; quod orant formar-liter peja* actum itftekfc©ctw|^305)aut vii^tuditer solui hajferufcr deg>aerium, aut etiam Offerendo -preces nostrae, vel repraesentando merita sua- quod orent merendo, vel non merendo; sciendo futurum eventum, vel non sciendo; absolute, vel conditionate. St omnes isti nodi non repugnant beatis praeter meritum, quia sancti non sunt in etatu merendi in patria. EBt vero dubium ir. duobus. Primo, an orent aliquando neediando eventum futurum : et secundo, quid sit offerre, et repraesBntare preces nostras Deo.

III. Resolutio in istis est, quod beati utroque-modo possunt orare, scilicet cognoscendo futurum eventum, «ej. nesciendo. Primum patet in Christo Domino, multa hic petivit, et modo interpefc-fat pro nobis in coelo, qui «tamen cognoscit "omnes eventus futuros : secundum coigitur exemplo pugnae, quae fuit inter Angelos Daniel X" circa liberationem populi Judaici, quae ut docet D. Ehoaas I part. quaest CXIII, artic. VIII, prdecessit ex nescientia divinae voluntatis circa illud negotium, unde cum uterque Angelus contraria existimaret, reetibisse sibi dicuntur : unde si tunc peterent aliquid circa talem liberationem, peterent nesciendo eventum futurum, sed quia in omnibus conformantur divinae voluntati, nec possunt in aliquo beati errare aut exponere se periculo errandi, ideo si in tali casu orent, conditionate orabunt, si ita fuerit voluntas Dei. Caeterum, quia clare non constat in illo loco Angelos orasse etiam conditoriale, quia non pugnabant orationibus, ideo nec omnino certum est orare sanctos, quando sibi non constat de eventu : non tamen videtur omnino re-ugnare ctatui b.u-tifico, quod aliqua circa nos nesciant, et pro illis conditionate orent. Ita teneat Suarez lib. I de oratione, cap. XI, nec "omnino dissentit magister Horres hic iiso. II, conclusione prima.

17. Circa secundum, scilicet offerre, seu repraesentare preces nostras Deo, dico non esse idem quod orare, forraaliter loquendo : nec solum exhibere illas, sed exhibere ut eas approbet, quia cum aiepe procedant

a no'bis orationes minus purae, et dignae conspectui divino propter interfectionem orantis, sancti sua intercessione quasi eas excusant, et valorem eis tribuant, suscipiendo ipsarum patrocinium, aut applicando morita sua, ut sic Leo placeant, et cnprobeatur.

V. De sanctis, qui fuerunt in limbo .jam supra articulo quarto diximus eo aliquando, saltam in generali, orasse pro necessitatibus vivorum, ut constat ex secundo ISacchabaoorum ultimo. In particulari autem non orabant ordinarie pro illis, quia ex vi talis status non poterant eas. in particulari cognoscere, sed solum o;: dispensatione Dei.

VI. De animabus vero purgatorii Suarez loco citato, numer, XvT-et XVII, ut probabile censet, quod orent pro nobis saltem in generali, scilicet orando pro 'oenefactoribus suis, quicumque sint. Stando tamen in doctrina D. Thomae hic solutiono ad tertium, existimo ut certum, ea3 non orare pro necor sitatibus hostris in particulari, quantum est ex vi status sui, quia ex vi illius non possunt eas cognoscere, nisi aliud fiat ex Dei dispensatione. Secundo, ex ratione D. Thomae, scilicet, quia sunt nobis inferiores quantum ad poenas, existimo non uon-

venire illi statui, ut orant pro no oie quasi offerendo Deo preces nostras, et ddjuvando et dando cie valorem, et patrocinium, sicut faciunt beati, quae sunt in statu patiendi, et quasi incarceratae indigentes nostris suffragiis, unde non convenit ipsis orare, quasi orando pro aliis, et intercedendo. Tertio, dico quod si intalligatur animas illas pro se petere, sicut pauperes petunt eleemosynam, et quia indigent juvari a nobis, auod -oetant a Deo-, ut nobi3 tribuat char*ritatem ad orandum, et satisfaciendum pro illis, et talibus bonefactori'.»ife dignetur retribuere, sic probabilisriEixm est eas orare Deum, sicut multotiec'constat eas petiisse a sanctis'suffragia. ®i enim ut Iaginis Lucae XVI divos damnatus petebat refrigerari linguam suam et quod mitteretur Lasarus ad fratres suos viventes, cur non licebit animabas purgatorii petere refrnigerium tormantorum? Et ut nobis concedat Deus charitatem, et ea, quae requiruntur, ut fructuose oremus pro illis, quod est petere nobis bona spiritualia. Idem sentit Torres hic disputatione quinta,

DISPUTATIO XXII.

DE QUIDDITATE ET SUBSTANTIA OFFICII CANONICI.

ARTICULUS I.

c

Quid intelligatur nomine horae canonicae. et quid illae sint ?

I. In ultimis articulis hujus quaestionis incipit tractare S. Thomas de oratione vocali, et conditionibus ad eam requisitis, et quia de oratione vocali, aut mentali, quatenus est in praecepto quasi naturali, aut Juris divini, egimus supra articulo tertio de illa quatenus pertinet ad ecclesiasticum praeceptum, et invenitur in horis canonicis, agendum notis est, ut sic tota materia de oratione, ac de religione, et de ejus interioribus actibus concludatur; et quia D. Thomas articulo duodecimo orationem vocalem dividit in publicam et privatam, & utraque quatenus ex praecepto Ecclesiae debet fieri agemus. Ut ergo materiam hanc pertractare possimus ordine debito, primo agemus de ipsa substantia, et quidditate hujus orationis, quae dicitur divinum officium i secundo, de personis, quibus competit eam in ecclesiis recitare : tertio, de ejus obligatione : quarto; de causis excusantibus : quinto, de modo, et conditionibus ad eam recitandam requisitis, et denique de publica, et solemnii recitatione, qualis est, quae fit in choro, et de obligatione ad illam.

II. Multa hic doctores tractant, quae potius historiam videntur concernere, quam difficultatem aliquam theologiam, a quibus nos abstinere debemus, ne tempus difficultatibus expediendis concessum, longioribus historiis teramus, Xgitur in hoc termino complexo horae canonicae duo involvuntur, quae jam ex acceptatione, et usu Ecclesiae ad unam rem significandam usurpantur; quia enim-ex antiquissimo usu Ecclesiae, ut mox ostendimus, per certas partes, et tempora diei solet Ecclesia certas ac determinatas preces offerre Deo, ideo tales orationes, seu preces, quia certam, ac determinatam regulam habent canonicae di-

cuntur, et canon enim Graece idem est quod regula :-quia vero certis diei temporibus, seu horis recitari debent, aut quia certis diei horis correporare debent, vel illas repraesentare, ideo preces horariae, seu horae dicuntur. Ictenso autem vocabulo, omne illud officium, quod pertinet ad laudem divinam in Ecclesia recitandam, vel quod aliquo modo ad ministros Ecclesiae spectat, et ad quod (807) tales ministri obligantur, secundum aliquam regulam determinatam ab Ecclesia, canonicum officium, vel canonicae preces dici possunt, sicut id ad quod tenetur pensionarius post bullam Pii 7, in locis ubi recepta est, dici potest canonicum officium, seu preces, quia ex mandato Ecclesiae tenetur pensionarius certam, ac determinatam formam orandi recitare, scilicet officium parvum 3. 7. Mariae. Et similiter iussum officium missae, et Lectionariae, aliaequo preces, quae Juxta certam, et determinatam formam Ecclesiae certis et temporibus dicuntur dici etiam possunt preces canonicae, et nomine officii divini, seu officii canonici comprehendi. Usus tamen jam obtinuit, vel solum dicantur horae canonicae, orationes illae, quae a matutino usque ad completorium includuntur. Haec de nomine.

III. De quidditate autem, et substantia hujus orationis, quia cum uniuscujusque rei substantia, et quidditas, praesertim si physice consideretur, constat ex materia, et forma, ideo ad videndum hujus orationis quidditatem et naturam, solum oportet videre quid sit ejus materia, et quid sit forma. Et quia res ista est aliquid pendens ex Ecclesiae instituto, et quasi artificio Jg genero pni8, ideo forma

hujus orationis debet esse, vel modus, vel ordo aliquis, seu significatio, aut dispositio aliqua orationum, qua ordinato, et debite aliqua recitentur ad laudandum, et orandum Deum.

17. Circa materiam ergo, en qua istae orationes ecclesiasticae debent componi fuerunt haeretici, qui rejiciebant ea, quae non erant de Scripturis canonicis, ut hymnos, aut cantica a piis viris composita, quam haeresim Suarez libro 17 de oratione, cap. II dicit fecuisse Paulum Saiaosatenum, ut refert Eusebius. Quidam etiam, supTesso nomine, de hoc errore notantur in Ooncilio Toletano 17, cao. XII. Et videtur favere istis haereticis duplex canon. Primus est ex Concilio Laodicensi cap. LIX, et ultimo illius Concilii, ubi sic habetur : n Non oportet ab idiotis psalmos compositos, et vulgares in ecclesiis dici, neque libros, qui sunt extra canones legi, neque solos canonicos novi vel veteris testamenti.8 Secundus est ex Ooncilio Bracharensi I, cep. XXX, ubi dicitur ; B Extra psalmos veteris testamenti nihil poetice compositum in Ecclesia psallatur : 8 ubi videntur omnes excludi hymni, et quidquid metricè canitur in officio divino.

7. Hatio quoque hoc videtur persuadere, quia materia, ex qua fit officium canonicum, talis debet esse ut careat omni errore, cum publice in ecclesia legendum proponatur, imo ex illo soleat duci argumentum irrefragabile ad aliquid probandum, eo quod sic Ecclesia canit, aut legit : ergo irrationabiliter sumitur haec materia aliunde, quam ex canonicis Scripturis, historiae enim humanae, aut hujusmodi aliquando erroribus non vacant, et per hoc plerumque indigent emendatione. Deinde etiam videtur ex hoc prolongari ipsa oratio multorum verborum repetitione, et continuatione, contra id quod dicit Christus Dominus Matth. 71 : In oratione nolite multum loqui et Ecclesiast. 711 : ITolj verbosus esse in multitudine presbyterorum. et ne Iteres verbum in oratione tua, Atque ita videtur hic habere locum argumenti secundi D, Thomae in articulo duodecimo, scilicet, quod ex multitudine verborum tollitur attentio, et distrahitur mens a divina contemplatione, quod frequentissime accedit recitantibus horas propter earum longam prolixitatem.

71. Nihilominus ne confundamus quaestiones, aliud est loqui de multitudine eorum, quae in divino officio (803\$ recitantur, aliud de qualitate materiae, an scilicet solum admitti possit ad componendum officium canonicum id, quod habetur in canonicis Scripturis, vel alia, quae componuntur ab ecclesiasticis doctoribus, possunt admitti; hoc enim secundum dicere, quod sit illicitum, insolens error est, cum sit contra universalem Ecclesiae consuetudinem, de qua, ut ait Aegustinus epistola 63CVIII, capite 7, disputare quid ita faciendum nit, insolentissimae insaniae est. Itaque in confirmationem, et rationem hujus dicti sufficiat definitio, et decretum Concilii Toletani 17 citati, ubi sic ait J Quidam specialiter reprobant hymnos, quos Hilarius, et Ambrosius ediderunt, pro eo quod de Scripturis sanctorum canonum, vel apostolica traditione non existunt, respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum, quem in fine omnium psalmorum dicimus : (Gloria, et honor Patri, etc. similiter et totum illud, quod sequitur post angelicum hymnum (Gloria in Excelsis Deo, etc. quod tamen ecclesiastici doctores composuerunt : ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sacrarum Scripturarum libris non inveniuntur. Convocantur missae, sive preces, vel orationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ex quibus, omnia decantentur in ecclesia, vacant omnia officia ecclesiastica; admonet enim haec fieri, atque hortatur Apostolus ad Timotheum dicens : Obsecro igitur, primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones, etc. excommunicatione ergo plectendi sunt, qui hymnos rejicere fuerunt ausi, 8 Hucusque Concilium, ubi triplicem rationem hujus rei insinuat. Primam, ab inconvenienti, quia alias recitanda sunt etiam illa, quae ab antiquo tendore erant in Ecclesia recepta, scilicet. Gloria Patri, et hymnus angelicus : secundam ex eo, quod officia ecclesiastica vacarent, id est, si ne aliqua solemnitate celebrarentur, si non possent cantari, aut recitari ea, quae ad Ecclesiae ornatum, et officiorum Ecclesiae constituit : cum enim haec officia sunt orationes publicae non solum debent habere id, quod ad orationem pertinet, sed etiam id, quod ad solennitatem, et publicitatem : tertiam, quia haec

bent originem at Apostolo praecipiente fieri orationes, postulationes, obsecrationes, etc.

711. Ad objectiones respondetur. Ad primam. Suarez loco citato, numero ECIII respondet ex cardinali Baronio in appendice, tom. IV, illum Canonem laodicenum editum esse occasione abusus, quem ille haereticus inducere conabatur, idque tunc fuisse expediens in illa provincia propter haereticorum turbationem : secundo, dicit illum canonem a provinciali concilio editum nunquam ab universali Ecclesia receptum fuisse. Neque obstat, quod Synodus Laodicensis recepta sit in canone secundo sextae Synodi generalis, ut habetur in capite Quoniam, dist. XVI, nam canones illi, qui attribuuntur sextae Synodo in Eueho celebrata tamquam spurii rejiciuntur, ut multis probat Baronius anno Christi 692, et idem sentit magister Bagniez 2-2, quaeot. I, art. X, dubio quinto.

VIII. Tertio, dici potest et forte magis ad nentem Concilii, quod non prohibet absolute legi libros, qui sunt extra canonem, sed prohibet eos legi ut canonicos, et in auctoritatem recipi, sic enim subdit : n Quia autem oporteat legi, et in auctoritatem recipi haec subjLt, etc." Et numerat ibi libros sacrae Scripturae, quos ut canonicos modo habemus; eolum ergo voluit Concilium determinare, qui libri essent in Ecclesia legendi, et habendi ut canonici, (809) et qui non debent legi recipiendo eos in auctoritate. Similiter prohibet psalmos vulgares in ecclesia ab idiotis dici, intelligendo per * ' psalmos vulgares eos, qui aliquid profani habent, et fud vulgares homines vejsantur, tales enim non decet in ecclesia recitare; vel certe prohibuit non confutari in psalmos, qui non sint de libro canonico psalmodum; sicut neque modo aliquos admittit Ecclesia. Et in hoc sensu etiam debet intelligi decretum Concilii Bracharensis, quod non prohibet absolute, ne aliquid poetice compositum recitetur, sed ne psallatur, hoc est, numero psalmodum admisceatur l intendebat enim Concilium ne privatae consuetudines introducterentur, quibus variaretur ordo psallendi, admittendo alios psalmos, quam qui sunt in veteri testamento, quod insinuat idem Concilium capite XIX, et refertur in capite Placuit

quit, atque idem psallendi ordo in officiis teneatur, et non diverse, ac private, neque monasteriorum consuetudines cum ecclesiastica r^ila sint permixtae.

IX. Denique suspicor aliquos psalmos a Prixcilliano fuisse compositos, vel a Dictinio, quorum errores latissime damnat illud Concilium, et hos praecipue voluisse rejicere nam in capite XVII, multa scripsisse hos haereticos sub nomine patriarcharum, prophetarum, et Apostolorum narrat, et damnat Concilium; hymni autem seu lectiones, etiam si ex libris canonicis non essent, semper ab Ecclesia sunt recepti; habemus enim summae antiquitatis hymnos, quos S. Damascius de divinis nominibus, capite III, lectione prima apud D. Thomam, commemorat composuisse 3. Hierotheum in morte et exequiis 3eatissimae. Virginis Deiparae. In Concilio etiam Carthaginensi III, capite XXVII : n Liceat, inquit, legi passiones martyrum cum anniversarii dies eorum celebrantur; n et in capite Sancta Romana, dist. XV, Gelasius I, ante annos mille et centum, in officio coenae Domini, et dierum sequentium ponit lectiones ex 3. Augustino. Idcirco etiam hymni ab Hilario, et Ambrosio compositi, quos Concilium Aletanum citatum jubet recipi, et usque hodie in Ecclesia leguntur.

X. Ad primam rationem respondetur non requiri quod ea, quae in officio divino recitantur, quantum ad omnes partes sint auctoritas infallibilis, neque ex illis deducitur argumentum infallibile ex eo praecise, quod habentur in officio divino. Ut autem explicemus quem gradum certitudinis habeant, et quomodo ex illis possit deduci argumentum (quod vix ab auctoribus attingitur) est advertendum, quod approbatio pontificis, aut Ecclesiae non semper facit infallibilem certitudinem, nisi tantum in his, in quibus habet adjunctam assistentiam Spiritus sancti ne erret, sicut in definiendo ea, quae ad fidem spectant, aut in canonizatione sanctorum, in quibus praeter humanam diligentiam, quae adhibetur in disputationibus, et probationibus, habet pontifex assistentiam spiritus sancti, ut in eis determinandis non erret t in approbando autem aut permittendo aliquod officium, aut etiam in confonendo, non

H Unus, innititur pontifex assistentia infallibili

Spiritus sancti. Unde saepe contingit, quod officia alias approbata nutentur, aut enendentur, unde non habent infalli-
bilem veritatem, berbi gratia, licet a Uregorio XXII approbatum sit mart^rologi-
um Bomanum, tamen in his, quae habet de anAis a creatione mundi usque ad Qhgle-
tum non habet firmam certitudinem, imi-
liter officium, quod fuit approbatum a ^ixto IT, in extrajraganti Oum prae excel-
sa, pro (SIO) conceptione 3. Virginis non fuit admissum a Pio V in reformatio-
ne breviarii. Et quotidie videmus ali-
quid in illis reformari, et mutari, quod argumentum est ea solum approbari ab Ec-
clesia, et pontifice ut probabilia, non ut certa : et quo colligimus, quod talio approbatio pontificis, et Ecclesiae non praebet maiorem fidem istis rebus quam approbatio, qua Ecclesia approbat in ge-
nerali doctrinam alicujus sancti, aut. doctoris, sicut approbantur opera D. 'u-
stinl, et aliorum doctorum in cspite
Enct% Bomana, dist. XV, quae approbatio licet addat magnam probabilitatem, et au-
ctoritatem eorum doctrinae, non tamen infallibilitatem ut sentiunt communiter doctores. Et videri potest in Castro lib. I adversus haereses, capite VII, et Oano. Lib, VII de locis, cap. III.

XI. Et hoc est loquendo in generali de his, quae recitantur in officio divi-
no ex eo praecise, quod ibi habentur ex approbatione Ecclesiae. In particulari autem, et ex aliis circumstantiis possunt habere maiorem certitudinem, ut si in il-
lis involvatur aliquid pertinens ad sar-
eram Scripturam, vel ad aliquam traditio-
nem Ecclesiae, vel quia proponit aliquid ac' pietatem, et ad imitationem pertinens. Et ideo distinguendum est in officio divi-
vino, quod aliud est posse nos recitare, et loqui eo modo, quo Ecclesia loquitur in officio a se approbato; ad hoc enim sine dubio magnam habet auctoritatem ap-
probatio Ecclesiae, ita quod licet orare, et loqui, sicut Ecclesia approbat in
liquo officio, et qui oppositum dicerdt esset plusquam temerarius negans probar*
bilitatem ab Ecclesia approbatam t aliud est, quod omnia, quae ibi leguntur ex eo praecise, quod legatur in officio divi-
no, habeant firmiorem veritatem, et in hoc dicimus, non Importare plus certitu-
dinis, quam alicujus auctoris approbati ab Ecclesia, nisi ^iquid sacrae Scriptu-
rae, aut traditiones vela pos-

tolicae Importent. Ecclesia enim legit sermones sanctorum, et gesta martyrum, quae ex eo, quod ibi legantur non habent maiorem certitudinem, quam si alias ci-
tentur ex libro illius sancti. Diligen-
tia autem: et approbatio Ecclesiae li-
cet addat eis auctoritatem, et probabi-
litem, non tamen indubitatam certitu-
dinem; nec amplius requiritur ad divinum officium. De quo videatur Saarez lib. IV de oratione, cap. II, num. XXII, et cano lih. XI, cap. V ad argumentum XIII.

XII. Ad secundam rationem resoondetur, quod ut D. Augustinus dicit epistola CKXI, et refert S.UJthomas art. XIV ad primum, aliud est in oratione sermo mul-
tus, aliud diuturnus affectus, hera et ipse Dominas proluxius oravit Lucae XXII. Et ita concludit D. Ligustinus:
* Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio.O Sx qua dis-
tinctione oolligimus, quod multum orare vocaliter, quando id ordinatur ad lau-
dem Dei, et excitationem affectus in Deum, non prohibetur a Christo Domino; sed solum multum loqui in orator.e, quantum ad loquacitatem, et quasi ponen-
do fiduciam in multitudine locutionis: et praesertim, quia hoc genus orationis 80lum inponitur miniBtris Ecclesiae, qui plus tenporis debent impendere ora-
tioni, et rebus divinis. <fi od si at-
tentionem amittant, id non est ex defec-
tu orationis, quae potius excitat ad at-
tendendum, sed ex defectu orantis, cui non admodum difficilis est attentio saltem virtualis, praeterquam quod, cum orationes istae fiant non in persona ipsius orantis, sed totius Ecclesiae, non tam attenditur devotio privata mi-
nistri, quam intentum commune Ecclesiae, ut (811)orationes commqnes abundant, et saepius fiant in die.

XIII. De forma hujus orationis brevi-
ter dicandum est, quod cum in artifici-
alibus forma sumatur in ordine ad finem, sicut Ecclesia intendit per ministros duos istas orationes, tamquam communes totius Ecclesiae mittere ad Deum, ideo illa forma et modus orandi institutus est, qui conveniret huic fini, et conr*
sictit in duobus, scilicet in ordine, seu distributione officii, et in si^ii-
ficatione. Est enim distributum offi-
cium in diversas, partes, et hi ras diei, et conpon^tyir eti^ variis partibus

ordinatis in se, ut psalmis, hymno, oratione, etc. Jit similiter instituitur ad repraesentanda diversa nyateria vitae, et passionis Christi, de quibus aliquid

attingemus articulo tertio. Considerata ergo causa materiali, et formali, restat considerare efficientem.

AMICULUS II.

Quo jure introductum git in Ecclesia divinum officium ?

I. Duo in hoc articulo dubia videntur involvi. Primum de Jure recitandi officium, et consequenter instituentem illud, an sit jus divinum, vel humanum : secundum si sit juris humani, quam antiquum sit, et a quo sit institutum. Et quantum ad primum, aliqui distinguunt inter substantiam orationis pertinentis ad horas canonicas, et inter modum ipsum orandi, ut quod modo habeamus tot psalmos, orationes, etc. dicunt esse a jure divino, quod ab aliquibus personis, scilicet a clericis recitetur officium divinum quantum ad substantiam, neque in hoc posse papam dispensare, licet possit illud mutare, aut in alium modum orandi commutare ita abbas in capite primo De celebratione missarum. St citatur pro hac sententia Turrecremata in capite. Eleutherius, XCI distinctet; ad quintam quaestionem. Angelus verbo hora, numer. VI ; Odo de oratione, capit. VII, numer. II, qui omnes allegant illud Psalmi CXVII : Septies in die laudem dñi tibi. Unde videntur teneri clerici ad recitandum aliquid quotidie in laudem Dei; et fundatur hoc in ipso statu clericali, qui status est deputatio ministrorum ad cultum Dei, et ad laudandum Dñi; unde ex connaturali jure videntur obligari ad orandum, et recitandum aliquid quotidie in laudem Dei.

II, Caeterum pposita sententia est communior et probabilior, ut tenet Sylvester, Tabiena, Armil'us, Paludanus, S. Antonius et alii, quos refert, et sequitur Suarez libr. IV de oratione, cap. VI; margister Torres tractatu de horis canonicis, controversia II; Azorius libro X institutorum moralium, capite primo, paragrapha ultimo, - Illud enim est dari jure divino praeceptum orandi, ajcut supra articulo tertio late. tQstendinnig^ aldjji^enere mi-

mistros Ecclesiae singulis diebus aliquid recitare ex vi juris divini; et breviter ostenditur ad hoc non teneri. Nam jus divinum vel est positivum, ut quando ponitur a Deo aliquod praeceptum circa aliquam materiam, vel est connaturale, ut quando ex natura rei, alicujusve status institui a Deo sequitur aliqua obligatio, sed nullo mododatur jus divinum ad officium recitandum quotidie ; ergo, Minor, probatur, nam neque in traditione apostolica, neque in Scriptura invenitur praeceptum positivum de recitando officium : "de traditione sufficit, quod nobis non constet de illa, scilicet quod a Deo r)raeceptum sit officium recitare; a hoc' enim -oraeeoto divino nulla traditio apostolica extat; (812) in scriptura autem nullum trle nraeceptum invenitur, in lege enim veteri habemus alie e-emola eorum qui in die saepius orabant ut David ; Senties laudem, etc, et Daniel VI; Tribus temporibus in die flectebat f;enua ; et II * "sdrae VIII : Ejilil Israel quater in die confitebantur. et adorabant Deum, ^ed in his exemplis nihil praecepti inponitur.

III. In lege autem nova solum ponitur praeceptum orandi in generali, ut Matth. VII * Petite et accipietis : et Apostolus : wñe intermissione orate. Et solum a Christo Domino praescripta est forma orandi, quae continetur in oratione omnica, quae praecepta non continent*ar aliquod officium divinum determinate, nec obligant determinatam personam, sed ad omnes generaliter dicuntur. Ex natura autem rei, et status clericalis non est ratio cur magis teneatur aliquis singulis diebus aliquod officium recitare, quam singulis mensibus, vel hebdomadibus* Et potest fieri argumentum : Quia sacerdos non minus est minister deputatus ad sacrificandum, quam JxlM^piis ad orandum;

etenim ex hatura talis status, et sacerdotii non obligatur quotidie sacrificare, sed ut communiter dicunt doctores III p. in materia de sacrificio, si sacerdos celebret aliquoties in anno, ut in praecipuis solemnitatibus erit tutus in conscientia, quia itum ad obligationem naturalem sui ministerii. 2Jbn est ergo de jure divino, neque positivo, neque naturali introductum officium divinum quotidianum.

quo solvitur ratio adducta in contrarium.

IV. Circa-secundum aliqui existimarunt officium divinum non incepisse a tendoribus primitivae Ecclesiae, sed tempore Hieronymi, vel Pelagii I aut II. Sea in hac parte oportet cum distinctione procedere : aliud est enim quando incepit ista forma in Ecclesia, et modus orandi Deum publico officio, quod dicitur horae canonicae : aliud quando fuerit posita obligatio, et praeceptum illud persolvendi singulis diebus aliquibus personis. Primum invenitur esse in Ecclesia antiquissimum, et a temporibus Apostolorum, dicit enim S. Dionysius epistola ad Demophilum, circa finem, quod Carpus erat solitos media nocte ad divinos hymnos per se vigilare, et S. Clemens, lib. VIII constitutionum apostolicarum, capite XL : " Preces vestras facite diluculo, hora tertia, sexta, nona, vespere, et in gallicantu. Tertullianus capite secundo apologiae inquit tempore Trajani conveniebat Christianos convenire ante lucem, quod vocat coetus antelucanos, ad canendum de Christo, et Deo, et ejusdem coetus facit mentionem in capite XXXIX. Meminit otium bonatum istarum D. Oypriani in expo-

sitione orationis. Dominicae prope finem. D. Athanasius libro de virginitate, seu de meditatione, et D. Basilius in regalis Alsus disputatis interrogatione XJQUII, et sermone primo de institutione monachorum, qui omnes patres sunt antiquiores D. Hieronymo,

V. Secundum autem, scilicet quando fuit imposita obligatio, et praeceptum persolvendi horas istas, vix constat apud auctores. Quidam enim probabiliter tribuunt Pelagio I vel II, eo quod in capite 100ththerius, XCI distinctione jubet Pelagius episcopo Eusebio ut convellat clericos vacare vigiliis, et eadem obligatio ibidem insonitur in capite Presbyter, invenio tamen ante tempora Pelagii in Concilio ighathensi, capite 5X1 praecipi episcopis, et presbyteris, ut omnibus diebus diaant psalmos, antiphonas, orationes, capitula, etc. quae omnia pertinent ad officium divinum, Et in Concilio Carthaginiensi IV (adhuc (S13)antiquiori) cadite DII praecipitur ut clericus victum, et vestitum sibi praeparet artificiose, vel agricultura absque officii sui detrimento, quod plerique interpretantur de officio divino, et ita habetur in jure, XCI distinctione citata. Et quia post illa tempora in Conciliis invenitur frequens mentio de modo orandi et psallendi, signum est circa illa tempora hanc obligationem, et praeceptum fuisse impositum,

ahkotot in.

I. Foraa officii divini orine coa- sistit in ordine. et dletribitiene ejue, et ideo de hoc couiunl'er tractatur a doo- toribus ia praesenti, praeertiu propter ht.rctloee, qui vel locufaan*- rei fasti- diant hanc fonian, et xedwn orandi. Po- tant orgo trl<lax ordo, sra distributio considerari lr. officia divino. Prino, noivatiii ai partes Inte^rales rajueousque horae, ot quod constet psolals. Ij-anlo, etc. secunda, ratione tooporle, ouod oli- * uf aostumca : tertia, ratione si.nifico- tionls, et dlrereara» hor.-ran. ut quod dividatur in irino», tortlru, oortae et nonas. In his auten eolun doceres labo- rant, ut ostendant hanc distributione». et mdun oasc convenienti-ci.au, et antl- quolsslnun ia Sedesie.

IX. Xt quantum ad priiax» v<irle'.ae le- t<«partio», ot ouibus horae oon tnnt, eu- nitur er antiquesli» ritu Stdeolaaj di- cIt calu AooetOlue ad Xphe*. Ti Xunuon-

et cratieie niri.oaUbue. e/nentes. et nsellentee in cordibus ventris. ubi tres uarcoe dlnunerat Apostolus ac orando», psrlnos, hynnos. et car.llea. 2t de hyxule- etioa facit nentlonon Dionysius et Vertul Manus citati articulus vracodeutibue, Aubrosius et Sllarlue citati in &:cilio Doletmo quarto de electionibus oacrie. Sani torque ex Ano stolo I Corlnth.XIV : ftu :ofly :itlc. uimerul-iui- v-:tr-> qsnl-

habet, ubi per iln«uau InteUi^lt 3. Tbo- n^s loctionos, dorain llr^uaru», vel legen- di prophetia». Xtaa S. Juetlne qui paulo -oot t-aporu ^ostolorun floruit, in epo- lo;da s.-eunda dicit doctloae* ox propho- lle. et a oetolle in conventu fidellu» le- toribus nntoc poeteriorlo tear>orl5 Invo- gl solltar. 2t l= Oouellio Cartha^inion- sl XII. cw. 3.VII i Diceat le.J. paerl- oaei antrtran. alo anniversarii ooron di- oo celebrantur." St Cassianus libro II de ir.ctitutloao rcancharaa, e%>ito VI po- nit lectoonee in officio divino, et.deni- que Qelaelus p>>a ia capite Sancta oiui*- :a, dlet. XV ponit diversa officia eun lectionibus, ut habsnie nodo, cui floruit in clreca atavus ^-^0.

S. leldeme X d<« officiiis, capita YIIX, Ictelll-nuiturou a S. ^-^ubxcilo ivventa, ut eerlbit^olfriidua ia libro do rebus Socloclae, &*>lte XXV. et te<->ore S. Benedicti erant in usu. Ut cona- tat ex ejus rogula. De anti-houls est frequme neutlo «pad antiquos sed r.co- clo. an eo nodo quo nunc aur,t in uro. linx cox nntlphone sl^ulficet voceu reci- proca», qnidox accipiant ojue urux pro eo, quod eot alternatio canere paelooe, qua ratione mtiugleslnis eot in Tedo- sia, ot ut refert Socratee libro VI, ca- plto TXIX hietorlamn ex an^clien idso- nitlono id didicit S. Xjnatitte, et in TortulUano lib. II ed uxoren In rlnu, nentlo hujus alternationis In psalnic, et hinnie habetur. Ieitur antiquiore» uoin ontiphenae, eo rodo quo nuae eet, invenio «ttid Oasgianua libro II ds^lr.e- titutlone xonoclxtrun. capite II : *#il- da», inquit, vlcsaoe. *eu tricenos. psal- r@0. et hoc luso- antl-Jionaraa *rotela-

scdulatioEUX debere Cici coneaorerani,* St «inde In (fcncello A^atheMI oapite <<I : * ?oet antlthona». Inquit, colla- psrlnos, hynnos. et car.llea. 2t de hyxule- dicantur. Ifltlx in fir.o cujequo horao solat dici oratio, sne collecta, de eun Oafeiauae citatu», ca.|!to TIII i Ilni- to, inquit, vs-lno orationen succedere, etc." St ojue etlan nantio habetur in "occllio Athensl citato loco, ot in capito Convenit, de consecratione, dis- tinctione quinta. Scoe sunt praecepue, ex quibus cosponuntur horae, quae acula- sancta esso aonini ndidun osse potest, et foro» antiqulsirma u-jiq oBtendiais referendo solun auctore*, qai ar.tn :dl- lo ot ducentos annos floruerant. Ia «to>- toribus nntoc poeteriorlo tear>orl5 Invo- nl>ntur iateeri libri de hi* ritibus, et officii# divinis ^n bibllotiioica vete- ra» patrua, et apud xalariue, Portuno- tu», Alcuime. Sabwmn, 7alfriduu, et ante hos S. Isidorus libro do dl-inie officiiis,

III. Circa secundas, divisio officii in diuraun, et iocunmii habetur in ca- ,eI? *tel«ato». de eolobratlono clesnras,

ubi praecipitur colobrori officio.': diurnum, et nocturnus. Miltus rutos «liqui IsMror.t ia oxponando, quid noaine di ai. ot aocie eecuaiun uoreii eeeleslac ia of- ficio intalllsatur, et quorodo olli leta tespore distribuerentur. 3e quo aoa est quod ia prensit i mrsreair; sufficit sci- re, quod ex m Xccleolae aonoa officii nocturni aolun accipitur pro officio sa- tutnali.lafidliu*, et eoroletorio, eo quod pro ir.rreseu nocti a ut coapletorius, ot pro aedi a nocte ut natutinae, et pro fine nocti* ut ludee, decantentur, reliquo nitoc horae portinant ad offiiclun diurnum. In utroque antea nihil indecentiae, wut inconvenientiae reperipur, eoi nultup pietatis, et religionis, coc oeni teia»or* laudaro Deun, et craro sit ous reljlo- rax, dicente ipo stolo : Sine interniesio- s* orate, et ipse Eoninuo caeno erat por- notone is oratione : et Panis. UT : 7osiipre. ot sono. et aerldie narrato, et «raatlabo. etc. et Psal. 3TIII i Media ^o13- ftwd i ali quod so. quitur inconveniens er convenientia po- <v- 11 ad vigiliae et ludeo noctlo, id non tollit doaatlin, ot onvealentiar. offi- cii nocturni. ewoun\$nn quod a idnlstrl» ooelejiastlela recitatur **d quaatoo ad aoeiectantlan populi, que rodo sublata eet in Seclosia. JTaquo leta ex eo nalo cat, ood potius ad dovotlonon excitat, qu ireie ox abuu mltorun poBsit ad salus ustui retorqueri; Mullus or.ln est opu* bo- nan. in quo ax abusu utentlan non mos sit rocai aliquid solus.

X^o. Oirca tertius notanda ost deter- minatio Juris in capite Pro»t;tor XCI dlo- tletiono, uM ox Concilio ^nanotonel, ot ex dictis S. 3cedicti numerantur soptas horae a natutino usque ad oos^letoriuti. Ee daobue «uteu non conotot apud auetoroo. Prlrun eet de antlquitate horae. quae di- citur prlaa, ot de coeq^letorio. en scili- cet cua aliis inceperint, vel postea In- Tenta sinfi aocindur., de Ipsis natutlnle, an orneo nocturni, ot ludee eint horae distinctae, vel pro una hora oenos acci- piendae eint. st cansoquantor si liceat eas separatls recijoro. ot otiar uauixjuod- que nocturnas scortis. It de prlro dli- ctio, quod llecot fwo.d antiquos patras noa eoep? connenorentur cimi oraii istae horte, et idoo probable sit, cuod alicui dicunt, (815) prixar. ot coatiota- fuic- eo -oetee eae tori e horle odjectao, taner. probabilius a:t, ejnt^et^j^orac ee-o

valde antiquas, et otiani aalon tepora Cassiani ia ueu fuleee, salter i= ali- quibus lccistlis, quit apud 3. Cloasn- tsn lib. TUI conetitutionus apoetolic*- iuo. capite Xi. distingui videtur ista hora, eus dicitur r Proces vestras facite diluculo, hora tertia, sexta, no- na, vespero, et in galli esntu.1 H ad cuod en xodua 3. Kiuroapsus in epistola ad SietoeMun de obtru Paulae i * aane, inquit, hora tertia, oexta, nona, vee- pere, nocti e sed io -ser ordium nani ta- ri ux Oa&tebaet.* Ubi ;er acne, ot di- luculo*, ut distinguitur ab aliis horis, non Tidetur poese Intell-1 clei prima. De coroletorio etlan Invenitur «rud 3a- siliun in reguli* Paelue disputetis, in- terrogatione OX7IX, ubi in principio nocti* ponit recitandas horao, in qua dicatur Pslrlnua \$ul habitat. De cuibus late videri potest Suares libro t1 do horle canonice, capite T, et aieletor Torroc de horis cennonlelo, controversia quinta.

T. Mantua ad necundus varie oentunt auctore* de numero horarun. ftildaa Jun- dicant esos octo. Hunianturque in capi- te primo 3e celebratione nleemn, ubi post nunorotae septoo horas dicitur s * 3as de nocturnals vigiliis* Iden ipse propheta ait : Media nocte eurgeban. etc.* Ponendo ergo nocturnas vigiliae separatis ab aliis sspten horis, viden- tur octo horae es-o l ot praosortln, quia licet recitare laudes tsquaia ho- ran distinctan a natutlnls. *Iii (st eet opinio conmnri) tonent tantus eea- tan es*s horae: ita enln videntur loqui Jura in capite PresVtor. XCI dlotne- tione, in eaoite risa B* celebratione, -1 soarjn. It vitetur id testari usus loci selas, qui pro ana hora recitat ne- tutlnas leudesquo. Denique alii ^oisint olus Ihlsee distincta* horae natutlna*. et laudas, sed postea in ueub mdactao, quod sentit Porree, et Asoriu*. Pbn re- fert sutos sive uno rodo, sive altero loquaaur, videtur tpخن quod attentan- do ad rodus, ot usus, qui ost xac in Xccleela, ut latutlna* et laudee, oAede oratione t eminentur, unica hora censu- da eet, quidquid sit do antiqua consue- tudine eeparandl natutinae a lendibus: de boc enin sonti fex in textu illo do colabratione sie iarua nihil dstendnat, *od tantus el^iciter dicit, nocturnas virilias eese oelebrandas. ron tenon ut

distinctam horam a laudibus.

VI. Caeterum licet una hora sit propter unam terminationem, quae fit per eandem orationem, quia tamen habet distinctum modum initiandi matutini et laudes, et olim videntur habuisse distinctas terminationes, ideo nunc sine ullo scrupulo possunt, quando privatim recitantur, separari et terminari, ut ait ftavarrus citatus a ^uarez libro IV, capite VI, numero IX, ubi etiam advertit, quod qui sic dividit matutinas laudibus debet cum matutinis dicere canticum Te Deum laudamus, quod ad matutinas pertinet, et in officio Romano habetur loco ultimi responsorii. In hunc tamen non licebit hoc facere, ut sentit idem Suarez, ne perturbetur publica consuetudo Ecclesiae. An vero sic liceat dividere nocturnos, quidam existimant olim fuisse morem in Ecclesia, ut quando propter solemnitatem tres nocturni dicebantur distinctis temporibus, fuisse duobus, ut sentit Isidorus, et ^malarius, et expresse D. Thomas I Corinth. XIV, lect.

•VI : B Antiquitus, inquit, dicebantur nocturna divisim secundum tres vigiliis noctis, nunc vero dicuntur simul. *Illi autem negant etiam antiquitus diverso tenore nocturnos recitari solitos. Quod (816) cum aliis sequitur ^zorius libro X institutionum, capite II. Quid tamen sit de hoc, mihi certum videntur (ut etiam sentit Suarez loco proxime citato) nocturnos non posse dividi tamquam diversas horas, neque enim habent diversum modum initiandi, sicut laudes a matutinis, sed omnes tres censendos esse, ut unum officium matutinale, sicut quando dicitur tantum unum nocturnum, et ideo qui sine causa divideret, et interpolaret ultimum temporis nocturnum, et alterum nocturnum, idem esset ac si in una hora inter unum, et alterum psalmum, vel later psalmos, et lectiones divideret, quod 3ire peccato saltem veniali fieri non potest; an vero absolute satisfaciat dicemus inferius.

I. Solua tria conera porconama obli-
dat Scclclua od offcllua. scilicet cleri-
cos, Bonachoe, et benefclotuo, et ideo
do illis sigillatis e^erdun est. Ia prl-
=l'. arjo loquair de dorlolo, qui suat
la eacrlt constituti; qui eaiu eolua ni-
-s.orlbus ordinibus initiati tuul i.up>oa-
ais ut certua. eos non teneri ad divlnua
offcllua, quod saltnn es consuetudine,
et uoa lScclloslae a>if. orne- couotr.; li-
cet aliqui caa&nlBtfe, et ploera ia ceui-
te Sl quia uresbrtor, -tC- diatlactlor.o
c-:iee:cit de Jure consunl eoe teneri ad di-
vina offcllun, oo quod ibi dicitur Si
cula ireeb^ter, aut diaconao, aut cuili-
bet clericus ecclesiae demutatu non co-
-eaorlt ad cuotidiaaun psallendi offid-
ub. etc. ubi .vcacral iter loquitur de qu-
on\$io clarico, ctin> nlnciu> ordraui.
Caetoron ier illa> particula> ecclelae
deputae tue coactat non loqui do clorlco
rationo clorietur, sed r&tlor.o beneficii:
l> non loqui do rocltlatloa fcoraran. eod
d? oonronl-ado ad occlleolan ad pedica-
du> In choro. Beo otico obstat lcaon
iBEoeoatl ia capita prlm do calobretio-
aa aissarun dicantis, quod : l ftillbot
dorlcue. ction non sacrio coacti tu lue,
nasii di d debet dicere officia divina,-,!
*adire.l :*a= lv dab.it suciSur ibi >r>
<o quod cot docet, aoa ut cit ld<J ouod
teaoto.r, queal -ir-.ecq>tua ics-onoiur. ut
doect neu-. Scclcsiao. -t dsaiqu> -l :x0
obrtst t.r<o ia cirilte Oolcut.t. de co-
l-bratioaj uls ora>, ubi c>nd.: d> obli-
gator... recitandi offclciu dicitur Do-
lor, t*; referi.nas, ouod aoa <oluc-ulioa
sinor-e clerici vorun otia> alioul 3ocl<-
rlarua ,rc.l;tl, etc." ibi .ala >r ljr
siaorce clorlci aoa lnt allicantur alnorl-
bu8 ordinibus initiati, eod Minoro rct-
ncotu rrlatorun, id est, r.on sitior, s ia
clericatu, eod in uraolatloa..

II. A- raro t oncentur cui eunt la d-
:oribus ordinibus recitur. aliquid loco
officii es "i bup.o ordinationis, ooaamlo
rooolutio doctouia >t oon ai ii uon tane-
ri. ut tradit ^tuS-ZU00I2>rlj> ^
te

titia et Jure, quaestione T. articulo
III ot ttodina ia tractatu de orolone,
quaestione <I; Asoriuc libr. I, criiit.
V, aliique corouilter qui> nulluc t*-
lo <<tat .lraecopWs ir. Jure, acwuo er.
Jure divino Illud deducitur, ut -aoea-
tlone praecedenti, articulo uocunfo oo-
tondlm> ! idwoe eetlr coactat c: cou-
cuotudiae ScclenloB. luo addit 6>toe
non posse epleco-us talibus clerlcle
i:nocer< hoc onus; quod taim icorlus
et Stares sic Intolllguat, quod nor ->oa-
sit per>etuuu onus (Clj) olquid reci-
tandi eis inponcro. bene tinan *d tsi>-
Aie, ut quod aliquibu> viciV.e aliquid
'recitent, et ei fcarit alicubi intro-
ducta consuetudo, at toles clorlci ali-
quid rocltant, od 14 tenebuntur <.tloa
convnetudinia, cc qun eoa ootcrlt epis-
copus nonere; no-at tauar. Dotus taleu
consuetudine> eeee lntroductua.

III. I teontn orjo do hic, <jai aat in
sacrio ordln-lbue, quoe ai recitmdoa
officina tor.ori ;er.or.ais Xteclesioe
cor.euotudo ostendit idqr.e eatie consru-
enter, ut rui sd ecciu> noma altaris
publico devtiaantar, mblicas enoque
3ccleci'.e aratior.ee teaear-tar rt-ltero,
ot oui divino cultui consecra:tnr, irln-
clpalon part a dlvlai cultee, qui eet
offcllun divina> taneantur colece. Sed
est dublu>. ar. r: hoc obli er.tur sola
coneuetudl: * Soole-ia>, r: << pr<or>
to aliquo 'oris, oo esiod. non isr.-etdtur
ter^ue, qui efficaciter id Jubeat de
diaconis, et saMle.co.'l(l, ee' lolun de
vres*Tterie orrnter statulua <o:cilli
Sasllsen-lt ne*cione SC ubi dicituri
* ^oecanju> banrriclatos, ceu i: eoeclre
constitutos eun f&d horr.n canonica-
ti.no-entur adaonot sancta Syrviluo, etc." vi-
bl eu-i or.ltar <<e teneri ad Jurar dicen-
das. I- Jure suton caput Si qule -reo-
b/tor clctus> non loquitur do subdiao-
nie, neque do aliis clericis, niai qui
r.mt bene 'Scati, ce- Scclcsia>.' dautoti,
nec de recitatione privata a-lt,
eod de con->ni.Rdc hd occlloblr: ad peel-
INDIANA UNIV-RSITY

lendum. In reliquis vSfero juribus, quae citari solent ex distinctione XCI, et ex titulo De celebratione mibsaxum solum fit mentio de presbyteris, aut de clericis, ut sic; nusquam autem de diaconis, aut subdiaconis in particulari, Qim autem constet non omne3 clericos ex vi clericatus obligari ad horas, relinquitur non cogi nos ex vi talium decretorum Intelligere determinate diaconos, aut eul>* diaconos.

IT. Solum Panormitanus, et glossa, et alii canonistae dicunt nomine presbyteri in jure intelligi diaconum, et subdiaconum, argumento ex capite Si quis sercerdotum, id est, presbyter, diaconus aut subdiaconus, etc, ubi nomine sacerdotis omnes sacri ordines intelliguntur. It X7, quaestione T, capite primo in fine diaconus, quidam vocatur sacerdos. Caeterum non potest hinc certa regula colligi, nam licet in favorabilibus nomen sacerdotis, aut presbyteri ad reliquos sacros ordines extendi possit, non tamen in poenalibue, nisi jus id exprimat, sicut expressit in capite Si quis quam citato. Imo, quia ut ibi intelligeretur de omnibus, jus expressit nomino sacerdotis, intelligere diaconos, et subdiaconos, argumentum est quando id non exprimit, non debere sic intelligi. 3Ct multo minus valet ratio Emmanuelis Boderici in summa, capite CC2KI7, numero II dicentis, quod eo ipso, quod ponitur in jure sacer-

dotibus obligatio recitandi officium, eo quod sunt in statu ecclesiastico irrevocabili, censentur etiam obligari diaconi, et subdiaconi, quia sunt in eodem statu; haec enim ratio nunquam redditur in jure, neque est fundamentum hujus obligationis, nam etiam omnes religiosi sunt in statu irrevocabili, nec tamen omnes ex vi religionis tenentur recitare officium, ut secundo articulo dicemus, et patet in religione societatis.

T. Quapropter probabiliter ITavarrus tractatu de oratione, cap. -711, num. II, censet diaconos, et subdiaconos e:: consuetudine generali Ecclesiae obligari ad recitandas horas, quae obligatio supponitur potius quam imponitur in Concilio Basileensi citato, et saltem oportum non potest (S13) aperte convinci ex jure, ut testatur Azorius lib. X, cao. T, et Snarez lib. IT, cap. £71, unde corriges Ledesmam in summa Hispalensi de religione, cap. IT, conci. T, qui dicit Innocentium extendisse praeceptum de recitandis horis ad diaconos, et subdiaconos in capite Dolentes, ibi enim golum facit pontifex mentionem de minoribus clericis, et SCclesiarum praelatis, non autem constat intellexisse per minores clericis diaconos etiam, et subdiaconos, sicut neque clericos ordinum minorum.

ASIICULUS V.

I. Supponendam est e:: doctrina S.

Uliomae 2-2, quaest. CLXXXVIII, per totam, varia esse instituta religionum, eo quod diverco modo ordinantur ad tendendum in perfectionem : cum enim status religiosus, primo, et per se sit statuo acquirendi, et ordinandi ad perfectionem propriam, in quo differt a Statu episcoporum, qui status est perficiendi alios, quid-
quid sit an ipsa persona sit in se perfecta, vel non; perfectio autem ad quam tendimus, consistit in charitate, et charitatis sunt diversa opera, et diversi modi exercitiorum j ideo secundum diversa opera, quibus perfectio charitatis attingitur, et diversa exercitia, quae assumuntur? nascitur diversitas religionum. Quare licet omnes conveniant in uno fine communi, scilicet tendere ad perfectionem charitatis, habet tamen diversos fines proximos, ad quos proxime ordinantur, verbi gratia, ad opera vitae activae, vel contemplativae, et respectu horum finium assumunt diversa media, verbi gratia, tantam abstinentiam, vel orationem, aut laborem manuum, etc. Ex quo fit, quod religiones illae, quae nec tamquam finem proximam ad quem instituuntur, nec tamquam medium ad suum finem assequendum, assumunt officium divinum, vel publice et in communitate, vel privatim recitandum, ad illud non tenentur ex vi religionis; praecise enim ex vi status religionis ut sic non ordinatur aliquis nisi ad tendendum in perfectionem, quod autem per ista determinata media, scilicet orationem, vel lectionem, vel abstinentiam tendat ad perfectionem, non habet ex natura religionis ut sic, sed ex particulari instituto, aut deputatione, quae juxta cujuscumque regulam, vel institutionem, obligationem inducit.

II. Unde constat neque ordines militares, neque quae solum ad laica ministeria ordinantur, tunc ad officium divinum, sed solum ad obligationes illas, quas sua regula praescribit. Et similiter in

religione, quae licet ordinetur ad aliquod opus vitae contemplativae, non tamen assumit pro medio, aut fine institutionis assistentiam chori, ut in canoni-

cas, non tenentur religiosi in vi religionis ad officium divinum, tunc solum illi religiosi, qui chori assistentiam habent, et assumant pro medio, aut fine suae religionis orationem vocalem, seu horas canonicas, ad eas recitandas tenebuntur. Et non est difficultas de religionis ordinatis ordinibus recris; qui enim non solum sunt religiosi, sed etiam clerici majorum ordinum et ideo titulo talis clericatus tenebuntur. Similiter neque de his, quibus in sua regula praecipitur, ut horas recitent. Sed difficultas est de religionis tantum praecise titulo religionis habentis assistentiam chori, utrum teneantur ex vi hujus, etiam extra chorum recitare,

III. In qua re unum est certum, et (oI9) alterum dubium. Certum est de re ipsa, scilicet tales religiosos sub mortali teneri, etiam extra chorum recitare, licet Aragon 2-2, quaest. L.DIXIII, art. XII dixerit, religiosos si semel recitare omitterent, non peccarent mortaliter; si vero per multum temeris omitterent, peccarent mortaliter, est tamen dictum hoc intolerabile, et communiter rejectum, cum omissio unius diei satis materia notabilis sit ad peccatum mortale, in clerico, vel in beneficiato; cur ergo non erit in religioso, si constat ipsum teneri ad recitandum? sicut omissio audiendae missae in uno die festo est sufficiens materia ad peccatum mortale; aut ergo neganda est totaliter obligatio in religioso ad recitandum, aut tamen per longum tempus, aut ea posita, unius diei omissio est notabilis materia.

IV. Dubium vero est de fundamento hujus obligationis, an scilicet fundetur in jure naturali, aut quasi connaturali ipsius religionis; an in aliquo praecepto, seu lege; an vero in consuetudine, quia non est alius modus, unde nascatur obligatio. Et de lege quidem, aut praecepto non constat, quia nullum tale extat in jure, quod tunc fundatur hujusmodi obligatio neque de jure

naturali, aut connaturali, quia istud jus, vel est quia aluntur ab Ecclesia religiosi, eo pacto ut recitant, ut sentit Paludanus, vel e: eo quod deputantur ad, sequendum chorum, et consequenter in particulari quilibet manebit obligabitur ad recitandum. "Jon ex primo; tum*, quia ecclesia non 3utentat -'religioap8; ut ministros cum pacto recitandi horas; "alias!'. ee: sent beneficiati, unde n^qufe', 4e justitia sustentantur ab Ecclesia, sed en eisiamosynic, aut donationibus fidelium; tum, quia alias omnes religiones haberent hoc onus, cum omnes ab Ecclesia austententur. -ec constat cum aliquibus fecisse pactum, et non cum aliis ad recitandum. Secundus etiam titulus non sufficit, quia obligatio recitandi in choro sufficienter impletur a communitate; unde si hoc munus imoletur ab aliquibus, non est ratio cur illi qui e^tra chorum sunt, ex vi hujus obligationis teneantur privatim recitare, 'sicut ex eo quod aliqua religio instituitur ad praedicandum, vel militandum non ex hoc quilibet in particulari tenetur ^praedicare, vel militare, si •«er alios id munus impleretur.

V. P-estat ergo recurrere ad consuetudinem immemoriam, et fortassis ipso initio foundationis religionum inchoatam; hanc enim consuetudinem monachos habuisse lato refert Cassianus lib. II de institutione monachorum. Maxime enim decet, ut in talibus religionibus, non solum omnes, sed quilibet privatim recitet, cum sit praecipuum ad quod tales religiones obligantur, et in quo earum professores ab aliis distinguuntur. Haec autem consuetudo-ex ipso usu, et praxi constat, et videtur etiam declarari a summis pontificibus, nem Pius V, in reformatione breviarii Romani jubet, ut. juxta ejus ritum, etiam omnes religiosi teneantur recitare nisi qui a ducentis annis ex approbata institutione alium ritum habuerint. Et pro ordine praedicatorum Clemens VIII jussit, ut juxta reformationem breviarii tara in choro, quam extra tonaantur recitare. Sufficiens ergo declarata est haec consuetudo tanquam obligatoria, ac proinde licet sequamur Oajetanum in eo quod dicit, religiosos ex consuetudine teneri ad recitandum extra chorum, non tamen in eo quod dicit, non constare an haec consuetudo obliget ad mortale. Sic etiam explicant hanc obligationem magister Torres, Suaf-c^.

Ledsma,

et alii. (S20)

VI. Spd, quaeres. an moniales teneantur recitare officium divinum eodem modo, quo religiosi. Res pondetur affirmative, quod constat en eadem consuetudine, et declaratur a pontificum, praesertim illa Clementis VIII, ubi pari modo loquitur de sororibus ordinis Praedicatorum, St ratio est, quia habent idem fundamentum hujus obligationis, ac religiosi, quid ex vi professionis deputantur ad sequelam chori, et viget eadem consuetudo in illis, ac in religiosis. Homines autem moniales intelligendae sunt omnes, quae sub voto solenni vivunt in congregatione, et habent ex vi constitutionis regulae, professionis, vel consuetudinis assistentiam chori. Ita communiter omnes doctores citati,

VII. Secundo, quaeritur an novitii, vel conversi teneantur ad officium divinum, vel saltem ad aliquas preces. Respondetur negative, novitii quidem, quia nondum sunt religiosi, quantum ad onus religionis, licet in aliquibus participant favorem religiosorum; converri vero, quia non profitentur religionem, ut var^; cgnat divino cultui in laudibus divinis, sed in operibus laicalibus, et manualibus. Quibus etiam favet consuetudo non recitandi communiter acceptata. Tenebuntur tamen ad aliquas preces juxta tenorem, aut mandatum regulae, aut constitutionum, quas profitentur,

VIII, Tertio, quaeritur an si aliquis religiosus choro deputatus transferatur ad statum conversorum, vel ejiciatur a conventu ad saeculum, aut damnetur ad triremes, adhuc teneatur recitare. Respondetur in primo casu non tenori, quia talia mutatio tollit fundamentum unde oritur obligatio, scilicet professionem per modum deputationis ad chorum, et ad cultum divinum; idem enim operatur illa mutatio, ac is ab initio escet laicus, sicut e contra laicus translatus ad statum clericorum tenetur recitare. Ita tenet Suarez, et Azorius. An vero hanc potestatem habeat praelatus inferior papa, prudenter dubitat Torres, neque enim facilius dabitur casus, quo constet id factum a praelato inferiori, quamvis, e contra translatio laicorum ad clericos saepe fiat. Si tamen praelatus inferior id coossit facere Sigiftdbflude sequitur, quod

poscit eximere alitem ab onere recitandi', sed. solum quod, possit auferre fundamentum unde nascitur illa obligatio.

Sicut episcopus protest beneficiatum privare beneficio, et tunc ratione beneficii non tenebitur recitare; non tamen potest dispensare ut manente beneficio, exoneratur ab onere recitandi. In secundo autem, et tertio casu, adnuc tenetur religiosus recitare publice se loquendo, quia manet substantialiter religiosus, et ei professio sua non extinguitur, unde tenetur recitare. Si tamen tanquam substantialiter huiusmodi auctores citati, quia auctoritas sua auctoritate reportarent commodum, et alleviationem; aliquid tamen in sacris, aut publicis titulis, beneficiis, quibuscumque publicis. Matur; tenetur recitare, flicv ille, qui iam in professione religionis semel suscepta. Secus est si per se, et sine causa extinguatur, sicut fit in aliquibus ejusmodi a societatis religione. Qui tamen actu versatur in triremibus, plerumque excusatur propter labores, si tamen ei tempus supersit, et habeat breviarium, tenetur recitare id quod potest, et in quo supereat facultas.

IX. Ultimo, quaeritur an religiosus dispensatus a papa, ut contrahat matrimonium, vel ut vivat perpetuo extra conventum, adhuc recitare teneatur. Respondetur in primo casu non teneri, ut bono probat Ledesma, quia talis dispensatio in religioso ad contrahendum in tantum (821) est valida, in quantum tollit ab

illa persona statum religiosum, nam manente tali statu, omnes fatentur non posse cadere dispensationem, ut religiosas contrahat; hoc enim ad minus determinatur in capitulo, si ad monasterium, de statu monachiorum, sub titulo autem statu religionis, tollitur obligatio recitandi, et caetera. etiam in ipso in tali statu fundantur. Secus est si clericus in sueris dispensetur ad contrahendum matrimonium, ut ad veritatem Azoritis lib. I, cap. V. Hic ei professio sua non tollitur, eo quod non tollitur ab illo ordine, et clericali deputatus ad recitandum; unde nisi pontifex in hoc dispensetur, ex vi prioris dispensationis non manet liber, quamvis juxta detur causa, ut cum eo dispensetur propter occupationes rei familiaris, ratione cuius aliter etiam clericus uxoratus ineptus ad beneficia ecclesiastica, quia non potest vacare Deo, in capite Quod a te, et capite Diversis, de clericis conjugatis, In secundo autem casu constat, adhuc religiosum teneri ad recitandum ex opposito fundamento, quia talis dispensatio non tollit professionem, quae est fundamentum illius obligationis, neque ex eo quod pontifex dispenset in uno, scilicet quod vivat extra conventum, censetur in alio dispensare, scilicet, ut non recitet. Et Ita sentiunt Ledesma, Torres, Suarez, quamvis oppositum immerito dicat Azorius loco citato, capite VI in fine, quando religiosus in perpetuum dispensatur ad manendum extra conventum.

Articulus VI.

Ut item beneficiarii obligentur ad recitandas horas canonicas ?

I. Apud omnes indubitatum est beneficiarios obligari sub mortali ad recitandas horas; at solet ista obligatio probari ex capite Si quis presbyter, dist. II, ubi dicitur: "Si quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus Ecclesiae deputatus, in quolibet loco fuerit, in quo ecclesia est, et ad quotidianum psallendi officium, tam matutinis, quam vespertinis horis non convenit, deponatur a clero" ubi per clericum Ecclesiae deputatum intelligunt interpretes, quos citat Azorius lib. X, cap. II. Caeterum adhuc dato hoc, videtur non habetur

eo loco obligatio recitandi officium, sed tantum conveniendi ad ecclesiam illis horis in loco ubi ecclesia fuerit. Unde ergo probatur, quod extra illum locum adhuc privatim tenetur beneficiatus recitare? Similiter in capite Quod a te, et capite Diversis de clericis conjugatis dicitur clericum conjugatum esse spoliandum beneficio, eo quod divinis, et ecclesiasticis obsequiis vacare non valeat, ex quo tamen non colligitur evidenter ad recitandum teneri ex vi beneficii, sed solum teneri ad aliquod obsequium ecclesiae in cuius inepti reduntur per hoc quod dicitur ad hoc

determinatum obsequium, ecilicet recitandi horas, non inde colligitur, quia jus solum loquitur in genere de ecclesiastico obsequio, non in specie de isto, praesertim cum clerici orientales in sacris constituti permittantur manere in matrimonio ante contracto, ut dicitur in capite Oum olim, eodem titulo, et tamen officium recitant etiam uxorati.

II. Quare efficax probatio hujus obligationis reducitur quasi ad pactum justitiae simul cum declaratione Ecclesiae, quae declaravit sed are "beneficium propter obligationem talis officii, quod est recitare horas, quamvis oppositum sentiat Azorius lib. X, cap. 17 in fine, insufficienti (S22) tamen ratione. Bostra igitur sententia est communis canonistarum, et declaratur sic : Ham beneficium datur propter officium, et tamquam stipendium pro aliqua actione facienda a beneficiato, ut constat ex capite Quia per ambitiosam de rescriptis in sexto. Seque enim Ecclesia tribuit beneficiato redditus gratis, et per modum eleemosynae, sed ut stipendium, quod debetur illi ut ministro; et consequenter ratione alicujus ministeriis omne autem stipendium quod datur alicui ministro, ut exercent aliquam actionem obligat illum e: pacto Justitiae ad illam implendam : ergo si Ecclesia tribuit beneficiato ut ministro stipendium, et propter aliquod officium, seu actionem, ad illam tenebitur ex pacto justitiae.

III. Sed quia sunt plures actiones, ad quas Ecclesia potest obligare beneficium, restat probare quod Ecclesiae intentio sit illum obligare ad hanc determinatam actionem, quae est recitare horas. Hoc autem et ex consuetudine antiqua constat. quae sic semper intellecta, et practicata ost, et ex declaratione Ecclesiae facta in Concilio Lateranensi sub Leone X, sessione IX, cap. IX, ubi dicitur, quod habens beneficium si non recitaverit horas post sex menses ab obtento beneficio privetur illo, quia beneficium datur propter officium. Ergo declaravit Ecclesia quod officium, seu ministerium propter quod datur beneficium, eet recitatio horarum, et postea Pius 7, in bulla quae incipit i Ex proximo, data anno 1572 confirmavit hanc constitutionem Concilii, et declaravit, quod ille, qui primis sex mensibus officium non digerit, nisi legitimum impedimento h&buerat Qgi wej peccatum ad-

miserit. Igitur satis declaravit Ecclesia quod tribuit beneficium in ponendo onus recitandi horas, tamquam officium, et actio propter quam dat tale stipendium. Tenetur ergo beneficiatus ex pacto Justitiae ratione stipendii accepti ad recitandas horas,

17. Sed ouaeres utrum habens plura "beneficia satisfaciat recitando renel in die. Respondet ITavarrus negative, sed quod tenetur tot officia dicere, quot habet beneficia. Opposita tanen sententia est communis, de qua videri potest Suares lib. 17, c. XVIII ; Azorius lib. X, cap. 17; magister Torree de horis canonicis controversia 71, cap. 17. Et quod magis est S. Thomas eam tenet expresse quodlibeto I, art. XIII. Eet tamen valde difficile reddere hujus rei rationem, et in universali tradere aliquam regulam, qua possimus discernere quando satisfaciat homo duplici praecepto, seu obligationi per unam tantum actionem, et quando non. Videmus enim, quod qui accipit duas capellanas, aut duplex stipendium justum pro sacrificio non satisfacit dicendo tantum unam missam; et similiter cui injungitur pro poenitentia ut audiat unum sacrum, aut recitat psalmum, non satisfacit recitando, aut audiendo id quod aliae tenebantur. E contra vero, si aliquis tenetur ex voto jejunaro tali die, et ibi incidit vigilia, satisfacit voto, et praecepto Ecclesiae unico jejunio. Et similiter qui est in sacris, et sinui religiosus unica recitatione satisfacit suae obligationi. Unde ergo discernemus inter hos casus ? Bavarrus enim tuetur suam sententiam orikribus exemplis; sicut enim qui recipit duo atipendia Tjro duabus missis, ideo non satisfacit dicendo unam missam, quia recipit illam tamquam stipendium, sic cum beneficiis se habeant ut stipendium propter beneficium, qui recepit duo beneficia, tenebitur ad duplex officium, ^uarez vero, et alii posterioribus exemplis tenetur contrariam (S2J>) sententiam, nulli tamen reddunt rationem dieparitatis, sdd in sumia id reducunt ab consuetudinem Ecclesiae; ipse enim usus declarat, quo qui habet plura beneficia, satisfacit unico officio scientibus, et consentientibus praelatis.

suetudinem revocemus, advertendum est, quod onus est obligatio quae alicui personae imponitur, duplici ratione potest imponi; uno modo ratione rei, seu actionis faciendae primo et per se; alio modo, primo et per se ratione personae, et temporis, ita quod obligatio ad hoc respiciatur, quod illa persona maneat deputata ad aliquam actionem, vel aliquod tempus ei deputetur ad aliquid faciendum, verbi gratia, quando aliquis accipit obligationem dicendi duas missas, primo et per se obligatur ad exhibendam illam actionem, unde alium satisfacit obligationis. E contra vero obligatio recitandi ratione ordinis sacri, et similiter residentia episcoporum est obligatio personalis, ut advertit Cajetanus 2-2, quaest. CLXXXV, art. 7,5. Ad secundum.

71. Qui ergo primo modo obligatur ad aliquid faciendum, si habeat duplicem obligationem non satisfacit unica actione vel opere, quia quaelibet obligatio ost distinctum onus positum ratione istius actionis primo, et per se. Quia vero secundo modo concurrit multiplex obligatio, unica actione potest satisfieri, quia illae obligationes unde sunt onera ad ipsam actionem primo, et per se, sed ut deputetur persona, vel tempus ad aliquam actionem faciendam. Unde in eadem persona, vel intra idem tempus illi solutos tituli non exigunt distinctam actionem. Et hanc rationem insinuat D. Thomas loco citato in Quod qui habet plures praebendas debet laudes Deo quasi unus homo, unde sufficit quod semel officium dicat, quia scilicet debet ut homo deputatus ad laudem Dei. Unde quantumcumque multiplicentur tituli, semper debet ut unus homo-unice deputatus. Itaque recitatio officii est unus deputativum personae, et temporis; personae quidem, quia sicut homo constitutus in sacris obligatur ratione personae ad laudandum Deum, quia deputatur ab Ecclesia ut minister cultus divini, ita Beneficiarius accipit ab Ecclesia stipendium, ut simile onus subeat, ac illi qui sunt

in sacris. Est etiam onus temporis, quia est occupatio totius diei, sicut jejunium est actus occupans totam diem; Quia ratione qui ex voto et praecepto Ecclesiae jejunit, unico actu jejunandi satisfacit. Sicut ergo in uno die non est nisi unica hora, tertia, aut sexta, etc. Sic officium occupans tertiam, aut sextam, non debet multiplicari intra eundem diem.

VII. Nec obstat, quod ad hoc accipit stipendium. Quando enim stipendium datur ut persona sit deputata ad aliquid, et ex deputatione sequitur obligatio, potest satisfacere unica actione, et unico opere, etiam si plura sint stipendia, quia non additur nova deputatio, sicut accipiens stipendium a civitate ut doceat, aut curet aegrotos, etiam si a discipulis, aut aegrotis accipiat stipendia particularia, satisfacit unica actione curandi, aut docendi.

VIII. 2° quo solvitur fundamentum Naverris : in illis enim casibus obligatur homo ex duplici obligatione ad duo opera facienda, quia non est obligatio hominis deputativa, aut determinativa temporis ad aliquam actionem faciendam, sed obligatur primo, et per se propter ipsum opus, non propter deputationem personae, aut temporis, et ideo accipiens stipendia ad dicendum missam, (824) vel orandum pro alio, tenetur plures orationes, vel missas dicere, aut curare ut alius dicat; accipiens vero plura stipendia ut per bona sua sit deputata ad officium dicendum quolibet die sicut minister, unico officio intra illum diem solvitur, satisfacit.

ARTICULUS VII.

Utrum beneficiarius sit obnoxius restitutioni si non recitet, et quomodo ?

I. Supponendam est decretum Concilii Lateranensis sub Leone X, sess. IX, cap. IX, ubi praecipitur, quod quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum officium non dixerit cessanti legitimo impedimento beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officii, et temporis ubi non est attendendum quod dicit magister Soto, et impugnatur a Torre controversia IX, num. X2QC, et a Suarez IIS. IV, cap. SQCX.num. IV, legendum esse in verbis Concilii : si per sex menses ab obtento beneficio, etc, sed legendum esse; Post sex menses, quod etiam declaravit statutum Pii V, citato praecedenti articulo, ubi dicit : n Si post sex menses quod illud obtinuerit, etc. Declarans autem pontifex quomodo intelligenda sit rata tendoris secundum quam tenetur restituere, sic dicit in Statutus ut qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis dietis responderent, si quotidie dividerentur; qui vero matutinum tantum dimidium, aui caeteras omnes horas aliam dimidiam, qui harum singulas sextam partem fructuum ejulem di ei amittat.B

II. Circe, haec autem decreta multiplex dubium occurrit. Primum, an qui de facto non recitet primis sex mensibus post obtentum beneficium, teneatur adhuc aliquam restitutionem facere. Videtur enim teneri, cum recipiat illis sex mensibus tione: ergo ex pacto justitiae tenetur recitare, atque adeo restituere si non recitet, ouia hoc sequitur ex natura rei, quia laeditur pactum justitiae. Uec potest dici cum Sjtivestro verbo Clericus IV, quaest. XXIII, num. XVI, quod beneficium non datur solum propter officium recitandum, sed etiam propter alia officia, ut propter administrationes sacramentorum,et ideo si omittatur recitatio, remanent aliae actiones, propter quas retineat fructus. Hoc inquam non valet; tum, quia non procedit haec r^apensio de beneficiis simplicilfcisji quae propter ali-

quam actionem circa populum, sed propter meram recitationem; tum, quia aequo procedit ista ratio de primis sex mensibus, et de tempore post sex menses, et expresse pontifex obligat post sex menses ad restituendos fructus omnes : ergo ista solutio non valet : av denique, quia ad summum probat non esse restituendos omnes fructus in beneficiis curatis propter solam omissionem recitandi, non vero probat nihil esse restituendum.

III. 3bc alia vero parte videtur fieri condonatio ab Ecclesia pro primis sex mensibus. Declarat enim quod post sex menses, si non recitet, fructus non faciat suos s ergo supponit quod intra se± menses f^cit suos. Uavarrus cap. Eli de oratione, num. LVI, censet non teneri beneficiatos restituere pro illis primis sex mensibus, esto peccant mortariiter non recitando, ut declaravit ibidem Pius V. Pro contraria parte difcitur (S25) Sotus lio. X de justitia et jure, quaest. V, art* VI, et Oovarrurias lib. III variarum, cap. XIII, num. X. Utramque sententiam ut probabilem tenet magister Torres controversia IX, num. 3CXII, et sequentibus. At vero Suarez lib. IV, cap. XXIX, novam excitavit sententiam, videlicet, beneficarium primis sex mensibus non recitatem teneri ad aliquam restitutionem, eam vero non est necessario faciendam in aliquibus bonis, seu fructibus temporalibus beneficii, sed posce fieri in bonis Bpirituali"aiG, quae fuerunt omissi, verbi gratia oratione.

IV. Haec sententia Suareft videtur mihi narum conducens ad propositum. Ham talis 'oencficiatus vere, et in re facit fructus suos il?is primis sex mensibus, sive ex indulgentia, et condonatione Ecclesiae, sive ex alia causa, vel non facit. Si non facit fructus suos, tenetur illos restituere, utpote rem suam, et non satisfacit restituendo solum bona spiritualia ut orationes, aut aliquid similandi si vero facit fructus suos, recitando pror

ter declarationem pontificia. Caterrum non obligabitur aliquid restituere ea:vi stipendii accepti ab Ecclesia, quia etsi non recitet, facit suum illud stipendium. Remoto autem stipendio, non tenetur ad aliquid spirituale restituendum; tum, quia id Ecclesia non exigit; tum, quia ille, qui est in sacris, non tenetur aliquid spirituale restituere, si omittat recitare aliqua die : ergo neque beneficiatus, quia quoad restitutionem spiritualem pari modo obligatur; tum denique, quia recitatio horarum est onus pro quocumque die; ergo transacto die non tenetur illud recitare nec aliquid loco illius, quia Ecclesia non obligat beneficiatum ut oret pro se quomodocumque, sed pro quocumque die tamquam oroiB illius diei, et ita sicut qui mottit audire sacrum in die festo non tenetur alio die audire misr-am, quia est onus illius diei tantum, sic et qui omittit recitare sive primis sex mensibus, sive post. De reliquis autem sententiis quaelibet illarum est probabilis, et tute sequi potest dummodo intelligamus, quod si non tenetur restituere beneficiarius non recitans primis sex mensibus, id erit ex condonatione, et benignitate Ecclesiae facta in illis decretis, non ex natura rei, nam secundum se tehebatur restituere ex vi pacti, et stipendii accepti, quod obligat ex justitia comnnitativa. De quo vide niarez dicto capite 23CIX, num. VII, et sequentibus.

V. Secundum dubium est, an teneantur restituere hos fructus ante sententiam judicis, videtur enim non teneri ante, quia haec lex est poenalis, et sic non tenetur ad illam ante sententiam Judicis, sicut poena privationis Beneficii, quae imponitur in decreto Concilii non obligat ante sententiam judicis. De hac re ante Concilium Lateranense fuerunt contrariae opinioniones. Quidam enim existimabant teneri beneficiarium ex pacto justitiae ad recitandum, et consequenter restituere debere si non recitaret : alii existimabant solum praecepto Ecclesiae ad id teneri, atque adeo non obligari ex vi justitiae ad restituendum, sed solum restitutionem fructuum accipiendam esse ut poenalem, id est, ut poenam inno sitam transgredienti illud oraecentum, non ut debitam ex violatione pacti justitiae. Quem sententiam ut veriorum tuetur Azorius lib. X, cap. XIV, Ad dit tamen, quod po&t>Concilitam Lateranensem, ct decretum 8 autentia. eorum, qui dicunt ten^i in foro cons-

cientiae statim restituere, licot alii oppositum dicant etiam pofct tale decretum.

VI. Nihilominus tamen nullam (S2o) probabilitatem, aut apparentiam video, qua defendi possit post decreta Concilii, et Pii V, non teneri restituere illos fructus in foro conscientiae ante judicis condemnationem. Expresse enim in illis dicitur, quod fructus non faciant suos. Et pontifex dicit, quod tamquam injuste pefceptos, cos teneatur erogare, etc. ergo non potest licite eos retinere ante sententiam judicis. Patet, quia non sunt sui, sed injuste percepti; ergo non possunt illis uti ut rebus suis, atque adeo dominium eorum amittit eo ipso, quod non recitat. Nec potest dici haec decreta non esse usu recepta, cum manifeste ostendat ipsa praxis, et usus non recitantem se sentire obligatum ad restituendum, etiamsi peccatum non recitandi non probetur in foro exteriori. Unde et in bulla cruciatae, quae dicitur compositionis, datur facultas ad componendum id quod beneficiarius debet ex non recitatione officii : ergo receptum est quod debeat. Nec ost simile de privatione beneficii, quia privatio beneficii est poena imposita pro ter contumaciam non recitantis. At in foro exteriori deducenda, et probanda per legitimam monitionem, ut expresse ponit Concilium, nec praecipitur ibi ut beneficium eo ipso vacare censeatur, sed. ut privetur si contumaciter permanserit legitima monitione praecedente ; quae verba manifeBte loquuntur de privatione non ipso facto incurrenda, sed in foro exteriori facienda per judicis sententiam.

VII. Addo satis colligi ex verbis pontificis restitutionem ipsam fructuum faciendam fundari in laesione Justitiae, dicit enim debere fructus restituere tamquam injuste percettos : ergo aperte supponit injustitiam comitti in eo quod non recitando acciuit fructus, atoue adeo supponit fructus esse stipendium justitiae, et sub pacto Justitiae datos pro recitatione. Ex quo ulterius fit, quod si vera asset sententia dicentium ante Concilium Lateranense non obligari beneficiatos restituere fructus ante sententiam jp.^ci^trTpporteret fateri, quod anta, dabantur fructus ut stipendium et ex pacto justitiae

ad recitandas aequa fboee injueta -perceptos, licet poccorct l; aor. recitando contra jraceptun Ecclesiae, atque cdeo la deeratis lati» natatas fui eo tomen dendi beneficia ab Xcdesla, quia or.to non damnatur per nodus stipendii, et pao-
tI Ja<ltltlae. eed eolon eun praeepto r*-cltondl, rondo <pte<i dantur cun -acto Jue-
titior, cua dicantur Injuete percocti «I non recitat,

THII. Tertiua duolu* -at, a.: banofclcl-
a, quae no; dantur propter coior, rodti.
tloaos, aod ctlon propter «lia onera ut
beneficia curata, al beneficiariae non
«eclet teneatur ornee fructus raetiu»-
rea, clcut tenetur beneficiariae elsptrc;
t«l coius illoa qml oneri r-cltationle
correapoad t. In hoc difficultate ceo-
«mlter E-osistoo na^ister ldoexo trac-
tatu do -dicione. em. IV, co.ncludlono
X. <obio 71, dicit aaac c.-rtus noa tane-
rI restitueroo orcoaa fructus, pro>ter ac-
ias oslaeionca recitandi, qui habot be-
necificus curatus, quia ialc baiufclciun
datur 1111 propter alio relnlotoria, ruti-
one querua potcet etlpendlus acclporo, at
retlnore. Id:n toest na^lstor uooroa
controversia IX. sua. XL. ot citat >ro se

ot Sotus, ot nlnlllter ludoricum
lcoox I p. Instruetoril. obi. CCXV. 2t
citat >ro's« s*%jiatnin Xednan, cui Id
ltindft In oiadaa aequitate, eocur-dun
uon Ir.tnn,rotate aat axtra7a5ane 711 7.
XB^oun enln eat ut sl boafclcluu non ao-
lud dntur pro .ter offclun redtendi, oad
otiar,oproter alle officia, cuantui eat
es vi .luatltdao, ot nactl ro cuocunqua
offlido (Z17)accipiat aliquid stipendii,
et cor.sepaenter non censoatur doboro or.v
neo fiuctua >ropter aolpn enioelonar re-
citandi, quia naaoat alia officia prop-
tor quae etlan datur beneficlun, ot ratio-
no illo rus aliquid aolporo. poteat. ^wil
Debotur ereo ioproar enunnatlonat <r.n-
gall, et ^astaran ^evls atludMUun, ot
«uaouenter non solo roolntio a-t of-
fclul, propter quod datur banofclduc.
S; or-o 0B. roro offclluo. et vere 1111
cerroapondot atpoadius or. vl juatltdao
faciendo. Illud offcllus, >oto8t aed-
poro attuondluo, otel otltat redatl-
onon, dsi recurratur, ut Suar: recur-
-It. nd hoc quod Pluo V, ot 3cd. ola
oocuerlt tanqaas ooditlonon ad pcdpl-
ondoo, ot faclondos fnietas euoa, atlas
pio alio nlnlatclllo rocltatione; of-
fclfidl, et ldoe Illa cidafA nihil fact
des eubdl pontif^QO^g^hc.-aa onneo

uao die. cut -iluribae onlaerit, onaeo
beneficii, aoa bazofclcionu: aaron frue-
tue, qui 1111, —rl 1131* diebus corr-a-
ponderet, 01 dividerentur, anittat.
Xrgo al osnea oslttcr debet loquendo da
beneficio ais a>.r*. «t In* cura, ut IV.
loquitur pontifex, uonodo potest aliquid
retinere ?

IX. Itarue la hac ecr.teatla. «Bt di con-
dor., yuod rcr.p Concilii, ot ^ontifici-
eet, quod reelt-.tio non aolui: olt aHI-
clun propter coof. datur beneflcious pro-
pter quod datur beneflcious, aci otien
conditio, elue pus no; f^ciot fiv.ctuo »i-
00 etsan el alia habeat officia, hiando
eat an ponitor aliquid ia pacto ti .equos
conditio, sino qua fructua non fnctet
euoe, el non lsdcaetur conditio, oblida-
tur aato ae.iter.tiau Judicia oA reetitua-
tloaca illoiuu, quia non fuelt illo e eu-
oa elaa ted! condicione. 2t quidea ai
In hac eententla -«enet probari, ouod o-
tlan la beneficiis curatio adaequatu»
offclun, propter quod datur beneflcious.
oet recitaro, reliqua auton onere. r«a
danbir ut officia, hujuaaidt beneflcious,
alno dubio relinqueretur ut eartun quod
otlan bennfcloriuc mratuo tereretur
restituere osnee fiuctua correapoitfer-
tos 1111 diei, In quo non recitat, sicut
benofclclarus eln>lex. quia offclun -er
ae. at adaequatus >roj>t@r nuod datur,
est recitatio. Sed hoc con est VePos.
aliae relinqueret Scclsla eln@ atlean-
dio labores snletrerdI oacrosonta, et
.aeccr.dl populan propter quae. ta:ien rad-
ne dabatur ->a>terl atl ar-iiun, iusta 11-
lud I ad Oorinth. IX : roulmq r-lai Alt
lis, oul sy-~~ply p~~ nermi j t. -t-f-p-
eelle vlvare ! et lssiva i oua alitit
«nla atl>nall-. -ngano ? Silr maclit

-crosea. ot de lacte araada noa Mdneat?
^wilDebotur ereo ioproar enunnatlonat <r.n-
gall, et ^astaran ^evls atludMUun, ot
«uaouenter non solo roolntio a-t of-
fclul, propter quod datur banofclduc.
S; or-o 0B. roro offclluo. et vere 1111
cerroapondot atpeadius or. vl juatltdao
faciendo. Illud offcllus, >oto8t aed-
poro attuondluo, otel otltat redatl-
onon, dsi recurratur, ut Suar: recur-
-It. nd hoc quod Pluo V, ot 3cd. ola
oocuerlt tanqaas ooditlonon ad pcdpl-
ondoo, ot faclondos fnietas euoa, atlas
pio alio nlnlatclllo rocltatione; of-
fclfidl, et ldoe Illa cidafA nihil fact
des eubdl pontif^QO^g^hc.-aa onneo au-un. A p-j •i qj' (<ITY

X. Sed quia hoc non evidenter constat ex textu pontificis, sed solum probabiliter deducitur, et lex illa sit valde poenalis quae nullo modo amplianda est, ideo Thomistarum sententia semper manet probabilis, et tunc sequi potest in praxi cum fundetur in magna aequitate, et conformitate ad illam extravagantiam, ne fingamus ponere pro conditione, recitationem officii, quod solum ponitur ut officium quoddam talis beneficii, adaequatum quidem respectu beneficii simplicis, et inadaequatum seu parziale respectu curati. (828) St hoc est quod pontifex et Seclo-sia voluit declarare, scilicet, quod obligatio recitandi non solum in beneficio simplici, sed etiam in curato sit onus, et officium, quod si omittatur obligat ad restitutionem, ita tamen quod intelligatur secundum accommodum sensum, ut obliget ad adaequatam restitutionem in eo, in quo est adaequatum officium, ut in beneficio simplici; ad inadaequatam vero ubi est inadaequatum, ut in curato. St quod dicit omnes fructus debere restituere, sic habent verba pontificis •** Omnes fructus qui illi, vel illis diebus responderent si quotidie dividerentur amittat, ubi illa restrictio : Quia illis diebus responderent, si quotidie dividerentur, aperte supponit, quod si non omnes dividi possunt ratione exercitationis tantum, quia datur pars fructuum propter alia onera, non debet quoque omnes in integrum restituere, sed tantum qui correspondent recitationi, et juxta illam dividi possunt singulis diebus.

XI. Quartum dubium, an obligandus est beneficiarius omittens recitationem sub more restituere in integrum omnes dies, et omnes horas quas omittit, verbi gratia, si alias est diligens in recitandis horis, uno tamen, aut alio die in anno omittit recitationem, estne rigorose cogendus restituere. In hoc dubio Sotus lib. X de justitia, quaest. V, art. VI, et magister Medina in instructione confessorum, pagina 15 et Ludovicus Lopez l. p. instructorii, cap. CXLV, tenet quod si alias per totum annum quis explevit officium recitandi, si per octo aut decem dies defecit a recitatione non ideo cogendus est restituere, nec cum illo se debet gerere confessor sicut cum latrone, qui omnes quod abstulit tenetur restituere, sed sicut cum ministro alicujus optimatis, aut regis, qui etsi aliquando absque ab officio

suo, non ideo cogendus est partem stipendii restituere, tyio locum voluit habere etiam in beneficiato simplici, et qui solum habet onus recitandi propter beneficium.

XII. Oppositum tenet Sotus lib. IT, cap. III, num. IX* Azorius lib. X, cap. XIY, quaest. VII, in fine; magister Torres controversia IX, num. XXVIII et XXIX. St in dubio est expressa mens pontificis, nec oppositum videtur sequi: posse tuta conscientia, nam pontifex expresse dicit : B Quod pro rata omissionis officii fructus non faciunt suos, * et tamquam injuste perceptos teneantur restituere, et hanc ratam sic intelligit, quo qui omittit, uno die, teneatur fructus illi diei correspondentes amittere : qui vero matutinum, dimidiam partem fructuum, etc. ergo qui uno die omittit recitare non facit fructus suos, et consequenter non potest illos retinere; sicut non laborans uno die in vinea non potest illius diei stipendium retinere. Unde gerere se debet confessor cum tali omittente sicut cum domino, qui retinet rem alienam invito domino, et non facit illam suam, quia sic Ecclesia declaravit, ut pro unoquoque die recitandum est, ut illo die lucratur fructus, non sicut minister regis, aut optimatis, a quo non exigitur quotidianum pensum, ut stipendium habeat. Quod si exigeretur tamquam 'actio propter quam deberet accipere mercedem', et stipendium non posset, si uno etiam die omitteret, retinere stipendium illius diei,

XIII. Quaeres quae conditiones requiruntur ut omissio ista inducat obligationem restituendi. Respondetur, quod debet esse voluntaria, et talis quod sit peccatum mortale, et quod ad minus sit omissio unius horae, et quod fructus illi omissioni correspondent, non sit ita levis materia, (829) quod ad peccatum mortale furti non sufficeret, De quibus conditionibus vide ftiarez supra. Et defectu primae conditionis B qui totaliter obliviscitur horam, aut horas recitare, aut oblitus fuit librum secum adducere non tenetur restituere. Ratio est quia omnia ista intelliguntur esse legitima impedimenta, ita quod non peccat in non recitando; qui extern legitimo impedimento excusatur

tur a recitando, excusator et a restituendo. De liie aotem, et reliquis hoc peiv
 tinentihUB (quia temporis angustia pres
 si longius calamum extendere non Valemus) videri possunt Sotus lib. X d® justitia
 et jure, quaest. V; Medlna cap. de orar
 tione Aragon; in praesenti ouaestione
 IXOaV, art. XII et XIII • Valentia 2-2,
 diso. VI, quaest. II, pagina 10; Lessiuo
 lib, II de justitia, cap. XXXVII ; Tole
 tana sumina, lib. II, cap. X; Azorius part
 I, fcib. X, cap. I, Bellarninus tom, IV,
 controversiarum lib. I de bonis operibus,
 cap. X; Suarez tom. II de religione, lib.
 IV; Vasquez opusculo de beneficio, cap.
 IV; Xiliucius tom. II, tractatu XIII, et
 plerique alii cononistae in titulo de
 celebratione missarum; summistae ut ITa
 varrus in manuali, cap. XXV, a numero
 XCVII, et in enchiridio de oratione et
 horis canonicis Angelus, Tabiena, Eosel
 la, Sylvester, Annilla, Lopez parte pri
 ma institutionum confessoris, cap.
 CIXIV, et parte secunda cap. CII; Boiri
 guez in summa parte prima cap. CXL; Ve
 ga parte prima cap. XXVIII, et multi a
 lii, verbo Horae canonicae, et verbo
 Beneficium. 3t haec de hac materia. Ca
 etera enim usque ad quaestionem LXXXVIII,
 in qua D. Thomas de voto a&it, praetere
 a quae in ejus littera continentur, ut
 de adoratione, de sacrificio, de oblar
 tionibUB, et decimis, specialem difficul
 tatem non habent ideoque ea omittimus
 in praesenti.

qpnstio ramn.

1)3 TOTO, PEB QUOD ALIQUID

330 PROMITTITOR.

In tractatu de religione numeravimus actus varios, et multiplicas, quibus religio cultum exhibet Deo, et inter eos qui exteriorem maiori-
am in cultum Dei offorunt, numeravimus illos, quibus Deo subijcimus res,
possessas a nobis, vel nos ipsos, et ibi dictum est, quod si -promitten-
do aliquid vel nos ipsos subijcimus Deo est votum, quod aut actus reli-
gionis, de quo in praesenti est nobis tractandum. Duplicitur tamen fi-
eri a nobis potest ista promissio, vel subiectio Deo, aut per modum nu-
dae promissionis tantum, et tunc est votum simplex; vel superaddendo
traditionem, seu conservationem rei promissae cum acceptance Ecclesi-
ae Nomino Dei, et talis promissio consuetudinaria promissae dicitur votum
solemne, eo quod tunc aliquid solemnizari postulat, quando consummatur,
et completur : licet Ecclesia possit religiosum reddere, et pro statu
religioso acceptare non solum traditionem, et consecutionem votantis,
sed sola nuda promissione ex parte ipsius, et simplici voto. De istis
agimus in praesenti cum D. Thoma, qui quidem per duodecim articulos ex-
plicat quidquid ad essentiam, conditiones, et valorem voti pertinere vi-
detur.

In primo inquit, utrum votum consistat in bono proposito voluntatis,
et respondet duplici conclusione, Prima j Tria requiruntur ad votum,
deliberatio rationis, propositum voluntatis, et promissio in qua perfici-
tur ratio voti * secunda, votum essentialiter consistit in promissio-
ne.

In articulo secundo inquit, utrum votum semper debeat fieri de me-
liori bono. Respondet quadruplici conclusione. Prima s Totum non de-
bet fieri de re illicita, neque de re indifferente, quia cum votum sit
promissio Deo facta, facere rem illicitam, seu peccatum quod, est con-
tra Deum, et ei non acceptum, potius esset comminatio, quam promissio,
quia potius esset contra Deum facere, quam pro illo : secunda t Votum
non debet fieri de re necessaria simpliciter, vel de re impossibili,
quia votum promissionem voluntariam importat, necessitas autem volunta-
tem excludit; ergo id, quod est absolute necessarium, non potest cade-
re sub voluntaria promissione, in qua ratio voti consummatur : tertia:
Votum potest fieri de rebus, quae cadunt sub praecepto, quia istae non
habent absolutam necessitatem, sed necessitatem finis, quatenus sine il-
lis non potest esse salus; cadere ergo possunt sub voto, in quantum vo-
luntarie fiunt, non autem in quantum necessitatem habent : quarta : Pro-
pria materia voti sunt res perfectioris virtutis, ad quae homo non te-
netur ex praecepto, sed ex consilio, quia istae sunt omnino voluntariae
et ideo propriissime cadunt sub voto; unde sequitur, quod votum debet
esse de meliori bono. In solutione ad primum asserit sanctus doctor
sub voto baptizatorum cadere abrenuntiatio pompis diaboli, et fidem Chris-
ti servare, quia voluntarie fit, licet sit de necessitate salutis.

In articulo tertio inquit, utrum omne votum obliget ad sui observa-
tionem. Respondet conclusione affirmativa, quia ad fidelitatem hominis
pertinet, ut solvat, id, quod promisit; fides enim secundum Augustinum
dicitur ex hoc, quod fiunt dicta : ratione autem dicitur iii, et ratione
beneficii suscepti maxime debet homo Deo fidelitatem ; ergo maximo obli-
gatur homo ad implendum vota Deo facta. In solutione ad primum asserit
sanctus doctor, quod secundum honestatem a quo, libet promissione homo
homini obligatur, et talis obligatio iuramentalis est. In solutione

ad secundum docet, quod si aliquis vovet religionem cum intentione se obligandi ad ingressum religionis principaliter, et ex consequenti eligit hanc religionem, vel hunc locum, tamquam sibi magis congruentem, tenetur, si non recipiatur in hac domo, vel religione aliam religionem intrare; si vero principaliter intendit se obligare ad hanc religionem, rei ad hunc locum propter specialem complacentiam hujus religionis, vel loci, non tenetur aliam religionem intrare, si cum illi recipere nolunt. Si autem incidit in impossibilitatem implendi votum ex propria culpa, ut mulier, quae vovit virginitatem, et postea corrupta est, tenetur de propria culpa praeterita poenitentiam agere, et servare quantum possit perpetuam continentiam. In solutione ad tertium agit doctor sanctus de tempore, quo votum obligat, et resolvit quod obligatio voti ex propria voluntate, et intentione obligat, et resolvit quod obligatio voti ex propria voluntate, et intentione causatur, unde si vovens determinat tempus tenetur votum implere juxta determinationem propriae voluntatis; alias peccabit mortaliter.

In articulo quarto Inquit utrum expediat aliquid vovere. Respondet conclusio affirmativa, videlicet expedire nobis omissionem voti; in maximum quo cedere nostri utilitatem, in quantum vovendo voluntatem nostram immobiliter firmamus ad id, quod expedit facere. Unde promissionem voti non facimus Deo propter ejus utilitatem; sed propter nostram juxta quod dixit Augustinus : Benignus exactor est, et non egenus, et qui juxta quod dixit Augustinus : * Benigne exactor est, et non egenus, et qui non crescat ex redditibus, sed in se crescere faciat redditores.*

In articulo quinto inquit, utrum votum sit actus latriae, sive religionis. Respondet S. Thomas conclusione affirmativa, quia votum est quaedam promissio Deo facta; promissio autem nihil est aliud quam ordinatio quaedam ejus, quod promittitur in eum, cui promittitur in eum, cui promittitur; ergo votum est ordinatio quaedam eorum, quae quis vovet in divinum vultum, seu obsequium; ergo vere, et proprie est actus latriae, seu religionis, quia ipsa ordinatio actuum cujuscumque virtutis in Servitium Dei est proprius actus latriae.

In articulo sexto Inquit, utrum magis sit laudabile et meritorium facere aliquid ex voto, quam sine voto. Respondet sanctus doctor conclusione affirmativa; tum, quia vovere est actus latriae, quae est praecipua inter virtutes morales; nobilioris autem virtutis est opus melius, et magis meritorium; et inferior virtus in actu suo meliorizatur, si a superiore virtute imperatur; ergo melius est aliquid ex voto facere quam sine illo, quia sic jam pertinet ad divinum cultum, quasi quoddam Dei sacrificium* et sic jam pertinet ad divinum cultum, quasi quoddam Dei sacrificium, et sic Augustinus libro de virginitate, dixit ibi : Sed neque ipsa virginitas est, sed quia Deo dedicata est, honoratur, quam fovet, et conservat continentia pietatis; tum, quia ille, qui vovet aliquid, et facit, plus se Deo subjicit quam ille, qui solum facit, si quidem subjicit se Deo, non solum quantum ad actum, sed etiam quantum ad potestatem, quia de caetero non potest aliud facere; plus enim daret homini, qui daret ei arborem cum fructibus, quam qui daret ei fructus tantum; tum denique, quia per votum voluntas immobiliter firmatur in bonum, facere autem aliquid ex voluntate firmata in bonum pertinet ad perfectionem virtutis, sicut etiam peccare mente obstinata aggravat peccatum. Adeo certa est conclusio ista, et doctrina hic data, ut oppositum sit ad minus error, qui quidam habetur ab haereticis nostri temporis, et suo tendere etiam Thomas hunc errorem affirmat S. Thomas opusculo XVIII, capitulo XXX. Videtur ibi. Circa solutionem ad secundum solet dubium moveri, quando sit peccatum poenitere de voto semel emissio, hoc tamen non discutiemus. Videtur in praesenti Cajetanus, Soto, et Aragon, qui clarissime quatuor dicite hoc dubium absolvit : caetera hujus articuli rotundius sunt.

In articulo septimo inquit S. Thonas, utrum votum solemnissetur per susceptionem sacri ordinis, et per professionem ad certam regulam. Respondet duplici conclusione. Prima : Solemnitas voti consistit in quadam consecratione, vel "benedictione spirituali : secunda, responsiva dubio proposito est affirmativa, quia solemnitates non consueverunt adhiberi, nisi quando aliquis totaliter mancipatur alicui rei, ut solemnitas auptialis non adhibetur, nisi in celebratione matrimonii, quando uterque conjugum sui corporis potestatem alteri tradit ; ergo et voti solemnitas adhibetur, quando aliquis per susceptionem sacri ordinis divino ministerio applicatur, et in professione certae regulae, quando per abrenuntiationem saeculi, et propriae voluntatis aliquis statum perfectionis assumit.

In articulo octavo inquit, utrum illi, qui sunt alterius potestati subjecti impediuntur a vovendo. Respondet unica conclusione : illius, qui alterius potestati subjectus est in illis, in quibus est subjectus potest se obligare firmiter sine alterius consensu, quia quicumque est subjectus alicui, quantum ad id, in quo est subjectus, non est suae potestatis facere quod vult, sed ex alterius voluntate dependet, hoc enim essentialiter importat subjectio; ergo non potest se per votum firmiter obligare in his, in quibus alteri subijcitur sine consensu sui superioris. Materia hujus articuli est maximo necessaria, viamque aperit ad multas difficultates enodandas, de quo in disputatione discemus.

In articulo nono inquit, utrum pueri possint voto se obligare ad religionis ingrossum. Respondet triplici conclusione. Prima : Puer, qui vovit ante quatuordecim annos, et femina duodecim, votum tale est validum si ante istud tempus attingit usum rationis : poterit tamen a parentibus, et tutoribus irritari, quia pueri ante annos pubertatis (cui sunt quatuordecim, et feminis duodecim) patiuntur rationis defectum, ut in pluribus, et sunt naturaliter sub cura parentum, vel tutorum, qui sunt eis loco parentum, et ideo eorum vota ex duplici hac causa robur non habent, et defectu rationis, ut in pluribus, et ratione subjectionis in omnibus. Secunda conclusio : Votum solemne a puero emissum ante annos pubertatis non est validum, etiam si jam sit doli capax, et usum rationis attingat, qui in aliquibus accelerari solet, et hoc oro pro Ecclesiae statutum, quod respicit id, quod in pluribus accidit. Tertia conclusio : Post annos pubertatis unusquisque potest obligari, tam simpliciter, quam solenni voto religionis absque voluntate parentum.

In articulo decimo inquit, utrum possit in voto dispensari. Respondet duplici conclusione. Prima est affirmativa, et responsiva dubio : secunda : Magis est votum dispensare, quam commutare : dispensare enim est absolute determinare aliquod votum non esse servandum; commutare vero pro hoc, quod servandum erat, aliquid aliud imponere.

In articulo undecimo inquit, utrum in voto solenni continentiae possit fieri dispensatio. Respondet duplici conclusione. Prima : In voto solenni continentiae clericorum potest ab Ecclesia dispensari et secunda : In voto solenni continentiae religiosorum non potest ab Ecclesia dispensari.

In articulo duodecimo inquit, utrum ad commutationem, vel dispensationem voti requiratur praelati auctoritas. Respondet conclusione affirmativa, quia praelatus in Ecclesia vicem Dei gerit in cujus persona determinat, quod Deo acceptum sit, vel non.

Totam hanc de voto, quam praedictis duodecim articulis nobis tradidit S. Thomas brevi disputatione perstringemus, per aliqua dubia totius in hoc tractatu contentam doctrinam examinantes.

DISPUTATIO XXIII.

DH PSRTICTTIBUS AD ESS2LCTIAM VOTI.

AETICULUS I.

i sufficiat solum vtq-qo situm vor-
luntatis ad rationem voti 7

I. Circa hoc dubium notandum est, quod ut id ouod quaeratur intelligdtur, necessarium est cognoscere orfinem, quem hic tradit S. Thonas in actibus rationis prarcticae, qui antecedunt, et perficiunt ipsum votum (de his enim agimis hic; de actibus enim intellectus pseculativi non est modo dicendum). Igitur circa actus rationis practicae notandum est ex D. Thoma, 1-2, quaest. LYII, artic. 71, quod virtuti prudentiae, cujus actus principar... is est praecipere, adjunguntur aliae virtutes cibi subjectae, scilicet eubilia, quae est virtus bene conciliativa, sive inquisitiva; synesis, et gnome, quae sunt virtutes bene Judicativae : Iste autem ordo reperitur in istis actibus. Postquam voluntas est Jam rectificata secundum intentionem alicujus boni finis, movet in-^{*}tellectum, ut inquirat media ad consequendam talem finem, verbi gratia, vostquam, voluntas est inclinata ad Deum per charitatem, et tendit homo ad consequendam beatitudinem, mo retur intellectus, ut inquirat media commodiora ad prosecutionem, talis finis, et consiliekir de illis, quis scilicet status commodior sit, religionisne, an matrimonii, sive castitatis. Haec inquisitio fit per virtutem eubulitae. Hac autem inquisitione semel facta, judicat intellectus, quae media sint comodiora, et de quibus est habita consultatio, et quiden si hoc judicium ferendum est secundum regulas communes humanae vitae, pertinet ad synesim, si vero ferendum est secundum regulas, et rationes extraordinarias, pertinet ad gnome, et haec dicitur deliberatio intellectus, qua supposita, si judicavit intellectus medium religionis, verbi gratia, esse commodius ad beatitudinem, vvoluntas eligit tale medium per firmum propositum aploctendi ipsun, et ista electio appellatur propositum esu dateminatio .voluntatis, ex

qua rursus voluntas movet intellectum, a liquando quidem ut promittat exeeutionem talis medii determinati et elooti, verbi gratia, ut promittat iiigresgum religionis; aliquando autem movet intellectum ad simplex imperium ejusdem medii, verbi gratia, ingredi religionem; in quo actu consistit virtus praeceptiva prudentiae, qui est perfectus, et ultimus actus prudentiae. Itaque promissio, quae fit ab intellectu ex motione voluntatis Jam detorninatao ad ingressum religionis por electionem, non est actus prudentiae, nec tamen propter hoc deficit in intellectu actus prudentiae circa ipsam promissionem, nam sicut anto exeeutionem promissionis debet praecedere imperium intellectus praecipientis, verbi gratia, ingredi religionem, sic etiam ante ipsam promissionem intellectus praecedat inquisitio, utram sit conveniens deliberatio rationis circa ingressum, et electio voluntatis circa illum ex virtute religionis, qua supposita irtoorat intellectus per virtutem prudentiae, quod hic et nunc fiat promissio religionis,

-II. Sit ergik conclusio ; Solum propositum religionis, verbi gratia, quantumcunque sit firain et res sit jam incepta, non inducit obligationem voti, sed necessario requiritur (83*0 ad votum promissio rei, quae vovetur, ^ixius licet res sit jam ir.cepta contra quosdam juristas, qui in capite Consulti de regula ri, tenent, quod quando res est jan incenta, solum propositum firmum inducit obligationem voti. J»st etiam contra Paludanum in IV, dist. XXX7III, quaest. X; D.Antoniuun II ?. titulo XI, capite II, in principio, ^ed nostra conclusio est communis sententia doctoimn suver csoiteOi Dittararum de voto; et

In IT, dlet. XXXVIII; Cajetaal; hic et o-
nacolo XI naglotrl Soto lIbr. HI 1» Ju-
stitia; coaet. I, artle. II; Sararl In
uaaiall, cir>lle XII, auucro ZXTZ; Cov<u*-
ruvla* et a! loros. St probetar es loco
allegatol In ar.piBonto 58d contra. Itom
es Illo : Melius est non vovero q'aa
olet vlt:n nrlaiosa bib reddero I Of to;-
toron. XXIII i SI votor "orerli -onl no
Coo tuo, non tarie- refdeyc, gvc. Sece
er quosodo sacra Scripturo pro ooden
occipit votas, et proni selonee, et I ad
-Imii. 7 Apostolus oocanbat vidoao vo-
lontos nubere, non quia habuerunt propo-
altua caetltotle, eed quia vrlnan filax:
Irrltan fecerunt.

III. ife quo probabor eeund» conclusio:

Ille eet transfiroenor rotl, qui non ser-
vat fidea dotan, sed noa datur fides In
solo proposito, eed tentua In prosleelo-
ne, ubi explicatur: ergo, -Itlno proba-
tur ratione E. Thoaac quae eet deoo cetra-
ti o theologica : Seoo obligatur nd alte-
rna per eolua prooostun, et lac el tran-
fietetar llll tale propoeltan; ergo nec
et lac Deo, eac ooden sedo hero eo oblidat
D«o, et aille honlntue. Sotecedene pro-
batur, quia nallue acquirit Jus contra o-
lliquen os eo solun, quod propositas hnta-
erlt't conferendi llll'aliquid. Conflma-
tur : Br aolo propoelto Jejunandi noa In-
ducitur obligatio Jejunii, et ele do oles
nibus allio. Caadec haec conclusio ont
deficito In capito Littoraui de roto,
et voti redoptione, ot teatlaal emite
SI bona, et concludit aliud onco tom
propositae sente concipere, et aliud ee-
quontl obligatione ee reua voti facere.

soLur.rroa AzxnaLTA.

17. Prlao arguitur contra nostran con-
clusionen «s emito Statui oie. et capito.
OowHltd de re@ilaribue. ubi dicitur,
quod novitll ante profecelonem es eolo
propoelto Ingrediendi rolt.gionee oblidan-
tur perannere In religione. St elnliltter
In capito floniralti dicitur, quod sl Illo,
qui convertitur, proposuerit absolute vi-
tae nitare, sub habite regulari 3oo os.il-
potenti faaileter, ut regulariter vivat;
ergo soluc propositae voluntatis Inducit
obligationen voti. Confimatur, ot emito
Magnae de roto, ubi quidan i'Algeopus ex
«olo propoelto pe^^yir.^perosolynax

dncelatur feoleeo votun, Ilcot doobll-
getur ab Imlostone Ullus proptsr ali-
as caueaa.

T. M hoc aryinotiten respondent qui-
dan. quod es eolo vroposlto fimo obli-
gatur hono porsaverano sub culpa venia-
li, ne olt ineonttane In actitae virtu-
ti e, et pontifices dic declarant. Se-
cundo, respondetur et sollue, Tulere
eetlquan coneuetudineci, quod llll, qui
Ingredibactur rdlgloaen, eidttorent
votar elplex saltce rellfionie In coo-
xunl; In ouo casu procedit deterndnatl-
o capitis "Conteltl et capitis St,ital-
ius; quaro In capite Superiori da reg>-
lariu» Jubentor Ingredi alias laxiores
religiones, et Ita non es vl collue
propositi, sed ex proxdecone oblidan-
tur ad rallfiiores.« et haoo est commis
explicatio, de qua legatur Covnr.uvia
loco citato. 3stque necoecarlo aspleo-
tendn, no elt, vel (S35) appareat ali-
qua contradictio ia decisioni tu* ior>-
tiffica. Sea capite litteram de vo>
to explicatur nanifesto, quod en solo
propoelto relinquiendi caeculua non o-
bligotur hot». Ad emat llagrae do vo>
to responderet, etlun Ibi intervenisse
Troalesionea, uti colligitur ex lpeo
"texta, et eet fosillarilo nodus loquen-
di later sanctos explicare obligat-
nos, et proni salonon voti noni ne propo-
siti. tunc aiten nordne propositi lntal-
llfiur.tl propoaltux flraaton pronioslono,
quoaodo Intellifilt pontifex In citato
capite Maenae. Ot enln dictan eat nbe-
cia pronlslone ron oot votun, nec te-
nor. requiriter, quod haec pronlesio fl-
at verbie, st elipila oterne, sed suf-
ficit, sl aontaliter flat Deo, Ut pa-
tet ex D. Thona quasvie oppositOic sen-
tiat Klehasl d* Hedna ex Higono do
Sancto 7lctore libro de eacronentle,
part. XII, capito II. Caenore sl reo-
te iatelligatur iigao lbi docet ronl-
faste, quod ex eola >enrls.lone non nas-
citur obligatio voti honlnlue, nlsl
explicatur, Doo eaton interior sino Ver-
bie sufficit, et Ita verba exteriora
mllo iodo jstinent ad eubsta<ian vo>
ti, eed eolun ad perfectiones acciden-
talen, ut docuit D. Dhonae In corporo
articuli. Yoicue est tacon quod ut vo-
tan elt eolenre, non sufficit Ir.rslor
proaleco, eed requiritur nonfopatio
oxtorlor liliis, sine qua aon poteet
acceptari ab Sceloela ut Infra dicitur.

71. Secundo arguitur : Qui explicat hoc propositum ingrediendi religionem, si postea non ingrediatur, peccat; ergo ex solo proposito nascitur obligatio, nunc cedat probatur, quia non ingrediendo mentitor in re gravi; ergo peccat mortaliter.

VII. Respondetur non dari aliqua determinata verba exteriora ad promissionem voti, sed quibuscumque verbis explicetur vera promissio, explicator similiter et voivum. Illa ergo verba Ingrediar religionem triplicem possunt sensum facere, ut optime notat Oajetasus, Primus est, ut sint praenuntiativa alicujus futuri eventus; sicut enim alter potest praenuntiare de me, quod sim ingressurus religionem, sic et ipse potero, licet modo non habeam propositum, nec promittam ingressum religionis, et tunc etiam si postea non ingrediar religionem, reddetur quidem propositio falsa, non tamen ero mendax, si ita re vera existimabam factorum, quando praenuntiabam; mentiri enim est ire contra mentem. Secundus sensus potest esse ita, quod illa verba explicent propositum, quod modo habet proferens ingrediendi religionem, et sic licet postea impediatur, et non intret religionem, adhuc non fuit mentitos, si tamen tempore probationis habuit tale propositum, quia sensus est intendo ingredi religionem. Tertium possumus facere praedicta verba promissorium, quia in actu exercito promitto tunc nec enim oportet, quod promissio fiat semper per verba explicantia promissionem in actu signato, ut enim intelligat promittere, non est necessarium dicere ; Promitto religionem, vel eleemosynam, sed sufficit explicare promissionem in actu exercito, dicendo : Dabo eleemosynam; et tunc acceptis verbis in isto sensu verum emittit votum, quia ibi est vera promissio : secundum quem modum legitur vovisse Jacob. Genes. XXVIII : Si Domibus Deus fuerit mecum. etc.

VIII. Ex qua solutione sequitur falsum esse, quod docet Aragon in hoc articulo ponendo differentiam inter propositum, et promissionem, dicit enim, quod propositum non est negatio, vel affirmatio, sed solum consensus voluntatis, qui potest exprimi per verbum faciam. Promissio (836) vero, inquit, importat affirmationem, vel negationem. Hoc inquam falsum est. Ham est implicatio dicere quod sit propositum, et quod affirmatio vel negatio

alicujus rei. Propositum autem hoc dicit essentialiter (ut Aragon concedit) Paciam hoc, vel tunc intendo facere hoc; ista vero dicunt affirmationem, vel negationem, si quidem sunt propositiones. Hec valet dicere, quod quia sunt actus voluntatis, ideo non importent affirmationem, vel negationem, ut ait Aragon, quia isti actus duo habent, alterum est firma adhaesio, et intentio voluntatis ad rem faciendam, et hoc ad voluntatem pertinet; alterum vero ordinatio rei, quae fieri debet, et hoc spectat ad intellectum. Optime ergo differentia est, quod propositum solum dicit id, quod intendit facere quis, a quo absque mendacio cessare potest, quia sensus est : intendo hoc in futurum facere, et si quando proponit ita est, dicit verum, licet postea non faciat, quia veritas illius propositionis ab intentione, quam tunc habet proponens regulanda est. Promissio vero dicit Paciam hoc in quocumque eventu, et si postea non faciat, mentitor, quia non reddit verum promissum, quod tenetur semper facere verum.

IX. Tertio arguitur : Votum essentialiter est actus religionis; sed solum propositum potest esse actus religionis, et nullo modo promissio : ergo votum non consistit in promissione. Probatur minor, quia promissio est actus intellectus, ut inquit D. Thomas in hoc articulo, in corpore, et in argumento secundo; religio vero est in voluntate.

X. Respondetur, quod quamvis votum secundum suam substantiam sit actus intellectus, est nihilominus actus religionis, nec est inconveniens, quod actus unius potentiae secundum substantiam, sit ab altera potentia, et a virtute extotente in altera potentia in esse virtutis, et moris elicitos. Sicut oratio, quae secundum substantiam est actus intellectus, cum sit locutio cum Deo in ratione virtutis est actus, religionis, quae est in voluntate, imo et in esse physico, ut supra diximus quaestione UOQCIII, articulo III. Actus etiam exteriores, qui secundum substantiam sunt in potentiis exterioribus, in esse moris pertinent ad virtutes interiores, a quibus incitantur, et regulantur. Sic ergo in proposito promissio, quae est in intellectu pertinet ad virtutem religionis.

gionis, quia intellectus promittit secundum hoc quod meretur a voluntate disposita per religionem.

XI. Quarto et ultimo arguitur : 3bc solo proposito alicujus "boni manet homo obligatus ad executionem illius, et non

alia obligatione nisi voti : ergo in solo proposito perficitur votum. Ad hoc argumentum jam patet ex dictis, solum enim propositum non inducit obligationem, nisi sit promissione firmatum.

ARTICULUS II.

Utrum ad votum requiratur necessario uro-ao-situa faciendi rem quam -promissit vovens ?

I. **Pro** explicatione potandum est fundamentum fere omnium doctorum in hoc articulo, quod vovens potest se habere quatuor modis in emittendo votum. Primo, ita quod intendat, et promittere, et oblivare se., et simi}, proponat serrare id, v quod promittit, et hoc est perfectissimam votum, de quo non est nostra disputatio: secundo, se potest habere per oppositum, ita quod neque intendat promittere, neque se obligare, neque servare, quod promittit, (837) sed solis verbis fictis exterius promittit, nihil tamen habens in corde, et tunc etiam est certum nullum intervenire votum, ut enim dicitur in capite primo, ff. de pollicitatione, ex verbis nudis nulla nascitur obligatio. In foro tamen exteriori, qui sic voverit, compellitur implere votum, nec enim Ecclesia erudit ipsi soli asserenti se non habuisse propositum, vel intentionem, sed cum iudicat de exterioribus si in foro exteriori fuerit validum votum, convellitur se invare illud, tenebiturque obedire Ecclesiae in foro conscientiae ex vi praecepti Ecclesiae, licet non ratione voti, propter scandalum, et bonam gubernationem, quae alias non posset «ervari in Ecclesia.

II. **Sed contra.** Quando quis non habuit intentionem ducendi uxorem, etiamsi iudex insonat praeceptum, ut reddat debitum, et cohabitare cum illa, non tenetur reddere debitum, neque cohabitare, quia non fuit verum matrimonium; sed similiter non fuit in praesenti rerum votum; ergo etiamsi Ecclesia imponat mihi praeceptum, ut servem illud, non teneor servare. Respondetur disparem esse actionem. cum enim redditio

matrimonium, non fit reditio debiti, sed accessus ad illam sit intrinsece malus, non potest esse materia praecepti. At vero res promissa, si est materia voti non est intrinsece mala, sed debet esse bona, ac subinde tenebitur obedire Ecclesiae praecipienti, sibi que debet hoc imputare, qui pro iniquitate in has angustias se projecit : ubi obiter notandum est, quod Concilium Tridentinum sessione XXV, capite XIX statuit, quod si aliquis regularis velit contendere se non teneri voto propter defectum propositi, vel aliam similem causam debet intra quinquennium a die professionis proponere causam coram praelato, alias transacto quinquennio non admittetur in iudicio, sed compellitur perpetuo manere in religione, tenebiturque obedire, ut modo dicebamus.

III. **Tertio modo potest taliter se habere vovens quod habeat intentionem vere promittendi, et obligandi se ad id, quod promittit, non tamen habeat propositum servandi id, quod promittit; tunc etiam dico, quod ille facit votum verum, manetque obligatus ad illud servandum, non obstantibus aliquibus jurisperitis oppositum sentientibus in capite Litterarum de voto, hoc enim docent universi theologi citati. Verum tamen est, quod istud votum (ut optime docet Cajetanus in hoc articulo) partim est verum, partim est mendax; verum, quia talem promissionem non concomitatur intentio faciendi, quod promittit; attamen est verum votum quantum ad substantiam, et essentiam, solumque deficit illi illa secunda veritas, quae illi est accidentiis. enim ad observan-**

Et ad impugnationes dicitur, quod Angeli cognoverunt ab initio suae beatitudinis mysteria gratiae, et incarnationis quantum, ad substantiam, seu quantum ad id quod ad eorum statum pertinebat : quantum vero ad particulares circumstantias, et alia, quae ad eorum statum non pertinebant successu temporis per revelationes superiorum cognoverunt : *t hoc est, quod dicit D. Thomas prima pftfte, quaest. LVII, art. T, quod per visionem beatam cognoscunt" mysteria gratiae, non quidem omnia, neque aequaliter omnes, sed secundum quod Deus voluit eis revelare, ita tamen quod superiores Angeli plura mysteria, et altiora in ipsa Dei visione cognoscunt* quae inferioribus manifestant eos illuminando, et horum mysteriorum (scilicet, quae a superiori/tais manifestantur, non quae in Torbo videntur ab inferioribus; quaedam a principio creationis cognoverunt, quaedam vero postmodum, secundum quod eorum officiis congruit," edocentur. Et ibidem ad primum, ot quaestione OVI, art. IV ad secundum ait, quod etiam inferiores Angeli cognoverunt mysterium incarnationis, quantum ad substantiam, sod non ita plene quoad omnes circumstantias, sicut superiores.

JUL&VIII. Ad id quod dicitur de Angelis custodibus, respondetur aliud esse id, quod pertinet ad statum Angeli, vel beati; aliud quod pertinet ad officium : ad statum enim pertinet 14, quod ostendit cujuscumque dignitate, aut merito, et quidquid ad ipsum dirigitur, et fit proprium ejus, et ideo quidquid ad Angelos dirigitur, scilicet orationes a principio suae beatitudinis cognoscunt. Ad officium vero Angelorum pertinet id, quod ratione ministerii, quod exhiberent Deo in gubernatione mundi eis convenit; hoc autem non est necesse, quod a principio suae "beatitudinis cognoscant, sed secundum quod recipiunt ordinationes Dei, sic cognoscunt ministeria, ad quae mittuntur, et ita non pertinet ad ipsos' scire omnia, quao spectant ad eos, quos custodiunt, sed ea sibi revelantur, secundum quod congruit ministerio, ad quod mittuntur. Et quia aliquando consulunt divinam voluntatem de rebus contrariis, existimando aliquid expedire contra id, quod aliud existimat, ratione hujus inter eos dicitur esse pugna spiritualis, ut docet

S. Thomas I part. quaest. CHII, art. VIII.

3QQCLX. Qpod vero opponebatur ex D Thema, quod cognoscere singularia non est de perfectione intellectus, intelligi debet de perfectione intellectus speculativi, non practici, quia practicus versatur circa singularia, ut constat 2-2, quaestione XLVII (790) art. III, et alibi saepe. Vel dicendum, quod cognoscere singula non est de perfectione intellectus quasi subrtantiali et primaria, bene tamen accidentali et secundaria, et pertinente ad proprium statum, quia haec intelligi non possunt nisi singularia intelligantur. Et ideo D. Thomas III part. quaest. X, art. II posuit, quod quilibet beatus videt in essentia divina ea, quae pertinent ad statum suum, quod nullo modo negavit loco citato primae partis; quod autem ultimo opponitur beatus poBse scire diem judicii, quod contradicit illi loco iGatth. XXIV, negatur ista sequela, quia licet ad beatum pertineat scire ea, quao eunt status sui in illa dia, non tamen propter hoc debet scire illum diem esse ultimum diem mundi posset enim ultra esse alius dies, in quo nihil ad statum talis beati pertineat; et ideo semper manebit incertus circa diem judicii determinate. Vel secundum alios, quos refert Oebrera III part. quaest. X, art. II, disput. III, mun. ODQCI dici potest, quod non eat inconveniens aliqua, quae pertinent ad statum beati ex rationabili causa divinae providentiae illi occultari, et in hoc posse numerari ea, quae concernunt statui beati quoad diem judicii.

XL. Ad secundum argumentum"respondetur illum esse magis beatum, qui plura in Deo videt quasi intensive et formaliter, non antei quasi materialiter et extensive. Et dicimus ea videri formaliter, et intensive, quae videntur ex efficacia luminis, quod quanto magis penetrat divinam essentiam, tanto plures rationes in ea intelligit. Ea vero dicuntur videri materialiter, et quasi extensive, quae videntur rationes alicujus conditionis, seu status tenentis se ex parte subjecti videntis; quia enim status beatificus est omnium bonorum aggregatione perfectus, ex vi illius debet beatus jscire ea, quae ad se perti-

nent, et quae naturaliter scire desiderat circa se, at hoc ei revelatur in ipsa essentia divina, quasi voluntaria revelatione Dei, non ex efficacia luminis. Ideo enim essentia divina dicitur speculum voluntarium, quia manifestat ea, quae vult; et ideo statim, quod quilibet etiam minus beatus videat in Verbo excellentissimum effectum Dei, qui est mysterium incarnationis, quia id pertinet ad statum redemptorum a Christo; et tamen si ex vi, et efficacia luminis posset penetrare divinam essentiam ita perfecte, quod perfectissimum effectum videret, requireret excellentissimam beatitudinem. Igitur ea quae videntur in essentia divina & voluntaria manifestatione Dei, quia id exigit status beati, non facit aliquem magis beatum, et ita per hoc quod aliquis videat plures orationes, vel plura, quae pertinent ad proprium statum, non ideo est magis beatus, sed extensive, et quasi materialiter, et ratione subjecti, non formaliter ex vi luminis. Videatur Cabrera loco citato, numero XOI, et sequentibus.

XII. De quarta conclusione D. Thomae non est cur immoramur hic; sed breviter dioimus, quod licet aliqui auctores admittant posse nos orationes fundere ad animas purgatorii, quia id videtur passim fieri a fidelibus, et quia possunt orationes nostras per Angelos cognoscere, et Deum pro nobis implorare, quia petitio non fundatur in dignitate petentis, sed in misericordia Dei, qua ratione possum petere a peccatore ut oret pro me; tamen stat solidum fundamentum D. Thomae, quod quia illae animae non finiuntur visione Dei, non convenit eis per se, et ratione status cognoscere orationes nostras. Et quod Angeli illis eas manifestent- nullo modo constat, (791) quia non permittitur illis animabus, ut cognoscant ex revelatione Angelorum, nisi ea, quae divina iustitia juxta mensuram poenae illis concedit. Unde per se loquendo ratione illius status, qui est status poenalis, non convenit illis omnes rationes cognoscere, nec seaper familiariter conversari cum Angelis, orationes autem mentales neque ex narratione Angelorum cognoscere possunt, seu ex sola revelatione Dei, quam non Constat semper fieri illis, nisi id aliquando exigit divina iustitia : peccato-

res autem vivi possunt audire a nobis orationes, quas petimus. Denique usus fidelium ad hoc dumtaxat proflare potest, non ut animae purgatorii pro illo statu acceptent orationes nostras, sed pro illo, quem habebunt post purgationem, tunc enim verisimile est (ut ait Suarez) manifestari eis in Verbo orationes quae ad ipsos fusae sunt, quia pertinuerunt ad eas, aut etiam modo Deus intuitu illarum nos juvat. Eadem doctrina extenditur ad patres, qui fuerunt in limbo propter B0 loquendo, et ratione status, licet ex aliqua dispensatione Dei aliquando orationes, vel necessitates viventium eis manifestarentur ut orarent pro illis, sicut de Hieremia habetur II Macchabaeorum ultimo,

4

Articulus V.

Quaenam ree alnt. quas -possumus In orationes petere ?

I. Ibeplicatis his, quae p\$rtinent quasi ad formalem, et constitutivam rationem or atioxis, scilicet, quod oratio sit actus pertinens ad intellectum, et in specie, seu. motivo religionis et quod respiciat Deum per modum cultus, incipit S. Ehomas explicare materiam, seu res, quae possumus.petere a Deo, et quia per orationem exprimimus, et manifestamus desiderium nostrum, eadem est materia desiderata, et petita, et idem Judicium ferendum est do eo, quod licite desideratur, et quod licite petitur. Desiderium autem, seu concupiscentia respicit duo, 'scilicet "bonum cui expetit, et "bonum quod appetit, concupisco enim "bonum mihi vel alteri, et ideo distinguenda est res desiderata, et persona cui desideratur; ac proinde in petitione, in qua exprimimus hoc desiderium, et est materia, seu res, quam petimus, et persona, pro qua petimus; utrumque ergo distinxit S. Ehomas, nam in his duobus articulis inquisivit de rebus ipsis, quas petimus, vel licite petere possumus • in duobus vero sequentibus inquisivit de personis, pro quibus possumus, aut debemus petere : et denique in articulo nono utrumque explicavit, ut conjunctum in oratione Dominica.

II Circa materiam, quam possunus petere, In primis rejiciendum est malum culpae, quod nulla consideratione habet rationem "boni desiderabilis, ac proinde nec potest peti a Deo, et ideo de ipsis bonis, quomodo desiderari possint et peti, videndum est. Et pro clariori notitia distinguimus triplicem ordinem bonorum : quaedam sunt spiritualia, quae pertinent ad ordinem gratiae, et ad virttfttea; quaedam vero sunt tenporalla, ordinata tamen ad proprium, vel aliorum commodum, sicut divitiae, honores, valetudo, etc. Alia denique sunt, quae secum afferunt aliquod nocumentum, seu poenam sive pro se,, sive pro aliis, et vocantur mala poenae, ut aegritudo, infortunia, etc. Bt quia "bonum consurgit ex integra causa, et quod ex una parte est bonum, si fponatur aliqua mala circumstantia, aut conditio redditur malum, tota di^fficultas||(792) in

istis bonis, seu in petenda materia consistit ut videamus, cum quibus conditionibus licite, et sine peccato desiderentur et petantur, et cum quibus non , quia oemper regula illa salvanda est, quod eo ipso, quod aliquid redditur illicitum, non possumus illud petere, sicut nec desiderare.

III. Circa primum igitur genus bonorum, scilicet bona spiritualia, unum est certum, et aliud dubium. Certum est, quod bona spiritualia considerata secundum se, et quasi in generali, et quantum ad substantiam, ut sic dicam, sine ulla conditione peti possunt, et debent a Deo. Bbc determinat S. Ehornae in articulo quinto. Bt constat ex mitis orationibus, quiTxts in sacra Scriptura petuntur ista "bona; et haec eadem expressius Dominas docuit in oratione Dominica nos petere; ibi enim continentur omnia petibilia.Unde dicit D. Augustinus sermone CUCXSII de tegore, haec oratio coupendiosis verbis septem petitionibus omnes species orationis comprehen&it: in illa autem oratione bona spiritualia petuntur absque ulla conditione. Dubium vero est, quando in particulari contrariatur voluntati divinae donatio, seu largitio alicujus boni .spiritualis, aut quando in hobis potest esse occasio alicujus mali, verbi gratia superbiae, ingratitude, aut majoris condemnationis, utrum possint tunc ista bona peti a Deo absolute; an vero cum aliqua conditione, aut limitatione.

IV. Et ut hoc magis in particulari manifestetur, potest esse dubium, an possimus petere determinate, et in particulari aliquem eximium gratiae, aut gloriae gradum, verbi gratia talem gratiam, qualem habuit D. Paulus, vel alii Apostoli. Et similiter, an possimus petere senper suxiliumnefficex ad omnes actus bonos, cum constet Deum saepe habere decretim absolutum non dandi tale auxilium in particulari; an vero poasinus aliquando petere suspensionem auxilii efficacis. Similiter auxilium sufficiens non est necesse quod petatur,

quia Denis paratus est omniTjus illud dare, et nemini negat; superflue ergo petitur. De Md omnibus longam texit disputationem Suarez libro primo, caroi te 32 et XSI de oratione- sed ; non est, quod in his multum moremur, quia fere ista pendent ex illa difficultate, quae tractatur 1-2, quaest. XIX, art. X, an homo in omnibus teneatur conformare voluntatem suam divinae voluntati.

V. Ad id ergo, quod primo dicitur, posse haec "bona spiritualia aliquando esse occasionem mali in nobis, respondetur ex doctrina S. Thomae infra qu. L2CDC7III, art. 17 ad secundum (quae est valde observanda pro casibus moralibus) quod periculum mali, seu peccati aliquando nascitur ex ipso opere quod facimus, aliquando ex hominis deficientia, et non ex ipso opere. St quidem quando nascitur ex ipso opere, quia opus periculosum est, tunc non expedit illud facere, quia est occasio mali quasi proxima, sicut transire per pontem ruinum ex ipso facto involvit periculum cadendi- et cohabitatio vel frequens familiaritas cum muliere est opus periculosum, et in universum quotiescumque eic ipso opere nascitur periculum peccandi, censenda est occasio proxima peccati. Quando autem nascitur periculum ex deficientia hominis praecise, et non ex ipsa ratione operis, tunc non est propterea dimittendum, nec censenda est occasio proxima, sed remota, sicut equitare non est periculosum, quamvis immineat periculum cadendi de oquo: alias ab, omnibus bonis deberet homo cessare (793) ut a^o audiendis confessionibus, et ab operibus studiosis, quia per accidens possunt esse periculosa, unde dicitur Ecclesias. XI : Qui observat ventum non seminat, et qui considerat nubes, nunquam metet : bona ergo spiritualia licet possent esse per accidens occasio ruinae ex deficientia hominis abutentia illis, non tamen id habent ex se, sed potius oppositum : et ideo semper desiderari, et peti debent.

71. Ad secundum, an possimus petere determinate eximum gradum gloriae respondetur quod hoc potest peti dupliciter. Uno modo quantum ad tendentiam ad rperfectissimam^et eximum gradum

gloriae, et cum tendamus ad illum per actus charitatis, et virtutum, haec perfectio seu tendentia, quantumcunque eximia, sine ullo termino postulanda est, unde et dicit Apostolus ad Philip. II : Oro ut charitas vestra magis, ac manie abundet : et Apocal. EQI : Qui justus est_justificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc : alio modo potest desiderari exindus gradus gloriae, non ex parte tendentiae ad maiorem gloriam, sed ex parte ipsius status, seu excellentiae, ad quam aliqui a Deo prae a3.ils praedestinati sunt, et hoc modo esset temerarium petere a Deo excellentiam extraordinariam in genere gratiae aut gloriae, qualem habuit, verbi gratia 3. Virgo, aut Apostoli quin potius, sicut Dominus docuit l!atth. 3QC discipulis petoxtibue, ut unus sederet a dextris, et alius a sinistris, et respondit : Rescitis quid petatis, sic qui peteret a Deo absolute gloriam 3. Virginis, aut S. Petri, nec ciret quid peteret, et esset temerarius praesumptor quamvis sub conditione desideraret illam gloriam, si esset possibile, nulla temeritas esset, et idem dicendum esset, si aliquis peteret a Deo aliquod extraordinarium genus gratiae, verbi gratia fieri sibi revelationes, aut patrare miracula, quando non conducunt ad bonum publicum, aut Ecclesiae.

711. Ad tertium respondetur, quod possumus semper, et debemus petere a Deo auxilium efficax in ordinem ad omnes actus virtutum, et nunquam suspensionem ejus, qui enim peteret suspensionem ejus ad aliquem actum bonum, peteret determinate aliquid diminuens propriam perfectionem, et consequenter contra propriam salutem. Et licet Deus aliquando nolit dare auxilium efficax, tamen semper vult quod illud petamus, quia petitiones nostrae mensurandae, sunt cum voluntate Dei antecedente, seu voluntate signi, id est, per quam nobis significavit, quid debemus velle facere, et desiderare, non autem cum illa voluntate ex qua efficaciter sequitur, quid de facto faciemus, aut desiderabimus; non enim quod de facto fit, sed quod debet fieri, est mensura nostrorum actuum. Et ita Christus Dominus instituit in oratione Dominica, ut semper peteremus liberationem a malo, et adventum regni ejus, quamvis saepe efficaciter dispernat Deus, nequod dare

regnum, neque liberare a malo. Et Ideo D. !Dhomas in articulo quinto ad secundum dicit, quod cum orando petimus aliqua, cuae ad nostram pertinent salutem, conformamus voluntatem nostram voluntati Dei, de qua dicitur I ad Timoth. II : Quod ruit omnes homines salvos fieri, quam constat esse voluntatem anteoedentem, et non decretum efficax. Et hujus ratio est, cuia aliud est non conformari voluntati divinae efficaci, etiam quae permittit nos cadere in peccatum, secundum quod talis voluntas procedit a Deo, aliud petere et desiderare ab ipso, ut talem voluntatem denegandi auxilium habeat erga nos, hoc enim petere non possumus nisi desiderando objectum (79*+) talis voluntatis. Conformari vero possumus voluntati divinae, secundum quod ab eo procedit etiam si ejus objectum non de*idertnnis; et ideo non regulatur voluntas nostra oemper cum eo quod efficaciter Deus decernit, non quod ista voluntas in Deo mala sit, sed quod nos illius objectum velle non possumus, nisi ipsum peccatum velimus, quod Deus permittit per tale decretum : cum voluntate autem efficaci Eei ad bonum semper nos delemus conformare. De auxilio autem sufficienti constat semper posse peti, quia et si Deus sit paratus ex se dare illud, saepe tamen determinat dare mediante oratione, quamvis illud auxilium, quod antecedit orationem, et datur ut oremus, sub oratione non cadat.

YIII. Circe, secundum genus honorum, scilicet tomooralium, notandum est breviter, quod haec, et quaecumque alia, quae ex se sunt indifferentia ex adjunctis circumstantiis, et conditionibus in individuo possunt tripliciter modificari. Quaedam enim redduntur absolute mala, quaedam absolute bona, quaedam periculosa. Absolute mala redduntur, si quis in ois, verbi gratia in divitiis constituat ultimum finem, aut propter malum finem illa velit; et tunc certum est, quod nullo modo licite desiderantur, aut petuntur : absolute vero redduntur bona, quando considerantur ut adminicula beatitudinis, sic enim licet illa desiderare, ut ait D. Thomas articulo sexto; quia vero hoc ex sua praecisa natura non habent, sed potius indifferentiam, ut absolute, et sine conditione possint peti, considerandum est ad quem effectum per se considerantur, si enim/edum Imiqrtent sustentationem, naturam juxta

deversos status hominum, sic nullam habent indifferentiam, sed bonitatem, et sic absolute possunt peti sine aliqua conditione; sic enim petimus quotidie in oratione Dominica absolute : Panem nostrum quotidianum, etc. et Provero. S3QC : Tribue tantum victui meo necessaria. et hoc pacto Ecclesia orat pro temporalibus.

IX. Si vero considerentur bona temporalia, secundum quod subsunt moderationi nostrae, et possumus ea bene, vel male expendere ultra conservationem, et sustentationem naturae, tunc non licet absolute ea petere, etiam in mediocri quantitate, sed sub conditione aliqua formaliter, aut Virtualiter, quae ordinetur ad beatitudinem. Et ratio est, quia licet bona temporalia mediocria non multum periculum habeant contra salutem, adime tamen ex se sunt indifferentia ad bonum, et malum usum : ergo quamdiu manent sub ista indifferentia, et non trahuntur ad bonum finem, non licet absolute illa petere in individuo, cula nec desiderare possumus ea, quae sunt indifferentia nisi 6U*o ordine ad bonum finem, alias daretur actus indifferens in exercitio, et secundum quod exit a voluntate modo humano, quod est impossibile, sicut ergo non possumus desiderare illa quamdiu sunt indifferentia, sic neque petere, sed solum ut trahuntur ad aliquam conditionem boni finis, quod est non petere illa absolute, ut temporalia sunt, sed ut honesto fini subsunt.

X. Sunt autem bona ista temporalia periculosa, quando sunt nimia, vel superflua respectu naturae, vel status, quem decenter homo conservare debet, et sic desiderari non possunt absolute nec peti, quia sunt occasio proxima multorum malorum, et nimii affectus ad reo temporales, juxta illud I ad Timoth. 71: Qui volunt divites flori incidunt in temptationem. et in laqueum diaboli. et ipsa desideria inulta et nociva, et inutilia. (795) ita hoc distinguitur superfluitas horum bonorum ab excellentia bonorum spiritualium, quia bona spiritualia, quantumvis grandia, non sunt ex se causa ruinae, sed potius causa salutis, et 60-luA per accidens ex hominum abusu possunt esse occasio mali, superflua autem temporalia ex objecto suo sunt tractiva ad malum unde nisi ad talem finem, vel 6W®Itali ordinentur, quod

respectu illius non maneant superflua sed utilia, peccatum erit illa desiderare, aut petere, saltem propter periculum, cui homo se exponit, oertinebitque illud peccatum, vel ad avaritiam, si superfluae divitiaa petantur; vel ad intemperantiam, si wuperfluae voluntates; vel ad ambitionem si superflui honores etitque mortale peccatum, Bi in illis desiderandis, aut petendis ponatur finis ultimus, aut desiderentur cum transgressione vel periculo proxima transgressionis alicujus praecepti, alias erit veniale ex genere suo; ex fine autem operantis reducetur ad illan speciem peccati, ad quam pertinerit talis finis.

33. Solum potest esse dubitatio, quia per orationem semper debemus petere a Deo aliquid gratuitum, seu gratuite concedendum. Unde D. Agugustinu³, et alii patre» contra pelatium aiunt nos indigere gratia Dei ad bona opera, quia petimus illa a Deo ; sed bona temporalia non dantur ex gratia, sed ex generali concursu Dei per causas naturales : non ergo possunt cadere sub oratione : sicut si aliquis peteret a Deo, ut cras oriretur sol.

XII. Respondetur bona temporalia saepe posr.e peti ut gratuita, et non ut ex infallibili, aut solo generali concursu danda. Primo, quando aliquid temporale petitur, quod non nisi miraculose dari potest, verbi gfcatia salus pro infirmo desperato, aut vita pro mortuo, etc. quia operari miracula est supra totum ordinem naturae ; secundo, quando petuntur ista bona cum subordinatione formali, vel virtuali ad finem supernaturelem, quia licet talia bona temporalia fiant a Deo median- tibus caAsis naturalibus, quantum ad eorum substantiam, tamen quantum ad illum modum, et ordinationem ad finem supornaturalem secundum auxilium ordinis smper- ratura!is praestari debent, et sic petuntur ordinarie ab Ecclesia ; tertio, quando petuntur ista bona, ut pendent ex speciali providentia Dei, etiam intra ord±nem naturae, et non ex solo concursu generali. Sunt enim res aliquae, quae ita infallibiliter eveniunt, quod non requiritur ad ea nisi generalis providentia, sicut quod cras sol oriatur, ita quod non potest oppositum hujus contingere sine miraculo s et ista nullo modo peti possunt, Alia sunt, quae intra naturalem ordinem non habeat infalli'^it^ sed pos-

sunt a diversis causis impediri, et si ne miraculo pote .t alterum illorum contingere; et circa haec potest peti a Deo specialis nrofectio, aut cura, etiam citra miratulum, quia ut sit miraculum, debet excedere ordinem omnium causarum naturalium : ut autem ex cpeciali cura Dei, ut auctor est naturae, proveniat, sufficit, quod Deus ita specialiter causas disponat, ut licet oppositum deberet, aut posset contingere, propter orationes tamen ita specialiter dirigantur causae, ut non contingant.

hoc gratuitum est, et indebitum intra ordinem naturae, quia post et oppositum contingere, et consequenter postulari potest, ut non contihgat; optime ergo patres intulerunt contra ^elodium, quod si pro aliqua re oramus Deam, illa debet esse gratuita, vel in ordine supernaturali, vel naturali (79^)

XIII. Circa tertium genus temporalium, scilicet 4e malis poenae, breviter respondetur, quod mala poenae, vel possumus petBre pro aliis, vel pro nobis; pro aliis quando, et quomodo liceat dicemus circa articulum octavum; pro nobis vero licet ea aliquando desiderare, et petere, quando scilicet deservire potest alicui fini honesto, alias non, verbi gratia licet desiderare egestatem, persecutiones, dolore", etc. it illis mereamur, vel ut illis auferatur a nobis occasio peccandi. Et eadem ratione potest quis desiderare mortem, aut aegritudinem, sicut D. Penius desiderabat dissolvi, et esse cum Christo, et Job desiderabat sibi mortem, aut mala. Et denique, quia potest quis petere, ut purgentur hic peccata sua per loborec, et opera poenilia. ""unquam tamen licet nobis inferre mortem, ent aegritudinem, aut rautilationem propter quemcumque finem; aliud enim est desiderare ista maria nobis propter aliquem finem virtutis; aliud non solum ea desiderare, sed etiam procurare, et velle nobis wipsis ea inferre ; hoc secundum non licet, quia nos non sumus domini corporis, aut vitae nostrae, et ita non possumus pro libito agere contra nos; sustinere vero mala, si nobis accidant, pertinet ad perfectionem, et ad patientiam, et sub hac ratione neti possunt. Si tamen quis infirmum se sentiat ad sustinendum, non erpedit ea petere, sed solum fortitudinem, et patientiam contra suas infirmitateifrDIANTA UNIVERSITY

Pro quibus oersonis -noeaimus **licite** orare ?

I. Exoedito eo, quod pertinet ad materiam, quam possumus desiderare et petere a Deo **licite**, restat explicare, pro quibus personis personis possimus petere, et desiderare aliqua bona, et quia littera D. Thontae clara est, solum breviter distinguemus status personarum, pro quibus **licet**, vel non **licet** orare. Supponendum est autem, quod totum fundamentum, unde sumitur quae materia **licite** peti possit in oratione, est quod idem **licet** poterit, quod **licet** desiderare, quia **petitio** est expressio desiderii, quod formaliter semper indiligendum est, scilicet sub ea ratione, et modo, quo **licet** desiderare; desiderium autem nascitur ex amore, et ideo id quod possumus, aut debemus diligere, possumus, aut debemus petere. Sicut autem diligimus res ita et personas, ergo eo modo quo diligere possumus, aut debemus personam, possumus, aut debemus desiderare, vel petere pro illa, si talis persona sit indigens ea re, quam petimus pro illa, et in statu sit illam accipiendi.

II. Ut ergo breviter ista explicemus, distinguendus est duplex status hominum. Primus eorum, qui sunt extra viam; secundus eorum, qui adhuc vivunt in hoc mundo. Et in primo statu sunt tres ordines, scilicet beati, damnati, et in purgatorio existentes; in secundo statu sunt etiam tres ordines, de quibus potest esse aliqua dubitatio, scilicet peccatores, praesertim publici, et obstinati, reprobis, et inimici.

III. De beatis dico primo: Pro illis non est orandum, sumendo orationem pro medio ad obtinendum aliquid illis, bene tamen ut ex oratione consequatur aliqua gloria, vel gaudium accidentale sanctis, sicut ex aliis operibus bonis, quae facimus. Eaec conclusio elicatur ex capite. Cum Marthae, de celebratione missarum, §. Tertio loco, ubi inquit Innocentius III: B Oum sacrae (797) Scripturae dicat auctoritas, quod injuriam facit martyri, qui orat pro martyre, idem est ratione consilii de sanctis? Alii scientiandum, zea oy

quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfecte beati, omnia eis ad votum succedunt, sed nos potius eorum orationibus indigenus, unde quod in plerisque orationibus continetur, prosit vel proficiat huic sancto, vel illi, talis oblatio ad gloriam, et honorem ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quod magis, ac magis glorificetur a fidelibus, licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam usque ad Judicium augmentari, et ideo Ecclesia interim reputet sane posse augmentum glorificationis eorum optari." Ita poivtifo, ubi hanc secundam opinionem, licet espresse non refutet, non tamen sequitur illam.

17. Et certe id convincere videtur ratio pontificis, quia ad statum beatificum pertinet, ut omnia eis pro voto succedant: ergo contra statum illum est ut aliquid eis succedat dependenter a nostris orationibus, et nobis id procurantibus, et obtinentibus pro sanctis; esset enim quaedam imperfectio, et indigentia talis status; quia tamen de orationibus nostris lusi gaudent, et de his, quae nobis bene accidunt, possunt orationes nostrae servire sanctis, non ut medium ad gradum obtinendum, sed ut materia, et occasio unde gaudeant. Ur. de miror magistum Torres artic. 7III, disp. 17, ita sumit oblitum, ut cum diceret, quod gloria accidentalis, quae connexionem habet cum essentiali, debita est beatis ratione suorum meritorum, et consequenter non danda per preces aliorum, in fine disputationis dicit non esse improbable nos posse a Deo postulare pro beatis consummationem suae gloriae per corporum resurrectionem, et accelerationem ejusdem resurrectionis. Quomodo haec duo cohaerent? Cum consummatio gloriae, et resurrectio maxime connexa sit cum gloria essentiali, et debita ratione suorum meritorum. Itfec refert, quod arguit Suarez libro primo de oratione, cap. XT7, quod possumus gratias agere Deo pro gloria sanctorum, et desiderare eam, quam modo non habent:

ergo et petere. Hbc, il|quam, non refert, quia etiam possumus orare. Aliud est enim per orationem aliquid itinere, aliud de habita, vel obtenta gratias agere; et si militer desiderare posmirais ipsis gloriam, sicut et ipsi sibi desiderant, non tamen ut indigentibus ad id obtinendum nostris orationibus, et licet sancti pro se orent, vel pro aliis, non tamen decet illum statum, ut nos aliquid obtineamus pro ipsis.

V. De damnatis, dico secundo : Ilon debemus orare pro ipsis ad aliquod bonum obtinendum. Est communis omnium theolorum. Et ratio est; tum, quia cum damnatis non habemus charitatem, ut estendit S. Thomas 3-2, quaestione XXV, articul. ICI : et consequenter non possumus desiderare eis aliquod bonum, quod per orationes peti possit; tum, quia poena eorum est aeterna, neque in aliquo admittit misericordiam, ut diminui. possit, quia in inferno nulla est redemptio : esset autem nonnulla redemptio, si aliqua poseet esse in tormentis remissio. Itaque nullum genus poenae in damnatis est temporale, nisi sit aliqua vicissitudo poenarum, juxta illud Job j Ad nimium calorem transeat ab aouis nimium, ^em locum axponTt Hieronymus super caput ECIV Job his verbis : n Eorte in ipsa gehenna talis sensuum curciatus fiet illis, qui in ea toli quebuntur, ut nunc quasi ignem ardentem sentiant, uun minus ardoris incendium, et poenalis commutatio, nunc (79^) frigus sentientibus, nunc celos sit, ut quasi de loco ad locum transitum existiment." Et D. Thomas supra istum locum Job intelligit illa duo, scilicet nivem, et calorem de poenis inferni : Quia nulla, inquit, ibi erit tenperies, sed a summo frigore transitur ad summum calorem, et consequenter una poena, non remittet alteram." Et ita licet sifc commutatio in poenis, nulla tamen est relevatio, et ita orationes nostrae non possunt eos juvare.

VI; Statim vero occurrebant nlura facta sanctorum, qui videntur impetrasse damnatis, aut liberationem, aut poenae remissionem. Extat celebre factum D. Oregorii, qui ut refert. S. Ioarmis Dpjnagsms i& sermone de mortuis adjuvandis liberavit animam Trajani in inferno damnatam. Pro cu#us historiae veritate videri potest apologia Zianoli, et Durandi libro quarto revelaUoma-S. 3^y., »1. te-

fert etiam Idem Damascenus ibi, Calvari* am quamdam sacerdotis gentilis in inferno damnati dixisse S. Macario, tara se, quam alios damnatos juvari ejus orationibus. Item Prudentius carmine de novo lumine paschali, expressis verbis dicit, in die naschae cessare poenar damnatorum. Et D. Augustinus in enchiridio, cap. CKII, disputans contra eos, qui putabani finiri poenas inferni inquit, quod etsi existimant, quod cereis temporum intervallis eorum poenae mitigentur, tamen etiam intelligi potest manero in illic ira Dei, hoc esx., fesa damnatio.

VII. Caeteram S. Thomas in IV, dist. XLV, quaest. II, art. II, dicit esse praesumptuosam, et sanctorum dietis contraMam, et nulla auctoritate fultam, et iraationalem 6pinionem eorum, qui dicunt posse animas, vel poena3 damnatorum relevari, aut minui, quia recepta ultima, et finali retributione, non restat alia mutatio facienda in poenis, manente enim culpa non potest ordinari a divina justitia, nisi per poenam. Unde cum culpa aeterna sit, et nullo modo minuatur post hanc vitam in damnartis, impossibile est minui poenam, nisi mutetur ordo divinae justitiae, relinquendo aliquid inordinatum.

VIII. Unde illud factum D. Qregorii si verum fuit (multi enim id merito in dubium revocant, propterea quod Trajanus tamquam impurissimas notatur etiam ab auctoritus gentilibus} vel ad miraculum, et extraordinariam dispensationem Dei referendum est suspendentis poenas Trajani usque ad diem judicii, vel dicendum non fuissd simpliciter damnatum, sed longo tempore detentum, et precibus D. Oregorii resuscitatum, ut in hac vita consequeretur remissionem peccatorum. Sic S. Thomas ibi ad quintum. Similiter de illo sacerdote gentili li pospondet sanctus doctor ibi ad quartum, quod gadium, seu juvamen illud damnatorum non erat verum, sed phantasticum, scilicet ut mutuo se riderent, sicut daemones dicuntur gaudere de hoc quod homines tentando vincunt, quarum tamen -ooena nullatenus diminuitur. Diotum autem Prudentii accipiendum est per hpperbolem more poetico, vel intelligendum de his, qui sunt in purgatorio, qui multoties a sanctas matribus nomine dam-

INDIANA UNIVERSITY

naioiun oolont Intollifi, at S. -nonas
adv artit loco citato ad ecur-dun. id Ai-
-jtiotaxa dicitur ipeun non additere ni-
ti,-.atloces poenniu ia dnrmati, sed di-
care. quod dato hoc ijaod al'qualiter nl-
tl'arb.-ti: certis intervallie tenporun,
adhuc coacodi deteret, quod ip«a daraatlo
nciot in lXll», at aon fir.itur. ftjaa doc-
trina verlesina «et, neque illa coadtlo-
nalls aliquid ponit In ecne.

II. Ea Ms qui sunt in :«ur-atorlo,
(7?9)dlco tertio : licite,et «anete pro
eia potest orari, conclusio haec aon in-
dicet alia probatione euan quotidianae u-
sue ualTerealio Scclooiao, et sup oelta
doctrina catholica, quae porgatoriu oi-
nltlt, at natet er Ooacillo 5ridaatl.no
cessione XE7, la principio, «equitur «ri-
dendor rogaiadua ense pro hia, qui IM do-
ti nentur, unde dicitur II Kacchab. Enr,sin
ot salubris ont co/iltf.tio ->m Igfgjictln
«araro. etc. euctoritatu Ita hor-
rent haeretici, ut propter Illuc narent
Ilius Ilbrun «eee caanonian i sed hoc eot
deotruere Ipsan rojulina fidei, ot Idod
ron oportet lunorari : et ei quando patree
dlouit, post hanc vitea aillun posno pro
ollo oraro, intelligandun ngt quantus ad
rettieelonon peccati nortalls.

X. Cn peccatoribus Tlatoribus dico
quarto : Pro quocunque viatore, miantu»-
iibet elt obstinatus, et pravissimo peo-
cator orare vossun. Pro oicoxuacatio
taner. non porosus oratione publica, b«ie
toner, privata. Priaa iars oonetat ex Ip-
so ueu Ecclesiae, quae etlan pro panacia,
haereticis, ot Judaeis orat ih die parae-
cevee; «t ex alio etlan principio fidei,
cuod nullus est peoatun, quasvis gr«T«,
quod Jesltti non poeit In hae vita : or-
«0 etlan poeaaais apponere necia, ut ali-
cui dlsittotar : unus mtea ex praecipui
nattis eet oratio: ei cfilden ronloslo poc-
cater a 3oo expectanda oat, ot consequen-
ter ab eo potanda; ot ideo sine aliquo li-
cito ror.ot Pmlua orotlonen fleri oro om-
nibus honlnibUB I ad 5l>theun II. ot Ja-
cob. V I cMtt prg Ifltlaja. sL. flalrtuU^A-

E. Solun obetat huc resolutioni id
cuod dicitur lucae EI s foj j.lfaru.-H
lr, Solrltua eanctiui. aon rasltptnr

-afiMR

et I Joan. 7 :
nor, oro illo dico nt ro et fflil sed rei io-
tle pluribus e»x) vide:-l

poasunt In o&rlatro Torres hic artic.
VIII, dleout. I, nos sx doctrina S.
Thoaee 3-2, quae ». ET, artic. III,
ad quav. onne« expositlonon reducutur,
respondeuue per peccatus ad sertos, aut
poccatu irrenisuiMle, ool<jn duo pon-
es intelliei, eud id, quod aleplicitor
ot absoluto eet Irroiieelbils, et hoc
solun est peccata finalis Irsoent an-
tiaa, quod nonine peccati irraulalibi-
lis intollisit S. Auguetiue cenx»ne
E de verbis Donlni, quia wlua hoc
peccatus propter conjunctlonem sua ip-
sa daanatlone nor. «et rexd8aibile. et
oonsoquenter naao pro illo potest ora-
ro. -eque obetat replica nogisbri Tor-
ros, cula poccata cun quilue aliquis
decedit rix a nobis cognocunt-, Scri-
ptura outan loquitur do peccato «d aor-
ton, quod poaeuius ougno scaro, ut uo
illo non oraiGj sod tanen coaetat haec
peccata poeso aliquando cognosci, .ra<*-
sertin quano eunt publica. Undo in
asncillo.Braccaronsi, et rofortur in
capito Placuit SCII, cuaost. T, -rohi-
botur flori oblatio, et oratio pro hle.
qui so occidunt, et qui pro ouir sedo-
rlbue xorluntur Inpocnitoaton.

EI. 7el potest latelligi per pecco-
tan ad rorten, ot In SplriOir. «imetur,
nor. qulden oecattus absolute irrecti»-
sIMle, sed. dlfflcilllmn ad renitten-
«hjn. quia ex natura, ot apiece ouo ls>-
portat l'odinenftjr., «t reslatentlo
aotldnl Spiritus sancti. 3t ideo dici-
tur peccatus In Spiritu sanetun, quia
ponit obstoculun illis nedlls «t rlls,
quitos noe sovet S-iiritus sa.;ctus, si-
cut poccatua proesunptor.ls. de-tern-
ttonis, blasphemias, rtc, quae -. -ho-
rae citato loco articulo aoc-ndo nuno-
rat; ot tunc dicitur Irreniseibile,
aon absolute, sed nroptor dlfficulta-
ten, et sicut indi: ot nxtreordltmrnt
motione SpirithJB esnetl vincente (3C0)
illos resistentan, ita pro ille nen
potest rogare quis, quia ad ia..otran-
dun hanc effectua, aon quaelibet ora-
tio sufficit, sod quae a sanctoribus
Tlrls flat. Tideatur de hac dlaputr.ti-
o.:o Aobrosius lib. IV de 'Ooonitouta,
c^h. 7311 et IX.

Elii. Socuada para conclusionis pro-
batur, quia ecoxmniatio najor -irivat
corrair.loatlone In suffrj^lo aplrltua-
litue, ut conelat ex usu Sccloeia*. et

ex ipso jure in capite A nobis, et capite Sacris, de sententia excommunicationis, et in multis aliis textibus, qui habentur quaestione tertia et consequenter prohibetur illa oratio, quae talia suffragia applicat excommunicato ut membro Ecclesiae: in hoc enim differt communio sanctorum a communione ecclesiastica, quod communio sanctorum fundatur in charitate semper, nec pendet ex intentione applicantis, sed pertinet ad naturam, et consortium charitatis, et ad illam sequitur; communio vero ecclesiastica fundatur in applicatione Ecclesiae applicantis merita sua de congruo, ut satisfactiones, vel sacrificia pro membris suis. Et ideo excommunicatio non privat communione sanctoium, sed coifrone ecclesiastica, ut ait D. Thomas in IT, dist. XVIII, [^]laesti.II, art. I, quaestiunc. I ad secundum. Er quo fit, quod solum prohibetur illa oratio, quae applicat talia suffragia, et haec dicitur oratio publica, hoc est, quam facit aliquis ut minister publicus Ecclesiae; per hanc enim solum applicantur suffragia Ecclesiae i oratio autem privata, id est, quae procedit ab illo non ut a ministro non est prohibita ab Ecclesia : et ideo licet hoc modo orare pro excommunicato. Quare in missa si quis non ut minister, sed intentione privata oret Deum pro excommunicato etiam non tolerato, non peccat : quod verum est, non solum de illis partibus missae, in quibus secreto oratur, ut in memento, nam etiam tunc sacerdos se habet, ut minister, sed etiam de aliis, quia tam in his, quam in illis potest habere intentionem privatae personae. Et oratio non dicitur publica, aut privata ex eo, quod submisce, aut claxa voce fiat, sed ex ipsa intentione, licet magis a doctoribus explicetur id fieri iñ memento, de quo videatur ftiarez cum Navarro tomo T, III p. dlsp. IX, sect.- T, num.YI

XIV. Adhuc ait Sorres artic. VII, disp. I, num. XIII, cum Havarro, non esse iflrprobabile, quod sacerdos pauper ad sui sustentationem poterit accipere dtipendium ab excommunicato tolerato, et pro eo offerre missam, eo quod Concilium Oonstantiense in favorem fidolium concessit, ut possit communicare in spiritualibus cum quocumque excommunicato etiam publico, dummodo non sit nominatim excommunicatus, aut manifestus[^])ercursor clerici : tunc autgⁱ i[^]acerde s i;a am suum con>unicat cum tali excoMnnfc&ato offerendo

pro illo missam, scilicet ut sustentetur.

XV. Sed mihi non videtur hoc satis tutum, quia Concilium solum concedit fidelibus, ut ipsi possint in divinis communicare cum excommunicatis, non autem ut ipsa divina, seu suffragia possint active commulcare et apiicare excommunicatis, quia expresse vult Cncilium, ne ipsi e::communicati in aliquo r&levantur, aut eis illa constitutio suffragetur ; ergo non vult, quod avyolic©mus illis suffragia Ecclesiae, ouia hoc esset concedere favorem excominuiicatis, sed ut nos in faciendis rebus divinis -propter ipsorum communicationem non abstineamus, quod tamen negat res ectu non toleratorum, alias propter suste>tationem ministri possent toleratis praeberi indulgentiae, et sacramenta, "(801) Quapropter minister, aut quilibet fidelis poterit in favorem suum uti communicatione cum tali excommunicato, et in universum quaecumque prohibitio facta ipsis fidelibus, quantum ad consortium excommmicatis toleratirsublata est, et ideo possunt sepelire talem excommunlcatum, quia prohibitio sepeliendi non fit ipsi mortuo, sed vivis { at vero dare excommunicato suffrggia Ecclesiae, aut indulgentias, aut suffragia missae hoc Ecclesia non concessit, quia per excommunicationem manet subiectum incapax recipiendi ea suffragia, et consequenter frustra, et male applicabit ea sacerdos, etiam propter sui sustentationem, quia propter sustentationem ministri non redditur subjectum capax,

XVI. De praescitis, et reprobis dico quinto : Si alicui fieret infallibilis, et absoluta revelatio de reptiobatione alicujus, non posset pro ejUB salute orare oratione absoluta. Et idem dicendum est de quacumque re circa quam reveletur.alicui absolutum, et efficax decretum Dei, tunc enim non licet oppositum petere oratione absoluta, ret intendente consecutionem ejus. Dico si fiat absoluta revelatio, quia si alicui tlett^t fevelatio quasi comminationis 40 «np condemnatione, adhuc posset sperare, et conari ad illam effugiendam, Dundamentum est, quia posita tali revelatione absql[^]ta aon potest prehendi ut possibile contrarium ejus quod revelatur, quia certo Constat de ejus imoos-

sibilitate : ergo neque potest desiderari ut obtinendum, atque adeo neque petitione, absoluta, et intendete consecutionem; sed solum poterit quodam simplici affectu vel conditionato desiderari, aut peti, eo modo, quo Christus Dominus natus a Patre, ut si fieri nosset transiret ab eo calix, quod non absolute oratione, sed conditionata dixit, neque explicando absolutam voluntatem suam, sed affectum inferiorem, ut exacte docuit D. Thomas, iii p. quaestione XH, artic. IV ad primum et hoc insinuat in hoc articulo septimo ad secundum dicens, quod quia non distinguimus reprobos a praedestinatiis, ideo pro omnibus debemus orare, significans in hoc, quod si distingueremus, non deberemus uero omnibus orare. Ut eadem ratione ille, cui fieret absoluta revelatio de sua reprobatione, non posset illam sperare, quia spes est de possibili existimato, et apprehenso ut possibile : facta autem tali revelatione non poteat practice apprehendi ut possibile ad assequendum, et consequenter neque intendi ejus assecutio. Unde quo ulterius sequitur non posse nos orare, neque sperare saltem omnium hominum collective, quia certo nobis constat, totam collectionem hominum non esse salvandam.

XVII. Dices ; Non tenemur conformare voluntatem nostram cum decreto, et voluntate Dei efficaci, sed cum voluntate antecedenti, ut supra diximus, et ex D. Thomas 1-2, quaestione XIX, artic. X constat non teneri nos semper conformare voluntatem nostram cum divina in voluto materialiter : ergo possumus orare in tali casu pro reprobo, eo quod Deus voluntate antecedente non reprobatur illum, sed efficaci : secundo, quia si Deus revelaret alicui esse reprobandum propter peccatum desperationis, adhuc teneretur sperare, alias non peccaret desperando si non teneretur, et consequenter non reprobaretur. Si similiter, si revelaret esse reprobandum propter peccatum non orandi, et petendi suam salutem, tunc teneretur illam tenere : ergo deficit doctrina data : denique, quid iste homo, cui nota est sua reprobatio, vel cui revelatur (302) certe peccatum futurum, sicut Christus Dominus dixit Petro, adhuc tenetur non peccare, alias si non teneretur, non peccaret, et consequenter neque damnaretur : ergo tenetur sperare, et alio modo orare auxilia eum naturaliter, ut non peccet :

ergo etiam ut salvetur, quia gratia et non peccare dicit ordinem intrinsecum ad assecutionem salutis.. ,

XVIII. Respondetur nos non teneri conformare semper voluntatem nostram a voluto materiali divinae voluntati, hoc est cum materia voluta, si secundum se consideretur, ut non possumus velle materialia, quae Deus permittit ; bene tamen sub illo modo, quo procedit aliquid a voluntate divina, ut supra etiam diximus; nec debemus regulari per voluntatem efficacem secundum quod est in re, et ignota nobis in particulari; oene tamen secundum voluntatem, efficerem in particulari nobis revolata. Aliud est enim voluntas Dei efficax, prout est in re solum cognita a nobis in communi, et ignorata in particulari, sicut modo videmus in communi aliquos esse reprobos efficaciter, nescimus tamen de isto, aut de illo in particulari, et ideo non possumus uti tali voluntate tamquam regula, cui in particulari conformetur, Aliud est voluntas efficax in particulari revelata nobis, cui necessario debemus conformari, non intendendo contrarium, quia redditur practice impossibile. Quia ergo modo non cognoscimus in particulari efficacia decreta Dei, cognoscimus autem in particulari voluntatem antecedentem, seu voluntatem signi, qua revelavit nobis velle omnes homines salvos fieri, ideo modo regulamur per hanc voluntatem, non per efficacem,

XIX. Ad secundum dicitur, quod desperation sumitur tripliciter. Uno modo pure negative pro sola non elicientia actus spei : alio modo privative pro omissione actus sperandi, quando quis debet : tertio modo positive contrarie pro actu, desperationis. Si primo modo non est peccatum, sed secundo, et tertio. Si ergo fiat alicui revelatio, quod propter omissionem sperandi damnabitur, talis revelatio est implicatoria, quia posita illa revelatione, non remanet illa ommissio privativa, et peccaminosa, si quidem tunc non potest sperare. Et ita non stat fieri revelationem absolute de condemnatione alicujus propter omissionem sperandi, sed tantum comminatorie. Si autem reveletur alicui, quod damnabitur propter desperationem positivam tertio modo accipiente, adhuc tenebitur non desperare : non tamen tenebitur spe-

rare, nec poterit. Aliud enim est non sperare aliud desperare; primum sine peccato fieri potest, sed non secundum, et in illo casu tollitur potestas sperandi propter impossibilitatem objecti, non tamen redditur licitum desperare, quia hoc est intrinsece malum; semper est enim injuriosum misericordiae divinae recedere ab illa, quasi non possit aalvare, quod est ei diffidere. Et idem dicendum est de oratione, quod in casu posito esset implicatio revelare alicui reprobationem absolute propter dolam omissionem orandi, et petendi salutem, quia facta tali revelatione, talis ommissio non esset peccatum. Videatur Bagnez 2-2, quaest. SCII, art. I, dub. III ad secundum; et magister ^onres hic art. VII, disp. II, rtum. XI.

XX. Ad tertium respondetur, quod ille, cui revelata est sua reprobatio, non potest illam sperare, potest tamen et tenetur vitare peccata, et sperare, ac petere auxilium ad illa vitanda, quia hoc remanet illi simpliciter possibile, licet autem gratia, (S03) et vitatio peccati de se ordinentur ad gloriam, tamen quia respectu istius non sunt efficaciter ad gloriam consequendam ordinata, ideo non potest eam intendere ut assequendam, unde nec ipsa auxilia potest sperare per virtutem spei, quia non possunt ista media sperari tunc, ut intendentia assecutionem beatitudinis, quod requiritur ad virtutem spei. Si autem alicui reveletur peccatum suum faciendum, absolute non potest sperare, aut petere auxilium Dei efficax ad evadendum illud, tenetur tamen ex auxilio sufficiens facere quod in se est ad vitandum peccatum, quia auxilium sufficiens datur ad posse; et ita si peccaverit, ex culpa sua peccat, quia habuit auxilium sufficiens, et consequenter potentiam ad vitandum; non tamen potest sperare ut de facto vivat. Bt ita hic casus quasi implicationem, et perplexitatem moralem inducit. Petro autem non revelavit Christus absolute, quod sum negaret, sed

ipse accepit Christi revelationem comminatorie, nec intellexit illam, ut absolutam ut eapres. o inquit S. Thomas in II, 'quaest. I, dist. IV, art. II ad primum.

De inimicis dico ultimo, licitum esse pro illis orare, et in comnuhi, et in particulari, non tamen tenetur semper et in particulari orare pro inimicis. Prima pars patet Matthaei V; Qr rftte •oro nersequentibus vos; secunda vero pars deducitur optime a D. Thoma ex ipso praecepto charitatis, et explicatur a Cajetano supra quaest. 23V, art. VIII et IX. In summa tenetur homo de necessitate praecepti respectu inimicorum ad ista sex. Primo, non habere odium ad inimicum; secundo, non excludere sum a communibus beneficiis, et orationibus, ut si oremus pro aliqua communitate in qua hfcbeo inimicos, non possumus illos excludere a tali oratione; tertio, ut positive, et contrarie non excludam illos a particularibus orationibus, ut si petam aliquod bonum pro amico, non possum positive petere contrarium pro inimico; hoc enim proveniet ex malo affectu ad ipsum; quarto, tenemur habere praeparationem animi ad incurrendum inimico in casu necessitatis; quinto, in ipso casu necessitatis genemur ei succurrere, vel orando pro illo in particulari, si indiguerit oratione, 'fel aliud beneficium ei praestando; sexto, ut si sequatur scandalum ex eo, quod particularia signa dilectionis non exhibeantur inimico, tenemur ea exhibere signa, aut in particulari ei loqui ad evitandum scandalum. Scetra hos casus, et remoto odio, et scandalo, non tenetur aliquis loqui specialiter inimico, ent specialia signa dilectionis ei exhibere, vel in particulari uro ed orare, nec propterea est dsncgw.c.a alicui absolutio, ut notavit Cajotaxus citatus. Videri potest magister Torres hic, et Suarez libro primo de oratione, capite XVI.

ARIICUHJS VII.

Utrum convenient
orationis Dominicae

etitione

I. Conclusio est affirmativa : quia vero non occurrit hic specialis difficultas circa textum S. Thomae omittimus hunc articulum. Qui voluerit ejus materiam adlongam percipere, ex modernis legat magistrum Torres hic, et Suarez lib. III de oratione, cap. VIII; Azorium tom. I de institutionibus moralibus, lib. IX, cap. XXXVII. Sb: antiquis plures citat Torres hic; inter alios videri poterunt Opprianus in expositione orationis Dominicae, et omnium pulcherrime S. Thomas opusculo septimo. De (Go4)oratione vero angelica agit sanctus doctor opusculo octavo. Possumus autem tractare de illa formula orandi, quae ex utraque ista oratione componitur, et vocatur rosarium, de quo agit Suarez citato loco, capite nono. Oaeterum quae ad theologiam difficultatem pertinent circa hanc orationem in tractatu de oratione vocali melius eredi-

tamquam pium, et probabile illud incepisse a 3. P. r. Dominico, licet alii dicant (inquit ipse) multo ante incepisse, et temporibus 3edae fuisse antiquam consuetudinem; imo ad tempora Apostolorum illa quidam referunt, sed nunc inquit Suarez sufficit nobis commemorare, quod Pius V, in bulla quadam dicit inventum haec a Spiritu sancto fuisse. • Sed miror cum integra verba non retulerit e: balla pontificis quando refert opinionem de inventione rosarii; dicit enim Pius, quod : " Spiritu sancto, ut pie creditur afflatus 3. Dominicus P. 2T. modum hunc orandi excogitavit," ac perinde si a Spiritu sancto, ut a principali auctore inventum dicit pontifex, non privemus laudem eum, quem tamquam ministrum hujus formulae orandi Spiritus sanctus elegit, id est, beatissimum ? i". Dominicum, ut ille pontifex dicit,

II. Solum hic adverte, quod agens ibi niarez de antiquitate rocarii refert

ARTICULUS VIII.

Quid sit personis conveniat ori

I. In his articulis exedito tractatu de materia, pro qua possumus orare agit S. Thomas de personis, quae poscunt orare, et ideo in articulo decimo dicitur hoc esse oronrium creaturae rationalis, et per I7. creaturae excluditur Persona divina, quia non potest habere superiorem, a quo aliquid accipiat. St ita recte S. Thomas hic intelligit id quod dicitur ad Romanos VIII i Spiritus -postulat oro nobis, etc. id est, postulare nos facit, per ly vero rationalis excluduntur omnia non intellectiva, quae proprie non possunt orare, sicut neque ordinare. Si quando vero, in Scriptura bruta dicuntur petere, intelligitur metaphorice pro natural instinctu, ut hic explicat D. Thomas in articulo Indecimo et supponenda est doctrina, quam supra in articulo quarto late tradidimus contra haereticos ostendendo, quod sancti orent pro nobis et hoc est, quod praecipue dicebat Vigilantius, scilicet mortui non orare pro nobis, quod D. Hieronymus in libro contra Vigilantium improbat. Distinguendus est autem triplex status sanctorum post hanc vitam. Quidam enim sunt beati; quidam fuerunt extra beatitudinem, et extra poenas, ut patres in limbo; quidam vero in purgatorio. De damnatis autem certum est non orare eos oratione religiosa, quidquid sit an diabolus possit aliquid petere a Deo sicut petivit ut extenderet manum in Job, et Lucae XVI dives ex inferno orabat.

II. De beatis ergo solum duo sunt advertenda : primum pro quibus orent, secundum quomodo orent. Quoad primum orant beati non solum pro nobis, sed etiam pro se ipsis, non quidem quoad gloriam essentialem animae, sed quoad accidentalem tam corporis sui, quam exaltationis sui nominis, de quo S. Thomas hic ad primum, St colligitur ex Apocalyp. VI, ubi martyres sub throno Dei dicuntur clamare pro vindicta sui sanguinis, etc. Quoad secundum, modus orationis potest attendi quoad multa; scilicet quod orent mentaliter, aut vocaliter; quod orant formaliter per actum intellectuale (305) aut virtutiter solum haereticum, aut

etiam offerendo preces nostras, vel repraesentando merita sua - quod orent merendo, vel non merendo; sciendo futurum eventum, vel non sciendo; absolute, vel conditionate. Ut omnes isti nodi non repugnant beatis propter meritum, quia sancti non sunt in statu merendi in patria» S. Bt vero dubium in duobus. Primo, an orent aliquando neediendo eventum futurum : et secundo, quid sit offerre, et repraesentare preces nostras Deo.

III. Resolutio in istis est, quod beati utroque modo possunt orare, scilicet cognoscendo futurum eventum, eej. nesciendo. Primum patet in Christo Domino, qui multa hic petivit, et modo interprecatur pro nobis in coelo, qui «tamen cognoscit omnes eventus futuros : secundum colligitur exemplo nugnae, quae fuit inter Angelos Daniel a, circa liberationem populi Judaici, quae ut docet D. Thomas i part. quaest CKIII, artic. VIII, processit ex nescientia divinae voluntatis circa illud negotium, unde cum uterque Angelus contraria existimaret, restituitur sibi dicuntur : unde si tunc peterent aliquid circa talem liberationem, peterent nesciendo eventum futurum, sed quia in omnibus conformantur divinae voluntati, nec possunt in aliquo beati errare aut exponere se periculo errandi, ideo si in tali casu orent, conditionate orabunt, si ita fuerit voluntas Dei. Caeterum, quia clare non constat in illo loco Angelos orasse etiam conditiorale, quia non pugnabant orationibus, ideo recte omnino certum est orare sanctos, quando sibi non constat de eventu : non tamen videtur omnino re-ugnare ctatui brttifico, quod aliqua circa nos nesciant, et pro illis conditionate orent. Ita teneat S. Hiarez lib. I de oratione, cap. XI, nec omnino dissentit magister Torres hic iiso. II, conclusione prima»

17. Circa secundum, scilicet offerre, seu repraesentare preces nostras Deo, dico non esse idem quod orare, formaliter loquendo : nec solum exhibere illas, ut Deus cogit eas, sed exhibere ut eas approbetur et saepe procedant

a nobis orationes minus purae, et dignae conspectui divino propter interfectionem orantis, sancti sua intercessione quasi oas excusant, et valorem ei³ tribuunt, suscipiendo ipsarum patrociniun, aut applicando merita sua, ut sic Deo placeant, et approbentur.

7. De sanctis, qui fuerunt in limbo .jam supra articulo quarto diximus eo aliquando, saltem in generali, orasse pro necessitatibus vivorum, ut constat ex secundo Macchabaeorum ultimo. In particulari autem non orabant ordinarie pro illis, quia ex vi talis status non poterant eas in particulari cognoscere, sed solum &" dispensatione Dei.

71. De animabus vero purgatorii Suarez loco citato, numer. XV Tet XVII, ut probabile censet, quod orent pro nobis⁶ saltem in generali, scilicet orando pro 'oenefactoribus suis, quicumque sint. Stondo tamen in doctrina D. Thomae hic 3olutiono ad tertium, existimo ut certum, ea³ non orare pro necer sitatibus hostris in particulari, quantum est ex vi status sui, quia ex vi illius non possunt eas cognoscere, nisi aliud fiat ex Sei dispensatione. Secundo, ex ratione D. Thomae, scilicet, quia sunt nobis inferiores quantum ad poenas, existimo non von-

venire illi statui, ut orant pro no oie quasi offerendo Deo preces nostras, et dejuvando et dando eis valorem, et patrociniun, sicut faciunt beati, quae sunt in statu patiendi, et quasi incarceratione indigentes nostris suffragiis, unde non convenit ipsis orare, quasi orando pro aliis, et intercedendo. (Tertio, dico quod si intelligatur animas illas pro se petere, sicut pauperes petunt eleemos[^]TEaa, et quia indigent juvari a nobis, quod petant a Deo, ut nobis³ tribuat che*ritatem ad orandum, et satisfaciendun pro illis, et talibus 'oonefactori'nfe dignetur retribuere, sic 'orobabilispicum est eas orare Deum, sicut multotiec" constat oas petiisse a senetis'suffragia. @i enim ut lsgimzs Lucae 271 divos damnatus petebat refrigerari linguam suam et quod mitteretur Lasarus ad fratres suos viventes, cur non licebit nanimabus purgatorii petere refrigerium tormentorum? Bt ut nobis concedat Deus charitatem, et ea, quae requiruntur, ut fructuose oresns pro illis, quod est petere nobis bona spiritualia, "idem sentit Torres hic disputatione quinta,

DISKJTATIO XXII.

DE QJJIDDITATE ET SUBSTANTIA OEEICII DI7DTI.

I. In ultimis articulis hujus quies-
tionis incipit tractare S. Thomas de orar-
tione vocali, et conditionibus ad eam re-
quisitis, et quia de oratione vocali, aat
mentali, quatenus est in praecepto quasi
naturali, aut Juris divini, egimus supra
articulo tertio de illa quatenus perti-
net ad qcclesiasticum praeceptum, et in-
venitur in horis canonicis, agendum no-
his est, ut sic tota materia de oratione,
ac de religione, et de ejus interioribus
actionis concludatur; et quia D. Thomas
articulo duodecimo oraionem vocalem di-
visit in publicam et privatam, & utraque
quatenus ex praecepto Ecclesiae debet fi-
eri agemus. Ut ergo materiam hanc pertrar-
otare possimis ordine debito, primo age-
nus de 'ipsa substantia, et quidditate
hujus orationis, quae dicitur divinum of-
ficium j secundo, de personis, quibus com-
•petit eam in ecclesiis recitare : tertio,
de ejus obligatione : quarto; de causis
excusantibus : quinto, de modo, et con-
ditionibus ad eam recitandam requisitis,
et denique de publica, et solemnī recitar-
tione, qualis est, quae fit in choro, et
de obligatione ad illam.

II. ttilta hic doctores tractant, quae
potius historiam videntur concernere,
quam difficultatem aliquam theologicam,
a quibus nos hbstinere debemus, ne tea-
pus difficultatibus espediendis conces-
sum, longioribus historiis teramus. Igi-
t ur in hoc termino complexo horae cano-
nicae duo involvuntur, quae jam ex accep-
tatione, et usu Ecclesiae ad unam rem si-
gnificandam usumantur; quia enim ex an-
tiquissimo usu 2*cclesiae, ut mox osten-
demis, per certas partes, et temnora di-
ei solet Ecclesia certas ac determinatas
preces offerre Deo, ideo tales orationes,
seu preces, quia certam, ac determinatam
regula» Bcclefl1^f^yrit, e^oculeae di-

cuntur, et canon enim Oraqce ide;; est
quod regula : quia vero certis diei tem-
poribus, seu horis recitari .debent, aut
quia certis diei horis correpor.dere
dehent, vel illas re?raesolitare, ideo
preces horariae, seu horae dicnr.tur.
Iktenso autem vocabulo, omne illud of-
ficium, quod pertinet ad laudem divinam
in Ecclesia recitandam, vel quod aliquo
j^do ad ministros Ecclesiae spectat, *
et ad quod (807) tales ministri obligan-
tur, secundum aliquam regulam deterui-
natam ah Ecclesia,' canonicum ofiicium,
vel canonicae preces dici possunt, si-
id ad ouod tenetur oensionarius
^gt bullam Pii V, in locis ubi recep-
ta est, dici potest canonicum officium,
SQu preces, quia ex mandato Ecclesiae
teneiair pensionarius certam, ac detor-
minatam formam orandi recitare, ocili-
cet officium parvum B. 7. Mariae. Et
similiter ipsum officium missae, et li-
taniae, aliaequo preces, quae juxta cer-
tam, et determinatam formam Ecclesiae
certis et temporibus dicuntur dici eti-
am possunt preces canonica^, et nomine
officii divini, seu officii canonici
comprehendi. Usus tamen jam obtinuit,
vel solum dicantur horae canonicae, o-
rationes illae, quae a matutino usque
ad completorium includuntur. Haec de
nomine*.

III. De quidditate autem, et substan-
tia hujus orationis, quia cum uniuscu-
jusque rei substantia, et quidditas,
praesertim si physice consideretur,
constat ex materia, et forma, ideo ad
viderdum hujus orationis quidditatem
et naturam, solum or>ortet videre quid
8it ejus materia, et quid sit forma,
ut quia res ista est aliquid pendens
^ Ecclesiae ijisi^to, et quasi arte-
ideo forma

hujus orationis debet esse, vel modus, vel ordo aliquis, seu significatio, aut dispositio aliqua orationum, qua ordinante, et debite aliqua recitentur ad laudandum, et orandum Deum.

IV. Circa materiam ergo, ex qua istae orationes ecclesiasticae debent componi fuerunt haeretici, qui rejiciebant ea, quae non erant de Scripturis canonicis, ut hymnos, aut cantica a piis viris composita, quam haeresim Suarez libro IV de oratione, cap. II dicit tenuisse Paulum Samosatenum, ut refert Eusebius. Quidam etiam, superius nomine, de hoc errore notantur in Concilio Toletano IV, cap. XII. Et videtur favere istis haereticis duplex canon. Primum est ex Concilio Lateranico cap. LIX, et ultimo illius Concilii, ubi sic habetur : Non oportet ab idiotis psalmos compositos, et vulgares in ecclesiis dici, neque libros, qui sunt extra canones legi, nisi solus canonicos novi vel veteris testamenti. Secundus est ex Concilio Bracharense I, cap. 30, ubi dicitur : Extra psalmos veteris testamenti nihil poetice compositum in Ecclesia psallatur : * ubi videntur omnes excludi hymni, et quidquid metrice canitur in officio divino.

V. Satis quoque hoc videtur persuadere, quia materia, ex qua fit officium canonicum, talis debet esse ut careat omni errore, cum publice in ecclesia legendum proponatur, imo ex illo soleat duci argumentum irrefragabile ad aliquid probandum, eo quod sic Ecclesia canit, aut legit : ergo irrationabiliter sumitur haec materia aliunde, quam ex canonicis Scripturis, historiae enim humanae, aut hujusmodi aliquando erroribus non vacant, et per hoc plerumque indigent emendatione. Deinde etiam videtur ex hoc prolongari ipsa oratio multorum verborum repetitione, et concinnatione, contra id quod dicit Christus Dominus Matth. VI In oratione nolite multum loqui et Ecclesiast. VII : Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum. et ne iteres verbum in oratione tua, Atque ita videtur hic habere locum argumenti secundi D. Thomae in articulo duodecimo, scilicet, quod ex multitudine verborum tollitur attentio, et distrahitur mens a divina contemplatione, quod frequentissime accedit recitantibus horas propter earum longam prolixitatem.

VI. Nihilominus ne confundamus quaestiones, aliud est loqui de multitudine eorum, quae in divino officio recitantur, aliud de qualitate materiae, an scilicet solum admitti possit ad componendum officium canonicum id, quod habetur in canonicis Scripturis, vel alia, quae componuntur ab ecclesiasticis doctoribus, possunt admitti; hoc enim secundum dicere, quod sit illicitum, insolens error est, cum sit contra universalem Ecclesiae consuetudinem, de qua, ut dicit Augustinus epistola CXVIII, capite V, disputare quid ita faciendum sit, insolentissimae insaniae est. Itaque ergo in confirmationem, et rationem hujus dicti sufficiat definitio, et decretum Concilii Toletani IV citati, ubi sic ait : Quidam specialiter reprobant hymnos, quos Hilarius, et Ambrosius ediderunt, pro eo quod de Scripturis sanctorum canonum, vel apostolica traditione non existunt, respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum, quem in fine omnium psalmorum dicimus : Gloria, et honor Patri, etc. similiter et totum illud, quod sequitur post angelicum hymnum Gloria in Excelsis Deo, etc. quod tamen ecclesiastici doctores composuerunt : ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sacrarum Scripturarum libris non inveniuntur. Componuntur missae, sive preces, vel orationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ex quibus, cum nulla decantentur in ecclesia, vacant omnia officia ecclesiastica; admonet animam fieri, atque hortatur. Apostolus ad Aimotheum dicens : Obsecro igitur, primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones, etc. excommunicatione ergo plectendi sunt, qui hymnos rejicere fuerunt ausi, Hucusque Concilium, ubi triplicem rationem hujus rei insinuat. Primam, ab inconvenienti, quia alias recitanda sunt etiam illa, quae ab antiquo tempore erant in Ecclesia recepta, scilicet. Gloria Patri, et hymnus angelicus. secundam ex eo, quod officia ecclesiastica vacarent, id est, si ne aliqua solemnitate celebrarentur, si non possent cantari, aut recitari ea, quae ad Ecclesiae ornatum, et officiorum ecclesiae constituit : cum enim haec officia sunt orationes publicae non solum debent habere id, quod ad orationem pertinet, sed etiam id, quod ad sollemnitatem, et publicitatem : tertiam, quia habet

bent originem ab Apostolo praecipiente fieri orationes, postulationes, obsecrationes, etc.

VII. Ad objectiones respondetur. Ad primam. Quarez loco citato, numero XXIII respondet ex cardinali Baronio in appendice, tom. IV, illum Canonem Laodicenum editum esse occasione abusus, quem ille haereticus inducere conabatur, idque tunc fuisse expediens in illa provincia propter haereticorum turbationem : secundo, dicit illum canonem a provinciali concilio editum nunquam ab universali Ecclesia receptum fuisse. Neque obstat, quod Eriodus Laodicea recepta sit in canone secundo sextae Synodi generalis, ut habetur in capite Quoniam, dist. XVI, nam canones illi, qui attribuntur sextae synodo in Trullo celebrata tamquam spurii rejiciuntur, ut multis probat Baronius anno Christi 692, et idem sentit magister Bagniez 2, quaest. I, art. X, dubio quinto.

VIII. Tertio, dici solet et forte magis ad nentem Concilii, quod non prohibet absolute legi libros, qui sunt extra canonem, sed prohibet eos legi ut canonicos, et in auctoritatem recipi, sic enim subdit § * Quia autem oporteat legi, et in auctoritatem recipi haec sunt, etc.* Et numerat ibi libros sacrae Scripturae, quos ut canonicos modo habemus; solum ergo voluit Concilium determinare, qui libri essent in Ecclesia legendi, et habendi ut canonici, (809) et qui non debent legi recipiendo eos in auctoritate. Similiter prohibet psalmos vulgares in ecclesia ab idiotis dici, intelligendo per psalmos vulgares eos, qui aliquid profani habent, et apud vulgares homines venduntur, tales enim non decet in ecclesia recitare; vel certe prohibuit non computari in psalmos, qui non sint de libro canonico psalmorum; sicut neque modo alios quos admittit Ecclesia. Et in hoc sensu etiam debet intelligi decretum Concilii Bracharense, quod non prohibet absolute, ne aliquid poetice compositum recitetur, sed ne psallatur, hoc est, numero psalmorum admisceatur : intendebat enim Concilium ne privatae consuetudines introducerentur, quibus variaretur ordo psallendi, admittendo alios psalmos, quam qui sunt in veteri testamento, quod insinuat idem Concilium capite XIX, et refertur in capite Placuit, 1

quod, atque idem psallendi ordo in officiis teneatur, et non diverse, ac private, neque monasteriorum consuetudines cum ecclesiastica regula sint permixtae.

IX. Denique suspicor aliquos psalmos a Priacilliano fuisse conatos, vel a Dictinio, quorum errores latissime damnat illud Concilium, et hos praecipue voluisse rejicere nam in capite XVII, multa scripsisse hos haereticos sub nomine patriarcharum, prophetarum, et Apostolorum narrat, et damnat Concilium; hymni autem seu lectiones, etiam si ex libris canonicis non essent, semper ab Ecclesia sunt recepti; habenas enim summae antiquitatis hymnos, quos S. Damsius de divinis nominibus, capite III, lectione prima apud E. Thomam, commemorat composuisse S. Hieronymum in morte et exequiis Beatissimae Virginis Deiparae. In Concilio etiam Carthaginensi III, capite XLVII : " Liceat, inquit, legi passiones martyrum cum anniversarii dies eorum celebrantur;* et in capite Sancta Romana, dist. XV, Gelasius I, ante annos mille et centum, in officio coenae Romani, et dierum sequentium ponit lectiones ex 3. Augustino. Escent denique hymni ab Hilario, et Ambrosio compositi, quos Concilium Aletanum citatum jubet recipi, et usque hodie in Ecclesia leguntur.

X. Ad primam rationem respondetur non requiri quod ea, quae in officio divino recitantur, quantum ad omnes partes sint auctoritas infallibilis, neque ex illis deducitur argumentum infallibile ex eo praecise, quod habentur in officio divino. Ut autem explicemus quem gradum certitudinis habeant, et quomodo ex illis possit deduci argumentum (quod vix ab auctoribus attingitur) est advertendum, quod approbatio pontificis, aut Ecclesiae non semper facit infallibilem certitudinem, nisi tantum in his, in quibus habet adjunctam assistentiam Spiritus sancti ne erret, sicut in definiendo ea, quae ad fidem spectant, aut in canonizatione sanctorum, in quibus praeter humanam diligentiam, quae adhibetur in disputationibus, et probationibus, habet pontifex assistentiam Spiritus sancti, ut in eis determinandis non erret : in approbando autem aut permittendo aliquod officium, aut etiam in componendo, non

* Unas, in-

utitur pontifex assistentia infallibili

Spiritus sancti. Unde saepe contingit, quod officia alias approbata mutantur, aut emendentur, unde non habent infallibilem veritatem, verbi gratia, licet a Gregorio XIII «pprobatum sit mart^rrologium Romanum, tamen in his, quae habet de antiquis a creatione mundi usque ad Christum non habet firmam certitudinem, imiliter officium, quod fuit approbatum a Sixto IV, in extrajuganti Cum-prae excelsa, pro (SIO) conceptione 3. non fuit admissum a Pio V in reformatione breviarii. Et quotidie videmus aliquid in illis reformari, et mutari, quod argumentum est ea solum approbari ab Ecclesia, et pontifice ut probabilia, non ut certa, et quo colligimus, quod talis approbatio pontificis, et Ecclesiae non praebet maiorem fidem istis rebus quam approbatio, qua Ecclesia approbat in generali doctrinam alicujus sancti, aut, doctoris, sicut approbantur opera Eusebii, et aliorum doctorum in capite Concilii Romana, dist. XV, quae approbatio licet addat magnam probabilitatem, et auctoritatem eorum doctrinae, non tamen infallibilitatem ut sentiunt communiter doctores. St videri potest in Oastro lib. I adversus haereses, capite VII, et Oeno, Lib. VII de locis, cap. III.

XI. Et hoc est loquendo in generali de his, quae recitantur in officio divino ex eo praecise, quod ibi habentur ex approbatione Ecclesiae. In particulari autem, et ex aliis circumstantiis possunt habere maiorem certitudinem, ut si in illis involvatur aliquid pertinens ad sacram Scripturam, vel ad aliquam traditionem Ecclesiae, vel quia proponit aliquid ac pietatem, et ad imitationem pertinens. Et ideo distinguendum est in officio divino, quod aliud est posse nos recitare, et loqui eo modo, quo Ecclesia loquitur in officio a se approbato; ad hoc enim sine dubio magnam habet auctoritatem approbatio Ecclesiae, ita quod licet orare, et loqui, sicut Ecclesia approbat in officio, et qui oppositum diceret esset plusquam temerarius negans probabilitatem ab Ecclesia approbatam, aliud est, quod omnia, quae ibi leguntur ex eo praecise, quod legatur in officio divino, habeant firmiorem veritatem, et in hoc dicimus, non importare plus certitudinis, quam alicujus auctoris approbati ab Ecclesia, nisi aliquid sacrae Scripturae, aut traditiones

vela pos-

tolicae Importent. Ecclesia enim legit sermones sanctorum, et gesta martyrum, quae ex eo, quod ibi legantur non habent maiorem certitudinem, quam si alia continentur ex libro illius sancti. Diligentia autem, et approbatio Ecclesiae licet addat ei auctoritatem, et probabilitatem, non tamen indubitatam certitudinem; nec amplius requiritur ad divinum officium. De quo videatur Suarez lib. IV de oratione cap. II, num. XXII, et cano lih. XI, cap. V ad argumentum XIII.

XII. Ad secundam rationem respondetur, quod ut D. Augustinus dicit epistola CE3X, et refert S. Thomas art. XIV ad primum, aliud est in oratione sermo multus, aliud diuturnus affectus, item et ipse Dominus prolixius oravit Lucae XXII. Et ita concludit D. Augustinus: « Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio. » Hic qua distinctione colligimus, quod multum orare vocaliter, quando id ordinatur ad laudem Dei, et excitationem affectus in Deum, non prohibetur a Christo Domino; sed solum multum loqui in oratione, quantum ad loquacitatem, ut quasi ponendo fiduciam in multitudine locutionis: et praesertim, quia hoc genus orationis solum imponitur ministris Ecclesiae, qui plus temporis debent impendere orationi, et rebus divinis. Sed si attentionem amittant, id non est ex defectu orationis, quae potius excitat ad attendendum, sed ex defectu orantis, cui non admodum difficilis est attentio saltem virtualis, praeterquam quod, cum orationes istae fiant non in persona ipsius orantis, sed totius Ecclesiae, non tam attenditur devotio privata ministri, quam intentum commune Ecclesiae, ut orationes communes abundant, et saepius fiant in die.

XIII. De forma hujus orationis breviter dicendum est, quod cum in artificialibus forma sumatur in ordine ad finem, sicut Ecclesia intendit per ministros duos istas orationes, tamquam communes totius Ecclesiae mittere ad Deum, ideo illa forma et modus orandi institutus est, qui conveniret huic fini, et consistit in duobus, scilicet in ordine, seu distributione officii, et in siificatione. Est enim distributum officium in diversas partes, et horas diei, et conp[^]. e^{^^} Variis partibus

ordinatio In se, ut penlnls, hynno, oratloao, etc. It slxdlrtor Instituitur ad reprceaentiada diversa t^sterla vitae, ot doeblocto Christi, do quitaio aliquid

attlnteme articulo tortio. Connldera-
tu er^o causa uaterlall, ot forxall,
rostat consideraro officii nat na.

AB2ICCKTS II.

I. Qio In hoc articulo dubia rifieren-
tor Involvi. Prima do Jure recitandi
officio*, ot conoquer.tor Instituyente 11-
lud, an sit Jue dlvma, vel fcanamn ;
secunda* el elt Jurlc hnaanl, quas antl-
qua ait. et a quo sit Instituum. 3t
quantus ad .rlnin, alloul dlotrveuunt in-
tor sutntontlan orationis pertinentia ad
horaa canonicus, ot inter aodun ipsus or-
mncl, ut quod nodo hahonais tot paninos,
orationes, etc. dicunt esse a Juro divi-
no, quod at aliquibus poro6nlo, scilicet
a clerici» recitetur officia* dlviaim
quantum ad substantiae, neque In hoc poe-
se papae dispensare, licet porsit illud
nutare, eat In allun aoJux orandi cosaa-
tare Ita abbaa In capite prlro De celo-
brationo xleearun. St citatur pro hac oen-
tontla Surrocrenato In capito. Slouthe-
rlu*. XCI distinct; ad qulnlan quaestla-
neo. *i*:elue verbo hora. maer. VI : 'u-
eela verto hora, maer. <*>; ot 'orarius
de omfiono. capit. TII. anaer. II. qui
oruias allesse» Ulud Pealnl CETUL i
gatIAS.ta iliri tibl Cado
videntur teneri clerici ad recltardun
illeuld quotidie in lmdae Dei; et funda-
tur hoc ia Ipso statu clericali, oul sta-
tue elit deputatlo ainlstrorua ad cui tue
Del. et nd laudanda* 3<*>; unde es onruv-
turall Jure videntur obligari ad oranda*,
et recitanda* aliquid quotidie In leudent
fiel.

II. Oaeteni* pposit* sententia eet
coiaunlor ot probabilior, ut tenot DplTea-
ter. Sablena, imil ue, Paludanus, S. An-
tonlus et olli, quos refert, et sequitur
Suares libr. IV de oratione, can. VI; nv
fletor Torres tractata dehorln c-aoncle,
controverla II; ^torlus libro X instituta-
toro* mrnllua, <^oite prino, arp^ranha
ultno. djiui enia ,B' dari Jure diTlro
preeceptun orandi, s^cut suprn articulo
tertio late oatead(ny(:)a-IMC*e^ero nl-

nlstroa locleolao sln/Mlls diotae ali-
quid recitaro er rl Juris divini; ot bre-
viter ostenditur nd hoc non teneri. Hac
Jua divisus vel oet poeitivu*, ut quando
ponitur a Eoo aliquid pnceptua circa
alluqua caterlac. rei eet connaturale.
ut quando er natura rei. alicujnsvo st*-
tus Institui n Deo sequitur nliqua obli-
<tio. sed aullo no do datur Ju* dlvma
ad officluc recitanda* quotidie i rri.o.
Minor, probatur, nan neque In traditione
nroetolica. neque In Ser itura invenitur
praoceptua positl-.un de recitando offi-
clum : de traditione sufficit, .<od ro-
bis nor. oonntet de illa, sci&lce' quod
a Deo oraeseotus elt officluc recitare;
<*> hoc enln praeepto divino nulla tra-
ditio aito meetollica ertat;(S12) In scrip-
tura autem mllun t le oraeeotu* Inve-
nitur, In los* «f.l* veteri hatams ali-
qua ~~ecclesia~~ ~~comun~~ qui In die saepius b-
rabant ut daVid : Sestles lauden. etc.
et Dar,lel VI: Trlb: ~ ~~Whyson~~ ~~dom~~ la dia
~~fled~~ ~~bat~~ ~~ewa~~ : et II *edrae VIII ;
~~ijil~~ ~~il~~ ~~Israel~~ ~~a~^r~~ in. dlj. cp.afllfblMl&r,
'e-abant D<un. aed In his axenpille
pihil -.raecstol Imolnltur.

III. In Iase niten nova asio» ponitur
praeeptun orandi la generali, ut Matth.
VII I Petite at accipietis I ot Apoeto-
lus ; alno InternlBBlone orate. St eolun
n ~~Rhrsto~~ ~~Dpmlno~~ praescripta est forga
orandi, quao continetur la oratione c-
ninlca, qioe praeepta non continent-a-
llquod offiolua dlvlaia det ominate, nec
obligant deteminatan pemonan, sed nd
onr.es generaliter dicuntur. Ut natura
auten rei, et status clericalis non eet
rntlo cur co.le tonentur oillula slrju-
lis dletsxs ellquod officium recitare,
quaa singulis nasiaiam, ~el hebdonadltxae.
St ;ioto>t flori nr^ennr.tun : ^lia encor-
dos non nlms eot olalster deputatus ad
sacri fle aadan, quaa clorleat nd r--ndaa;

etenim ex natura talis status, et sacerdotii non obligatur quotidie sacrificare, sed ut communiter dicunt doctores III p. in materia de sacrificio, si sacerdos celestis oret aliquoties in anno, ut in praecipuis solemnitatibus erit tutus in conscientia, quatenus ad obligationem naturalem sui ministerii. Non est ergo de jure divino, neque positivo, neque naturali introductum officium divinum quotidianum. Ite quo solvitur ratio adducta in contrarium.

IT. Circa-secundum aliqui existimarunt officium divinum non incepisse a temporibus primitivae Ecclesiae, sed tempore Hieronymi, vel Pelagii I aut II. Sed iuxta hanc partem oportet cum distinctione procedere : aliud est enim quando incepit ista forma in Ecclesia, et modus orandi Deum publico officio, quod dicitur horae canonicae id aliud quando fuerit posita obligatio, et praeceptum illud persolvendi singulis diebus aliquibus personis. Primum invenitur esse in Ecclesia antiquissimum, et a temporibus Apostolorum, dicit enim C. Dionysius epistola ad Demophilum, circa finem, quod Carpus erat solitus media nocte ad divinos hymnos per se vigilare, et S. Clemens, lib. VIII constitutionum apostolicarum, capite :
 w Preces vestras facite diluculo, hora tertia, sexta, nona, vespere, et in gallici cantu. ^ Tertullianus cepit secundo apologiae "inquit tempore Trajani convenisse Christianos convenire ante lucem, quod vocat coetus antelucanos, ad canendum de Christo, et Deo, et ejusdem coetus facit mentionem in capite XCIX. Meminit etiam bonatum istarum D. Cyprianus iuxta expo-

sitione orationis. ^ominae prope finem. D. Athanasius libro de virginitate, seu de meditatione, et D. Basilius in regulis fusius disputatis interrogatione XXXVII, et sermone primo de institutione monachorum, qui omnes patres sunt antiquiores D. Hieronymo,

V. Secundum autem, scilicet quando fuit imposita obligatio, et praeceptum persolvendi horas istas, vix constat apud auctores. Quidam enim probabiliter tribuunt Pelagio I vel II, eo quod in capite Eleutherius, XCI distinctione jubet Pelagius episcopo Eleutherio ut convellat clericos vacare vigiliis, et eadem obligatio ibidem insonitur in capite Presbyter, invenio tamen ante tempora Pelagii in Concilio igrathensi, capite XXI praecipi episcopis, et presbyteris, ut omnibus diebus diaant psalmos, antiphonas, orationes, capitula, etc. quae omnia pertinent ad officium divinum, Et in Concilio Carthaginiensi IV (adhuc (S13) antiquiori) cadite LII praecipitur ut clericus victum, et vestitum sibi praeparet artificiose, vel agricultura absque officii sui detrimento, quod plerique interpretantur de officio divino, et ita habetur in jure, XCI distinctione citata. Et quia post illa tempora in Conciliis invenitur frequens mentio de modo orandi et psallendi, signum est circa illa tempora hanc obligationem, et praeceptum fuisse impositum,

I. Yoraa officii livl'ni naviae coa-
 •lotlt ia ordino. ot distributione ejue,
 et ldo» de hoc conwr.lter tractatur a doo-
 toribus ia praesenti, praeerti» propter
 hr.'retices, qui Tei istafnani rei fasti-
 dient hrac forsan, et aodun orandi. Po-
 ts-t ergo triplex ordo, e eu dle'.rlbutlo
 conatori ia officio divino. Prino.
 qauataa ad oartoe Integrallee ejuscunqne
 horae, ut quod constet paginis, l;u'ai(
 etc. eeca&la, ratione temporis. quod slin
 uc. aetumua : tertia, ratlono *i; niflca-
 tionls, et diversarin horesua, ut quod
 divi datur Ir urnlan, tertien, eet.tan et
 _orjui. Xr. his «iton nolua doctoroo lobo-
 rnrnt, ut ostendant hanc dloirib'.tloie;i.
 et aodun eace convenienti'risu, *t antl-
 qulasiaan In Ecclesia.

II. Et qjantun ad prlmn Tnrletas la-
 ta portlun, et culbas horne con tant, ei-
 nitur tr antiquisgiao ritu Ecclesias: dl-
 •clt ealn Apostolos aJ E-hes. vi lonuen-
 voblsnstlnsls In -i.a.lt.s. ot io.
 ot cratlcls s>»lri.o.alibus. e meat se. et
 peallar.tfs In cordibus yaatris. ubi tros
 peallar dissuerat Apostolus a', orendua,
 paolnos, hysaos, et cntntloa. Et de iya.ils.
 etlan facit neatlonoa Sloaysluc et Portui
 llazoie citati articulis praecedatlue,
 Aubrosius ot Hilarius citati In Qonolllo
 Pclewio ouarto da electionibus sacris.
 Sunlturcue e~ Aooatolo I torlnth.QY :
 -b,-ti-q.-Mk liaui.oqle voltam E3~J

habo_t. ubi per iingum. Intelligit S. Iio-
 n-r. l'etlonos. doain Ilugania, vel los^t-
 dl prophetiae. Xten S. Justinus qui paulo
 *#oot tegora Apootolorun floruit, In epo-
 Xo.ia secunda dicit electiones ex proph*-
 tio. et A..ostolis In conventu fldellun lo-
 gl eolltas. 2t In Oonclllo Carth^inlen-
 siii III, em. iiVII t " Ideat lefii pasrl-
 onie nartprun, clc snnlvrsarlll oomn dl-
 oa celebrantur.* Et Cosslonue libro II
 de Institutione z>a»cho:u», c^>lte VI po-
 nit lectiones In officio divino, ot doni-
 que Celaelus papa In capite ^ncte ono-
 na, dlet. XT ponit dlvcrne officia con
 lectionl*ma, ut iobems nodo, -ul floro.lt
 clrca ainun ^90.

S. Iside-us libro I do offfolio, capito
 TIII. Intel!sunttrque a S. ^Ebro slo
 -lironto, ut scribit Valfridua U ilhro
 de rebus Ecclesiae, Ca.lt* fCV, et teo-
 voro S. Benedicti erant ia usu. it coae-
 tat ex ejus rotula. Se oatiax-ie est
 frequoae neutlo o>>d antiquos sod r.o.o-
 clo, an eo iodo quo nunc eunt In na.
 Ean cub aatlphoaa ei^ilficot voceu reci-
 procax, quina accipiant ojes u:us >ro
 eo, quod est alternatis canoro yaolnoa,
 qua ratione nntiuglonlmt ort in Tecl».
 elo, ot ut refert focratee libro VI, ca-
 plto VIII hlteriorus ex angelica :dJo-
 nitlone Id didicit S. Ipuatluc, et In
 Vortulllone lio. II od uxoron ii 'Ine,
 nentlo hujue alternationi- In psslala,
 ot hyanio habetur. Icitur antiquiores
 uaua BCtl-ihona», eo nodo quo nunc est,
 Invonlo apud Cassiorum libro II de lae-
 titutione nonachexua, cedite II : 'li-
 dan, Inquit, rlcaaoo, sou trlcrnos paal-
 nos, et hos lpoor nntlphonaraa .rotela-
 tos aelodlls, et nd^unctione quaiunden
 asdolntlonuc debere dlet couracreiunt» *
 St axlndo Id bacillo Atatheosl caolte
 -C2 : " Post antl .hones, inquit, colln-
 tiones ab episcopis, vel preebytorie
 dicantur. Ultino In fine cujuoque horae
 oolot dlcl oratio, seu collecta, de qua
 Cassianae citutes, capito 7III : Unl-
 to, Inquit, pselno orst.oaea. succedere,
 at*." Et sjus otlaii nentia hr.be tur In
 "onolllo Agatheai Cltr.to loco. Ot ia
 capito Conveni, do consecratione, dis-
 tinctione quints- Eaec eunt praecipua,
 ex quibus oomoruntur >»rao, quae «raifa
 eancta osso nonln dubua oose potent,
 et eorun antlqualelniu jt,un oatondi:sis
 referendo solus auctores, qui acte ill-
 lo ot fluceotoo annos flouerunt. In mo-
 toribio eutee poeteriorln tcaorle l:vo-
 nlAntur integri libri de hie rtiliUN
 ot officiiis divinis ^n biblllotheen voto-
 min patran. et %iud nalarun. lbrtuna-
 tuit, Alculmi., Habenr.. VBifriaUit
 ante hoe 8. Isidorua libro do di-inls
 officiiis,

III. Olrca secunda, divisio officii
 In dlurcua, ot nocturnm habetur In ca-
 rli" I >clenloB' dB <lehrntlone r.issarun.

ubi praecipitur celebrati officium diurnum, et nocturnum. Multum entem aliqui labdrant in exponendo, quid nomine diei, et noctis Becundum morem cclesiae in officio intelligatur, et quomodo olim ista tempore, distribuerentur. De quo non est quod in praesenti' immoremur; sufficit scire, quod ex usu Ecclesiae nomen officii nocturni solum acciuitur pro officio matutinali, laudibus, et conpletorio, eo quod pro ingressu noctis ut completorium, et pro media nocte ut matutinae, et pro fine noctis ut laudes, decantentur, reliquae autem horae pertinent ad officium diurnum. In utroque autem nihil indecentiae, aut inconvenientiae reperiuntur, eed multum pietatis, et religionis, cum omni tempore laudare Deum, et orare sit opus religiosum, dicente Apostolo : Sine intermissione orate, et ipse Dominus saepe erat pernoctans in oratione : et Psalm. LIV : Vespere, et mane, et meridie narrabo, et annuntiabo, etc. et Psalm. QXVIII : nocte surgbam. etc. Quod si aliquod sequitur inconveniens ex convenientia populi ad vigiliis et laudes noctis, id non tollit decentiam, et convenientiam officii nocturni, secundum quod a ministris ecclesiasticis recitatur sed quantum ad assistentiam populi, quae modo sublata est in Ecclesia. Uoquo ista ex se mala est, sed potius ad devotionem excitat, quam ex abusu multorum poris ad malum usum retorqueri; nihil enim est opus bonum, in quo ex abusu utentium non possit sequi aliquod malum.

IV. Circa tertium notanda est determinatio Juris in capite Prester XOI distinctione, ubi ex Concilio canetensi, et ex dicti8 S. Benedicti numerantur septem horae a matutino usque ad completorium. De duobus autem non constat apud auctores. Primum est de antiquitate horae, quae dicitur prima, et de conflatorio, an scilicet cum aliis inceperint, vel postea inventa sint secundum, de ipsis matutinis, an omnes nocturni, et laudes sint horae distinctae, vel pro una hora omnes accipiendae sint, et consequenter si liceat eas separatim recitare, et etiam unumquodque nocturnum seorsum. Et de primo dicimus, quod licet apud antiquos patres non senser commemorentur simul omnes istae horae, et ideo probabile sit, quod aliqui dicunt, (815) primam, et conflatam fuisse postea caeteris horis adjectas, tamen probabilius est, et laudantur horas esse

valde antiquas, et etiam autem tenfora Cassiani in usu fuisse, saltem in aliquibus Ecclesiis, quia apud D. Clementem lib. VIII constitutionum anostolicarum, capite XI, distingui videtur ista hora, cum dicitur : a Preces vestras facite diluculo, hora tertia, sexta, nona, vespera, et in galli cantu. Et ad eundem modum D. Hieronymus in epistola ad Bq.stochium de obtu Paulae : " Mane, inquit, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio per ordinem psalterium cantebant.* Ubi per mane, et diluculum, ut distinguitur ab aliis horis, non videtur posse intelligi nisi prima. De conflatorio etiam invenitur apud Basilium in regulis fusius disputatis, in interrogatione 3D0CVII, ubi in principio noctis ponit recitandam horam, in qua dicatur Psalmis Qui habitat. De quibus late videri potest SuaTez libro IV de horis canonicis, capite V, et magister Torres de horis canonicis, controversia quinta.

V. Quantum ad secundum varie sentiunt auctores de numero horarum. Quidam Judicant esse octo, fundanturque in capite primo De celebratione missarum, ubi post numeratas septem horas dicitur : * Ham de nocturnis vigiliis idem ipse propheta ait : Media nocte surgebam, etc. Ponendo ergo nocturna* vigiliis separatim ab aliis septem horis, videntur octo horae esse : et praesertim, quia licet recitare laudes tamquam horam distinctam a matutinis, illi (et est opinio communior) tenent tantum sentem esse horas; ita enim videntur loqui Jura in capite Presbyter, XCI distinctione, in capite prima De celebratione, missarum. Et videtur id testari usus Ecclesiae, qui pro una hora re-flitat matutinas laudesque. Denique alii ponunt olem fuisse distinctas horas matutinas, et laudes, sed postea in unum redactas, quod sentit Torres, et Azorius* Ebn refert autem sive uno modo, sive altero loquamur, videtur tamen quod attendendo ad modum, et usum, qui est nunc in Ecclesia, ut matutinas et laudes, eodem oratione terminentur, unica hora censenda est, quidquid sit de antiqua consuetudine separandi matutinas a laudibus; de hoc enim pontifex In t4xtu illo de celebratione missarum nihil determinat, sed tantum simpliciter dicit, nocturnae vigiliis esse celebrandas, non tamen ut

distinctam horam a laudibus.

71. Oaeterum licet una hora sit propter unam terminationem, quae fit per eandem orationem, quia tamen habet distinctum modum initiandi matutini et laudes, et olim videntur habuisse distinctas terminationes, ideo nunc sine ullo scrupulo possunt, quando privatim recitantur, separari at terminari, ut ait Davarrue. citatus a "uarez libro IV, capite VI, numero IX, ubi etiam advertit, quod qui sic dividit matutinas laudibus, debet cum matutinis dicere canticum Te Deum laudamus, quod ad matutinas pertinet, et in officio Romano habetur loco ultimi responsorii. In hcoro tamen non licebit hoc facere, ut sentit idem suarez, ne perturbetur publica consuetudo Ecclesiae. -An vero sic liceat dividere nocturno8, quidam existimant olim fuisse morem in Ecclesia, ut quando propter solemnitatem tres nocturni dicebantur distinctis tenporibus, fuisse dio6os, ut sentit Isidorus, et -Amalarius, et expresse D. Thomas I Corinth. XIV, 'lect.

.VI : n Antiquitus, inquit, dicebantur nocturna divisim secundum tre3 vigiliis noctis, nunc vero dicuntur simul. "ui-i autem negant etiam antiquitus diverso tempore nocturnos recitari solitos. Quod (Sl6) cum aliis sequitur -A-zorius libro X institutionum, capite II. qpidquid tamen sit de hoc, mihi certum"vide-tur (ut etiam sentit Suarez loco proxime citato)nocturnos non posse dividi tanquam diversas horas, neque enim habent diversum modum initiandi, sicut laudes a matutinis, sed omnes tres censendos esse, ut unum officium uatutinale, sicut quando dicitur tantum unum nocturnum, et ideo qui sine causa diviceret, et interpolaret mdltum temporis nocturnum, et alterum nocturnum, idem esset ac si in una hora Inter unum, et alterum psalimm, vel inter psalmos, et lectiones divideret, quod sine peccato saltem veniali fieri non potest; an "ero abso^{ite} satisfaciat dicemus inferius.

I. Solun tria genera p0reorjuva obli-
nat Xcclesla ad offclun, scilicet cleri-
co*, aoecho», «t boneficiato*. Et Ideo
da 'Illo elgillatlu agor.dun est. Ia j>rl-
al erjo loqalair de cleri cie, qui suat
la sacrii. constituti; qui cala r.olon n-
norlbue ordinibus Initiati eunt u^noal-
rwa at certoa. eoe aoa ten?ri ot divinus
offclun, quod sAlien ca oonoiotudino,
et a@; -coloniae «reud ornea coaetet li-
cet aliqui caacnletae. et fio«ea la capi-
te SI «fils -,roob:tor, SCI dietlactioae
ceaceant de Jar.- cocaini eoe teneri ad dl-
vi.-jru offclun, oo quod IM dicitur SI
cula -renbrter, aat dlacouue. nat cuili-
bet clericus ecclesiae dopotatun nor. von-
-enrit ad ouotdlanan psallendi offld-
>5», etc. ubi generaliter loquitur de ouo-
cunque clerico, otlos rhonn ordlnun.
Caeturun ->er 111«; partlenen ecclelae
deputctun coactat noa loqui de clorlco
ratiore clericatus, eod raltor.o beneficii:
Ino noo loqui do r-citatioao hoi-a.nn. eed
di cor.ve3i.ado ad cecclian ad no dica
duu la choro. Ittc otior obntsi ;lceoa
Inroeoatit ia capita prlaa 3o cei_bratlo-
ae aleeatun dicantis, quod : * ffillibot
clerlcuc, cilor. non aacrlc constitutus,
cual dl: debet dicoro officia divina,
audire. * "au l? debet ounlta* ibi pro
c0 quod cA decet, aoa ut cit idea quod
teaci.-r, quasi -irocejjtua In onoter, ut
docot ueu. Scclaelao. -t deniqu..rlaie
obrtat tontuo la crplte Bolrrt., do cc-
l.brstioire ule arae. ubi a;ado fio obli-
gatlon. rocltond officias dicitur : Sc-
lor.tcc referlrae, ouod aoa *-olon qildeu
linora a clerici veren ctian aliqui 3:cle-
rlaraa ?ra*l&tll, etc." IM cnin 1er ljt
nlsource clerici aoa lat illicantun nlnorlb-
is ordia!bea Initiati, sec. niaort- res-
pecta -iraolatore», Id oet, lion «laor.a la
claricet», eod in praalaton..

II. ir varo tjaoaator «%i. euat la ni-
oribus ordrlrbue recitor, aliquid loca
offici! ce: i cuao ordulationitli. ooraar.le
resolutio dactoiua -rt eoo od ld rou tace-
ri, ut tre-T.lt Sotu/^VV4 a- 'uetl-

titio et Jnrs, quaentloro V, prtr-ulo
III; «t 'dodlae !n trectoto de oretTor.e,
iruaetlono II; Asoriuc libr. I, cn-It.
T, rillque comuenitor quia rullun ta-
le «:tat iraccaotun Ir. Juro, r.nquo en
Juro divino Illud deducitur, ut <ua*
elone nreocceder.ti, articulo coeundo o*-
tocdlnus : idoue ee.tlf corcotet e; ccu-
uetudlne Zccloolae. Iiw addit f.tus
non poese epleeo ur tolibus clericie
Imorcro hoc osjo; («uod taaa-. -'corluo
et Scaros sic Intelllniat, quo*, nor -co-
slt aerpetuux ouc* (SI?) clqlud reci-
tandi eue injoaere. beac linor ad ttu>-
pue, aut quod allquibui vlcibre aliquid
recitent, et sl fearlt slicubl intro-
ducta coneuetudo, ut teleo clorlcl rll-
quid recitant, al id taiebunr.r rotlono
«nmetudinle, c.c quo cos gotcrit nla-
covue nonere; >ct tar.cn Sotuc tnlen
consuetudinen oene latroductau.

III. Seetat «rjo do his, qui iunt In
*aerio ordrlrbue, quoe al reclt.-.dun
officina terorl t.er.er.ilIB Xcelcoloo
cor.iraotudo ostendit Idqve eatls COHfV-
onter, ut c-ul ad "rnuo nanus altaris
-oblica d.tinantor, -oblicas quoque
Scclorir^ ore.tlor.ee «n!*aatur recltero,
et ul divino coitui oinaocxnntur, rln-
dialan *>art a dlrln! cultue, qui eet
officiuo dl*.-l-On t Aree.,tur colora. Sod
eet dublaa, an p.d hoc obll-eatur -ole
coneuetudlLe Tlecle laa. er ex pr-ecer-
to alique JurIB, eo quod non Invei.itur
tent-ae, qui efflcaeltar 14 Jubret de
diaconis, ot oubdlecorlr, sed toluu de
nree?5-terle -oreter ftatnton Corallii
3a*lllee.»li ao^ione 2tl ubi dicitur:
* Aloscuoque boa «'elato e, enu i:: sacria
cor.atltutoi cun ul horra canenlea t
mntur adaonet 'fictu SvraJuo, etc.* u-
bl Bup onltur -oo teneri af. 'tor-v- 'llec-
da». In Jure nut.iu «riat 3l quib -reo-
Vter citbUG aoa loquitur Ce eubdlaco-
nic, njquo do aliis clorlcle, rlo! qui
"uat l>«nrlcat!., oen ckclesluc dr-eit*-
tl, nec fi.- recitatione prlvefa aAlt,
oed c.c convenlo.-do cC occllosir.i ad -jeol-
IUDIANA IJNIV?RSITd

lendum. In reliquis varo juribus, quae citari solent ex distinctione XCr et ex titulo De celebratione missarum solum fit mentio de presbyteris, aut de clericis, ut sic; nusquam autem de diaconis, aut subdiaconis in particulari, Cum autem constet non omnes clericos ex vi clericatus obligari ad horas, relinquatur non cogi nos ex vi talium decretorum intelligere determinate diaconos, aut subdiaconos.

IT. Solum Panormitanus, et glossa, et alii canonistae dicunt nomine presbyteri in jure intelligi diaconum, et subdiaconum, argumento ex capite Si quis sacerdotum, id est, presbyter, diaconus aut subdiaconus, etc. ubi nomine sacerdotis omnes sacri ordines intelliguntur. Et X7, quaestione T, capite primo in fine diaconus, quidam vocatur sacerdos. Caeterum non potest hinc certa regula colligi, nam licet in favorabilibus nomen sacerdotis, aut presbyteri ad reliquos sacros ordines extendi possit, non tamen in poenalibus, nisi jus id exprimat, sicut expressit in capite Si quis quam citato. Ino, quia ut ibi intelligeretur de omnibus, jus expressit nomine sacerdotis, intelligere diaconos, et subdiaconos, argumentum est quando id non exprimit, non debere sic intelligi. Et multo minus valet ratio Emmanuelis Boderici in summa, capite CCXXIY, numero II dicentis, quod eo ipso, quod ponitur in jure sacer-

dotibus obligatio recitandi officium, eo quod sunt in statu ecclesiastico irrevocabili, censentur etiam obligari diaconi, et subdiaconi, quia sunt in eodem statu; haec enim ratio nunquam redditur in juro, neque est fundamentum hujus obligationis, nam etiam omnes religiosi sunt in statu irrevocabili, nec tamen omnes ex vi religionis tenentur recitare officium, ut secundo articulo dicemus, et patet in religione societatis.

T. Quapropter probabiliter ITavarrus tractatu de oratione, cap. VII, num.II, censet diaconos, et subdiaconos e:: consuetudine generali Ecclesiae obligari ad recitandas horas, quae obligatio supponitur potius quam imponitur in Concilio Basileensi citato, et saltem oportum non potest (SIS) aperte convinci ex jure, ut testatur Azorius lib. E, c. 17. T, et Suarez lib. IV, cap. 271, unda corriges ledesmam in summa Hispalensi de religione, cap. IV, conci. V, qui dicit Innocentium extendisse praeceptum de recitandis horis ad diaconos, et subdiaconos in capite Dolentes, ibi enim solum facit pontifex mentionem de minoribus clericis, et Ecclesiarum praelatis, non autem constat intellexisse per minores clericis diaconos etiam, et subdiaconos, sicut neque clericos ordinum minorum.

I. Supponendum est e:: doctrina S. Uthomae 2-2, ouaest. CIJQPCYIII, per totam, varia esse instituta religionum, eo quod diverso modo ordinantur ad tendendum in perfectionem : cum enim status religiosus. nrimo, et per se sit statuo acquirendi, et ordinandi ad perfectionem propriam, in quo differt a Statu episcoporum, cui status est nerficiencli alios, quid-oudid sit an i-osa persona sit in se perfecta, vel non; perfectio autem ad quam tendimus, consistit in charitate, et charitatis sunt diversa opera, et diversi modi exercitiorum : ideo secundum diversa omera, quibus perfectio charitatis attingitur, et diversa exercitia, quae assumuntur nascitur diversitas religionum. Quare licet omnes conveniant in uno fine communi, scilicet tendere ad perfectionem charitatis, haoc tamen diversos fines proximos, ad quos proxime ordinantur, verbi gratia, ad opera vitae activae, vel contemplativae, et respectu horum finium assumunt diversa media, verbi gratia, tantam abstinentiam, vel orationem, aut laborem manuum, etc. Ex quo fit, quod religiosae illae, quae nec tamquam finem proximum ad quem instituuntur, nec tamquam medium ad suum finem assequendum, assumunt officium divinum, vel publice et in communitate, vel privatim recitandum, ad illud non tenetur ex vi religionis; praecise enim ex vi status religionis ut sic non ordinatur aliquis nisi ad tendendum in perfectionem, quod autem per ista determinata media, scilicet orationem, vel lectionem, vel abstinentiam tendat ad perfectionem, non habet ex natura religionis ut sic, sed ex particulari instituto, aut deputatione, ouae Juxta cujuscumque regulam, voi institutionem, obligationem inducit.

II. Unde constat neque ordines militares, neque quae solum ad laica ministeria ordinantur, tonori ad tffficium divinum, sed solum ad obligationes illas, quas sua regula praescribit.. Et similiter in religione, quae licet ordinetur ad aliquod opus vitae contemplativae, non tamen assura it pro medio, a^t^fino su|tp instituti-
onis assistentiam chc?ri, c^pnoTr.c canoni-

cae, non tenentor religiosi ex vi religionis ad officium divinum. Quare Bon-
lun illi religiosi, qui chori assistentiam habent, et assumunt pro medio, aut fine suae religionis orationem vocalem, seu horas canonicas, ad eas recitandas tenebuntur. St non est difficultas de religiosis ordinatis ordinibus meris; qui. enim non solum sunt religiosi, sed etiam clerici majorum ordinum et ideo titulo talis clericatus tenebunt'". Si-
militer neque de his, quibus in sua re-
praecipitur, ut horas recitent.

Sed difficultas est de religiosis, tantum praecise titulo religionis nabentis assistentiam chori, utrum teneantur ex vi hu-Jus, etiam extra chorum recitare,

III. In qua re unum est certum, et (OI9) alterum dubium. Certum est CO re ipsa, scilicet tales religiosos sub mortali teneri, etiam extra chorum recitare, licet Aragon 2-2, quaest. L-ZCXZXX, ort. XII dixerit, religiosos si semel recitare omitterent, non peccarent mortaliter; si vero ver multum temporis omitterent, -oeeeearent mortaliter". 3st t&-
men dictum hoc intolerabile, et comtfuniter rejectum, cum omissio unius diei satis materia notabilis sit ad peccatum mortale in clerico, vel in beneficiato; cur erf0 non erit in religioso, si conet-
tat i;ogum teneri ad recitandum? icut oraissio audiendae missae in uno die fefto est sufficiens materia ad peccatum mortale; aut ergo neganda est totaliter obligatio in religioso ad recitandum, tiam per longum tempus, aut ea •oosita,
unius' diei omissio est notabilis materi-
a#

IV. Dubium vero est de fundamento hujus obligationis, an scilicet fundetur in jure naturali, aut quasi connaturali ipsius religionis; an in aliquo praecepto, seu lege; an vero in consuetudine, quia non est alius modus, unde nascatur obligatio. Dt de lege quidem, aut praecepto non constat, quia nullum tale extat in jure, ih quo originetur hujusmodi obli^^dJ ' neque do jure

naturali, aut connaturali, quia istud Jus, vol est quia aluntur ab Ecclesia religiosi, eo pacto ut recitunt, ut sentit Palu&anus, vel e:: eo quod deputantur ad sequendum chorum, .et .consequenter in particulari quilibet' manebit obligatus ad recitandum. "Hon 'ex pr.imo; tua,' quia ecclesia non 3utentat '-religioB08;ut' ministros cum pacto recitandi' horas, 'alias'.ee-sent beneficiati, unde riefqufe' «de justitia sustentantur ab Ecclesia, sed en elsdmo-synis, aut donationibus fidelium; tum, quia alias omnes religiones haberent hoc qnus, cum omnes ab Ecclesia austontentur. -ec constat cum aliquibus fecisse pactum, et non cum aliis ad recitandum. Secundus etiam titulus non sufficit, quia obligatio'recitandi in choro sufficienter impletur a communitati; unde si hoc auram impletur ab aliquibus, non est ratio cur illi, qui e^tra chorum sunt, ex vi hujus 'obligationis teneantur privatim recitare, 'sicut ex'eo quod aliqua religio instituitur ai praedicandum, vel militandum non ex hoc cūilibet in particulari tenetur *'praedicare, vel militare, si ;->er alios id munus incoletur.

Y. P-estat ergo recurrere ad consuetudinem immemoriam, et fortassis ipso initio foundationis religionum inchoatam; hanc enim consuetudinem monachos habuisse late refert Cassianus lib. II de institutione monachorum. Maxime enim decet, ut in talibus religionibus, non. solum omnes, sed ^quilibet privatim recitet, cum sit praecipuum ad quod tales religiones obligantur, et in quo earum professores ab aliis distinguuntur. Haec autem consuetudo ex ipso usu, et praxi constat, et videtur etiam declarari a summis pontificibus, nam Pius V, in reformatione broviarii Romani jubet, ut. juxta ejus ritum, etiam omnes religiosi teneantur recitare nisi qui a ducentis annis ex approbata institutione alium ritum habuerint. Et pro ordine praedicatorum Clemens 7III jussit, ut juxta reformationem broviarii tam in choro, quam extra teneantur recitare. Sufficiens ergo declarata est haec consuetudo tamemam obligatoria, ac proinde licet sequamur Oajetanum in eo quod dicit, religiosas ex consuetudine teneri ad recitandum extra chorum, non tamen in eo quod dicit, non constare In haec consuetudo obliget ad mortale.

ic etiam explicant hanc obligationem nager Torres, S^Ledesma,

et alii. (820)

71. Spd.quaeres.an monioleo teneantur ^recitafe officium divinum eodem modo, quo religiosi. Res pendetur affirmative,, quod constat en feadem consuetudine, et declaratione pontificum, praesertim illa Clementis 7111, ubi pari modo loquitur de dororibus ordinis Praedicatorum, Et '.ratio est, quia habent idem fundamentum hujus obligationis, ac religiosi, quid ex vi professionis deputantur ad sequelam'-chori, et viget eadem consuetudo in illis, ac in religiosis. Homine autem monlaliū intelligendae sunt omnes, quae sub voto solemnī vivunt in congregatione, et habent ex yi constitutio-nis regulae, professionis, vel consuetudinis assistentiam chori. Ita communiter omnes doctores citati.

711. Secundo, quaeritur an novitii, vel conversi teneantur ad officium divinum, vel saltem ad aliquas preces. Respondetur negative, novitii quidem, quia nondum sunt religiosi, quantum ad onus religionis, licet in aliquibus participant favorem religiosorum;, converri vero, quia non profitentur religionem, ut var xgnt divino cultui in laudibus divinis, sed in operibus laicalibus, et manualibus. Quibus etiam favet consuetudo non recitandi communiter adeptata. Tenebuntur tamen ad aliquas preces juxta tenorem, aut mandatum regulae, aut constitutionum, quas profitentur,

7III. Tertio, quaeritur an si aliquis religiosus choro deputatus transferatur ad statum conversorum, vel ejiciatur a conventu ad saeculum, aut damnetur ad triremes, adhuc teneatur recitare. Respondetur in primo casu non teneri, quia talia mutatio tollit fundamentum unde oritur obligatio, scilicet professionem per modum deputationis ad chorum, et ad cultum divinum; idem enim operatur illa mutatio, ac is ab initio esset laicus, sicut e contra laicus translatus ad statum clericorum tenetur recitare. Ita tenet S uarez, et Azorius. vero hanc potestatem habeat praelatus inferior pana, prudenter dubitat Torres, neque enim facile dabitur ca9U3, quo constet id factum a praelato inferiori, quamvis, e contra translatio laicorum ad clericos saepe fiat. Si tamen praelatus inferior id possit face>giw&bfrclmde sequitur, quod

possit eximere aliquem ab onere recitandi, sed solum quod possit auferre fundamentum unde nascitur illa obligatio.

Sicut episcopus ipse potest 'beneficiatum privare 'beneficio,, et tunc ratione beneficii non tenebitur recitare; non tamen potest dispensare iis manente beneficio { exoneratur ab opere recitandi. 'In secundo autem, et tertio casu, adhuc tenetur religiosus recitare se loquendo, quip, manet substantialiter religiosus, / ei. / professio sua non extinguitur. unde tenetur recitare; eadem tamen substantia huiusmodi, «quod non tollitur ab illo ordine talia, yd' a Sellare; et. In hoc. co'veni, up. i. auctores citati, - "quia avtx sua reportarent commodum, et alleviationem: Manente al sacris, aut .£-c\$m: itittit Ip, .hanofieii; quitumcumque pu. .niatoif; tenetur recitare, flic^ille, q\$ L manet" in professione religionis semel suscepta. Secus est si p>To'fen^i^ -omni^ extinguatur, sicut fit in aliquibus ej^ctis a societatis religione. Qui tamen actu versatur in tribus, plerumque excusatur propter labores, ei tamen ei tempus supersit, et habeat breviarium, tenetur recitare id quod potest, et in quo superest facultas.

IX. Ultimo, quaeritur an religiosus dispensatus a superioribus, ut contrahat matrimonium, vel ut vivat perpetuo extra conventum, adhuc recitare teneatur. Reponitur in primo casu non teneri, ut bono probat Ledesma, quia talis dispensatio in religioso ad contrahendum in tantum (821) est valida, in quantum tollit ab

illa persona statum religiosi-, nam manente tali statu, omnes fatentur non posse cadere dispensationem, ut religiosus contrahat; hoc enim ad minus determinatur in consuetudine. Oum 'ad' monasterium, de statu monachorum, fSublato' autem «statu, religionis, . tollit obligatio' recitandi, et caetera ^mpia, . fuae 'in tali statu fundantur.,|. Secus est. si clericus in secretis dispensetur ad contrahendum matrimonium, ut advertit Azorius lib. I, cap. V. Hic enajfr non eo ipso liberatur a recitandis enajfr non eo ipso liberatur a recitandis . tendam : unde nisi pontifex in hoc dispensetur, ex vi prioris dispensationis non manet liber, -quanta juxta detur causa, ut cum eo dispensetur propter occupationes rei familiaris, ratione cuius <? Accidit etiam clericus uxoratus ineptus ad beneficia ecclesiastica, quia non potest vacare Deo, in capite Quod a te, et capite Diversis, de clericis conjugatis, In secundo autem casu constat, adhuc religiosum teneri ad recitandum ex opposito fundamento, quia talis dispensatio non tollit professionem, quae est fundamentum illius obligationis, neque eo quod pontifex dispenset in uno, scilicet quod vivat extra conventum, censetur in alio dispensare, scilicet, ut non recitet. Et Ita sentiunt Ledesma, Torres, . Suarez, quamvis oppositum immo dicat Aporius loco citato, capite VI in fine, quando religiosus in perpetuum dispensatur ad manendum extra conventum.

Articulus VI.

Utrum beneficiarii obligentur ad recitandas horas canonicas ?

I. Apud omnes indubitatum est beneficiarios obligari sub mortali ad recitandas horas; sicut solet ista obligatio probari ex capite Si quis presbyter XCII, dist. II, ubi dicitur : "Si quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus Ecclesiae deputatus, in quolibet loco fuerit, in quo ecclesia est, et ad quotidianum psallendi officium, tam matutini, quam vespertinis horis non convenit, deponatur a clero" ubi per I7 clericus Ecclesiae deputatus contrafratriter beneficiatus intelligunt interpretes, quos citat Azorius lib. Xr cap. I In Caeterum affertur datC^hoc. VaaaXcxJve&5s habetur

eo loco obligatio recitandi officium, sed tantum conveniendi ad ecclesiam illis horis in loco ubi ecclesia fuerit. Unde ergo probatur, quod extra illum locum adhuc privatim tenetur beneficiatus recitare ? Similiter in capite Quod a te, et capite Diversis de clericis conjugatis dicitur clericum conjugatum esse spoliandum beneficio, eo quod divinis, et ecclesiasticis obsequiis vacare non valeat, ex quo tamen non colligitur evidenter ad recitandum teneri ex vi beneficii, sed solum teneri ad aliquod obsequium ecclesiasticum, cui inepti redduntur per titygtfAttfMN*5>»i. |lauten ad hoc

determinatum obsequium, scilicet recitandi horae, non inde colligitur, quia Jus solum locuitur in genere de ecclesiastico obsequio, non in specie de isto, praesertim cum clerici orientales in sacris constituti permittantur manere in matrimonio ante contracto, ut dicitur in capite Cum olim, eodem titulo, et tamen officium recitant etiam uxorati.

II. Quare efficax probatio hujus obligationis reducitur quasi ad pactum Justitiae simul cum declaratione Ecclesiae, quae declaravit sedare beneficium propter obligationem talis officii, quod est recitare horas, quamvis oppositum sentiat Azorius lib. X, cap. IV in fine, insufficienti (222) tamen ratione. Hostia igitur sententia est communis canonistarum, et declaratur sic : Eam beneficium datur propter officium, et tamquam stipendium pro aliqua actione facienda a beneficiato, ut constat ex capite IIa per ambitiosam de rescriptis in sexto. neque enim Ecclesia tribuit beneficiato redditus gratis, et per modum eleemosynae, sed ut stipendium, quod debetur illi ut ministro; et consequenter ratione alicujus ministerii: omne autem stipendium quod datur alicui ministro, ut exerceat aliquam actionem obligat illum e: pacto justitiae ad illam irapiendam : ergo si Ecclesia tribuit beneficiato ut ministro stipendium, et proptor aliquod officium, seu actionem, ad illam tenebitur ex pacto justitiae.

III. Sed quia sunt plures actiones, ad quas Ecclesia potest obligare beneficium, restat probare quod Ecclesiae intentio sit illum obligare ad hanc determinatam actionem, quae est recitare horas. Hoc autem et ex consuetudine antiqua constat, quae sic semper intellecta, et practicata est, et ex declaratione Ecclesiae facta in Concilio Lateranensi sub Leone X, sessione IX, cap. IX, ubi dicitur, quod habens beneficium si non recitaverit horas post sex menses ab obtento beneficio privetur illo, quia beneficium datur propter officium. Ergo declaravit Ecclesia quod officium, seu ministerium propter quod datur beneficium, est recitatio horarum, et postea Pius V, in bulla quae incipit : Er primum, data anno 1572 confirmavit hanc constitutionem Concilii, et declaravit, quod ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimento, peccatum ad-

miserit. Igitur eatis declaravit Ecclesia quod tribuit beneficium in ponendo onus recitandi horas, tamquam officium, et actio propter quam dat tale stipendium. Tenetur ergo beneficiatus ex pacto Justitiae ratione stipendii accepti ad recitandas horas,

IV. Sed quaeres utrum habens plura beneficia satisfaciat recitando cenel in die. Respondet Eavarrus negative, sed quod tenetur tot officia dicere, quot habet beneficia. Opposita tamen sententia est communis, de qua videri potest Suares lib. IV, c. XVII ; Azorius lib. X, cap. IV; magister Torres 40 horis canonicis controversia VI, cap. IV. Et quod magis est S. Thomas eam tenet expresse quodlibeto I, art. XIII. Eet tamen valde difficile reddere hujus rei rationem, et in universali tradere aliquam regulam, qua possimus discernere quando satisfaciat homo duplici praeccepto, seu obligationi per unum tantum actionem, et quando non. Videmus enim, quolqui accipit duas capellaniac, aut duplex stipendium justum pro sacrificio non satisfacit dicendo tantum unam missam; et similiter cui injungitur pro poenitentia ut audiat unum sacrum, aut recitat psalmum, non satisfacit recitando, aut audiendo id quod alias tenebatur. E contra vero, si aliquis tenetur ex voto jejunare tali die, et ibi inciderit vigilia, satisfacit voto, et praeccepto Ecclesiae unico jejuniis. Et similiter qui est in sacris, et sinui religiosus unica recitatione satisfacit suae obligationi. Unde ergo discernemus inter hos casus ? Eavarruo enim tuetur suam sententiam prius exemplis; sicut enim qui recipit duo stipendia pro duabus missis, ideo non satisfacit dicendo unam missam, quia recipit illam tamquam stipendium, sic cum beneficiis se habeant ut stipendium propter beneficium, qui recepit duo beneficia, tenebitur ad duplex officium, Quare vero, et alii posterioribus exemplis tenetur contrariam (223) sententiam, nulli tamen reddunt rationem disparitatis, sed in summa id reducunt ab consuetudinem Ecclesiae; ipse enim usus declaravit, quo qui habet plura beneficia, satisfacit unico officio scientibus, et consentientibus praelatis.

suetudinem revocemus, advertendum est, quod onus est obligatio quae alicui personae imponitur, duplici ratione potest imponi; uno modo ratione rei, seu actionis faciendae primo et per se; alio modo, primo et per se ratione personae, et temporis, ita quod obligatio ad hoc respiciatur, quod illa persona maneat deputata ad aliquam actionem, vel aliquod tempus ei deputetur ad aliquid faciendum, verbi gratia, quando aliquis accipit obligationem dicendi duas missas, primo et per se obligatur ad exhibendam illam actionem, unde alium satisfacit obligationis. E' contra vero obligatio recitandi ratione ordinis sacri, et similiter residentia episcoporum est obligatio personalis, ut advertit Cajetanus 2-2, quaest. CIOT, art. V, 8. Ad secundum.

VI. Qui ergo primo modo obligatur ad aliquid faciendum, si habeat duplicem obligationem non satisfacit unica actione sed opere, quia quaelibet obligatio est distinctum onus positum ratione istius actionis primo, et per se. Quando vero secundo modo concurrit multiplex obligatio, unica actione potest satisfieri, quia illae obligationes non sunt onera ad ipsam actionem primo, et per se, sed ut deputatur persona, vel tempus ad aliquam actionem faciendam. Unde in eadem persona, vel intra idem tempus illi plures tituli non obligant distinctam actionem. Et hanc rationem insinuat E. Thomas loco citato.

Unde qui habet plures praebendas debet laudes Deo quasi unus homo, "unde sufficit quod semel officium dicat, quia scilicet debet ut homo deputatus, ad laudem Dei. Unde quantumcumque multiplicentur tituli, semper debet ut unus bonus unice deputatus. Itaque recitatio officii est unus deputativum personae, et temporis; personae quidem, quia sicut homo constitutus in sacris obligatur ratione personae ad laudandum Deum, quia deputatur ab Ecclesia ut minister cultus divini, ita beneficiatus accipit ab Ecclesia stipendium, ut simile onus debeatur, ac illi qui sunt

in sacris. Est etiam onus temporis, quia est occupatio totius diei, sicut jejunium est actus occupans totam diem; Qua ratione qui ex voto et precepto Societatis jejunat, unico actu jejunandi satisfacit. Sicut ergo in uno die non est nisi unica hora, tertia, aut sexta, etc, Sic officium occupans tertium, aut sextam, non debet multiplicari intra eundem diem.

VII. Nec obstat, quod ad hoc accipit stipendium. Quando enim stipendium datur ut persona sit deputata ad aliquid, et ex deputatione sequitur obligatio, potest satisfacere unica actione, et unico opere, etiam si plura sint stipendia, quia non additur nova deputatio, sicut accipiens stipendium a civitate ut doceat, aut curet aegrotos, etiam si a discipulis, aut aegrotis accipiat stipendia particularia, satisfacit unica actione docendi, aut docendi,

VIII. Quod quo solvitur fundamentum Navarri: in illis enim casibus obligatur homo ex duplici obligatione ad duo opera facienda, quia non est obligatio hominis deputativa, aut determinativa temporis ad aliquam actionem faciendam, sed obligatur ratione, et per se necesse est iterum, et iterum propter deontologiam personae rationis, et Ideo accipiens plura stipendia ad dicendum missam, (824) vel orationem, vel alio, tenetur plures orationes vel missas dicere, aut curare ut alius faciat. accipiens vere plura stipendia ut persona sua sit deputata ad officium dicendi, quolibet die sicut ministrum unius officii in eadem diei deo satisfacit,

*

I. Supponendum est decretum Concilii Lateranensis sub Leone X, sess. IX, cap. IX, ubi praecipitur, quod quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum officium non dixerit cessanti legitimo impedimento beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officii, et temporis : ubi non est admitendum quod dicit magister Soto, et impugnatur a Torre controversia IX, num. XXX, et a Suarez IIS. IV, cap. 3QCIX, num. IV, legendum esse in verbis Concilii : si per sex menses ab obtento beneficio, etc, sed legendum esse; Post sex menses, quod a tiam declaravit statutum Pii V, citato praecedenti articulo, ubi dicit : B Si post sex menses quod illud obtinuerit, etc.w Declarans autem pontifex quomodo intelUgenda sit rata tendoris secundum ouaa tenetur restituere, sic dicit :n Star-tuinus ut qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis dietws responderent, si quotidie dividerentur; qui vero matutinum tantum dimidium, qui caeteras omnes horas aliam dimidiam, qui harum singulas sextam partem fructuum ejudem diei amittat.n X

II. Circa haec autem decreta multiplex dubiura occurrit. Primum, an qui de facto non recitet primis sest mensibus post obtentum beneficium, teneatur adhuc aliquam restitutionem facere. Videtur enim teneri, cum recipiat illis sex mensibus tipendium: ergo ex pacto justitiae tenetur recitare, atque adeo restituere si non recitet, ouia hoc sequitur ex natura rei, quia laeditur pactum justitiae. Nec potest dici cum Sjelvestro verbo Clericus IV, quaest. XXIII, num. XVI, quod beneficium non datur solum propter officium recitandum, sed etiam propter alia officia, ut propter administrationes sacramentorum, et ideo si omittatur recitatio, remanent aliae actiones, propter quas retineat fructus. Hoc inquam non valet; tum, quia non procedit haec reeponsio ie beneficiis simplici quae ^oj^fen^iJ^opter ali-

quam actionem circa populum, sed propter meram recitationem; tum, quia aequè procedit ista ratio de primis sex mensibus, et de temoore post sex menses, et expresse pontifex obligat post sex raenses ad restituendos fructus omnes : ergo ista solutio non valet : au denique, quia ad summum probat non esse restituendos omnes fructus in beneficiis curatis propter solam omissionem recitandi, non vero probat nihil esso restituendum,

III. Sbc alia vero parte videtur fieri condonatio ab Ecclesia pro primis sex mensibus. Declarat enim quod post sex menses, si non recitet, fructus non faciat suos : ergo supponit quod intra se± menses f^cit suos, ilavarrus cap. XXI de oratione, num. LVI, censet non teneri beneficiatos restituere pro illis primis sex mensibus, esto peccant mortaliter non recitando, ut declaravit ibidem Pius V. Pro contraria parte dit&rtur (G25) Sotus lib. X de juBtitia et jure, quaest. V, art* VI, et Oovarrorias lib. III variarum, cap. XIII, num. X. Utramque sententiam ut probabilem tenet magister Torres controversia IX, num. 3CCXII, et sequentitus. At vero Suarez lib. IV, cap. XXIX, novam exco-gitavit sententiam, videlicet, bebeneficiarium primis sex mensibus non recitantem teneri ad aliquam restitutionem, e3lll vero non est necessario faciendam i*| aliquibus bonis, seu fructituo temporalibus beneficii, sed posce fieri Ill bonis spiritualibus, quae fuerunt Omissi, verbi gratia oratione.

IV. Haec sententia Suare* videtur mihi parum conducens ad propositum. Hem talis bebeneficiatus vere, et in re facit fructus suos il?is primis sex mensibus, sive ex indulgentia, et condonatione Ecclesiae, sive ex alia causa, vel non facit. Si non facit fructus suos, tenetur illos restituere, ut-oote ren rnon suam, et non satisfacit restituendo so-lum bona spiritualia ut orationes, aut aliquid simile ij: sinrero facit fructus suos, (JfljAAWSPP?l recitando prop-

ter declarationem pontificis. Oaterrum non obligabitur aliquid restituere ex vi stipendii accepti ab Ecclesia, quia etsi non recitet, facit suum illud stipendium. Remoto autem stipendio, non tenetur ad aliquid spirituale restituendum; tum, quia id Ecclesia non exigit; tum, quia ille, qui est in sacris, non tenetur aliquid spirituale restituere, si omittat recitare aliqua die : ergo neque beneficiatus, quia quoad restitutionem spiritualem pari modo obligatur; tum denique, quia recitatio horarum est onus pro quocumque die; ergo transacto die non tenetur illud recitare nec aliquid loco illius, quia Ecclesia non obligat beneficiatum ut oret pro se quomodocumque, sed pro quocumque die tamquam onus illius diei, et ita sicut qui mottit audire sacrum in die festo non tenetur alio die audire miscam, quia est onus illius diei tantum, sic et qui omittit recitare sive primis sex mensibus, si re post. De reliquis autem sententiis quaelibet illarum est probabilis, et tute sequi potest dummodo intelligamus, quod si non tenetur restituere beneficiarius non recitans primis sex mensibus, id erit ex condonatione, et benignitate Ecclesiae facta in illis decrotis, non ex natura rei, nam secundum se tehebatur restituere ex vi pacti, et stipendii accepti, quod obligat ex justitia commutativa. De quo vide @varez dicto capite IXtX, num. VII, et sequentibus.

Y. Secundum dubium est, an teneantur restituere hos fructus ante sententiam Judicis, videtur enim non teneri ante, quia haec lex est poenalis, et sic non tenetur ad illam ante sententiam Judicis, sicut poena privationis Beneficii, quae iraponimr in decreto Ooncilii non obligat ante sententiam judicis. De hac re ante Concilium LatBranense fuerunt contrariae opinionones. Quidam enim existimabant teneri beneficiarium ex pacto justitiae ad recitandum, et consequenter restituere debere si non recitaret : alii existimabant solum praecepto Ecclesiae ad id teneri, atque adeo non obligari ex vi justitiae ad restitutudum, sed solum restitutionem fructuum accipiendam esse ut poenalem, id est, ut poenam impositam transgredienti illud praeceptum, non ut debitam ex violatione pacti Justitiae. Quem sententiam ut veriorum tuetur Azorius lib. X, cap. XI7, Ad dit tamen, quod post,,Concilium lateranense, ct d^^ifum Ri^JTO. e sententia eorum, qui dicunt tendrl in foro cons-

cientiao statim restituere, licot alii oppositum dicant etiam pofct tale decretum.

VI. Nihilominus tamen nullam (S2o) probabilitatem, aut apparentiam video, qua defendi possit post decreta Concilii, et Pii V, non teneri restituere illos fructus in foro conscientiae ante judicis condemnationem. Expresse enim in illis dicitur, quod fructus non faciant suos. Et pontifex dicit, quod tamquam injuste pefceptoo, cos teneatur erogare, etc. ergo non potest licite eos retinore ante sententiam judicis. Patet, quia non sunt sui, sed injuste percepti; ergo non possunt illis uti ut rebus suis, atque adeo dominium eorum amittit eo ipso, quod non recitat. Nec potest dici haec decreta non esse usu recepta, cum manifeete ostendat ipea praxis, et usus non recitantem se sentire obligatum ad restituendum, etiamsi peccatum non recitandi non probetur in foro extariori. Unde et in bulla cruciatae, quae dicitur compositionis, datur facultas ad componendum id quod beneficiarius debet ex non recitatione officii : ergo receptum est quod debeat. Nec ost simile de privatione beneficii, quia privatio beneficii est poena imposita pro ter contumaciam non recitantis, fct in foro exteriori deducenda, et probanda per legitimam monitionem, ut expresse ponit Concilium, nec praecipitur ibi ut beneficium eo ipso vacare censeatur, sed ut privetur si contumaciter permanserit legitima monitione praecedente ; quae verba manifeste loquuntur de privatione non ipso facto incurrenda, sed in foro exteriori facienda per judicis sententiam.

YII. Aido satis colligi ex verbis pontificis restitutionem ipsam fructuum faciendam fundari in laesione justitiae, dicit enim debere fructus restituere tamquam injuste percettos : ergo aperte supponit injustitiam comitti in eo quod non recitando accipit fructus, atque adeo supponit fructus esse stipendium justitiae, et sub pacto Justitiae datos pro recitatione. Ex quo ulterius fit, quod si vera asset sententia, dicentium ante Concilium Lateranense non obligari beneficiatos restituere fructus ante sententiam jpdici^ oporteret fateri, quod ante Concilium npn, dabantur fructus ut 3stipendium et ex pacto justitiae

α. recitandae neque fitloee injuste uei-
ceptee, licet peccaret 1- non recitando
contra >raec>ptle 2ccelsae, atque adeo
la decretis Istle tutatnm fldsoo foroem
dandi toaoflecia ab Sccelela, cula ante
non dotantur iier nodua stipendii, et pao-
tl Justitias, ood oolun con praoc^to ra-
citandi, rodo outen dantur cur -acto Jue-
tiliaae, cua dicantur 1.^uac perciti ni
non recitot.

uno die. snt 7arice onleert, onnos
bnr. aficll, eoa bñoficfiojm: eauron frac-
tus, qui 1111, -ol Uille diebus corree-
pñlernt, «1 diuiderentur, nñltat.
Sr.; o! onen oaiterr de'et loquendo de
beneficio cum rara. et .l.re cura, ut ltd
loquitr ->ontifx, ouonodo roteet aliquid
retinere ?

IX. Ita> ia 'ac cor.tentia est dicen-
dum, quod ene Cor.cill, et nontificae
e,t,t, quod recit.r.tlo non colui; eit effi-
elun propter suo. datur beneficium prop-
ter quod datur beneficium, eod etia
ooaditio, sini oua non frolat fractus >i-
oe> >tlea el alia haboat officia. Wdo
oat-iu ponitor aliquid ia uacto ti/ouan
conditio, elue quo fractus non relat
euoe, el non l>deatur conditio, obli.,f>-
tur anto contoctan Judici e ud recti tu-
tlouei illorau, quia non fualt illoe su-
oe elne tali conditione. 2t quidem ai
In hac eentontle. -oeect probari. quod e-
hoc in benefidis curatio eadacquat
officiun. propter quod datur baneficiua.
eod recitator, reliqua suonr onor. non
dar.tur ut offida, hujunixid; bsnficiun,
elue dubio relinqueretur ut certa" quod
otlan beneficiarius atratus tororitur
restituere oatec fioictue correpom'en-
tes llll dlel, In ouo non recitat, sicut
beneficiarius el>lex. quia officium ^er
ee, et adaequotun >ropter quod Aitur,
oat rodtotlo. Sod hoc non oot rerum,
ullas relinquerot Socleslu elne etlpea-
dio laboro mlnietronfl eacomsr.ta, et
laacendi ponulux ooproter quod tau.en sorf-
ne debetur :a>torl et lardlun, rata tl-
lud I ad Oorlnr. IX : >nlas r-flrnt.lt
lis, oul e.t.t, oli> wvmyitlt c_r.gJ-
gello vi're : et lt'ua : Qila njlltat
^j> a>uacul> : >u>an ? auo ap>e>el.
Tonal i> te loct r.>'8 aea ro.v>ici.t
Eoborur ergo propter oamantiam o>oc-
gsill. ot pasturan grods atlpndlun. st
consequenter non sola recitatio ont of-
ficlun, pro-tor quod datur bsnficiue.
S, er^ Oht v#re officlun. ot vore llll
correopadot altuoadlux o.t vi Juetitlao
faclondo. Illud officlun, potoot ucd-
pore etlpndlun, otei onltat recitlati-
onao nlsI recurratur ut @uarez r>cur-
rit.>ad hoc quod Plue V, et Scelcela
poo-uorlt temqas conditionen ad percip-
andos, ot faclondos fructue suce', otlan
pro allia nlnlatorio roclationai of-
feci, ot ldoio illo adre> nihil facit
S>u>u> : An [if]' ' l'

X. Sed quia hoc non evidenter constat ex textu pontificie, sed solum probabiliter deducitur, et lex illa sit valde poenalis quae nullo modo amplianda est, ideo Thomistarum sententia semper manet probabilis, et tunc sequi potest in praxi cum fundetur in magna aequitate, et conformitate ad illam extravagantiam, ne fingamus ponere pro conditione, recitationem officii, quod solum ponitur ut officium quoddam talis beneficii, adaequatum quidem respectu beneficii simplicis, et inadaequatum seu parziale respectu curati* (828) Et hoc est quod pontifex et Ecclesia voluit declarare, scilicet, quod obligatio recitandi non solum in beneficio simplici, sed etiam in curato sit onus, et officium, quod omittatur obligat ad restitutionem, ita tamen quod intelligatur secundum accommodum sensum, ut obliget ad adaequatam restitutionem in eo, in quo est adaequatum officium, ut in beneficio simplici; ad inadaequatam vero ubi est inadaequatum, ut in citato. Et quod dicit omnes fructus debere restituere, sic habent verba pontificis Omnes fructus qui illi, vel illis diebus responderent si quotidie dividerentur amittat," ubi illa restrictio : Quia illis diebus responderent, si quotidie dividerentur, aperte supponit, quod si non omnes dividi possunt ratione exercitationis tantum, quia datur pars fructuum propter alia onera, non debet quoque omnes in integrum restituere, sed tantum qui correspondent recitationi, et juxta illam dividi possunt singulis diebus.

XI. Quartum dubium, an obligandus sit beneficiarius omittens recitationem sub morali restituere in integrum omnes dies, et omnes horas quas omittit, verbi gratia, si alias est diligens in recitandis horis, uno tamen, aut alio die in anno omittit recitationem, estne rigorose cogendus restituere. In hoc dubio Sotus lib. X de justitia, quaest. V, art. 71, et magister Medina in instructione confessorum, pagina 15 et Ludovicus Lopez l. p. instructori!, cap. CXLV, tenet quod si alias per totum annum quis explevit officium recitandi, si per octo aut decem dies defecit a recitatione non ideo cogendus est restituere, nec cum illo se debet gerere confessor sicut cum latrone, qui omnes quod abstulit tenetur restituere, sed sicut cum ministro alicujus optimatis, aut regis, qui etsi aliquando officio

suo, non ideo cogendus est partem stipendii restituere. Quod locum voluit habere etiam in beneficiato simplici, et qui solum habet onus recitandi propter beneficium.

XII. Oppositum tenet Suarez lib. IT, cap. III, nam. IX; Azorius lib. X, cap. XIV, quaest. VII, in fine; magister Torres controversia IX, num. 23 IV et XXIX. Et sine dubio est obvia mens pontificis, nec oppositum videtur sequi: posse tamen conscientia, nam pontifex expresse dicit : B Quod pro rata omissionis officii fructus non faciunt suos, et tamquam injuste perceptos teneantur restituere, et hanc ratam sic intelligit, quod qui omittit, uno die, teneatur fructus illi diei correspondentes amittere : qui vero matutinum, dimidiam partem fructuum, etc. ergo qui uno die omittit recitare non facit fructus suos, et consequenter non potest illos retinere; sicut non laborans uno die in vinea non potest illius diei stipendium retinere. Unde gerere se debet confessor cum tali omittente sicut cum eo, qui retinet rem alienam invito domino, et non facit illam suam, quia sic Ecclesia declaravit, ut pro unoquoque die recitandum sit, ut illo die lucretur fructus, non sicut minister regis, aut optimatis, a quo non exigitur quotidianum pensum, ut stipendium habeat. Quod si exigeretur tamquam actio propter quem deberet accipere mercedem, et stipendium non posset, si uno etiam die omitteret, retinere stipendium illius diei.

XIII. Quaeritur quae conditiones requiruntur ut ommissio ista inducat obligationem restituendi. Respondetur, quod debet esse voluntaria, et talis quod sit peccatum mortale, et quod ad minus sit ornatio unius horae, et quod fructus illi omissioni correspondens, non sit ita levis materia, (829) quod ad peccatum mortale furti non sufficeret, e quibus conditionibus vide Suarez supra. Et defectu primae conditionis qui totaliter obliviscitur horam, aut horas recitare, aut oblitus fuit librum secum adducere non tenetur restituere. Ratio est quia omnia ista intelliguntur esse legitima impedimenta. ita quod non peccat in non recitando; qui autem legitimo impedimento excusa-

tur a recitando, excusatur et a restituendo. Pe his autem, et reliquis huc pertinentibus (quia tendoris angustia pressi longius calamus extendere non Valemus) videri possunt Sotus lib. X de justitia et jure, quaest. V* Medina cap. de oratione Aragon; in praesenti quaestione LmiV, art. XII et XIII • Valentia 2-2, diso. VI, quaest. II, pagina 10; Lessius lib. II de justitia, cap. XXXVII ; Tolanana summa, lib. II, cap. X; Azorius part I, tib. X, cap. I, Bellarminus tom, IV, controversiarum lib. I de bonis operibus, cap. X; Suarez tom. II de religione, lib. IV; Vasquez opusculo de beneficio, cap. IV; Tiliucius tom. II, tractatu XIII, et plerique alii cononistae in titulo de celebratione missarum; summistae ut Harvarrus in manuali, cap. XXV, a numero XCVII, et in enchiridio de oratione et horis canonicis .Angelus, Tabiena, Rosella, Sylvester, Armilla, lopez parte prima institutionum confiessoris, cap. CIXIV, et parte secunda cap. CII; Bodtriguez in summa parte prima cap, CXL; Vega parte prima cap. 2CVIII, et multi alii, verbo Horae canonicae, et verbo Beneficium. 3Gt haec de hac materia. Caetera enim usque ad quaestionem L2SXVIII, in qua D. Thomas de voto a&it, praeterea quae in ejus littera continentur, ut de adoratione, de sacrificio, de oblationibun, et decimis, specialem difficultatem non habent ideoque ea omittimus in praesenti.

quaestio unonnu.

D 3 TOTO; PER QUOD ALI Q U I D

1)20 PROMITTITOR.

In tractatu, de religione numeravimus actus varios, et multiplices, quibus religio cultum eadiibet Deo, et inter eos qui exteriorem matoriam in cultum Dei offerunt, numeravimus illos, quibus Deo subijcimus res, possessas a notis, vel nos ipsos, et ibi dictum est, quod si prordtendo aliquid vel nos ipsos subijcimus Deo est votum, quod est actus religionis, de quo in praesenti ost nobis tractandum. Duplicitur tractari a nobis potest ista promissio, vel subiectio Deo, aut per modum nudaem promissionis tantum, et tunc est votum simplex; vel superaddendo traditionem, seu conservationem rei promissae cum acceptatione Ecclesiae Nomino Dei, et talis promissio consecrativa promissae dicitur votum solemne, eo quod tunc aliquid solomnizari postulat, quando consummatur, et completur : licet Ecclesia possit religiosum reddere, et pro statu religioso acceptare non stantio traditione, et consocatione voventis, sed sola nuda promissione ex parte ipsius, et simplici voto. De istis agimus in praesenti cum D, Thoma, qui quidem per duodecim articulos explicat quidquid ad essentiam, conditiones, et valorem voti pertinere rideretur.

In primo inquit, utrum votum consistat in solo proposito voluntatis, et respondet duplici conclusionem, Prima ; Tria requiruntur ad votum, deliberatio rationis, propositum voluntatis, et promissio in qua perficitur ratio voti in secunda, votum essentialiter consistit in promissione.

In articulo secundo inquit, utrum votum semper debeat fieri de meliori bono. Respondet quadruplici conclusione. Prima : Totum non debet fieri de re illicita, neque de re indifferenti, quia cum votum sit promissio Deo facta, facere rem illicitam, seu peccatum quod, est contra Deum, et ei non acceptum, potius esset comminatio, quam promissio, quia potius esset contra Deum facere, quam pro illo : secunda : Totum non debet fieri de re necessaria simpliciter, vel de re impossibili, quia votum promissionem voluntariam inroortat, necessitas autem voluntariam excludit; ergo id, quod eet absoluto necessarium, non potest cadere sub voluntaria promissione, in qua ratio voti consummatur : tertia: Totum potest fieri de rebus, quae cadunt sub praecepto, quia istae non habent absolutam necessitatem, sed necessitatem finis, quatenus sine illis non potest esse salus; cadere ergo possunt sub voto, in quantum voluntarie fiunt, non autem in quantum necessitatem habent : quarta : Propria materia voti sunt res perfectioris virtutis, ad quae homo non tenetur ex praecepto, sed ex consilio, quia istae sunt omnino voluntariae et ideo propriissime cadunt sub voto; unde sequitur, quod votum debet esse de meliori bono. In solutione ad primum asserit sanctus doctor sub voto baptizatorum cadere abrenuntiatio pompis diaboli, et fidem Christi servare, quia voluntarie fit, licet sit de necessitate salutis.

In articulo tertio inquit, utrum omne votum obliget ad sui observationem. Respondet conclusione affirmativa, quia ad fidelitatem hominis pertinet, ut solvat, id, quod promisit; fides enim secundum Augustinum dicitur ex hoc, quod fiunt dicta : ratione autem dominum, et ratione beneficit suscepti maxime debet homo Deo fidelitatem ; ergo maximo obligatur homo ad implenda vota Deo facta. In solutione ad primum asserit sanctus doctor, quod secundum honestatem est: qualibet promissione homo homini talis obligatio juris naturalis subsistit. In solutione

ad secundum docet, quod si aliquis vovet religionem cum intentione se obligandi ad ingressum religionis principaliter, et er: consequenti eligat hanc religionem, vel hunc locum, tamquam sibi magis congruentem, tenetur, si non recipiatur in hac domo, vel religione aliam religionem intrare; si vero principaliter intendit se obligare ad hanc religionem, vel ad hunc locum propter specialem complacentiam hujus religionis, vel loci, non tenetur aliam religionem intrare, si cum illi recipere nolunt. Si autem incidit in impossibilitatem implendi votum ex propria culpa, ut mulier, quae vovit virginitatem, et postea corrupta est, tenetur de propria culpa praeterita poenitentiam agere, et servare quantum possit perpetuam continentiam. In solutione ad tertium agit doctor sanctus de tempore, quo votum obligat, et resolvit quod obligatio voti ex propria voluntate, et intentione causatur, unde si vovens determinat tempus tenetur votum implere Juxta determinationem propriae voluntatis; alias peccabit mortaliter.

In articulo quarto inquit utrum expediat aliquid vovere. Respondet conclusionem affirmativam, videlicet expedire nobis emissionem voti; in maximum quo cedere nostri utilitatem, in quantum vovendo voluntatem nostram immobiliter firmamus ad id, quod expedit facere. Unde promissionem voti non facimus Deo propter ejus utilitatem; sed propter nostram Juxta quod dixit Augustinus : Benignus exactor est, et non egenus, et qui Juxta quod dixit Augustinus : Benignus exactor est, et non egenus, et qui non crescat ex redditibus, sed in se crescere faciat redditores.*

In articulo quinto inquit, utrum votum sit actus latriae, sive religionis. Respondet S. Thomas conclusionem affirmativam, quia votum est quaedam promissio Deo facta; promissio autem nihil est aliud quam ordinatio quaedam ejus, quod promittitur in eum, cui promittitur in eum, cui promittitur; ergo votum est ordinatio quaedam eorum, quae quis vovet in divinum vultum, seu obsequium; ergo vere, et proprie est actus latriae, seu religionis, quia ipsa ordinatio actuum cujuscumque virtutis in Servitium Dei est proprius actus latriae.

In articulo sexto inquit, utrum magis sit laudabile et meritorium facere aliquid ex voto, quam sine voto. Respondet sanctus doctor conclusionem affirmativam; tum, quia vovere est actus latriae, quae est praecipua inter virtutes morales : nobilioris autem virtutis est opus melius, et magis meritorium : et inferior virtus in actu suo meliorizatur, si a superiore virtute imperatur; ergo melius est aliquid ex voto facere quam sine illo, quia sic jam pertinet ad divinum cultum, quasi quoddam Dei sacrificium* et sic jam pertinet ad divinum cultum quasi quoddam Dei sacrificium, et sic Augustinus libro de virginitate, dixit ibi : Virginitas neque ipsa virtus est, sed quia Deo dedicata est, honoratur, quam fovet, et conservat continentia pietatis;* tum, quia ille, qui vovet aliquid, et facit, plus se Deo subicit quam ille, qui solum facit, si quidem subicit se Deo, non solum quantum ad actum, sed etiam quantum ad potestatem, quia de cetero non potest aliud facere : plus enim daret homini, qui daret ei arborem cum fructibus, quam qui daret ei fructus tantum; tum denique, quia per votum voluntas immobiliter firmatur in bonum, facere autem aliquid ex voluntate firmata in bonum pertinet ad perfectionem virtutis, sicut etiam peccare mente obstinata aggravat peccatum. Adeo certa est conclusio ista, et doctrina hic data, ut oppositum sit ad minus error, qui quidem habetur ab haereticis nostri temporis, et suo tendere etiam fuisse hunc errorem affirmat S. Thomas opusculo XVIII, capitulo XII. Videtur ibi. Circa solutionem ad secundum solet dubium moveri, quando sit peccatum poenitere de voto semel emissio, hoc tamen non discutimus, Videtur in praesenti Cajetanus, Soto, et Aragon, qui clarissime quatuor dicite hoc dubium absolvit ; caetera hujus articuli negotia sunt.

In articulo septimo inquit S. Thomas, utrum votum solemnissetur per susceptionem sacri ordinis, et per professionem ad certam regulam. Respondet duplici conclusione. Prima : Solemnitas voti consistit in quadam consecratione, vel benedictione spirituali : secunda, responsiva dubio proposito est affirmativa, quia solemnitates non consueverunt adhiberi, nisi quando aliquis totaliter mancipatur alicui rei, ut solemnitas nuptialis non adhibetur, nisi in celebratione matrimonii, quando uterque conjugum sui corporis potestatem alteri tradit t ergo et voti solemnitas adhibetur, quando aliquis per susceptionem sacri ordinis divino ministerio applicatur, et in professione certae regulae, quando per abrenuntiationem saeculi, et propriae voluntatis aliquis statum perfectionis assumit.

In articulo octavo inquit, utrum illi, qui sunt alterius potestati subjecti impediuntur a vovendo. Respondet unica conclusione : Illus, qui alterius potestati subjectus est in illis, in quibus est subjectus potest se obligare firmiter sine alterius consensu, quia quicumque est subjectus alicui, quantum ad id, in quo est subjectus, non est suae potestatis facere quod vult, sed ex alterius voluntate dependet, hoc enim essentialiter importat subjectio; ergo non potest se per votum firmiter obligare in hiis, in quibus alteri subjicitur sine consensu sui superioris. Materia hujus articuli est nimis necessaria, viamque aperit ad multas difficultates enodandas, de quo in disputatione dicemus.

In articulo nono inquit, utrum pueri possint voto se obligare ad religionis ingressum. Respondet triplici conclusione. Prima Puer, qui vovit ante quatuordecim annos, et femina duodecim, votum tale est validum si ante istud tempus attingit usum rationis : poterit tamen a parentibus, et tutoribus irritari, quia pueri ante annos pubertatis (qui sunt quatuordecim, et feminae duodecim) patiuntur rationis defectum, ut in pluribus, et sunt naturaliter sub cura parentum, vel tutorum, qui sunt eis loco parentum, et ideo eorum vota ex duplici hac causa robur non habent, et defectu rationis, ut in pluribus, et ratione subjectionis in omnibus. Secunda conclusio : Votum solemne a puero emissum ante annos pubertatis non est validum, etiam si iam sit doli capax, et usum rationis attingat, qui in aliquibus accelerari solet, et hoc propter Ecclesiae statutum, quod respicit id, quod in pluribus accidit. Tertia conclusio : Post annos pubertatis unusquisque se potest obligare, tam simplici, quam solenni voto religionis absque voluntate parentum.

In articulo decimo inquit, utrum possit in voto dispensari. Respondet duplici conclusione. Prima est affirmativa, et responsiva dubio : secunda j Magis est votum dispensare, quam commutare : dispensare enim est absolute determinare aliquod votum non esse servandum; commutare vero pro hoc, quod servandum erat, aliquid aliud imponere.

In articulo undecimo inquit, utrum in voto solenni continentiae possit fieri dispensatio. Respondet duplici conclusione. Prima : In voto solenni continentiae clericorum potest ab Ecclesia dispensari t secunda : In voto solenni continentiae religiosorum non potest ab Ecclesia dispensari.

In articulo duodecimo inquit, utrum ad commutationem, vel dispensationem voti requiratur praelati auctoritas. Respondet conclusione affirmativa, quia praelatus in Ecclesia vicem Dei gerit in cujus persona determinat, quod Deo acceptum sit, vel non.

Totam hanc de voto, quam praedictis duodecim articulis nobis tradidit S. Thomas brevi disputatione perstringemus, per aliqua dubia totum in hoc tractatu contentam doctrinam examinantes.

DISPUTATIO XXIII.

DD PXHTirUTTIBUS AD SSS3ES2XAM VOTI.

AETICULUS I.

oromo situm vor-
lun&atia ad rationem voti ?

I. Circa hoc dubium notandum est, quod ut id quod quaeratur inteliigtur, necessarium est cognoscere orfinem, quem hic tradit S. Thonas in actibus rationis pranticae, qui antecedunt, et perficiunt ipsum votum (de his enim aginus hic; de actibus enim intellectus pseculativi non est modo dicendam). Igitur circa actus rationis practicae notandum est ex D. Thoma, 1-2, quaest. LYII, artic. VI, quod virtuti prudentiae, cujus actus principalis est praecipere, adjunguntur aliae virtutes sibi subjectae, scilicet euhilia, quae est virtus bene conciliativa, sive inquisitiva; synesis, et gnome, quae sunt virtutes bene Judicativae : Iste autem ordo reperitur in istis actibus. Postquam voluntas est Jam rectificata secundum intentionem alicujus boni finis, movet intellectum, ut inquirat media ad consequendum talem finem, verbi gratia, postquam, voluntas est inclinata ad Deum per charitatem, et tendit homo ad consequendam beatitudinem, moletur intellectus, ut inquirat media commodiora ad prosecutionem talis finis, et consilietair de illis, quis scilicet status commodior sit, religionisne, an matrimonii, sive castitatis. Haec inquisitio fit per virtutem eubulitiae. Hac autem inquisitione semel facta, Judicat intellectus, quae media sint commodiora, et de quibus est habita consultatio, et quidem si hoc Judicium ferendam est secundum regulas communes humanae vitae, pertinet ad synesim, si vero ferendum est secundum regulas, et rationes extraordinarias, pertinet ad gnome, et haec dicitur deliberatio intellectus, qua supposita, si Judicavit intellectus medium religionis, verbi gratia, esse commodius ad beatitudinen, vvoluntas eligit tale medium per firmum propositum apiectendi ipsum, et ista electio appellatur propositum seu determinatio voientiatis, ex

qua rursus voluntas movet intellectum, a liquando quidem ut promittat ovecutionem talis medii determinati et electi, verbi gratia, ut promittat ingressum religionis; aliquando autem novet intellectum ad simplex imperium ejusdem medii, verbi gratia, ingredi religionem; in quo actu consistit virtus praeceptiva prudentiae, qui est perfectas, et ultimus actus prudentiae. Itaque promissio, quae fit ab intellectu ax motione voluntatis Jan detorninatao ad ingressum religionis por electionem, non est actus prudentiae, nec tar.cn propter hoc deficit in intellectu actus prudentiae circa ipsam promissionem, nam Bicut ante exeutionen promissionis debet praecedere inferium intellectus praecipientis, verbi gratia, ingredi religionfcm, sic etiam ante ipsam pronissionom intollectus praecedat inquisitio, utrum sit conveniens deliberatio rationis circa ingressum, et electio voluntatis circa illum ex virtute religionis, qua supposita irnerat intelloctus per virtutem prudentiae, quod hic et nunc fiat pronissio religionis.

•II. Sit ergd conclusio : Solum -nropositun religionis, verbi gfatia, ouentanunque sit fimim et res sit Jam incepta, non inducit obligationem voti, sed necessario requiritur (334) ad votum pronissio rei, quae vovetur, ^ixius licet res sit Jam incepta contra quosdam Juristas, qui in capite Consulti de regula ri, tenent, quod quando res est Jan incepta, solum propositum firmum inducit obligationem voti. Xst etiam contra Paludanum in IV, dist. XXXVIII, quaest. X; D.Antoninum II m. titulo XI, capite II, in principio. Red nostra conclusio est communis sententia doctorum sumer csoiteO; jMattiararum de voto; et

In IV. dlpt. SITIX; Cstfetani; hic «t o-
unculo S xoglstri Soto lior. VII io Ju-
stitia; quoeat. X. artio. II; Sararl In
«urnali, capite XII. numero XCI; Covar-
mylae et nllorun. Bt urebatur ex loco
allegatioln arpinonto 5*d contra. Zten
ex illo : * Meliis oot non voraro <Eon
olet rltra orlnaaea blb reddere L et fei-
teroa. XHII : ft.ateaaau&t. trrti
zr 3ax&& ja&srase-
er;o quoaoot sacra Scriptura po »d«t
occipit votun, at pronlBSlonoe, at I ad
5in»th. 7 Aioetolue ccdenaat vldaa» vo-
lante* nubere, non quia hablMZUat .ropo-
nitun castitatis, eoi quia -irixen fldeo
irritax fecemnt.

III. fe quo probator secunda conclusio:
Ille eot transgressor voti, qui non ser-
vat flden datae, sed non datur fides In
eolo proposito, ood tontun in prociaaio-
ne. ubi explicatur; ergo. TJltro prota-
tur ratione D. Cionae quae est iamstro-
tio theologica : Xm> oblidatur ad alte-
rna per Bolan propoBIOin, otion ni noni-
foatetur illi talo propoeltunq ernec
etla* Beo. nax eod«a doio bono eo otii (at
B4o. et aliis ho«initua, ^nteodene pro-
batur. quia nullus acquirit Iae contra a-
llquea ex eo eolon. quod propositus habu-
erit conferendi illi aliquid. Confirma-
tur : 3x boto proposito JoJurjuidl non in-
ducitur obligatio jejunii, et ele de om-
nibis alii*. Tandem liaec coaeluelo est
definita in capite Litterarur. de voto,
et voti redeaptlor.e, ot Orationi capito
Si bona, et concludit aliud osse tona
propoitun nente concipere, et nllud se-
quenti obii itione se r«ix voti facere.

MXJErant ASDvTXSBA

17. Prino arguitur contra nostrae con-
clusionen ex capite Statulaia, et a^ito.
Consulti do resolribue, ubi dicitur,
quod novitll ante professionea ex solo
pro-oelto ingrediendi reliplonea oblidan-
tur pornuere In religione. 3t aloillter
In capite floneulti dicitur, quod ei illo,
qui convertitur, proposuerit absolute vi-
tea nitore, sib habitu re,pilari Loo onul-
potent fenuletur, ut regulariter -ivat;
ereo eolon propositam voluntatio inducit
obligationon voti. Oonflrmat, et capite
Magnae de roto, ubi quldax eii* copis ex
oolo proposito pos^g^yir^IJjerosolTnan

declaratur fecisco votu», licet deobibil-
betur ab inilectione illius propter ali-
as criasae.

7. Ai hoc argueatux respondent qnl-
dnx, quod or. boto proposito flrro obli-
gatur how pereverore sub culpa venia-
li, ne elt inconstans In actlxie virtu-
tis, et pontifices elc declarant. Se-
cundo, respondetur et nolue, fuloro
oatquoaa coasuetudlaeii. quod llll, qui
Infodiebantur relglonon, anit terent
votun snilox sal teli rellfionie In co&-
mni; In quo casu procedit detorninati-
o capitis Consulti et capiti* Stitui-
iue: quare in capite Supiorior le regu-
laritus Jubentur ingredi allan l*xlora
rellglonon, ot ita non ex vi sollue
propoalti, «ad ex pronisflona obligor-
Oir ad religiones, et haec e«t coivxr.le
explicatio, do qua legatur Covariuvia
loco citato, ^stque nocoeaarlo az^loo-
tonda, ne sit, vel (SJ5> appareat ali-
qua contradictio In decisionibus ;on-
tl ficui. Vaa capita Llttoran de ro-
to explicatur nanlfeste. quod ex oolo
proposito relinquendi saeculua non o-
bligatur hoao. Ad caput Hagass do vo-
to respondetur, etian ibi Intervor.iese
proaiBBiorxa, uti colligitur ex ipBo
textu, et eat feni liari* seduc loquoal
dilor sanctos obligat obllgatlonen.
et proaleaionen voti noalno propo-
siti, tunc antea noalno propositi Intel-
llgut propositua flrxatu> pronisslone,
quonido Inteliiiiit pontifex In citato
capite Magnas, bjt acia dictus: eot abs-
que pronietioae non est votun, nec ta-
xer. requiritur, quod haec prosdssio fi-
at vobris, et signis externis, eed suffi-
ficit, si nentaliter fiat Lee, ut po-
tet ex D. Ibonn quasvis ojmosiSun sen-
tiat Kichael 14 Kedina ex iijione de
8oncto 7ictore libro do sacrouentis,
part. XII, capite II. Caeneru: ei rec-
te inteUigatur Hignq ibi docot nuni-
foste, quod ex sola iroadeeione non nan-
citur obligatio voti hodnibue, nisi
explicetur, Beo aut ex interior cine ver-
bis sufficit, ot ita verba exteriora
milio nodo pertinent od subster.tisa vo-
ti, sci solox ad perfectionon Occiden-
talen, ut docuit B. -horas In corporo
articuli. 7erun e*t taxea quod ut vo-
tun sit solesio. non efficit interior
pronis.io, sed requiritur nalcftentatio
exterior illius, eine qua nor. potest
acceptori ab Bedesla ut infra dicebar.

71. Secundo arguitur : Qp.1 explicat hoc propositum ingrediendi religionem, si postea non ingrediatur, peccat; ergo ex solo proposito nascitur obligatio, ntecedans probatur, quia non ingrediendo mentitor in re gravi; ergo peccat mortaliter,

711. Respondetur non dari aliqua determinata verba exteriora ad promissionem voti, sed quibuscumque verbis explicetur vera promissio, explicatur similiter et voikum. Illa ergo verba Ingrediar religionem triplicem possunt sensum facere, ut optime notat Oajetarrus, Prinus est, ut sint praenuntiativa alicujus futuri eventus; sicut enim alter potest praenuntiare de me, quod sim ingressurus religionem, sic et ipse potero, licet modo non habeam propositum, nec promittam ingressum religionis, et tunc etiam si postea non ingrediar religionem, reddetur quidem propositio falsa, non tamen ero mendax, si ita re vera existimabam facturum, quando praenuntiabam; mentiri enim est ire contra mentem. Secundus sensus potest esse ita, quod illa verba explicent propositum, quod modo habet proferens ingrediendi religionem, et sic licet postea impediatur, et non intret religionem, adhuc non fuit mentitus, si tamen tempore probationis habuit tale propositum, quia sensus est intendo ingredi religionem. Tertium possumus facere praedicta verba promissorium, quia in actu exercito promitto : nec enim oportet, quod propositio fiat semper per verba explicantia promissionem in actu signato, ut enim intelligat promittere, non est necessarium dicere : Promitto religionem, vel eleemosynam, sed sufficit explicare promissionem in actu exercito, dicendo : Dabo eleemosynam; et tunc acceptis verbis in isto sensu verum emittit votum, quia ibi est vera promissio : secundum quem modum legitur vovisse Jacob. Genes. XXVIII : Si Domibus Deus fuerit uecum. etc.

71II. Ex qua solutione sequitur falsum esse, quod docet Aragon in hoc articulo ponendo differentiam inter propositum, et promissionem, dicit enim, quod propositum non est negatio, vel affirmatio, sed solum consensus voluntatis, qui potest exprimi per verbum faciam. Promissio (836) vero, inquit, importat affirmationem, vel negationem. Hoc inquam falsum est. Hanc est implicatio dicere, quod sit propositum, et quod affirmatio sit negatio.

feio alicujus rei. Propositum autem hoc dicit essentialiter (ut Aragon concedit) Paciam hoc, vel : Non intendo facere hoc; ista vero dicunt affirmationem, vel negationem, si quidem sunt propositiones. Hec valet dicere, quod quia sunt actus voluntatis, ideo non importent affirmationem, vel negationem, ut ait Aragon, quia isti actus duo habent, alterum est firma adhaesio, et intentio voluntatis ad rem faciendam, et hoc ad voluntatem pertinet; alterum vero ordinatio rei, quae fieri debet, et hoc spectat ad intellectum. Optima ergo differentia est, quod propositum solum dicit id, quod intendit facere quis, a quo absque mendatio cessare potest, quia sensus est : intendo hoc in futurum facere, et si quando proponit ita est, dicit verum, licet postea non faciat, quia veritas illius propositionis ab intentione, quam tunc habet proponens regulanda est. Promissio vero dicit : faciam hoc in quocumque eventu, et si postea non faciat, mentitur, quia non reddit verum promissum, quod tenetur semper facere verum.

IX. Tertio arguitur ; Votum essentialiter est actus religionis; sed solum propositum potest esse actus religionis, et nullo modo promissio ; ergo votum non consistit in promissione. Probatur minor, quia promissio est actus intellectus, ut inquit D. Thomas in hoc articulo, in corpore, et in argumento secundo; religio vero est in voluntate.

X. Respondetur, quod quamvis votum secundum suam substantiam sit actus intellectus, est nihilominus actus religionis, nec est inconueniens, quod actus unius potentiae secundum substantiam, sit ab altera potentia, et a virtute existente in altera potentia in esse virtutis, et moris elicitos. Sicut oratio, quae secundum substantiam est actus intellectus, cum sit locutio cum Deo in ratione virtutis est actus, religionis, quae est in voluntate, imo et in esse physico, ut supra diximus quaestione LXXXIII, articulo III. Actus etiam exteriores, qui secundum substantiam sunt in potentiis exterioribus, in esse moris pertinent ad virtutes interiores, a quibus imperantur, et regulantur. Sic ergo in proposito promissio, quae est in intellectu pertinet .jjd, virtutem reli-

gionis, quia Intellectus promittit secundum hoc quod meretur a voluntate disposita per religionem.

XI. Quarto et ultimo arguitur : 3&c solo proposito alicujus "boni manet homo obligatus ad executionem illius, et non

alia obligatione nisi voti ! ergo in solo proposito perficitur votum. Ad hoc argumentum jam patet ex dictis, solum enim propositum non inducit obligationem, nisi sit promissione firmatum.

ARTICULUS II.

Utrum ad votum requiratur necessario -oro-ao-
Bltua faciendi rem quam -promissit vovens ?

I. Pro explicatione potandum est fundamentum fero omnium doctorum in hoc articulo, quod vovens potest se habere quatuor modis in emittendo votum. Primo, ita quod intendat, et promittere, et oblivare se,, et sinu}, proponat servare id, quod promittit, et hoc est perfectissimum votum, de quo non est nostra disputatio: secundo, se potest habere per oppositum, ita quod neque intendat promittere, neque se obligare, neque servare, quod promittit, (837) sed solis verbis fictis exterius promittit, nihil tamen habens in corde, et tunc etiam est certum nullum intervenire votum, ut enim dicitur in capite primo, ff. de pollicitatione, ex verbis nudis nulla nascitur obligatio. In foro tamen exteriori, qui sic voverit, compellitur in^lere votum, nec enim Ecclesia credit ipsi soli asserenti se non hatuisse propositum, vel intentionem, sed cum Judicat de exterioribus si in foro exteriori fuerit validum votum, convellitur servare illud, tenebiturque obedire Ecclesiae in foro conscientiae ex vi praecepti Ecclesiae, licet non ratione voti, propter scandalum, et bonam gubernationem, quae alias non posset servari in Ecclesia.

II. Sed contra. Quando oulb non habuit intentionem ducendi uxorem, etiamsi iudex insonat praeceptum, ut reddat debitum, et cohabitare cum illa, non tenetur reddere debitum, neque cohabitare, quia non fuit verum matrimonium; sed similiter non fuit in praesenti verum votum; ergo etiamsi Ecclesia imponat mihi praeceptum, ut servem illud, non teneor servare. Respondetur disparem assecutionem,, cum enim redditio i^lla debi^ rjgJ^iit verum

matrimonium, non fit reditio debiti, sed accessus ad illam sit intrinsece malus, non potest esse materia praecepti. At vero res promissa, si est materia voti non est intrinsece mala, sed debet esse bona, ac subinde tenebitur obedire Ecclesiae praecipienti, sibi que debet hoc imputare, qui pro iniquitate in has angustias se projecit : ubi obiter notandum est, quod Concilium Tridentinum sessione XXV, capite XIX statuit, quod si Aliquis regularis velit contendere se non teneri voto propter defectum propositi, vel aliam similem causam debet intra quinquennium a die professionis proponere causam coram praelato, alias transacto quinquennio non admittetur in iudicio, sed compellitur perpetuo manere in religione, tenebiturque obedire, ut modo dicebamus.

III. Tertio modo potest taliter se habere vovens quod habeat intentionem vere promittendi, et obligandi se ad id, quod promittit, non tamen habeat propositum servandi id, quod promittit; tunc etiam dico, quod ille facit votum verum, manetque obligatus ad illud servandum, non obstantibus aliquibus jurisperitis oppositum sentientibus in capite Litterarum de voto, hoc enim docent universi theologi citati. Verum tamen est, quod istud votum (ut optime docet Cajetanus in hoc articulo) partim est verum, partim est mendax; verum, quia talem promissionem non concomitatur intentio faciendi, quod promittit; attamen est verum votum quantum ad substantiam, et essentiam, solumque deficit illi illa secunda veritas, quae illi est acciden^^. ad observan-

tiam voti, non ad essentiam.) Probatur ergo nostrum dictum. Primo, promissio obligat secundum naturam propriam, sed in isto casu est vera, et propria promissio facta Deo, quia sic vovens intendit simpliciter promittere; ergo est obligatio. Confirmatur; Si aliquid obstaret quoniam esset vera promissio, id esset, quia non intendit iniere; sed hoc non obstat, quia stant simul ista duo, quod aliquis sit obligatus ad aliquid faciendum, et tamen quod non velit illud facere; ergo etiam in intellectu, et voluntate potest contingere, quod aliquis velit se obligare; et non velit facere id ad quod est obligatus. Antecedens patet clare in eo, qui emisit votum, et non vult illud implere, et in eo, qui habet praeceptum, et non adimplere illud. Consequentia autem probatur, quoniam facilius negantur, et distinguuntur recte in intellectu quam a parte rei, ei quidem intellectus etiam unita distinguit, considerando in illis diversas rationes. Ultimo probatur, quia qui habet intentionem faciendi aliquid, et Jurat, non obligatus, licet non habeat intentionem adimplendi Juramentum, ut dicemus quaestione sequenti; ergo idem dici debet de voto.

IV. Sed contra hoc arguitur: Juramentum est actus religionis, sed talis promissio non est actus religionis; qui enim sic jurat sine intentione, peccat mortaliter: ergo non est verum votum. Confirmatur: Promissio non obligat nisi acceptetur, sed Deus non acceptat talem promissionem, quia est peccatum, despondetur, quod illa promissio est actus religionis quantum ad substantiam, et hoc sufficit, ut sit verum votum, quoniam secundum se est de re bona. Itaque virtualiter sunt ibi duo actus, alius quo promittit, alius quo non intendit servare promissum; prius actus est religionis secundum se, licet per accidens; secundum quod coniungitur cum secundo, efficiatur malus. *t per hoc respondetur ad confirmationem, primus enim actus acceptatur a Deo, non vero secundus.

V. Ultimo modo potest se habere vovens taliter, quod habeat intentionem promittendi, non tamen se obligandi. Dicitur hoc dupliciter uno modo, quia ignorat substantiam, et effectum voti. Itaque existimat se posse separari a voto obligationem, Intellexit non esse intrinsicam illi, et ita

intendat promittere, non tamen se obligare; alio modo potest hoc contingere per quamdam crassem stultitiam, seu lenitatem, ita quod scions obligationem esse intrinsicam voto, et tamen non vult sibi non tamen se obligare. Circa quod git

VI. Prima conclusio: Qui voveret non habens animum obligandi se, quia per ignorantiam existimat obligationem non esse intrinsicam voto non emitteret verum votum, nec maneret obligatus, Probatur primo: Iste in hoc casu habet ignorantiam circa substantiam voti; ergo est involuntarius circa substantiam, et effectum voti, ut eniti dicit D. Thomae 1-2, quaest. VI, ignorantia causat involuntarium; ergo ubi intervenit ignorantia circa essentiam ipsiusmet voti, non erit obligatio. Secundo probatur: Haec est bona consequentia: isto vult promittere, ergo vult se obligare; ergo etiam erit bona ex opere operantis consequentia ad oppositum antecedentis, scilicet: iste non vult se obligare, ergo non vult promittere; sed in tali casu iste non vult se obligare; ergo nec promittere; ergo nec facere votum. Tertio probatur: Si quis contraheret matrimonium ignoranter existimans non esse vinculum indissolubile, non contraheret verum matrimonium, quia ignorantia circa substantiam matrimonii faceret involuntarium; ergo similiter hic. Confirmatur: Si quis voveret ex ignorantia alicujus gravissimae circumstantiae, quam si cognosceret non voveret, tale votum non obligaret, verbi gratia, si rusticus existimans Hierosolimam distare viginti leucas, omitteret votum peregrinationis ad illam, sine dubio postea quando cognosceret maximam distantiam itineris, non obligaretur voto, quia ignorantia gravissimae circumstantiae dedit causam voto, et ita existimaretur involuntarius circa votum; sed multo major ignorantia est illa, quae versatur circa substantiam, et obligationem voti; ergo ex illa vovens redditur involuntarius; sed contra. In Beunda probatione dicebamus, quod haec est bona consequentia: Vult promittere, ergo vult se obligare, sed in nostro (839) casu promittens vult promittere, sic enim supponimus; ergo non debet obligare saltem.

implicite. Respondetur consentientiam esse bonam; negatur tamen minor, scilicet, quod ille vult promittere, quia cum sit ignorantia circa substantiam voti, et promissionis, est etiam involuntarius circa promissionem, et ita non intendit promittere, sed tantum voce tenus promittit.

VII. **Secunda conclusio** : Qui sciens naturam promissionis, et obligationem esse inseparabilem ab illa, si intendit promittere, quantumvis alias non habeat propositum se obligandi per stultitiam, seu iniquitatem, vore et proprie manet obligatus. Probatur : tydfc vult antecedens vult etiam consequens, maxime quando scit consequens necessario includi in antecedente; sed iste scit obligationem necessarie contineri in vera promissione; ergo si ver³ intendit promittere, vult saltem virtualiter, et implicite obligationem. Sicut qui sciret aliquam poenam impositam esse a logo propter talem culpam, si vult committere culpam, vult etiam virtualiter se obligare ad poenam. Est itaque differentia inter istum et illum, de quo in praecedenti conclusione; ille enim propter ignorantiam circa substantiam promissionis censetur involuntarius, nec vel^{le} etiam virtualiter obligationem; iste vero, cum tali careat ingorantia, est voluntarius circa substantiam promissionis, et consequenter vult saltem virtualiter obligationem, quae voluntas semper manet, etiam si explicita proponat se non obligari, quia intrinsece in promissione includitur obligatio.

SOLVUUTOS AROTMENTA.

VIII. **Arguitur primo contra nostram conclusionem** : Multi vovent etiam solemniter castitatem, qui tamen non habent propositum servandi illam, et tamen vere manent obligati ad servandam castitatem;

ergo sola promissio sine proposito facit votum. Major patet in multis nobilibus, qui profitentur religiones militares, et nihilominus non habent in proposito servare castitatem, neque alicujus rei minus recordantur, quin potius solum intendunt ampliores redditus illa professione, forsitan ut luxuriosius vivant. Si dicatur, hos habere tunc propositum et animum obligandi se ad castitatem, et hoc sufficit. Contre. hoc arguitur secundo : Leges obligant Juxta voluntatem legislatoris ad culpam mortalem, vel venialem, vel ad nullam (supposita proportionem materiae) ut prset in constitutione^{H.8} nostri ordinis, sed votum est quaedam lex particularis, quam sibi vovens imponit; ergo obligat Juxta intentionem illius, et ita si non intendat servare castitatem ad nihil manebit obligatus.

IX. **Respondetur**, quod ita voventes habent verum animum promittendi, et obligandi se, qui sufficit ad verum votum; aliis enim dicere tenemur, hujusmodi non esse commendatarios, nec frui aliis privilegiis, quod est falsum. Ad secundum respondetur, quod obligatio voti semel facti non pendet ex voluntate voventis, sed intrinsece sequitur ad naturam voti, et sic licet emissio voti sit voluntaria, semel tamen emissum obligat de Jure naturali, et divino : sicut contractas matrimonii dependet ex voluntate contrahentium, semel tamen contracto indissolubilitas illius est omnino necessaria, sine dependentia a voluntate contrahentium. Similiter susceptio baptismi est voluntaria adulto, semel tamen baptizatus quantumcumque repugnet postea quam est voluntarie baptizatus, tenetur praeceptis aliorum sacramentorum, et obedi⁸ praeceptis Ecclesiae.

ARTICULUS III.

Utrum ad votum requiratur deliberatio, et
quae sit sufficiens. ut votum obliget ?

I. Pro explicatione notandum est, quod deliberatio importat discursum, seu collationem inter multa, et determinationem ad unum; formaliter tamen importat determinationem voluntatis, non absolute, sed ut ex discursu originantur. Deliberatio autem dividitur in semiplenam, plenam, et plenissimam. Semiplena est ad quam sequitur motus secundo primus, qui neo est omnino naturalis, nec omnino liber, quia ipsa, vel motus insurgens, licet non praevenit tamen iudicium perfectum, et ita non potest ratio perfecte deliberare circa objectum talis motus. Quapropter actus ille non est perfecte humanus, nec potest habere perfectam rationem virtutis, vel vitii, sed solum potest ibi reperiri peccatum veniale. Deliberatio plena opponitur huic, et est quando ratio deliberat circa objectum, et ita intendit operari sciens, et prudens. Et licet haec non fiat attendendo omnes circumstantias possibili eventus, adhuc est perfecta deliberatio sufficiens ad rationem meriti, vel demeriti, imo ad omnem contractum humanum, et ad matrimonium, et ad baptismum. Plenissima, seu perfectissima deliberatio est, quando maturo consilio conferuntur in se media perfectissimo in ordine ad finem, et attenduntur omnes circumstantiae circa rem deliberatam.

II. Notandum est secundo, quod deliberatio alia est formalis, scilicet quando consideratur res in se ipsa; et non in aliquo principio, vel effectum, vel in aliquo alio communi, sicut quando quis considerat circa ingressum religionis. Alia est deliberatio virtualis, quando scilicet non deliberat quis circa rem ipsam in particulari, ut explicite, sed in aliquo communi, vel causa ipsius, verbi gratia, si quis deliberat circa peregrinationem, et emittit votum illius, non est necessarium quod in particulari, et explicite deliberet circa sumptus itineris, et circa alia accidentia ejus, nam circa haec omnia censetur virtualiter deliberasse, quando ratio deliberavit circa votum peregrinationis. Idem est de illo qui deliberat generaliter contra carnalitatem.

nec enim est necessarium, quod in particulari deliberet circa omnia statuta religionis, sed censetur virtualiter deliberasse circa omnia iuncta, cum deliberavit vovere religionem, et obedientiam. Item deliberatio alia est perceptibilis, illa scilicet quae fit successu temporis per discursum conferendo inter se media : alia est imperceptibilis, quae fit brevissimo tempore, et quasi in instanti. Sit ergo.

III. Prima conclusio : Semiplena deliberatio non sufficit ad votum. Ista conclusio est fere communis. Tenet eam Cajetanus hic; Soto ubi supra quaeot. I* articuli. II; Navarrus in manuali, capita 231, numero 341, et ita Aliqui existimant veram hanc sententiam, quod oppositam iudicent improbabilem. Et probatur primo : Semiplena deliberatio non est actus humanus simpliciter, sed secundum quid tantum, et ita non sufficiens ad aliquem contractum humanum; ergo neque ad votum. Antecedens patet ex D. Thoma 1-2, quaest. I, art. II, ubi eas solum docet esse actiones humanas, quae ex deliberata voluntate procedunt, et philosophus vocat illas actiones humanas, (841) quae cum libertate fiunt, sed non operatur homo, quando est tantum semiplena deliberatio, cum consultatione, et libertate : ergo* Probat secundum ; Illa semiplena deliberatio non est sufficiens ad peccatum mortale, ergo nec ad votum, cum votum ex natura sua obliget ad mortale.

IV. Secunda conclusio : Non est necessaria plenaria deliberatio ad votum, licet sit solemne religionis, sed sufficit plena deliberatio ad ejus obligationem. Haec conclusio est contra secundam sententiam, est tamen fere communis. Et probatur prima pars ex capite secundo De voto, ubi votum factum in aetate puerili, et ex animi facilitate declaratur fuisse validum, et commutatur in aliam faciliorem materiam. Secundo probatur quod Ad quemlibet alium contractum huiusmodi qui est plene deli-

beratio, ergo ad votum. Antecedens probatur : In enuptionibus, et venditionibus, in baptismo, et in matrimonio. Confirmatur : Perfecta deliberatio sufficit ad peccatum mortale : ergo ad votum. Probatur consequentia : Ubi potest esse ratio perfectae culpae, potest esse ratio perfecta virtutis; ergo et voti. Confirmatur secundo : Alias quilibet posset se excusare ab obligatione voti, pauci enim sancti, qui perfectissima diligentia, et plenissima deliberatione solemner religionem voverint.

V. Secunda pars conclusionis patet ex multis capitalibus maxime XVII et XIX, contra retrahentes homines ab ingressu religionis, et patet Martii. IV, ubi Petrus, et Andreas vocati a Domino continuo secuti sunt ipsum, super quae verba multa sanctorum patrum testimonia adducit D. Thomas quae poterunt videri in Aragon. Sed est insigne testimonium D. Hieronymi ad hoc probandum in epistola ad Heliodorum : *B Licet parvulus a collo pendeat nepos, licet spraso crine, et scissis vestibus ubera, quibus te enutrierat mater ostendat, licet in limine taceat patet, calcato perge patre, etc.** Ultima pars conclusionis patet ex dictis.

VI. Tertia conclusio : Vota facta ex animi facilitate, facilius sunt dispensanda, quoniam experientia teste, homo imperfectus expositus est periculo illa frangendi; semper tamen requiritur causa nec sufficit, quod solum ex animi facilitate fuerint emissa. Dicuntur autem vota ex animi facilitate, quando ex aliquo metu, vel passione brevissimo tempore homo vovit, quamvis advertat ad id quod facit.

SOL7UHOTR AECTOMMTA.

VII. Arguitur primo pro sententia aliquorum dicentium, quod ad verum votum sufficit semiplena deliberatio, quae sufficit ad peccatum veniale in motibus secundo primis, taliter tamen, quod votum cum tali deliberatione emissum non obligaret ad mortale, sed ad veniale. Haec sententia probatur primo ; Ut promissio sit verum votum sufficit, quod sit actus humanus; sed promissio ex tali indeliberatione est actio humana, alias enim non esset peccatum, neque idem; ergo

Confirmatur per meritum, et demeritum solum reperiuntur in actibus humanis; sed in actione semiplene deliberata reperitur meritum, et demeritum, sum reperiatur peccatum veniale; ergo est actio humana. Secundo probatur : Talis promissio est actus virtutis religionis, et non nisi voti : ergo. Major do se patet, minor similiter constat; ergo.

VIII. Ad hoc argumentum patet solutio ex prima probatione primae conclusionis. Illa enim actio est humana tantum imperfecte, quod (842) quidem sufficit ad peccatum veniale (votum autem est: natura sua obligat sub mortali). Ad confirmationem respondetur, quod in merito est latitudo, datur enim multum mereri, parum mereri, et mediocriter mereri, et ratio non est inconveniens, quod actio, quae aliquantulum est humana, aliquantulum sit meritoria; votum vero consistit in indivisibili quantum ad obligationem; non enim datur manere multum obligatum, et parum ad rem promissam, sed vovens vel totaliter deobligatus, et sic requiritur actionem simpliciter humanam.

IX. Secundo arguitur pro sententia quorundam jurisprudentium, quos refert Sylvester verbo Votum II, quaestione XIII, et Aragon hic, et glossa capite II de voto, verbo Animi facilitate, quos sequitur Innocentius verbo Votum I, §. VI, ubi ponit regulam quod quando quis, post emissum votum statim poenitet de illo signum est, quod non habuit animum sufficienter deliberatum, et ita non est adstringendus voto. Itaque requiritur ad verum votum plenissima deliberatio in hac sententia, quae probatur primis Votum (ut supra dicebamus) inordinat necessario inquisitionem mediorum, et consultationem, et discursum circa rem, quae vovetur; sed ista omnia non possunt haberi absque plenissima deliberatione; ergo. Probatur minor : In motibus primo primis ob hanc causam nullum est peccatum, quia nullus est discursus; et in motibus secundo primis tantum est peccatum veniale, quia ibi est imperfectissimus discursus, et multum deficiens deliberatio, atque consultatio; ergo si ante votum requiritur discursus, consultatio, etc. necessario requiretur plenissima deliberatio. Secundo : Votum (ut diximus) est actus religionis, sed si non praecedat haec perfectissima de-

INDIANA UNIVERSITY

liberatio non erit actus religionis; ergo Probatur minor : Actus religionis placet Deo, sed tale votum inconsideratum non placeret Deo, quia est stultum, Deo autem displicet stulta promissio, ut patet clesiastici III, Confirmatur : Yota amissa es animi facilitate facillime franguntur, existimant enim bene voventes, non teneri ad illa aerganda. Tertio, votum debet esse voluntarium, sed si ignorentur plures circumstantiae non plene deliberando de illis non erit voluntarium, cum ignorantia causet involuntarium; ergo.

X. Ad omnia ista argumenta, quae directe procedunt contra secundam conclusionem respondetur, ad primum negando minorem, et consequentiam probationis. Constat enim ex dictis ad omnia illa sufficere plenam deliberationem, nec requiri plenissimam. Ad secundum negatur minor, et similiter ad probationem. Imo dato quod esset indiscreta promissio, sufficit, quod res promissa bene accepta Deo, et voluntarie promittatur, ut votum sit obligatorium, quamvis non sufficiat hoc, ut votum sit meritorium. Ad tertium respondetur, quod vovens iuxta seriem secundae conclusionis, habet sufficientem scientiam circa substantiam voti, et circumstantias illi Jejuniores, et ita est simpliciter voluntarius, censeturque sufficienter deliberasse, circa illam, si tamen adesset ignorantia circa circumstantias graviores, quae merito introedirent votum, si non essent praecisae, nec deliberaret circa illas, -ere esset involuntarius -ovans ex tali deceptione, ut supra dictum est.

33» Quarto arguitur : Sunt quaedam vota debere arduis ad totam vitam pertinentibus, ut est votum religionis; sed ad tam ardua aggredienda necessaria est plenissima deliberatio, quia nihil videtur magis (S43) arduum, et difficile in rebus humanis, quam seipsum abnegare, et mundum deserere : ergo ad hoc necessaria est maturissima deliberatio. Item arguitur ex definitione voti : Totum est promissio melioris boni animi deliberatione firmata; ergo omne votum ex animi firmitate oriri debet, sed hanc animi firmitatem nullus habet, nisi plenissime deliberando; ergo, nam arguitur ex primo Joannis IT, ubi dicitur : nolite omni solritu credere, sed probate spiritus veri ex Deo rursus. quae quidem matrice in religionis ingressu verum habent; sed haec probatio spirituum eget

diligentissimo examine, et plenissima deliberatione; ergo. Probatur minori: "Aicitur enim II Corinth. XI, mihi satan transfigurat se aliquando in Angelum lucis, qui sub specie boni fallit incautos.

XII. Ad quartum respondetur ex D. Thoma opusculo citato, art. X, quod in rebus difficillimis, et maxime arduis sunt maxime consilia requirenda quando veritas non est manifesta. Id autem quod est melius et altiori consilio definitur, non est in dubium revocandum iterato consilia requirando. Ad aliam probationem, admissa antecedenti cum consequentia, negatur consequens; omne enim quod ex electione agitur ex deliberatione vel consilio agitur, quia electio est appetitui praeconsilipiti.

XIII. Ad ultimum respondetur, quod auctoritas, ibi adducta non est ad propositum, ibi enim est necessaria probatio ubi non est certitudo, super illud enim primum ad Timoth. ultimo: 'Omnia probate, dicit glossa : Certa non agent discussione, hoc autem, quod est certum respectu unius, potest esse incertum respectu alterius, cui incumbet admittere religionem, et hac de causa ad illos spectat, quo animo -veniant inquirere. Ad illud vero, quod satana transfigurat se Angelum lucis respondetur, quod tunc non est periculum a sentiri, quando bonum opus suggeritur, ut ingressus religionis, vigilantibus tamen animis resistendum est, quando est aliquod opus non bonum inducimur. Propositum autem religionis censendum est esse a Deo.

XIV. Quinto arguitur : -r., quae possunt habere malum exitum, diligenter sunt prius consilio examinanda; sed ingressus religionis in aliquibus, qui apostatae fiunt malum exitum habent, ergo. Confirmatur primo ex illo Actuum TJ S1 ex Deo est hoc consilium, aut onus, non poteritis dissolvere illud: sed in multis per apostasiam dissolvitur propositum, ergo non fuit a Deo. Confirmatur secundo : In ebrio quando culpabiliter accidit ost plena deliberatio saltem in sua causa, si quidem ei innotatur homicidium, et peccat mortaliter, et tamen non sufficit talis deliberatio, ad votum, quoniam vota emissa ab ebrio sunt nulla: ergo non sufficit plena deliberatio.

ZT. asspondexfr, quod cixaado salus <> la qua continatur "Irtuolltor ! -oftis
 Itus poteet evanlre ax parta rol, quao auten cuu sit netu* virtutis, non conil-
 as «unitur, st tale porculun treuenter r.etur virtuallter In vitio ebrietatis;
 accidit, negv.a deliberatione oju* eet, ut lio otlaa al eaect iraelwo, praevid^
 pericullo obvlotur, vel ut reo penitus re- retur tantun necuadux exteriorem orola-
 ilacpnur. 31 -oro ut In plurlaas peri- tionor verbonxn, et Ita .adlcmdoa est
 culun nca occidit, non eat a>us ise-ma do- de Illo ac el non floret. Calo Infer-
 llberatlons, sed v1^llantlr et a-utole., tur, quod enando plena deliberatio ost
 se In perculun Incidatur r allo.-uia de- ljrriceptibllie, lte. ut hoio bene dnM-
 rotur occasio onnio atudla hunsna praeter- tet rt. fuerit, vel nor. fuerit plene. de-
 xiittondl Juxta Illud Boclaeiaatlcil II: llboratlo, debet Viros doctos consulere
 fxl ^jjorvAt ver.tun. naca- -v.t. -t gul narrando Ulle ouaee ratlonee. et clr-
 conslclrat rabee .v.v-uar net:'. %endo cunatanlloa, cuna habet ad catitanena
 raro roe ceoxndaa eo «ocura ost kabet te- non fuisse plenas t«l«s dei itera'lonea.
 non nelun cxltnn, prontoroa cuod to«o ai- It al !I'i arbitrentur nor. fc.loor plenae,
 tat vropoelbxa, vel CX alio accelle tl, nonr.on canet odstr.tctue -olo : quod ai fao-
 Id-o hAC ds curco nocaasorla aat nardoa ta consultatione adhuc sanet duMun, In-
 dellteratlo. M prliwn eor.firnationen r.otur petere dieneiBstlor.ee.; el clt fa-
 (fwo respondetur cavardnn caso ipxomlan cille oditus ad. <raelr.tun, sl mxtsn sit
 l-aerelcainui vceaMax aaserontlua, quod dldfcllle oditus, et sit -o*>?er. et l.»
 Id, quod nos per ner orat a Beo non eet. peditus, ol dutlua sasot aequala pro u-
 Uade ulcebaut, quod quia dlatolus pecca- traque parte nor. tenetur eervare votun,
 -It non fttit a Boo, et sl Judae decidit quonlau In dubiis (ut hubet coBUtme pro
 a collegio Aroetolosus, non fuit e Tao o loqulun) notior aet conditio ooscldontls,
 Jus olectlo, et tanda el «fxls nor. oere» sed Juro naturae quilibet possidet euan
 -vsrat In choritnte, wt gratia, charltas llrtotatsn In eo quod est ssre lo.-aiua
 oJub, ot gratia a Boa non sint. Quae oiv- ad faciesdun, vel non faciendus, vol o-
 nla ot his Blnllla blasphemae eunt; undu nltten*xn votuu, et ad. id quod ollae l«-
 riapon.latar ax B. Aa.uotlno l l oro prino gea non obligant. 8l antes declinant na-
 contra Julianxs, quod elcu- Beas tribxlt gls In partes afflraatlvaai, nenot obll-
 ro'mscormptibillbus asee tctworolo, qui- gelua ed sor.-ar.dun votua : nlc enin fit
 bus sememltat:: non tribuit, ite qui- In alile contractibus. Potore: In hac
 buedan dat Jugtltlan triornilea, puibia articulo dleltutarl cun O^jetano, utrun
 non largitur porsovorcultas dejxa. aitqolsx proni ocio obligat la conaclenti-
 a Sed de hoc agitur In nato ia de doxd-

"71. M 38cur.daii cor^imatlonca rvrpon- nio, et forsan alibi redibit e.<rw.
 detur dts-.arm esco ratlor.cn, ouonia bo-
 nldllu:: eet praevelea, ot dtllberatun
 <ulbo= ia sua c.-axec, ocilleci obrictelo

ARTICULUS IT.

I. Pro explicatione ait prima conclusio : Per se loquendo votum peccandi venialiter est peccatum mortale. Haec est contra auctores infra citandos, et contra Tavarrom in manuali, capite XII, numero X7-II, sed probatur conclusio : Sic votum factum illo protestatur talem culpam placere Deo, sed hoc est ingens blasphemiam; ergo secundum se est mortale. Probatur minor : Quoniam iste in ipso operis exercitio protestatur Deum non esse infinitam bonitatem, quoniam infinita bonitas excludit omnem rationem culpe etiam levissimae; non enim stat esse infinitam bonitatem, et quod placeat illi culpa etiam levissima. Confirmatur ex D. Thoma supra, quaestione XIII, articulo II affirmante quod in materia blasphemiae non datur culpa venialis ex levitate materiae, sed solum ex indeliberatione rationis; ergo si votum peccati venialis est mortale propter blasphemiam ibi inclusam (ut omnes fatentur) (3⁵) etiam tale votum erit mortale. Secundo probatur conclusio: Gravius peccatum est tribuere Deo aliquid repugnans illi, quam adducere eum in testimonium mendacii; sed qui vovet peccatum veniale trinit Deo aliquid illi repugnans, scilicet malitiam venientem; ideo sicut unum est peccatum mortale, ita et alterum. Itaque in hac parte nullam constituimus differentiam inter votum peccandi venialiter, et mortaliter ex parte materiae, dummodo in utroque inveniatur plena deliberatio sufficiens ad verum voluimus, utrumque ergo est peccatum mortale, si videns, et sciens, votum esse faciendum de re grata Deo, hoc non obstante vovet peccatum veniale, quoniam talis actio opponitur confessioni fidei dicenti Deum esse summam, et infinitam bonitatem, et quod illi est odio impius, et inhietas ejus;

II. Secunda conclusio : aliquando hoc votum erit peccatum veniale ex inadvertentia, vel indeliberatione. Probatur : Quoniam nam icto modo quodcumque mortale fit veniale ex inconsideratione, et subreptione animi.

SOLVUKSUR AEFUMSTTTA.

III. Arguitur primo contra nostram resolutionem : 3^k vi talis voti, si quae consurgit obligatio ex illo, erit peccandi tantum venialiter, sed obligatio ad veniale non est culpa mortalis ut constat ergo. Secundo : Totum licet ex suo genere obliget ad mortale (ut dictum est) ex levitate tamen materiae potest esse tantum veniale; ergo votum peccandi venialiter, erit peccatum veniale ex levitate materiae. Tertio : Juramentum promissorium de peccato veniali est peccatum veniale secundum multorum sententiam; ita Syvester verbo Juramentum IT, §. r et Adrianus ab illo citatus; Soto VIII, de justitia, quaestione II, articulo III et Aegon quaestione L3QKIX, articul. III, et hic dubio I ad secundum : ergo votum peccandi venialiter solum erit veniale. Quarto : Bonitas vel malitia alicujus actus sumitur ab objecto; ita D. Thomas 1-2, quaest. XVIII, sed objectum illius voti tantum est veniale, ergo et votum. Ultimo ; Adimplere tale votum solum est peccatum veniale; ergo promittere illud.

IT. Respondetur ad primum, hoc votum non esse mortale propter obligationem, nullam enim inducit, sed ratione protestationis blasphemiae, quae fit in ipso exercitio promissionis, ut dictum est : ad secundum negatur antecedens, ut probatur quaest. IXXHX, articul. VII j ad tertium, negatur antecedens, ut probatur quaestione XOTIII, sed admissio antecedenti adhuc negatur consequentia. Nam veritas juramenti promissorii sufficienter salvatur, si modo quando juro, habeo propositum implendi quod juro, et ita non adduco Deum in testimonium falsitatis, licet adducam eum in testimonium veritatis, quae illi displicet, nec protestor in actu jurandi talem veritatem olacere Deo; In vo-

Original from “

to autem sic : ad quartum, concedo majorem, et nego minorem; objectum enim illius actus est actus venialis, ut oblatus Deo, tamquam illi gratus, hoc autem est mortale propter rationem jam dictam : ad ultimum negatur antecedens, quia (ut constat ex dictis) adimendo votum protestatur opere placere Deo rem nalem, quod quidem esse mortale jam probatum est.

V. Inquires : fitrum res indifferentes possint esse materia voti. Pro cujus dilucidatione notandum est, quod licet aliquae reo ex genere, et objecto suo consideratae sint (§546) indifferentes ad bonum, et ad malum, tamen in individuo sonroer sunt in aitoram partem determinatae, sive ad bonum, sive ad malum. Videatur D. Q2thomas 1-2, quaest. XVIII, art. VIII et IX. Oaeterum ad hujusmodi determinationem faciendam In bonam partem necessarium est, quod ipsa operatio a parte rei habeat propositionem, et ordinem cum bono fine, alias manebit opus otiosum, ac subinde determinate malum. Itaque non sufficit, quod agens ex intentione sua ordinet tale opus in aliquem finem bonum, sed requiritur, quod ipsum opus ex natura sua redosa, et in exercitio sit relatum ab bonum finem moralem, aut naturalem, verbi gratia, transire per hanc, vel illam viam est opus indifferens ex objecto, ut autem in singulari siijf bonum non sufficit, ut transiens dicat : Volo transire per istam viam, ut placeam Deo.

VI. Prima, conclusio : Votum de ra in-

differenti ad bonum, vel malum morale non est votum. Probatur t votum debet esse de re, quae placeat Deo; ergo non de re indifferenti. Secundo, probatur conclusio ex D. Choma expresse illam asserente.

VII, Secunda conclusio : Quando ea, quae in specie erant indifferentia in individuo detetminantur ad bonum, tunc illa sic determinata possunt esse materia -oti, verbi gratia, non ingredi talem, vel talem domum de se est indifferens, si autem ex ingressu sequatur huic occasio heccandi, jam habet ordinem cum bono fine illius non ingredi, quoniam am evitatur occasio peccati. Item probatur, quia tale opus jam non manet indifferens, sed determinate bonum; ergo.

VIII. Tertia conclusio : Deficiente ratione boni in his operationibus alias indifferentibus continuo cessat obligatio voti, ita ut sino ulla dispensatione possit agere talem, vel talem rem, verbi gratia, In casu posito in praecedenti conclusione, si auferatur occasio peccandi, poterit ingredi domum. Probatur i Istae res indifferentes in tactum sunt materia vpti, quatenus ordinantur ad bonum; ergo deficiente isto ordine ad bonum manent in sua indifferentia e\$ consequenter, non sunt materia voti.

ARTICULUS 7.

Utram ea quae sunt necessaria ad csluten
necessitate -praece-jti sint materia voti ?

I. Sit conclusio : Sa, quae eadunt sub praecepto possunt esse materia voti. Ea-oc conclusio est proxima fidei, quam con-firmat universalis Ecclesiae consensus; fideles enim saepissime vovent, quae ali-as sunt praecepta, accusantes, se de fra-ctione voti, si aliquando contigerit; er-go., Secundo probatur : Votum emissum de istis rebus, est votum de placentibus De-o, ergo. (Tertio ; Jramento posscutnxs confirmare res, quas alias tenebamur fa-cere sub praecepto; ergo etiam voto. An-tecedens patet ex illo Psalmo CXYIII: Ju-ravi. et statui custodiro .ludj.cjft Justi-tiae tuae. Ultimo probatur : Votum indu-cit novam obligationem supra illam, quae erat antea ratione praecepti; ergo est validum. Probatur antecedens, quia tra-hit rem, quam vovemus, ut sit materia vir-tutis religionis.

SOLVUIT3UR ARGUMENTA.

II. Pars negativa probatur primo ex 33. 2^ohoma in IV, dist. X3QCVIII, quaest. I, articulo I, quaestiunc. II (S47) dicente, quod votum talium rerum non est proprie votum » et art. II, quaestione prima do-cet ep3e votum analogice, per posterius, et incomplete, ergo. Secundo : Materia voti debet esse omnino voluntaria, et in consilio tentum, si quidem forma voti eet hujusmodi ; sed res, quae in praecepto est non est voluntaria omnino sic, qrgo (Tertio : lotum de re, quae alias erat in praecepto, non inducit novam obligationem; ergo non eet votum. Antecedens probatur: Lex ecclesiastica, vel civilis, quae prae-cipit illud, quod alias erat in praecepto, non inducit novam obligationem; ergo nec votum, sum votum sit quaedam lex particu-laris humana, et positiva. Confirmatur : Supponamus quod aliquis vovet actum, qui alias erat in praecepto virtutis religio-nis, tunc in tali voto non potest esse nova obligatio, quia post promissionem actus ille non est in alia 3pecie, quam antea erat, sed semper manet intra eamdem Bueciem virtutis /religionia- ergo idem

ducendum est de aliis. Ibcplicatur hoc. Voveat quis jejunium -erbi gratia con-firmat autem idem jejunium saeoe, si-ne dubio ista nova-confirmatio non in-ducit novam obligationem, ex eo quod non trahit actum vovondi ad rliem spe-ciem virtutis : ergo idem orit in casu posito.

III. Respondetur ad testimonium D, Thomae, quod vooat votum illud votum non proprie aums[^]ndo proprie, ut distin-guitur contra commune, et ut signifi-oat propriam materiam voti, et particu-larem, esse opus supererogationis, si-cut dicit 33. (Thomas in hoc articulo, non tamon sumi improprium, ut est idem quod metaphoricum, quia revera est pro-prie votum. Ad aliud testimonium res-pondetur, quod licet D. (Thomas vocet illud votum analogice, adhuc tamen est dicendum proprie votum, sicut substan-tia dicitur analogice de Deo, et crea-turis, et nihilomipiG creatura est pro-prie substantia. Ad secundum responde-tur, in tali voto reperiri rationem vo-luntarii; tum, quoniam absolute est li-berum, licet ex suppositione sit neces-sarium servare praecepta; tum etiam, quia omnino liberam est, et nullo modo necessarium quod illud quod alias erat in praecepto sit materia voti, et ita materia praecepti, ut translata ad ma-teriam voti est omnino voluntaria, et libera. Ad tertium dicitur infra arti-culo septimo.

IV. Secundo principaliter arguitur : Sequitur ex opposita sententia esse va-lidum votum de nunquam peccando morta-liter, aut vonialiter (quoniam sub ne-cessariis ad salutem intelligims modo non peccare mortaliter, vel venialiter) quOnlam quamvis hoc non sit ncessarium necessitate absoluta ad consequendam salutem, eet tamen utile, de utilibus autem bene potest emitti votum. Conse-quens est manifeste falsum, quoniam non peccare venialiter est impossibile; vo-tum autem de impossibilibus non obligat, et nunquam -caecare mortaliter est dif-

ficilimum, et quasi moraliter impossibi-
le; ergo non est obligatorium.

V. Pro solutione hujus argumenti dicen-
dum est primo, votum non peccandi mortar-
liter a quocumque fiat, esse validum, li-
cet sit periculosum illud vovere. Haec
conclusio est contra Kavarrum in manuali,
capite XIX, numero 7 et VI, et contra a-
liquos, qui non improbabiliter affirmant
tale votum emissum ab homine multum fra-
gili, qui saepe solet peccare mortaliter
non obligare. Sed nostra conclusio proba-
tur : Tale votum est de re grata Deo, et
possibili auxilio divino cuicumque homi-
ni, quantumvis fragili; (84S) Deus autem
paratissimus est conferre nobis suam gra-
tiam. Secunda pars probatur, quia pauci
sunt, qui istud votum possint emittere
propter varia pericula, quae hominibus ac-
cidunt, et ita se aaponunt periculo sic
voventes.

VI. Secundo dicendum est, votum de non
peccando nullo modo, nec venialiter esse
nullum, validum autem erit, si fiat de
evitando aliquo veniali, si tale facile
vitari possit. Prima pars probatur, quo-
niam imo8bibile est vitare omnia peccar-
ta venialia collective. Videatur Concili-
um Tridentinnm sess. VI, can. 2QQII. PBo
intelligentia secundae partis conclusio-
nis notandum est,- esse quaedam peccata
venialia, quae difficillime, et quasi im-

posaibiliter vitari possunt, ut mentis
evagatio, subreptio, et motus primi e-
tiam circa materias gravissimas, quae
peccata etiam sanctissimi patres commit-
tunt. Alia sunt, quae facilius vitari
possunt, ut mendacium Jocosum, furtum
in materia levi. Asserimus autem in
hac conclusione, quod votum de priori-
bus peccatis venialilais non committen-
dis est nullum, quia est impossibile :
de secundis autem est validum, cuia est
possibile. Iertio assero, quod votum
de non peccando venialiter, nec mortar-
iiter est nullum, ouia absolute est im-
possibile. Sed contra. Qii promittit
centum, et non potest solvere nisi
quingenta, tenetur solvere qinquagin-
ta; ergo votura praedictum obligabit ad
non peccandum mortaliter, quia est pos-
sibile, quemvis non obligat ad non pec-
candum venialiter, quia est impossibi-
le. Respondetur negando consequentiam,
quia promissio (de qua in antecedente)
habet materiam absolute possibilem; bo-
tum autem de quo in conclusione, habet
materiam omnino impossibilem, quia to-
ta materia illius ©Bt non peccare mor-
taliter, nec venialiter, quod quidem
absolute est impossibile, et ita promis-
sio illius est nulla; promissio autem
antecedentis obligat in quantum potest
per oppositam rationem.

ARTICULUS YI.

tamen, quae e6t ia

I. Pro resolutione notandum est, tri-
bus modis fieri posse hujusmodi votum
propter malum finem. Primo, quando malus
finis est ree promissa, ut si quis voveat
eleemosynam cum circumstantia vanae glo-
riae : et de hoc omnes conveniunt tale
votum esse nullum cum sit clare de re mar-
ia secundo, quando malus finis est ip-
sius voti, id est, quando ex intentione
voventis votum refertur in malum finem,
ut si quis voveat mille aureos, verbi gra-
tia propter injustam victoriam obtinendam:
tertio modo, materiae voti, sed ampliatio
voventis ad vovepdm, ut si aliquis eques
militaris profiteretur talem ordinem, mo-
tus desiderio habendi majores redditus,
ut luxuriosius vivat.

IX. Prima conclusio j Votum tertio mo-
do factum est validum. Probatur : Res
promissa per tale votum est bona in se,
et non ordinatur ad malum finem, finis
enim operantis non viciat rem ipsam, sed
tantum applicationem ad vovendum; ergo
votum validum erit.

III. Secunda conclusio : Votum factum
secundo modo est invalidum. Probatur pri-
mo : materia talis voti est mala, et pec-
catum, et relata in malum finem, ergo :
secundo : Vovens sic facit Deum auctorem
illius peccati, scilicet illius (8^9) vic-
toriae injustae, et ostendit facto ipso
Deo placere injustam victoriam; utrumque

autem est blasphemum.

IV. Tertia jponclusio ; Quando votum
est fte re bona ordinatur tamen in poe-
nam peccati, aut praeserrationem illi-
us, validum est verbi gratia, -nromittit
quis porogrinationem, vol religionis
ingressum si amplius furatus fuerit, vb-
liga sunt' ista votju Probatur facile
conclusio : Sunt de re bona relata in
bonum finem, scilicet in "indictam cri-
minis, val ad praeservandum ab illo ;
ergo.

V. Ultima conclusio : Quando votum
est de re bona, quae conjuncta est cum
peccato, non tamen refertur ad illud
peccatum, tale votum est validum, verbi
gratia, vovet quis, qui alterum provocar-
vit ad duellum, se daturum mille rureos,
si salvus ex duello evaserit, nut ex ar-
lio belleo injusto; hoc votum factum
pro sua incolumitate est validum, etsi
sit conjuncta res promissa cum duello.
Item vovet adulter aliquid si ex con-
cubina habuerit prolem, vali dum est vo-
tum, quia suscentio liberorum bona est,
etiamsi sequatur ad illicitum concubi-
tum. Probatur s Vota ista sunt de re
bona et relata in aliquod bonum, quod
potest optare vovens, ergo. Contra hic
dicta nullum militare potest argumentum
alicujus roboris, vel momenti, et sic
ad sequentem articulum pergimus.

APTICULUS VII.

Utrum, vota facta de hia., suae suat
Q-p-posita consiliis sint valida?

I. Pro explicatione supponendum est
tamquam certum, hia non loqui de actioni-
bus, quae praecerptis simul, et consiliis
opponuntur, ut nunquam dare eleemosjenam,
nunquam mutuare, de his enim, ut opponun-
tur praeceptis, Jam Aiximus, quod non po-
sunt esse materia voti, quia sunt mala.
locSUMr orso

«im «*.

ponuntur consiliis praecise; quae qui-
dem res sunt in triplici differentia;
quaedam enim sunt, quae formaliter op-
ponuntur consiliis, ut non ingredi re-
ligionem, 4tc. aliae sunt, quae ipsae
sunt consilia; caetioium sunt incompos-
sibilia cum caeteris bonis perfectiori-
bus, quae sunt magis in consilio, non

tamen arant impedimenta ad ascendendam ad superiora, de quibus supra diximus : aliae sunt, quae apponunt impedimentum ascendendi in altiore statum, quamvis sint opera virtutis, ut contrahere matrimonium,

II. His suppositis sit prima conclusio: Votum de actionibus primi generis est omnino in validam; istud enim votum non acceptatur a Deo, sequeretur enim alias, quod Doub moveret hominem ad duo opposita contradictoria simul; ex una enim parte constat Deum movere, et inspirare ad evangelica consilia; ex alia autem parte, ei acceptaret talia vota, avocaret hominem ab illis consiliis trahendo ius ad opposita. Secundo, tale votum ponit obicem Spiritui sancto, qui homo procurat hominem ad altiora promoveri, et ascensiones in cordibus nostris disponere; ergo. Antecedens probatur, quia per onera consilii ascendimus, et promovemur ad meliora, per opposita autem descendimus. Ultimo* qui promisit de non ingressarum religionem recte facit si ingrediatur : ergo fllgTpm ©at quod illud votum non erat obligatorium, et talia vota cadere supra materiam indebitam, et propterea esse peccata venialia, non tamen mortalia, quia licet materia non sit grata Deo, non tamen est admodum ingrata. (850)

III. Secunda conclusio : Licite potest quis vovere se non facturum deinceps aliquid, quod bonum sit, et sub consilio cadit, nisi certis adhibitis circumstantiis, ut si voveat quis se non mutuaturum, vel non fidejussurum quibuscumque. Probatur conclusio explicando illam. Sicut quis facilis in vovendo, potest facere votum de non vovendo nisi adhibitis testibus, similiter est quis facilis in fidei iuramento pro omnibus indiscriminatim cum maxima propriae facultatis jactura; potest vovere se non deinceps pro omnibus indiscriminatim fidejussurum, quia iusto pacto huiusmodi vota non opponuntur consiliis; non enim adversatur illis non vovere, vel fidei non iurare imprudenter. Advertendum est autem, quod si iuramentum emissum votum de non vovendo nisi cum tali circumstantia, adhuc voveat praetermissa illa validum erit votum, quoniam votum obligat jure naturali, et divino : non potest autem quis sua voluntate derogare istis iuribus, sicut si quis emittat votum de non ducenda uxore, si postea ducat, manet obligatus matrimoniorum, quia non potest caligat de

jure naturali, et divino, peccabit tamen vovens,

IV. Tertia conclusio : Vota de actionibus secundi generis sunt valida, quoniam sunt de re bona non impediens progressum vitae spiritualis, cum emittentes, illa possint ascendere ad vitam altiore.

V. Quarta conclusio : Votum de contrahendo matrimonio absolute loquendo est nullum, etiam si fiat animo non contrahendi illud. Haec conclusio est communis doctorum, excepto Cajetano hic, et Navarro capite XII, numero XLIII. Docet namque Cajetanus, quod quamvis votum de contrahendo matrimonio, secundum quod matrimonium ordinatur ad multiplicandam speciem humanam, non sit materia voti; secundum autem quod ordinatur in remedium concupiscentiae, erit materia voti in homine fragili, qui multum vexatur concupiscentiis carnis. Sed probatur, nostra conclusio : Tale votum ponit obicem Spiritui sancto ad meliora ascendendi, imo per illud descendit homo ad imperfectiorem statum, quoniam descendit a statu continentiae omnino ad statum incontinentiae conjugalis; ergo votum de contrahendo matrimonio est nullum.

VI. Ultima conclusio : Qui nimium tentatur a Venereis, si emittat votum simplex religionis, non tenetur illud implere, si prudenter intelligat, religionem non sibi profecturam, sed potius nocituram. Subplicatur conclusio. Diximus quod non tepetur implere, tenetur tamen petere dispensationem, quod est maxime securum. Haec conclusio colligitur ex D. Thoma ad tertium dicente, quod maceratio proprii corporis, in tantum est Deo accepta, in quantum est actus virtutis, in quantum prudenter fit, ut scilicet concupiscentia firmetur, et natura non nimis grevetur, et hac consideratione est materia voti, non aliae. Et ibi citat tamen D. Thomas, quia in his, quae ad se pertinent de facili homo facit talia vota, congruentius secundum arbitrium superiorum sunt servanda vel non, ita tamen quod si ex observatione talis voti magnum gravamen sentiret, ut non esset facilitas recurrendi ad superiorem, non debet huiusmodi votum servare. Quae

verba referens Cajetanus notat hic, non dixisse D. Thomam quod quando observatio voti nociva est nota. Multo magis requiratur recessus ad superiorem, etiam in promptu habitum, sed dixit congruentius illud fieri. Addit autem Cajetanus ex D. Choma ibi, quod in tali casu maceratio (851) carnis obest; ergo non est materia voti, quia deficit illi prudentia. Diximus, in conclusione, si emittatur votum simplex, nam si emitteret solemne, teneret; sicut cojugi facta valida est, quamvis vita conjugalitatis alias sit incommoda contrahentibus, ita, imo et a fortiori, traditio per votum solemne religionis. Item, quia ex opposita sententia sequerentur multa inconvenientia, dum post votum solemne quis posset allegare vitam religiosam sibi nocere referendo culpam propriam in suam fragilitatem, cum certum sit, et Pei auxilio, et aliorum iuvamine posse omnino incommoda sustinere.

SOLUTUR ARUMETA.

VII. Arguitur primo : Votum de non mutando, vel fidei non jubendo quibuscunque hominibus est validum mutare enim, vel fidei jubere opera sunt consiliorum, et ita bene possunt praetermitti. Item, quia quod licet facere, licet vovere, sed licet non mutare, vel fidei jubere, ergo licet hoc vovere. Secundo ; Aliquando ingredi religionem cognoscenti se esse nimis fragilem, nec posse ita rigide vivere, potest esse actus virtutis; ergo potest vovere non ingredi religionem, si quidem de actu virtutis bene potest emitti votum. Tertio : Votum de ducenda uxore est validum, tamen est de operere opposito consiliis; ergo. Antecedens patet : Juramentum factum feminae de ipsa in uxorem ducenda est obligatorium, ergo et votum. Confirmatur, quia respectu aliquorum est evangelium consilium uxorem ducere, ut patet I Corinth. VII : Qui non se continet nubat, melius est enim nubere quam respondere, ista vota nullo modo posse esse valida, quia sunt opposita cum operationibus perfectioribus, contra est. Si quis voveat religionem nimis strictam, aut se perpetuo servitutum hospitalium, ista eunt vota valida, tamen eunt incompossibilia cum maioribus bonis, non enim notum est similibus profiteri religionem ar-

ctio[^]Di» by Google

VIII. Ad primum patet ex secunda conclusione. Ad illud autem quod ibi subiungitur, videlicet, quia licet vovere, quod licet facere, respondetur ex dictis, si non sit immoderatum alterius maioris boni. Ad secundum ex dictis in ultima conclusione patet. Ad tertium negatur antecedens, et ab oblationem negatur consequentia. Est enim haec differentia, quia Juramentum de matrimonio contrahendo est utile proximo, cui fit, et hac de causa est certum. Votum vero fit Deo tantum, cui non est gratum votum, per quod non ascenditur in vitam spiritualem, et ita si juramentum fieret de aliquo, quod nullo modo esset utile proximo, sed praecise referretur in cultum Dei, tale juramentum non esset validum, si fieret de re opposita consiliis, sive formaliter, sive tamquam impedimentum consiliorum.

Ad confirmationem respondetur negando esse consilium evangelicum etiam homini fragili, qui uritur libidine, ducere uxorem, quia consilium evangelicum semper respicit id, quod est melius secundum se, et absolute; est autem de fide, quod religio est quid excellentius matrimonio. Pateor tamen quod est consilium salutare secundum regulas prudentiae permissum in evangelio, et a D. Paulo, quod homo fragilis, qui uritur, ducat uxorem in remedium libidinis. Ad quartum respondetur, rationem differre ista duo, scilicet esse aliquid impossibile (852) sibi et perfectioribus bonis, et consiliis, et esse illis formaliter oppositum, aut illorum impeditivum. Ea enim quae sunt impossibilia cum perfectioribus bonis non impediunt, quin fiat transitus ab illis ad perfectiora bona, unde (ut diximus) possunt esse materia voti. Ex dictis colligitur non omnem actum virtutis esse materiam voti, sed illud duntaxat, qui non est immoderatus perfectioris boni.

IS. Secundo, principaliter arguitur pro domino Cajetano contra quartam conclusionem ; Matrimonium ratum non consummatum non ponit obicem religionis ingressui; ergo saltem erit licitum votum de contrahendo sine consummatione. Secundo, ex primo Corinth. VII ; Qui

facit : sed votum de re bona est validum, ergo. Tertio ; Quamvis vovere at-

solute matrimonium sit. discedere a statu continentiae, et sub hac consideratione sit minus "bonum, respectu tamen alicujus personae se non potentis continere majus "bonum erit nubere, secundum consilium citatum §. Pauli, quod si non se continent nubant, ergo.

X. Nihilominus ad primum respondetur negando consequentiam : qui enim simpliciter vovet contrahere matrimonium, ex natura rei obligat se ad illud consummandum, alias enim fallax esset et hujusmodi matrimonium; quare dum absolute emittitur votum, est illicitum, quia ex natura sua est impeditivum majoris boni. Ad secundum patet ex dictis. Non enim sufficit, quod votum sit de re bona, sed requiritur ulterius, quod non sit impeditiva majoris boni. Ad tertium respondetur, quod quamvis respectu non valentis se continere sit consilium, et melius nubere quam uri, tamen respectu ipsius est impeditivum majoris boni, et consequenter ad dicta non obligat.

XI. Dubitabis, circa solutionem. Primum D. Thomae, utrum in baptismo fiat votum. Conclusio : In baptismo nullum fit votum. Haec conclusio est communis, quam tenet etiam hic Gajetanus. Et probatur : In baptismo nullum fit votum implicitum, vel explicitum, ergo : non eriplicitum, quia verba quae dicuntur a baptizato, sunt credo, volo, abrenuntio, sed verba ista non dicunt promissionem explicitam, ut de se patet, ergo. Quod non fiat implicitum probatur : Votum implicitum fit, vel conjunctum cum aliqua consuetudine, vel statuto, vel cum altera re, quae fit, ut patet in suscipiente sacros ordines, qui saltem implicite vovet castitatem, ex eo quod votum castitatis ex statuto Ecclesiae conjunctum est cum susceptione ordinis sacri: sed cum baptismo non est conjunctum votum ex statuto Ecclesiae, ut patet ex toto jure; ergo neque implicitum, neque explicitum votum fit in baptismo. Con-

firmatur, quia nullus fidelis censet cum peccat, se peccare duplex peccatum, alterum contra religionem ratione voti facti in baptismo, et alterum circa materiam illius peccati; ergo non fit tale votum : utrum autem gravius peccet in eodem peccato baptizatus, quam non baptizatus, disputatio est alterius loci,

XII. Arguitur primo pro parte affirmativa, ex E. Thoma ibidem dicente, quod sub voto baptizatorum cadit abrenuntiare pompis diaboli, et fidem cervare Christi, et subdit rationem, quia voluntarie fit. Confirmatur ex D. Hieronymo » Amos VI, circa finem, et D. Ambrosio lib. I de sacramentis, cap. II, et D. Augustino qui refertur de consecratione, dist. IV, canone Praeterea, in quo dicitur : Neophytos in baptismo spondere, (S53) et promittere; B sed in hoc diximus supra consistere essentiam voti; ergo. Item arguitur auctoritate magistri sententiarum in IV, dist. XXXVIII, idem affirmantis : ergo in baptismo fit votum.

XIII. Nihilominus respondetur. Ad primum D. Thomae solummodo velle, quod ibi admisso antecedenti, scilicet, in baptismo fit votum (quod revera non fit, ut diximus) solum id sequeretur, quod de necessariis ad salutem potest fieri votum, quatenus sunt voluntaria, non tamen vult, quod antecedens sit verum. Ad secundum respondetur, quod propositum firmum novae vitae solet dici votum a sanctis, ut supra vidimus et tale est illud, quod debet fieri a baptizatis in baptismo. sic potest explicari magister vel dici, quod tenuerit illam sententiam. Circa solutionem ad secundum poterat disputari de voto Jephtae, an scilicet occiderit filiam, vel an fuerit validum tale votum. Sed de hoc videantur expositores sacrae Scripturae Judae XI, et expositores E. Thomae in hoc articulo.

I. Dubium istud movetur circa articulum tertium D. Thomae, in quo inquisivit, an votum semper obliget ad sui observantiam. Et respondit conclusione affirmativa, ut diximus supra, quae conclusio est certa secundum fidem, quam multis testimoniis sanctorum, et sacrae Scripturae probat Gratianus in decretis, 3KVII dist. dicit D. Thomas in argumento. Sed contra, Insuper patet ex illo Psalmo LXZV : Vovete. et reddite Domino Deo vestro. nota, quod observatio voti pertinet ad primum decalogi praeceptum de cultu Dei; est enim actus religionis, ut supra diximus, Insuper conclusio D. Thomae probatur : Major est obligatio religionis erga Deum, aliam Justitiae erga proximum; sed ea, quae homo debet proximo ex Justitia tenetur reddere; ergo a fortiori tenetur reddere ea, quae per votum debet Deo. 3bc quo colligitur, quod obligatio voti ex genere suo est sub mortali.

II. Sic arguas contra hoc : Ex ratione D. Thomae in corpore articuli, ubi affirmat obligationem voti pertinere ad fidelitatem, quam Deo servare tenemur; sed fidelitas solum obligat sub veniali, sicut veracitas, ad quam ipsa reducitur secundum D. Thomam infra quaest. CIX. De quo videndas est Cajetanus quaest. CIII, art. II, dub. IV, ergo non obligat sub mortali. Respondetur, quod illa, quae promittuntur Deo, consecrantur cultui divino ex vi promissionis, et ita fidelitas circa impletionem talis promissionis pertinet Jam ad virtutem religionis. quae obligat sub mortali, et sic non manet praecise intra limites fidelitatis. Quod ergo D. Thomas docet loco citato est, quod fidelitas, et veracitas, quando secundum se considerantur, non extractae ad alias virtutes, solum obligant sub veniali.

III. Ut id quod quaeritur intelligatur. supponendum est, quod illa levis materia potest dupliciter cadere sub voto. Primo, sicut pars alterius materiae majoris promissae, ut duo, vel tria Ave Maria ingrediuntur T^miar.dn. luis promittit rosarium, materiae pronis-

sae. In quo casu certum esse debet solum esse peccatum veniale, non recitare illa, quia non recitando illa, irrogatur minima irreverentia. Secundo modo -potest materia levis cadere (8^4) sub voto tamquam totale objectum voti, ut si quis voveat se facturum quotidie commemorationem alicujus sancti, in quo casu dubitatur utrum obliget illam uno, vel altero die sit peccatum mortale.

IV. Pro hujus explicatione notandum est, «quod haec levis materia voti, vel ordinatur immediate ad cultum Dei, ita praecise, ut neque etiam secundario respiciat aliquam proximi utilitatem, ut constat in exemplo allato de voto recitandi unum Ave Maria : vel potest talis materia levis promissa ordinari ex vi voti in cultum Dei immediate, taliter tamen quod mediate, et secundario ordinetur in proximi utilitatem, ut si quis promittat se daturum pauperi unum denarium in eleosynam.

V. Sit prima conclusio : Votum circa materiam levem primi generis solum obligat sub veniali. Hanc conclusionem tenent communiter doctores contra auctores infra citandos. De qua videatur Soto lib. VII de Justitia et Jure, quaest. II, art. I. Et probatur : Si talis levis materia esset pars alterius materiae majoris, solum esset peccatum veniale illam omittere, ut ipse Cajetanus concedit; ergo etiamsi sit materia totalis, tantum erit veniale. Probo consequentiam : In primo enim casu tantum est veniale, quia est parva irreverentia illam omittere, sed quando est materia totalis, non est major irreverentia, ergo. Confirmatur : Recitare illud Ave Maria est parva irreverentia, ergo omittere est parva irreverentia. Secundo : Accolythus deserviens altari in mortali, non peccat mortaliter, quia irreverentia est exigua propter levitatem materiae, et ministerii : ergo. Tertio ? Amicitia humana non dissolveretur etiam si quis omitteret talem materiam levem promissam: ergo multo minus amicitia divina. Ultimo prolekt^ftsfA [humilia praecipiens ta-

lem matariam levem eolum obligat sub veniali : ergo et totum etiamsi vovens intendat se obligare ad mortale circa illam; adhuc enim non obligatur nisi ad veniale. Sola enim omissio voti deveni- det es ejus voluntate, obligatio vero ad mortale, vel veniale consequitur ex natura rei juxta proportionem materiae, poterit tamen ille aliquando peccare mortaliter, si ex conscientia erronea existimet se sub mortali obligari.

71. Secunda conclusio : Si materia voti ordinetur secundario in utilitatem proximi, quamvis transgressio voti semel, aut iterum sit tantum venialis, si tamen multiplicetur, ita ut perveniatur ad materiam gravem ea multiplicatione omissio- num erit peccatum mortale. Probatur, quia quando devenitur ad materiam gravem, graviter laeditur proximus : ergo gravi- ter laeditur proxims : ergo graviter offenditur Deis, quia ex vi voti obliga- tur colere Deum benefaciendo proximo; ergo qui graviter deficit in benefacien- do proximo, graviter etiam offendit Deum. Est tamen advertenda differentia inter materiam levem primae et secundae conclu- sionis. In casu enim primae conclusio- nis, omissio primae non copulatur secun- dae; in casu autem secundae secus se res habet; omnes enim illae omissiones inter se conjunguntur, prima videlicet secun- dae, secunda tertiae, etc. ita ut per- veniatur ad magnam quantitatem cujus ratio est, quia qui promittit recitare quo- tidie nniun Ave Maria, temporis determina- to cadit per se sub voto, et ita altero die non tenetur omissam dicere. Qpl vero promittit quotidie dare quamdam parvam eleemosynam pauperi. per se tantum cadit sub voto res promissa, tempus vero secun- dario; qua de causa seuper tenetur reddo- re quod promisit, quamvis tempus (855) mutetur, et ita si multiplicat omissio- nes potest pervenire ad materiam gravem, sicut contingit in furto levis rei; toties enim potest multiplicari, ut jam sit peccatum mortale, licet Navamb in manuali, cap. XVII, num. CIII dicat, quod taliter congerens materiae parvas non peccat mortaliter. Caeterum nostra sententia 00mininis eat, quam tenet Cordu- ba quaest III, art. III, et 80to in IV, diat. XXII, quaest. II. Et ratio eat ma- nifesta, quia septimo praecepto prohibe- tur furtum : Non furtum facies, id est,

non apprehendes bona aliena; ergo qui il- la apprehendit in ma^aa quantitate, eti- amsi nulli in particulari notabile nocu- mentum faciat, peccat mortaliter. Iftxl- lus enim dicet, quod ei in aliquo commu- ni loco civee posuerint magnam pecuniae quantitatem furaretur, taliter tamen, quod civee in particulari leve nocumen- tum acciperent, quod talis fur non pecca- ret mortaliter. Videatur Soto loco cita- to, et Salon quaest. IXVI, art. VI, con- troversia VI.

soLvumra abgumenta.

VII. Partem affirmativam tenet Cajeta- nu8 quaest. IJXXIX, art. VII, et Navamus loco citato ab Aragon, qui pro sententia istorum doctomn solum adducit unum argu- mentum, cujus solutio mihi non satisfacit. Et argumentum est : Qp.aecumque transgressio praecepti divini, ait natu- ralis est peccatum mortale. Sed ille qui totam rem promissam non reddit Deo, transgreditur praeceptum divinum, et na- turale de reddendo voto ; ergo peccat mortaliter. Sed nos pro ista parte ar- guimas secundo : Juramentum promissorium etiam de re levissima obligat sub morta- li, sed non est minor obligatio voti, quam juramenti, ergo Probatur antece- dens; quia si juramentum non impleatur, redditur falsum, Bed juramentum falsum etiam de re levi obligat sub peccato mor- tali, ergo. Tertio : Si quis ludendo, verbi gratia, decem aureos tantum peccet venialiter, et voveat non ludere illos, tenetur sub mortali non ludere ; ergo

VIII. Ad primam respondetur Aragon di- cendo, quod quando materia est levis, non transgreditur perfecte praeceptum divi- nam, et naturale de reddendo voto qui il- lud non implet, sicut neque perfecte ' transgreditur praeceptum de non furando qui rem levem furatur. Sed haec solutio tantum currit quando levie materia est tantum partialis, non vero totalis. Unde respondetur negando majorem absolute, constat enim esse praeceptum divinum na- turale de non mentiendo, et qui mentitur, totaliter transgreditur illud, et tamen tantum peccat venialiter, quia solum obli- gat illud praeceptum sub veniali. Simi- liter fit hidj quia hoc votum solum obli-

gst illud praeceptum sub veniali. Si-
militer fit hic, quia hoc votum solum
obligat sub veniali, etiamsi totaliter
frangatur tantui peccatur venialiter,
clarum e3t autem totaliter frangere vo-
tum illum, qui non recitat orationem
dominicam, quam vovit. Unde non placet
solutio Aragon.

IX. Ad secundum negatur antecedens,
secundum sententiam maxime probabilem
asserentem Juramentum promissorium ma-
teriae levis tantum obligare sub venia-
li. Sed secundo respondetur Juxta op-
positam sententiam, negando consequen-
tiam. Ratio differentiae est, quia in
Juramento pronissorio etian rei Isvissi-
mae, si non impleatur promissum reperit-
ur verum mendacium, et consequenter
vera ratio perjurii, quod quidem semper
et in quacumque materia eat peccatum
mortale; et ita quando D. Thomas dicit,
majus (85\$) esse vinculum voti, quam
Juramenti, intelligitur do voto, quod
habet perfectam rationem voti. Ad ter-
tium respondetur, quod sine duolo saepe
contingit aliquid ante votum esse tan-
tum peccatum veniale; imo nullum peccar-
tun quod quidam post votum sit mortale*,
ut patet in illo, qui cum possit nube-
re, vovit castitatem. Solum ergo dici-
mus, quod quando materia est levis, o-
bligat solum ad veniale. Iudere autem
decem argenteos respectu voti sine du-
bio non est materia levis. Prodigali-
tae autem circo decem argenteos tantum
eot veniale, non quidem ex levitate r.a
teriae, quia etiam si prodigeret centum,
peccaret solum venialiter, sed quia
prodigalitas eae propria specie obligat
etiam in gravi materia sub veniali per
se loquendo.

X. Quarto principaliter arguitur :
Qui vovit se non dicturum mendacium of-
ficiosum, si postea mentiatur, peccat
mortaliter, et tamen votum cadit supra
materiam levem; ergo. Major probatur :
Gravius peccat mentiando officiose post
votum emissum, quam antea, ut de ae
patet, sed antea peccabit venialiter so-
lum; ergo modo peccat mortaliter. Quin-
to : Qp.i mentitur in confessione fin-
gendo aliquod peccatum veniale, quod
faciat materiam totalem sacramenti,
peccat mortaliter; ergo etiam qui nor
adirnlet, quod promisit, quia est tote^
lis materia;yqtl^Tjj^a ille facit,

quod sacramentum sit nullum, ita iste fa-
cit nullum votum. Ultimo r Praeceptum
praelati supra materiam levem obligat
sub mortali : ergo et votum. Antecedens
patet, ex multorum sententia. Conse-
quentia probatur, quia votum magis vide-
tur obligare, quam praeceptum humanum;
habet enim obligationem ex praecepto
divino.

XI. Respondetur ad hoc argumentum o-
inissa aliorum solutione, quam ego suffi-
cientem non existimo, quod qui vovit
non mentiri, si postea mentiatur non
peccat mortaliter. Ad probationem in
contrarium respondetur, tantum probare,
quod gravius peccat post votum e) Issum,
quia peccat contra religionem : utroque
tamen difformitas est peccatum veniale,
quamvis una sit gravior altera. Ad quin-
tum respondetur, quod cum sacramentum
poenitentiae sit quoddam artificiatum
constans ex materia, et forma, illo qui
mentitur in casu argumenti, fingit nato-
riam falsam, et est causa, quod forma
non cadat supra materiam debitam, atque
adeo est irrisio sacramenti, quod est
gravissimum peccatum. In voto autem
non currit haec ratio, nec similitudo.
Ad ultimum posset disputari, quando lex
praelati obliget sub mortali, vel non.
Sed de hoc videatur Medina 1-2, quaest.
XCYI, artie. IT. Quod autem ad nos
pertinet dicimuB, quod praeceptum prae-
lati cadens supra materiam levem non po-
tost obligare sub mortali; si tamen ma-
teria levis sit levis tam in se, quam in
ordine ab bonam gubernationem, praelatus
namque non accipit potestatem in destruc-
tionem, sed in aedificationem Ecclesiae,
esset namque incomportabile quod praela-
tus pro suo libito posset ad mortale
obligare. Sed advertendum est porre
contingere, quod materia, quae alias est
levia, in ordine ad bonam gubernationem
reputetur gravis, cujus Judicium relin-
quendum est arbitrio prudentis viri.
In dubiis vero semper Judicandum est in
favorem praecipientia, et quamvis prae-
lati potestas immediate sit a Deo, non
tamen Inde infertur, quod statim possit
obligare ad mortale in quacumque materia,
aod attenta quantitate ipsius materiae;
Deus autem non contulit praelato potes-
'tatem excellentiae.

Articulus IX.

Utrum promissio facta homini praesenti, et accerptanti obliget
sut mortali ?

X. In hoc difficili dubio supponenda sunt aliqua, in quibus omnes conveniunt. Primum est, quod omnis simplex promissio obligat, sive sub mortali, sive sub veniali. Ita definitur in Cēpite primū et capite IV Qjialiter, et capite Jura-
mentum 30X1, quaest. V, et lege prima, ff. de pactis, ubi ait Ulpianus ratione naturali exigi, ut promissa irpleantur, et alias, qui promittit est infidelis, et perfidus non implendo, quia peccat contra virtutem veracitatis, et fidelitatis. Secundo supponendum est, quod licet promissio simplex non obliget ad mortale, ut postea dicemus ex suo genere, potest tamen contingere, quod aliquando in individuo sit mortale non servare promissum, quando scilicet est contra charitatem Dei, aut proximi, ut docet Cajetams quaest. CHII, dubio ultimo; tunc enim est mendacium perniciosum. Idem docet D. Thomas quaest. 0, art. IV, in Corpore, ut si modicus promittat infirmo, quod veniet ad curandum eum, et non veniat, et propter hoc patiatur infirmis magnum detrimentum salutis, tunc Kedicua peccat mortaliter. Idem dicendum est de avvocato, qui promisit patrocinari in re gravi, quoniam in istis, et consimilibus casibus non servare fidem, est perniciosum.

IX. Tertio supponendum est, quod ut promissio sit obligatoria sub aliquo peccato, necessarium est, quod verbis exterioribus proferatur, ut communiter dicitur in materia de translatione dominii, eBtque sententia D. Thomae articulo primo hujus quaestionis. Item est necessarium, quod acceptetur ab altero; nullus enim cogendus est, ut donum alterius suscipiat invitus; debet etiam esse de re grata proximo, sicut votum de re grata Deo : item quod eī rei possibilis, et quod non sit peccatum, alias non est obligatoria. Ideo D. Isidorus docebat in malis promissis scindere fidem, habeturque 2-2, quaest. XIV, capite in manus. Det etiam necessarium, quod promissio (Jttutilium.

Ac tandem requiritur, quod non sit in rebus ipsis facta talis mutatio, quod si illa adesset tempore promissionis, nequaquam fieret; vulgatum est enim illud proloquium Senecae ; Vae tu res esse easdem, et ego ero idem. Quo fit, quod si res promissa teupore, quo adimplenda est cedat in malus detrimentum dantis, quam sit commodum recipientis, non tenetur homo stare promissis. Verbi gratia promisit quis cras patrocinari alteri in sua causa, accidit autem, quod filius promittentis aegrotat illa die, estque necessarium, quod pater ejus domi remaneat ad illum curandum, non tenetur exire ad patrocinandum, ut adinyleat promissum.

III. Ultimo supponendum est, quod hic tantum loquimur de simplici promissione, si enim non sit simplex, est alia ratio. Simplex autem est illa, quae excludit Juris Bolemnitatem, neque coram testibus, aut tabellione fit, et sine proprii nominis inscriptione, neque cum Juramento, ac tandem fit taliter, quod in Judicio probari non potest. Secundo, dicitur simplex quando non est reciproca ex parte promittentis, et illius, cui fit promissio; tunc enim non erit simplex promissio, sed pactum, et hoc sine dubio obligat sub Justitia, scilicet do ut des, facio ut facias, do ut facias, etc. Non tamen requiritur, ut promissio sit simplex, quod non fuerit postulata ab alio. (858) nam licet tunc peculiari nomine dicatur adstipulatio, ut dicitur institutione de verborum obligationibus, tamen quia illa petitio non addit novam Juris soleanitatem, ideo adstipulatio comprehenditur sub simplici promissione. 3Sst ergo simplex promissio, dē qua hic, pollicitatio voluntaria alteri facta sine Jurie solemnitate. His suppositis sit.

IV. Conclusio ; Promissio simplex non obligat sub mortali ex genere suo. Haec est contra auctores citatos; est tamen Oajei&iii. ^rpbatur primo ex

D. Tlona solutione ad primum, ubi dicit hujusmodi promissionem solum ex honestate obligare; ea vero, ad o_{uae}, cuis ex sola honestate tenetur non obligatur ad mortale. Nec valet solutio magistri Soto ubi supra, explicantis, hoc testimonium D. Ilhomae scilicet, quod non accipiat honestatem, ut excludat justitiam, sed tantum ut excludat civile forum, ut patet ex contextu ipsius solutionis ad primum. Dicit itaque Soto sensisse D. Thomam, quod non comoeiletur in foro civili, qui facit simplicem promissionem[^] ut illam adimpleat. Caeterum in interiori obligabitur sub mortali, nam subdit D. Hiomas, quod illa simplex promissio non inducit obligationem civilem, ergo distinguebat D. Thomas hic honestatem contra civile forum, non autem contra obligationem ex Justitia. Sed haec solutio non videtur ad mentem D. Ihomae, qui expresse supra quaest. LSQC honestatem distinguit contra justitiam, et ita dicens sic obligari tantum ex honestate, intelligendus est excludere justitiam.

V. Secundo probatur conclusio i Vides pertinet ad veritatem, idem enim est in genere moris dicere verum, et facere verum; sed primum pertinet ad veritatem; ergo et secundum. Confirmatur, nam[^] i_{ce}ro definit fidem per veritatem affirmans primo libro officiorum j * jftdes est dictorum constantia, et veritas. M Et D. Thomas quaestione IXXX citata dicit, fides qua fiunt dicta includitur in veritate quantum ad observantiam promissorum; ergo fides pertinet ad veritatem : ergo tantum obligat sub veniali. Tertio probatur : Non servare fidem in simplici promissione solum est mendacium; sed mendacium ex genere suo solum est veniale; ergo similiter non servare fidem. Confirmitur : Non est mendacium perniciosum, sed officiosum tatum, ergo non est mortale.

VI. Respondent contrarii, quod non servare promissum non est quomodocumque mendacium, et infidelitas, sed est perfidia cum injuria tertii; illi enim cui frangitur fides, fit gravis injuria, unde solet procurare vindictam. Sed contra hoc est, quia si homines contristantur non sibi servata fide, non est quia illis gra^W.8 irrogatur injuria, sed quia non est conforme amicitiae promittere, et non imolare : et item, quia vident se privatos apud sua, quap^{..}cpenp;qp<(rant f[^]m[^]iseione. "st

exemplum ; Si quis dicat patri filii absentis, quod ejus filius venit et India ditissimis, et mentiatur, certe pater contristabitur postea sciens esse mendacium, non autem propter injuriam, quae illi irrogatur a mentiente, sed quia videt se esse illusum, non quia mentiens peccavit contra justitiam. Ultimo probatur, ex communi sensu magnatorum, qui saepe res magnas promittunt, et non adimplent, et propter hoc non se existimant peccare mortaliter; nec rationi consonum est tot reos peccati mortalis facere. Dicere autem (ut dicunt auctores oppositae sententiae) quod praedicti magnates promittunt si ne animo se obligandi, hoc est divina re eorum mentes, non dignae (859) quidem sunt hujusmodi divinatione.

SOLVUNTOE ABGUMSTTA.

VII. Partem affirmativam tenet Panormitanus 2, quaest. V, capite Juramentum, et cap. I de pactis; Navarrus in manuali, cap. XVIII ; D. Antonius II par. tit. X, num. IV; magister Victoriae Pertur fuisse ejusdem sententiae. Silvester verbo Pactum, quaest. III, et IV; magister Soto VII de justitia, quaest. II, articulo primo; Aragon in hoc articulo et Salon in materia de dominio, quaest. V, art. II. 3Dt probatur primo haec sententia ex capite Juramentum citato, ubi dicit Chrysoatomus! nA[^]pud Deum nUlla est differentia juramenti, et siuplicis dicti;" sed qui jurat, tenetur sub mortali iaplera ex genere suo; ergo eadem obligatione tenebitur adimplere, qui simpliciter promittit. Secundo : Sicut veritas respicit promissionem, ita fides executionem illius, et sicut obligat veritas ad non decipiendum fratrem in promissione, ita obligat fides ad implendum promissum, sed decipere fratrem in re gravi ost peccatum mortale, ut constat; ergo non implere promissum etiam erit mortale. MajorateiPex Cajetano, qui in summa verbo perfidia affirmat, perfidiam esse vitium contra fidem datam in promissis. Minor autem probatur : Si quis verbi gratia promittat patri alicujus puellae, quod dotabit illam, cui fidens pater non quaerit dotem, si non impleat promissum mentitur perniciose, sicut men-

titor ille, ani promisit se auxilium praestitutum alicui in 1)6110, quod postea non adimplet; ergo. Tertio : Promittere non significat dicere Teram quomodocumque, sed dicere illud obligando se illi, cui dicitur ad illud servandum, unde tran- sit in naturam justitiae : sed justitia ex genere suo obligat sub mortali; ergo at simplex promissum.

VIII. Quarto ; Omnis injuria per quam inter prudentes juste dissolveretur amicitia, est mortale contra chafcitatem, sed omnium sapientium Judicio prudenter, et juste amicitia sua privabit eum quis, qui in re gravi violat sibi fidem datam, tamquam perfidum; ergo. Quinto : Promissio legalis, quae fit coram testibus, ettarbellione, licet in judicio forensi habeat maximam vim, tamen a parte rei ideo pertinet ad justitiam, quia est fides data fTatri, sed similiter in promissione simplici, quae non fit cum hac solemfiitate datur fides fratri; ergo. Major patet, quia solerantitas illa juris non mutat naturam contractus, sed tantum reddit illud validum in judicio forensi. Sexto : Ai hominem contra Oajetanum tenentem oppositum; ipse enim articulo primo hujus quaestionis dixit, quod violare promissionem aliquando, id est, in materia levi erat veniale; aliquando autem, id eat, in materia gravi erat mortale. 3bc qua doctrina colligitur, quod ex genere suo est mortale, quia illud, quod ex genere suo est veniale, non fit mortale nisi transeat in aliam speciem peccati, quod ex genere suo fit mortale. Septimo : Sponsalia de futuro sunt promissiones sin^lices, et tanon obligant sub mortali, ut patet ex D. Thoma in IV? dist. XXVII, quaest. II; ergo et promissio siaplex.

IX, Octavo : Votum Deo factum obligat sub mortali ex genere suo, ut diximus, non solum ea parte, qua est actus religionis, sed qua parte pertinet ad justitiam; aed promissio simplex pertinet ad justitiam, sicut et votum; quemadmodum enim votum pertinet ad justitiam tamquam pars potentialis illius, ita fides est pars potentialis justitiae. Nono : Ouramentum (s6o) non transfert promissionem in materiam justitiae, et tamen si juramento firmetur illa promissio obligat 3X justitia; ergo etiam antea ex justitia obligabat. Major patet, nam juramentum tantum pertinet ad rel^giquanu r jw>>tur, quia

si talis promissio Juramento firmata non pertineret ad justitiam, suffice- ret quidem quod poeniteret de peccato si non adimoleret promissum, et non teneretur restituere; sed certe ista non sufficiunt nisi reddatur promissum; ergo. Ultimo : Si quis probat in judicio, quod aliquis animo se obligandi promisit illi aliquam rem, compelletur tali8 ad imolendum promissum; ergo tenebitur ante sententiam ex justitia illud implere; sententia enim, quae non est poenali8, neque fundata in falsa praesumptione non confert novum jus, sed illud declarat, quod antea homo haberet. Antecedens patet ex lege tertia ordinatuenti, et ex lege prima, titulo VIII, ubi dicitur, quod si constet, quod ille, qui promisit, voluit se obligare, damnetur, et convellatur in Judicio implere promissum.

X. Ad primum argumentum a principio factum respondetur D. Chrysostonum loqui de mendacio pernicioso; adducit enimA in confirmationem sui dicti illud Sapientiae;: Os auod mentitur occidit animam. Quem locum D. Thoraam infra quaest. CE, art.-IV ad primum explicat de mendacio pernicioso, ex mente glossae in illud Psal. Pedes omnes aui loquuntur mendacium. Secundo responde- tur, quod loquebatur de mendacio in judicio. Quae intelligentia colligitur ex alio loco, quem adducit ip.cp Chrysostomis Proverbiorum XIV : "Testis fidelis non mentietur, non autem loquitur de fractione simolicis -oromissionis. Ad secundum respondetur,. quod sicut mendacium perniciosum est cavendum sub peccato mortali, ita perficidla pernicioosa, sed quod dicimus est, qhod ex genere suo non habet, quod sit pernicioosa, sicut neque mendacium; unde neque est contra charitatem. Est autem pernicioosa in exemplis ibi allatis, de qua non loquimur modo, ut patet ex his, quae supposuimus* Ad tertium respondetur, quod, qui promittit aliquid alteri, obligat se illi non ex Justitia, sed ex fidelitate, vel veracitate, quae (ut jam diximu.8' solum obligat sub veniali.

XI. Ad quartum patet ex dictis inter probandam conclusionem; rationabiliter enim renellet aliquis a sua amicitia mendacem, jD. injuriam illatam)OTa-

illi contra justitiam, sed quia mendax est; amicitia enim politica maximum fundamentum habet in veritate anieorum : homo vero mendax exeerabilis est. Ad quintum respondetur ex ultimo, quod supponebamus ante conclusionem, quod **illa** promissio non eat simplex, quae fit coram teetitous, etc. Item licet stando in jure naturali praesentia testium, tabellio, etc, non reponant promissionem in materia Justitiae, et ex consequenti non obligaret sub mortali, tamen quia princeps habet potestatem designandi quasdam solemnitates, ouibus adhibitis jam promissio pertineat ad justitiam, quod factum est in regno Oastellae, hac de causa promissio habens praedictas condiciones, quas leges deposcunt, jam pertinebit ad justitiam ex jure civili. 2t ita ad argumentum negatur major. Et ad probationem negatur antecedens, quod si promissio habuerit tales condiciones obligabit sub mortali; est itaque implenda ante judicis sententiam. In hocven,im casu sententia judicis tantum est declaratoria Juris, quod antea habebat petens. Ai sextum respondetur p: ipso Oajetano, vocat enim materiam (S6l) levem omne illud, quod non infert proximo grave nocumentum, non vocat autem illud materiam gravem, quod notahiie nocumentum proximo non infert, ut patet ex secundo notabili. Ad septimum respondetur, quod sponsalia do futuro sunt mutuae promissiones, et reciprocae, ac per consequens pertinent ad justitiam formaliter et proprie, quia non sunt simolices promissiones.

XII. Ad octavum respondetur, quod alior religio, ad quam pertinet votum, est pars potontialis justitiae, aliter ve-

ro fidelitas, ad quam nertinet promissum implere. Religio namque non ideo vocatur pars potentiali6 justitiae, quia deficiat a ratione debiti, sicut neque pietas erga parentes dicitur pars potentialiB justitiae, quia **illi** deficiat ratio debiti; imo multo magis est debitus Reo, honor, et reverentia ab homine proptor dominium, quod supra nos habet, et propter beneficia ut dicit hic D. Ihomas, quam debeatur Petro ab alio; sed deficit a ratione justitiae, propterea quod non possumus Reo aequale reddere, sicut neque parentibus per pietatem, secundum commune prologium diis, carentibus, et magistris, etc.

ideo votum, qua parte pertinet ad Justitiam, habet rationem perfectissimam debiti et obligat ex genere suo ad mortale, sicut et pietas circa parentes. Fidelitas autem ideo est paro potential-ls justitiae, quia deficiat a ratione debiti, quia debitum justitiae est debitum Civile, et legale, ut patet ex R. IThoma quaest. L30K; debitum vero fidelitatis est debitum morale, ot ex honestate, et hac ratione non obligat sub morali. Ad nonum respondetur, quod licet juramentum non transferret promissionem in materiam jUBtitiae, adhuc tamen promissio juramenta firmata non est simplex, et ideo obligat sub mortali. Ad ultimum sicut ad sectum concedo, quod in Hispania, si potest probari, aliquem promisisse animo sc obligandi, manere obligatum sub mortali ad seivantum ex justitia promissionem ante condemnationem.

ftaa clt Ytm., asai Uic^aLjarelx-
 iilaaaaJn, cs^jD. .^triM.Wj a^-ir? gpfiip
raritati.ln.-.-

I. Pro evolutione notandua eot, priro, votus hoc dupliciter fieri poere. Pris», eoa intentione ox>rcea adeundi os-.os re-ll.icnMi rei doma etlau cd-orte* re=ot^l^oineo, ot naoivir.nr.uB nf—Itnfcar in a-llqua religione : seoiado sedo poteat fl-ori votun intrandi religiones abeolute rellrquer.do votus eoae nature e. Stoindo notandun ont, quod lmodlacntus. propter quod aliquis non afnltitltur ia una vel aliqui Vio riillgionlVie potest reo oer-•oCuuu oa parto inelue, ut ei elt nimis debilis, tcI lrope sentlr; vel i>>odntnen-tun potet obbo temporale, ut b! nesciat .Tacnatices, vel non elt nocesterlae co-tatis. Potest otina ex parto nonaatari, ut ei non habeat comeditea, ut illun do prae nanti roOlplat. Eia supiositla nit.

XX. Prina conclueio s Si illo, eul vo-vit r ll lonan. habent inteatlonen oxpreo-omi adeundi onnos religiones, quoaduaquo recipiatur ir. eliqua etlas quoad partos reiotlufisae, taratur itr. facere mr ea lorucodo; neque satiefnclt notendo hubi-taa In onnlVis religio ni bua qua- l- eo cc-(noHt. Probatur, euonlen Intentio tali-ter voy>ntle fertur «ccirceao (lo?) ia ot>ran rollrloaen, otion r^a partea ir-sotio-sinae; »r.a oblidatur iuxta -oraedlctas intentlouan. Dixlmt aer te loquendo, o.uia aliquando per acci der. a potest contin-ere Istun non obligari adire partes ro-tiovosluac, ut si ia• edlonVm, propter puod non admittitur In religioni Vis. vi-d-atar nilltare In omibus aliis : tunc enis votos ceneatur torali ter lrr-oseibl-le. Similiter el olt tmller, quae non pos-elt adire partes renotlotinaa, habet irs-X) tanti es noralan.

III. Secunda conduelo : Si votus fuit "uldeu.a recundun conrunen nodun vovondi, aon teaotur vovens adire onnos religiones oeelbiles netwihyslce, neque ad parteo rca>tllsl&a», sod aati-faeie el >et.eI l>-bltus ir. rolltrioniViB, quos prae rumibus habot, et in olleua, quae non elt sui boia ci-tir.n. Probatur ori no . Bbll&r.tlo vo-ti tAtner at llcaa^T^t vetadux-nidan-

tau intfatlonai! voveetlB, aed euae ha-betur lc conclusiono est prodeat in in-tentio; ervo. Secundo : Probatur Tovsae satisfacit voto, facio;* quos albi eot no relite?, ot regulariter poorlble ee-cindun conamen, ot regularem dlllgon-tlari, aiel forte voluerit *< oblljare per <cq>re6Bns intontioaen ad remn. et extraordinariis diligentias; aod rejii-larle, et ordii.aria ee- illa, quas exp-llculus in conclusiono; erge illa suf-ficiet. Conflruatur : lar hnaana regu-l oritor loquendo non oblidat nlel prae-dicto sedo, aequo enia qui tenetur m-dire sieeou, tenetur apponere extraor-dinaria, diligentias, ut Inveniat illsa: erpo sniliter la voto. Quia tasec non potoot indivlalbiliter spV.ocri, quaa rolloneo, et quae aonastoria t-nen-tur ad're eic voret, et ad quas die-tantieu, id relinquendus eet ; rudentia arbitrio, qui attsnta qualitate, et con-ditione personae iudicet, quao dlll(-cn-tle sit sufficiene, ita tnas-. quod obli-get voventc, ut cun aliqua etlas diffi-cultate iaplert rotun*

IT. Sertla cor.cluelo s Si illo, qui vovit l-aboat IniedlsentUB perpetua ad religione», ecilicet el «it senex, vel infirmo, conoar uo eet oxruc.j.i nb o-bll-atlone voti, quonlaa noralitor lo-quando ls->oasibile est illi illud ocio-ulora. Obi notanda e*t regula uoa -oo-alt D. CiOMB in IT. dlot. JXCTIII, quaeet. I, nrt. III, o_uod id, <niod lo-podirot votuB astaeuab fieret, insedit etlas, id eat. deobll.vat ab e^UB exera-tione, si inveniatur pontea. i"r.c ra-gula Intollig-i dabat da ao. quod tolle-ret obllcationee voti, non mxten de eo, mod lapodirot arauno vovendi, verbi gratia, el quia haberet l.vfiraitaten lerpetuan, pro ter quae ce.isetur inha-bilia ad religiones, et ealltat xotoia Illius, alno dubio non obligatur voto. Or.do el :>oetqaaa vovit, incidat in al-nllec infirmitates, doobllgnrt etin flb exacutione voti secundun re,ula*! S* 'tiosae. Si tmmon iuvrdlnmtua: tolleret

solum ante votum rationem vovendi, etiam-
ai superveniat facto voto, semper manet
obligatio illius : ut si quis existimans
se esse pauperem, voveat religionem, vel
sacerdotium, quod si non existimaret, sed
sciret se esse divitem, non emitteret,
sicut postea sciat, manet obligatus voto.

V. Quarta conclusio : Si impedimentum
est temporale, tenetur ille, qui vovit ex-
pectare, et facere quod est sibi possibi-
le, ut tollatur tale impedimentum, si pro-
veniat e:: parte sua. Probatur, quia reli-
gio moraliter est illi possibilis secun-
dum communem diligentiam; ergo tenetur
implere. Confirmatur. Vovens tenetur fa-
cere, quod in se est, etiam cum difficul-
tate aliqua ut impleat votum ergo iste
manet obligatus. (983)

VI. Bx quo sequitur primo, quod iste
paccabit mortaliter, si in tali casu ap-
ponat impedimentum executioni voti, ver-
bi gratia, si ducat uxorem; secundo sequi-
tur, quod tenetur adhibere diligentiam
ex parte sua, ut tollat hoc imoe&imentum,
verbi gratia, si est neces'aria cognitio
grammaticae, propter cujus ignorantiam
non admittitur : tertio sequitur, quod
si sic vovens religionem non admittitur,
in illis religionibus, ubi viget obser-
vantia regularis, licet admittatur in ar-
liqua valde laxa, ita quod in illa non
sit observantia, neque quantum ad substan-
tialia vota, neque quantum ad graves cae-
remonias (si talis inveniri possibile sit)
non tenetur intrare talem religionem, sed
tunc censetur impletio voti moraliter im-
possibilis, ex eo quod non eBt censendus

voluisse se obligare huic religioni, u-
bi fere nullum Deo exhibetur obsequium:
ultimo sequitur, quod si iste bona fi-
de est ingressus religionem, et duran-
te anno probationis prudenter judica-
vit se non esse aptum religioni, excu-
satus est ab imiletione voti, quia
jam religio reputatur huic impossibilis,
et inconveniens,

VII. Bx dictis solvuntur objectio-
nes duae quae fieri solent contra nofc-
tram resolutionem, nempe : Iste cic
vovens tenetur facejre, quantum in se est
ut impleat votum; sed si non adeat om-
nem religionem in particulari, non fcu-
cit quod in se est; ergo transgreditur
votum. Secundo : Qui intendit rcligi-
onem in communi comprehendit omnem in
particulari; er;t> tenetur omnem religi-
onem in particulari inquirere. 2©epon-
detur ad primam ex dictis, quod inten-
tio votantis, nisi ipse expresse aliud
intendat explicanda est prudenter socun-
dum communem modum vovendi. Ad secun-
dam, quod diligentia, quam debet «ppo-
nere debet esso regularis, et communis,
etiam cum aliqua difficultate, non ta-
men debet esse extraordinaria. Circa
id, quod dicit D. Clomas in solutione
ad secundum, quod qui vovit religionem
cum determinata intentione ad hanc vel
illam domum in particulari, si ibi non
recipitur, non tenetur anilius facere,
movetur articulus sequens,

ARTICULUS XI.

qui vovit religionem, et ex ali-
qua causa non potest in illa reci-oi. teneatur
servare castitatem ?

I. In hac quaestione Innocentius capitulum Prædictum de regularibus dicit, quod sic vovens si non admittatur in aliqua religione, tenetur facere professionem in manibus episcopi, et in hoc saeculo vivere caste. Quia sententia rejicitur optime infra quaest. CLXXXIX, art. III. Adii Jurisperiti, ut refert Sylvester verbo Votum II, quaest. II (quos ipse videtur sequi) affirmant, quod si ille, qui vovit non admittatur absque culpa sua in aliqua religione, ad nihil manet obligatus; si autem ob culpam suam non recipitur, quia ipse voluntarie apposuit impedimentum, tenebitur castitatem servare, quia fraus, et dolus nulli debent patrocinari.

II. Pro resolutione notandum est primo, quod quando quis promittit aliquem statum, ea, quae intrinsece pertinent ad illum, cadunt etiam sub tali voto secundario et mediate, et qui promisit sacerdoti, promisit etiam secundario recitare horas canonicas mediante tamen illo statu, et etiam qui promisit matrimonium promisit etiam consequenter cohabitare cum uxore, eam sustentare, et solvere onera matrimonii, mediante tamen statu matrimonii, ita tamen, quod ante conceptionem talis status, non obligatur ad alia consequentia.

III. Secundo notandum est, quod votum simplex, et solemne quantum ad praesens attinet, differunt inter se. Primo, quia votum solemne constituit actualiter hominem in statu religionis, et ita includit intrinsece promissionem actualem castitatis, quia illa promissio pertinet intrinsece ad substantiam status religionis: caeterum votum simplex non constituit hominem in statu religionis, sed obligat ipsum ad suscipiendum postea talem statum, quod intelligendum est conformiter ad ea quae in primo tomo dicta sunt. Itaque per votum simplex promittit homo se posterius, solemniter promissurum castitatem, religionem, et modo, quo promittit religionem primo sicut ob-

jectum primum voti, promittit etiam secundario castitatem, secundum quod pertinet ad statum religionis suscipiendae. Secundo differunt, quia in voto simplici includitur saltem virtualiter quaedam conditio, scilicet si admissus fuero in aliquam religionem; est enim quasi quidam contractus civilis, quo homo obligatur religioni, et religio homini, ex quo convincitur falsitas sententiae citatae Innocentii; si enim intervenit haec conditio, et alter non admittitur in religione, sine dubio nulla manet obligatio voti simplicis. Votum autem solemne nullam includit conditionem, sed est actualis, et totalis traditio ex parte voventis, et actualis Ecclesiae susceptio traditionis ejus.

IV. Ultimo notandum est, quod votum religionis, et votum perseverandi in religione sunt idem omnino, licet verbis videantur differre, quia ex vi voti religionis non solum tenetur quis religionem ingredi, sed in illa persecerare, itaque si absque causa rationali dimittat habitum ante professionem, peccabit mortaliter, manetque adhuc obligatus voto. Si autem (ut diximus) prudenter judicaverit in anno probationis, se non esse aptum religioni, poterit habitum dimittere, etiam si voverit perseverare in religione. Sit ergo

V. Conclusio : Qui vovit religionem, illam tamen non potest ingredi ob aliquod impedimentum, non tenetur ex vi voti servare castitatem. Itaque quamdiu actu non suscipit statum religionis quacumque causa illum non suscipiat, non tenetur ex vi voti servare castitatem, et si fornicetur peccabit mortaliter, non tamen contra religionem voti. Probatur primo conclusio : Castitas non includitur actu in voto simplici religionis, nisi ut promittenda solemniter; ergo quousque promittatur non tenetur illam servare. Secundo : Quando quis obligatur ad aliquem statum, non obligatur ad ea, quae pertinent ad illum statum nisi mediante actu-

ali susceptione telis status; non enim \ intendit se obligare ex vi promissionis talis status, nisi ad illum statum primo et per se, ad ea autem quae consequuntur statum, solum intendit se obligare secun-
dario, mediento scilicet tali statu, et non alias; ergo usque ad susceptionem status non obligabitur ad castitatem, quia ubi deficit objectum primum alicujus habitus, deficiunt consequenter, quae secundario pertinent ad illud. Ultimo : Sequeretur enim alias, quod talis deberet in saeculo observare paupertatem, et obedientiam, etc. consequens est falsum; ergo.

VI. Ex his sequitur contra Sylvestrum et juristas, quod etiam si quis propria culpa post emissum votum apposuerit impedimentum impletioni illius, illo' tamen semel apposito (SS5) non manet obligatus voto, verbi gratia, post emissum votum religionis contrahit quis matrimonium, et consummavit, iste peccabit mortaliter contra obligationem voti apponens impedimentum impletioni illius; semel tamen consummato matrimonio in nullo manet obligatus ad castitatem, quia culpa subsequens non variat intentionem praecedentem, quae votum est factum, neque etiam variat naturam voti jam emissi. Ostendimus autem quod in intentione voti, et illius natura solum includitur castitas, ut servanda mediante statu religionis, et quacumque de causa imoediatur talis status, tollitur objectum primum, ac per consequens obligatio ad castitatem.

VII. Secundo sequitur, quod etiam si ille, qui emisit votum religionis exolite promiserit se perseveraturum in illa, si semel consummavit matrimonium, non tenetur servare castitatem ex vi voti, licet oppositum videatur sentire Cajetanus hic, et Uavarrus in manuali, capite XII, numer. XLVII. -Sed nostra sententia est magistri Soto VII de justitia, quaest. II, articulo primo. Estque communis fere omnium Thomistarum, nam votum perseverandi in religione, et votum ingrediendi religionem sunt omnino idem, ut diximus; imo licet non essent idem, tamen votum perseverandi in religione jam factum est impossibile, et sic vovens solum intendit se obligare ad castitatem mediante perseverantia in religione, unde cum jam sit impossibile ad nihil manet obligatus.

SOLVUTUR ARGUMENTA.

VIII. Arguitur primo contra nostram resolutionem : Quia facit votum solemne religionis, quamvis votum sit irritum propter aliquod inordinamentum juris, verbi gratia, quia erat uxoratus, manet tamen obligatus ex vi voti ad servandam castitatem, quantum potuerit, ita nullo licet possit reddere debitum uxori petenti, non tamen potest petere, ut dicitur in capite Quidam et capite Placet: ergo etiam ille, qui vovit religionem, si non potest illam intrare, tenetur servare castitatem. Secundo : Votum solemne, et simplex religionis sunt eadem speciei, et versantur circa eandem materiam; ergo ad quod obligat unum, obligat et alterum. Sed constat, quod votum solemne religionis obligat ad castitatem; ergo et simplex. Tertio : Si quis vult et promittit antecedens, vult et promittit etiam consequens illi necessario inclusum; sed in voto religionis includitur necessario votum castitatis; ergo qui vult et promittit unum, vult et alterum. Quarto : Qui promittit mille, et non potest dare omnia, tenetur dare possibilem sibi partem : ergo qui promittit religionem, si non potest illam intrare, tenetur saltem servare castitatem, quam potest. Quinto : Mulier, quae promisit virginitatem, tenetur servare castitatem, etiam si fuerit corrupta, quia castitas includitur in voto virginitatis; sed etiam includitur castitas in voto religionis; ergo licet nequeat intrare religionem, tenebitur servare castitatem.

IX. Ad primum argumentum (quod attinet ad praesens) negatur consequentia, quia votum solemne includit actum promissorium castitatis, ex tunc ordinandae, et ita homo manet obligatus ad servandam illam, quia illam promissit actu hic et nunc. At votum simplex religionis includit castitatem in futurum servandum, et mediante illo statu. Ad secundum, admisit pro nunc antecedenti, negatur consequentia, quia licet voveantur circa eandem materiam solemne votum, et simplex, non tamen respiciunt illam eodem modo, quia votum solemne constituit hominem actu religiosum, et profitentem castitatem. At si homo

votum simplex solum respicit castitatem, ut promittendam postea mediante voto soleraai. Ad tertium patet ex dictis, qui enim vult antecedens, vult etiam consequens in ipso antecedenti, secundum quod conjungitur cum ipso antecedente. si autem antecedens fiat impossibile, manet voluntas erga consequens; castitas autem in nostro casu tantum respicitur a vovente, secundum quod pertinet ad religionem : unde si religio facta fuit impossibilis, nulla manet obligatio ad servandum castitatem.

X. Ad quartum respondetur, quod quando aliquid comparatur ad materiam voti sicut pars ad suum totum, qui non potest implere totum, tenetur saltem ad partem sibi possibilem. Verbi gratia centum promissa Deo continent decem sicut partem, et qui promittit dare centum intendit etiam actu dare decem, nec enim potest aliter dare centum nisi dando actuales partes, ex quibus totum componitur. In nostro vero casu castitas non comparatur ad religionem promissam sicut pars ad totum actuale, sed tamquam objectum secundarium in ordine ad primum. Sublata autem ratione objecti primarii alicujus actus, tollitur omnino actus circa secundarium, et consequenter etiam tollitur tota vis, et essen-

tia illius actus etiam in ordine ad objectum secundarium,

XI. Ad ultimam respondetur, quod regulariter qui vovit perpetuam virginitatem, vovit eam ex affectu ad perpetuam castitatem, et promissit partem perpetuam castitatem, quia sine perpetua castitate virginitas servari non potest, et ita ut optime docet D. Thomas etiamsi virginitas facta sit impossibile, quia semel est amissa, non tamen obligatus ad castitatem, quia fuit illa actu promissa; qui enim promittit virginitatem perpetuam, promittit etiam se non habiturum actum venereum in perpetuum. Si iste est communis modus vovendi, juxta quem intelligitur D. Thomas, ut explicat Ojetanus in hoc articulo. Si tamen daretur quod mulier voveret virginisationem servandi castitatem, quantum ad hoc, quod tantum intenderet vitare primum congressum ad virum, tunc si semel amitteret virginitatem, ad nihil maneret obligata, semel amissa, nec teneretur ex vi voti servare castitatem*. Iste autem modus vovendi tamquam moraliter impossibilis relictus fuit a D. Thoma.

I. Ojetanus hic, et opusculo de voto, dicit haec vota esse omnino idem, et quod votum non nubendi est verum castitatis votum, a solo papa dispensabile. Idem tenet clavarrus in manuali, cao. XII, num. LXXVT. Oppositam sententiam tenet D. Antoninus II part. tituli. XI, cap. II; Sylvester verbo Votum IV, quaest. IV, et volumine primo, quaest. V; Angelus verbo votum, cap. IV, quaest. IX; Soto VII de justitia, quaest. II, art. I ad tertium, et communiter tenent Thomistae hanc sententiam.

II. Conclusio : Votum non nubendi, et votum castitatis eunt omnino distincta, sic adeo non nubendi, non

teneatur homo servare castitatem. Probat, quia licet votum castitatis includat votum non nubendi, non tamen a contra votum non nubendi adaequat votum castitatis, nec certe, si recte attenditur Ojetanus, quantum ad hoc nobis adversatur, nam id, quod est minus, non includit id, quod est majus: votum autem non nubendi minus est, quam votum castitatis, et ita non quicumque facit contra castitatem, facit contra votum non nubendi. Si enim ille, qui vovit non nubere fornicetur, non est sacrilegus, ut etiam admittit Ojetanus; nec factus est transgressor voti, quoniam objectum voti non nubendi tantum est non ducere uxorem; quo sequitur

contra Cajetanum, quod etiam quantum ad dispensationem non aequivalent ista duo vota, scilicet non nubere, et servare castitatem; votum enim servandi castitatem solum reservatur papae; at vero votum non nubendi, cum non sit votum castitatis, nec includat illud, ab episcopis est dispensabile.

SOLTTOTJS AHGUICTTA.

III. Arguitur primo : Votum castitatis respicit per se materiam, quae est in coiffiilio, non autem castitatem, quae est in praecepto; sed non nubere est in consilio; omnis enim alia castitas est in praecepto; ergo votum castitatis in re est votum non nubendi, et qui vovit non nubere, vovit etiam illam castitatem, quae per se pertinet ad votum castitatis, oocundo : Qui dispensat in voto castitatis, non dispensat ut possit vivere luxuriose, sed praecise ut possit nubere; ergo ex vi voti solum ad hoc obligabatur, ut non possit nubere; omnis enim obligatio voti tollitur per dispensationem, -^d pri-mim respondetur, quod licet propriissima materia voti castitatis sit castitas, quae ost in consilio, absoluto tamen omnis castitas cadit sub tali voto, et ita qui supposito vbto fornicatur, non solum est fornicarius, sed etiam sacrilegus. Ad secundum respondetur, quod qui dispensat in voto castitatis, non dispensat ut possit vivere luxuriose, sed in hoc praecise, ut possit nubere. 3Dt rursus, qui sic otiam fornicaverit, non peccat contra votum, nec duplici peccato, sed uno tantum.

IV. Ultimo : Circa istam solutionem dubitat Cajetanus, utrum naliar, quae vovit non nubere, ut placeat lenoni, vel ut facilius scortetur, sit validum. Respondetur tela votum esse nullum, quia est de re mala, non enim non habet pro fine non ducere maritum utcumquo, sed non ducere ut facilius scortetur. Si enim finis voti non sit placere lenoni, sed finis applicationis ad vovendum, ita quod intendat se obligare eo modo, quo obligantur aliae, in tali casu manet obligata ad votum.

7. Iri solutione ad tertium argumentum agit U. Thomaq ,dc(^Of2 J^ft> votum obli-

gat. It quidem si vovens determinet Tempus, tenetur implere illud juxta determinationem propriae voluntatis, Br-
lias peccabit mortaliter. Difficultas tamen est, utrum supposito illo peccato maneat adhuc obligatus ad impiandum votum. Siod ut plenius intelligatur notandum est dupliciter se posse habere voventem. Primo, ita quod respiciat tensus, et propter illud, et asncitatem illius facit tale votum, verbi gratia, si quis promittat se jajiuieturua die veneris, aut alio die in honorem alicujus sancti, tunc si semel transgrediatur votum, peccabit quidem mortaliter, ad nihil tamen manet deinceps obligatus; transacto enim jam illo die votum factum est impossibile, et etiam quia intentio sie vovdntis est tantum se obligare nro illo die, et illud jejunium fuit onus solius illius (36C>; diei. Secundo modo potost vovens respicere tempus tamquam mensuram actionis exercendae, utsi quis voveat se intra mensem daturum electos;nam, vel intra turum religionem, tunc votum non respicit ipsam sanctitatem temporis, et sic si non impleverit illud intra nenrem, manet obligatus, quia manet votum possibile, et intentio illius non fuit limitata ad illud solum tempus. Si tandem vovens non determinaverit tempus, tunc votum, vel est conditionale, vel absolutum ; si primum, non obligat quousque impleatur conditio, quae si nunquam fuerit impleta, nunquam tenetur; peccabit tamen mortaliter si conditio dependeat ab ejus voluntate, et ipse voluntarie apponat impedimentum conditioniB impletioni, vel non faciat quod in se est, ut impleatur. Quando autem votum est absolutum, ut si quis voveat se ingressurum religionem non determinando tonpus, tunc non solum tenetur implere illud in articulo necessitatis, ced etiam ante illum. Oajetanus hic, quem sequitur NavarrUs in manuali, cap. XII, num. XLI, ponit regulam ; Quod quando vovens judicat se esse obligatum voto, et ut statim imoleatur, tenetur illud implero, alias peccabit mortaliter. Sed corte ista regula est nimium fallar.; scrupulosus enim judicaret so statim' teneri, alius autem latiore habens conscientiam, per longum tempus non judicaret hoc. Unda in hac parte non potest aliqua indivisibilis constitui regula,

Quando autem Judicatur tardare reddere, prudenti⁸ arbitrio relinquendum ost, at- tenta tanon qualitate personae, et aliis circumstanti⁸⁸, et certe quamdiu sine aliqua causa imolationem voti differret, Jam censeretur tardare; maxime si ex deliberatione redditur difficilior irple- tio voti.

71. Dubitatur ultimo in hoc articulo, utrum votum ubius personae possit aliam obligare. St pro explicatione notandum ost, quod ista vota, vol sunt personali- a, ut votum orationis, JoJunii, ettf.vel sunt realia, ut votum oleomosynae; vel .sunt mixta, ut votum poregrlnationis, in quo et est actio peregrinandi, et est sumptus faciondus.

. 711. Prima conclusio : Votum personale non transit per se loquendo in ftliam per- sonam; tale enim votum respicit praecise personam, et voluntatem voventis; ergo solus vovens tenetur implere. Diximus per se loquendo, quoniam in aliquo casi tona- bitur filius implere votum parentis, non quidem ex vi voti, sed ox pietate, verbi gratia, si fiat votum praesentandi fili- um alicui imagini, vel de alia simili re, si non sit multum gravis. Similiter si aliqua communitas vovit jejunium aliquod, vel observationem festi, sine dubio ex vi votum solum obligantur ipsi voventes, non autem successores. Si tamen juvete- ravit consuetudo, vel observantia talis festi, tenebuntur illud facere successo- res ratione consuetudinis, quae, habet vim legis.

VIII. Secunda conclusio : Vota reali- a transeunt in successores, verbi gratia, Votum dandi centum aurooe pauperibus. Nec solum hoc habot verum, quaado testator, expresse obligat haeredem in ea parte, qua potest, ut impleatur tale totum; sed etiam si testator nihil exprimat. Ita to- net ^lvostBr verbo Votum II, quaest. XI. Oujus ratio ost, quia talis obligatio fundatur super res testatoris, et ita transit cum ipsis robus, in quoscumque illae transierint.

IX. Ultima conclusio : In votis mixtis attendendum ost ad id, quod est princi- palius in ipsis; ot quidem si principar- iis ratio fUorit personalis, ut in voto peregrinationis, idem dicendum (3\$9) est ac de Voti, ^ljipsji. ^\ (ers ^': u' Si autem

principalis ratio voti fUerit reali⁶, ut si promittat se iturum ad D. Jacobum, et ibi erecturum hospitale, vel daturum magnam eleemosynam, tunc idem dicendum erit, ac dictum est de votis realibus: ea enim, quae sunt accessoria, et mino- ris momenti, sequuntur naturam princi- palis. 3bc dictis sequitur, quod si vo- tum defuncti fuerit partim personale, et partim reale, ea parte, qua eBt per- eonale, non obligat haeredes; obligabit tamen pro ea parte, qua est reale, ut in casibus propositis, in .quihis tene- buntur haeredes addificarc hospitale, seu conferre illam eleemosynam. @i ta- men defunctus ille facturus erat in i- tinere maximas expensas, non tenentur haeredes illas erogarej licet enim in hac parte votum videatur reale; tamen expensae non sunt principale respectu voti, sed accessorium itineri. Est op- timum entenplum in eo, qui vovit religi- onem, et non est illam ingressus, certe haeredes non tenehtur ingredi religionem, nec conferre illi haereditatem deftmcti, quia haereditas erat accessoria iigres- sui religionis. Ita Sylvester loco ci- tato et Paludanus in IV, dist. XXXVIII, quaest. III, art. III, et est communis sententia. landem advertendum est, quod ille, qui tenporo, quo vovot aliquis, intelligit se nunquam posse imolare promissum, tenetur votum implere por ar- lium, nisi exprimat aliud in sua inten- tione; tunc enim intelligitur habere intentionem virtualiter saltem adimpen- di votum per alium cum promittat videns, ot scions, quod nunquam per se poterit implere. Ita Sylvester verbo Votum II,, quaest. X, et ITavarrus in manuali, cap. XII, num. LIII, intelligit hoc dq voto reali, sicut ab omnibus est intelligen- dum, ut si vovissem ire ad D. Jacobum, et ibi aedificare ecclesiam si luse non potest, tenetur alium mittere, qui ibi ecclesiam, aedificet, nisi aliam oppo- sitam intentionem habuerit.

I. Conclusio est affirmativa. Ab Hac conclusione recoduhit kaoreticel Lutuoieue, et ^leclp>»; et Xraou. vldotur lden aon-
trlj divorioe In loci», quae ox decreto
inquisitorua aunt ob ojuo oporibu. expio-
'«• Videatur Zhonaa "aldoaala libro do
v.ersioitlr, tractatu V. tlt. IX; Soto
VII do Juetltla, qoaott. I, articulo prl-
et Iulus quo

¶. Ōoncluelo : «tllle est onlttcro vo-
tus. Eaeo concluo.lo dat io «do ut na-
tot Oomol. XXVin. auao. XXI et X *»
I Anae oai.lt wtua; ot Bcctsoloe 7lrgo
Jtarla iusta co«Hinloron .ontcatla*. vovit
GMUtaoa, «ud eollcult doctoreo ox
illo lucae X : 3U93f>? Cvl»

iUBRjoa ,d «?*, v°rt >> «w
f"r' JW ro'Juat 10**
la D. Srefcorio -t-aoao, 3ode. et Danardo
oueo adduct Molina XXX oort. ouaost.
XXTl».. art. 17. Xtc® procatut, quia ^

pootoli etlan coi narunt vote «crf ootloaia.
nedno paupertati*, ut collmpnt doctoraa
ox capita quinto Actorun. It Ita a toa-
porlbua ApoBtoloma concicrorunt enlttero
vota fldoloe, ut rofort liisobue libro
prim ort • cccleclaelcao, cai.3517,
ot ulli. Pontificen otlua iqiprobm h-
JUB-odl vota tisaquax rea naninu lmdabl-
lon. 3x qulbua nulta te.tlaonla colli-
ruatur In decrotle XX7II, qeaost. I, ot
in titulo do voyo, ot r.o'4eelr.c "onclll-
un Trldentlnin ecae. 711, c«n. IX, ot
qBB. XXV, la dooooto de reorlarltueieen.
I. II et T, ot allia. It (S7C) ratio D.

"onaa In hoc articulo o.t auidee Ir. thvJdiltotlea non potanibB errore 'rojiseun;
oloi.lo. qulr. scilicet hono per "otun a&-
ple flmatut in hanc roiriactua lilina, et
iui^lb necrotut. Articulo etleui mquont
oetendlt votun obbo netun roll^lonls, ot
articulo Basto dicit es80 ns^ls laudoblllo
«Ocorari eliould cn :oto, ^ian ain- illo,
o:uao onnla Intolll;unWr per eo loquendo,
qunlo aliquando per accldene ox imlloctaten,
aed jotlua «erflet f[;~r>.do ean
tuno voventi», vel Iniorfoctloac Illua, la ordine au bonun. Ad confireltonoB
ran orlt 1111 utile vovore, et Ita ia Oon-roapondetur, q>d Ille, qui operitur ex
clUo Arw:elcano, cap. II dicitur i * Vo-
necessitate coactionis, non operatur fei-
quidqUBB rocto vovit, niai q'ood a De-
nino accipit, juod voveat, et D. A Uipi&-
ti^je lib.xni -^lvltat- Dol Ilea fo-
cet cepi IV. o ty VjOOgie

III. Arcues primo i JUstl naodno In
l«ee gratia* dsber.t e*.e liberi Juste
dltas Apostoli e?. Saluta. IV, aci votun
tollit latra libertates, cur: iisfacut no-
cettelaten, ergo. Oor.fi rentor os primo
Coria.th. IX : 31 eres drtore: dillrit
Dgug. eade cuae houo roret operatur ex-
tristitia. et neoesrltate, er;p. Secun-
do : O-rlctue Xtor.inue runcuan voiv.a fa-
cit! erro r.oc Ohrlrtiani. ?#e <'ffteit
j;cor? ^ d. Thora ad tertlun. c-.ol

Christus f.e,t votu:: quia ha'.lt vo-
lttatat<. fir^tan l= boao. or.-t crln
conj.rehgnMr. fentr.- boc Mt, oula otl-
erRt natOT. bj- otiar, -a> hoo nor
0„Bttee flmarl ejue volmr.t.o,
Sf> ol de facto fuit flnata ,n recito,
ut patet Jo<m. x ; fcg. aatote*sca-

U Patre : ot ce., UT : Sic^rr^fr
tua <<di; -<u Vntr. etc. ot cpi, XV
Ucit ic servasse praecocia Patrie.
OJAO loca p. iemotlue troct. -XXIX In
Joannas. ot Ub. XIII de Trini tuto, cao.
X17. et quaest. l>7 uner 3<ut<r, o>»nl-
a* Latrlrlr. It proprio' non bTmcto : et
3. tv^aa XXX -art, nunc^t. 3S7II, artic.
X ot II part. quaest. XII. art. 71; erro
potuit habere votun. Tertio : Totuu do-
bet eo=0 de re, quae allar. non debetur.
ood onnla quaeunque poeeimr facere our.t
debita Deo, et tltlo Creato:Jo, et do-
nlnll, et 'oenofclorum, qung indeeir.eiv-
ter ia nos confert; orp>. vo:u'Imebjj,
nra allue recte facerent ornee oii vo-
voat, wacequeno eat falcir., cun alr.t
r>^lt Indiscrete v>vent> ero. Ditis>:
ero non oet tutae pronlttoro.

IV. XeBpor.dot.T ni. prl.-sm, -uoed Apoe-
tolus Ibi loquebatur do libertete cb o-
rera votorle lagle In tempore la.lu tr*
*..lae. Secundo, rer>:Jetur itx D. Hu>sa
o:uao onnla Intolll;unWr per eo loquendo,
ad >rlun, ouod votua non idmIt lber-
qunlo aliquando per accldene ox imlloctaten,
aed jotlua «erflet f[;~r>.do ean
tuno voventi», vel Iniorfoctloac Illua, la ordine au bonun. Ad confireltonoB
ran orlt 1111 utile vovore, et Ita ia Oon-roapondetur, q>d Ille, qui operitur ex
clUo Arw:elcano, cap. II dicitur i * Vo-
necessitate coactionis, non operatur fei-
quidqUBB rocto vovit, niai q'ood a De-
nino accipit, juod voveat, et D. A Uipi&-
ti^je lib.xni -^lvltat- Dol Ilea fo-
cet cepi IV. o ty VjOOgie

do semel emisso voto, poeniteat de illo, illud erit per accidens es malitia subjecti, nec propterea erit deobligaaduB ab illo. A d secundum negatur consequentia : voluntas enim Christi Domini, ut docet D. Thonas erat omnino firmata in bono ex vi comprehensionis, quae confirmatio nulla ratione minuebatur, ex eo quod alias erat viator. Praeceptum sn-tera non ordinatur per se loquendo ad firmandam voluntatem in bono, sed ut subditus recognoscat obedientiam superiori.

V. M. tertium respondetur, quod fte rebus alias debitis potest fieri votum, ut patuit supra articulo secundo. Vel secundo respondetur, negando quod omnia, quae cadunt sub voto sunt alias debita; opera enim consilii non sunt debita, cum nulum sit peccatum illa omittere, sed potius «c supererogatione fiar.t, vol certe si sint debita tantum sunt ex honestate,

(871)et decentia. Est sutam opus maxime laudabile obligare se ad istam supererogationem per votum. Ad quartum respondetur, quod per se loquendo est utile votum, potest autem per accidens esse nocivum, ut diximus ex malitia subjecti. Ubi notandum est, quod sicut in iuramento, ut sit licitum requiruntur tres conditiones : veritas, justitia, et iudicium, ita voto possunt assignari tros conditiones, ut sit opus virtutis, ut qui promisit sit fidelis in reddendo, et hoc est veritas : justitia, ut clt Justum, et Deo placens quod promittitur : .Judicium autem, ut discrete promittat, attendendo ad suas viros, an scilicet sufficiat ad votum implendum. Et per hoc patet ad ultimam, debet enim homo promittere rem, quam iudicet sibi esse possibilem.

ARTICULUS XIV.

qlv? yql,irionis..

I. Conclusio est affirmativa. Dubium est circa istam conclusionem D. Thomae, utrum ratio, qua illum probat sit bona, et etiam utrum ille, qui transgreditur votum, peccet semper duplici peccato. Et ut certa ab incertis separamus, supponendum est, nos non loqui de illo, qui promisit facere aliquid, vel non facere, quod alias erat in praecepto; certissimam enim est, quod qui transgreditur tale votum, peccat duplici peccato, cum talis actus habeat duplicem deformitatem, scilicet contra religionem, et contra praeceptum prohibens, vel imperans talem actum, ut si quis voveat se non furaturum, vel auditurum miscam, quando tenetur. Solum ergo loquimur de illo, qui promisit rem, quae tantum erat in consilio. Et videtur etiam, quod peccat duplici peccato, quia lex praeci- piens aliquem actum constituit illum in illa virtute, ad quam pertinet finis talis actus, verbi gratia, lex praeci- piens jejunium constituit ipsum in ratione temperantiae; sed votum est quoddam lex particularis, et quae constituit jejunium in virtute temoerantiao, cum je- joaa

temperatus; ergo ille, qui transgreditur votum, peccat contra, religionem, et contra tenperantism.

II. Conclusio tamen D. IThomae est vera, et transgrediens votum tantum peccat unico peccato, scilicet contra religionem. Unde solum tenetur jejunare ex vi voti, et in ordine ad finem illius; ergo si non Jejunat, solum deficit ab una obligatione. Hujus conclusionis veritas quoad utramque partem ex argumentorum solutione patebit,

III. Arguitur primo :Charitas magis respicit Deum, quam religio, ergo votum potius est actus charitatis, quam religionis. Confirmatur r Actus imperatus ab aliqua virtute extrinsece tantum pertinet ad illam, et proprie loquendo non est actus illius, sed votum intoeratur a virtute religionis, ut videtur docere D. Thomas in prioribus verbis corporis articuli, ergo. Secundo : Ad eandem virtutem pertinet nromittere, et implere -promissum; sed imolare votum non pertinet^^, @rgo• Probator

minor: Imnlere Juramentum promissiorum non pertinet ad religionem, sed ad veritatem; tum etiau, quia si quis promittat jejunium, ut servet castitatem, tale jejunium pertinebit ad temperantiam, et Virtualiter votum.pertinet ad illam virtutem, ad quam pertinet res promissa : ergo.

IT. Tertio : Promissio facta homini non ordinatur in cultum hominis; ergo nec promissio facta (S72)Deo in cultum Dei. Quarto : Si votum esset actus religionis, tantum posset fieri Deo cujus cultum, et reverentiam solum respicit religio; 3ed votum non tantum fit Deo, sed etiam sanctis, ut patet Proverb. 2X : Balna est homini devorare sanctos, et nost vota retractare : et etiam, quia multa vota fiunt Beatissimae Virgini,- Uqtime : Quoniam alias si votum esset actus religionis, sequeretur, quod qui transgrederetur illud, peccaret duplici peccato ; contra religionem scilicet, et contra virtutem illam, cuJub actus erat votum : consequens est falsum, cui enim non implet jejunium, quod promisit, tantum peccat uhico peccato : ergo.

T. Hespondetur ad primum, ex D. Thoma supra quaest. UQQCE, art. V, quod religio non habet Deum pro objecto, cura hoc sit proprium virtutum theologicarum, ut ibi dicitur : habet tamen pro objecto aliquid Dei, scilicet cultura, et reverentiam ejus propter quod praestantior est inter omnes virtutes morale», et in ordine ad istum finem refert actus aliarum virtutum. Oharitas autem non respicit cultum Dei, sed ipsum Deum; unde votum non potest esse actus elicited a charitate, quoniam per illud colitur Deus. Ad confirmationem respondetur, quod quia religio imperat alios ac^Us aliarum virtutum in cultum Dei, satis probat D. Thomas, quod religio habeat pro objecto cultum Dei, et ita votum, per quod colitur Deus, pertinet ad religionem etiam elicitive. Ipsum vero votum licet secundum substantiam materiale actus pertineat ad intellectum, et secundum istam rationem imperetur a religione, in esse tamen moris, et virtutis non imperatur, sed elicited a religione. Ad secundum negatur minor, et ad probationem de Juramento promissorio respondetur negando antecedens, sicut enim frangere juramentum promissorium, et votum solum est differentia er. parte materiae, scilicet, quia materia g>romisqn -/er /jurnptifcun ordina-

tur in cultum Dei, sicut ordinatur per votum; caeterum imolare juramentum etiam ordinatur in cultum Dei, quoniam exhibetur reverentia Apsi Deo implendo juramentum. Ad secundam probationem respondetur, quod quando quis vovet jejunium propter castitatem servandam, ipsum jejunium, et castitatem, quam intendit per illud, ordinat ia cultum Dei, qui finis licet sit extrinsecus castitati, et jejunio, est tamen intrinsecus religioni.

VI. Ad tertium respondetur ncqando consequentiam; tum, quia proi-isrio facta homini non respicit reverentiam, sed utilitatem ipsiua; tum etiam, quia promissio facta homini non dicit per se, quod fiat superiori. Totum autem per se dicit, quod fiat superiori, et ordinetur in reverentiam ipsius. Ad quartum respondet D. Thomas, quod hominibus fit promissio, non tamen votum, cum votum soli Deo fifct; poterit vero humana promissio voto confirmari, ut si promittat 3eatisfimae Virgini aliquid possum promittere Deo, quod servalo hoc promissum. Quae solutio, ut clarius intolligatur, notandum est, quod sancti dupliciter poseat considerari. Primo, ut sunt hminos, et creaturae Dei, et isto pacto promissio illis facta non est magis votum, quam promissio, quae fit caeteris hominibus. 3^ D. Thomas in praedicta solutione loquitur de sanctis sub hac consideratione, cum dicit promissiones illis factas non esse vota, et consequenter illas non servare non erit mortale. Secundo modo considerantur sancti, ut Deus peculiari modo habitat in illis, et ut sunt (673) quodam modo Deus participative, promioFio autem facta sanctis sub hac consideratione est verum votum, neque illa fit principaliter sanctis, sed Deo, qui habitat in sanctis.

VII. Ad ultimum respondetur negando consequentiam, est enim differentia inter legem superioris, et votum.' Lex enim praecipiens aliquem actum, per se respicit, et determinat finem virtutis, ad quam pertinet talis actus, ot ita determinate ordinatur homo ad jojuniam, verbi gratia praeceptum per legem, quod mutari non potest propria auctoritate in widenter melius, quia lex por se resoicet fiieiei tiip/brantiao; oromittens

autem jejunium respicit per se finem religionis, et non temperantiam, hunc enim tantum respicit materialiter et per accidens, et ita in ordine ad finem religionis potest commutari jejunium, promissum in evidenter melius propria auctoritate, ut infra dicetur. Secundo, respondetur et melius, concedendo quod peccet contra duas virtutes, atque adeo contra duo praecepta; nihilominus non peccat duplici peccato, quoniam una virtus, scilicet temperantia non habet obligare nisi ratione alterius, scilicet religionis : ubi autem unum est propter aliud, ibi tantum est unum, -'. Unde sit regula : Quotiescumque quis peccat contra duas virtutes, quarum altera obligat sine altera, committit duo peccata : quando autem peccat contra duas virtutes, quarum altera tantum habet obligare ratione alterius, solum peccat unum peccatum, ut si coenans in die Jejunii non excedat in quantitate cibi, solum peccat unum peccatum, si vero excedat duplex.

VIII. ²bc dictis sequitur decisio alterius dubii, quod monet Cajetanus, utrum religiosus, qui transgreditur praeceptum praelati, peccet duplici peccato, altero contra obedientiam promissam, altero contra religionem voti. Cajetanus hic censet esse veram partem affirmativam. Pro veritatis tamen exlicatione notandum est, quod transgrediente votum paupertatis peccat duplex peccatum, alterum contra votum, alterum contra justitiam. Contra votum est manifestum, contra justitiam autem, quoniam ex vi voti factus est incapax domini, et ita alii det rem aliquam contra voluntatem praelati, dat rem aliam invito conventui. Similiter etiam transgrediens votum castitatis peccat dupliciter, quia alias tenebatur ad castitatem. Tota ergo difficultas est quando facit contra praeceptum sui, ad quam alias non tenebatur. In qua re dicendum est, quod tantum peccat unicum peccatum. Haec sententia est communis, quam tenet Soto libro VII de justitia, quaest. II, art. III. Probatur primo, quia religiosus nulla ratione tenetur obedire praelato nisi ex vi voti, neque aliter intendit se subicere

praelato nisi per votum, ita quod si per impossibile tolleretur votum, nulla ratione teneretur obedire praelato: ergo tunc tantum faceret contra votum;

IX. Confirmatur : Si quis faciat votum simplex obediendi homini, et postea non obediret, tantum peccaret unico peccato; ergo etiam in nostro casu. Secundo probatur : Qui ex consensu uxoris ingreditur religionem, et postea accederet ad illam, non peccaret contra castitatem, ut docet hic Cajetanus, quia non tenetur servare castitatem nisi solum ex vi voti; unde tantum esset transgressio voti; ergo pari modo in nostro casu.

X. Per hoc patet ad aliquas objectiones Cajetani. Objicit enim primo, quoniam ei obediat praelato (87^a praecipienti, ut jejunet, est ibi duplex ratio virtutis; ergo si non obediat duplex deformitas. Secundo : Qui quis promitteret alicui centum, et eandem promissionem voto confirmaret, sine dubio peccaret duplici peccato, non implendo promissum; ergo idem erit in nostro casu. Ultimo: Contemnens praeceptum praelati peccat duplici peccato; ergo et in casu praesenti. Ad primum respondetur negando consequentiam, quoniam qui implet praeceptum, vere exercet actum obedientiae, et temperantiae, ad actum eadem temperantiae non tenetur nisi solum ex obedientia, et ita si non jejunat, solum fecit contra obedientiam. Ad secundum respondetur, quod in casu antecedentis est promissio distincta a voto, quae obligat sub veniali, ut supra diximus; in nostro tamen casu tantum est unica obligatio, et promissio voti : ad tertium negando antecedens, livet enim gravius peccet transgrediens praeceptum ex contemptu, nihilominus tamen tantum peccat unico peccato.

AMICULUS XV.

Utram solomnizetur votam per susceptionem sacri
ordinia. vel •professionem ad certam regillam. I

I. Circa latum articulum est dubium, utrum solemnitas voti consistat in eli-
oua traditione, vel consecratione voven-
tis. Pro cuius explicatione notandum est, duplicem esse solemnitatem voti, alteram occidentalem, quae non convenit per se
: voto, sed potest variari, imo et omnino
tolli, quales sunt benedictiones externae, et aliae caeremoniae, quae solent in pro-
fessione adhiberi; alia solemnitas est essentialis, quae inseparabilis est ab ipso roto, sicut etiam in matrimonio est hoc duplex genus solemnitatis, alia est enim accidentalis, sicut apparatus convi-
vii, etc. quae omnia non sunt ecsentiali-
a matrinonlo; alia autem solemnitas est essentialis, et inseparabilis, quae con-
sistit in. mutua traditione corporum.

II. Prima conclusio : Solemnitas voti
non consistit in aliqua' benedictione, seu
traditione externa. Probatur, quoniam in
professione tacita nulla intervenit beno-
dcitio, et tamen qui ita professus est,
.. est incapax matrimonii : ergo. Item. qul-
a istae benedictiones sunt variae in di-
versis religionibus, imo in nostra non
invenitur talis benedictio, vel consecrar-
tio, cum post amissam profes ionem tantum-
modo benedicantur restes, circa profiton-
tem autem nulla fit benedictio, vel con-
secratio ; orgo istae benedictiones ten-
tum, sunt quaedam caeremoniae exteriores
adornantes voti solemnitatem.

III. Socunda conclusio j S0irLmitr.£ vo-
ti non consistit in hoc, quod impediat
matrimonium contrahendum, et dirimat con-
tractum. Haec conclusio est contra Oaje-
tanum. Et probatur ; Impedire matrimoni-
um contrahendum, et dirimere contractum
est effectus, seu proprietas voti solera-
nis : ergo in illo non potest consistere
ejus essentia, cum potius illam praesup-
pone.t jam constitutam, id enim quod est
poterius, non constituit illud quod est
prius, sed constitutum supponit.

IV. Tertia conclusio : Solemnitas voti
consistit in traditione, vel omnimoda,
vol saltem in alitfu&SKspcultum.
igitized by VjVJ

Ita D. Thomas hic, et eoimmaniter doctca-
res', de quo rideatur Soto VII de justi-
tia, ouaest. II, art. Y.' 3t probatur:
In illa traditione mutatur status, et
homo specialiter consecatur ^eo per in-
ternam voluntatem; ipsa enim-traditio
sui, seu dedicatio ad cultum Dei est
interna quaedam consecratio, sive bene-
dictio, et in ea solemnizatur votura.
Unde quando D. (Thomas docet hic, et in-
fra articulo nono, quod solemnitas voti
consistit in quadam benedictione, rive
consecratione, si esset Intelligendus
de benedictione, et consecratione exter-
na, esset intalligendus do solermitate
accidentali, ut dictum est. Sed. reve-
ra loquitur de consecratione interiori,
de qua modo dicebamus, ut constat ex
contextu; ait enim, quod tunc sol ~mni*-
zatur votum, quando se consecrat Deo
per abrenuntiationem saeculi, et pro-
priae voluntatis : et ad primum docet,
quod istam consecrationem causat Deus
interius in anima, licet minsterialiter
ad illam concurrant homines.

V. Contra arguitur primo : Matatip
status, et consecratio, sino traditio
hominis ad cultum Dei p»test stara cum
solo voto sixnlici; argo non oonsistit
ista solemnitas in traditione. Probetur
antecedens : Ecclesia potuit statuere
quod ir. susceptione sacri ordinis solum
amitteretur votum sinrolox, ita quod im-
podirat matrimonium contrahendum, non
tamon dirimeret contractum; et tamen sic
vovens sim-jlicitar manerot consocratus
perpetuo cultui divino, sicut modo; er-
go. Imo absque aliquo voto potest mane-
re aequaliter obligatus cultui divino,
ut modo dc facto fit in sacerdotibus,
et episcopis Graecorum, Secundo t Qp.am-
vis vovons sc tradat Deo, si tamen Ec-
clesia non accr.;>tat istam traditionem,
non solemnizatur votum; ergo isto, solem-
nitas voti in accoptntiono potius ouam
in traditiono consistit. *

VI. Ad primum respondetur, quod votum
clericale solum est solem ost solemne
extrinscco(^r'8't'a^0Siatuto Scclcsiac,
DIAhLA UNIVERSITY

et ita potuit Ecclesia praecipere, quod non fieret tale votum, supposito tamen hoc praecepto Ecclesiae, qui suscipit sacros ordines in ipsa susceptione se offert, et consecrat Deo speciali quadam ratione omnino abrenuntiando venereis, et in hac consecratione consistit solemnitas voti clericalis, tamen non est omnimoda traditio sui, non est adeo perfecta ista solemnitas, sicut in votis religiosorum. Ad secundum respondetur, quod si Ecclesia non acceptaret aliquod votum, sine du-

bio nullum esset votum solemne, semel tamen supposite, ejus acceptance, solemnitas voti consistit in illa benedictione, seu consecratione interna. tamen haec intelligenda sint, et de differentia voti simplicis, et sollemnis, vide ipso tomo primo tractatu de approbatione doctrinae D. Thomae, folio 230 et 2^a-1.

ARTICULUS XVI.

Utrum vota emissa a religioso sine sui superioris voluntate sint valida 7

I. Prima conclusio : Si monachus votum de re non prohibita emittat, tale votum erit validum, quoadusque praelatus non contradicat. Antequam haec conclusio probetur supponendum est, quod opera, quae monachus potest vovere, alia sunt prohibita, alia vero non : et prohibita alia prohibentur in genere, ut peregrinatio, et coitus a monasterio; alia vero in particulari, ut verbi gratia quod non jejunet, nec disciplinam sumat. Tandem ex non prohibitis, quaedam sunt necessaria ad salutem, ut praecepta decalogi, et haec materia non est subjecta praelatis; alia etiam sunt, ad quae monachus ex professione (876) tenetur expresso, ut caeremoniae, Jejunium, etc. in quibus praelatus dispensare potest; alia etiam sunt, quae praelatus non potest prohibere, ut transitus ad perfectiorem, et strictiorem religionem; tandem; alia sunt opera voluntaria, quae subjiciuntur praelato, ut orare, abstinere, etc. His suppositis probatur conclusio primo : Illud votum est de re bona, et censetur in illo virtualiter conditio ista : nisi praelatus contradicat; ergo non contradicente illo votum erit validum. Secundo : Illa materia est sufficiens ad votum, quae praeter rectitudinem, quam habet, potest vovens de illa disponere; sed ita se habet hic, ergo. Probatur minor, nam licet actiones subditi, at illius opera subjecta sint superiori, tamen si ipso non imoedit, est voluntarius interpretative, et videtur voluntarie potestatem habere eo quod materia illa, et obijciuntur.

II. 3° dictis sequitur, quod si subditus voveat ream in religione prohibitam, tale votum non erit validum; nam regulariter ea prohibentur in religione, vel quae sunt mala, vel ad minus inferunt nocumentum religioni. Si roges, quid dicendo? est, quando subditus vovet rem, quam nesciebat esse prohibitam postea tamen scit, respondetur quod nec etiam tunc votum est validum, eo quod vovens debet subditum noluisse facere contra prohibitionem praelati, praeterquam quod ignorantia, ut communiter dicunt theologi, tollit rationem voluntarii; cum ergo ignoraverit talem rem esse prohibitam praesumendum est fuisse involuntariam. Unde non est necessarium petere irrationem talis voti. Si autem auferatur postea talia prohibitio. Incipiet votum obligare, quia per prohibitionem non est factum irritum motum, sed solum suspensum. Ratio est, quoniam votum illud ex natura sua erat obligatorium, si non intervenisset prohibitio; ergo illa sublata manet votum in sua vi. Ex quo infert Aragon, quod si ille religiosus mutet domicilium, et in illa domo, ad quam pervenit non est talis prohibitio, tenebitur illud votum servare propter rationem factam.

III. Secunda conclusio : Quaecumque vota de rebus voluntariis a monacho emissa possunt a praelato irritari, verbi gratia de orando, jejunando, etc. Probatur Omnia illa subjacent potestati praelati; ergo poterit

Illa irritare. Difficultas autem major est, an votum de rebus necessariis ad salutem, ut de non mentiundo, de non furando possit a praelato dispensari. Communiter doctores tenent partem affirmativam. Sed utrum in tali voto possit intervenire irritatio superioris, non convenit inter doctores. Caeterum sententia affirmativa est longe probabilior, quem tenet motto libro VII de Justitia, quaest. III, art. I. Et probatur, quoniam licet illa materia, ut modo diximus, non sit subiecta praelato absolute, est tamen subiecta quatenus cadit sub libertate voti. Secundo probatur, quoniam illa nova obligatio, quae oritur ex voto, non est quare eximatur a potestate praelati, est enim libera, et libere fecit votum, cum ergo possit subditus consequi vitam aeternam absque ista nova obligatione voti, et ex alia parte haec nova obligatio sit posita in consilio, poterit per superiorem irritari,

IV. Ultima conclusio : Votum subditi de transeundo ad strictiorem religionem potest praelatus dispensare, non tamen irritare. Probatur quia quando subditus fecit tale votum, ita erat constituens sub potestate praelati, ut teneretur implere ejus voluntatem; ergo. Secunda vero pars probatur, nam materia illius voti (Sjj) est res, quam debet subditus implere, quando fuerit extra potestatem istius praelati; ergo illam non potest irritare. Probatur consequentia, quia materia illa, prout exercenda tempore promisso, non subiacet potestati istius superioris.

SOLVUITQUR AMXMSIHTA.

V. Partem negativam tenet Richardus in IV, dist. XXXVIII, quaest. IV, quem videtur sequi Angelus, et Rossella verbo Votum monachi, videturque favere D. Thoma dum dicit in hoc articulo, non esse firmiter votum sine consensu praelati, quae sententia probatur primo : Quidquid religiosus est, totum est praelati, non alium quantum ad rem quam habet, verum etiam quantum ad omnia opera, quae exercere potest; ergo non adveniente consensu superioris quaecumque vota de istis rebus emissa sunt invalida. Patef consequentia, nam de re, quae ad alterum pertinet nemo potest disponere sine ipsius voluntate. Confirmatur primo, nam in aliis rebus quando rem alienam mittit talis promissio Wst A*uktranea, sed.

subditus vovens sine licentia' sui praelati promittit rem alienam; ergo. Si firmatur secundo : Monachus, qui vovet dare rem aliquam sibi ad usum ajmlicartam, si hoc fiat sine voluntate praelati, tale votum non habet firmitatem secundum communem sententiam ! ergo neque etiam respectu aliorum operum, si quidem etiam omnia illa praelati voluntati subduntur.

VI. Secundo : Ad vovendum requiritur libertas; hanc non habet monachus sine dependentia sui praelati respectu cujuscumque rei f ergo. Probatur minor, nam si alicujus est proprie dominus, ergo non transtulit se, et quidquid habere potuit in manus praelati, quod est contra totalem traditionem, quae exhibetur in religiosorum voto. Confirmatur, quia omnis materia voti a religioso emissi est subiecta praelato; ergo sine illius consensu nullam habebit firmitatem. Tertio ! In omni voto religiosorum sententia includitur haec conditio : Si praelato placuerit, alias enim faceret contra obedientiam promissam; ergo quamdiu illi non constiterit hanc esse voluntatem praelati, tale votum emissum non erit validum. Probatur consequentia, nam quaecumque promissio conditionata non sortitur effectum non adimpleta conditione, ut patet in illo, qui promisit se aliquid facturum si Deus illi concederet, quod petebat.

711. Ad primum respondetur, quod licet religiosus se, et omnia sua transtulerit in manus praelati, potest tamen de rebus non prodibitis a praelato emitere votum, quoniam in illis omnibus promissionibus subintelligitur talis conditio : Si praelatus aliter disposuerit : haec enim est subjectio, quam subditus habet per professionem respectu praelati. Cum ergo haec materia promissa a subdito non sit prohibita, validum erit votum de illa' emissum. Et haec solutio est notanda, per quam patet ad duas confirmationes. Ad secundum respondetur libertatem per se requisitam ad vovendum eam esse, quod fit de materia, vel de objecto non prohibito a praelato, non enim monachus ita transtulit suam libertatem, ut censeatur servus, sed liber : et per hoc patet ad confirmationem. Ad ultimum respondetur verum esse quod in voto religiosorum includitur item aliter videtur etiam caeterum rationabi-

liter est praesumendum,, praelatum voluntarium esse interpretative, si quidem ille non impedivit, et ex alia parte est de materia bona. Quod si D. E. Thomas (78) inveniatur oppositum harum conclusionum tenuisse, explicandus est, quod vota religiosorum non habent firmitatem absolutam, eo quod praelatus potest illa vel irritare, vel dispensare, etiamsi subditus renitatur in ordine ad talem dispensationem, vel irritationem.

VIII. Ecce dictae oritur breve dubium, utrum vota facta de licentia praelati possint postea ab ipso dispensari, vel irritari. Richardus ubi supra tenet partem negativam, nam ut ipse existimat, ad firmitatem voti sufficit sola voluntas praelati, et consensu illius: ergo postquam illa accessit iam erit ita firmum, ut postea ab ipso dispensari non possit. Ita confirmatur, nam per hoc, quod praelatus dedit facultatem subdito vivendi, videtur a se abdicasse potestatem, quam habet ad irritandum illud; ergo.

IX. Opposita tamen sententia est verior, et tenenda. Itaque licet praelatus talem facultatem dederit, potest nihilominus in illo voto dispensare, et aliquando irritare, quod patet evidenter; nam licet monachus ex facultate sui praelati viveret, adhuc tamen manet illi subjectus, illa enim facultas non extrahit voluntatem subditi, et omnes ejus actiones a potestate praelati; ergo facultas manet in superiori dispensandi illud votum, vel irritandi. Confirmatur; Nam facultas, quam tribuit praelatus nunquam fuit ordinata, ut subditus a sua potestate eximeretur, sed voluit quod maneret sicut erat antea; ergo. Quod si aliquando praelatus irritaverit vota sine pausa, peccabit, quidem, quia esset infidelis Deo in re gravi, irritatio tamen illa valida erit, multa enim male fiunt,, quae tamen facta tenent.

X. id rationem autem dubitandi respondetur, quod votum illud emissum post licentiam praelati dicitur validum, et firmum, quia est obligatorium, eo quod habeat jam secum adjunctam superioris facultatem, et sine rationabili causa illud irritari non potest. Caeterum cum praelatus semper maneat dominus actionum subditorum,, potest tamen facultatem illud annullare. Sed jure non patet ad

confirmationem. Dicimus enim, quod non fuit voluntas superioris cedere juri, quod habebat, sed solum, quod haberet majorem firmitatem, quam antea habebat votum, nihilominus tamen dependet a suo beneplacito, ut quando sibi visum fuerit expedire tale votum dispensare, vel irritare possit..

XI. Sed adhuc videtur urgere difficultas, quia promissio facta homini a religioso, uxore, vel servo ex licentia superioris, mariti, et domini de reddenda aliqua re, non potest irritari; ergo similiter dicendum est de voto, et promissione facta Deo. Respondetur negando consequentiam, nam quando praedicti dant facultatem, ut promissionem faciant de reddenda aliqua re, et acceptatur ab aliquo, adquisivit iam dominium illius rei; unde sine praepjudicio, et injuria alterius tali vota irritari non possunt, Caeterum respectu voti facti Deo, hoc non reperitur. Unde quando in bulla cruciatae conceditur facultas relaxandi Juramenta, vel vota commutandi, intelligitur de illis Juramentis et votis, quae non vergunt in detrimentum tertii. Sequendo, potest, responderi, quod si utrumquam promissionem implerent, etiam de licentia suorum superiorum vellent, mutare sententiam, non tenebuntur adimplere, si superioribus id placuerit, quoniam nondum habent alii ius acquisitum in re, sed ius ad rem. Ita Cajetanus in hoc articulo et Soto VII de Justitia, quaest. III, art. I. Subditus autem non peccat sequendo voluntatem praelati, quando non est error manifestus, nam consuetudo illius est praebere, et non exarimare iura majorum in his, quae non sunt per se mala. Sit exemplum in illo, qui reddit pecunias domino illarum, etiam si sciat, quod prodige consueturus est illas, nam alius utitur jure suo, licet in illo usu peccet,

XII. Hic solet disputari, quis possit vota irritare, quae, et quomodo, et explicare, quae sit differentia inter irritationem, et dispensationem; sed quia horum omnium est differentia communis, quam optime in hoc articulo explicat Aragon,, modo ab his hic supersedemus, videantur omnia in illo. Solum dubitandum est, utrum uxores possint irritare vota virorum. In quo auctor non est concors sententia doctorum. Alii enim sic, alii contrarium. Aragon

in hoc articulo dicto primo, tamquam probabilius aestimat uxores posse irritare vota illa, quae impediunt actum matrimonialem, ipse enim, et auctores, quos pro hac sententia adducit, existimant, quod quantum ad hoc sunt aequales uxor, et maritus* ergo qua ratione potest maritus vota uxoris irritare, quae Impediunt actum matrimonialem, poterit etiam uxor si

milia vota irritare, excepto voto peregrinationis terrae sanctae in subsidium ejus. Oppositam tamen sententiam censeo probabiliorem. Bt dico, quod uxor non potest aliquod viri votum irritum facere. Probatur; tum, quia uxor non est superior respectu viri, sed absoluto inferior : ergo; tum ex usu, in hujusmodi enim votis semper petitur a praelatis dispensatio, quod est signum vota valida fuisse, et uxorem non posse irritare.

Articulus XVII.

Utrum votum omissum a filio dum erat sub potestate patris, possit a patre irritari dum est extra curam illius ?

I. Circa hunc articulum, ut doctrina ejus recte intelligatur, notanda est differentia status, et sciendum est, qui sint anni pubertatis, vel impubertatis : quibus scitis, facile erit cognoscere, quae vota sint valida, et quae non, quae irritabilia, quae vero nulla. Anni autem pubertatis in pueris est quatuordecim, in feminis duodecim de quo fUsius videatur Aragon. Partem negativam tenet magister Soto lib. VII de justitia, quaest. III, articuli. II, et Aragon in hoc articulo.

II. Oppositam tamen sententiam, scilicet, quod parentes parantes possunt irritare omnia vota filiorum sive realia, sive personalia emissa ante pubertatis annos, etiam post impletum tale tempus, tenet Cajetani infra quaest. CLmiX, art. V, vovit, verbi gratia, filius castitatem, jejunium, aut religionem ante annos pubertatis, et post dictos annos incepit tale votum explorare, forte existimans se non habere remedium, imo vero nec pater irritavit existimans se non posse irritare tale votum, dicit, quod pater potest irritare talia vota, et hanc sententiam Cajetani existimo probabiliorem. Et probatur ejus ratione, nam votum filiorum emissum ante annos pubertatis eBt conditionale dependens a consensu parentum tamquam a conditione necessaria : sed post impletos etiam annos pubertatis, adhuc, reiranety»-c ^j^onditiona-

le, et non redditur absolutum : ergo si parentes contradicant, votum annullatur, quoniam in voto conditionali ablata conditione (880) tollitur vis voti. Secundo probatur : Parentibus concessa est potestas ad cassanda filiorum vota ante annos pubertatis, ut prospicerent temeritatibus, et imprudentiis filiorum, quas saepissime committunt in illa aetate; sed ex eo quod postea filii impleverint annos pubertatis non desinit esse imprudens, et temerarium votum, quod emisserint ante annos pubertatis, ergo.

SOLVUNTOR AHGUIOKTJL

III. Arguitur fundamento magistri Soto, quia potestas ad annullanda filiorum vota non est in parentibus, nisi usque ad tempus praefinitum lege, sed tempus lege praefinitum est annus pubertatis; ergo transacto tali tendore, parentes carent tali facultate. Confirmatur a simili : Si mancipium dum esset sub heri potestate, aliquid vovit, herus autem toto tempore servitutis non irritaverit votum, si postea herus manumittat mancipium, non poterit postquam manumisit irritum facere tale votum sui liberti; ergo.

IV. Respondetur, quod tempus praefinitum a lege ad irritanda filiorum vota

determinatum est tantam quantum ad vota, quae post tale tempus emissa fuerunt. Caeterum quantum ad vota facta ante tale tempus perseverat potestas in parentibus ad irritanda Illa toto vitae tempore. M confirmationem respondetur negando consequentiam, quoniam filiorum vota facta ante annos pubertatis idcirco possunt a parentibus irritari, quoniam filii carent usu rationis perfecto, qui requiritur ad vovendum, et ideo talia vota censentur non prudenter facta. Caeterum mancipiorum vota potest herus irritare, ob id tentum, quod sunt de re ipsius heri, post manumissionem vero Jam libertus est sui Juris, ac propterea tenetur saum votum implere etiam domino priore contradicente.

V. Sed dubitabis, utrum parentes possint aliqua vota personalia filiorum post quartum et decimum annum facta irritare sed de hoc videatur Aragon, cujus sententia existimo esse veram. Dubitatur etiam breviter, utrum votum solemne, quod mittitur in sacri ordinis susceptione, si fiat a puero habente usura rationis, etiam ante annos pubertatis sit validum, et videtur quod non, quia votum solerane religiosorum inducit multo majorem obligationem, quem votum solemne clericale; sed votum solemne religionis non est alicui statui adjunctum ante annos pubertatis, et si fiat, potest cassari a parentibus; ergo a fortiori votum clericale potest a parentibus cassari.

VI. Nihilominus tamen pars affirmativa est vera, et sententia Cajotani hic, et magistri Soto ubi supra, scilicet, quod tale votum non potest a parentibus irritari : et probatur ratione Cajetani. Ordo sacer est statUB eximens eos, qui initiantur sacris a patria potestate : sdd votum solemne continentiae clericorum sequitur ad novum statum ex Ecclesiae statuto : ergo tale votum est omnino exemotuta a paterna potestate, exomtura inquam per accidens, sive per aliud, scilicet ratione 6rdinis sacri. Qjiare bene Oajetenus philosophatur in hoc loco dicens, quod id, quod est absolute inconveniens, scilicet filium eximi a patria potestate, non est inconveniens per accidens, sive per aliud. Confirmatur : Puer ille ost receptum ordinem saertua cogitur ex Ecclesiae statuto perseverare in tali ordine; sed votum continentiae est conjunctum ordini sacro ex statuto Ecclesiae; ergo compelletur perseverare in tali voti etiam invitis parentibus. argumentum nego consequentiam, quia votum (SSI) solemne religionis non est adjunctum alicui statui, sed eat ipsamet assumptio status quocirca si eximeretur a patria potestate, ratione sui eximeretur, quod est magnum inconveniens, At vero votum clericale, ut dicebamus, eximit ratione alterius, scilicet ordinis sacri.

ARTICULUS XVIII.

>e fieri

r.sa

I. Primae parti articuli respondetur affirmative, scilicet quod in voto potest fieri dispensatio. Haec conclusio est de fider St probatur e:: communi traditione Ecclesiae a tempore Apostolorum usque ad nostra tempora derivata. In qua re cum gravissima sit, non potuit errare Ecclesia. Oonstat autem de multis commixtionibus, dispensationibus, irritationibus, et interpretationibus votorum a cummis pontificibus factis. Colligitur etiam haec conclusio eae illo Matth. XVIII : Qui se ligaveris super terram, etc. praeterquam quod cum respublica sit perfecta, debet habere potestatem condendi leges, et eas quando bene communi expedierit, abrogandi; ergo haec auctoritas etiam in ecclesiastica republica debet residere, cum sit omnium perfectissima.

II. Secunda conclusio : Clerici solum obligantur ad castitatem servandam jure humano pontificio, et consequenter votum, quod in susceptione sacri ordinis emittunt, potest dispensari. Haec conclusio est certissima, et communis sententia doctorum ex deptis ffaldcae libro de sacramentis, cap. Cmill, et CXXIX, et de sacramentatibus, cap. IXVI, et Olitoveo libro de controversia sacerdotii, capit.

XIII. Et probatur prima pars conclusionis (nam secunda pars ex primae partis probatione dependet) sacerdotium secundum se non excoecit castitatem, cum possit dari sine illa, ut patet in sacerdotibus Graecorum, et legie antiquae; ergo non est de jure divino. Patet coneequentia, nam jus divinum in omni lege deberet servari, ubi curreret eadem ratio sacerdotii. Si dicas, quod dalem sacerdotes lpgls gratiae propter excellentissimum munus, scilicet propter miniatrationem coloris, et sanguinis Ohristi, tenebuntur de jure divino ad castitatem servandam, licet in illis sacerdotibus hoc non inveniatur, contra : ergo jam sacerdotium non habet annexam castitatem secundum se de jure divino, ei quidem in multis singularibus

oppositum roperitur. Deinde etiam, nam sacerdotes Graecoimjerum administrant cordus, et, saaguin^nj^rig]«(J nihilomi-

nus uxores habere permittuntur. Et tandem licet major perfectio reperiatur in ordine ad ministerium in sacerdotibus legis gratiae, quam in antiquis propter excellentissimum munus, hoc tamen non probat, quod castitatem servare sit de jure divino, sed sufficit, quod est de jure positivo. Probatur secundo, nam clericus ex vi voti solernis eolum se obligavit ad vocandum rebus divinis. et ut interesset divinis officiis; itaque hoc est objectum sacerdotii. Secundum se, ergo Caetera. alia non includit de jure divino, sed eolum ex determinatione juris positivi. Si dicas, quod esse uxorum est introitum hujus quod est Deo vacare, contra, quia licet non ita perfecte hoc munus exerceretur a sacerdote uxurato, non tamen probat, simpliciter esse necessarium illud scilicet licet esse sine uxore ad illum dinem obtinendum. (SG'2)

SOLVUBTOR AEBUMJBUTA.

III. Contra primam conclusionem sunt duo argumenta difficilia. Primum est impletio voti est de jure divino naturali; ergo non potest summus pontifex dispensare. Antecedens patet, nam post omisum votum manet homo adstrictus de jure divino ad illius observantiam. Consequens vero probatur, nam in Me, quo eunt de jure divino, et naturali non potest summus pontifex dispensare. Secundum argumentum est : si in promissione facta, et acceptata ab aliquo non potest dispensari a pontifice sine alterius consensu, cui facta fixit promissio; ergo neque in promissione facta Deo, ei quidem illam acceptavit. Confirmatur; Illud, quod per votum promittitur, jam est ipsius Dei per particularem promissionem, ergo non potest tollere illud pontifex, ei quidem est jam sub potestate Dei.

IV. Ad primum multas solutiones adducit, et refellit Aragon. Ipse tamen quasi ex propria esse respondet,

quod licet impletio voti sit de jure divino, et naturali, in dispensatione superioris nihil circa ipsum votum fit, sed tantum tollitur jus illius., dum superior judicat non debere in tali casu, et respectu talis personae lifeare cum istis circumstantiis. Unde licet stante lege omnes ad illius observationem teneantur, potest tamen abrogari lex per quius ablatioriem tollitur talis obligatio, sic in proposito dicendum est respectu voti. Solutio ista non est propria istius auctoris, ut ipse putat, sed ex expressa D. Thomae solutione ad secundum, licet sit magis extensa, et explicata.

i V. Ad secundum cum sua confirmatione respondetur, quod promissio alteri facta non potest tolli, nec in ea dispensari, quia Jam alter acceptavit, et acquisivit dominium in re, vel jus ad rem unde fieret illi injuria, si ipso invito alter ab illius promissione eximeretur. Quod etiam vota, quae respectu Dei considerantur, determinantur Jam ipso Deo sic ordinante, juxta voluntatem superiorum, quibus dedit facultatem, ut quando sibi visum fuerit expedire, talem voti obligationem tollant, aut dispensent; diximus enim supra, quod effectus istorum inferiorum etiam in moralibus gubernat Deus mediis causis secundis. Unde ipse dixit de hujusmodi ministris : fratres vos audit, me audit.

VI. Si quis quaerat, utrum quando commutatur aliquod votum in aliquam aliam materiam aequivalentem, tenetur quodammodo «aliquid sit votum/ servare illam materiam ex vi voti, an etiam ex praecepto commutantis votum, respondetur teneri ex vi voti, quod antea emisit ad observantiam illius materiae. Itaque si talem materiam frangat, tenebitur explicare circumstantiam sacralitatis, nam commutatio hoc dicit ex natura sua, quod obligatio antiqua, licet non jam eo arctata ad materiam promissam, sed extensam ad aequivalentem. Itaque tollitur materia, non tamen obligatio voti respectu alterius aequivalentis.

VII. Sed est argumentum contra hoc : Nam per commutationem videtur votum tolli absolute, licet determinetur aliter a confessore. Sed probatur, quia iste noluit se obligare nisi ad istam materiam solum, quando emisit votum; ergo ad alteram materialem tenebitur

ex determinatione confessoris, et non ex vi voti. Si confirmatur solutio obligatio voti requirit necessario actum voluntarium respectu materiae praemissae, sed iste, qui (883) emisit votum nunquam talem materiam promiserat, ergo ad illam non tenebitur ex vi voti. Respondetur, quod quamvis formaliter, et explicitate actus voluntatis* ejus non fuisset circa istam materiam commutationis, virtualiter tamen, et implicite quam confessus vellet votum illud commutare; unde eo ipso, quod illa sit voluntarius, ut sibi tamen obligationem antiquam ad materiam designatam per confessarium.

VIII. Secundo principaliter arguitur contra secundam conclusionem, ad probandum quod votum solemne Bini adjunctum ordini sacro de jure divino, in quo consistit tota difficultas. Non est magis de essentia religionis castitas, quam ordinis, nec e converso; ergo quia ratione jure divino tenetur religiosus observare castitatem, et clericus. Probatur antecedens, nam in utroque statu, scilicet religioso, et clericali castitas sollemniter proficitur. Confirmatur; (Nam sacerdos rebus divinis debeat intendere, et in illis occupari, si esset uxoratus distenderetur ad ea, quae uxoris sunt, quomodo placeat uxori, et divisus esset, ut dicit D. Paulus; ergo his, qui sacris rebus intendunt, praecipitur de jure divino castitas. Secundo : 2^a Si sacerdotes filios haberent, fieret ut jure haereditario parentibus succederent in beneficiis, quod in naturam perniciem, et confusionem cederet, effugit. Tertio : Tractatio corporis, et sanguinis Christi, quae est materia circa quam exercetur ministerium clericorum requirit munditiam maximam, et honestatem; ergo ad istud munus obeundam praecipitur Castitas de Jure divino. Confirmatur • Sacerdotes in lege veteri, quando per suum tempus vivebant in templo, abstinebant ab uxoriis, ergo in lege gratiae major abstinencia in illis requiritur.

IX. Respondetur, quod licet quantum ad aliqua aequiparentur vota clericorum, et religiosorum, scilicet, quantum ad solemnitatem, et quantum ad hoc, quod est impedire matrimonium, non tamen aequivalentur, quod est essentiale

se dīnsne&bŪla, vel non dīepaneabīlla. Ad alia orsoaeata, quae pro contraria oen- tentla feruntur, rep-ondetur, quod eunt quaedra concoctura» piaie, «t rationes probantes corjto-tun esee, quod cacti tuo prae- Ciperotur clorlels a pontificibus, non taeui «eoe praeceptor. de iure divino. Sed In fine ftijus dnbil notandun eoi,quod ol dorleus per folsua rolotlonor. diopen- natlonon obtineret, tolle dlc?«nsatlo

AES aras EX.

eet nulla, et rectrlnoalus, quod ccr.tr>- horet non esset validus, quia SURUS -or.tlfo; reaiocra talla dicione..tlonla censeretur Involuntariae. Caoter** od ioPm articulatur pertinentia, ocilllcet, quid olt votun Irritare, dīspenaore, comitare, Interpretari, vldoontur In Armj-n ia hoc articulo.

gasa pastum

I. Sibius hoc grave. «t difficillime est Inter echolar. theolosomn, et Juspe-rltoris agltatuu; eet enln ccitu dignis- sime. nn sit In Bccleela 3ol potestas ad Jujuecenodl rer i In «a quaestione tota Juristanm conia tonet portin Affirmati- vum, cujue auctores adducit Soto ubi su- ra, et Aragor. In hoc articulo, st eunt pro hae -arte valida (80U) arguacata, queo Infra sint adducenda.

II. Sententia tenau theolo-orun proba- tur -irl:D i Matrimonia." ratun non commit- natun diBeolvltur Jure divino per vrobe»- slonsn coiemen; sed pava non potest dī- pensare in natrironio rato non oonimato; ergo r.ooue otlsc In voto colcenl oontl- r.antiae. Omsequenta patet evidenter u fortiori, nan si In id, quod est nlnorle rlr.culi, non potest codere pontificie dio- per.oc.tlo, ergo neque etlou In id, quod est nnjorls, Minor vero probatur, nan ei In eatrironio rato nor. esn*ur>to po>- aet dispensare, sequeretur, quod 7lr vi- vente priori uxore poeae diro duceret quod appareat falsun, nan Indissolubilitas eet de ratlor.e natrlrcnllt natrironalun cutrr-. ratun etlar. non consarriatur, est ve- re, pro-rle, ac simpliciter retrimnluii. Xtpllcaur vis hujus rntior.le : et suppo- nemus. quod Ille qui rratrironlun contra - rdt profiteatur colew.lter, Jan dissolvit- tur prlmu aatrizonluc; «Upionnms otiar., quod post profes Iones pontifex coa illo diener.s-t, Jar. Illo monebat liber a sua profesolone: ergo poteret post? aatrila-ol- nlun contrshera t «^^J^g^virlorl u-

xore poterit allar. «icere.

III. Hespoadent canonietae huic ra- tionī, qied pontifex dispennor potest In natrlunlo rato non consrv-ato. et adducunt ali quale sxortlua ad hoc ex- plicandum. t non sicut sl norlotur vir. poatnuan contrait oatrironlun, et poa- toa recursat, potoet allan usorer' du- cere. quia irlmr. ratrlrmaiur. Jaa fuit sorte t-minatu-., ita poterit Ille dīa- peae.rne ducere alian uxoreu, nula prl- mr.ratrliiur. fUlt tor iisatun ir. r>r- te, qua lata eat rortuua oocculo rell- rioneii roltisilter rofter.de. -lile so- lutioni consentit Cajetnnua in hoc ar- ticulo. Caetamn folsuu cominitor re- putatur etiam a nsjorl parte Inriata- wn, quod pontifex In .vatrisenlo rato non concinnato poasit dīapenaaro. 3t habet naxl-un fundamentan In Seri.tura sacra, -oraeclvie ex Illo Marci X. ubi referens Christus verbo Adnt dicit ; ^.-3 -VU9 CC-IVIII> hero nor. ri^iarot. It certus est, quod loquebatur de no- trloo.-lo rato non consuiato, quia *- dor nor.dun novorat uxoron x>e.; ut po- tet ex Oeneele secu-ndo, et otiar Infra refert sacra Scriptura i C:novit er-

quod aor. aalvant qualiter sit .le Intrin- eece ratione natrlconll Indlssolubill- tas. Xt licet verun sit, quod In ror- te :iaturall tenJnatur prlus natrlr>- alun, tcaen «ite illa", quotiescumque vir ait erit: a voto continentiae, re>itablur . arituo prioris uxorie.

IT. Secundo probatur theologorum sententia : Monachus per professionem solemnem totaliter se Deo tradit, et religioni; itaque non dicitur esse euus, sed totaliter Dei, et religionis; ergo non potest per dispensationem aliquam ab illo auferri res, cui facta est totalis traditio. Si respondeas, quod etiam per vota clericorum est totalis traditio, et hoc non obstante possunt dispensari, contra, nem illa traditio non est totalis, et absoluta sicut religiosorum; tum, quia clericus solum se tradit respectu illius ministerii, ad quod assumitur, scilicet, vacare Deo, et rebus incumbere divinis, at vero religiosus in omnibus se totaliter tradit Deo; tum etiam, quia licet esset, omnimoda traditio in clericis, tamen continentia in illis, sicut diximus, est de jure pontificio, in quo pontifex dispensare potest. Confirmatur : Eam religiosus de Jure divino, et naturali est jam Deo traditus (§25) totaliter per professionem; ergo religio acquirit jam verum dominium circa illud : ergo irrogabitur injuria religioni, et Deo, si dispensatur cum illo.

7. Tertio probatur ex capite Monasterium, adducto a D. Thoma, qui quidem locus efficacissimus est pro hac theologorum sententia; exprasse enim habetur ibidem, quod sicut pontifex in habenda proprietate cum aliquo monacho dispensare non potest, sic etiam nec in voto continentiae soleranter emisso. Eec valet respondere, quod licet de potestate ordinaria non possit, potest tamen de potentia absoluta. In ordine ad hoc explicandum sunt multa exempla theologorum. Haec inquam solutio non valet. Eam certissimum est inter omnes doctores nunquam pontificem dispensare regulariter in voto solemni continentiae, sed solum quando concurrunt gravissimae, et urgentissimae causae; de hoc sensu loquitur pontifex in capite adducto.

VI. Quarto probatur ex illa historia de Matthaei quae solet adduci, qui noluit dispensare cum Iphigenia moniali, ut nuberet, quamvis rex promitteret se, et suos conversuros esse ad fidem. St licet Cajetanus rejiciat istam historiam tamquam non authenticam tamen refert illam ibidem, qui fuit coetaneus temporibus Apostolorum, recipiturque communiter ab Ecclesia universalis. Ex quo facto tale conficio argumentum : Eam si aliquas ratio maxime urgeret in ordine u.; Cuxime conver-

sio totius regni, sed adhuc non obstante noluit. Apostolus dispensare; ergo» Ultimo probatur : Si tantum esset unus homo conjugatus in mundo, cujus conjux esset sterilis, non posset dispensari cum isto, ut duceret aliam, eo quod esset contra jus divinum naturale; ergo neque etiam propter aliquam causam quantumvis gravi in voto solemni continentiae. Quae enim a maior ratio potest essa, quam bonum totius mundi? Consequentia probatur, nam utrumque est contra jus divinum naturale. Propter haec argumenta sententia theologorum sine dubio est certa, vel saltem probabilior.

SOLVUEOTR ARQUM3HTTA.

TII. Pro juriſtarum sententia arguitur primo j Illud quod est majoris boni impeditivum habet sufficientem contrariam, ut in illo dispensetur: sed tale est votum continentiae religiosorum; ergo. Major manifestissima, est, quoniam cum votum extendatur ad ea, quae sunt magis Deo accepta, non debet esse de his, quae sunt majoris boni impeditiva, nec in hoc debet censeri voluntaria divina voluntas. Minor vero probatur, nem magis jus bonum est bonum totius reipublicae, vel regni, quam bonum particulare istius religionis et monachi; ergo quando contingat similis necessitas, et non possit aliter illi subveniri, quando per hoc medium, scilicet, ut dispensetur in voto solemni continentiae, tunc erit dispensabile concurrente hujusmodi necessitate. Explicatur vis argumenti. In casu, quo si dispensetur cum religioso ut nubat considerantur duo ratio inter se maxime distentia, et restringemus casum ad has angustias, ut nisi dispensetur cum religioſo regnum devolvatur in potestatem haeretici, ex quo quantae clades, quantaque mala, tam in spiritualibus, quam in temporalibus regno contingere possunt nemo est qui dubitet,

TIII. Dupliciter poterat ad hoc respondere. Primo, cum D. Thomas, quod pax illorum regnorum potest per alia media firmari; unde non est restringenda res ad istud medium praesens, Contra hanc solutionem (§§) replicatur sic, et supponamus, quod fuerint attentata alia media, quae humano modo possunt inveniri, et minuepullum sortita eunt

effectum, et non est aliud, nisi ut conjungatur successor unius regni cum filia alterius regis, tunc enim non currit solutio D. Thomae, quoniam jam humano modo de hac re tractatum est, et nihil in ea profecerunt. Deinde etiam ex natura rei nullum medium est adeo 'efficax ad pacandos, et confoederandos animos quam conjunctio consanguinitatis inter duo regna; ergo cum hoc sit efficacissimum medium, et alia non multum habeant firmitatis, eligendum est, ut dispensetur cum religioso, ut possit matrimonium contrahere.

IX. Secundo, potest responderi ad argumentum D. Thomae, quod in illo casu per accidens poterit dispensari in voto continentiae ratione illius gravissimae necessitatis, per se autem, et ex natura sua votum solemne continentiae est indispensable, Esse autem per se indispensable, et per accidens dispensabile non sunt opposita. Contra s nam opposita* sententia non dicit, quod votum solemne continentiae religiosorum est dispensabile per se, sed solum quo in aliquibus casibus propter urgentissimas causas alicujus regni, vel magni boni communis: ergo solutio ista incidit in opinionem contrariam.

X. Respondetur solutionem D. Thomae esset sufficientissimam. Ad primam impugnationem respondetur, quod de illo, qui professionem facit debemus procedere quasi si ro vera osset mortuus, cum sit jam mortuus saeculo. Tñde in ordine ad quaerendū, media, sic ae debent gerere homines, ac si non essent in mundo. Et cum arguitur, quod nullum aliud remedium est praeter istud, respondetur, quod sicut pro saluto totius mundi non potest pontifex dispensare in praeceptis decalogi, eo quod sunt de juro naturae, et divino, sic etiam nec in voto religiosorum. Por haec patet ad secundam impugnationem.

XI. Sed ut magis explicetur haec solutio, et doctrina totius dubiit, arguitur sic : Status monachalis non est intrinsece conjunctus, imo neque tamquam propria passio cum isto homine, sed est accidens commune quinti praedicabilis illius; haec enim propositio : Petrus est monachus, est sicut ista : Petrus est albus; ergo potest separari status monachalis ab isto homine, sicut albedo a Petro. Pro-

batur consequentia, nam accidentia quinti praedicabilis non habent necessariam connexionem cum subjecto. Respondetur primo, quod albedo respectu nivis est accidens quinti praedicabilis, et tamen non est in rerum natura potentia, ut separaretur a nivo. Secundo, respondetur et melius, quod licet religio, vel monachatus accadat huic homini absoluto considerato, et euanum ad hoc nulla sit differentia inter ipsum, et subjectum respectu ablationis, tamen si consideretur iste homo, ut traditus totaliter Deo per professionem, jam dicit necessariam connexionem illud praedicatum cum hoc subjecto. Unde respondetur in formula : Monachus est accidens istius, distinguo antecedens; istius absolute considerati, concedo; istius jam traditi Deo per professionem, nego. Et sic est inseparabilis.

XII. Si autem dicas : Haec propositio : Isto homo est religiosus, est absolute accidentalis; ergo praedicatum illud nullam connexionem necessariam habet cum subjecto, respondetur distinguendo antecedens; si enim consideretur istus homo absolute, transeat antecedens; si autem consideretur, quatenus ex parte subjecti (857) includitur haec conditio, scilicet, totaliter Deo traditus, sic constituit praedicationem necessariam. Est duplex eiemolum hujus, alterum in logica; alterum in theologia ut hoc explicetur. In logica haec praedicatio : Homo est species, si iste homo absolute consideretur, est accidentalis; si autem consideretur ex parte subjecti iste modus, scilicet conceptus conceptus communi, sic erit praedicatio necessaria, et essentialis. In theologia ista praedicatio : Deus est homo, si attendamus vi significationis terminorum est in materia remota; at vero supposito incarnationis mysterio est in materia naturali, quoniam ex parte subjecti importatur quidam modus, scilicet : Deus incarnatus est homo, et haec est ratio, propter quam ex parte subjecti colum Pilium concipimus, eo quod solus Filius Dei incarnatus.

XIII. Secundo, principaliter arguitur : Lumine naturali dictante didicimus bonum commune esse praeferendum bono particulari, quoniam illud est majus, et excellentius; sed dispensare in voto

solemni alicujus religiosi cedit ia 'bonum commune, non autem dispensare cedit in 'bonum particulare; ergo. linor probatu^ nam ex dispendatione oritur pax, et tranquillita8 reipublicae; ex eo autem, quod non dispensetur, solum oritur bonum particulare Istius religiosi; ergo. Si respondeas, quod etiam pertinet ad bonum commune, quod non dispensetur in voto religiosorum propter bonum religionum, quae per omnia regna sunt sparsae; unde hoc majus bonum est, quam bonum istius regni, et illius, contra, nam religio nullum patitur detrimentum saltem notabile ex eo, quod cum isto religiose dispensetur in voto continentiae, at vero ragram sentit •maximam commoditatem : ergo praeferenda est dispensatio. Antecedens patet. Itam incommodum, quod religio potest sentire solum est carentia istius religiosi, hoc autem incommodum non debet dici tale respectu eorum, quae sequerentur, si non esset successor, vel non foederarentur duo regna.

XIV. Confirmatur argumentum primo i ifullus se potest eximere obligatione juris naturalis; sed jure naturali tenetur homo pro bono communi matrimonium contrahere, ne deficiat bonum commune; ergo eadem ratione poterit pontifex dispensare in voto solomni religiosi. Confirmatur scundo i Et supponamus, ruod aliquis imminenti gravi periculo regni velit emitte- re votum, isto talis potius teneretur matrimonium contrahere, quam vovere; ergo etiam post omissum votum manento eodem periculo, et causa poterit pontifex dispensare. Probatur consequentia, nam ei coxamuno bonum fuit causa, ut iste non voveret, sed nuberet, eadem ratione erit sufficiens causa, ut possit pontifex dispensare.

XV. Respondetur esse, majus bonum, ne violetur jus divinum, quam quodlibet aliud bonum creatum, sicut est majus malum violatio juris divini, quam ruina, vel perditio totius mundi, illud enim est bonum infinitum, hoc vero finitum. Itaque Deus omni genero, et secundum quamcumque rationem continet totam essentiam bonitatis, pax autem, et tranquillitas alicujus regni, imo totius mundi huic non valent comoarari. Itaque non debemus respicere (in quo falluntur multi) hoc quod est, quod isto religiosus servet continentiam; sed

inspicere jus divinum, quod violaretur, ai dispensatio esset in voto illius. Undo contra oppositam aentontiam possumus retorquere argumentum, nam limen naturale dictat "bonum commune (oCS) praeferendum esse bono particulari, et majus bonum minori, sed sorvare Jus divinum est bonum magis universale, et m&Jus quam omnia bona creata; ergo propter ista non debet jus divinum violari,

XVI. Ad confirmationem respondetur, quod nullus potest eximi a juris naturalis obligatione; caeterum hoc debet esse per media licita, et proportionata fini, non est autem modium proportionatum violatio juris divini, ut conservetur regnum : In quo fallitur maacime opposita sententia, tenetur ergo quis, magis consulere bono communi, ruam privato. Yerumtemen si in respiciendo bonum commune includatur aliquid ex mna ratione malum, non tenenitur per illud medium talem finem consequi, sic enim posset es e licita fractio praeceptorum decalogi ad consulendum bono communi, quod est absurdum Sit exemplum ; De Jure naturae tenetur ouis consulere 'oratoriae vite.e caeterum si ad conservandam illam nroponatur illi hoc medium, quod abneget fidem, vel quod furetur, non poterit por haec media illi fini conBU-lore, imo in illo casu tenebitur p4tiue mortem optare, quam illud medium assumere,

XVII, Ad secundam confirmationem respondetur cum Arag-on hic, quod illa major intelligitur in votis sin^licibus, quae ^antum sunt promissiones, non autem voto solemni, quod est totalis traditio; multa enim sufficiunt ad resfcliv*dendam promissionem, quae non possunt totalem traditionem rescindere, ut patet in sponsalibus, et in matrimonio, unde dicimus, quod sicut non poseet ille contrahere matrimonium, si sciret ex eo periclitaturum bonum commune, et tamen si contraheret, factum teneret, et dissolvi non posset; sic etiam in casu confirmationis non posset ille vovere castitatem, si sciret periclitaturum bonum commune; oi tamen illam vovie-set, illo non obstante, factum teneret et dispensari non posset.

XVIII. Tertio arguitur : In omni voto

etiam sollemni intelligitur haec conditio: ITisi pontifex dispensaverit ergo in omni voto etiam sollemni potest pontifex dispensare. Consequentia patet et antecedens prohat: Votum est lex quaedam particularis, quam sibi homo particulariter praescribit; sed in omni lege, ut Juste, sit, intelligitur haec conditio. Si non obstat bono communi; ergo in omni voto intelligitur. ITisi pontifei dispensaverit. Patet consequentia, nam ad ipsum maxime spectat providere bono communi. Confirmatur»' Votum continentiae clericorum, et religiosorum sunt ejusdem speciei, sicut supra dictum est; ergo habent eandem rationem; et consequenter, vel utrumque est indispensabile, vel neutrum.

XIX. Respondetur negando, quod intelligatur illa conditio in voto sollemni religiosorum, scilicet. ICisi potest dispensaverit, nam sicut potest quis contrahere matrimonium, etiamsi damnum sequatur reipublicae, et tunc non includitur in eo ista conditio: Risi potest dispensaverit; sic etiam poterit sollemniter castitatem vovere, et tamen quod in includatur illa conditio, quoniam utrobique est totalis traditio. Argumentum autem probat, quod ille vovens potuisset apponere talem conditionem, non tamen probat quod necessario in voto sollemni continentiae talis conditio intelligatur, imo oppositum videtur includi, cum enim ipse ex vi alicuius voluntatis promittat castitatem usque ad mortem, ejus mens, et intentio potius est, quod non dispensetur cum illo, neque ardeatur talis conditio.

XX. Ad confirmationem respondetur concedendo votum clericorum et (889) religiosorum esse ejusdem speciei, negatur tamen quod sit eadem ratio dispensabilitatis in uno, atque in altero, dispensabilitas enim in voto attenditur penes ordinem testatum superioris, unde stante eadem unitate specifica, poterit reperiri haec distinctio numeralis in ordine ad ipsam. Unde ergo votum sollemne continentiae clericorum respiciat pontificem tamquam causam, ex qua dimanavit obligatio ad continenter vivendum; votum vero religiosorum non respiciat pontificem tamquam auctorem, et sed solum Deum, cum sit de jure divino, inde fit ut pontifex possit dispensare in voto clericorum non autem in voto religiosorum.

XXI. Quarto arguitur; Latratia est excellentior virtus quam castitas, Bod votum sollemne continentiae. Probatur major, nam latratia recipit immediate Deum; castitas autem immediato solum continetur vivere; ergo; Confirmatur; Supra votum continentiae clericorum potest fieri dispensatio; ergo etiam supra votum continentiae religiosorum. Si dicas, quod continentia in religiose est de jure divino, non autem in clerico, contra, nam in similibus casibus, quos inter arguendum proponebamus, videtur, quod fiat exceptio ipso jure divino dictante, vel saltem debeat interpretari jus divinum, quod non se extendat ad similes casus.

XXII. Ultimo arguitur: Rem licet existenti statu monachali, nequeat intelligi, quod non teneatur iste ad continentiam servandam, potest tamen pontifex facere, quod iste non sit monachus; ergo tunc deobligabitur a voto continentiae. Quod autem hoc possit fieri, patet, nam iste libere se, voluit obligare ad statum monachalem; ergo. Confirmatur, nam hoc ipsum reperitur in vasis, nunc sunt Doo consecrata, manentibus enim in eis non possunt non esse consecrata, poterunt tamen amittere vasis, et sic omittunt consecrationem; ergo similiter in monachia, etsi non possit dispensari manente monachatu, poterit tamen dissolveri.

XXIII. Respondetur, quod licet in voto orationis, aut sacrificii pontifex dispensare, et etiam in voto simplici continentiae, ita et in sollemni, si fit de jure positivo, non autem in voto sollemni monachorum; non quia sit de meliori, et praestantiori abjecto, sed quia includit totalem traditionem de jure divino, et quidem si argumentum aliquid probaret efficeret etiam ut votum de diligendo Deo non esset dispensabile, quod est falsum, nam illa materia quatenus subjacet liberae voluntati ipsius subditi, poterit per praelatum auferri, vel dispensari. Quod vero hoc sequatur patet, nam objectum charitatis est praestantius inter omnia objecta virtutum; si ergo dignitas objecti attendereetur, hoc esset indispensabile, solum ergo debemus considerare, an includat totalem traditionem, et hanc de jure divino.

•Ad confirmationem respondetur, quod Jus divinum 63t interpretandum eicut sonat, nisi ipse Deua aliter declaraverit, sicut fecit resnectu matrimonii rati non consummati, quod explicatum est a Oonciliis dirimi per votum solemne religionis.

3SI7. Ad ultimum respondetur, quod sicut stante calice non potest fieri, quod non sit consecratus, sic etiam post emissam professionem non potest religiosus deobligari a tribus votis religionis. Probat autem argumentum, quod sicut per desitionem calicis desinit consecratio» sic etiom per desitionem hominis, (890'ut fit in morte desinit status religiosus; viveate autem ipso, qui promisit, cum totaliter tradiderit soipsum secundum quamcum-

que rationem, quae en ejus voluhtate, ot libertate pendebat, et hoc sit de juro divino, non poterit admitti dispensatio. Ad confirmationem natet ex dictis; concludimus ergo., quod cum nasi6 in decorem reipublicae Christianae cedat non dispensari in voto solernni religiosi, quam c contra, sententia theologorum, quao portam tuotur negativam probabilior erit, et socurior, praesertim cum ipsa attendat id, quod *est de Jure naturali, et divino, ne scilicet prontor bonum -oarticularo regni vel totius mundi violetur illud jus naturale, respectu cujus quodeumqua bonum creatum habet minimam entitatem.

Quaestiones sequentes quo&liboticas, quao pro academiae more, dootorali lauro praemitti solent, auctor recitandas a discipulis composuit. Placuit vero eas huic tono inserere; tum ut multorum votis copia fieret eam enim dum recitabantur fecerunt 3itim, quae uno audiendi haustu expleri non potuit, et oculi in voluptatis, et disciplinae consortium hac preli arte vacarentur; tum praecipue ut non sine admiratione constet, virum tot seriis, et rigidis occupatum amanioribus istis non defuisse, et illud opus per indulgentiam, et remissionem licuisse, quod cum alias satis esset virtuti, etiam virtuti otium subtraheret. Porro quoad opus ipsum atinet, nostrum in primis esto judicium auctorem redolere, non suppositum, et arduiteriam, sed legitimum esce, caeterum tumultuario compositum, et non ultima manu perpolitum. Sic vero nos imperfectum relinquimus, quia praestat sincero calamo tanti magistri ultroneas, et primas cogitationes ministrare, quam et nostra tenuitate aliquid etfci meditatum addidisse.

Ecce milia argenteos Aedi frs.tr! tuo. hoc erit tiM in ve-
nen ociorum e.d omnes. eui tecum sunt. Genes. EX.

Our Saram tanto argenti pondere ad velamen oculorum uti Abimelech voluerit.

I. Magna consuetuAlnis vis, magna tem-
porum, successionumque elabentium firmi-
tas. En ipsa antiquitatis auctoritas,
nihil majus in sui probationem sistit,
ouam seips&m, inconsultum est quidquid
veterum fundamento stabilitur, 'ia il-
la '-olirla, et sine periculo, quae multo-
rum attrita pedibus, pulverem potius quam
pollutum exhibet, aitiduxaque acroectum, vi-
eui magis, quam incessui profuturum, ifon
potest humana mediocritas omnia simul ca-
pere, et ideo paulatim dirigi, et ordina-
ri, et ad. perfectum perducere debuit disci-
plina, ut quae prioribus oaeculis incul-
ta, et vix barbariae disposita, hirsuta,
adhuc et spinosa videbaninzr, successu tem-
porum eliquante, cultu redderentur, et
polita, Pulchre Tortulianus cap. I de vo-
landis virginibus : "Eihil, inquit, sine
aetate est, ot omnia tempus expectaat.
Denioue Ecclesiastes, teuous inouit omni
rei : aspice ipsam creaturam, paulatim
ad fructum promdvari j granum ost primo,
ot de grano frutex oritur, ot de fructu
arbuscula emittitur, deir.clo rami, et fron-
des invalescunt, ot totum arboris nomen
expenditur, inde germinis tumor, et flos
do germine volvitur, ot de floro fructus
aperitur, is quoquo rudis aliquando, ot
informis paulatim astatam suam dirigens
eruditur in rmnsuetudinom srporis; sic et
justitia, ham idem Deus justitiae, et cre-
aturae, nrino fuit in rudimentis natura
Deum metuens, deMnc per legem, et prophe-
tas promftvit in infantiam, dehinc per e-
vangelium efferbuit in juventutem, nunc
per Paraclitum componitur in maturitatem. B
Hic usque Tertullianus.

II. Ex cujus verbis eam mihi in vestro
conspectu (amplis'imi patres), mentem cons-
tituo, quam scilicet infirma, impotensque
sit naturae nostrae progressio; quam ro-
busta consuetudinis vis, quae natura al-
tera appellari solet. Sed revera, non
tam aemula naturae, quam illius robur, et
firmamentum ap-nellanda videtur! natura e-

Digitized by VjOOQK:

nim inchoat, usus confirmat, ilDa prio-
ribus actibus aevi inf-Atilibur. quibus-
dam institis, panisoue obvolvitur, et
ut tenuis arbuscula vix tenere. -Iontac-
tione geminat, et innascitur; ista quan-
si robusta arbor am->lificatis radicibus,
n«'que coelestibus inclementiis infirmar-
tur. Ecce prae manibus nobis est prae-
claris imum sacrae ^braiiani patriarfihae
uxoris exemplum, quod in difficilimi li-
bri Genesis textu expendendum in hac
praesenti oratione proponimus. Oum illi
in oculorum velamen mille argentei a
rege A bimelecho ctoisignentur, ut vela-
ta facio deberet incedere non ad ex-
traneos tantum, sed etiam ad omrer. do-
mesticos, seu : Ad omnes, inquit Facer
textus, qui tecum sunt, quasi velamen
pulchritudin.1z, ac decorio, cum inuru,-
et consuetudine non virginum tantum,
sed et matrona rum futurum sit, ut ne-
que domi ad horam illo carere faemina-
rum pudicitiae concedatur. Et quia ver-
ba nostri textus magnis, et illustribus
interpretibus difficilia valde visa sunt,
placet totam facti «neciem, quae in il-
io capite GeneBis narratur, breviter
expendere, ut. inde tam illius textus
intelligentiam, quam quaestionis totius
summam evidentius exprimamus.

III. Bost eversam Incendio coelesti
Sodomorum religionem, et terribilem il-
lam in peccatores divinae anima adver-
sionis censuram, cum jam nonaginta no-
vem annorum aetatem patriarcha Abraham
contpleviBfet, decrevit ab illo loco,
sive propter nefandam tenti sceleris
memoriam, sive propter gravem, et insa-
lubrem religionis temperiem, sulphurei
cineris teterrimum adhuc spirantis ardo-
rem, alio commigrare cum Sara uxoro sua
debennio minori, id est octoginta et no-
vem annorum, et versus australem plagam
itor colliniens, ut a mari mortuo rece-
deret, ubi quondam nefandae illae civi-
tates sitaeQfUlia^tPlfc-md Gerarae urbem

Ahlnalcoho re~i raVJecIa perennari coc-
itultit. <hmqna tor.tl riri fana non Inter
rui.ars s solun, eed etlrc lstar rogul pri-
no ree, atque adeo gpud ipwt> regen percere-
'aitlset, etlaxi do lpsr Sarr. In tlatio
nuntiatus eet. quos cororie no-Ine Ahraha-
-V.i ipse In.tr cxiaron docens occulton,
natrtnor il caneo, indigUaro colehat. Xul-
tua do ilio aorao inter <rocarae. nn/nn o
pud re.vea oont<ndatlo, confabulatio >>xl-
to. Ille ;>uloiirtudlnea, vcnustatcnqus aua-
rp, ad-tiratione excolit, aliae nodeetiaa.
totlneqao corporis, etlon nd nirnculun uo-
(ae oocposltlonen, ot gratian; aliae vorbo-
rentes, discretioquo census, et verbo-
roi ^raritates cocendat; alius urbanita-
ten, ot roror, ornlus eiarttootea. Denique
lsconoaratlIs fcninao spoxlex Inansls
laudibus accusulot : ron eet tolli nuilor,
iunulut, ut alii do Judth. oapor torrrn
In ovicctu. In pulchritudine, ot in soiv-
M vorborun. 3uid *Iora ? IArtflnt fena,
renat, ot quali nondun rI> n sons morio
tantus penicillo adnabratan hauserat, coa-
eue in vislono obstupescit, haeret ia vul-
tu, vincitur In uraoeoatla, plue In barn
quoq In Monitu do non venustatis epocles,
ot corporis veritas.

IT. Ioni qua : liLIt AfrUaleti; f.ax .Sg-
ron>: at tulit eoi. Seco tibi per noctem
ultor Ille divinitatis oculue, ot aetorar.
divini ifaadals censura AMaelechur. urget,
et facti ratlonea exposcit, nequo nlnoel
*xjrjlioio, qunp norto jloetondun pronunti-
at, niel intactas adhuc, ot inoo^nitan a
ao alieni tori uooron >atriarclve residet:
Si, iafltit, aaf.iK.ij_~io
auan tutiati. h<bot onln vliyn. Tollx
rex, eueB cotnlui oorrexit, non haesitavit,
ror, diettult, non aiwr, non ardens Meatis
flanto. Cupldinis o*.caecavit, ot tcoo.lt,
nomae salter, disputare leratlIt, an soanl-
o dlecuadeutl crederet, quod tan Mna fi-
do vldene nopoaiaret. Consur.it lpo; aoo-
to, >>rae onne- objicit, toipar.in,discutit,
ot vocatio servie euie onnijue, verba di-
vina rofert, oracula axjonit. Tlasvt on-
non, et ur^enten deeuper divina* uxeeutl-
oni8 vlncletan seria retractatione satabunt
Inflector., ot oaoallro, ot vocato Abroha-
zo, lataquo eatiofactlono. r&rilsuce oin>
latle nrioritwe, tantua ad Ipsam Saran
cujae vannatato, ot pratia fuerat (o?3)
captus, seria si qulden, sed non facillbie
sretjrille obstrusu, et recondito adnoniti-
ohla vorba profort : S-ce. plicuit, nril
ate o8 >dedi fratri tuo. Mc crlt tibi

la pspjgss- jf. ^asa> anj_?i^o<«a
n^nt. et cu:jr^A(A ->TCgat, 3<,
_ 'o do-rihonsu. 3lc rax Illo Joc
temperans, Jai< Sci flabello aoaitus, ot
nbslt-wns, ad Sarea non jen palchritu-
dine sua valnoronten, eoi costitote r?v-
nanten, sod 33el firatia fulgurantia.

T. Difficultas antea hnjue textus
nascitur ox duplici principio, prino
quia Illud prononon hoc, quod ia noetra
Mitione raijata hahotur, ot referro ri-
detur arguntun datun Airofla.>. ox quo
dehorot Sora slhl vclanen focici co-
uoraro, sl Hohralcaii orlfilneu conula-
nio, non rofort organtan, ood ipcunnot
A hraham, reddltruc hunc sonsuu. >>IIa
Hi'.or.tcos dedi fratri tuo, occc lpse,
scillicot Ahrahan, arit tiM ir. voiauer.
oculorua. Seconda oritur rIIa diffier.l-
tae ex illi verho njnontoquo to depro-
Jjonons, iro quo In Ke iraoa iiehotur, et
Incr<r>ata o<t, quia videlicet his repr-
his. mn t.-a ooneolatonea, que^ reprfr-
hossionon Ahinelech Innl Sorae induxe-
rit. Utrunouo valdo difficile est, qua
>rdollcot ratione voluerit tantua accu-
niao ASIfcolch rex **rahaao clarcrlr,
at Apnenot uro velaolno oculom. uxori
sua o deserviret, quae odeo ol'.i fldo-
lon, ot tenicra-tox fuorat oe%or ox-
pertos T Sequo alnori caret difficul-
tate, quooodo AhlaeloclixB Baras. Inoro-
parl Jure potuerit, cuc ipso In culpa
non fuerit, quod ah lpe> adi-nata et sol-
licitata. ot od proprii tori rinoiluB
fuerit accita T Corte totae orationis
pondue oo dever.it, quod in solui AM-
nolech In Sora nogllgentiac, atque In-
airtac doputnvorit, quod involatui oar.
vidisset, ot oolooaer hunc apud onaes
-ontoa xron, ot oonnuotadlnn fmduas
volandi, in doao taaitl prophetae, In
tos prudenti ac xodestlsslza fonlna do-
sldoravArit. Hinc do volardne uillema
proesortlx ente mi-tlao, aliquando quo-
quo In Scclloela a./ltatun eet. quod ->T-
tullio.'un coisuluit ut de vlrghieho vo-
landis tractatu> IntesmB serlhor-t,
nuo rorer, latua, com.'tudlr.ccn'.c, nor.
lr. Sceloslu tantun, sed otlau Inter-
nationes, et jantluc rabiis usitatan,
abuadtntlesiBs denonetrat. Sod <fii> el
ter.tnn antiquitatis Coaisistdo Isto sit,
ut otian In Ss-a a Folasstlro roge fue-
rit rir.dicata, ©arta In Scriptura prl-
ma velaolnle non en sic dedleRtun Irvo-
nlliao, i-enue hoc lr vir .Inr, eed lr.

mpta, ot uxnre, eaque longaeva, bM et
 ace>IUB habenis Ir. Hobacca, nod dispon-
 «ata. quae cux ad tponeun lerittcerstor,
 riso adhuc « longo Inaac in uvrun ed »e-
 dtlenda egresso, tollena cito pollina,
 operlIt ee. Itaque eiail ac iponu cogno-
 *H csoc queo do longinquo perspexerat.
 Inquit fortalllaaac do velandis" vlglnl-
 bus, Cfr.: *I : " Boc sustluolt doxtoroee
 collectationen. nocua osculi congressio-
 non. .eruo ealutationie coiRunicatlonen.
 ce> confessa quod saiocrr.t, Sd oat, S>I-
 rltu saptaxi, nogevi.* virgi-ca velata s
 lbiden ostendit ctira nuptiae de Moneta,
 et onln fleri «jiccaduo dun stnprun.* Ha-
 ec mnt antiqui a sina, ouae rsiorlrl ioi-
 euil velat Ioni u ersnlla. Sod i, deepoa-
 satlB, at uxoriibus tantun. Inde etna &
 pud ethnicos, ot bru*boroB conecutudo l:o-
 iertt, ut relatae mlierca cd -l rur. du-
 cantur duil narita; ,ter, quod aequo adeo
 v-.iua cat, ut snptiac Inde aolncatur.
 ecIllicet s nabondo. «it velando, quia dua
 crlnlenlo virgines traduntur ouan In
 elxu> -adlecitlao falir.eo aliquo, aut vo-
 lo ouanl nube onerit nltantur . line illud
 Torro Ub. IT de lingua latina i Zentu-
 r.un quod noro (S^Otorros oVmMt, ut nu-
 tas coelux. a ri^tlo, id est, opertione,
 ut antiqui; a quo ai^tu, nuptiae dlatr.es
 quo etlan illud poetae alludit :

l>tan deodaeo sui lavlt fl<auae vultus.

XI. Altius tinea dpojtolas relaxer,tl
 hujus oridaea repeatene, ad luat, arluo
 naturae Jura ean revocare -iuoVur "coneuo-
 tudnon. dux.olo Corinthios alloquitur
 cnp. H, I ad ferlnth s Tot. Inquit, if|A
 tudloat" decet n-Ularen ;c: volatut ora-
 rt BWoi I »M'dC l3Ba -J,t^E.u..cjcet.va3a.
 Cnfl 7^JPMfta.
 ^a.cAt. Ai: euan nutr-
 ^ iA^o-iq <?- il.ii. Torlfr
 ?<lapr-o si dati eant. Seco totius veia-
 i.v.tl la sullorltaia origo, nema luea na-
 turae Institutio, ut llll codat Ir. glori-
 aa Bl csfWt suun velatus habeat, quonipa
 In sanet capUloron deneltc.e, et casae dif-
 fusio quanti decoria sit ao gratias vcln-
 naitutjd caputio In -aillr.ro dperticelxo de-
 monstrat. "an ut rocte Clencac *loxandrl-
 :ub Inrult Ir. aio nmod^ogo, Ub. III,
 cins. III : : Doub voluit fani non quldoc
 esse ;labraa. ac lovea, o>la cena, sicut
 ocuan Juba, Bpoate naturae oruiltantin s-i-
 raanutas, cuji sicutTutLpe vbluva oruio-
 aot, vlrli.« otlan V*#Wn^iv> pectora.

quod quilon eat roboris, ac lsriorii ia-
 dicius;* quaque ut lpoiuis naturae lege
 ailler eubjecto. viro creati- set. ita la
 fUBjectlor.i8 elevuiB caput el a natura
 tnis officio oa copilloxti> pare tura vola-
 tua cet, ut quael dirleso ca>lte incede-
 ret, c.uae cu-ra camt suca Inpoaitac »>>
 testatei i>ibo naturali volanlne profite-
 rotur; quia ratione difficilia Peull lo-
 cue ia plano aeneu vealt intelliKc>due,
 cua do auiere dicit : 'deo debai.aill-

tor arr.cluB , quasi dicat, vcleri de-
 bet mUior, ot ab lisa ul natur> ob>ll-
 laaauuti. in velaaoa c^iitl a de tua eet,
 ut cognoscat potentatoa iwpra ctr.ut ou-
 un habore, lldque propter angelo*, id oat,
 i>reptor mierloroc, quilla ^ubar.cnda,
 et crudi o.ide traditur asili er, neque o-
 aia lpan dlccre, aut -ubomarc toeot,
 quod unSoloijs> ainua oet, aed dlccro,
 ab allia, et guborarlx. iiooquan oti-
 aa opportune Clc.ueae ^lrr^ndrlnn non
 Inuro boat a ThooplQrlacto oopor ce ut C
 prlal ad Oorint: loc Intollenerlt prael-
 .l cb ipostolo ut cnllor potostatoo. hoc
 oet, velaxen habeat eupor c-iout ropter
 Juetoa, ot Scceleslc unletroc, ne boe
 ad dorjiCRlllonen al ileiat, et econdall-
 sot. Sod ot nervosus Tortulllerais l-i-
 bro de velar.dir xlrgrlnlbue, cap. VII ;

Atoiibarl, Inquit, debet faclee t>>
 uerlculoaa, qu& ueque ad coc.lun fleanlr>-
 la Jaculate eet, ut cun Seo avi eteae,
 «sil rea est ar-gelosuii ortominatorun,
 caeterle quocue ingelle embeent, et
 nalau illen aliquando libertaton cb-l-
 tle, cui conari nat, Jan no oculis hoel-
 nnn offerendas.* Sps quippe allquoru
 oul tNOjorle oplnionen, Ic.-Oilln.ue his
 proBoquultur qui lccun illun Oonos. VXi

awft atatifM. iis-
 uxores ex aaalbis qua- elt, areat, co .
 ingelle Intellexerunt quod In foalr.iu>ua
 pulchri&idinea exarBerint. ot ob pecca-
 tu* illud do coelo extminalt sAnt.
 Itaque at In eubjoctonla elgiun. et pu-
 dicitiae Ineigae vel at en nili eri a o-i-
 lls, ot capiti lpea naturae providentia
 elargite eet, unde aegue ab ipso prinoi^
 dio nativitatis voBtitur pudor, ned cun
 Incipit concuplceatitae tributum panda-
 r, ot pati quod ceterius aetatis osti
 * & quo ee intelligere coeperit, inquit
 Vertulliloile relatus, et nensar. naturae
 eioe intrene, et de "IriSne exire, et
 pati covun illud, quod alterius aetatis
 eet, ndifile *ifterle i.Vu,et

Uva quamdiu intellectae careDant anal ar gelant, (295) at ubi de arbore agnitionis gustaverunt, nihil primum senserunt, quam erubescendum, itaque sui quique sesis intellectum tegmine notaverunt, sed etfici propter angelos velanda est, sine dubio ah aa aetate lex velaminis operabitur, a qua potuerunt filiae hominum concupiscen- tiam eui adducere, et nuptias pati." Ita Tertullianus loco citato, 'capite undeci- mo.

VII. Habemus igitur velaminis originem in mulierilX8 tantae antiquitatis censi, quantae et ipsa institutio naturae, neque ah illius usu, ot consuetudine potuerunt divertere, nisi quae ah ipsius naturae lo- gibus aberraverunt, et impositam supra cb? put suum potestatem, subjectionomque nar- irurae, ot omnem pudicitiae decorem in ip- sa oris compositione rofulgentem detegen- do prostituerint. Hoque hoc solius apoeto- lici praecepti vigor ost, sed eruditio consuetudinis, ot naturae, cum etiam ante Christi adventum, tam Judaeorum, quam gen- tilium feminas velatas incedere consuevis- se exploratisr-imum sit. De Judaeis fidem facit Tertullianus libro de corona militis cap. IV s n Apud Judaeos, inquit, tam so- lomne est feminis earum velamem capitis, ut inde noscantur.B De gentilibus in_pri- mis nobile exemplum refert ex Homero Sie- mens Alexandrinus lib. III paedagogi de Creusa AZLieae uxore, quao oh insignem ho- nestatem, neque cum Troia quidem capere- tur, perterrita se ut lumine detexerit, sed etiam dum ab incendio fugerit velo tecta permansit. Do mulieribus Romanis id aequae, docet Valerius Maximus lib. VI cap. III, dum refert horridum Oaii Sulpitii Qallii maritalo supercilium, nam uxorem dimisit, quia eam capite aperto foris ver- satam cognoverat. Tacitus quoquo libro XIV de Popaea Sabina inquit : f Rari in publicum gressus, Idquo volata parte oris, nc satiaret aspectum, vol quia sic doce- bat.n De graocis mulioribus testis ost Apuleius in illis verbis quao refert li- bro XI de asino aureo : w i-loliercs candi- do splendentes amicimine, etc. n De Laco- nis omnium feminarum laudatissimis illud a P]utarcho litteris mandatum ost in apo- phthegmatibus Laconicis : u Virgines La- coniaas operta facio, maritalias vero vo- latas prodire solitas, ea nimirum rationo, ut illae sic maritos invonirent, istac ve- ro jam maritos habontes aliis placero non curaront.B Sed tamen istai Lacaencrum

virginum consuetudo, neque laudari po- test, neque probari, sed ut paedagogus Christianus Inquit lib. II, cap. XX : n Sicut probro datur Lacaenls virgini- bus quod supra genua vestes coarctareni ita neque laudatur quod sic detecta, et invelata facie virgineus pudor, quasi vaenalis eiporeretur vol potius perde- retur.n Denique de Arabibus nuiieribus Tertullianus in capite XVII de velandis virginibuG ita inquit : * Judicatunt vos Arabiae feminae ethnicae, quae non ca- put, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut uno oculo liberato contentae sint dimidiam frui lucem, quam totem faciem prostituere, quas propterea infelicie- simas ait regina quaedam Romana; quae- runtur adamare, magis quam adamari pos- sint. Ourassent vel ex alterius infe- licitatis, et quidem frequentioris im- munitate felices, quia facilius adamar- rif quam adamaro feminae possint."

VIII. Praescripsimus hucusque quae- tionis nostrae, atque orationis funda- menta, geminato praesidio, eoque indis- solubili, et inconcusso firmata, nem^e et naturae origine, et alterius naturae, id est, consuetudinis vigore roborata. Restat ad principalem scopum difficultas , tis, quae in propositis verbis excitata est, actam intendere disputationis : (896)^ur ad velamen oculorum Sarae tan- tum ar&enti pondus Abimelech expenderit, dum inquit : 3cce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen o- culorum t vel si Hebreicam originem se- quamur, quod non argentum illud, sed ipse Abraham deberet esse in velamen o- culorum ips i Sarae, quid consequentiae est mille argenteos ei donari a rege, ut deinceps ipsemet serviat pro velami- ne oculorum uxori suae.

IX. Sed forte curiosus aliquis in ipso difficultatis limine, inquireret quan- tam pecuniae summam Juxta Scripturae veriore computationem existimandum sit in illis mille argenteis comprehendi, ut eam in oculorum velamina a Sara con- pafanda Abimelechus destinaret. Sane e- nim exiguam, aut mediocrem summam non t fuisse, pronum est existimare cum regia manu, et quidem munificentissima elar- girfrtur; et tantae Ceminae, quae in re- gium thalamum nuper sublimatam regianam effecerat bimelech. Qp.i putant argen- teos si#iificare regales nostros, longe

a repo errent, quippe regelse nostri drachnae eunt, <an octo << **Ulle** unclau u-ra ar::aati officiant, uncie. cate.n octo drec&ils constat, aon enim recto eo>>> nua- tur mltx, trina ia Seritura ai*riflicic- tur ar^a toi ao'd::e, si »lua rejjloo noe- troa aonlaa ar&ontsd Intellf.-eTJB, wM gratia, cua dicitur Judm accipisse tri- ginta argenteos iro ChristiDoolni irodi- tio-e, ruso cun poster. in tecc!-! ante oa- cerdntun oculos proelacot : **lirant** a:: lilio sTti flfili in coiulturan vero.rrl- ainc. qui utique ou*xirbonus orat, ot pro- ximis urii SlerotolpnM. %ila autsn i-er- terit dioors avru> ntnr.e erpacitatis ut pro oiailun *icregriinomn ac.wltara ponunt inservire, et tar.taa oxietimailor.le, quia rulxirbanus orat, triginta rci.illbie ofsl posse ? Sed quid adhuc eoque notost di- ci ce-itun filisae agrum o:: Ullo Judae ar- ceatole, ee<i nor, ox illis solis, sod ora- tio quo." doorat suppleto ai Inois princel- itjuo sacerdotua; r.na lucos Actorum pri- no plane insinuet, non nisi <: illa pecu- nia fuisse on.ituia, cun Inquit : **It** hic culdej possedit aevrun ex cercede in- quitatis, quasi nullo alio pretio, quo i: lenitatis narendo, in III<! antiloncoi expansio.

Simuter cui! dicitur **II** Poroilpo- nonen irino caiito, quod nesotatoree Sa- lomsaie emebant enodri-sar. oquoium sexcen- tils erger.teia, st cenun contum ouinqua^in- ta, cule credat re,dos equos, et ouadi-l- cin ejus destinaton tm larvo <ci iretlo, ut rrieis cenfui quinquaginta rct-rlibus constaret, orr.eaarth tce^orltus **Ullo** cun tanto esset arcenti cople ut quae le- pidos aocinar.sr.rur, It> l iBmet Sclitu- ra <.plicat quoe **III** Set. I Id cuod dici- tur in Paraliponon s Suardl:-u a: Ao,*- > git atataUt <^<tt-AiJU.ALJiaawig.qa- tUfl cai9CAo^lr.ti. »xx>aitur Ibi, quod o- grodiebatar quadris> ex Ao.,u-to eecxantic siclis, ot equus canbsn quinquaginta. Si- clus uryo st argantoue nro coden reput- tur, eet coiton eidus diuldius unclao, atqus adeo ouatuor regalium nostrorum con- tinot pondus. ^od otiar: ranfoeteapie*- ret in nonato illius teiporlo, quae ad- huc durant, et servatur Hebrileus siclus ergsnteuc ih bibliotheca regia sancti >u- ror.tli Ad Alsaurialam, nec non apud S. I^ou- reation Ennirun do Prodo. uM pondus si- cli cuari quatuor regalium noatroiui n- p- arot. Sed quid adhuc egenne toctibue, dum ps a no ipso hanc tes-

tificari «aloam, cum sailtis onln. ah hinc anale. Elspanla nontm a sarracenlr ca- tis foret devastata, exldaa asr.tinntl- onis, et in nn>> nuroro esr.ctora.v. ro- liquiae, cuco Jau liac, (-07) <un illo- j>cta>JB.itar, tandem ex aatlqulsvla no- jllsslnaquo elvicteto lolstuna in elvi- tatione Overenex Hie-anlas noetree rec- tauratriceen, In oocleslann cathodralen, quae mico eedseian ci.thedrale-., quae vul:0 dicitur S. Salvador, j>»no cun in- <maua felicitate atMlemnt, inter Curain est nr illis orpenteis, quihac stas Soalnue vsr^utue fuit, twea cua ervo dui viti, attente concisnrarea. figura, nagnltud-ic, et alile aarioe al- rdlot osse M.ntr.e, quec l.i nostra Hle- -anln dicitur rori do a quatto, necura- tiselne oheervavl.

X. %irorooter si hanc s***TU**<<ir reps- laa sup litationis arror.toorum. t'.vftu>- dea erit dediee AMiolechua cille ar- gentoos Abrah<M In vslaieu oculoium Suras, ac dsdisca illi sille siclos, hoc est. quaeWor millia rogel.lu.- r.oetro- run, iraesertia el allluowa rei^laorun sontoatlan soquam, quam rooltri, et proVit Snodlctus Artas ifer-tacus in dio- tloarlo SI're Ctialdalco in verhe cheeeph. 3t nlano ex aojoruu suorum dlii>;entla, et ohsorarr.tla doscrhlit **Hias Ierit**> In libro emjus tlulue est Cisshl, qui inquit hanc vocor argenteus, sl posita reporiatur in poataitaich, significaro 8lffluji nam; ei vero reverlat>ar in nro- photls, libror doborc Intellii^I nl vo- ro In ha#>loar>hle <prini illa voce talentum, aai cer.torur, quan etltn di>- tlictioner rreroi^t cardl lallo Ssrnl- us, tono primo annulus anno Christi 5>, na>. XVI. a< illa collifitt trl.-Int> argenteos, mihi' Judas vendidit Chrin- Wn, trlrnta fultra libras arr.ontl, hoc ost, nostro dataro oormvitu, ooxeu- ta riarcos de iltta ^40 roalo' de a ocho, co quod or^, ntal i' i rporiuntur In li- bris j>rophotgron. e:: qulius Mattha>e capito SC7XX citat votleinlna r.vecs de hoc i-rotio Sxirj l Stic. inouit.'m-lo- tua^oot. ouod cibun ood -er_-le-.-nlai.

imst at. in uiv- flyU- 2t <<.- don doctrina noe ooiH^Isib, Ellic il- lone argenteos, quos dedit Abimolch ia velauen oculonin Acae, 01= inveniatu

hoc noian positui In pentateucho, hoc eot.
ia libro Sinoois. non libra* significare
xelteri, acd olcloe, hoc eat, eoolunclen,
at in Klepaa coi^utu osso 1000 ronloc
do a quatro.

XI. His itaque do valoro illius roi. l-
ae largitionis deputotls, at ad ran qua-
astonia nostrno do calamo. certo el tan-
to pretio volonci oculoioi Sorae conparav-
dux orat, no- tnn velun, aut alBplax lln-
teun ouei pretiosissima ornamntai en- l-
ti tolendo, ait oorlcun, aut auriua ai A-
blitolecho illi destinatas ridotur, das
teatun argontl pro voltln.. oxpt:lder.iux
off^tur, quo sano facto non tau xidloia-
tia. dofmslor.oi, quax lrrltstloixr llii-
diniB In volendo capito procuraseot, cui
ex flannco illo, oau volo tenta. aotlms)-
tioniB, a* pretii, osilua in so oculos
xclterot, cive efloraeBCentle puipuraa vi-
vacitate, slao flmnanntla sorici "deooe,
siro effulgentlo auri irradiatione. 2t.
quie sic regia oaru ornatun, oo vclctax
Sarni aopleret, qui non proniori iudlei-
o in AMil.echl aioroi, quas In Sereo pu-
deltian propedor.it ? Sane tgnunaboet
Sare': elbi tan graadie protli vclanontu.,
aut ornaetun capitis volui noc co;)>ure-
re, ut lilina potlne exonplo Patruo dpo-
tolue (Xirletlsnae iMlieroo od «Aetiae
cultus exhortatur X Petri IXX s "mnv.

cuafao. et. baocAM

vocans. "Sio loco Apoatolua crnntun nano*
turon nolierui, praosertin Sorae, in ox-
cmu> proponit feristinnis felinis ad
caltax, at madui xalletrer., ne videlicet
rard veluannet clrcunacione, out culti-
ori* ir.duaentl «Ictu, ponpan oetMitent,
oei Interioris «dentiae l neorrupti blili-
tete, cuael ditiiori, ac locupletiori en-
tu Del oculio rnporcact, quen eelctui in
Sare. iuileee subjectionen ad pro-rluit vi-
sus dononstrat, ut plane rcepo-dsso vldo-
f.tur Apostolue ad loasn iseon, qutl In
• reoBunti explicatione ver solti b. In <wo
Juxta Hebrelecn originan non lpon orgen-
tur In velaram oculorum convorandas, ood
ly.sux Abr.ihannn volqrrinl a loco, delncopo
fu tu rui! Ahis8loch^do*i,*3ictJ <ralppe cua

subjectl-r tanta Sarae rf. proprius virus,
quasi sub ejuc patrociniio, at euotodlla
fentan volateKue, ce eicurand inoincepa
redditura ait.

XII. Sed tmen, quia defendenda no-
tie eet lectio vulgatae, qua Ecclesia
utitur, Ir. cua etlca yoot necndan fac-
tas a Slxto'7 et Clencto VIII habetur
pronenen hoc, referane non lpwn d-tra-
haa, sed illud orgontui quod el donntan
fuit a roge, scillicet sdlle aielorum
pondaa In oculotm vel an en, altiu> opor-
tot tanti pretii valoren vcl exitia
doctlnatora axoidnarc, ac diacutare.
erit profecto allqule, qui rea ouperfi-
ciuliter tscga-o, a difficultate sc io-
mnsa putet reepor.dendo non doculaee
ainflcentlna rogiui id solui argenti,
et pecuniae praetero quod tenui linteo,
aut volo ooaaritaido sufficaret, sed oo-
caolono flaa.il conquirendi ir. l arj.lta-
toi nny.lloroi enso cf^disse. Sod hoc
ut generali tentun eermone difficulta-
tinn axpiilt, Ita xdrus plane, et ada-
quate eatlsfocit : eadoji quippe ratione
posset largioris hu.lu inneris occasio-
noa rex eunere ex allie na>>«il», aut xe-
nollo, qcac fenlnraa rolent orr-atlas
destinari, ->uta nro (uauUe, fa-cillrllr,
natoroll'dii, c.lcsolls, liatcenlnima.
theriatels, eratii, ut allia elile ku-
Juiaioh poscet Aoicicloch bupb Sonrao e>-
hltozo auilflcentinn. Sod iole canitiis
onleele, ciia-- rsill itren tundun ect con-
ocunt, ait oxomait, colux volandis o-
cullo, et tegendo capiti, potlu> quan-
ditando, valoreu illua conelgnat. 2t
hic eet praesectis Concertotioula a co-
pa a, e-it potius nodus, cur solis culi<*-
nss oculis velandi> t entax ar.tenti li-
cet expendere, aut donare, cui exonan-
di n non liceat J

XIII. Pecte igitur locun iete eoo do-
cet, et sopiaater adnodai Atlenloch ad-
icrtiit eic Ahraheosii mnerltue cunil*
tua dloittere, ut nihil de tnitla fa-
cultAltue, out divitiis, cultwe ipeun,
et Sarta locuvlotahat, ad oculorum lo-
nocinla, od Ic>>n, oraatunquo voatlua
deeer/ret, aed oacultan&ic :<otiub, ot
velandae oeco oalla quidquid pretloaua
oioet, aut eplendidui. nocue excusari
nobiliores, et f.i7its folnnc si cajo-
zun divitiiaiUR titulo uti retuo suie ad
ootaatatlon> aoltus, non ad oocultan-
de> se, et puperlbur clar;ler.d'oi por-

mittant,. Pulchre Cyprianus in libro de disciplina et habitu virginum, ad medium: n Locru-pletem, inquit, te dicis, et divitem, sed non omne quod potest, debet et fieri, neque desideria prolixa, et de saeculi ambitione nascentia ultra honorem, ac pudorem virginitatis extendi, cum scriptum sit, omnia licent, sed non omnia aedificant. Oaeterum si tu te sumptuosius comas, et per publicum notabiliter incedas, (899)oculos in te juventutis illicitas, suspiria adolescentium post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, suspirandi fomenta succeddas, ut et si ipsa non pereas, alios tamen perdaB, et velut gladium te, et venenum videntibis praebeas, excusari non potes, quasi mente casta sis, et pudica. Redarguit te cultus improbus, et immdicus ornatus, neque computari jam potes””inter puellas, et virgines Christi, quae sic vivis ut possis adamari. w St pau-
lo infra : * Divitem te sentiant pauperes, locupletem sentiant indigentes, patrimoni-
um tuum Deo foenera, Christum ciba ut vizv ginitatis perferre gloriam liceat, ut ad Domini praemia venire contingat, miltorum
pracibus exora. Oommenda illic thesauros tuos, ubi fur nullus effodiat, quo nullus insidians grassator irrumpat. Possessiones tibi, sed coelestes magia comp&ra, ubi fructus tuos, ac peronnes, ot ab omni con-
tactu injuriae saecularis immtuos, neque rubigo atterat, neque grando caedat, noquo sol urat,’ neque pluvia commeat. 8 Hucus-
que Cyprianus.

217. Ecce tibi eX tam eloquenti argu-
mento, ac Vehementi stylo tritam Abimelech
ad Saram apostrophem elucidamus, et pandi-
mus. Locupletabat rex ille Saram in tan-
tis Abrahamo datis muneribus, sed et pudicam, continentemque inter divitias, et rerum omnium abundantiam fore cupiebat, rem difficillem, et cunctis saeculis raram tantae feminae commendabat, illo Igitur verborum circuitu ad ipsam usus est, quo n&n Ipsam tantum, sedfrugales omnes, ac modestas doceret mulieres, qua ratione res adeo dispares inter se maritarent, et confer^rent, frugalitatem et divitias, pudicitia et abundantiam, nimirum si scirent nihil sibi esse ostentandum, sed occultandum oculis, quidquid majoris pretii, et aestimationis videretur rjfcc, inquit, tibi sit in velamen oculorum. Ut videlicet ei ornata sis, et pudica, et pulchritudine decoris divos, et laude castitatis abundans, ut claudaiT^culo^^ieKvideant va-

Digitizeaby VjUOQIC

aitatem inter tanta divitiarum ornamenta, et tegas faciem, ne pulchritudo sit splendens, et scandalo .possit esse, et periculo» nam ut recte in libro de cultu feminarum cap. II nos admonet Tertullianus: » Non tantum nostra, sed et aliorum ceusa versatur, in studio periculosissimi decoris, et ideo non tantum confictione, et elaboratae libidinis suggdstu recusandum est, sed etiam naturalis speciositatis oblitterandum dissimulatione, et incuria, ut proinde oculorum incursibus molestum; nam et si accusandus decor non est, ut felicitas corporis, ut divinae plasticae accessio, ut animae aliqua vestis urbaha. Timendum tamen est, vel propter injuriam, et violentiam spectatorum, quae etiam pater fidei Abrafcam in uxoris suae specie pertinuit, et sororem mentitus Saram salutem contumelia redemit. * Sane vix dici potest quantum ad ostentationem decoris exardescat feminarum cupiditas, cum tamen ut ibi Sertullianus subdit, proprie usus, et fructus pulchritudinis corporis luairia sit. sed tamen et si animi intemperantia, et prostitutio corporis castitate servatur, tamen laude sola formae frui, ut de bono corporis gloriari quaenam est fquantumcumque pudica) quae secuset ?

3C7. Haec nimirum venustatis, et decoris expansio lenocinia sibi de gemmarum fulgerre, et vestium pompa depromit, et ad gloriae, et ambitionis votum inflammata cupiditas, vjretia etiam reTxis ipsis accendit, ita ut etiam integra patrimonia, et census latissimos in urna haec ornamenta diffundant. Quod (900)iterum idem auctor in libro de habitu muliebri circa finem sic reprobatur, et solita illa sua vivteitate sic expungit : 8 Brevissimis loculis patrimonium grande urofertur (loquitur de ornatu, at jocalibus feminarum), uno libo decies sestertium inseritur, saltus, et insulas cervix fert. graciles aurium cutes calendarium expencfcunt, ot sinistra per singulos digitos de saccis singulis ludit, hae sunt vires ambilitdnis, tantarum Usurarum substantiam, uno et muliebri corpusculo bajulere.8 Ita Septimius, quem"lucum satis alioquin obscurum ox Jacobi Pamelii, et Phemani annotationibus sic illustro : Brevissimis loculis patrimonium grande profertur, id est, scrinii3, scu arculis, quibus qualis repositoriis monilia, et jocalia sua mulieres reponunt, quae uti-

INDIANA UNIVERSITY

que i>nllla tanti nooainquan pretii mnt, ut n*=@ui patriawiiun adaquor, t. et nllli- b nrlta denario flm. Tao lleo decies see- tertulna inoerlat. Id eet, in aliquo filo, rei lineo panno laaorjatir eofuia. ait u- r, ionos dooiea sesterltua pretlua volantes. \$iod upotlun ad nootui Slspnrlcun ainenui. et uciun deducVxt aequlualet uigir, tt. quin- tae mreorun ulUultus : quod iultotoe D. Hieronymo In uito 8. Eilaricnde de sui tenporls aullerilus dixit, qua* uno filo, yol villarun inserent pretia, id eet, nai- garitas. mt uniones filo nectunt, quae pretia aequant, mt euperant villari::, "o- me nlrui, au apud Plinius legamie libro IX, capite XXX7 uniones (vulgo perla) Cie- opatruc tantae rarltatle lblese. ut contle- e eectertlo aostlnarotur, hoc eet, ducen- ti» quinquaginta mreosun addllteat lugens utique mna, et vix fldon factura. Iden Plinius eoden loco subdit de ornatu, et aonllltae alterlue fenlroe nosino Ollia, nlnlmn aestleata fuisse quadringentis* oontartio, boo teo, an mroorun rdlllone, ut proinde nlnm non sit, quod ideo metor de «qnsnls nilierux, pro gemis, et orna- tu, mo tefflore factis, dixit libro XIX, capito X7III Billlos oontona nillia seeter- tlnu owilbis annis India ot sareo, panls>-sulaque illa noetro lr^erio adioint, hoc n;t, duoc =ll Honos aurooiu? cun dlrdio.

XR. Pergit Tertullianus s Snltfue, «t insulas tenora oorvix fert; hoc tanti va- let aliquando uonillun collo, mt corvace pendentiua protlun, ut Insularun, ot sal- tuus, id eet, nontlUB valorl coaequetur, rt gracilos siirluc cuos calendarius ex- paadunt, hoc eet, lnnree, flue eui-learularun cuti lneomntur, tnntl Tnlorls mnt, ut otlun libros doneeticarun expeoearan, quae ln singuli» sensilus fiunt exsuperent, hoo anis nornde calendarii latelllrlf, id est, liber ratiocinii, seu axponсорun. quao sln- gulls nenelbes fiunt dooet locus ille to- mi. 8 cnecon epistola ldcCXVIII, ubi inquit * Divitat illun pitu». quia mrea atppellex otlun ln rlc illun soqltur, quia in osmi- lmo orovlaclls erat, quia nagnos calenda- rii liber volvitur circa," Denique con- cludit Tertoelliaauc: Qpla ot sinistra per eiaffilos digitos de caecle eingulle ludit, hoc est, digiti talibus ansulis ornantur, quod quilibet digitus ln valore annull saccu» argento olemm elrcunduelt, et au>- si illo ludit. &o otlun spectat illud 8. Q-prlanl libro de bono wedclitlaa! ftald cun digiti tali o^tj o^ergj^neque intro-

ire possint, neque egredi, utras uoio exposcitur, an patrioociUB Inani porv- na aonetratu: nt Plinius do «ul tem- porie aoribus ls letis inanibus oraaram- tla, lib. XXXIII, cie: II : * Mattie, inquit, et proreus «iniotrao nu-rlnaa ojectorltaton conciliavere mro s* et infra : "JSiltis hoc nadle ut caotera onnla luxuria variavit, (\$01) gwxiat addendo exquisiti fulgoris, consuaao optloc digitos onerendo." Baoc quae breviter do superfluo, ot Inani uillo- run ornatu ox voterun Boauaeatle droipio- pslxue, quantus divina censura prnodan- tur ut Del oculi eint inuios, eox vix inter tot luxuriae faces, ot onbl- tlonis ardore castitas ipoa continere ce possit, non ee=cl divina Scripture ne adxonet, con sicut optice idox. ~or- tullienus advertit libro de cultu fe- ndnarun, «rlt XII i " Civito? illa va- lida quae supor ooptee-rontoo, et jilt- rinae aquae praesidet, Aoccalyp. JftII. con prostitutae a Do ni no appellatione» Bsmiceet, quali habitu appellationi suao oorearat eet. Sedet certa ln pur- oura cun ooccine, ot auro, ot lapido protioeo, quae tialedicta sunt, sino quibus non potuit aaledlcta, ot prosti- tuta describi, ~.flncr illa qila ee ex- pinxerat. et ornaverat, Cenes. XKC7III. idolroo Iudae sueplclonl visa eet qua- ostAi s otero, quia mb volaonto late- bat habitus qualitate, quaeatuarius ner- tiente, et foelt ut quaeatoariax, ot vo- luit, et ooopollavlt, ot pastus ost." Sic Tertulllenus.

XVII. Sed quanto poadoro cluo Scrip- tura ipsa divina orcatun letan, ot la- nochnantis, atque irritantis luxus spo- don, euc iniquita, ot praecipiti feci- narux libidine conjungit, cu» Provorbi- orxa cap. VIII, sic Innuat : 2t ocoe occurrit 1111 r>iller ornatu ner. triclo praonarata ad_dpcipl^dac_adSarj_iE:- r^ju-e.t. tea<l<i>.aar

- --jgfr- consistat?, "._UbiX

dysculaBu--, fit
dicens : 7ietina

mtr*. Issr
dn_r_mx^ Stravi tapdjan htoMJLJ»

Ecce in quem terminum et finem meretricius ille cultus, et nimium quaesita ornatus sollicitudo deducit, neque unquam facile dives, et ambitiosa vestium cultura, et varietas admittitur, nisi cum castitati bellum inducitur. Pulcre Ambrosius locum istum Proverbiorum amplificans, libro de Cain et Abel, capite 17, sic periculum blandientis hujus suavitatis, ac deflueutis omatus, ac decoris nobis insinuat : "Illa, inquit, meretricio prosae: metu, infracto per delicias incessu, nutantibus oculis, et ludentibus Jaculeus retia, quibus pretiosas juvenum animas capit (oculus enim niBretriciis laqueus, est peccatoris) quencunque viderit sensu dubio praetereuntem in angulo transitus domus suae sermonibus adoritur gratiosis, faciens juvenum volare corda, domi inquieta, in plateis vaga, osculis prodiga, pudore virilis, amictu dives, genas picta, etenim quia verum decorem naturae habere non potest, adulterinis succis affectatae pulchritudinis lenocinatur speciem, non veritatem. Yitiorum succincta comitatu, nequitiarum choro circumfusa, dux criminum talibus verborum machinis, murum mentis aggreditur humanae; sacrificium pacis est mihi; hodie reddo vota mea, etc." tJt ex verbis Proverbiorum retulimus, quomodo inter talia blandimenta, et mollia irritermenta cupidinis aut vigorem, aut fortitudinem, aut soliditatem tenere mens potest. Perreas mentes libido domat inquit Hieronymus, et solidissimas petras inuMans ille lascivientium flammaram globus, ac depascens medullas ardor in cinerem, faviliamque rosolvit ; Calix aureus Babylonis ih manu m6a ait propheta Jeronias X7, inebrians omnem terram, (902) a vino neo biberunt omnes gentes, neque solum de vini mordacitate admiror, sed de aureo calice, quo propinatur omnino pertimesco. Quis onim ebrietatem horreat tam nitido, et splendenti calice propinatum? Quis fugiat venenum, et excutiat aureo fulgore scintillans, et omentiti cultus pulchritudine alliciens ? Quis avertet oculum a vanitate tanta cura ac sollicitudine depicta, tanto luxu conroosita variegata ?

¶VTII.Prudenter sano Abimelechus noetar, et magnifica argenti munera Abrahamo largitur, et velamen oculis inducit Sorae, no videlicet, tam splendida, diviteoua amictu, decorata, felies, dum nitorem mi intuen-

tium oculis spargat, et effindat. Hoc incuit. sit tibi, in velamen oculorum ad ornas, oculi tecur, runt. momentoue te dgorahensan, ubi ita alionan ab ornatu gelendentiove velamine, et ab omnidivito cultu vult Soram alienam, ut otiam velata facio inter suos procedat, quibus ut familiarior ost convictus, et frequentior risus, ita cautior debet esse aspectus, vultusouo omnis modestia, et despiciatur, ne inter continuos conspectus etiam oculorum tontamonrta succodant, et fiat de visu,, et aepeotu crimen, quod do oxeecutione non potesti Eugionda ost haec inter domesticos, et inter extraneos curiosa, et nimis aurata cultioris ornatus diligentia, quae dum frequentiU6 aspicitrr, 70hemontiU8 adhaeret, et sordidat ubique. Inquit praeclare S. %prianus in libro de singularitate clericorum circa finem! * Gustanda eat cum mulieribus, non continuanda praesentia, sed quasi transeunter exhibenda est feminis accessio quodammodo fugitiva. Quam optime intimam nostrae scripturae regulam verba ista declarant, si enim trensau ter oxxhibenda est feminis accessio quodammodo fugitiva, hoc ipsum est quod maximo Abifcelech in Sarao admonitione -idetur intendere, ut in velamen oculorum sit, quidquid argenti, et divitis gazae illi erogabat, sic enim ad omnes etiam qui cum illa erant velata, et obtecta incedens quasi trancainter exhiberet sui praesentiam, st copiam, festlnamtercue adesset dum condici non posset, fieretue ad eam accessio quodamnodo fugitiva, ita apmropinousxet aliis quod prae festinatione fugere viderentur dun accederent. Hoc est sano Christianae securitas disciplinae, haec castitatis forma, haec communicationis Centura, nec nos securitas incautos reddat, et signet, quia nulla est securitas, ubi inordinabilis feminae propinquitias jaculata, cujus vicinia est delictorum latrocinium. w ITon despota (adddit %prianus citato loco) non vetula sine affinitate peculiariter suspiciende, ad domesticum obsequium, quia magis illicito delinquitur ubi sine euspiciono suorum potest osse delictum, maxime quia cupidini nulla deformitas, nulla despectio fastidii, vel vilis existit, 3ed diabolus pingens speciosum efficit quidquid f0edum, vel horridum fuerit. Si cuius autem nto^octioha cogente aoud

INDIANAUNIVERSITY

fratres, vel apud extraneos hospitatursum coarctare, quod cultiori ornamento, et uilleres intersunt, omnino se arctet ne splendidiore vestium apparatu oculos possibilitate aliqua vitietur, semotus claudere, neque illo curas immittere, ac secretus Deo vacet et sibi, ne intus unde totius perditionis fax oritur, et capiatur a diabolo, ac qui foris capi non inextinguibilis ignis accenditur. Neque potuit apud suos cadat, qui hostes effu- ignorare debemus astutias diaboli, qui git ad ternus pro salutaribus csrsis pro- eaene nullis aut fluctibus cuniditatum cedat ad faciem, et iterum cito dicere inquietat, ut in medio mari minus cautis de conspectu festinet, perditionis enim inducat relaxari vela, neque quaerere meditatio est frequentativum inter muli- gubernacula, ut subita tempestate conci- eres celebrare processum.^{1*} Haec Cferprie- tatos naufragos ex insperata commotione submergat; sic nimirum aliquando de sim- au8.

XIX. Quixis verbis omnem disciplinae regulam, quam in velamine illo, oculis Sarae destinato desiderare possumus, lu- culentissime nobi coh mendat. (903) Nec enim aliud ad velamenti hujus mysterium, quam cauta imminentis periculi evitatio, et itdem sit velare oculos feminarum eti- am ad suos, quod prospectura fugere, quod continuum^ frequentemque cum illis inces-

coarctare, quod cultiori ornamento, et splendidiore vestium apparatu oculos claudere, neque illo curas immittere, unde totius perditionis fax oritur, et inextinguibilis ignis accenditur. Neque ignorare debemus astutias diaboli, qui eaene nullis aut fluctibus cuniditatum inquietat, ut in medio mari minus cautis inducat relaxari vela, neque quaerere gubernacula, ut subita tempestate concitatos naufragos ex insperata commotione submergat; sic nimirum aliquando de simplici charitate amorem conflatur illicitum, sic per sanctitatem inducit interitum, dum contentus est cedere, ut sic valeat occuparo, et dum submissus patitur semetipsum praebere devictum, oie plenius devincere gloriatur.

Dt concentum coeli cula dormire faciet. Job. SCCTIII.

An ex voelorum motibus musicus alicuis sonus resultet ?

I. Dun arcana, et inscrutabilia coelo-
rum, aut irrumperere, aut reserare.' conten-
do ipso pene volatu, et retineor, et im-
pellor, neque tam facile prorequisitur iter
absconditum, et ihvium, quam recidere in
proprium cogimur infirmitatem. Ecce ipse
veritatis spiritus, ipse totius auctor
sermonis in propositis nostri problematis
verbis, pene ad coelestem concentus sua-
vitatem nos excitat, pene coarctat, ac pro-
pulsat, dum coelorum indicat melodiam,
quae unquam cessare non possit, et tam re-
motum a sensibus nostris significat, ut
nulla ratione non dicem comprehendere, sed
neque Verbis dici, vel enarrari suffici-
at : Quis, inquit, narrabit coelorum ra-
tionem ? Quia insuperabilem difficultatem.
Et concentum coeli, quis dormire faciet?
Ecce maiorem humano sensu suavitatem.
Quis non istam tota aviditate desideret:
Quis non illam toto pavore desperet ?
Sed vincit plane stuporem nostrum fons tan-
tae desiderii, et lupotenti flammantis
cordis aestu percitus animus ad superna
consurgit, ubi toto mentis ictu ineffabi-
les illos sonos, jucundissimos concentus,
divina illa silentia, et venam coelestis
susurrii, atque angelicas voces excipere
feliciter possit, ut frui. Sed cuius mar-
gnum est infimam hanc, abjectamque natu-
ram ad tantae jucunditatis gloriam suspi-
rare, et contendere, cum summum illud di-
vinitatis numen, qui totius laetitiae,
et exaltationis, et pacis fons, et abys-
sus s'it mirifice canticis delectetur, de-
mulceatur hymnis, sacris spiritalibusque
carminibus honoretur. Sonne Spiritus san-
cti vox illa est ad dilectam (~304) suam
in Anticis canticorum : Quae habitas in
h'ortis, amici occultant te, fac me audire
vocem tuam ? Sed et ipsi gloriae princi-
pes, ut dicitur Psalm. LXVII : Praeveni-
runt principes conjuncti psallentibus in
medio juvenularum tympanistiarum. Cum
inter ardentia, et exuberantia desideria
transiret erina in l'icium tabernaculi ad-
mirabilis usque ad donum Dei, in vocem ex-
ultationis, et confossionis sonus epulan-
tis. Dei ^o ? g|^itio et u-

nivorsa haec mundi machina in excelsis
mundi canit, jubilat, laudat auctorem
suum in Angelis, in virtutibus, in Sole,
in luna, in sideribus, ac luminaribus
omnibus, ipsa eque omnes aequo, erant su-
per coelos sunt, laudant nomen Domini.

II. Pulchre Ambrosius praefatione
in psalmos : n Delectant, inquit, o-
ra sua Dominum; delectantur prima natu-
rae extordia. Laudant Angeli Dominum,
psallunt ei Potestate*, et ante ipsum
initium mundi Cherubim, et Seraphim cum
suavitate canores vocis sue dicunt
Sanctus, sanctus, innumera Angelorum
millia assistunt, seniores, et turba
magna sicut voces aequo multum con-
cinunt alleluie.. Issum axem coeli fert
expressior sermo cum quadam perpetui
concentus suavitate versari; ut sensus
ejus extremis terrarum partibus audire-
tur, ubi sunt quasdam secreta naturae,
“ec id ab usu naturae alienum videtur,
quandoquidem vox missa gratiose plausu
in nontitxis resultet, et suaviore sono
reddant quod acceperint. In scopulis
quoque ipsis, et lanidibus reperit nar-
tura quod delectaret. Aliorum specula,
aliorum visus delectat, aut gratia.
Perae ipsae, atque aves loci amoenioris
aut modulationis vocis delectatione mul-
centur. Ipse etiam Moyses cum legem Do-
mini legisset, quo ejus memoriam pecto-
ribus affigeret audientium, per canti-
cum locutus est dicens : Audi coelum,
et loquar; expectetur sicut pluvia elo-
quium meum, et descendant sicut ros ver-
ba mea, sicut imber super gramen, sic
ut nix super foenum.* Hicque Ambrosius.
Quae omnia ad sublimiorum illum coeli
concentum, et ordinem contemplandum non
leviter animi elevat, ac jucunditatis
locum, totius laetitiae, et jubilatio-
nis sicut non dedecant, inter quae
praecipuum quod aures, mentemque demul-
cet, sit ipsa concentus modulatio, et
per varios, atque ordinatos sonos miri-
fica musicorum accentuum dispositio.

Original from

III. liirum est quantum megpiorum, virorum auribus in antiquitate temporum insonuerit, ot apniauserit coelestis iste sonus, cantusque divinus; quam placi- de se mentibus infuderit ipse supernorum orlbium rotatus, quem in musicae, ac me- lodiae modum dispositum tantorum aucto- ritas aut evulgavit, aut finxit, nam cum purae illae, ac limpidissimae siderum flammae, illa chrystaliorum coelestium immensa rotatio, diffusissima spendentis machinae concitatio m&tu ordinatissimo cieatur, ac rotetur, ita admirabili suo ordine atque impulsu multorum ad se ani- mos allexit, et consitavit, ut musicum sonum, et concentum efficere omnino si- bi persuaserint, praesertim illorum ho- minum mentes, qui musicae melodiae delec- tati dulcedine omnem ordinatum sonum in msicurn sonum reduxere. Jh.it ex his prae- cipuus, et fortassis antesignanus omnium Pythagoras discipulorum suorum non minas taciturnitato, et silentio, quam doctri- nas laudibus celebratus. Oum enim Phy- thagoras musicae admodum studiosus ad of- focinam quamdam divertisset, ubi fabri ignitum ferrum ictibus molliebant, obser- vavit ex ictu malleorum certam proportio- nem, et intervallis (905) repetito, coma positum quiddam, et consonum ad auditam, pervenire. Itaque rem diligentius consi- derans in ea sententia, quem dddum agita- bat animo confirmatus est ut crederet, doceretque ex astrorum circumductu, et rapido primo orbis' caeterarumque suoja- centium sphaerarum impetu, admirabilem quem dam concentum, et plenum artis, ac suavitatis cantum effici; nec enim veri- simile esse aiebat tam vasta corpora, tam acri agitata motu, seque tanta vi coi- sidentia nullum edere sonum,, cum in aliis minutioribus, tardiorique motu agitatatis corporibus id quotidie experiamur. Qjiod si sonum ex illo motu coelorum editur, addebat illum non fortuitum, aut incon- ditum, et asperum fore, sed ad totius har- moniae rationem temperatum, cum nihil in eoleo tumultuarium, nihil condusum, sed summo ordine, et ratione sit dispositum, Quin etiam, ut Gregorius Venetus in suis problematibus fiefert, sic harmoniam hanc, et laisicao rationem quidam auctores ex Pythagorae officinae dispensabant, vide- licet Plinius., Censorinus et Pratosthe- nes, ut a terra usque ad orbem signorum dicerent esse harmoniam dispasonicam per- fectam, a terra usque ad Junam tonum, a luna usque ad Meiysarium, sepitonum, a Mer- curio usquozad T^ejrO tij&im&dem, a Ve-

nere usque ad solem, tonum et dimidium,

IT. Btythagorre r.coensus est Plato, qui musicam coeli sirenarum nomine, quar- run singulae singulis insideront orbitius, introduxit, et Cicero Platonis imitator eadem quoque musica delectatus est in libello de somno Scipionis. Quae senten- tia deinceps magnis, et eminentiesimis philosophis, et patribus arrisit, et placuit, nec minus inter platonicoe ab utroque hujus sectao principe Pythagora, et Platone derivatam auctor est Hacrobi- us lib. II in somnium Scipionis, cap. I, ubi sic inquit : B Ex ipso circumductu orbis sonum nasci noceste est, quia per- cussus aor ipso interventu ictus, vim de se fragoris emittit, ipsa cogente na- tura, ut in sonum desinat duarum corpo- rum violonta collisio. 3bc his inexwu- piabili ratione collectum est musicos sonos de sphaoreaum coelestium conver- sione procedere, quia et sonuia ex motu fieri necessum est, et ratio, quae in eis inest, fit sono causa modulaminis.* Hoc Pythagoras primus omnium Graecae gan- tis hominum mento concepit, et intellex- it compositum quiddam do sphaeris sonare propter necessitatem rationis, quae a «oelostibus non recedit. Et cc.p. III e- Jusdem libri : B Plato, tAquit, in re- publica sua cum de sphaerarum coelestium volubilitate tractaret, singulas ait Si- renas iingulis orbibus insidere, signl- ficans sphaerarum motu cantum numinibus exhiberi, nam Siren Deo canens Graeco intellectu velet." Haec illo,

7. Ad idem spectare videtur quod ip- se Plato in suo Jove corpus solis dixit esse lyram Apollinis, ac denique eemdem sententiam Platoni tribuit Coelius Hho- dlginus lib. Y variarum lectionum, cap. 2X7, ubi ait ; n Qp.o pacto fiet ut tan- torum orbium vortigo tacito silentique feratur ambitu, etiam si nobis minus au- dientibus miranda sonorum transeat Jucun- ditas l Hanc Plato asseruit, hunc con- sectati omnes apnrobarumt, nec Boetio dis- plicuit, quod utique apud ipsum Boetiun in. libro mrimo de musica, capite primo, significari videtur dum inquit : B Quia fieri notest ut tem velox coeli machina tacito silentio, cursuque moveatur, et gi ad aures nostras sonum ille non per- veniat." Ad idem alludit D. Isidorus lib. III etymologiarum, cap. XVI, in il- lis verbis (JritjfnXnfC© mundus quadrm harmo- nia soi^f)(O^ esse dispositus,

et coelun l-es;; eub haruonloe aodilatlone
 revolvī : * <: D, Ansalace libro prlao
 de inaniae .madi (el ejuo est Ilie liber)
 r Sapter, labuit, coalarau orbo* eua dul-
 cloolna haroanla rolvuctur, no ouavlacl-
 ai concentui eorun circuitione effclun-
 tar, <pil conus Ideo ad mrec contrai noa
 pervenit, eiia ultra aere: fit. et ejue
 rf-7iltudo nostmn nn.ruotun ruditan mce-
 Ait. » Onlto aor eadea eentente Pliniua
 Ilbr. II Ultoriae. cn> III, et ca«. XX-
 II. flilioaque antiquiore», qui Prthagorae.
 et Platonis sententiali tenuere.

71. Scio sententiali hanc eb Aristo-
 tele. et coixnini Peripatetica echola rug-
 Cillari et rejici, eanque concinne, et
 melce n Pythagora, sed non phlloao-iklco,
 et verre assertas. Aristoteleo dloclt Ilb.
 II de coelo, Co. IX, tent. IIII. ubi C.
 Thoaas, llect. UT, et super c*>. XIYIII
 Jsb eafit lTpUotmt; S. Saeiliue eiaUter
 hoaila II in heaaseroa; S. Jhl-hanlus
 Ilb, I 'anarii, eaca-ue pirus firma tan-
 dea refutat S. Aabrosius in II haxonaron,
 cen. II. Sed <<ld est oood tantos. talee-
 que viroc, et eaocull hujoo odientes ia
 talaa Inpulertl sententlar., ronquo ab o>>
 ai se=« reaotloalniB, nec ab ullo uartiaa
 perc^tm, ot auditas scs floiirc, et per-
 suadere lentaverint? Certe si ratio ali-
 qua, Cundraontiuioae rei tantae subeoo
 potaet, illud eet ouod cuc coelo» ordna-
 tl""iac noverl ouelle lusi*. ajrcrionti-
 aque rideamo, agitationoi illa» In eoni-
 tues elicuen oruivoere. valde vorlilnllo
 eat, non quin ibi sit nor aliqui» oluao-
 tallo, qui »*u illo concusEU». ac dls-
 ru-tu* eonlun edat, rlaity a-iud r.o» jcaio-
 ratar eoaue: sod ouin oorpore. illa co.lac-
 tia talie ruallteti» ront ut oltan lr. ei@
 sonas edi pascit. sive rtntioae, ac ii vi-
 pione co->orun flat, nive oollaior.c, et
 contactu eolo, olcut fluctus narle, et
 nubo» inter oo collisae oonua edunt, ot
 ricut corpora beatomai *>oet reurrectionon
 in l*>io coolo loquentur, in Doi laudes
 Ju*liar enunent, aoa fa<ta coeli diviti-
 ore. Sl cr;jo tocalca illua @onltun intra
 coolua a beatoma corporlbur efflelor.du»,
 non duMtanoe, quid fdrun videri debet,
 ouod ita coelestia corpora tra viato col-
 lelleo, tau irraoulato nota, ac vertiji-
 ao, teli concitatu cureu, et ordlnetleel-
 nr. n itetlone notua, ino sortlun caarfisl-
 :m, ateue JuTundiosimu efficient ?

A

“

quae a beatorun corporilwe in coelo fa-
 cienda eant non satoriali officii entia*,
 »ed divinae reservata eunt operationi,
 undo illa vocali laudo, et oonitu oono-
 tare nobie uoteet, nlsisScripturcj lpel-
 ue auctoritate; at natur.-ll eolun du-
 ti ratione quonodo nec vocalen in coe-
 lie aorws a beatis edendua Intell.-ere
 posocaio, nec es rotl^c coelestlun cor-
 omr. eonlun elicere, quo.: aalluteaue
 porelplmc I Caoterun sl Scri ttu.-nUM
 congreeione certar^dun ent, non nira»
 cooioruii voeen. et oonituit, quen bea-
 toRB oorr>orun voceler landon evodona
 futuras. Sl er.In de cectorua comorfae
 dicitur Peal.n. CXIIX : >reltef.er.e» Iel
 ia fauci bue corua. St! ki de coelo rui
 ratione, et aotibu» dicitur 'ob 30CCTIII;
 ^?AUa CILBIL i>»i aotTA-o fcdit ↑
 Si do far.ctonix tocI^i* dicitur A ocr^
 In ! iadiTl oueel rocea turbam*

cit. 3s;-on;c oltan in Poelto XTIII Se
 lueis coelee l^ie corporibus ;&iei< <-
 narrant dorlan Ici, et q?pre a&rWLJ-

lictat verbua. o.t_n.ov_S2SM_Xz-JSE)_
 •elutiwe. non mtt lomolao. ncaao ier-
 <<<. bwm r.?a m^<<mr T.atci ssuaia-
 ubi ad littoran loqui (>-07) do coelle
 letla, cuao vidente, licet in »onsu sjd-
 rtluai oltan de Aooetolle, s>o>tollicie-
 que viris poor.lt In tolli,vl, dubium non
 ost. Uonlvue si de Illa gloriosa, ac
 beata civitate dicitur lealoae U. quid
 gaudiun, et laetitia ievenietur; in ea.
 gratlnm actia, et vox laudis, ntleuo
 et de leta coneona totiuue madi baroo-
 n!a do coelo continento et aobicate u-
 nlvorea haoc, habetur Snplantlae I :

habet voci». C)iod <'ten isli conticet
 ooolur est, intra ouod onflia cor.tinon-
 tor. Si «rgo 8crlptura ipse, ot bento-
 rnn corporis Ilu-uit vocee attribuit in
 cocio, et coeli* i ei* vocce, eorum, cnr
 iabuB sonitun. et nuecaa ut l;*>«nrli
 oer.oue. dletun r^icinu», illud ut »ro-
 nrlic Slctnc ace eet.-oie !

VIII. At nullus incttlae eet, mi ta-
 lea mdior, m! axerperit jonun, la-
 ?o>»-IMIs autta videtur a tan "acti"
 corporibus, tp.-ta se agitatione cientl-
 bue. non eeee rehoBentioInn eoar.n, #1
 efflcircu», eui utloao aure* noetrer,
 ait puleetloRo -dlnlrot, «at obruo-

ret vehementia. Aut quis tantus ille sonus est, qui omnino inexpertus sit, et inauditus? Sed enim, qui sumus nos, qui coelorum rationem possumus coarcrehendere, aut quomodo metiri possumus ignorantia nostra, tenebrisque crassissimis, quod super omnem mortalem sensum sic sublimiter natura ipsa elevavit? Pulcherrime Philo libro supra citato de somniis, argumentum hoc pertractans, quam rudi notitia de coelestibus mens nostra disputare, aut discerner praesumat, eleganti discursu concludit : n Coelud, inquit, naturam habet incoDorehensibilem, nec ulla ejus notitia ce ta dimanat ad nos. \$iod enim possumus de hoc pronuntiare? Ssse concretam glaciem, ut quibusdam placuit, an ignem purissimum, an quiJtum quoddam corpus in orbem mobile, nulli affine ex elementis quatuor? Qp.id illa extrema sphaera fixorum siderum? Habetne soliditatem, an superficiem tantum sine altitudine, figuris in plano pictis? C&ild sfccl-lae ipsae? Suntne terrae moles ignitae? An forte sunt densi quidam OEtheris globi non dissimilws? Sed animative, ac rationales, an ratione simul cadentes, et anima? Voluntariosne, an necessitate coactos motus habent? Qjiid luna naturaline, an mtuatiAio lucet lumine suis radiis micans, an illustrata solaritus? An horum neutrum est, sed quiddam mixtum ex utroque igne, tum alieno, tum proprio? nam haec, et hujusmodi omnia in praecipuo naindi corpore quarto, id est, coelo incerta, incomprehensibiliacue conjecturis verisimilibus magis quam certis, verisque rationi¹⁸ nituntur, ut jurar³ fas sit neminem mortalem posse unquam quidquam horum certo percipere. Haec est causa cur puteus quartus aridus juramentum nominatur, quod quarti hujus elementi, coeli videlicet inquisitio infinita est, et imperspicua. n Hicusque Philo. Oujus verba, et argumenti vis eo nos informat, ne temere quidquam in re tam occulta, aut statuenda, aut reprobanda proferamus, si enim terrena multa aequo crediis, aequo assequimur, quomodo si dicantur nobis coelestia credemus.

IX. Ceterum si ex humanis rationibus, et momentis res ista libranda est, placet omnino D. Ambrosii dictum in secundo, hexamoron, capite II, de hac celoostium corporum musica, ac eonitu sic cencAntis, quod nulla firma ratione, aut fundamento, a suis euctoribus/Ttabilitiitw Quod enim

rapiditas illa notus tanta sit, cum aerem non scindat, quia ibi aor non est, nullum sonum efficere comprobatur, quem (°0G)tamen oro, ac lingua beatorum efficiendum r. contrario fundamento deducitur, quia in ore, et faucibus acrem deferent, nec enim in iis naturalibus instrumentis cacuum dabitur, ex percussione autem aeris motu linguae effecto vox formari poterit, eaque suavissima. 1-Boc autom fundamento in coelestium corporum motu denegato, rotrnt omnium rationum pondera, quibus philosophi illi coelestem sonum, et musicam adstruere conati sunt. Tffndc Ambrosius citato loco : n Introduserunt, inquit philosophi impulsu, et motu ipsorum orbium dulcem quemdam, et plenam suavitatis, atque artis et gratissimi modulaminis copun reddi. Evjus rei fidem, si requiras, atque expetas, sensu nobis, et auditu probari haesitant, nam ai vera forent quomodo tanto motu orbium concrepante, cum ille coelestis orbis, cui affixos ferunt stellarum cursus, qui sine intermissione volvuntur concitatiorem habeat conversionem, atque acutum sonum excitet, hic autem lunaris gravissimum, non audiretur a nobis cum leviora audire soleamus? Pidem ergo ejus disputationis Ei testimonio nostro, et auditus munere exigamus probari, referunt obsurduisse aures nostras, et hebetiorem nobis sensum audiendi factum propter illam a principio nostrae generationis concepti sonitus consuetudinem. St exemplum afferunt ex eo quod Nilus fluviorum maximus, eo videlicet loco ubi se ex altissimi⁸ montibus praecipitat, magnitudine fragoris sui auras accolarum obstruat, ut audiendi munere carere dicantur. Sed facile his ipsa respondet veritas. Ham qui tonitrua audimus nubium collisione generfvta, tantorum 6rbidm concussiones, qui majori utique sicut motu ferri actimaa-tur, ita vehementiorae sonitus excitarent non audiremus?n Hicusque Ambrosius.

X. Oujus etiam rationem prosequitur late D. Thomas supra libro II de coelo, lect. XIV, additque 3oluttonem dicentium non obsurduisse ad percipiendum illum sonum, propter fragoris -ejus vehementiam, nullo modo posse subsistere, quia consuetudo audiendi niagnoe sonos, non 80lum aufert distinctionem illorum sonorum, sed etiam aliorum, sicut malleatores aerini non possunt -oercinere all-

os 80nos minimos; unde si -oroner consu-
etudinem non possunt aufirs sonos colen-
tium corporum, pari ratione nec alios so-
nos audire possumus.

XI. Sed relinquamus si placet, sonum
coelestium motuum, quem nullus urouam au-
divit, et vix nisi in somno Scipionis
quasi somnia tam musicam Cicero percetum
fuisse finxit. Accedame ad altiora, quae
magis interiorem excitant auditum, et ad
coilestes sonos, qui vere futuri sunt in
coelo, animum disputationemque adjiciamus.
St ut omittamus spiritualem Angelorum
harmoniam, quae solum metaphorice musica,
aut concinnatus sonus appeilari potest,
sicut spiritualis, et intellectualis
t 1 r* metaphorice appellatur lux; de
illo -ero sono, ac reali disseramus, quam
in corporibus gloriosis, etiam inter ip-
sos coelorum orbes, dum sublimia illa coe-
lorum spatia, et splendentia lumina vic-
trice pede, et triumphali pompa pensave-
rint, fiturum esse non ambigimus. Qjats e-
nim aut mutos post reassumpta, et glori-
ficate corpora beatos omnes futuros dice-
re audebit, cum hoc ipsum magnae infeli-
citatis esset dispendium, loqui in perpe-
tuum non posse, aut si loquendi usum amis-
suri non sunt, quid suavitas illa vocis,
et .jucunditas summa, nisi Dei laudes, et
cantica in illa laetissima festivitate
depromet? St sicut in infernorum poenis,
ettotius infelicitatis miseria, erit (369}
stridor dentium, et horribilis gementium
clamor, et confusio ululantium reorum,
prae angustia, et magnitudine tormentorum;
sic in totius jucunditatis felicitate, ot
cumulo canoro suavitatis jubilum, et melo-
dicam musicae voluptatem, civitatem illam
Dei laetificaturam nullatenus ambigi, du-
bitarive potest.

XII; Nec assentiri debemus quibusdam
haereticorum somniis, aut deliciis, qui
canticorum compositionem et musicum scri-
bendi genus, musicae deserviens molle,
aut profanum esse putant, et ad fabulas
dumtaxat componendas aptum, aut ad vernos,
et impuros affectus irae, vel amoris de-
lineandos adin^antum; unde nec possunt
sibi persuadere sacros aliquoc iibros poe-
tice scriptos, et ad cantilenas offormar-
tos. Caoterum inter tales homines r>lane
squalidos, ac luctuosos, et omni flaetu
dignos, illud mihi sapienAis usurpo dic-
tum :Musica in luctu importuna narratio.
Qp.id enim aeterno

luctu damnatus cum coelesti musica, et
eacris canticis nisi perpetuum evomat
odium, et bellum? Ululatum ipsius, et
clamorem, et stridentia furiis ora, et
peturbationem, et confusionem, et hor-
rorem scimus; sic et ejus satellites,
ac ministri diabolici spiritus vertigi-
ne rotati omnem ordinem, concentum, mu-
sicam suavitatem, Dei cantica extermi-
nant, contendunt, et juxta propheticam
Isaiae vocem occurrunt daemonia onocen-
tauris, et pilozus clamabit alter ad
alterum, ibi cubalamia, et invenit si-
bi requiem, illuc congregavit su:it mil-
vi alter ad alterum. Tales sunt haere-
ticorum voces, stridulae, confusae, i-
nordinatae, musicam, et cantum omnem a
piis auribus exoungentea.

XIII. Certe gratissima Del auribus
coelestia esse cantica, diabolo odios-
sissima, et sacrae, et profanae histo-
riae nos edocent, nam si virse illos
sublimes, et gloriosos, atque a Beo af-
flatos in veteri testamento considero-
nus, nonne carminibus, citharis, et can-
ticis ad ipsam prophetiae spiritum im-
pellebantur, et quasi illum ad se invi-
tabant, et trahebant? De filiis Asaph,
Heman, et Idithum legimus in libro pri-
mo Paralipomenon, cap. XXV, quod prophe-
tabant in citharis, et psalteriis, mi-
sertis IV Reg, III ut vaticinari posset,
et ad supernum, ac coeleste prophetiae
lumen supra se rapi, jussit adduci si-
bi psaltem j Cumque caneret -osa-ltes.
inquit, ©acer textus, facta est suoer
eum manus Domini, seu ut Chaldaicus ex-
plicat, reoulerlt sudee eum -prophetia,
et ait : Haec dicit Dominus, facito al-

etc. Et grax prophotarum I. Reg, I des-
cendebat de excelso, ante eoe psalteri-
um, et tympanum, et tibia, et cithara,
ip8iquo prophetantes, vldotur enim di-
vinus ille Spiritus ad suavitatem carni-
um, et interioris animae melodiae ex
ista sensibili musicorum instrumentorum
arte in sometipsam recollectae trahi,
et quasi invitatus, et allectus judundi-
tate animae vocis ad sponsam suam ver-
ba illa gominarG. Cantic. II: Ostende
mihi faciem tuam, sonet vox tua in au-
ribus meis, vox enim tua dulcis, et fa-
cies tua decora. Pudet dicere quod et
falsi dii (daemones scilicet) ut in hoc
aliquam '-eri Dei quasi larvam, et simi-
litudinem assumoreri^vetiam carmine de-
INDIANA UNIVERSITY

nilceri, ot nlacari csntlole hominibus
percuAdebant, ut est illud quod Placcue ad
Aquat» libro II, epieiola irlua dixit i
• cnrulte dii superi placantur, carmine
=ar.«a s» ot Ovidius «irino tristium :

Exorent =*~noc carmino **un** deos.1

XI". \$iod do illo colebre.tir ocimo o1ln
Orpheo dicam ? Oa*ua tantam (910) ir. r1
naaieao efficacias finxit antiquitaa. ut
etiam fer»#. ot naxae. ac rapo* lita», id
est, seneor. ac ferinos hominum aaloos ci-
curas 50, ac delini000 referatur ? 2h Ho-
ratiae Inouit, aplvestree honlnee eecer,
interpreaque deorum. caedibus, et rictu
foedo deterruit Orpheue, fictus ob Soc le-
nire tlgren, rapidoasue loor.es. Sic honor
ot roner. divinis vatitue atque carminibus
rer.it. ?unlrip neque preces olis ad divos
fundebantur ooluta oratione, ned metrica,
ut ox hymnis Pindari ad hoc offoraatic
conotat. St Macrobius lib. II in eomun.
Scipionis, capite III in eacrifcilo, ot
doorun laudibus carmina olla adhiberi tc-
lita ecrtptlt. Oenlquo praeclarietiaia
huuaco rei argumentum oot. quod diabolus
Tohonontloei» odio raiaicam nrooequltur,
cun «mln, ut dicitur I &g. XVI gpriOie
neque» irrueret ir. Saul, Ipuvoue non co-
lum eggravaret trletitle, ninioque cordi a
an/mctla, ood otlon quasi quibusdam furile
exagitaro!. Eavid carmino, et citharae
u»itat daemonem effugabat, et Saullo
anlam exhilarabtt. Jiod non soliuo divi-
nae rmdalatloale, ot verbi Sol virtute In
illi* carminibus, <et pealnls laxi ree te,
ecd virtute etlan ruelcae factam dicit Jo-
cepiuB sexto libro ar.lquitatum, ceo. IX.
2t Bargonoie In additloaiiMt cupro citatum
locum Sagum Inquit, quod: * Sicore, quod
flore ot merito Davld, eau uer orationes
ejue. alienum est a littera, quae eolun
facit meationem de actu psallendi. Atoua
ita diabolus, qui ut dicitur Job. XLI s
agfrint gur.«i nafim ftrraa. tt &W- 11-
pimMUTaie, qu. t. nusi elupile: i
lop. «i aor.itun citharae, et ad suavito-
ter divinae redulationio tremefactu? roca-
dit, ot quem nulla loteeta*. aut vi- ter-
rena coerctet, euperat harmonia. Hinc mi-
litem Xccleola quasi gratealtsrr, et grar
Tlasiun Deo auae offert Canticorum hya-
ne. psalmonum camina, at vocum laudis,
Pboiu. CwII : lomsata SnMma insuit
aaiftg-ta- sc»! tt; 2ei
aai.trp »it .lurar-ja/^ftgftgMiit.lwdaioi i

et Jnoetolus ad khealo* T: ladeolnl.
Inquit. SjlrlK.Btu-.olf:. TaUa-
aaUaila At ^o-.cgp-
ticls r.ilritueli-ii cantanto*, et ojal-

argo ex mdulations peni morum, et spi-
ritualium conUoorun harmonia. i«i»o
SjlrlOi eoac&o ae infundente, corda ra-
pientur canentium, ovid mirum tali can-
tu effugari, longooua arceri oamo lm-
iumdomn iprlutum goais noc tolerare
poeno ordlnen oelodiaaquj unctas, Il-
lum qui In nerpotuo horrore, atque con-
fuelone. ot eoaitu inhabitat?

ET. gilbus fUndamcmtp praosuppoel-
tis. BBendaniB Jan << trlotitia vel-
lis nostrae, ot -enantium incolum o-
jue, ad illae trluBphaatle Joruealen
coelstons glorlem, ac laetltis: in
qua plano sicut laetantium omnium habi-
tatio non socure tantum eet. et certa,
eod felicissima, sed laetissima, eod
Biavisflinn. ubi aulun cantica, ot grv-
tlarun actio, ot vox Inudla per llioc
aotormitatis -entes roeo-.at, ot auditur,
ot p-r vicoe ejus jucn-dan sc»icr «ll-o-
lula cantabitur, ^aa voesb. ot conti-
oomm melo dte intor ipsos ooolonun sl-
nuns, ot attollats illoe, at luconte
orbee etiam corporaliter efforoando*
oor-cora Scholaotlconm doctorum odnlt-
tit cor.aenau*. Sod qua ratlona oitra
onnta aoroc, et ol«mentalia corpora In
lpalo coelis, qui ut dicitur Job.ECVIX:
ai4fiA-fiS. H9XiK.UtllM ia»-HBL
ot Inoorntlbllitot l« suae privilecio,
nac scindi poasurt, nec dividi, corpo-
ralis vox a beatorum componin lingua,
et dentibus offormanda ait. (911)neque
Ingenium humair.ncapit, noc terrena meno.
(ut e en eu l potest attingere. l'oc omni
negari poteet ibi bcbcu wldltue opera-
Uirun In boatis, aoc oanimo otiosum fu-
turun. cum alii oar.es eeooua laions®
quadam daloctatioao. ot fruiteone replen-
di iInt. Porro sensus ipso nor. -hantue-
tlco, ot Illuoorlo Mnoa percipiet,
quasi sffforma:ito Doo .vpeclu intontlo-
nalee In auditu, exercere, -ec ealm ma-
gis intolligiblllo oot pooco auditum ppa-
lelue in eo exietentibi*. sonos non
axlrtonteu parciparo, quam e an cun vi nue
oon exlstontr -idere aooiecbie rieibi-
libus In 00 voaltls, ot dnto quod hoc
aon ait lasxiselblle. curte tantro illi-
ua -loriae veritatis, ot certitudini om-
nino indecora, et Indecerum ast seneus

illusoris aovsrl. et de eor.ie, aut nucl-
ei? «ufilc&re. eisque dslihiri, queo asel-
lis nor. sunt. \$iare cl beatems oorposw
auditun non otiosuc, rec dorrleco in cory-
lo foturus est, sed operatione» «odiendi
fomaturue, utique et conos vere, et non
apparenter, ac deluoorle audltumr eet.
limabuntur erg» In coalo talea vocas,
aut coalue.

7SZ. bulbus ocnir.o eofirgcotur Scrip-
tura, voces istac, ac sonos ia cooio fac-
to n conteotane. \$iod la eeneu litterali,
r.a .rOpro Intell',-l debere anci,endua
non eet, nec In contrarius aliquid obsis-
tit. Sic A-.ocalrneie XI7 l<*iue : It ai-
dirt v-iaa-ffi.i.aiwa-afiaactf

-l&mW TOCnB tOr-UIUl Vr

Itemn confirnaaa c*i. XII : A;|ivi.
ruit, taouca wmc turbae atuc. et
Oli roc«n ncaar.us niltigua. et .Icat.

sie auditur, non fragor sin» voce, aon
os clse freoltur, Jon eln- «'.eicr. conue.
«t tonitrues rceonat, et auditur nelodla.
acu«ran fremor In,ene In citharae dulce-
diBtfi. at hanaonlcl cantu» suavitates
tenpsratur. at cciaue nihil de acuto, ni-
hil de grav, nihil de -l acido, ac tenui

l= sonoris coelorcun cnc aut IViti deces».
Canes eonomn species ibi «st, at aotif*.
rua alUres frealta», et fretfor, ben-
te eo ue Intoner.tla tonitruui, at noduln-
ta eitkaro edoma suavitas, et canenti uc
'ucur.dltae. Denique clcut laetantius
outlun, ele «rlt quidquid Ulad erit,
quod inter coeleetee Illoc vertic?..
8t spatia nrrpla sonabit.

IlyII. Sed qule Idoneu* ad er>rlaen-
dns Illae tantae jucunditatis voces?
Quin ascendet in coelus, ot deducet e-
aa ad noe' Sieo ruris nlei beatitidl-
nis gloria erecta su«rrn illa venaruxs
co eluat lui perdp tetT Ait qui» aetel-
naro poterit quo no do tot eoiiitue sino
oorporun discissione, sine dividuae n-
liqua, quaa utique corruptio, aliqua
est, ef for nabuntur ? 3Ton decet sutas
aeterna Illa cor«ra die-ecatlo. neque
Incorruptioneu corruptela. Scio non da-
esse qui putent coelo» «Birreun non dif-
ficile ad dlrt doudua ad nodiu nol is iai-
Jus aerio, et cedere. et scindi, atque
adeo In sor.itur oonvarbcrorl po« o.
Sed quonode cun hoc Ir.corru-.tbl'l te»
oju* ccnionnfur, quae divisione Uc ool-
vi in partes, quod Inteirun er t ucee-
cc eat, rls flr.,l, nedan credl potert.
St cun In rodar serie cosll illi eoi.:-
fl solui fusi sint, ruouodo ad relMtu-
dlnen aorle tente eolidlta? alne nat~*
o!teratior.:. «t corn'ltione poterit
reduci ?

AD ILLA. V3E3A :

Classem ouooue fecit rex Salomon In Aelongaber etc. III Regum. IX.

An Salomon Hispanico auro ditior, quam Paleastino ?

I. felicitatem SalomAnis innumera prope illustrarunt monumenta, quae, si expendi deberent universa, neque mihi ad dicendum verba sufficerent, neque vobis ad audiendum patientia superesset. Unum seligo e multi8 auctoritate gravius, enarratione jucundius, vestra denique spectatissima praesentia, ut spero, non indigius, ac in nostrae Hispaniae laudem et excellentiam' magnificentius. Illa se mihi offert classis, quae divina testante Scriptura, singulis tribus annis navigabat in Ophir, et in Tharsis, unde praecipua auri, et argenti vis afferebatur Salomoni, et ir. varios, atque incredibiles tanti regis apparatus, et deliciarum omnium exuberantiam, pretiosissima ligna thyina, elephantorum denter, eburque candidissimum, denique pavones, et simiae, multaque id generis quasi ad naturae lusum, et risum, efformata, ne quid in tantae fortunae splendore deesset, longinqua illa, nec minus difficili navigatione advehebantur. Sed certe ouanta tunc arduae illius navigationis difficultas, quantique labores in ejus executione consumoti sunt, tanta nunc sacri8 interpretibus in illa explicanda., et intelligenda e3t caligo, et difficultatum procella dissonuit, ut non temere dixerim difficiliorem nunc ad explicandum navigationem illam esse redditam, quam tunc ad verificandum. Pendet fore tota quaestio, et controversiae nodus ex illa celebratissima disputatione, ubinem fuerit Ophir, et Tharsis, quo Salomonica classi8 ad na*igabat ? Hoc enim si oviscerimis, Hispaniam nostram fuisse, amoniro inde, et spociosior erit navigatio ad olures alias quaestiones dissolvendas de magnitudine divitiarum, de auri multitudine, et gemmarum pretio, quae Salomoni ex proventu tantae classis accrescebant ut ostendamus majorem fere divitiarum o-jiv gloriam, st magnitudinem ex Hispania, ut e:: communi divitiarum m*tre dimanasse.

II. Hujus igitur quaestionis illustratio, ut clarior, et explicatior reddi pos-

sit, et inter densiores obscuritatum nebulas irradiare, ad tria praecipua capita totam reduco. In prima parte statuum probabilissimam esse sententiam auctorum affirmantium Tharsis illud, quo Salomonica classi6 navigabat, fuisse antiquam Hispaniae Tartessum, celebratissimum mercatorum, et auctorum aoud veteres emporium. In secunda, discutimus quam -orobabilitatem habeat nuperima quaedam sententia affirmans regionem Ophir, etiam ad Hispaniam pertinuisse, quae fundamentum praecipuum accepit ex verbis Jlavii Dextri, in chronico ad annum Christi 66, ubi inquit : B Sa-tem in Lusitania oppidum Sriflsharorum (913) esse in regione Ophirina a nepotibus Ophir illic appulsi8 nomen hoc obtinente.* In tertia tandem magnitudinem divitiarum ex classibus istis a Salomone accumulata excessisse eam, quae ex haereditarii regni trilxitis, et proventibus colligi poterat, perspicue ostendemus, unde tota controversiae resolutio manifeste poterit torminari.

III. Ante oipnia ut primae quaestionis enodationem tradamus, verba ipsa Scripturae praemitto, quibus navigatio ista Salomonis, et in Ophir, et in Tharsis enarratur deducta, ut exinde de utroque loco disputationis consurgat voluntatio. Sic ergo de classe ista Salomonis habetur III Reg. IX, §. XXVI : Classem ouooue facit rex Salomon in Asionga.ber. quae est juxta ^iathl in litortor maris rubri in terra Iduncae. etc. Qui cum venissent in Oohir. surrotua Inde aurum quadringentorum viginti telontorum detulerunt ad. regam Salomonem. Sequenti vero c.X sic dicitur de abundantia auri, et argenti in regno Salomonis : Non erat argentum, nec alicujus -pretii -putabatur in diebus Salomonis. quia classis rogis -oer mare cum classe Hiram semel ner tres annos ibant in Tharsis. deferens indo aurum, et argentum. et dentes elephantorum, et siurigmai rrom

nlæe. 't yjon- fcdoa fere tnorc ver'x>-
ran de clæsee leta Icoultur liber secun-
dat Pardlpomeren, in ure loco, scilicet
c. 'IU dicens. ouod : In AslqrvrOer ai

frfc^iA. (M ttrli. itacA^u

o>ir- ia Alio aut> iooo.
scilicet, e. II dicitur, quod : laves re-
I-! : ?jarqle_cjm r.>rrl>- Ktren rp-
?I XI-EJUI7- .pt. deferent Inde
*vU-X-. -t -rtus. f;-r. *, sl-rli.c.
ot avo», -'oc disBinlli nodo loquitar
Scriptura de classe «osalio*. qui eander.
Salomonis «nvleationes tontavit, sed per-
fice o noa potuit, nunc vocans Ophir,
nunc Starsie, locus quo clæseen rsittendaa
•varsvit. Si enin Inquit III Kot. SCI.
g. ILi: i Par. vere Joashat focerat clao-

fr aarun. et Ira aon

'r.nctæ sua- Ir. Ailpiy;a'ar. 13 vere II
Parallnonencr. m. de eeAen clæsee dici-
tur :

i'uæ iret In 'IharalB.

ff.i Cor.trHæcne
Ire in T-arolo.

17. 3il verba ista attento .ondere li-
braverit, rea nedlorritur ilbl ronsondere
poterit SertjarKo ure endon r.-outasee
navigationis, erruariis, nunc H.arils, nunc
Ophir appellatuxi. ?erco'it ea res nonnul-
lo», nec infimi subsellii auctoret ad
affirmandoa ro vera pro aedes acciui ir.
Sis locus Scripturæ. SJarsls, et O>hlr:
ecd quin pro constanti reuatiut O AirIn/n
r<.:loi.en in orieatnlca Indico esse rolc-
gandaa, re quoquo T.-arele oollocasdu <a-
æ decorrunt. Hi suat inter alios Barce-
rlus in rue Onhira; Acote Ilb. I. c^UII
Horreda* Ii"). 7 concordiae, ces. II; Ul-
la! ^i-do toa. II in Sx-ehleln; Ho3rer.de.
Ilb. III de enticirlato. c. HX : 3o«ius
da signi- SecUclæe. Ilb. H. c. III.
Alii c contre. cus nouine Pioraii intelli-
gar-t occidauilnec re^onnn, siro Africa,
aly; Carlihe_inci. elve Hlepanlan, eo quo-
oue toataat reducere O.-hir, et ab orien-
tali -slai-e in Occidentalon trenoforro.
jdnlioo auton. at nobilen ecriptoree Cher-
sis Ir. Hisiania collocacse. statis recon-
cebike,

7- Alii utruaoue tuo loco reponunt, et
Ophir in oriente, ot r.-erais in occidento,
coi ed aolviuida; verltatoo (9IU^ Scriptu-
rae, jlruB quo CircAllu* grejWalerem ef-
flatu. quo rentorosV^M.-ivSilVvar. letas

deducant. Quldar. Inrona aoTi-atiore o-
rienten occidenti coiiIJUViunt, ot a lit-
to *e Arabie «luna, an rubri seria coi-
virac novos Salo renis 'narrent, o* ad
orientale: OiMr per oconus Inricun.

val Asthlopicu ervulisse, inde vero -er
prono-torium Sonaespl toto Ocetre Afrl-
eano, et Atlntntloo mionco tande- Ir. Kia-
-ar.lar advenisse, cuæ Ziariarlæ aoniue
eatlnuea significet SerteeooB re^iio
ticae provinciae enorlr.u, inde roro l-
tenio aure, ar;entoque onustat, Ir. Po-
laeetinan reannrno. Ito PineJa li':.

io reVis Saloaonle, c*!'. 7. VI, et I>.,
objectione III. Denique alii. t. . lorv
f.æ, et laualtetaa navigationia taedio
convicti, in dute counodiori uga llviso-
runt, dueaque clnssers Salomonen aadifi-
caese mdstiuarunt; alteras quæ per
naro Meditarraneu» in occlldontij c= regi-
one; alve Oorthaglnan. eive Klenanlas
naricaret, alttran quao ex nari afere-
ino in orlentalon oceanua, et Indicta regi-
one, ad Oihir tandee deferretur, Inde-
qnc mrun in negno cor>io offossium ad
aidon portun adveheret ur.de aolvcrat.
Ita Hibera onpor eaput urlam. «oræe,
non. HII diecurrit, oucn alii coquun-
tur.

71. Ot sutos in Un difficili, et
loa:a navigatione -ortas ellquea disru-
tntlo noatra tenere iceoit, uroiablii-
t.m: nihi videtur inter ^lureo, e.e dle-
aidontei trs enllquorun latrua ruor, ro-
centiorex Inter retua opinionos, ^rrx-
als In ^:*r Salomaie clæel» navigabat,
fOls-e Sireniae TertesuB, et 'an ab
Iilia er.truirrinle tensoribus aabllæe
Solo ren ea KlspK.icun narem : Tahe lr.cue,
nec paraa sihi fundeta «aspicio ent cir-
ca tenvora Selettor.ls, t*! <anlo ente
coeples Phosælcea, et Tyrios auriga-
tionibus eule Ele-ania-u frsqur.ti-re au-
ro illiua, ac :-ot;Mlorua leracitate il-
lectos, lr.d*»-ue 8rJo!»-aon rejde P lloreæ
Hir an ailclesiBi-, occasionen «rrl<jalæ»e
praeparandi ao mittendi Clæscui. quæ
tanten albi ourl, et arronti co.-iaxi In
Hispania reveheret, quanta In nullis
ra-r.i< vior. oit. It quidem cpUI. anti-
quos patree de loco Thar. is, non nodl-
caa fulica controverselan S Augutiaus
enarratione in Psolaia a-TII.refert
«rooner.e illa vor'oo poalciaiao : -
nrltu vhaientii conteres navos -sar-
si* » : » har*in, inquit, TITlteten qua-
esiereab docti, hoc est, quænan drites
lioc noniae sl^ifi caretur et aliquibue

visum est Ciliciam dictam esse Tharsis, ex eo quod metropolis ejus Tharsis dicitur, de qua civitate erat etiam Paulus Apostolus natus in Tharso Ciliciae. M.1- qui autem eam Carthaginem intellexerunt, fortassis aliquando ita nominatam, aut aliqua locutione ita significatam. Namque apud prophetam Isaiam sic invenitur : Ululate navis Carthaginis. Apud Ezechielem autem a diversis interpretibus, ah ar- Ilis Carthaga, ah aliis Tharsis interpretata est, et hoc diversitate interpretum positum potest intelligi hanc appellari Tharsum, quae Carthago dicebatur. Manifestum, est autem quod primordia regni Carthaginis, navibus floruerunt, et ita floruerunt ut inter caeteras gentes excel-lerent negotiationibus, et navigationibus. Hucusque Augustinus.

VTI. Eandem controversiam diversis locis versat S. Hieronymus, et de ea integram epistolam scripsit ad Marcellam, quae est epistola ejus CXXXIII, ubi vehementer Shaeticum Augustudanensem episcopum virum eloquentem in commentariis ad Cantica canticorum Tharsis urbem putasse Tharsum, (915) *n qu® Paulus apostolus natus sit. Ad illam vero quaestionem sibi a Marcella propositam, si Tharsis lapis chrysolithus sit, aut hyacinthus, quare Jonas propheta Tharsis ire velle dicatur, et Salomon, et Josaphat in Regnorum libri naves habuerint, quae de Tharsis solitae sint exercere commercia, respondet Hieronymus homonymum esse vocabulum Tharsis, seu aequivocum quod in Indiae regio ita appelletur, at ipsum mare, quia caeruleum sit et saepe solis radiis percussum, colorem supradictorum lapidum trahat. Caeterum correxisse videtur Hieronymus ea, quae hic junior scripserat de significatione farsis pro Indiae regione, cum explanans verba illa capite II Isaiae : Et dice Domini super omnes naves Tharsis : Josephus, inquit, Tharsis, urbem Oili- ciae Tharsum arbitratur; alii regionem putant Indiae ; et hoc nomen etiam e- duo- decim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur chrysolithus ob marini coloris similitudinem. Melius autem est Tharsis, vel mare, rei pelagus absolute accipere, neque enim Jonas de Joppe navigans, ad Indiam poterat pervenire ad quam illo mari non potest navigari. Denique inferioris illud capitis XXIII : Ulutate faavds maris: vel ut legunt septuaginta : Naves Carthaginis, inquit* idem Hieronymus -oro

Carthagine in Hebraeo scribi Tharsis, quod omnes similiter transtulerunt. Et Theodoretus super caput XXVII Ezechielis absolute docet, quod apud flores, et Hebraeos Tharsis Carthago sit. Denique - nastasius Sihaita libro X hexameron ad illa verba Genesis III : Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terrae. meminit hujus Tharfeis, quo Salomonis classis petehat, illamque docet esse Hesperiam, seu Hispaniam : 8 In lihris, inquit, Regum invenias navos Saolomonie singulis tribus annis venire in Tharsis, quao est Hesperia regionis occidentalis,

VIII. Ex quibus sanctorum, et anti- quorum patrum dictis, manifeste constat omnes nomine Tharsis intelligere regionem aliquam, quae respectu Palaestinae, et Jerusalem, ubi Salomon regnabat, occidentalis sit. Nam sive Tharsum Ciliciae accipiemus, sive Carthaginem Africae (nunc Tunez) sive Hesperiam, aut Esi- niem, constat omnia ista loca pertinere ad mare Mediterraneum, quod respectu Palaestinae occidentale ost, et a litore Joppe, et Tyri, at Aegaeonis usque ad fretum Gaditanum, et Herculis columnas protenditur. Nam quod nomine Tharsis Indica regio, quae orientalis est respectu Palaestinae intelligi nullo modo possit manifeste illa Hieronymi ratio, evincit, quia invenimus apud Jonam prophetam, quod fregians in Tharsis a facie Domini descendit in Joppen, et invenit navem euntem in Tharfeis, et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis. Constat autem Joppen portum esse maris Mediterranei, ut sumitur ex tertio libro Regum, capite V, et II Paralipomenon II, et ex omnibus auctoribus, et geographis manifestum est. Ergo si a Joppe navigabatur in Tharsis per mare Mediterraneum, non poterat Tharsis esse in regione Indiae, quia per illud mare in Indiam navigari non potest, nisi immensa quadam, et insar- na navigatione, illisque temporibus inusitata, et incognita, vel saltem non frequentata per totum mare Mediterraneum in oceanum Atlanticum, deinde tota Africa circumnavigata per Sonae spei promontorium iterum in Indiam tenderetur, quod certe illorum temporum nautis inauditum erat.

IX. Minus etiam probandum est nomine Tharsis, ut aliqui Hebraeorum autumant solum intelligendam (910) esse nare, seu

pelagus ipsum absolute, et indefinite, non vero regionem aliquam, seu portum; nam cum errores dicat Scriptura navigasse classem Salomonis in Tharsis, indeque sumpsisse aurum, et argentum, et simias, et parones, manifestum est regionem aliquam, et non solum mare designari, nec enim e mari simiae, et navones aucupabantur, multo minus effodiebatur aurum, vel argentum e mari. Et navis illa, quam invenit Jonas euntem in Tharsis, utique, portum aliquem petebat, et non solum in mare navigabat : alioquin quo navigaret si solum navigabat in mare, et non in portum aliquem ? Denique III Reg. X dicitur, quod classis regie per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, ubi si nomen farinis significaret solum ipsum mare, vel pelagus absolute, et non aliquem portum, sive regionem, sensus Scripturae esset, quod : Classis regis per mare ibat in mare, quam battologian in sacris litteris admittere nefas est. Quare licet rerum sit apud Hebraeos nonnunquam Tharsis pro mare accipi tamen ubi ponitur tamquam locus regionis, et portus, quo navigatio fit, ipsum mare significare non potest, sed determinatam aliquam regionem, uti necesse est accipere in hoc loco, ubi de classe Salomonis dicitur, quod! Per mare ibat in Tharsis.

X. Supposito ergo quod nomen Tharsis in praefata Salomonis navigatione, neque solum mare significat, neque Indicam, seu orientalem regionem, restat ex occidentalibus enporiis, quae nomine Tharsis significari videntur, illud eligere, quod litterae nostri textus veriori convenientia aptari potest. Ut autem ex dictis constat, triplicem invenimus urbem, seu regionem nomine Tharsis apud veteres significatam. Primo, apud Josephum Bhaeticum, et Augustinum, aliosque ex antiquis Tarsum Ciliciae, quae in Asia est, unde ortus fuit Paulus ; secundo, apud Augustinum, Hieronymum, et Theodoretum, et communem sententiam interpretum, Carthagem nomine Tharsis intelligi vidimus, quae est in Africa ; tertio, apud Anastasium Sinaitam, nomine Tharsis Hesperiam, seu Hispaniam, quae est in Europa designari ostendimus. Et alii quidem patres loquuntur generaliter de hoc nomine Tharsis, ut in pluribus aliis Scripturae locis reperitur; solus vero Sinaita speciatim de

Tharsis illo Salomonicae classis, quod Hispaniam nominat, seu Hesperiam, et ideo illa nobis omnino praeferenda est, quia aliis patribus non contradicit, licet enim in aliis locis Scripturae Carthaginensis civitas illo nomine significetur, tamen in hoc loco ex libris Regum, et Paralipomenon, ubi agitur de Salomonis classe, neque Carthagem, neque Tarsum Ciliciae significari posce, evidenti videtur ratione convinci. Etenim temere Salomonis Carthago nondum condita erat, et probabile est quod neque Tharsus Ciliciae, et dato quod esset condita, non quadrat illi navigatio illa Tharsica, de qua agimus.

XI. Utrumque non erit difficile demonstrare, nam quod attinet ad Carthagem, a Didone illam conditam fuisse, sive in formam, et amplitudinem urbis provectam, antiqui omnes auctores conspirant, quidquid sit an oppidum aliquod eo loci antea fuerit Carchedon nominatum, quod postea Didonis opera, ac diligentia in Carthagem exurrexit, de quo non dubitandum; certum quippe est civitatis formam, et magnificentiam, a Didone Carthaginem accepisse; Didonem autem Salomonis tempore, nullo inferiore esse (917) liquet. Josephus contra Appionem centum quadraginta tribus annis post constructum Salomonis templum, conditam a Didone Carthagem, narrat : Appianus, et Trogus Pompeius, ut in ejus epitome libro XVIII refert Justinus, septuaginta duobus annis ante urbem conditam, fuisse aedificatam a Didone Carthagem ferunt. Constat autem Romam plusquam ducentis annis post Salomonem conditam fuisse, cum mille et triginta annis Salomon praecesserit Christi adventum, Romanae autem urbis fundatio septingentis quinquaginta uno. Quare nullo modo Salomonica classis, quae in Tharsis navigabat, Carthagem petisse credenda est, quao tanto post Salomonem tempora, vel aedificata, vel in civitatis, et emporii celebritatem est provecta.

XII. Quod attinet ad Tarsum Ciliciae, neque tempore Salomonis fuisse conditam, licet in tam longa antiquitate historia caliget, non levis tamen testis est Athenaeus, qui libro XII, ex Aristobuli testimonio docet a Sardanapalo fuisse aedificatam. Quod si verum est, manifeste deducitur ibi post Salomonis

tempora Tersum ictam exortem, cum Sarciar-
napalus terniore Ezechiae fuerit, quando
Dejoces, gea Arbaces ejus praefectus in-
Me&orum fegem ab ipso deficiens* et rebel-
lans electas e3t. Et ut fuerit, certe in
Tarsum Ciliciae non potuisfee navigare
classem illam, nec tento instrui appara-
tu, ut semil in tribus annis eo tenderet,
inde cuivis prudens conjectare merito po-
ter-t, quod Scriptura Tharcicam navigatio-
nem tamquam magnum aliquod, et inusita-
tum opus, et longo ac difficili mari e-
mensam significat, mercesque non vulga-
res, nec ommunes, sed Palaestinae novas
et inusitatas attulisse narrat : at si
Tarsum Ciliciae navigaret, cum ad Palaes-
tinae latus in ultimis Asiae minoris fi-
nibus sita sit, et vix octo aut quinde-
cim dierum cursu a littore Palaestinae
eo navigari possit, ut constat ex tabulis
geographicis, quomodo persuaderi possumus
ad tam brevem navigationem classem trium
er.norum spatio indiguise, aut inde mer-
ces asportasse, quae Palaestinae essent
incoguitae, cum ita ipsi Palaestinae ad-
jacens sit Oiliciae provincia, quantum
nostrae huic regioni Boetica, vel Lusita-
nica provincia propinqua est. Denique
Tarsus Ciliciae nulla auri, aut argenti
abundantia celebris apud antiquos scrip-
tores habetur; unde omni destituimur prin-
cipio ad probabiliter fundandum ^harsis
illud, ouo Salomonis classis navigabat,
fuisse Tarsum Ciliciae.

XIII. At fuisse Tartessum antiquam
Eiqoaniae, quot convenientiae, quam niri-
ficae corrc6nondontiac commendant, et e-
vincunt ? In primis in hujus sententiae
favorom paucis abhinc annis vexillum c-
rexit Goropius Becanus in^septimo libro
suorum Hispanicorum, de Hispaniae gloria
in hac parte felicitor, et optime meritis,
Secutue est Ludovicus Nonius cap. XII His-
paniac; Joannes Baptista Suarcz lib. I
antiquitatum Gaditanarum, cep. IV; Poro-
rius in illud Isaiac 22CIII : Piiia Thar-
sis non est cingulum ultra tibi: Soto
major in Cantica ad illa verba ; Manus
ejus tornatiles nlonao hyacinthis. seu
plena Tharsis; Puonto lib. III monarchi-
ac, cap. VII \ ffi/bora in primum caput
Jonae, num. XIII; Pineda lib. IV de retus
Salomonis per multa aapita ; Sosius lib.
XV do signis Ecclesiae, cap. XVIII; Vi-
var in Plavium Dextrum circa annum Chria-
ti 6S. Nec dissentit Ambrosius Morales,
nobilis Hisnanicoram historiarum indaga-

tor, qui in verbo Sagunto folio 73» ecri-
bit in ruinis veteria Sagunti, inventum
lapidem (9I8) Hebraeam, ubi erat epitar-
phium j Adoniram clientis Salomonis, ca-
jus mentio fit III Reg. V. Hunc ferant
cum classe Salomonis in Hispaniam venie-
se, ibique defunctum sub hoc lapide conr*
ditum. Sed licet in tanta antiquitate
non facile adducar lapidibus istis fi-
dem dare; tamen haec tantorum auctorum
in hanc sententiam conspiratio, sine
dubio nutantis fidei eluit formidinem,
elevatque probabilitatem,

XIV. Sed conjecturis, ac signis nec
obscuris, nec vulgaribus res ista po-
tissimm roboratur. Nam in prinis na-
vigatio ipsa a Syria in ultimas Hercu-
lei freti fauces, ubi Tartessus sita e-
rat, -oro illorum temporum antiquitate
eatis longa, et insolita videri potest,
utpote quae totam Mediterranei maris
longitudinem mille fere Gallicis milli-
aribus protensam emensa, non parvo tem-
pore, nec exiguo apparatu indiguerit,
jit licet nunc totus ille maris tractus,
duorum, aut trium mensium spatio navi-
gari possit; tamen ut bene vidit Ribe-
ra, classis illa diversa littora legen-
do, et protus attingendo in quibus mer-
cium cominitationi insistere opus erat,
longum illud tensus trium annorum potuit
consumere. Portasse nec illo tendore
adhuc naves velis utebantur, nam carbar-
ca apud Lusitanos primum reperta scri-
bit Plinius, et ex eo Ortelius in ®ua
Hispania veteri. Navigatio «utem Iai-
sitanorum non ita antiqua Edetur sicut
priorum, et Phoenicum. Et ajiud 3Zochi-
oleae 3QTVTI, dfy-rus sub forma navis pul-
cherrimac describitur, seu potius tri-
renis, in qua vela, id est, carbasa non
ponuntur, sed velum ex bysso suapendi-
tur in stratum, ut vertunt septuaginta,
et Hieronymus de velo, quod ponitur
in operimentum ad solis calorem inter-
protatur, id est, toldo. Si ergo sine
velis navigabatur tonporo Salomonis,
multo tenporc ad navigationem illam ir.
Eispaniani indiguise certum ost. Addo
in ipsa Hispania effodiendis notalis,
purgandis, atque praeparandis, mercihus-
que transmutandis non immerito servo6
Salomonis totum illud tampus contfumosis-
se, noc nimis longum videri yotest, ut
auri, ct argenti tenta vis quadraginta
viginti talenta, hoc ost, Quatroclento8.
y veinte ouIntales de oro, ut antiqui

supputant Hebraei, ex ipsis mineralitais eruerentur, et usque ad liquidum tanti metalli purgatio conflari, et in naves posset inferti et addici.

XV. Accedit ipsa Tartessi nomenclatura, et situs regioni8 omnino cum occidentali Tharsis conveniens. Fuit quondam in Boetica Hispaniae provincia celeberrimum Tartessi emporium, unde et tota ipsa provincia Tartessiaca aliquando cognominata est. Magnifica urbis hujus apud antiquos est mentio, unde notitiam illius hauserunt noviores Hispanicarum rerum tractatores. De ea agit Sferabo libro tertio, et apud eum Eratosthenes : " (Xim Boetis, inquit, dubbus ostiis in mare exeat, aiunt olim in medio horum fuisse urbem habitatam Tartessum fluvio cognomine, regionemque appellatam fuisse Tartassidem, quam nunc Turdulis incolunt, quin et Eratosthenes Calpa adjacentem regionem Tartessidem vocari tradit, et Ithys insulam fortunatam. n Herodotus, quem Cicero historiae patrem merito vocat, meminit antiquissimae hujus urbis in libro quarto, ubi narrat Samios Herculeas transvehentes columnas pervenisse in Tartessum, pompam ferentes ad rem divinam. Erat ea tempestate id emporium, id est, nundine, intermeratum adeo, ut inde revertentes isti ex mercibus quaestum maximum fecerint inter omnes, quos nonimus Graecos. Addo et Aris, (919) totalem, val si quis alius est auctor libri de mirabilibus auscultationibus ad finem, ubi inquit : n Primos Phoenicas ferunt cum Tartessum navigasse tantam argenti vim, olo, aliisque nauticis sordibus commutatam esso ut naque cetero navos, neque ferre possent, quocirca coactos sub discessum cum caetera quibus utobantur, tu_n anchoras etiam ex argento conflare. n Longum esset multos alios ex antiquis recensero, qui Tartessi hujus meminerint, Plinium libro III, eae. I; silium lib. III; Melam lib. II, cap. VI; D. Hieronymum in Prooemio, lib. II commentariorum, ad Galatas; Livium lib. VIII, decadis III; Polybium li'- . III; Volateranum lib. VIII; Hebrisensem, Morales, Mariana, Florianum, Garibui, aliosque innumeros, qui nostris temporibus res Hispanicas tractavere.

XVI. Me vero testimonium illud Aristotelis, ubi inquit j n Primos Phoenices cum in Tartessum navigasse, argento navee oneratae, "

mandum hanc Sa?omonicam navigationem cum servis regis Styriorum, ex nova illa, primum Phoenicum navigatione in Kitionianam originem traxisse. Phoenices esse Iyrios, seu ejusdem regionis, nemo est qui ignoret, nisi historias omnes ignoret. Hos igitur Phoenices scribit Strabo libro tertio, navigationem suam paulo post tempora belli Trojani incepisse. Verba ejus sunt : H Vulgatum est sermonibus Minois in mare inporium, et Phoenicum navigatio, qui extra columnas Herculis progressi sunt, ibique in media Africae ora maritima, urbes condiderunt paulo post Trojani belli tempora. " Ita Strabo ubi verbum illud i Paulo post tempora Trojani belli, praecisum tempus non indicat, sed aestimantis relinquit arbitrio, ut non longo post tempore ab exacto Trojano bello navigationem istam incepisse intelligamus. Tempus autem quod a Trojano bello usque ad Salomonem intercessit, ad centum quinquaginta annos ascendit, plus, minusve : nam a destructa Troja usque ad Bomae foundationem intercedunt anni 132, ut ex Solino, Livio, Dionysio Halicarnasaeo, aliisque probatissimis auctoribus constat. Ab urbe vero condita usque ad dirigitum 750. qui efficiunt summam annorum 1323, uno plus, vel minus a Troja usque ad Christum. A Salomone autem usque ad adventum Christi numerantur 1030, plus, minusve. Unde restent inter eversionem Trojae, et Salomonem 150, vel circiter. Cum ergo Phoenices, seu Tyrii paulo post tempora Trojani belli navigationem suam in Kitionianam, seu fretum Herculeum auspiciati fuerint, recentioris memoriae tempore Salomonis erat illa navigatio, ex qua cum tantam argenti, et auri copiam hauserint, quantum ex Aristotelis historia vidimus, verosimile valde est animum Salomoni8 excitasse ut navigationi illi sociato foedere cum rege Tyriorum incumberet, indeque maximam illam vim divitiarum attulisse, quam Scriptura narrat, ita ut argentum illis diebus nullo fere pretio haberetur.

XVII. Concordat denique cum hac nostra sententia magna illa, et celebratissima argentum, aurique in Hispania abundantia, praesertim in tempestate, qua primum a Phoenicum navigationibus frequentari coopta est, nam ipsos ita argento onustos ex Tartesso,

INDIANA UNIVERSITY

ut stian anchoras ex argento conflaverint, Aristoteles ut vidimus refert. Quod tamen Diodorus, et Strabo, et e:: eis Ortelius in sua veteri Hispania, alique auctor ex incendio Perinaei montis, quod tantum fuit ut venae ipsae argenti, aurique liquefactae (920) confluerint, Phoenices adduxisse probabilius existimant. Ad haec si Straboni credimus, Turditabos, qui 3oe*icam olim incolebant provinciam praesepibus argenteis (vel ut Causabono placet lacunaribus) et argenteis doliis usos fuisse annotatum est. Idem Strabo refert apud novam Carthaginem, vulgo Carthagera, fodinam argenteam ita divitis, et exuberantis venae, ut populo Romano in singulos dies viginti quinque millia drachmarum ponderet, hoc est, ultra tres mille uncias (nostra computatione : Carthagera dia tres mil reales do a ocho.) Et Plinius ex aliorum fido refert Asturiam, Galliciam, et Lusitaniam praestitisse annis singulis vicena millia pondo, hoc est, libras argenti, quae efficiunt in nostra computatione 8 diarenta mil marcos de -piata. Idem quoque memorat Aonibali in Hispania solum unum puteum, seu argenti fodinam, nomine Bebelo, ministrasso in singulos dies trecenta pondo, hoc est, libras argenti, id est : Seiedento 8 marcos.

XVIII. Quam immensam argenti vim Bomarino -copulo, et Carthaginensibus ex Hispania provenientem non leviter Scriptura insinuat cum I Macchabaeorum VIII victoriae. Bomanorum recensens, inquit audisse inter alia Judan Macchabaeum quanta fecissent in regione Hispaniae; et quod in potestatem redegeiunt metalla miri, et argenti, quae illic sunt. Quae verba mirifice concinnunt cum incredibili illa divitiarum magnitudine quam profani auctores de Hispania narrant. Ritoque abundantius anreas istas venas, et argenteas ebullisse credendum est temore Phoeniciae navigationis, quae est Salomonis fuit, cum primum metalla ista scaturire visa sunt, unde non immerito dictum est a Scriptura, argentum illis temporibus nullius pretii fuisse, quia classis regis ibat in Tharsis, et afferebat inde aurum, et argentum. Quomodo enim argentum reputaretur illo tempore erum de ipsis Phoenicibus narret Aristoteles, et Diodorus, et Strabo adeo argenti pondere onerasse naves, ut etiam anchoras ex argento conflaverint? MifirSJLc.e ergi abundantiam

Digitized by VZjO

auri, et argenti Hispanici cum illius temporis navigationibus correspondere conotat. Sed et gemmae illae, quae ex hac navigatione dicuntur allatae, et nomen ipsum Tharsis retinuerunt apud Hebraeos, plane cum gemmis Hispanicis, quas turquesas vocent, et quarum Hispania satis est ferax, omnino conveniunt; nan Tharsis dicuntur lapidee illi qui caerulerum referunt colorem, et maris similitudinem, ut ex Hieronymo epistola XKXIII vidimus, et super crpUt primum Dzechielis, ad illa verba : St as-octus rotaram, st oous aarum iuaei visio maris, quod septuaginta habent : Quasi snecles Tharsis. pro quo Aquila hyacinthum posuit, inquit Hieronymus: Qui lapsis coeli habet similitudinem. Oolor ergo coeruleus sive quasi maris, aut coeli, apprimo convenit gemmis istis Hispaniae, quae illo tendore tanto erant in pretio, ut manus, digitosque Salomonis ornarent. Qua ratione ad litteram intelligi potest illud Canticorum V: Manus eius tornatile» aureae Dionae hyacinthis, seu ut alia littera habet, plene Tharsis, id est, lapidibus caeruleum colorum referentibus ex quibus annuii gigitis Salomonis inserebantur. Quantum autem geminis istis Hispania abundaverit, referunt nobiles auctores, qui circa Zamoram hujusmodi lapides procreari dicunt, in tantum quod ad illorum copiam lingua Arabicum, civitas Zamorensis sit appellata : Ciudad de las turquesas. ut refert Puente lib. III? cap. III

XIX. Sed instat aliquis, aut fortasse (921) insultat deridendo : Esto tanto fuerit in Hispania auri, et argenti abundantia; densus etiam et gemmas; Bed unde elephantoium dentes ? Unde simiae, et pavones? Quos expresse Scriptura e Tharsis classem Salomonis evexisse affirmat. Ifcunquid etiam elephantes in Hispania procreatos dicemus, ut ab Hispania procreatos dicenis, ut ab illis dentes revellerent Salomonicae classis negotiatores. Aut ubinam simias in Hispania nasci cognovimus, etsi aliunde kLlatas conservari dubium non sit? Minna* de pavonibus urget argumentum, nam hos Hispaniae regio non omnino adhorret, et si paucos, et pro raritate producat.

XX. Oaeterum dentes ibi elephantorum olus timoris inierunt, quam vulneris, et

eburnea ista tela negj* runt oorderosa
 ircor. fortia. Hos-icudeo lgificir potaisco
 ele-hantoraa-dente* nx Elrrar.ia deferri,
 sed non In Hispania nlscl. sed ex Africo
 p*r fretun Gaditanis ad 7artaBaun totius
 Hispaniae, Africoeoue enporlua deferri.
 Amxn aedo ia hac nostra artato e 2} «pa-
 ni a dentee letoa et e>ir la nngan copi*
 ad alias regiones deferri vldeius, non
 quia tu ElepMta elephantes nascuntur,
 sed quia aliunde eorum der.teo In HJssan-
 na advehuntur. Quidni ergo lier, in antl-
 eulssnc Illa Tarteseo contigisse dublta-
 !«e l Si quaeras unde et cua r.avisatio-
 ne in Tartossun deferebantur l Respondo
 est In pronatu. Contigua est Blsnnla
 inrl Africae solo freta Ferraleo, quod
 vix quinque allii ari a In latitudine latet
 di s ominata : Ipsa ctlar Africae nari ti-
 na In Illo tractu Hlerani a tncitola, eou
 Espanlae tranefretun at antiquis dlceca-
 tur: Afri cur. wten abundare elephanti*,
 non tau ontlquorun aneto ran teetlmnlo.
 qu.en oculari nostrae aotatia erpnrllu.mto
 cosprotatur, Qiln et Plato In Atlanticae
 Inculao doscriptlono, quae Ipsi Gaditano
 fBoto objecton fuleso narrat, aultitudi-
 non elephanto nun agnoscit, cuius Inculao
 ad Hispaniae oran propinquitas nisi fabu-
 lan rodolorct, non parvos ad nos horas o-
 nlnallux aarcaturas tranaultteret. Sed
 non opue «et Insulae hujoo etabllltatev.
 fundare, cua; ex Ipsa Africa praosto notis
 «lephnntorua apparatu* sup>edltar poeelt.
 ut dictun eet.

HXI. & hac «uten Tharelo derivatione
 In Elepar.lan. od coma reſos, opulentiao-
 quo non Insuaviter propheticas cantilenas
 deducit Ooroplua, cus In Ps iio USI lo-
 giue : ?e, eg Sbaraia. ei l. galAlI rnaart-
 Offarent, quod utluquo do rogltus occiden-
 tallis Hispanioo non absurde latellgen<Sun
 videtur, tun propter ea quae do Thureis
 hucusque dicta ount, quae aqprlne Hispa-
 niae nostrae conveniunt : tun propter
 Scripturoe phrasin, quae non ulna Insulanus
 eae reglor. ee Intelligere oolet, rd quae
 non nlol nfqrl.patlono usueqaaquo perveni-
 ri poterat ex Palasntlna, qualle xaxix*
 Sicania nostra est. Quae poalnlae
 Interpretatio doctie oulbusque hujus ten-
 oorls non displicet. Addo at illud ?oal-
 ni XLIV vaticiniis : 3t fill-n 7-r1 In

accipiuntur In phrael Scripturae, quas
 urbes illae, eec oolonlaa, quao a
 rlllo fundabantur, et quasi ex ele orl-
 ghen ducentos nonino filiacus Cr1 vi-
 dentur grndere. Plurals aittm a Tpr-
 io. seu Phoenicibus In 3 spanlaa deduce
 taa colonias eaz navigationis has anis ra-
 glonen lpoen frequentarent, sanlfeobun-
 sst, et passis ex auctorlllx, et histo-
 riographis habetur.

XCI. Xojor cortanlnio pondus In Or-
 phi rlna regione attingenda, et anarifna-
 da nebis rostat. quan Hioianee no atrae
 pauciasini «unt qui adscribnnt pM *unt
 Jana... St quidce pro principali roetree
 oontroTnrelae sco-o. et Soloreni e divi-
 tiis sufficiebant, quae pro explctantio-
 ne regionie Rserete hucusque allata sunt,
 cun totan ratiore.n mucro eieuiul illius
 suri, amentlqa> por/erl' c«od in t an tua
 excrevlt, ut ar&entun nullius oecat pre-
 tii In Ulla dlobus, ad Bureicon narl-
 galtoeae Scriptura referat, non ad Opfel-
 rlsan, ut ex l'«l> vertis sacri t«x>ie
 expresse deducitur s Pon erat. Irruit,

classis rrgl.Dj.bg.t JJ-BW.-Jf.-4i
 £rmtq&IXr?> fic . ot arj.ontun III
 ;. IX. Si ergo, ut probatun eet. Thar-
 ols Illud, quo Salo'enica olas eis navi-
 gabat. fuit 3l e-anla, et celeborrlmn
 Illoraa teooran cmorlun l>rteeeue, na-
 ni foete ducitur naxluan divitiarian Salo-
 monie oailtuvllr.en, e t affluenlunn ex
 Hepaniae for.tlbus eaturliore, ai qu-
 den Tharsla illa, ora Hispsnlca navi-
 gatio in craan Ibit ut tanta vie «cres-
 ceret argenti, quod quasi nullaa pretii
 reputaretur. Sed tanen najue hic addo-
 tur per.duc »l evincere potorias, i>Jt
 quoqoo nodo declararo roglonon 0 hir In
 Hirania fuisse illo loco quo fluvias
 Dexter dosi^nnt, scilicet in orn rari-
 tils* 3rachAren*1, *mu Galliclao. Hoc
 ue qildquai; .vovet Ophlr cornui ter vi-
 deri orlentallliiR, n* u Indicis rft^oni-
 bus attrllnl, valdesue novum videri. Il-
 las in Occidental an 2ls uniae provlr.cl-
 a« transferre. Eoe Inquan para a.r.ovot,
 nec novare debet auenquen, qui vel uodl-
 c* advertet quah* Ir.ter auctoreo circa
 hu*un roglonia designator.en versatur
 controverxla. aliis In orior.teli India,
 allio in occidentali Aserice. sou ?«ru-
 w« rosione, allie in neddlonal Afri-
 ca oan adncribentibus. Clui&cl cr'o hnic
 C lunlonuc dl<-i> iio-i r.- UfpiBbit et

so. Quod non in<te quidax ex eo affir-

ghp° nallu'

allnn inducere oplnlonan, oom In occiden-
tali Sinopae redono, scilicet i rultloa
Hispaniae ora «n aetdsnet t X0a ergo r»-
van care rt dobet extra orienten colloca-
ro Ophlrlna regione, ot si novun sit
Hispaniae era attribuere.

3311. Ut antei difficillux totius
hujus explicatione obiceu prino a&dno
iVT^redlnxi-r. Illud est, quod In has parte
osnen deterrrot, oounluquo ore. videtur
obetrucere, quod in l>eo Scrlturw textu
designatur portu» unde claort» Saloiwnie
solvebat In OpMr, es quo nlnxo la E< o-
panlan >ot«ro potest navigatio. Classis
colu SaleaoDlo colvobat ox ppetu, qui o-
rat In llttorc neris rubri. «; quo ad His-
pani** nlnlc potest ntigerl, nlal toto
Africa elrcaacta, et rrarl oceano enenoc.
Sic enia habet «acor taxtas XIX Rei. IX:

«MmawBitane "Vlir.U taltltreLAqja-
lenmt ad Saloxpnen. Idonquo ropetit Seri-
pturi, II P&rillpo: sr.on XXXZ. Juae Alffi-
cult.n'. r1 e undor >or-o.rar. tUlse nrrivrtl-
onan In Sharele. et In Ophlr, neouo urget
opIdonee quae a oobio stabilitas, quod
Tharele la Hispania elta »It. SI naia
Utice Illa aatlftatlo :bilt, utltqte ox eo-
dan portu colvobatur, qui erit Aelonpabsr
in llttorc narie rubri, ox quo la 31 sper-
ni m trajectio anvian Inusitata prora: a,
et lapocclblllo Uilo teoportbac fuloto
videtur, lun et orcino superflue, eun ox
portubus Polaoothnao per Xodit erronem
facili e, ot tuta onr.lao aavl patio In alo-
la-tan pateret.

337. Sunt qui difficultatis hujus
pondoo elevari oxlctoont aooorsxo focll>
linon, et fraquontalsnjsi futege .v-vlgo-
lor.oa a nari rubro In fretun Oaditanuu,
et Hispaniae (°25) portuo, oicut nane r1-
deaia «ru quotenna es Hispania avo» sol-
ventes tellus oceani vastitate anenea ed
xubxun, et Indlcun noro, ot ultra, vela
protendant. Sad Infida, ac porua tuta «l-
m navigat hoac opinio, I>» contradic-
tlns nanfr^lun incurrant, qui a an suti-
ent, ona fateoatav lysino frotl Gadtli-
cl navigatione», ot transiissionca oolixa-
aorx: Scrcalle fuisse clIx tra Inteatanan,
et Infrequentes euan periculosas. 81 ergo
tua Infrequens, at parloulouc*. fUit Gadi-
tani freti traneniMlo, quo>do frequens

osec poterat ne.Tl5t.tl0 e nari rubre ia
Gade», et praegeri In e Phaeucilue. eun
necessario 3ereuleae oolunnae, totiuue-
que Gaditani frotl peletue dobereat
transultiere? Hoc puto» i.le offitaaarl
eb hio auctoribus vldorl poteo In doc-
tlacleo patro Pldeda Ilb/ 17 do rebus
Saloxonlo, cir>. 71, nua. 17, ubi freti
Gaditani navl2ftior.es felose olln ia-
frequenton, ot >orteulosau afflrmnt.
l< capito X7. objectione III, anu. II
ot III alnos frequentes dicit fulenc
navigatione» per Medltorrancun ultra
frotua Bercuitua. Ont quo nsgortione
nosco quo >do cohaerent quod c«pito
VIII, nun. 7 roroit afflruat froquontle-
ciau, 0^ uoltatlcolaia fulaao apud Vy-
rloe, ot Phoeniae, ut 0 aert rabo ool-
vonteo navlfiaout ad Godos, rarsueque
Gadt tanai. navlsationen fro^xeatatoa
fuleao ai raro rabnia coaiercll gratia
eun F^,vocalcibus. Sol eb his contradio-
tionio fluctlue, lu> et srrtlbx* quo-
a:do portlnslmo noster Palinurus na-
vo u onodlat otiosae ero «poetator, po-
tius quana Insecutor.

SXT. Alia ergo tutiori via auctoro»
alii dIMirraxt oxlslusatos daplicoo
fulcoe Soladonlf clnaacm, bipartitauruc
navigatlonoa j olian quae es nari ru-
bro, Ot noru Aalongabor In Opliirinou
regiones vela tendjret; ali an quae es:
aarl X&ilterranao In Xharele, em Slo-
panian oirsun dirigeret. ?>ae nsvltr-
^lonio claeolsque duplicatio nullus ex
Scriptura ridetur fund&ngntun trahere,
nlai quod ox locorun positione possuais
m opicari, ais porCue ex que claeole
solvebat In Optlr, Ir. luso sario rubtl
littorc designotur, ex quo In Modtar-
ranouu jelajus avolgatio jPter» r-on pa-
teat, con toEon Pharola in ipso Kediter-
raneo xarl ecundun coraine opinloacu
designetur.

XX71. Oaetemi cun Scrlptura odoc
Intente nagtlflcentlan Salocoule nobl>
Indicaro curaverit, portunqne unde clo-
«eis solvebat, ot quo otia: tondobot
tan exacte decerlpaoort, nlrv aet air
duas Illas classes taciort, ot uniae
dantus perpetuo ncalnort. It: rsue clara
siparet Scripturis eidee claeel, at na-
vigationis attrlbuoaro, tea Oyhlr, qum
Siarsle; mlt ergo totus fundmnic.tan di-
videndi Istas navigatione», ot claeoeo,
al propter hoc «olua duplicantur, ut u-

ra rxvi in ophlr nd orientes, olla
ia Skorrie ad occidenten. Eae au <eo e*
ipsis Scripturae verbie uanifeatan eat.
'nn in pini 2l m ressr. Syriomn conjun-
xisse clasaen, ot naves suas cun navibue
Sojonomie ut irent in ^hir. e* in Ciar-
tic, habetur II Porallpou. »111 * Abiit,
inquit, ftfongn In A8?y.r.b.r.

.?P/.cy/-!-C_B.P?yP.IV/S eno iv r. r.a-
r.rrls S&

Ip\ Ubi non solun dicitur
rlsiore navos. nt nrulae, sed et et:ml cun
•ereif Kelononle navlr.ese in ©'hir. 3rat
erk0 uno clascio, et navigatio ex navibus
Sflowr.*. et Hiran. It de eaden elne e
reEls Syrii, touqua de uac. ot aedon cua
clr.ue Salona nia. dicitur III Reg- * :

SSIII

~ R^ageltfu^r^, U,?I> thj-lp\ fulcra
eaden claeae, quae
navigabat in Ophlr. dicitur narineeo in
Emreie tenol ir. anale tribue II Porali-
:oneaon IX, ot III Rag. X. 3t »d*c aodo
loaquit Scriptura do claeao facto a Joso-
phat, in «cii-Tiortu, quo Solononl: classis
extruota oet, ecliciet in Adornabar, et
in u» loco, ecilicet III Re.:. XXII dici-
tur feclerc Joa^ihnt classaa ut navigaret
in O'hir, ot in alio ecilicet II Porallp.
XX dicitur focibeo ean ut navigaret in
Eiarsle : Partieram. inquit, fuit ut faqg-

gg??-uc-? cl.r-ioec ia Aelo~f-b<r i'ot infra>
tu.-t aftV9B. a-:"

ire ia Dharals. Si ergo ex Aaion.crbor n/v-
vl-obatur in Eiarai*. ot i i Ov.ir, eets&t
toto* fUndanten dividendi latae navigo-
tur.-c, et eluo3oe ex eo quod una uarlgab-
bat per Xedl torranatn in ecclident.-j, alia
rer Arableuo sium, acu nor.^ rubrux i.i oc~
smr. Indicun, ei quiden ox coden ortu, id
cet, Aoioncaber, ibant noves cive in Clar-
eto, eiTe ia Oukir.

XXTII. Roitat ergo unos <t duobio, rut
ei asoorisue >orton Aeioagabor ceoo ia lit-
turo naria rubri, quod oet Arabicus alaic.
navigasse claesu Soloaj.-ia prino In Ophlr
rivo illud sit In Indico tractatu, alve
sd coridloaalon Africae partets, indequo
vpetlselno ocoano cuonoo navigasse In Phor-
ria, quod dlnlnea pertinuisse ad occiden-
tolon portes Kiepeniac : vel urbeu illnn,
et mortua Aeioagaber pertinalacc ad littus
aarIB Kodltorranoi ir. Idunocx inferiori,
iadequo nnviganoo claeex Salonomie ior to-
tus IfcditOrreacus Xj^lcs: quno

obi Dharsle, 6t Ophlr; Uhnrais quldec
in Boetlca previnclu ubi fuit Purtes*ie,
Ophlr vero iuxta Srachorau, et Gollcl-
rla, ubi Phovius Dexter affiroat Niie<e
terree, Ophlr. Illud urinir. fleri po-
tulBee, sentit Pinedr. ubi <ira capite
sexto. Boc secundus de situ, et loco
portuo Asloiy>ber defendit Ooroplus,
curcue sequitur Vivor annotationibus
iu ilai-iun Dextme ed mnuc SS Cnrieti.

2t irix» faciunt conjecturae ad hoc
-orsuad erdun non conteroendae, r.oquo
Inefficaco*. In prlr.In conflit roglo
lpoa Srach.arcenti*. 8Xl Onlllcioi' cari
fuerlaclllua *raccertit illo tinorino, oa-
Jub AlUBtr. (CotD:>r-iari habeaue npud
Profilas Pcopoluu libro SIV, ut In ejus
epitor-xi rofert Justima, cujua verba
<<at i • Gallici ac -lortlo Anphiloci dl-
cuntur. Regio tua acria, ar nluubl u-
borrxn, tua ot malo, qaad otice vici-
no flualni no ner. dedit. Juro quoque
ditlsalra, adeo ut ctiAa froquonter rr
ratro c10->6 aureae excindant. In Sua-
Jua ceatia finias ts>cor ror.o oat quen
ferro violare nefas habetur. Sod ol
quando fulguro terra proelBea PEt quae
In his loele acaidua res ont, detctun,
ourax velut Del thUb colligere peruit-
titur. • Rueuaque Drogus. ^iod ai tac-
ta fuit In Gollclana rogloae auri vio,
eique noadn Ophlr conBenit. ut llnvlue
afflmat, ouorua putnbisua navirato-
lieu In /astlsBlnan ocaarus, vix ranc
credibileii cua te>>>riiUB latie bene-
ficio acue nauticos toto oceani lmsn-
oitae navigatur, tunc anten Saloasn>
:emorbue pro>>>e ignotan, ad inqulreD-
dne Indleaa, vel Poxvanae opes corcle-
eisiae, relicta illa auri oopia in Kle-
vanla, coruodlori netvigatloni oxi-jrta-
bili, et <wuiacbilli.

XXHII. Ad haec rox D ri Hiran dici-
tur in <ales ad regan SoloTX>nan naves,
et nautas cnnroe reria so io eo temore,
quo Salooon abiit ir. A&longabor ad Pa-
rar,dea claaon. Sic er.^ habetur IX Po-
rall->on. VIII : 3tne abiit Salo>p^ifl
*rlbfl,lvbBT. 'A L\

rubri, qupe eat.jn_t_crra .EO-nj

guorun -Taves, et r.autus :-naros naris.
Pt. ^Iq^nl. Ir. G-
hhr. Si erga ex Asiougaber, quae orat
in Arabico elsu solvebat clMcla istr,
quoxodo illuc rex P??i aittore potuit
n>?ee ?, Si qqlflia Dyros Jn oxtrein Xe-

di.-Aranei maris sita, non poterat naves transmittere in oram sinus Arabici interjacente terra, quae mare illud Arabicum a Mediterraneo dividit : ergo si naves a Ily-ro missae sunt Salomoni in Asiongaber, utique portus iste non in sinu Arabico, sed in Mediterraneo mari erat. Nisi forte dicamus Hiram non mississe naves ex Q^{ro}, sed mississe viros in portum illum maris rubri, qui naves ibi conetruerant, easque Solomoni regis sui nomine offerrent. Qp.æ quidem interpretatio omnino revinci non potest nisi quidd vim facere videtur simplici Scripturae narrationi, quae misisse dicit Salomoni naves, quod non ita proprie dicitur si solum misit viros qui fabricarent naves in Asiongaber. Praesertim quia credibile non est, quod si misit viros, qui naves ipsas fabricarent eo loco in quo Salomon erat, quod naves illae usui Salomonis serviturae, expensis Hiram.fabricarentur, sed ipsiusmet Salomonis, atque adeo non verificatur misisse naves, sed solum navium artifices, sicut non potest dici quod Hiram ndsit Salomoni lapides, et ornamenta templi, quia misit artifices, qui ea fabricarunt, ut habetur II jjaralipomenon ii.

XXIX. Praeterea terra Edom nequaquam attingit mare rubrum, quod est sima Arabicus, attingit autem ex parte occidentarii ipsa Idumaea littus maris Hediterranei, ut videre est in tabulis geographicis, convenientius ergo ibi ponitur Asiongaber, quam in sanu Arabico. Denique (quod in practlcis, et moralibus non leve pondus habet) Asiongaber illud, quod dicitur esse in mari rubro Arabici sinus nimis longe distabat ab JeruBalem, et aspero, atque inculto itinere determinabatur, interiacent enim montes, ac solitudines vastissimae, et regio horrido, quem in illis quadraginta duabus mansionibus filii Israel perambulaverunt. Qp.od utique magnum erat impedimentum commercio tam frequenti, quale classis illius apparatus postulabat, et ad tantam vim mercium, et auri copiam ex portu illo deducendam, quantam Scriptura narrat classem illam Invenisse, in tantum quod rex ipse Salomon apparatus classis urgendo dicitur in Asiongaber esse profectum. Non autem facile putarim regem tam deliciosum, et magnificum, tam horridam eremum, et solitudinis incommoda, tamque longum iter pro paranda classe assumpsisse, atque extra proprium regnum, et in nortm ita dirstanti .at.alieno regi

subjecto, ad quem non facilis patebat transitus, tantas opes, et classem quasi evidenti periculo exposuisse. Qjiis enim non timeret regem, qui terrae illi circa mare rubrum dominabatur, in illas irruiturum opes, aurumque expilaturum, praesertim cum a tanta distantia, qualis est a Jerusalem in littus illud mari8 rubri vix succurri posset, et armari militia ad defendendum.

XXX. Haec omnia sine dubio probabilem reddunt opinionem, quae Asiongaber non in ipso sinu Arabico, sed in mari Mediterraneo sitam docet illam (inquam) in quam Salomon abiit, et cui classes, opesque suas, et commercia omnia commisit, et in quam rex !ferri naves misit Salomonis, quae cum suis navigarent, nam aliam fuisse Asiongaber, quae inter mansiones filiorum Israel trigesima secunda ponitur, Numerorum XXXIII, non abnuo. St mihi (926) non larvis suspicio mentem subit, Asiongaber nomen esse appellativum, non proprium, applicarique

Hebraeorum more non uni tantum urbi, aut portui, sed diversis, ubi similis invenitur significatio. Significat autem Asiongaber juxta interpretationem S. Hieronymi de locis Hebraicis lignar* tiones viri; ubicumque ergo inveniretur portus caedendis lignis accommodatus, silvisque densioribus ferax, illum nomino Asiongaber designari posse non dubito. 2t talis fortasse erat portus aliquis circa Ascalonem, vel castra Gabriae in littore Mediterraneo, ubi silvas, et nemora lignorum non mediocria excrevisse auctores non desunt, qui referant. De quo videri potest Pineda ubi supra, a gens contra Goropium, qui acriter defendit Asiongaber in littore Mediterraneo fUi880, eumque sequitur Vivar super locum Plavii Dextri supra citatum.

XXXI. Sed quomodo, inquires, salvari potest verbum Scripturae designantis locum ipsum Asiongaber in littore maris rubri ? Quomodo ergo in Mediterraneo mari illud ponimis, quod a mari rubro distinctum, nemo est qui ignoret ? Ad hoc facilis est responsio. Mare rubrum in Scriptura, non pro solo illo m©ri quod vulgo rubrum dicitur, et est Arabicus sinus, sed etiam pro alio mari solet sumi, de quo in capite primo Deuteronomii! extat insignis locus ubi dicitur; Locutus est MoygSB fwi omnem Israel trans-

>>re mbr.ni luter ?h«rsn. ct Xonh.pl. ctd.
 r-stp.t suteu quod In Illo loco trana
 Jordanen non habetur er advrno nro ii-
 bron, quod ect almo Arabicus, oua Inde
 longieeue dletet, noc contra Illud olt.
 eed quasi ad. latue. Xrst erfio tunc Mor-
 ace contra nare xortuon ubi Jordrjua r.V
 BUBdtur, ot illud vocatur rare rubrun.
 Ratio Buten cur nonae rubri narla etlan
 allio naribua ^pilentur ea cot quia na-
 re lubw* In Hebraeo dicitur n&r,- 8iph.
 id cot. nare teminatua, quale etlan eat
 Kodltorrmnam, quod ob Herculoo froto la-
 grodiene In PoloeatlSae llttorltue ter-
 nlnatur. Dnde et apud Joian, qaea con-
 tr.t cx loppo navi,-aaee per nro HedlteJ-
 ronmn, Invonlma non! nasa e lpaun raro
 Suph, cun lr. capito eecaunde orat In ren-
 tro ceti, et Inouit : fegafldB. YrlflTl\
 -C. r.ohn-in ovi eruit c.-i,ut r.cun, abi In
 Hebraeo habetur rore %qh :ia.ut.
 t&SB : unde etlan quando dicitur Aclonga-
 ber.osao la llttoro narla feph. nihil
 ->robi>et intelllffere noxine Illo nare
 Mediterror.-n.il, quod etlan nro tomi na-
 tta oet, et Suph no sinar! poteot. \$xod
 enin intelligit Plneda, Jonan, quando 11-
 la verbauro nuntiavit, non fUIB«e In na-
 rl Mediterraneo, sed belluan In oijua
 ventre orabat porvlenc!sslro dec-ursuto-
 ten Meditcrrenam, et oceaai» Afrlcua
 clrautlBBc, ot ad roro rubruu Arabici «I-
 nuo, quod frequens balenarua eet. Perve-
 nlaac, lblque orasse Jonan cun dixit \$
 Merq 3-irr'lt c.,pt r.?-q. OnDiW f(V-
 Sxiocun redolet comer.tun, Cy.lo ccln ero-
 det epatium Illud nari 8, tan Uo<erraoiel,

tlan foecundlealo» vento flante vix qua-
 tuor nenelbue enavigant, halaeron Jonoe
 tritus dictus, et tribue noctibus ona-
 toaoo. ut a Mediterraneo por oecenun
 per quatuor fere nlllla lcucaru» devo-
 niret In IraMoa slnin t Br&> fncIII-
 ua dlcombua eet nonina x*rle SQpb eti-
 sn Mediterraneo Intelllgl. per ifiod
 navi rabat Jonao.

XCCII. Habenis er^o ex dicti* eupre-
 non dlfflcultotex debollotan, ot atro-
 tau vlaa ad aecerandua «x Arlongaber,
 qui orat portus aliqui a narla :<>diter-
 rnaol donalorltun ollvln vastitas, et
 vocatur (927) Aelongaber. id eat. 11-
 «piatlonos viri, ad orae naris Sudu ter-
 alnatl, Saloainl* clnesan «navlsaeae
 tau in mraaie, euan in Ophlr. Cade asn
 irprobaWle rodditur quod alcat Ziarele
 erat occidentalia ->ortue, et lu l-.eo
 Elaponiae 3ootleac llttoro ir.olprfa, i-
 ta Ophlr In Hlepanla flierlt «pud Bracha-
 renaen, aeu OrJliclannn rcrfonac.ouae
 Ophlr dicta ost ex nepotlbi* Ophlr li-
 lie appulsis. ut Harlua Dexter «\fflr-
 nat. Unde nanlfeetun rollno.ultnr tar-
 ta» auri vin, quae'uanUe nd clroculus
 Salonini ox classibus proveniebat, Ele-
 panica filleee netnlla. auboiatlmseo-
 que Slspnnian aostran nornifleant!ta.
 m>, et opulentia* oua au llus rex
 terranun. nut florldior Inveniri po-
 tult. aut Mbillulor.

4p.J3ft188?flaUw; **ni**Kim CMjantiu-
xs.2&-Êsisiiva gfftiM. mii (t tenvia W».

al

X. XUll <rorao erravit, qui ecclesi-
astica coijuregatoneo, at vtrltoalee
conventus non taatun quaedaa paradisi c-
ni asiones, wit florentia irata, ot horto-
rum Ep! dolidas, sed ot coelestlun aetro-
rum (Mjetea quamdam. ot voluti coror.ax
aiXtiplel radlonim densitata certantes
Affirmaro contenderit : 2u«s celebra la-

..v-a JyoJ».-At W-artnJiULI*
rjul (dixit iracoA^uo illo, ot malo sibi
coussue vote) Solae». Sin. 3GV) atv/E-
ll.2

..ferti Juxta .naVoa..li-
rl vl. ut laborr.agila. oua* fixit Dosinuo.
SB 555 ^Azo.aaftaa- 2t erat carnn-
11« adhuc illo Israel, et durao cervicio
populus. tcajorlbu» intentu», vocans boo-
calrriojo. Q:Jus trnou tentoria, et dle-
poi.lllor.cr castror—, et universi*, opera,
ac nlaislorla, quia Eoi regebantur consi-
lio, ot ordino, ole ivdnrnbllib viso eunt,
ee docorie plena, ut otloc auporblonton,
ac raluctonton uniam prophetae in eal
raperunt add ratio nos, ot laudoa, noc
alnnul floridioris nrconlrr.tle iraator-
rdsmui sit, 3il toc pulchreo dispooitlo-
nio ordire» non aeonlllfrorit. <fxld ei
daretn Ouxlatl 3coloolas, ot spiritainv-
los cootus aspicere, ot choros illo» cas-
trorum »pl ritualibus noquitiic fonddr.bl-
les. **jt** nentes illa», quarum conversatio
quotidiana in coolis ost, propriis oculis
intueri ? /onno pluequan terreni..- luioenl-
tatls parvdiem, aut irriguos hortos, ot
flefidisclna vireta conerocntlor.ee hu*ue-
sodi comaret, astrisqnc fulgentis-inie

cop-arant, caas eupor ipsa eldora ahho-
lanti dcoldorio conecicorot mbulnnto; J
3t qudeu Intor osala visibilia opere D»-
i, eupreaun obtinere loeun illustro illud
fimanentun, quod otellls luminerie oondo-
coratun ox alto, ac sunno totlua ur-lvorai
vertice ropilset, nero eet ool /oocoi l-
gnoraro : Altitudini; flr:-. utuz (inoult
pleae Sedcoiast. XCxIJ pulchritudo >

Lect e-icio» oooli in rlafoae Horiae.
u oaaia flrmouonto illo culeariis, ould
glorior. illa chrpstelto ap scio eius ax co-
gitari noteet, cum coclun crenu nocto
susdelms, i illo equo (92S)scnlntlllontee
Boiloi idar.tidio coataca lnoir, ot admli^
air t &*mdam ctoain rltao etnilitidlnca
in eo ipsis rofor^st^iUD^oj-apter unifor-

mem, et soneurntiseimn voetao illue
iolationie rectus, otiaa poipoti qunder
lactatione ptrvar.ee oximSiarun vigilie*
ohsorrarc sc deaooaftant. Unde non de-
fUoiuat olla, qui etollarun deo»
osso jtttarorunt, ut dicitur Sapieatlno
XIXX, quael quccdaa lunl.ioan: coronae
vorticca, et cpleadorun divinitatis in-
tlgno exietinantor». Et ut colligitur
ox cenito X7II Eaitcronoail Aiorrhacl
ctian ante tanpora Abraham, oolon, et
luaafl, et ualvorsaa coeli nllltiaa ado-
r^..are: eeaquo atonlnatlor.ee longo poat
tempore Manasse rex Juda cua ingenti
scandalo totius populi lagitur in Hie-
xueal.vt ladaxloee, dun ia ipaa sancta
civitate extiuult eltaria in duoV.e a r-
latis tenpl Doaln, ooli, ot lunao, ot
duodocln signi s, omiquo nili tina coa-
li, ut dicitur IV 3«. XXI. &in et Plu-
to philosophus ao siq>icotloelai quique
Jtosanorua, lpeique etlan Pfaariaaci Juda*
ontu doclleeni, coeli eldora dlvinle
aantbus anisarl patoatos, llodec Eohr-
ica nonne indddorunt, oadenouo colu-
runt, ot Angelos esco putaverunt, ida
ot do plurii»» nortaliue in eldora ri-
latis plenae sunt ethinlconsr; faXulac,
et aooaottu ftiihus omiXi erroribus
^«lchrltudo sldosun zatoria, et ocecio
fiit, ot si non sine .-rnndl orrontiun
cul*ia, quippe qaoo ani no, et neate ulte-
rius tendore, illusque potentlan, et
nas^il tudinon a.,noscor e (r>ortehat s

bUtULSIH

XX. 3«yi tauaa etel tutato* in eldora
icrtales, ethinioonaa fignecta dolirent,
oiedea taaen Juetos rectiesine oonpari*
tos catholica veritas agnoscit. Undo
Slaon Onlae filius : V.asl stella natu-
tina in .rodlo .robulac. coiscr-datur, cte.

Itce. Dliaqj

icllae ia otum;
rl dicuntur: nec *ex>l S. Oregorius ia
lihrlo ixorallua Aiostolos, et Justoo
stellis designari significat, ipsi cdm
felici sidere nati, eua fata factis aa-
tovartunt, ot superant, veroque sa^len-
tos effecti oa src>lactio, quae doirnun
eet, aetrie aan lra.srito doni nantur, J>cc

ninu» ad rea hanc tortlaot, canquo .ulna
 illustrat =a2T»ui illud elgna, quod in
 coalo r. -wninse S. Jonnec trstePir :
 Mulier. inquit Apocalypse. **HI.** enrita ?o-
 l? at luna sub.3.edl&e.Alue...et. i.. C*i_l?g
 'tallam:: dnodacla i: m::iia
 revera slgau tau fragiies uaturn later
 lot ardenti o laaiao non conaiul. Sed quid
 miremir ei Inselotun Eerinaa sidera coro-
 nant ? Si creatoris genitrici nltioreo,
 iril«iddlore«que creature® de-arrunt?
 Si donnaa uuac etella? duodeds (t;ellan-
 tur 7 Xlrori notius dobei-tic quod illa,
 cuce pulchra ee* ut luna, elect? ut eoi,
 atollam pulchritudine cepta naris stol-
 le n«*ils»ri vohenerent delectatur : eed
 longo .uiraMUuo quod ojusde:: Tir;4nia
 yillue. cui caluten mmdl «otaetata est,
 cujus 'acies inter propheirun. ot Aioe-
 teloran vortice* roeplondnit sicut sol,
 Jac nunc oxeelslor coalis factus, jtlaa
 etollex eo sratulaPinda voce no ni net et
 gloriectur : Inquit fil wj-

ftiidal erro naw.ee digni toti e eeee dlca-
 laxe, Justom anlune stollie o unorari,
 diris none::, et titulus sol i" no Justi-
 tiaa non seponatur, nec deepleit? Sed
 quasi ntolla notntina oriens ex (Ito par
 ocliotienn, et elapsu» Virginie, ad noe
 ueuua decurrit, ei«t olin fuerat do eo
 -orfrihutem i Orietur tella «3; vae?::.

IIS. Si orjo -lucolijet unisu, houlr.ls
 Jutte «iVOftia astro colf»r.r.rur, r.l oul-
 lloat ad Justitias o rodior, a nilto», que—
 ai stellae ia ur-otuae aetraitate r«
 dicturus proaittlur, longe rectius ipsae
 Juotonw fdolionqua, ot 3eel celiw coaj»*)*
 Cationee aetra nuncusabluie, ut nuc-vsd-
 iisdan duo, vel tros, ino 'ilnres in C.irla-
 ti soaiao congregati cor usus ot ailioan
 uaaa in Ittnln? Citari tatis oor.stitauat,
 sic et aetron unua -olut in uuro fucas
 pluri lras luminaribus confluuuthus roetle-
 a=» poeclnt «.-iollari, ot sicut stella
 differt a stella In claritate, sio inter
 ous dlvlonce gratlarau «unt, ideu nutti
 Silritus: et divisiones uinstrationu»
 eunt, idea nat* Bsnlue ut non nlnori
 circumalte ve-lotato, enas coolua Ipeua
 sancta nector Icci cola etollarun euarun
 numero pariter, ot differentia gloriatur.
 Sed quo numero 7 Innucero jlanc : itait-
 ould r>t nur.or.ie nilltur, o.lne. inquit u-
 nu« eu:, tonui, (Jo b/uSti, -r -i:sn

non mrrat lunen ii llus 7 itasl idon
 sit nllitun istoros nuuerua, ot stella-
 ron ljearan raltitudo, quae orlonn i-
 lud euper coelete lunen ten aple-dlde
 dooore.t. et illustrat. Sed et olia ad
 i-oufn fidei j>(tr<*s Abrahaa Ir. pornona
 erod-ntlur, et fidelian dictun eet !
 aiedpo ooclan. ot nnaoro e tellus si

S3-~ ^ils oxJn hoc^celetlao oocelus.
 Buepiclone plano non adalretur tot ed-
 ilrafciillun escerdotun conff>;at;or.oe.
 tot in negotiis fidei, ot »!un Oonel-
 lia. tantes prr.elr'toroSun cor.ieic,tan
 culilion cathedrulue, collaglat-vrunque
 Secleelaxua luictorltatea, ot pordue 7
 ^id innuare religo eon B,"ninf. ot
 sonaetoria ejirltunUwo inettititl*. et
 dlceiplinie exculta cua ox eolo S. 3o-
 nodletl ordine doceat ?olen-7iuo refer-
 ri in decretie (ontifleun uno oodea tou-
 poro tunra -optor, et triginta ai illa
 cooroblomr-, fluac a^atlatlo vocant, ot
 extltloce. C'ia ratione Soda in horsilla
 do luudi'ai- canctao Scholaetleao. non
 lunor lto eund.ee nancuri 3e.edictuB ca-
 -wt ouunon nonarteriorua, st obj.lhb
 dectou uoachome ^scIllirrt,

IV. Toruatanon cuti to-itnr: hor.c stel-
 lajun. et edetua Xccleciae variotat6n,
 ot ut Paulus loquitur tanten hanc Irao-
 nltan noMa ruban tostlua cantan-lor,
 non innerlto eorua officlun, p> neouc
 adnlror, quine troprlua ost adunatis
 radiis ot eolondorIH:* conflor.'aatls
 adversus liostee wna capeesero. ot qua-
 si ustitudlna nilitico coolestis ipsi
 Christo, ejuaouo fidei exhibere, otlex:
 mido plusquan duodecin leg-iones dngelo-
 rua. obno orud Josuc filium Siru-h. Ec-
 clelaetia oticl oLIII, vorau lE acritiun
 roporlmie. ooelu* lu»ia vae oesv eastro-
 mx in oxcelsls. In flmai,ento coali
 reupleodoae glorioec 7 Ee ooelo d"lC»-
 Par, est contra cos inquit fortis illa,
 et Invicta fecina Debbora, Judlcun Ys
 aee.4Voa.in «SUnsv-ot

qtian felici uarto decerant glorioeua
 lata eldora, non exuendo, non n-ubUundo,
 eed nsnentes In ortiue, et cureu @io.
 dun enln ntellae later ordinoc suum,
 cursuque non tenuerint, Sicara* vince-
 re lxnocoioble eet. Itoc otiose di*-ice
 lex eun de inettuetuua bellorun ratione
 disronit, r,r,rlaia findenontun, et totius
 felleie eventus fiduciari, in «acordo-

tax tubis, et clangore eccleieatlico r>>por.it, Toju X : Si axiarlrls. inquit.ad ballua coatra hcter reetree. clarv.ant UPJ*E&:-aS. ulula--.triic tffMI. ft yit IV sxxCeifi. TttrLrnm ?.<<. ak-wviiial A<.-aa> -1^eo-5^>Xa5t^5at. no fofallit eoe diri-n: proni <ac*. 3ax Jowe XI, cua populus Cei ulba Jericho clrcclret, ot sacerdotes clru^orrat tu-'si<. niri Illico coroorur-t, et cirlta> capta. et delete IUit. 3lc etlan II ?araliponen, CII, in axorciOi ro>le Judu, gacsrdotse tubis cenare ooporunt, et per-tonuit Dcue leraslitas. et corruerunt ex oie qulnginta oilliio. 31 rume ia ooden Utro ce>. 33, cur cantores. inquit. Coidai : 3o aulae art. Inudes canere, et ro>

ri cordib s. rortit Coae Ineldlae hostium populi sal, ut ia eo Ipso? versi ai-tuie conciderent vulnorlbue.

X. Eine ille praeciara l<Eoratorie Jus-tiniani vox i *5l socordotos. loculi, ptt-rlle nanlbie pro ropablcla <riplllcont Deo, uaaifeatun eat <noi exercitus tone hebe-rant. * Et de inbecilllorl sem fi. Grogor-lue nagaic II b. VI rogi utri, <r>lst. XXIII, euo tenpore Sona> tria xdlila aon-lallux fuisse dlolt ! " <loru>, inquit, vita tolis eet. atque In tantus lacvnlle. et abetln<ntln dlortcta, ut credraae, <mla el ipsa> non <o*<nt, arlluv roet-mc JeP rier tot anno a Ia loco hoo subsistere lator Io ago bardo run „ladioe]>otul>eet. * At (o infelici* tea-pora, ot omina laoi/-narun ilonlao digna) quid dictans cua later Io rgo bardorun glaudlos goalm*, r.oc tubae, ot el*n#>rsn sacerdotun aedime, nor. <pollcatioasn frequentiae, aoa ri-tnn lacrynis, ot abotinante. districta:, aor. dlrlltieiua coatorptu: ^ non roluptaleu cedcatan. aon anbitlom* extinetat i" Tao generationi !mic (oxclaxat sagae IIIa 3sr-nardi tuba soraino 3XCIII In cantica) rno, laquea, generationi huic a famanto Phari caorun, quod eet hypocrisis, el tn-non hypocrisis dlcl debet, <fi*c Jan leta-ro prae abundantia aoa ralet, et pree io-pu<ontia non quaerit, norpit hodie putide taboa per omo corpus Ecclesiae, et quo latuie, eo deeporatluet oooq porculo ol-us cuo intarlus. Canos <ici ot oxraos Inlaici. os>! necooearil et omea advvw earll, oxaoc doxostcl et mlll pacifici, oimos proxim ot osoos quae sua sunt ouatr-runt. 3ororati lr<edu^l Doalal,

qui Doblbo honores soe deferunt. Ir.Se le quan quotidie rides aerstMcIus nitor, histrionicus habltue, regius apparatae, indo euraa In fraenls, In aollle, In calcarl lme, ot plue calcaria, queo alta-ria fulgent. Inde eploaddae xenone et cibus el scyphis; indo conessatorps, et ebrietates Inda cithara, et lj-ro. et tibia, inde redandatlta torculario, ot proiptuarla plena aructar.tia ex hoc In illud; Inde dolia plgnentarla: inde ro-ferta xarcupin. Biojqoxe exclauatle Sernardi.

XI. Proh dolor i Qsia potiua praevi-disse nostra haec teepora, qasa plmjle-oo sua. nlhl 'lIdetar, cua qootldlo do bonis Ecclesiae tofl sultoe ditari, t*c paucos In panpnrtato na sis tenturi VI-desaiiB. Cbl nunc frugalitas IIIa, ot n>-dostla ontlice In ainellectIII, in orn-tu, in menet', In roetitu, in famlitlo donis, ut pauperes Christi, et ncabrn illius fore non tabescant. Vbl selue ecclesiasticae libortatia tuandno, ne exactlonlbis. et oneri tus gravetur >o-clesla Dol, no prlacspra prorlnclarun flat osb triXuto, cua de patrlnonlo Orudflxl ailltarlu stlpndla dl^iencan-tur, non vldia>, et pupilli, et cept-vi, ot carcoratl, et coli, otquo oimlno <ontos provideantur. %ild Insatiabilia Illo Acgllea non cupiditas, ot auri sacra fanos, cur In ennia Sccljalao bono ao-.-astari a, Scelosias, episcopatus, prae-bendas. ab Henrico TIIX **involatur est!**

PPCIIIa. I Xacehnb. IX. St cur prlaun in Oornanla ro-.'olatos set hono ille pec-cati, filius perditionis, iipUoaiBUE lathueie, tunc vlanc onnlo mireun, door-sunque verti coeperant, facta eunt el-gna In sola, et luna, ot stellio, et l= terris pressura gentlun, ver> ot ad-huc prae confbelone coeentlun. Ser. et sol v>ritatla obscurtus ost, el luna veree eet in aansuin<et ballantiun, ot i-mindaTorunt rupor orbon cal>; lpee ot-i-ar draco trahebat post as blandiente -m-luptOan cauda tertia: partea etellerur., hoo eat. mnachorus ot clorioomn. Inge-merunt desolata altaria, planxerunt vi-duata <enobia, plorvit oanle Ecclesia> facio>, et lacryaao ejus adhuc In anxii-

lis ejus, nutatus est color optimus, dispersi sunt lapidea sanctuarii in carpite omnium platearum, et sacerdotes, ipsi in Ballionem abducti sunt.

VII. Denique infelix Germania, eu, quondam felixissima, et abundantia pacis plena, hausto tot haeresum veneno in amantiam versa fueere coepit, ac diffuso per viscera malo cruentis ensis in seipsam desaeviens, ubbes, oppida, coenobia, uno impetu (onnunc patriae infelixls imago J) pervisit ac detondit, eos spumentis ac rabido vultu praecipue designans, quos avigae religionis excellentia, vel monastici cultus observantia, Romano pontifici, Deoque viciniore monstravorat. Itc potuit miserae nationi usquam praeteritorum poenitentia suaderi, put remedium efficacis reperiri, ubique fugam meditante fortuna, cum ad tanti morbi portinaciam molliendam praeter patientiam nihil superesse videretur, ut superavit tandem (ex parte saltem) perseverantiae patientiaeque modestia, frontem duritiae, et pervicaciae insaniam cum recenti imperatoriae majestatis edicto decretum est Jias locorum fundationes, bona et jura illis ecclesiasticis tatibus restitui debere, quorum ante praedationem violentam fuerant, et in quorum steterant possossione, proscrip-
tis, et fugatis novatoribus, no talibus viilentiis, et praedis amplius incumbere-
rent.

VIII. Ecce tibi post tam justum edictum miroquo plausu ab apostolico cardinalium senatu, ipsoque Ecclesiarum omnium vertice Romano pontifice exceptum, orta quaestio ost, et in dubium, ac litem trahi coeptum, quod tanto pondere videbatur stabilitum. Jam plus a littori³, et probationibus, quam a praedonibus imminet timor; plus chartae, quam enses fervent in praedam; armatur disputatio cum deponitur ferrum, et mitescente indignationis ib. ro-
ro in novatoribus, crescit in sapientibus, et prudentibus studium innovandi jura ot
immutandi decreta. Ad unam Caesaris vocem conversus est in vaginam gladius mllitaris, et stetit violentus illo persequenti-
um, et insanientium furor : sed detineri non potuit liberae mentis ingenium, aut lingua coerceri, quin in dubitationem, molestiamque deduceret, quod e tanta bel-
lantium fatigatione, quasi e naufragio ridebatur ereptum. Volant non jam spfccula, sed libri, imo et **Qgli** ^j^anduntur ju-»

ra, acuuntur argumenta, rationes undique conglobantur, et unum in hoc patitur caput, nempe desolata semel monasteria, Ecclesias, collegia excidis-
se a suae foundationis jure, nec illis restituenda, e suorum manibus violenter direpta, et ablata sunt, sed liberae principium, aut pontificis dispositioni! relinqui, ut quibus (932)velint do novo applicent prout bono communi utilius viderint expedire, aut quomodo ipsi farcerent si do novo ea fundarent, et extruerent. Him quaestionis status, hic cardo difficultatis praesontis, cum hi
ox una -oarte extincta coenobia, «ut collegia somol desolata propugnent, alii inextincta, et prioribus debita possessoribus dofondant.

IX. Quod ergo collegia, et conventus sic desolati aut vi occupati censeantur oxtincti, et ad pontificem, vel saecularem principem eorum bona devolvantur, ut applicet ea iis, quibus magis placuerit, in primis ex eo videtur deduci, quia Ecclesiae sive saeculares, rive regularer, fundata jura, ac titulos habent, quao dicuntur praelaturae, praepositu-
rae, prioratus, administrationes, officia, dignitates, canonicatus, beneficia, tum fe-
gularia, tum saecularia. Horum titulorum, jurium, ac beneficiorum collatio, institutio, ac possessio per ecclesiasticos praelatos fieri solet personis idoneis, et qualificatis. His singulis mortuis, aut cadentibus, jura ac tituli vacant, et manent in dominio Ecclesiae particularis cujus tituli sunt, ita ut alio transferri non possint spectato jure communi, sed intra tempus a sacris canonibus praescriptum, alteri conferuntur, vel volutio, et provisio ad superiorem devolvitur. Si vero tata congregatio, collegium, vel conventus penitus cessaverit, sive solutus sit, tunc consequenter praelaturae, administrationes, officia, et uho verbo jura, ac tituli extincti sunt, id est, penitus cessant, atque adeo non entis nullae sunt qualitates, sed monasteria, et bona eorum vacantia Romanus pontifex, et saecularis princeps assignare, et donare possunt quibus ipsi voluit. Itam jura omnia pontificia, et Caesarea, omnesque sapientes ita sentiunt quod congregationes istae extinctae sint: unde non iterum reviviscunt, et de jure nemini prorsus S&iSifc debita eorum bona.

X. Item secundo, quod bona ista tam-
ouam vere vacantia, et nelimi debita cen-
ceri debeant, colligitur in primis ex qua-
dam doctrina Bartholi communiteirrecepta
ab alii3 doctoribus in lege ultima, num.
XXII, ff. de collegiis illicitis, et le-
ge ultima g. SiftUt, ff. quod cujusque
universitatis, etc. ubi sic inquit t wSi
collegia sunt, quae possunt habere bona
in communi, et nihil in particulari, uti
sunt collegia religiosorum, in istis dis-
solutio collegio, remanent.bona apud supe-
riorem, vel cui ip60 concesserit. n 3Jt i-
ta fuit observatum quando fuit destructum
collegium Templariorum per summum ponti-
ficem, sunt enim bona vacantia, et ita
debentur fisco, lege prima ff. de juro
fisci. Eamdom doctrinam approbat intor o-
lios abbas Panormitanus in capito Rocolen-
tos, de statu monachorum: Petrus Ancharar-
nus in capito unico De religiosis domibus,
quaest. IV, St alii specificice loquentes
de religiosorum collegiis, sou monasteri-
is, quod oie dissolutis bona,quae in com-
muni, non particulari possidebantur, ma-
neant apud superiorem, vel cui ipse com-
miserit, Oonstat autem morto, vol promo-
tione omnium eorum, qui sunt de aliquo
collegio vel convontu, talom communita-
tem, seu collegium omnino 0030 dissolu-
tum, et extinctum, quia omnia ejus mem-
bra, ox quibus componobatur, jam non sunt*
ergo bona, et jura eorum dovolvuntur ad
superiorem, scilicet Pomanorum pontifi-
cem, vol saecularem principem, oui funda-
vit, aut donavit ea, ut do iis pro li'ito
disponant.

XI. 'Joc potest dici quod in jus horum
bonorum pro collegio extincto, succedunt
aliae ejusdem ordinis (933) 80U qualita-
tis personae, verbi gratia, ci sint rcli-
giosi, illi qui ejusdem possossionis, ot
ordinis sunt; si clerici, qui in eodem
loco, vol provincia clorici sunt. ITam
contra hoc fortius instauratur argumon-
tum, quia licet verum sit, quod ubi bona
eunt communicabilia intra eumdem ordinem,
seu religionem, etiam si oxtinguatur u-
nus conventus, possint a superiore talis
religionis ad alium transferri, sicut
poterant etiamsi conventus non esset ex-
tinctus, quia bona illa, communicabilia
erant; tamen ubi bona sunt divisa., et in-
dependentia de uno conventu ad alium (ut
in praesenti supponimus) non habet jus
in talia bona quilibet alius conventus,
vel collogium tadrts. ordinias, aut clerici

illius loci, nrxi vero non sunt, noc a-
liquando fuorunt membra talis collegii,
noc habuerunt successionem in illo; or-
go noquo jus, aut titulum habent ad ta-
lia bona, imo licet non per mortem natu-
rr-lom, aut promotionem ossct extinctum
talo collogium, sod per vim ossont mor-
tui, aut spoliati, qui in illo vivebant,
adhuc alii3 clericis, vol religiosis o-
jusdom ordinis non poterat compotore ac-
tio, sou interdictum.illud possessionis
rocupcrandao, ot restitutionis bonorum
quia, intordictum, seu remedium possesso-
rium, ut beneficium restitutionis, non
datur nisi spoliatio injusto, aut hae-
rodi, sou successori talis spoliati :
logo prima, Dejicitur ot §• ^tor-
dictum, ff. do vi, et vi armata, §.
ifcn autom, vorsiculo do haore&itus, ins-
titutiono do porpotuis, et 10135)Oralfbus
actionibus : atqui relicui religiosi,
vol clerici, oucntumcumque ad eumden
ordlnom, aut provinciam, vol civitatem
pertinoent, nunquam fuorunt spoliati,
ot vi dojecti, quia non orant do facto
nembra illius collegii, noc sunt haorc-
des, aut succsroro3 ipsorum, sed ad
aliud collegium, vol convontvun, seu gr>-
mium pertinent : ergo talia bona nec
dobontur ipsis, noc de juro possunt ab
cis "indicari, atq.uc adeo omnino debent
censori extincta talia collegia, et eo-
rum bonorum dispositionem ad superiorem
devolvi, id ost, ad pontificem, vel
princinom saecularem,

XII. Addo tortio, non posse unum col-
logium, vel monasterium religiosorum
in aliud succodendi haore&itaria succea-
cessione potestatem habere. Hoc enim
duobus modie fieri possot : primo, ut
consue, sou bona recuperati, et vindi-
cati monasterii, in vetera monasteric.
transforantur : hoc autom fieri nullo
modo potest, nem monasteria ipsa sepe-
rata sunt, ot sicut canonicorum collegia
eutuo haeredite-tes non capiunt, ita ncc
monastoria; nec majus vinculum est in
unius ordinis regula, aut caeremoniis,
quam in canonicorum, scu clericorum 0 0-
dem sacortotio. Secundo, possot fieri
per hoc quod unius monaBterii praelatus,
aut superior jus ha.bcat in aliud, cui
tamen obsistit decretum Innocentii III^
in capito finali De religiosis domibusl
flNoc unus abbas, inquit, pluribus monas-
teriis praesidere praesumat. w ITon ergo
praolatuqj,\JU^i^p monasterii jus aliquod,

aut dominium habet in aliud : ergo nec in ejus bona : ergo si illis tale monasterium spoliatur, vel vi, vel jure repetere ea nullo modo potest, cum non sit possessor, non possessoris haeres, non successor ab intestato. Quo ergo jure talia bona restituenda illis sunt, qui ad talem conventum nunquam pertinuerunt ? Quod si unus ex talis ordinis praelatis ea petere potest, cur magis iste, quam ille? Oum ea-que omnes aut jus possint praetendere, aut jure ipso cadant, erit ergo bellum justum ex omni parte, aut sortiendum est de illis bonis si pro indiviso possidebantur, aut dividenda in partes, ut quis quid tollat. (§3*0

3QII. In contrarium nihilominus tamquam firmissimum resolutionis nostrae fundamentum accipimus, quod ex synodo Chalcedonensi cap. 3CTY refertur in caritate Quae semel XIX, quiaent. III t n Quae semel dedicata sunt monasteria cum consilio episcoporum, perpetuo debent manere monasteria.” Quo textu tamquam irrefragabili sanctione usus est Innocentius papa III, in brevi quodam suo directo ad Quillelaum archiepiscopum tthemensum anno Christi 1195, ubi sic inquit n Nos ut in abbacia castri KoBbbin episcopatum erigere valeamus, vel si malueris in eodem castro cathedralem ecclesiam, cui praeficiatur episcopus, fabricare, liberam tibi concedimus facultatem, ita tamen quod ab eodem monasterio monachi, nullatenus excludantur, ne forte venire contra sanctiones canonicas videamur, quibus provida fuit deliberatione statutum, ut quae semel Deo dedicata sunt monasteria, semper maneant monasteria, cum et hodie generaliter statuatur ut c>do monasticus, qui in aliquo monasterio sociandum Deum, et Beati Benedicti regulam dignoscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observatur. M Ubi sanctus pontifex non concedit indultum, seu privilegium aliquod contra jus commune, sed concedit privilegium canonis in ipso iure contentum, vel ex ipso jure deductum, tyidd cum alias non constet in communi fuisse revocatum, videtur sine duobus trixiere jus, et actionem ad repetenda. dicta bona, aut conventus, aut collegia ejusdem qualitatis, et professionis personis, quibus antea competeant, ut ubicumque diffiniscitur conventus alio die fuisse institutus, et per fatales, vel fortuitos, casus spoliatus, vel defectus, renoto obijq orpe^T^b,*^temporibus

inviolabiliter obseretur. Indultum enim a jure beneficium non est auferendum, re regulis juris in sententia. Nec debet quisquam jure suo sine propria culpa fraudari capite Jordane de consanguinitate et affinitate, cum glossa, et doctoribus.

XIV. Sistamus nunc paulisper (gravissimi auditores) antequam excrescentes istas spinas, et horrentem silvam veritatis falce succidamus, et unde tanta potuerit emergere caligo, et tenebrarum densitas, aliae meridianam obtegere, ut offuscare conatur tam inculta, aculeata, et spinosa seges silvescere diligentius attendamus. Nempe non somel vox illa e sementum cavea ab hereticorum caverna prorumpens quasi intersibilos gregum audita est, monachos inutilia esse terrae coadunata, videntes pigros, stupida oves, oportere proinde amoveri eos de medio, nec suorum monasteriorum restorationi delutari, utpote cum ex illorum doctrina, et morum observantia nec avita fides nationum restitui, nec religionis status ad quietum, et tranquillum ordinem, ac fundatam stabilitatem possit revocari. Voces sunt haereticorum. Cum ergo plano justitiae cursu in veterem fossionem immitterentur, et edicti Caesaris, et approbatione pontificis, et sicut olim filii Israel edicto regis Persarum muniti ascenderent in Hierusalem civitatem sanctam postliminio reparaturi, factum est ut non inimici sciam, et haeretici, sed et populus terrae, ut dicitur I Esdrae IV, introdiret manus populi Judaei, et turbaret eos in aedificando, ut conduceret adversus eos consiliatores, ut destruere consilium eorum, illud fermo reclamantem, urbem illam, urbem esse rebellem, nocentem regibus, et provinciis, et concitari ex omnia bella a diebus antiquis, et usque ad hanc rogem hanc noxam occurrentem. Quid plura? Soargitur in vulgus in (935) ter plures aut oris dicteria, antmentis exourgamenta, et illud pessimum ologium, a nullo genere viflmlrmm majus Ecclesiae damnum illatum esse quam ab antiquis ordinibus, inde vires sumpsit confidentia, depulsus timor, audacia crevit, atque in lites controversiamque itum est» Videre jura, decreta, que evortiti, verba privilegii canonis, et fundamenta eorumdem vo-

luntatem cura praejudicio immunitatis ecclesiasticae commentarios sam contradic-
tionem, seu. contrarietatem vim inferri.
Denique uno verbo coelum zelo destrui,
grandi cum errore, majori fundamentorum
injuria pontificum, imperatorum, ordinum
Ecclesiae totius.

XV. Quod ergo collegia, communitates,
monasteria, conventus, si spoliata, aut
desolata sint debaant ejusdem professio-
nis, et qualitatis personis restitui, non
vero ad arbitrium voluntatemque principum
reduci, ut disponant pro voluntate sua,
e:: variis canoncis Juris textibus non e-
rit difficile comprobare. Ut in primis
ad. hanc rem illustris textus est in capi-
te Inter quatuor, de religiosis domibus,
cui titulus,- seu rubrica praefixa sit est:
" locus religiosus debet reformari do re-
ligiosis dumtaxat, non de saecularibus,
nisi in feffectum religioeorum." In contex-
tu- sic inquit pontifex : n Qjiamdiu monas-
teria per regulares remanere potuerint
ordinata, aon sunt ad saeculares clericos
transferenda, sed ei regulares defuerint
propter eorum defectum in eie saecularoe
clerici poterunt ordinari.² In quem lo-
cum glossa, et abbas Panormitanus dicunt,
ouod quaerebatur a domino papa utrum Sc-
clesiae regulares possent fieri saecula-
res, et nota, inquit glossa cum communi,
quod Ecclesia dobot semper reformari per
homines eJuBdem professionis, et nomen
reformationis significat institutionem,
provisionem, seu ordinationem, prout idem
in eodem sensu usurpat abbas in capite
Conquorente de officio judicis ordinarii
sub numero secundo, ot in capite Ecclesi-
a, do elocfciono, numero sexto. Et commu-
niter ita intelligunt, canonistae, et
gloesa in capite Statuimus, verbo Quaeri-
tur XIX, quaest. III. Pulchre ad rem nos-
tram idem abbas super textum citatum, ex
capite Inter quatuor, explicat quid faci-
endum sit antequam saeculares introducantur
in Ecclesias regulares : " Oportet,
inquit, prius servari certos gradus, cum
ista littera indistincte dicat : Siamdiu
per regulares, ete : ut reformetur prius
locus de regularibus ejusdem monasterii:
secundo, in defectum eorum do regularibus
aliorum religiosorum ejusdem ordinis :
tertio, deveniendum est ad regulares alte-
rius ordinis : postremo, in defectum om-
nium regularium poterunt institui clerici
saeculares. Haec Panormitanus, et ibi-
dem glossa Innoceir^{WH}. et alii. Est enim

(ut inquit idem Panormitanus ibidem:)
" Ambulandum in Ecclesia Dei, ae virtu-
te in virtutem, ut sic potius sit ascen-
sus, quam descensus." Qui adhuc clari-
us coipsun explicat ibi verbo regulares,
cum ait : "Per- idem verbum regulares,
dicendum est toxtum habere locum in om-
nibus regularibus ejusdem ordinis, id
c-st, quamdiu possunt inveniri rogularos
ejusdem ordinis, non esse ponondos al-
terius ordihis." Idem verbum regularoc,
eodem modo explicat glossa in capite
Statuimus XIX, quaest. III, in verbo
Quaoritur.

XVI. Undo vidoas ren hanc habere
quemdam similitudinem cum patrimoniis,
ct hacreditatibus in Jure civili posi-
tis, et ordinatis, in quitas primo loco
suocodunt parenti defuncto filii, aut
descendentes, his deficientibus, ascen-
dentes, vel collaterales, propinquiore
alii; ita ut a proximioribus in gradu
somper remotiores excludantur. Ac pro-
indo totum Panormitani sensum' male qui-
dam invertunt, dum dicunt loqui in casu
quo monasterium, oxistontitas in eo,
lito otiam manentibus quibusdam profes-
sis, reformandum est, cun tamen totum
contrarium assorat Panormitanus expli-
cans manifosto in illo texta, quid faci-
ndum sit ia defoctu regularium ejusdem
monasterii, non manentibus, aut exhibten-
tibus in 00 quibusdam profossis. Qua-
abbatis doctrinam confirmat Agorlus II
parte moralium, lib. III, cap, XXVI,
quaost. V, ubi videri potost, et alii
rcontiores.

XVII, Sed altius rem istam ordiente,
videamus quid de hac ipsa quaestione,
et controversia etiam suo tonpore indi-
vidualiter agitata, senserit sanctus
ille, ac venerabilis Petrus Cluniacensis
abbas libro II, epistola XI ad Matthae-
um, 8. r. e. cardinalem, episcopum Al-
banensem : " Quaeritur, inquit, totus
monachicus ordo, et communem injuriam
pari querela deplorat expulsos a Aedi-
bus suis monacho8 Vir dunenses, clericos
pro eis iatrusos, sua deseruisse, alie-
na occupasse, sola vi, nullo judicio
in messam proximorum falcem misfcisse, et
propriis cultoribus esurientibus, eorum
avidissime fruges devorasse. Et quod
majus ostontam ? Quod detestabilius mons-
trum ? Quod portentosius prodigium ?
\$iodque nes furibus fit, ordo iste

antequam audiatur, condemnatur, antequam sub iudice de culpa agatur, proscribitur, ante reatum cognitum, ut reus addicitur. Sed ut adversarii aiunt, fuerint propter mala sua monachi expulsi, expellendi, arrogaverit sibi fama consentiens iudicialie decretum; quid etiam personis peccantibus sanctus ordo peccavit? Quid aliis delinquentibus Justitia promeruit? Quorum reis innocentia condemnata est? Quomodo nalis monachis secundum quosdam expulsis, monastica institutio expulsa est? Ut quid saltem malis illis, boni monachi non succedebant? An quia nusquam talos inveniri Poterant? O quam innumerabilis monachorum turba, nec supernam gratiam nostris maxime diebus, multiplicata universa peno Gallica rura operuit, urbes, castella, oppida implevit. Quam variis aestibus, institutis, Domini sabaoth exercitus, sub una fide, et charitate in ejusdem monastici nominis sacramenta juravit. Aut ergo omnes isti pro expulsis introducendi expulsores defuerunt, aut tanta multitudo eis in videri versa, inopos eos, ut dicitur, epia fecit." Eucusque venerabilis ille, ac sanctus abbas Petrus Cluniacensis, Ubi manifestum vir Dei totum ordinem communi injuria merito conqueri dicit, si vel unum ex monasteriis aliorum ab ordine trahatur, arguendo capite Contingit extra, de sententia excommunicationis, et ductores ibidem, cetera glossa: si ergo est communis injuria totius ordinis igitur totus ordo jus habet ad tale monasterium, quod ipsi per injuriam, et contra justitiam auferri conqueritur sanctus Petrus Cluniacensis. Et quod nara illud nisi ut monasterium assumptio ex eodem ordine monachis reformetur, ne innocentes cum nocentibus condemnentur, non quisquam sine culpa suo jure privetur?

III. At reclamant adversarii Romanum pontificem hujusmodi legibus, et juri communi non esse alligatum. Recte: ergo provocant ad plenitudinem potestatis absolutae, quam nunquam negabimus, nec catholicus aliquis dubitare potest, quin eoene, pro sua supremata potestate non solum desolata, aut vacante monasteria, sed etiam plena (937) reformata possit aut suppressere, aut ad alios transferre, quia dispensator Dei est, et economus supremus omnium, quae possidet Christus in Ecclesia sua. Sed in praesenti ad tribunal illud absolutae potestatis causa haec non refer

imu8,

et de lege positiva, non de absolute illo, aut dominio, aut potestate quam Dominus capiti Ecclesiae suae tradidit non in destructionem, sed in aedificationem. Recte falli debemus in eo quod auctores oppositi conantur duplicem plenitudinem potestatis in papa distinguere, alteram quae indeo dependens est fons, et origo aliarum inde derivatarum potestatum, diciturque ordinata, et canonice conformis; qua ratione passim in Jure dicitur pontifex habere plenam potestatem in beneficiis, quae tamen ex officio, et secundum canonum praescripta conferre debet: alteram quae dicitur plenitudo potestatis, id est, potestas absoluta, seu libera a lege positiva cum princeps legi non sit subjectus, sed supra legem. Sed hoc qua ratione constare possit, non apparet. Nam plenitudo potestatis est ea summa potestas recte gubernandi populum Christianum, cui nihil addi potest, ut habetur in capite 3° et quidem, XCVI distinctione. Et plenitudine iste, non utitur papa nisi quando transcendit jura, ut tradit Hostiensis in capite Proposuit, ut ait Petrus Andreas Bononiensis in repetitione extravagantis Julii II, de simoniaca papae electione, numero LXXIX, unde sequitur non posse dici plenitudinem potestatis, quae est ordinaria, sive ordinata secundum jure positiva, et conformis sacris canonice. Proinde neque verum est plenitudinem potestatis in summo pontifico illam dici, vi cujus beneficia secundum canonum praescripta conferre debet, quomodo enim ea potest esse plenitudo potestatis, quae in operando a jure positivo dependens, ac legibus humanis alligata esse debet. Itaque si papa disponat aliquid ex ea plenitudine potestatis, quam habet in beneficia totius orbis, necessario transcendit aliquam jura positiva, vel per concursum, vel per praevisionem. Princeps enim legibus in jure expressis non alligatur, sed liber est, et absolutus. Si vero e contra conferat beneficia juxta praescripta sacrorum canonum per omnia, nullamque legem transcendat, tunc operabitur non ex plenitudine potestatis, sed ex potestate ordinaria legibus positivis ordinata, sive sacris canonibus conformi, non supra ipsos.

XIX. Et quidem verum est quod haec insana potestas ita Wolfi seu libera a le-
INDIANA UNIVERSITY

ge, qua princeps non est subjectus legi, sed supra legem, fons est, et origo aliarum inde derivatarum potestatum, ea tamen non tenetur canonibus esse conformis, ut alligata. Illa vero potestas amplissima in beneficiis, quam sibi semper rororat in canonibus ecclesiasticis apostolica sedes, quamque a se abdicare non potest, supra leges positivas est, ut modo dictum fuit, adeoque non operatur ut alligatus legi positivae, robori gratia, locus est in capitulo primo de electione, ut nullus in Ecclesia dollogiatus praelatus eligatur, nisi per canonicam electionem factam per ipsum collegium. Et capite Ne pro defectu, ibidem lex est, ut ei illi ad quos spectat electio negligant eligere praelatum cathedralis, vel regularis Ecclesiae infra tres menses, ad proximum superiorem potestas eligendi devolvatur. Jam ergo si pontifex maximus per plenissimam potestatem, quam habet in beneficia totius orbis praeveniat oloctoros collegii, vel superiorem ad quem devolutio facta fuerat eligenda unum ex ipso collegio, quaeritur an operetur pontifex (938) ex potestate ordinaria ordinata, ut canonibus conformi; an ex potestate absoluta, ut ex ejus plenitudine, quae libera est a lege positiva. Et respondemus cum abbate Panormitano supra citato in thesi singularis decisionis, eum non ex priori, sed ea hac absoluta potestate operari. Et ratio est, quia secundum leges positivas potestatem collegii, aut immediatum superiorem deberet esse electio: ergo si lex ista a principio non servatur, opus est, ut id fiat per potestatem, quae est supra legem positivam cui princeps alligatus non est; ergo per potestatem absolutam, et liberam a lege. Et haec est potestatis plenitudo, ex qua ei operetur pontifex, non solum desolata monasteria, sed et habitata poterit ad alios transferre, si urgens aliqua causa id postulaverit.

30C. At iterum tergiversantur monasteria, seu collegia, aut loca de quibus in controversia praesenti agitur, non vacantia dici debere, sed extincta utpote deficientibus omnibus membris ex quibus componebantur, et in tali casu non est locus ad plenitudinem potestatis, ut ad absolutum tribunal recurrere, sed juxta ipsam potestatem ordinariam extincto illo Jure collegii devolutio fit ad pontificem, vel principem, ut cui voluerit, transferat. Cacterum <tinctiallmo< plurima

extinguere vult lunina dum suae intentionis caligini immergitur. Etenam licet personae illae, quae individualiter et ut ita dicam, materialiter habitabant, et componebant collegium illud, seu conventum, vel violenter expulsae, vel morte sint extinctae, tamen Jus quod personae similis professionis, vel ordinis ad talem restitutionem habent, et ex ipsa suorum fundatorum voluntate acquisitum est, quae voluerunt talis qualitas, aut professionis hominibus locum illum tradere, extinctum nullo modo est, sed ut berva repetam venerabilis Petri Cluniaconsis supra relata: "Quid por- donis peccantibus sanctus ordo peccavit? CXir malis monachis secundum quosdam expulsis institutio expulsa est? Si ergo expulsis immeritis, et delinquentibus, ordo non debuit expelli, sed in aliis subrogari; ergo in ipso ordine jus extinctum non fuit ad talem substitutionem: multo ergo minus potuit extinguere ipsis non peccantibus, sed per vim expoliatis, aut per feritatem occisis.

XXI. Sed quid opus est ad jura provocare humana, et leges, textusque Jam prolatos reproducere, cum etiam ipsos violenta morte reptos, quod conventibus suis spoliatos, et vivere, ut raonasteriis suis assistere prodigia superna demonstrent? Quomodo enim desolata monasteria possunt extincta nuncupari, in quibus toties intempesta nocte certis anni temporibus in hunc usque diem accendi liminaria, fulgere lampades, adornari altaria, cereos ardere, processiones a beatis illis manibus, seu animabus institui, chorum frequentari, et illustrissima luce, cantico psalmodiae templa perfundi, complerique testes oculati, non Catholici tantum, sed etiam haeretici vigilantibus sensibus acceperint, et accipiant? Certe S. Gregorius libro III dialogorum, capite XXI, memoriae prodidit duos monachos longobardorum saevitia in unius arboris ramis suspensos ac mortuos, facto vespere, claris, apertisque vocibus psallere coepisse ita ut ipsi quoque, qui eos occiderant, cum voces psallentium audirent, nimium mirati terrerentur, Quod S. Gregorius signum fuisse, inquit, quod ii qui Deo servire student, post carnis mortem verius vivant. Quidam autem sanctus monachus, nomine Basilius, INDIANA UNIVERSITY

ut narrat Metaphrastes, et ex ipso affert Eodericus tomo (939) primo exercitationum, tractatu VIII, capite SCI, quadraginta continuis a morte diebus, quotidie ad vesp̄as veniebat, et cum aliis fratribus in choro canebat. Sed et Nicephorus lib. XIV historiae, capite LI : "In templo, inquit, sancti Simeonis monachi ad laevum columnae latus in uno cancellorum emicantem cernere est immensam quamdam stellam per feue3traia discurrentem, et splendide coruscantem, et modo veluti cessantem, mox vero rursum de repente affulgentem. *d quod eis tantum diebus fit, quibus memoria sancti viri colitur, sunt etiam qui memoriae prodiderunt ipsius quoque Simeonis faciem illam huc atque illuc volitantem ad columnam videri, barba sicut eam gestaverat demissiori, et capite tiara tecto." Ita ITi©ephorus.

SCII. Sed et illud obstupescendum miraculum quod nostra fere memoria in Hibernia contigit, narratur in fasciculo ordinis Cisterciensis libro II, dist. 3COC7II, cap. II. Oum enim quadraginta Cistercienses monachi per irruentes haereticos in choro sui monastwrii Magiensis truncatis

cervicibus victimae pro Christi fide procumberent, a morte resurgentes, recollectis, et sibimet iterum positis capitibus ad subsellia consueta reversi, primas vesp̄as assumptionis Beatae Virginis ad finem usque clara voce ceninerunt. Quid ad haec dicemus ? An oblivis antur sua, etsi destructao monasteria beatae animae, et luminosi e coelo ad suas cellas, et paupercula tuguria visitanda delapsi. Hi nimirum sunt custodes positi supre muros Hierosolom tota die, et tota nocte in perpetuum non tacontos, haec est jubilatio quam ne post mortem qu\$dem omnino dimittere possunt perfectorum sacerdotum, et religiosorum animae, quin otiam doeolatas ecclesiae, non solum profectione, et sollicitudine, sed et praesentia sua, hymnieque et peftlmis, ac spiritualibus canticis nonnunquam invisunt, et laudant circa illa Deum astra ista matutina, jubillantquo orane6 filii Dei, ut benedicant stellae coeli Dominum, laudent, et superexaltent oum in saocula.

Utrum In eligenda doctrinae forma, statutum, .Iusque academiae
summae auctoritatis esse debeant. 7

I. Felici forte, gravissimo, isto, celeberrimoque certamini, ex sapientiae munere, egonem instituimus, et doctrinae materiam, illustrisque academiae jure, in obsequi gratulationisque occursum tota concertatione destinamus. Ut enim fr.venti coelo nil gratius rependere terra queat praeter versicolores gratiarum apparatus, cum exhilarata praesertim natura, et in gaudio renascentis anni varie ludens enodato sinu virentia laxat viscera, variaque, .ac multiplici gemmantium eruptionem florum parturiens, totius in se osculantis coeli pulchritudinem terrestri quemdam elegantia repraesentat; sic benigno huic sapientiae coelo, (9^6) huic (inquam) disciplinae coelestis censurae, quae variis scintillantium siderum afflatus, quasi de aeternis veritatis montibus totius Ecclesiae illuminat firmamentum, flores refert terra nostra manipulos, quibus intextam sapientiae coronam pleno circumdet orbo, et selecta doctrinae forma, in totius maturitatis foecunditatem erumpat. Ut quondam mystica illa sacerdotilis virga, uno simul partu laeta gemmulis, amoena frondibus, fructu gravis scripturam Aaronis consummavit honorem; sic sapientiae partus in ipsa venustate florum, ubertate proventum intumescit, et rosearum elegantia fructuum maturitate castigatur. xTefi enim oscitanter iosa uo se clamat Sapientia ; giores mei fructus honoris et honestatis. Nihil videlicet in sapientia floridum nihil vernans solo in fructuosi viroris lenocinio crispatur, sed vel ipsa pubescentis germinis tyrocinia graviori severitatis, auctoritatisque pondere inoanescunt, ut quod dignitatis, splendorisque deficit in discentibus ex tam praeclaro magistrorum lumine, et plenissima gravitate compensatur, et teneriores isti sapientia nostrae florae immani frigoris rigentis, et oblatrantis inclementiae turbine concussi aspirare possent, nisi vitali aura singularis humanitatis vestrae non afflandi solum, sed aeterno vero extra omnem aleam, vel iniqui soli8, vel invidentis austri fortunandi venirent. Ergo quod in arenam produciamus, jura sapientiae sunt, jura reverentiae) magistrali doctrinarum dispunc-

tione, 'in eligenda forma disciplinae, et veritate propinanda his, qui investigandae sapientiae dederunt nomen. Denique in statuenda, fundandaque academiae dignitate, quae in bene ordinata, eippositaque republica supremae auctoritatis, inconcussa iuris, praesertim in his, quae ad doctrina* pertinent, et disciplinae rationem esse, reputarique oportet.

II. Loquitur ad nos sermo divinus in Ecclesiastico cap. VIII : Ne deciblicias narrationem -prashrterorum sapientium, et in -proverbiis eorum conversare: ab ipsis disces sapientiam, et doctrinam intellectus, et servire magnatis, sine querela. Non te -praetereat narratio seniorum; insi enim didicerunt a -patribus suis quoniam ab insis disces Intellectum. et in tempore necessitatis dabo responsum. Quid hac lege perfectius, aut absolutius inveniri potest? Plena sunt omnia, st perfecta, ut a pleno, et perfecto. Ecce enim dives metalli vena nobis proponitur, argenti principia reserantur, et auri locus in quo conflatur arpertus est. Denique sapientiae pretium, quod t@stante Job, nescit homo, quae abscondita est ab oculis omnium viventium, et volucres quoque coeli, quae vario plurimarum suarum circuitu, et sinuosa elevatione Inanem ventorum flatum tota libertatis expansione diverberant, latere solet in sapientium presbyterorum narratione, in eorum proverbiis, in aligatione, et captivitate ad eorum dicta inveniri, asservarique conspiciamus. Quid enim aliud presbyterorum sapientium enarrationem, a quibus discere debemus intellectum, et prudentiae responsa, quam doctorum conventum aestimare possumus, ipsamque academiae coronam, unde nobis doctrina omnis praesto est? Unde jura inveniendae disciplinae decernuntur, et ubi locus initiandae, conservandaeque sapientiae invenitur. Quid pervicibus alis fugientem quacrimus doctrinam, ut tam variis opinionum anfractibus, tot inventionum nostrarum machinantibus, eii»>icntiae thesauros sine clar-

re irruspImo, eir.e fece tractaao5? Kon
 1- reatra Inventione IUndanontua (941)
 raritate eat, aod is uSpientluB eeaionw
 narratione, ille Jus est praefigendae
 doctrinae, nos nebie inveniendae, et pro-
 nainsdAe : oapectmdc ab illie est, non
 a nobie renovanda. Doniquo aeipicstlBoi-
 us logielator Xoyee congregatio ad eux
 oimitua cajoritue notu, atque Sectoribus,
 quasi unlvnrltato oundax clrcucvollat5:
 iu'ite lofiit, mali. nam Infianr. att-
 AOfiHA yjrM arlc .vJ'ssacMC-Bt'1Ai

un. Qnaa pulchro doctrinae iscroocBta
 pluvia coiparat, <t fluenta eloqui ro-
 ri do coelo decidenti, quia videlicet non
 do nobis crescere debet doctrina, nec a
 notis sapientiae provehenda eat noxiu-
 do, sed a suti tue denuper expertar-dn ot
 ooru arbitrio succiendi. Hoc otioso
 dictis oad concreseat, ouic almi cua a-
 llo quafi fitlelasnto nliono nixa. non so-
 lo ot proprio crescano dobot volatu doc-
 trina, sed aapiontiun proebyteroru ner-
 ratloae, oolinquo Juro oonoandatr, ot dio-
 puncta concrecoro oontlannd> eet, nos
 crescore. Pulchro 71-centius Llainon5s
 Utro adroreue heresee voro euroo, ca .
 XXVX3l et XIX x » Crcoat, inquit, opo»*
 tot, vohanantorque proficiat tnn slagulo-
 sux, quaa omlux tan uclun hocinia. cura
 totlue Bccleolao, aotatun, ae ereculomx
 gradibuc Intelli-entla, ecioatia, capien-
 tia. noi in suo doataxat -enaro, ir, oodou
 scilicet docnate, <oden sesw, eadescue
 sententia, initetur minarus religio m»
 tionen conorun, quaa licet annoiua -ro-
 ceui nuaeroe suoc evolvan, et explicent,
 cadec taces, quae erant perannent. 4iot
 parvulorum artus, tot vivo Pia, ot ai qua
 illa <ut, ottae aevi natnrlorle notate
 sariuntur, Jan in se alne ratlono oro aor-
 ta eunt, ut nihil novuo postea proferatur
 in eanlue, <*iod non pueris Jor. astoa lat-
 titavorit . * Sic lirir.cnals.

III. Srso odetringendae, ellgondaeque
 certae, ad odemistrando doctrina Jura
 flrs® et rata mint, in ille videlicet,
 qui scriorun narratione» continent, qui a
 atri huc acceperunt quod traderentubi
 sapientius proaVtororn narratio acadon-
 lae convectis foruat, cui interaat, quono
 Tora ait sapientiae sonitas nobis oropo-
 nore, electiononquo doctrinae propinaro,
 qua solido, et fixo croacat in unitate
 oneus, uni forsit at ectquo sententiae, quod
 propriae Inrontlon^i^y' CJ|Bpeux inani-

tor subvolaret. ?uan opportune eponoco
 labia laudaturus sponsus i Sicut vitte
 coccinon. Inquit, labia tua, et floecj-
 jH_aaa.lalfa- emo fc-atorio dul-
 cedo eloquii non niai a labile, quao
 coccinoc vitta ligata sunt, ecoturle
 potuit, nas- labia xsonsao doctores case
 quia abnuat, quio l soret, quid autca
 dlffiiite eorus, quod Jus, niai ut Vitta
 alnt, quae vinculo alligent audientes,
 conetrngatquo doctrinae forsan sarui,
 et sodeatioo captiverl conplCKlbus t
 Aidlto dnbroaiun florido illo, jrevlque
 ingonli coadoro aic dienorenteo octona-
 rio JV, Wpra ?-aliroo Cmi! : 'Jentes,
 et genas, ot sicut coccineun resticulus
 labia apor.aoo, iatcUl,~iuis nniiaao cesc
 virtutes, doctoronue Diversitates, qui
 toI spiritalcs sestl alimniKS dispOD-
 satlone sedula aubnlntstrant, vel irr.o-
 dicatione dominicae cruslo, sive vorbl
 quados linea alligent audlontoc, vel t>-
 dostla Toraccr.dl, ot Juvonfcills flore
 cratiBsli^i., Srgo labia apoDsao non
 duloodlncce atilliant libertatis, non vo-
 31» In docendo, an in porclitrxdo sen-
 «ix, aod duleodonon olotfjii a veritatis
 nexibis pronanontas, a vitta coccineo
 arentso, doten-inanteque rlan, cui au-
 di er. tan alitent, non euae asotiun tri-
 buat erager, di. Eoqulun a ritta coccin-
 nea derivatus enavit otes voriteta de-
 notat, con libertatis. Tertlse autax
 una eet, quia In bona dlapoelta ailtitu-
 dico, congregntior.cque saplentlux co-
 nendatan ir.tellir.wus. ejus ni racto-
 ritas abscondetur, totus disciplinas
 vitor narceon re.eccate oct. aicut nb-
 sciesls Cjtiillls yaxa.*a<ie ille Sfseon
 totus olanxpjit. Ulbil decoris absque
 capillos asto ftrano criti relinquitur,
 rihl in republica pulchritudinis, ei
 capito ajua, id oat. doctores ejus au-
 toritate careor.t, ai coris de doctrina
 elicmda do dlepoetlone, fomaquo
 (g^Jlsatruondi dlccplinoi*. noill.«ntur
 cenwrae. Xgregls i'ssoms kosilla *T
 ia Cantica, cuidee vereana locun, cun
 de aontentln Pauli inquit : * Olorla
 ru l l orie sit coxa, quip>o quae per cl 6-
 clnnoe caput oxornot, docamr per hanc
 caillloxtij eponsao praedi cationea., de-
 bore lilon, qui la cepito apnona sunt,
 et per quoe gloria acclasioa nccodit,
 per sapientiae aoneun occultaro." Ka-
 bwms orgo Sccloniac glorias in conae
 affluontia, nexu quo espillonux expreo-
 aox. aod id prarMc adnoneaur, non eoa-

n- priprlun dlffu-.aivrao vtgr.dd.llc iti-
ta sequi velime, ead -'«at capilli
absono sonae proprio croaount, nic loo-
trlnu, qute «st Secletir.e gloria, non
*rc rio, »ed allor.o sxiau sub-1rtlt,

7X. dota""tt vtIchri Ambroclus l.l oro
VI bartaron, c^ite IX, f*re oaw
pulchritudinis, ac spsciotltatis fomtB
a erillonut ornaxnto derivari, ei 101*
vortln lpsoran dlspoclt lones co.t or.ll
«CMb», Inquit, speciosa, eet caeBerleeT
Queo rirerenda in tonloribueT \$irr.
veneranda In oncando tlbusr \$uta t.irrlh-
111' In bellatoribus? Qiesl decora In
odolsiesntlbust Quas corrito In mller-
ibus? ty*= dulcis In pueris?» Zcce
quo' fornae, vnrietatesque in or-aien-
iwi inrmnl oorporlo, caplllora» ulo-
potitio prnebet. fjaeo osnlp Janta
«fWw Ambrosii allegor!*» «X factorua
-cpientiaifcne univereitatlbus, tatl
Xcelscrl.c provonlro, dublui non eat,
SI enin 2celmiae crines dlw-utatoes
•unt, et oclplantec, onaeu Scceale*
fornea, oste rolpubleao nlnlnlerioi, 6t
dltoaltiones ni Illie, omnnentuB,
nodiucOB* accipere dubltr-adua r.on e*.t.
Ir.de reverentia i*nixn, qui in ace&talıs
nutriti coaatoran e^lie&liblB locun In
-irin-llci obtlaoatl Indo veneratio
cacardotia, qui ab reholls aerecel. pto-
tun, qaeu ovlVco oul- praestant r.b uberi
rime Istle pascuio aeeMenut: unde ter-
ribilltaa bolntomn, qui In oomnhlbus
periculi e a spientuach canellio fortitu-
dinis mas rainlrsaata truserant. In cu,luc
co:wendatioien loquitur et Salomon in Lo-
desinitor, eo. xx : Civites -Narra, ot
smaLiA ca rXrl. Asali «atra m&. rc.

tue set hortule miue pismorlt. *cc;
oaooco cacsarloo nos*ra, id ont, crriil-
lan.x.-tun loctoms, ctleai In bellatoribus
torribille so-iart con fortior euilcatie
viri dlnositlo onnibao nr.rl b.latorls
aochnonontle praollentur: ory» et Id
cuod Saloson oubdit, nostro adsiteaie pro-

c:ub sunt audita ?
emiantla fortitudlr.
nollor, et -lraoolit

rata m..slyaxa

9d est dicaro, si

recoot. si tanto

est, et -lraoolit

quanto e aut var.m praocollit, quo nodo
enoieutluj Jura contoununt. fortluj
axaltantur. C^icnodo sapienti affinis
eeaper eet paaparles, contentutj.obll-
rlo l Tortltudlnl, dlvltao, nonor.arv-
plltudoquo dafertur. Has sr^o anpl-
ntle, fortlBeao viri oollatloie, na^pil-
flee conneadare noMe rolult Spiritus
nsnetuc, quo loco In relupfalleao dlopo-
eltione collocandaa sit canter.tlun, Et
doctomn nlnietorluj, et quo loco for-
tius virorun aectna l» sit porie,ut
videlicet llll quasi ccollll verticeto
caoitls obtlneeat, undoo onnlxii potatl-
Me, onnlbusque relnuollcae off.dic,
et ordinibus decor, at ^do^rHu^o con-
ferratur. atque eo. echolie. etudlsque
lltoramuo quaoi su etesarlo. en llla-
nentoec reluiMieeo conorie, reddatur
ipsa f9Wt) reverenda In scaibuo, et 'o-
neranda In cocerdotlMB, terribilia Ib
bellaterlibue. docoro in adolcecentlbus,
dulcis In poorlo.

VII. Vidlasr docto rue echolaa. sa.l-
antlmjue cowontan, enplllantentur es-
se Xcclesiae, eaeearlongue relpublcae.
Tldeasr quanto amliori praoconlo oee
aaci eloquii fontibus illoruu dlditas
caeteris advjce nlnlaterile praox^ratur,
pldrup lltterarsn scholas, libomllant-
quo dlstdplnaxun j'mnasla, turres in
Scriptura vocari non abwrdo interpre-
tandi Geaoro cun plorlequ.' oxiothnare
deboais. Insupie sst locus llls Oar-
ticorun 17. ubi illud toties decanta-
tuo, ot ad xiraculuu uequo laudatae
"ponsao colluit conaratur turri s Sicut
arris. Inquit, 9arld osllan

loco Doasa lllud cun proripnacallo He-
braice dicunt, In taloloth, quod noman
otloa ac tobrosio Latino St*o ufury.a-
tun : « i^iao aodificata ost. Inquit,In
talpio.* Significat nites talpioth Ho-
braico, ifto* quod disciplinae et Ita
Hebraica habent esargilaria t vja.- aedi-
ficata ost ad discipuli aae. fa,7libi« :
>iae aedificata est ad docendaa tranoc-
untos, 7atablus l Cp*e aedlficRta ost
ad ucun dlrlpendi honnee. ^iod totua
acholls, univorsltatlbusquo oonvanlre
nulli dublur. ert. Turres erco scholae
Tocat Scrlptura, cootuaque doctomn.
%>.od aon obemre parajhrasio Chaldaica
erpraacit, dun locun istuo Chaltcome
ampliflcane ad llla.verba : Sicut tur-
ris Snrid colluB tuim. haec apponit I

n St princeps scholae, qui erat magister tue fortis in justitia, et magister operum 'bonorum, sicut David rex Israel, et per verbum oris ejus aedificatum est saeculum. * Quibus verbis ita interpretatio nostra commendata est, ut nihil possit significatius exprimi, cum idipsum quod nomini Turris David cum propugnaculis aedificata, vulgata habet editio, ipsa paraohrasis, scholae principem nominet, magistrumque bonorum operum,' ac proinde turrim scholam aedificare, doctorumque academiam, dubitari non potest*

71II. Adjudgam et alterum non minus firmum in Isaia testimonium capite 2KXIII, ubi loquens propheta de evacuatione vanae, terrestriusque sanientiae a Leo facienda: Ubi. inquit, nunc est litteratus ? Ubi legis verbo -ponderans 7 Ubi doctor parvulorum 7 Illud autem verbum docet or -oarvVilorum, expresse sic habet textus Hebraeus, ut videri potest in biblis regis, ubi numerans, seu numerator turrium, quasi idem sit doctor parvulorum, seu adolescentis disciplinis erudiens, atque in turribus docens id est, in gymnasiis, et scholis, ubi adolescentes erudiuntur, et quasi parvuli nutriuntur ubere doctrinae, Quod uttendentes septuaginta, ut habet Hieronymus ad istum locum Isaia.e, vertunt ubi numerans nutriendos parvum, et magnum? Doctorca enim in scholis hoc praestant ministrium reipublicae, ut sint nutriti i parvi, et magni, lac ministrantes parvulis, et rudioribus, cibum solidum majoribus, et perfectis, et Juxta Debedrae vaticinium in cantico Judicum V : Aquam ridenti lac dedit, et in -phiala nrInciqub obtulit butyrum. Adhuc -)etantibus escejn, utpote parvulis, lac porrigunt, inculrentibus autem, et suo jam studio nitentibus quasi in phiala principum solidum cium, id est, butyrum meditationis offerunt denitibus ruminandum. S^nt ergo doctores parvulorum, seu'numerosos turrium, nutriendos parvum, et magnum lacte, solidoque cibo pascentes, ut ex hoc jam nobis innotescat difficilis illa comparatio in verbis Sponsae, fiant. VIII : Egq. murus,- et ubera mea sifait (9^5)turris. %x quo facta gum coram eo ouasi -oacem reperiens, 'x adducta enim intolligentie. clare datur intelligi Ecclesiae ubera ideo dici turres, quia in scholis, universitatibusque, quae turrium nomine designantur, coetus ost, congregatioquo doctorum ubi Ecclesiae ubeMCdp«trisj=la^.actG oru-

Digifized-By-^iXJUVIV

diunt, nutriuntque parvulos, imo et fideles omnes in fido confirmant. Ubra enim, ut inquit D.*honas ^anticorum 7III, sunt qui alios nutrire possunt spirituali doctrina, sed et ubera isfeafacta sunt sicut tueres, non ab initio: SQd ex qU0> inquit, facta sum coram oo -pacem reporlens. Kx ouo videlicet persecutionis furor deferbuit, a tempore Constantini, ut potat lyra super istum locum, et optimo D.Thomas opusc. XIX, cap. III. Loquens expresso de scholis, collegioquo magistrorum in univorsitatibus, eorum congregationes comparat congregationibus episcoporum in ^onciliis, quae solum permissae sunt post torapora persecutionis : B In dccrotic, inquit D. Thomas, dist. XV, capite Canones dicitur : Qiod a temporibus Constantini Concilia inceperunt, in praecedenti?»e namque annis porsecutione fervente, docendarum plebium minime dabatur facultas inde christianitas in diversas haereses scissa eat, quia non erat episcopis licentia conveniendi in unum, etc. &od non est sic intolligendum quasi ante teapora Constantini nulla fuerint Concilia, sed quod valde rara, et quasi furtive potius, quam pro dignitate permissa.

IX. Patet ergo quod ex hoc temoore ex quo Scelosia facta est quasi pacom reperiens,persecutionis cessante rabie, ex tunc ubera, ejus facta sunt sicut turres, cum docendarum plonium toto erectae sunt acader&ae, tot scholae fundatae, quae quasi turros reddunt sponsao ubera, unde doctrinae nutrimentum omnibus irroratur. Quare ad illud quod legitur II Paralip. XVII de rege Josaphat, quod crevit, et magnificatus est in subline,

-f.tque domos ad instar turrium, ad hanc intelligentiam non absurde pertinere videtur, cum enim de'ipso praemiserit Scrintura, quod JosaPhat misit de princi-oibus suis ut docerent in civitatibus Juda docebantque, inquit, populum in Juda habentes librum legis" Domini, et circuibar.t cunctas urbes, Juda, atque erudiebant -oopulum, non incongrue intelligiznus ex iusa serie textus, concatenationeque verborum, turres aedificatas, seni domos ad instar turrium ad hoc pertinuisse, quia populum erudiri curavit per principes suos, per levitas, et per sacerdotes, quorum domos instar turrium @B6d Uon dubitamus, quae

INDIANA UNIVERSITY

scholarum officio, magisterioque fungebantur. De quo et illud I Paralipom. 1XV aliquale extat vestigium, ubi dicitur s " Quod Israelitis praeerat Chonenias, et filii ejus ad opera forInsecuns super Israel ad docendum, et. Judicandum eos. 8 Quod Nicolaus de Iyra expendit, quod aliqui de levitis scientes legem, ordinati sunt ad docendum populos in locis distantibus ab Jeru8alem, et ad determinandum dubia in quibus simplices dubitabant. Puit ergo etiam tunc in le&e provisa forma, dispositioque academiao, et scholarum, in quibus dignitas, Jusque doctorum sic eminebat, ut quasi reipublicae turres, tam quoad excellentiam, quam quoad fortitudinem* nAnimentumquo omnium, dicerontur.

• | X. Nonno Sidetis (praeclarissimi auditores) quid divina oracula de sapientum scholis, de doctorum academiis de cernunt? Quantam eorum ministerio censeat deferendum? Qua amplitudine in republica collocari debent? Qua veneratione (9^6) eorum decreta suscipienda sunt, quibus non uno tantum mysterio, non una tantum metaphora, ac circumlocutione designandis, amplificandis, commendandisque totus desudat Scripturarum apparatus? Et ne sarcis tantum insistamus, quanto ardore gentium antiquitas, vel ipso naturae ductu rem hanc illustravit, promovit, observavit?: Nihil illis antiquius, quam ut forma reipublicae a litterarum scholis darent, aptitudinemque susciperet, ab illis stabilitatem, firmitatemque regnorum postulantes. Domestica tantum exempla, quia abunde suppetunt, proferamus, nam ut optime Latinus Pacatus in panegyrico Theodosio Augusto dicto, de Hispania, annotavit, uni Hispaniae quidquid ubique laudatur, assurgit; haec durissimos milites, haec expertissimos duces haec facundissimos oratores, haec clarissimos vastes parit, haec Judicum mater, haec principum est, nulla in toto orbe provincia Hispania nostra felicior in hac parte fuit, quae donec externis bellis conquassata, et a Poenicibus, Iuriis-, Poenis, Romanisque quasi ad praedam petita contabuit, litterarum studia non remisit, quae longis, diuturnisque saeculis; vel ab ipsis antiquissimis regibus aliam pacem, firmamque, ac stabilem gubernationis formam observaverat. A Strabone memoriae proditum est, indeque a pluribus Hispanis scriptoribus usurpatum sapientissimos quondam Hispanorum Turduli in Bootia provincia ostendisse

Caesari leges a sex millibus annorum conservatas, quae cum ostensae fuerint 00 tempore, quo Oaesar debellatis Pompei filiis nobili apud Hindum victoria illustratus est, subiit animum leges istas ab ipso Tubale fluxisse, qui duobus retro annorum millibus ante Caesarem Hispaniae Jura fundqvorat.. &int enim illa sex annorum millia a Strabone memorata, supputatione quatuor mensium ia quolibet anno muneranda, qua mensura annorum utitur Xdnophon in aequivocis, unde Strabo desumpsit, proindequo•jbcxannorum millia, duo millia ex nostris communibus conficiunt.

XI. Quare autem studia cum hac longum antiquitato in Hispania floruerint, vix dicam, solum poofeis memoria a Strabone ex tanta temporum annositate eruitur, cum octingentis annis ante Eesiodum, et Homerum? Graecorum antiquissimos poetas in Hispania oxtitisse narrat, quorum poemata venerandae antiquitatis ad Aijusti tempora pervenerunt. Poetas autem illo antiquissimo saeculo vocatos sapientes, seu theologos, qui divinarum rerum contemplationem carminibus adumbrabant, auctor est Aristoteles primo metaphysicae, quem ibidem explanat S. Thomas lect. IV : 8 Sciendum, inquit, est, quod apud Graecos primi famosi in scientia fuerunt quidam poetae theologici. Hic dicitur quia de divinis carmina faciebant, fuferunt autem tres, Orpheus, famosior fuit, fuerunt autem eo tempore quo Judices erant in populo Judaeorum. 8 Eaoc S. Thomas.

XII. Hos ergo ita antiquos poetas, id est, theologiae dedit8, Hispania nostra superavit, et antiquitatis palmam eripuit, nam Hesiodum ante philosophorum tempora fuisse, et in numero poetarum theologizantium numerandum, idem sanctus doctor asserit eodem loco lectione decima in fine. Si ergo octingentis annis ante Hesiodum florebant in Hispania litterae, et poetarum nomine theologica carmina pungebantur, manifestum est, inter sapientum coetdm, Hispaniae litteras, scholasque etiam ipsis antiquissimis Graecorum praluxisse; illis ergo tam diuturna, firmaque Hispaniae reipublicae gubernatio, (9^7) Jure optimo tribuenda est, qui per sapientes litteratosque viros, tam studiose, leges, et antiquitatis primae monumenta servabant.

De Gotthis, non leve est quod narrat. Bdericus Toletanus antistes libro primo de rebus Hispaniae, capite XV, quod Gotthi, quo tempore Socrilla Bomae principatum tenebat, a quodam Dicineeo docti sunt philosophiam, physicam, theoricam, practicam, logicam, etc. Gotthi autem hoc commodum, hoc salubre, hoc agendum in agendis, et in judiciis judicabant, quod Dicinaeus illorum consiliarius approbabat; inde elegit nobiliores, et prudentiores, fecitque sacerdotes, quos ad theologiam instituens, vocavit speciali nomine Piteatos, et talaris capita palliabant usque adeo, et apud barbaros, egrestesque tunc Gothorum genus obtinuerunt litterae jura principatus, et dominandi potestate in republica poterantur, ut jam mirandum non sit quod doctis Athenis dixit Alexander, Athonas regni sui osse theatrum, ut refert Nazianzonus epistola GDCC scribone Histochio oophistae; hoc videlicet existimans magnus imperator, nihil tam illustre in republica sua, nec theatro dignum prodiro posce in publicum, quod eorum Athenarum scholis posset comparari, vel quod ab illarum examine, doctrinaquo approbatum non esset.

XIII.- Ibi cepit Alexandri scii entitiam etiam in Hispania Sertorii magni, quondam Bomanorum ducis judicium, qui, referent Plutarcho, ex quo Ludovicus Nonnius in sua Hispania capita IXXXIII in Osca (nunc vocatur Huesca) fundavit academiam, quo nobilissimos Hispaniae adolescentes eruditionis causa vocavit, et ipsa At obsides habere erudiendi praetextu, quos cum maturuisset aetas in partem administrationis, ut impetii esset admissurus. Hic fuit Sertorio instituenda academia finis, ut inde respublica moderatoros acciperet, imperiique consortes, vero existimans regni theatrum scholas osse, nec aliter posse publica jura, nisi per scholarum oculos lucem aspicere. Notum est in Romana historia, quo loco, et dignitate flamines sunt habitati in ministerio iureque sacrorum, et sacerdotali scientia, inde jam a Numma Pompilio instituti, in quibus adeo scientiae, ingeniique acumen commendabatur, ut ob hoc fabarum esu sint prohibiti, ut Varro docet, et ex eo Plinius lib. XVIII, cap. XII eo quod faba apud Pythagoricos, habet sensum facere dicebatur, lugubreque aliquid, et mortis simile repraesentare. Amplissimum hoc sacerdotalis scientiae munus in Hispania avide arreptum esse videtur et a feminis

non solum municipia, sed integrae provinciae ad hujusmodi ministerium concederentur. De Cordubensi Flaminica meminit Ambrosius Morales in bello suo de Corduba. Recendiunt libro IV antiquitatum inscriptionem antiquam refert, qua Flavia Rufina Flaminica totius provinciae Lusitaniae memoratur in Jovis fano antiquissimo Lusitaniae templo, labentis postea saeculis feliciore forte in sanctorum Justi, et Pastoris ecclesiam commutato, apud terrarum oppidum prope territorium Boorense, ubi in antiquo cippo marmoreo sanctorum Justi et Pastoris nomino consecratum aedificium inscribitur, consummatumque era septuaginta Vigesima, hoc est, anno Christi 82. Quod tanto nunc suavius meminisse juvat, quo praesentium temporum decus, et ornamentum, Complutensem hanc nostram academiam orandam sanctorum martyrum Justi, et Pastoris celeberrimo templo insignem omnium litterarum luce toti orbi radiare conspicimus, sicut (948) illud quondam Jovis fanum Flaminicarum Lusitaniae nobilissimam sedem in ipsorum beatissimorum martyrum legimas aliquando permittatum.

XIV. Longum nimis esset, ac taedio propinuum per antiquissima retro saecula regnorum spatia decurrere, lustrare provincias, in quibus summum reipublicae jus litterarum scholae vindicarunt, qua nempe majestate, et splendoris gloria apud Assyrios Chaldaei habitati fuerint, apud Aegyptios prophetae et sacerdotes, apud Persas magi, apud Indos gymnosophistae, apud Gallos Drusidae, apud Bactrianos Sammanaei, apud Athenienses Areopagitae, apud Hebraeos Besseni; apud Romanos augures, flamines, pontifices, caeteraque antiquorum sacra nomina, quibus fundata sunt regna, stabilitae monarchiae, humanarum rerum pondera sustentata, et ad reipublicae firmitatem summo semper jure praediti, nec violari, infringique eorum decreta, aut contemni permissa, nisi cum ad interitum, concissionemque inclinarent imperia, nec enim aliud est quod perennitatem, aevique longitudinem labenti fortunae designat, quam consilii, sapientiaeque vis, quae e scholarum scaturigine, quasi ex divito metalli fodina multo facilius rempublicam beat, locupletatquo, quam immensae thesaurorum opes e terrarum viscofribis, et tanta anxietate, ac

multiplici cura in lucem depuratae. Pulchre Ambrosius II officiorum, cap. XV :
 n pianto, - inquit, utilius regem Pharaonem Sanctus Joseph consilio providentiae juvit, quam si contulisset pecuniam. Pecunia enim unius civitatis non redemit ubertatem, prospicientia totius Aegypti per quinquennium famem depulit. Facile autem pecunia consumitur, consilia eo thauriri nesciunt. Haec usu augentur, pecunia minuitur, et cito deficit, atque ipsam destituit benignitatem, ut quo pluribus largiri volueris, eo pauciores adjuves, et saepe tibi, desit quod aliis conferendum putaveris. Congilii autem, operis collectio, quo in plures diffunditur, eo redundantior manet, et in suum fontem recurrit, in so enim refluit ubertas prudentia, et quo pluribus flusorit, eo exercitius fit omne quod remanet.* Sic Ambrosius.

XV. Quorsum haec viri ornatissimi ?
 St ad quom finem, nostra tandem collimat oratio, obvium id utique et facile ex magna academiarum auctoritate summaque doctrinarum cura in republica habenda, ad eligendam unicam doctrinae viam, quam sequamur, derivatur sermo ? Id ex Aristotele accipio, ejusque fidissimo interprete S. Choma : disputat hic in initio libri VIII physicorum, de disciplinarum cura in republica instituenda ; n Quod, inquit, legislatori maximo vigilandum sit, circa juvenum disciplinam, nullus utique dubitarit, @ ubi S. Thomas : || Magisterium, inquit, est quod bona dispositio, et consuetudo juvenum ad remouebicam instituit, et salvat ipsam. n Verba eunt notanda, instituit, et salvat ipsam. Inchoatio ergo, consummatioque reipublicae per scholas, disciplinasque formatur, ab illisquo tota pendet, Quid autem ex hac assertionem philosophis inferat, paulo inferius aperit : " Qioniam autem unus finis civitati omni manifestum quod et disciplinam quoniam, et aamdom, necessarium esse omnium. / Oui loco lucem offerens S. Thomas sic subdit : w Probat prius quod oportet esse disciplinam, unam intendens rationem hanc : Qporumcumque ost unus finis per so, eorum ost disciplina una do his quae ad finem ordinantur, quia ratio rerum quao sunt ad finem, ex fine sumitur, et quorum ost ratio unum, (9^S) et disciplina una secundum quod hujusmodi : omnium autem viventium* in civitate secundum rempublicam unam, ^-ust unus .finis, puta fi-

nis reipublicae, quare manifestum est quod omnium oportet esse unam et eandem disciplinam de necessitate.* Sic D. Thomas syllogizans nervose more suo et politizans.

XVI. Si ergo de necessitate reipublicae unam oportet esse omnium disciplinam, peccat utique in rempublicam, ejusque dissolvit fundamenta, unitatemque enervat, et distrahit, qui in disciplina, doctrinaque tradenda, non unitatem observandam putat, sed libertatem divorsitatemque praeferendam. Videris quanto periculo de unitate doctrinae non decernitur ? Quam nutat scholarum auctoritas, unde fontes derivantur sapientiae, nisi unitas subsistat disciplinae ? Quid sanctius ? Quid reipublicae utilius quam eruditioni omnium prospicere, quam certam, socuramque doctrinae viam demonstrare, et proponere, pericula praecipitiaque vitare, quae a trita semita declinantibus, et juxta veritatem proprii sensus fluctuantibus, pono ad omnem progressum obvia sunt, et porta ?

XVII. Primus et w Discendi ardor (inquit Ambrosius II de virginibus) nobilitas ost magistri ergo nobilem magistrum aligero, illiusque vestigia sedulo imitari, tam necessarium scholae, quem in audientibus ardor, desideriumque discendi. Multum interest providere, ac prospicere, qualis primo, audientium mentibus instilletur doctrina, cui veritatis inagando studio primus animi dodicetur affectus ; nam ut bene cecinit lyricus :

Quia semel est itobuta recens servavit odorem, Tota diu.

Fregit D. Thomas o-uscus de Eruditione principis, lib. ", cap. IV ; n Aetas hominis, inquit, c. Quintiliano, tunc maxime formanda est, cum simulandi nescia est, ac praecipientibus facilius cedit, frangitur enim citius quam corrigat, qui in pravo induraverit. fionnis ultimo monet bis Dominus ad pascendum agnos, semel monens aut pascendum oves ; innuens multum oportet intendendum juvenum eruditioni, et morum informationi. @ Sic S. Thomas, Si ergo illa aetas maxime est formanda, quando simulandi est nescia, quando praecipientibus facile cedit ; ergo non ad hoc dirigenda est, ut pro libito sequatur quod volit, ut doc-

trinae r.ddlaendaa ipaea ner. nlt arbiter,
eed ejus quae clbl praecipitur venerator,
e*, cultor.

XVIII Cc-te ei ad eujuecurvpio lryjer.ll
volubili tatea tre-di, doceri que veritates
videam, cule Inducebar. ut facile >#>
clpleutibne cedat, nuoaoda informatbitur
ad soldldros eaolntae visu. sl te* dl-
vercao, f-lesedontesMie oi.ter.drr.ter ml-
tco <mot ruat inceeia, nent"eoU" docontl-
u~ l Sollicite ergo cureadun jrt, ut >>
lt>tur uaie. ut talea universo reiuibli-
cno corpori erudiendo ecqutudn proponatur
doctrina, et --ogietor, qualen unua'ai(iqao
proprici filllc Instituendis, educendi e-
oioo vallet Invenire. C'ilo eutor. Illo clt
aon difficulter conjlcore potoriajs oa
conditionibus, o.uoc in elidendo -.oblatro
ronulrcndae eunt, quae «unaa eruditione
divinaque silentia tradit Rhenos ci-
tato libro V do erudltdono prlncipon ca-
pite nono, aac altori quaa ipei uellue
oonvenro constabit ? Apponifue ojue 'ror-
ba, quae ruito fellclue ren totus, at per-
suadere, et conficere possunt qumr. nos-
tra, Sic ergo ait : In nactro qui
elicitur, quinquc suat requiranda: scilicet
nens Ingeniosa, vita honesta, Ioni lis
aclcr.tia, eloquentia docendi peritia.*
Xeno ia^c.iioea, ut Inter ca quoe doceri
«aiunt, nclnt elicere nollom, r.cc to-
(9j0)tun os allicile oocritile acclntli,
sed aliqua iaranlr.t aiplicas : Illa: cru-
ditorwi eligo qnon m>gie .ilr.rle l:> tuir,
quan in rllenio; nihil naclnfcum docer-
bit. qui r er r.lhll didiclt, fnleoqua na-
gistr! nunoa: antur auditorac narr.toren,
ac sic audiendi eunt, ut qui recneont
nnoroB. Boqlur.nda cct -Ita honettr.
quia turio oet doctori CVJS cui ia r.dur.ult
ipBara, vitf. nla «a apcetra r ddit doctri-
nas. Ejlo eradn. dicanti sibi cibas all-
ouca osso venenatus, *I oo -Idento «unat
ipuuS» ^iis erodat alicui r.r. crenti viaa
allouon latronibus planen, et trana «ntos
por eoo e-icllondoo cesc. ot Juculrldoe,
al post ll lar. assertionc.!' i're lll im ci-
tii sileat ? Sicut onoa>lun boni operie
plus aedificet, quan sena, sic ctynplus
nall operle cornua:lt. Hlcsoarsut :

* Proclivaa cct nalonui esillletto.l undo
Graeci, historia narrat dlenndm:c orbis
donliatoreo leoaldlt pacdriolj aul non
potelsEC vitile caror: in inccssu, ot ac-
ribus adhuc parvulus Infectes fuerat. Ir-
dignua oot cooleateB'dectrlnjn In voco oo-
Be lxrmdo. In PsfoT SJX>K>CCatorl

RgM ? Parun profuit ajuo doctrina
cui repugnat lita, Ai^pestinea libro de
doctrina christifera : " Xon obMientar
cuditur, qui neipBin non audit. l

XIX. Haquirenda «et husllie bm>len-
tia: Hleronyans : " Sdlto tneporo dlaca
qued doceas.* Idea euper XcelcBluBtea:
* ^thi^orlecoiaa fuit disciplina tacere
per qulnoUBOtun, at oector. cruditor
lo.fil.* Scelerastlei ca . 7III: Ann-
quan loquarle ^beo : Iblda: XTOX : JC-
a.l gt if? rT^r-Jle.M&tfas.
tibi aratla : P-oretr. XXXIII : lui res-
JTS-gt it.au
demonstrat. «o creter euldm int-rrupra-
ti quosodo 0BB«t optiM diocarc : * S|
nihil, Ir-oult, dixerit alsi quod bona
aclverit,*

XX. rainilla debet esae ia aclcr.tia,
Illa ala euac Inflat, non ost rura,
noe vora acionta; habet enln onltoa
arroroe araxoB. quia : Ainorpira oretur
illud*, ut ait Anpostlnis. «cd rclc-ntia
hjdlla vora oat. Proteri. XI :
gJlUat. l^i rjBaaai-

b?at.%iB>a^fy|P":ScllectlaPIBflana. acl^~
ontln est diabolica, a qua «tian daeno-
..08 noninficetur, daMon enln sciens in-
torprstatur. ^il do napuiBidino sclnn-
tlao Inflatur, ce floriatur, fatuaiaal-
ne aplt, cua plorietur de hoc. quod, est
reprjlo daeron, eive octona.

XX.. Sloquontlo ro-ular.da ort; undo
dicitur In -rolopo rhetoricae : " Sil-
entia einreloquia, paron prodegt.*
Clcero : * Illhll net ofrit nalo nnrrudo
aon poaelt doprcvirl.* Slajlox debet
oaaio eloquentia. Saruca : * Omtlo quoa
Toritadi det oporan Incon onlta dabat
ossa, ot Sl>)lox : * Itoa : * Oratio
quae In cacandis nentibus adhibetur, des-
cendere In voe debet :* ita: : " Aliao
artos ad Ingoalua pertinent, hic aulsi
nepotlun agitur, non quaerit a^o- or acdl-
CU* oloeucent, non ofrit quor: gratulo-
tur el Inclldorlt In nedicua dlaortu.u."
AirstlnUB In libro de doctrina Chris-
tiana : * &id prodost clavia nura. ei
«rtorio quod voluais non potest iuiuide
nihil quacirma r.lnI patoro quod elfeioia
eat ?* Peritia fecendi rjouirend.-. cat.

ad au an quinquo pertinwr, scilicet sporto. breuitas, utilitas ouoTlta. ot natu ritae.

SCII. Aborta debut ee»o doctrina ut at omnibue IntoUigitor. In libro Prosporl do vita contomlatiua dicitur : "Coa coortus debot ecc_ gonio doceatis, ut Intelligentls nua nuiolos qnarnle li»»ertoe excludat. Vteadun (95I) 085 pleno ecnoaj ut nuano, ubi oat putilea forua. UBltatia citluo utlmr. 8 Pvoberb. -SIX i Eptclraa •irudeatlun 'cellis : Seclesioat. IT : Sa

Ms oul sio»iicivas Ingmiat oibtila dicitur Ioni. XIX : Confundantur mil owrfll'w<Hr Aiiy-vp.sMtaatca.ct rcitcaUn subtilis. laudabilis cb*. breuitoe In do cente. el sit icdorata. Bloronyas sinor Jerarian : 8 /Tisia prolixitas onerat sen sus legentia*, c t Isroderute breuitoe praescindit studiarun desldorlur. 8 Est ffilice breuitas, ut dicitur In Ipsa ehotorleu : " Oxn nuiui, nlsI rsecoscarlua a»ennltur vorbun.8 Uedeboao Xcell i /ICI: .Terta «olafita ar.&xi. Augustinus In libro de doctrina Christiana s 8 Sicut Ingratas oet cui Incognita onubulat, sle onerasus est qui cognita inculcat.8 TJtltitar requiritur la doctri na. IssA. SLTXSI: ng SOU l»M ftCM (JlUE. Sceneen : ltpn.jqj.tl.S.J.afl Zi* effuecaci tua, suauitas laBdAbille ost lu doctrina. Xcell. IT : Tibiae et usalte-

fmpm lingia tfiavlc. Ad suauitotac 3nv.it eloquentia, valet otlan ad ean doctom bonitas, vol utilitas. Proverb. :ail : petrina bona dabit a-atla*. sup pte ipol doctor! st auditori. Maturitas, Id est, nedlocritae Inter velocitaten, et tarcלטan Isudebilis est In doctrina. Soncco : 8 Inopia verboru*. ot exiltas alnus latsatua faciunt «uditoree Inter.m.o tae taedio tarditatis, facilius tenor. In cidet cui emectotur, qunx oul oraotorvolat. 8

XXIII. Tria debet doctor la doctri na intendere, scilicet ut Instruat, pla ceat, «t ad boni* loraot. Au»tinuo ir. libro do doctrina dhrIstlnna, dixit quid ar eloquens, ot verun dixit. Ita deboro dicore eloqueaten ut doceat, ut dolocet ut flectat; docero naccsstlats est. dtvloct: suauitatis, flectore victoriae, docardi noceo e Itas In robis ost constituta, relisuri duo In »do quoidiclxus. C©:v-

eludame cun Au eu «tlio lu oodeu libro: " Sild aadeat dlcoro aduersae aeadaclu* In defensoribus rralc iuerren fiboro con sistere verltetoe. Ut rellicot 1111, qui ree falsae porruadero conantur. no verint aaditoren vol bonevolua, vol in tentu*, rei docllar. prooinlo foceri. ic» ti autca non BOVcrit? 1111 falsa npor to, breviter, vorielalltar; et Istl vora sic narrent, ut audire taedeat, Intolligero nen pateat, cradoro postrao non libeat : Illi fallacibus arjur.o»» tils veritate* opugnent, assonet fni si tatea: 1111 noc vera dofaidura, noo falsa valeant refutaro! 8

-->17. Hnce ormla ox Oiona cantlu, ot quasi festinantaT depronolxus, ut ex Illis verl,percleuiqua doctorls Inaglinon cllelecu. veritatleque noglutrua qualis la expediende, doctrina scholis praepononduo ost o!i;puxio; talea enlu auadan osse doctoren sanctus, Ipsa doctrina, cu»us porspiojltBs, vlvdrxjuc vorltatis lux sle declarat, ut otioso la hujus probationis ar»uneotua, sonante. toinoris oroecnus. 'An oet qui vol a prino llsIno ojuo oalutBVart «cripta, cui non stativ offulgeat quidquid abeolultsuln doctorls rusus cdiinjlot. <iaa.-da in soleatis honllitus, ir. dicen do gravitas. In rocendo peritia, In Vite purtcat I.Oil alit tanta Inelt abortio In sententiis, breuitas in dictis, utilitas In doctrina. 'Uivltai In eloquentia, aaturltms In -iliclonc ? %ild ergo nlms audervus .loe illi to?a <curitato conllttre, cui tea anlUffl la telligentlas thssairUB conllst Sais, cui revolavit ecrete, ot occulte sapientiae suuo i Osi donlque tax fiducialiter in ea au erodit Xocleslu, ut sine ullo iroreue errore omia Ipsius praadlcat uclrlnta, (952) nec unquu a vorltatis tranito d/vlaasc, qui Ipsius tonuerit vostlslo. socure prorittat ? argo ut orutionio aostreo flnle ir. tuua recurat principius, Alviniae ipsius salantiae conollun totis oculis anploctond^l ^roronxris, Ecclueisst. 7Z : Ir.

Tinia. da-c sollicitudo daiot osao o»»niun, haec unler cura, ot flnla; utaa-
INDIAIA UNIVERSITY

dum nobis est in multitudine presbytero-
sapientum, **ii** ost, in schola, academiaquo
doctorum, et scientiae eorum ex corde
debemus conjungi, ut disciplinam intelli-
gere possimus, et quidquid nobis de Deo
per fidem, scientiamque enarratur; 83d
.inter haec si unum sensum videmus, si
tanti et tam divini sensus magistrum quem
recte inter omnes sensum appellare po-
dumus, qualis ost ^horas, invenimus, quid

restat nisi ut ad eum vigilemus, et gra-
tus ostiorum ejus exerat pes noster,
ut in illos Jugiter meditantes, et la-
boro sedulo, sinceraque intentione in-
telligere cupientes, puram quoque, ac
profundam ejus intelligentiam sine, er-
roris periculo videamus, cino Jurgio de-
fendamus, sine dissidio sectopir.

iXLgaaa&frnw rcl.rtMXfi.alt.aii.ciMlla. ct xlfelxll&l<>
ttroas^aa-L

I. ^ltrlcen sumao Justitiae nnumn, ct
fulminantes divinitatis dexterexi later
splcadoree gloriae, Inter arcanæ, ct abs-
condita a oaculio intensae «as lucio
l?eterla coRtsnplamr, hfud ljjari prtv
clouna admirationis, ct reverentiae vis.
In nomine non trs a npeeloolsoinlo attsl-
bjtonw tuontt lunlnltue, ct petile, quas
a terribili indignantia onnipotentillac se-
veritate, et vindicantia fortitudine In
humanis cordibue incitari. St suggerit

Ihl nunc prudenti^alsae Illlua Sethor
regis sententia, non Ignobiles pondora-
tionem, quae cun In conspectum iemxeri
regie non rocata, nec invitata venlssOt,
latuons fulgores regiae nojestatie, cul-
turi vstium opfondldisaims, sollun nagnlp
fleonlesima, nc subliuo. In quo Ut In-
cult Scriptura, rooldobab Illo Indutus
ventibus regiis, naro que fulgoas, ct pre-
tiosis lapidibus, oratquo terribilis as-
pectu, corruit roglua pene oxanlnls ad
tentao sAgnltudinIB aaiocutn; ceasutquo
pavoris, nc foreldinis exornlens : Con-
k.-lgta^ laaatl^Att.eer^i.^gft tlaa,-
z^lAwJ.qrJaina*.

^Ar*^kip. pa
do alae, ct f.-claa pinna ont firrtlyus,
rialrun Intor tot gloriae, ct tot eroti*-
run annrlctionoo, quibus r.gio focloe ple-
na ridebatur, solus potocatlsl terror rc-
giaac anima invasit, et t^n relide cor-
ri-uit. ut pallar.tl vultu, ot consolato
opi ritu cor ad dellqulun uoque ('33' do-
cerit, et corruerit. 4ild ergo Birun sl
od excolsor. illud, ot elevatuo lad ver-
ticis eollum, la quo prophet-u eede.i!en
Doalmn osiexlt, a cujus Innenrl laminis
fulgore oculos ouoe vela.it, et obtegut
suproal Seranhlnorun Ignee aoa taatlill
accedentes, et sumas illius pulchritudi-
nis splendores, ac alvinorua attributorum
scintillantia lualna, quasi reglec divi-
ni tatis faci en onnlun arallaiuit pleiian
per aontrooe tenuitatis unbras, et ocigno-
nab fidei s-oaalantea, aolus indlgnatio-
cls divinae, et punienti* dexterae terror,
cuall sarittao Donlai spiritum obibat, il-
iudqao do tot alrabllibue divlaorun por-
fectionon vnriotatlbuæ. elve ad esial do-
corls pulchritudinem, civo ad Bupronao
ajeetatls sublimitatem certantibus, praa
Caetorls oanoadonjiaa, proptfw.danquo eu-
rucjTus, quod ad «UfecfQt c^M&tatis for-

nldlr.en conaer.iia.r.dnm terrorexquo po-
testatis Illius coacploaduo inducit?
pialis vldalicot ot qunatn olt illa por-
petul carcortls, et supremæ acerbitatic
n&gnltudo, sa rutator.an aliquam oltor-
aathonenquo ia poaais admittet: sr. vero
omal e i nui Irrucatlæ vladletuc, et toto
torneatorun nondere, als i nlacr.bllls
turba descatorox spirituum slao ulle
vlclsoltudlaio alteiratlonu obruatur.

XX. 2t pttdioa omnia pocaorun genora
nca alternatis, ecd conotl-jato laactu
la ooternie Illis c^rplcils xlaoroe
cosnrohondore, aoa sodict Scrlnturio
cacrac verba nobis sl^ilflcont, ut cuc
lpoaal^pe. X7IXI, de danaatlono itrlao
Batylonis, quo nonlne reproborum onl-
um rralitudiaon Contineri noro lciorat
ele dicitur : Xl.-q la ISM 619 TMteBfl.
-tryqe .vor: jW.M iit laBOT.
tao ccnburctur : ubi, In una dio, ni-
mltaton ionporis satis Insinuat, la
qua non una plaga, nod aultploX 3ab-
lonon undique cirausclngot, l^rls cor-
asrena, rors occidore.e luctus nnxlslne.
fanao crucians. Itoc ulnas ocorblsslosuin
Illun calices Ira@ Sol, de quo bibent
onnes peccatores terrae, et quanta poa-
narua nllocoatur rarielate. cus propinan-
dus Incllnabitur ex hoc In hoc, nobis
roolfeetan verba Illa Pealni X r Pluo;
X<< lcp.c&tercn /witSS. LaiE t\ BU-
ohur. at noirlta» orocaUaxua para ep-
ileils eo nui. q'uaal dicat : Ifon totus
calix conhot diversas Illas enaritudi-
nua species, ut cuilibet sues alternan-
do porrigat, sed pars cuaellbet. udud-
quisoue calicis Illius haustus lgr.es,
sulphuree, ot procnllaa, id ost, ocooin
elml poenarur genera crl ebibentis In-
fundat. Et olcut laquei nui ponuntur ou-
per terran non sinjl gulden conollcar.t,
cod ab ^mo la ollus Inciditur, laquol
tanon, qui sicut pluvia cadunt elsul si-
no ulla vicissitudinis rora, lr. quo e
cadunt. Irretiunt : sic lr. forno rus la-
quei quasi pluvia desuper emissa pecca-
tores cosnrohendent, ut nalla altara». tlonls
mtntloae, sed toto Invaditum poonarur.
conoorsu fatigentur.

XX^: Soi audlance ^jaa graviter luc-

tuoms Illa* ecredientis aniuac do CONO-
r? statu» in cruciatus aeternos abnuntle,
Spiritus sanctus per ob beati Job uMi
denrlhat, at in Intlaa cordis viceera
r«eludat : Caal» dole:, iaquilt capita XX)

Ui? £M. fii
.13 occuit' b olue.

ubi S. 'bonas Ilteraliter locua iotua
(9^0 explicare loctloone nocunda in prae-
dictu» errit Jobi* Ni, iot, inquit, ama
ferrea, id eet, pooran aracente vitae,
Isiatientor oes sustinendo, cum- a! rndun
felodli forroi foriunt da propinquo, «t l-
rruot in ereun aorcun. id ost, in poenae
futurae vitae, quae quaal foriunt a rew-
tU, ad rodut arcua acral, nui ost Infroa-
rfibilis, Ut futurarun poeamn Intemlr.»,
bitito* deslgnotur. Xxr.onit cute» cor.sea
quentvr hujue arcu: proceeun diei\$: S.
ductus. et egrediao de vagina sua (sup^
pio eet) arcus ille, quadri: anis arcue
oet is vagina non percutit, ot eloiliter
ultio iUturao domuitioni* quandu cet in
Dei prae sentia, quasi in quadam rupina
non d.rauit. eod educitur da hac vagina
per nellta» provocentoo Coa», «t tunc o-
grodltur por dlspositlonar divinae, at o-
Jua offacVo» oetondit ouMena : Ut ful.r.u-
rar« In auaritudine euu. Sicut eni» fulgur
do suneraie subito, ot eua violentia, ot
claritate venit, ita ultio illa infertur
p cenato rI a Doo ox Improvioo eu» trr.tr.
violentia quod reaioti non poterit, ot
cua tacta curitato Jueltiuo, quod execu-
sationi lens non erit, ot ox hoc pecca-
tor roplebltur anr.ritudine . Itu 8,
•honns.

IV. Si ergo Sductr. anloa do corporo
oanic dolor BUpor can Iriuot : ei pluet
euior ille» tollua Sol: ai in arcui acro-
u» iuniget, qui Infrangibili fortitudine
in orbe» curvatus Ir.tominalice futurao
vitao joonas deslciat: si inebriabuntur
eaaritudino fulgura aoglttrrun suaru;
si omes tenebrae abscondentur Ir. oculis
tie oJue: el doniquo horribile? drononun
lervoo tota ieboe chorio ne nieer*» invadent
quid rolloun oot. Mit quis locus -aper-
>r.0 oot et pDenroco Praetmi, nutati-

onlque tomentorum ' Sed «uld in ipsa
devorantia i^hle viscera, at interiora
InfemoruE claustra Ir.gredi necaeo oot.
quando inter con-Itemoe ardores cnr.ie
creaturu amabitur contra insensatos,
quando Juxta prophdtaa congregobur.tnr
onr.es congregazione ur.lue frlcie in lcr-
cun, et claudeatur ibi ia caroore, ai
ir. ipeie otia» inforom» portle in ip»
aditu tartaraae regionis, ot ferali ufi-
bro horroris sanIteml oiv.la fonerio
poenam» fornido otiar, n lon^e anima
concutiat, ac dissolvat, ut vero do il-
lo dictuo si t nob. HI s Portae -Bltus

intrabit t Ar. Inianltato illa oris tur-
tarol, ot sulphurei halitu* fharao ee
aperiente inter horrores dentium illo-
rum, ot forroi vultus portas, unlv.s vol
alterius torturae forti!do r»ne*.rabitur.
Ot non potius orr.or funostac ac Orbito-
tlo poenae "leno apaine obatinutun spi-
ritu» clr<*i>eingont, Xtonis, ut c.c-
gius etlan poeta coelait, vestibulnn
anto ipsun, prialsque ir. frabicus orci
luctus, et ultrices posuero cubilia cu-
rae. pullontoecue habitant aorbi. tris-
ti equo enoectun, et notas, et solo sua-
de fanes, et tur>la egeeta» ! terribi-
les vleu fornao, lothunquc, laborque.
nultora Interea variani» ror.stra foro-
lun.

V. Addo naxine ad acterritaten illo-
rua suppiclorun conducere l.rivari abi li-
tate» coru» sine ulla altemetior.ls vl-
clesitudinn, oo quod noternaru» hoc pro-
lorun eet. quod perpetuo citra olloqua
30 vi tat en. et nutatlor.ea durent co'en
statu, situ, sedo, etc. Sic onio ?hre-
riorun tortio acerbi asina» illa» torao-
torun con:erien luget propheta, cun irv-

fr- :11. nuncien dentes neoo, vIbarlt
no clnoro, et £dxi : Berllt fir.lr.»eo».
ot tuob nea n Domino. ^Id later
letae dolomn undas, ot anpjstiaiu» cli^
cundar.tlun fluctuo altamatione Irivon-
at, aut succedeatun poenarun vlcieBltu-
/ure» e^ioctet T Ou» circundont unrlilque,
et circunaeificient aeternitatis anbitu
uommoqap --u-untine ir*.rr-uabl-

Ico, -noe. a>j>, o-d cnaibuc rapieant axarl-
 'tudlnbue, ite. ut ornlu> oblit bonorus
 penitus Ab onr.i ait pace re-uls. Deni-
 que ad ipsan identludlneu roli, ot qg^rn-
 rectlonen tortureo foclt, quod haereant
 Carnati poanie eldea eine Inter.lloaiono
 affixi, et do uno In aliud nlnino cormi-
 ereat; tran Mutatio onia ooonania licot
 in detorque ait, oliq o rodo lovat, ele-t
 * contra doloclablle s.itotlce onettl.ua,
 ot oontln-ationo onrinn Kuxitua, foetidi-
 us ^onerat. Vr.de ot de nana onr.e e-o>orlo
 delecto-itatun In oe habento dicebant fi.o-
 tidioai llll lereclitao : Anina no utra
 'ar: nauseat curer ciba lato lavisulno :
 et **Ii VfdJo Jvf : Oiraa**) accan aboaUata
 eat ar.lua coiaua. Dicitur cnla canna os-
 nic esca, ut quidim volunt, quia via>
 onr.li.fl oBcnrun, et ostl.vcnl eaporls prae-
 erat. Srgo eicut ad a^rorationen feo-
 tidll continuatio lpe., licet In ro taa
 dei ac labili degonernt, nuito inegie ad
 poonr.o cumilun pertinet ipsa torroaiitl con-
 tinuitea, et onnle alternationis fanaca-
 tio. .. * √ >;(|

71. St sano tIx potoat cr.ill.carl ouo
 loco vel situ, aut quibus neddis Ulc frl-
 corla, at calore torment', alat daposi-
 ta, ot ait .rnnntlun Ineteucenta poesorua,
 qttormdo d. una tortura In nllan dannr.tl
 transferantur Intor taatan, cane fUtura
 oet spiseludinea, ot compasslonen cor-
 porum connatomm, quouodo qualitate* Il-
 lae succodonteB 0000 axiollrnt, et In 1>
 *a axiualodono non aliquid alti atlenlo.
 eat l.renlnli inforant frigore celorca
 extln>uonte, ot calore frigis nitlcmte,
 quod tetun vix sine altorationo potoat
 contingere, -uae toaeu post dien Iudicii
 cessabit onr.i coeli notu qule-cente. Sed
 do hia veepertlain «puello Iudiclun, ot
 suspensue haereo dux ad acriore rr0uncn-
 tomn Teetrorua Iudicia, <ongrecMASque
 attentionen a&lnoique dispono.

TJX. Qcun graviter Intontan divina
 Iudicia, quan profundae factae aunt eogi-
 tatlones ejue, cun intueri licet fncloa
 nbyasl Jacentis doormix, cun Illnn carco-
 ron nandi, totlue horroris, et cali-.inis
 oimlsque fateris poonarun. et afflictio-
 nie pletun, oanlun toraontorox crodollta-
 te. et In.onltato terrlbllliua cor.tonpleri
 datur, et eloqui, ilot ulhl ol lingua
 contua nlnt, oraquo contun, ferrea vox,
 onr.o* ecoltnus eoaprehondero fornus, ot-
 nla pocnarun ier<^>rc^erc nor^ca posses,ut

gentilis cecinit poeta, aed vlrlldua
 divinus vatee : Justitiae tuae. Ineul

nui;a ; ubi enln laxarie habenis* Intor
 peccatore> oe^iltornAO Illue Justitiae,
 et Intemlnablle sententiae censura
 divina discurret, lpooquo 1y.1B enr.lpo-
 eontle irao In furore cuccancus ardot
 usque ad Inferni novisulna. Qyic poto-
 ri t cogitaro dica terrorlo ojus. «at
 qulo etabit nd videndnn oax t ^:id c-
 nin eunt ein;ulac Illao Justitiae, et
 vanitione». ardenti* vindictae, r.1st sion-
 too Dei sub aeterno >ondero Infvliels-
 oisce epiri tuo obruentes, ot genitu,
 luctuquo IncoreaV.il oggri.var.tae X Si'-
 go olngulao pocuuo siafUll contoo, ot
 Iudicia Illa non unica, non pauca, sod
 plano abroeus isilta. quao cajuilibet
 quaatuBcoqxue acuticBlsd Intollectue
 acion, ot ;iraccl>itlo torrent, ot cnli-
 rfno Invilyuit.

VIII. Certe duo aunt, quao naxluc
 (956) In noenle illie conederari p<B-
 Aunt, nultitudo videlicet, ot altornor-
 tlonia natatio. St enico:, variaaqe
 lbi poocaB eeee, non obecure Scriptura
 sacra iudicr.t. no.: aolun quin diversis
 poccorun, norltis dlvereae taxari de-
 bent poenanuc naneurao, id exigor.te to-
 tius Justitiae ratione, sed otR= quia
 dlvorelo poecla, ot tormentia In unua,
 mndgnus hoolnon onlnndvorolo divina
 trocedlt. 3t licet plura loca alat quae
 do poenalltatlbue icti* it^iorun, lo-
 quatur, ut d> Igne <dente, de oulphu-
 -0, do tenebrio horriblllbuo, de footo-
 re, et putredine, de verae rodente coae-
 cioutlac, do daruonua orudltlBoine. tor-
 tura, quae paseln Ir. Sclptura obviari
 «oaount, sufficit nolus looac illun Sa-
 plentlao quinto, in v^dlua proferre,
 quo creature oxnlis, totuquo orbie ter-
 rarun contra iuploe -au^isSaru> descri-
 bitur : Acelilcet. Inquit, «naturat

quam variae poenae, quam multiplices angustiae, et afflictiones tormentorum ab omni creatura in imoio⁸ grassabuntur, ita ut nullam respicere, possint infelices illi creaturam, a qua non aliquid poenae, et afflictionis accipiant, sicut e converso beatis omnia creata servient ad ineffabile, et perenne gaudium accumulandum.

IX.- Haec ergo cum ita sint, restat nobis praecipuum difficultatis scopum denu- dare, an videlicet tanta tormentorum vari- etas, et multitudo, uno agmine, et ut ita dicam uno ictu damnatos afficiant, ut si- mul ab omnibus torqueantur; an vero alter- nationis aliqua, et vicissitudine succoden- do sonqoterna tormenta, temporali aliqua mutatione distinguant. St in hoc aperta est D. Thomae sententia I part. quaest. X, art. V ad secundum, Abi inquit; "Niod ignis .infernus dicitur aeternus propter in- formabilitatem tantum. Sst tamen in poenis eorum transmutatio secundum illud Job quarto: Ad-nimum calorem transibunt ab aquis nivium. Unde in inferno non est vera aeternitas, sed magis tempus secun- dum illud Psalmi LXXX: Erit tempus oorum in saecula." Ad haec explicans fr. Thomas illam quaestionem, an in damnatis futurus sit timor,- sic loquitur in prima secundae, quaest. .1X711, artic. IV ad secundum:

* In damnatis magis potest esse timor poe- nae, quam in beatis spes glorie. quia in damnatis erit successio poenarum, et sic remanet ibi ratio futuri, quod est objec- tum timoris et subdit: " St tanen nec ia damnatis erit proprie timor, nem timor nunquam est sine aliqua spe evasionis, quae omnino in damnatis non erit, unde nec aec timor nisi communiter loquendo secu- dum quod quaelibet expectatio mali futu- ri dicitur timor." Utrouque ergo s. Tho- mas futuritionem, et successionem in poe- nis 11118 admittit, secundum quarum vari- ationem aliqualis temporum revolutio ad- huc permanebit in damnatis, qui non vera aeternitate, sed aeterna poenarum alter- nantium interminabilitate affligentur. Et vidoti potest in hanc sententiam Abu- lonsis in ropotidione de statu animarum, numero OCCIX, ubi inquit; " Quod in poe- nis inferni nullus ordo in permanendo est, quia cum aliquis fuerit nunc in nimio car- lore, transforetur ad maximum frigus; cum autem in frigore, ad calorem." Et (957) e:: hoc induci potest fundamentum pro hac sententia, quia in poenis illis optime ve- rificatur illud Jo¹^T^i ordo.

sed sempiternus horror inhabitat :cup- ponitur ergo multa ibi esse poenalia, sed non ordinata, confusione voro ple- na.

X. St certe non unam esse poenam, sed piares, nemo est qui negare audeat, cum tota creaturarum faex, et quidquid in hac superiori parte descendet cum dam- natis in infernum, quaei in totius raun- di sentinam, et purgamentum. Quod disor- te explicat Basilius supra illud Psal. XXVIII, homilia prima: Vox Domini in- tercidentis flammam liscis. quia in fi- no mundi ignis dividetur, et alia ole- menta, et quidquid est in ois pulchrum, et clarum remanebit superius ad glori- am beatorum; quod vero est in eis fac- culentura, et poenosum descendet in in- fornum ad poenam damnatorum: * Domini vox ignis continet ibi unitam na- turam intercidit: quoniam duo sunt in igne potissima, ustiva vis, et illustra- toria: vis prior ignis, acerrima qui- dem ad poenas irrogandas reposita est his, qui ustione sunt digni; altera sui luminis diffusiva succedet his, qui cla- ritate perfruituri sunt gaudii perennis." Et specialiter dicitur, quod vox Domini intercidet ignem, ut quasi a fortiori discamus quantum reliqua elementa pur- gabuntur, quae grossiora sunt, cum eti- am in tam subtili corpore qualis est ignis inveniatur imperiosa illa Domini vox quid dividendum sit, ut de ejus fac- culentia segregatur quod in ipsam infer- ni colluviem emittatur. Jam vero si de omnibus mundi corporibus segreganda sunt, quae pure poenalia enunt in dam- natorum torturam, et angustiam, quia justum est inquit D. Thomas, quodlibeto VIII, art. XVIII ut qui creatorem offen- derunt, ab omni creatura puniantur; consequenter etiam rationabile est ut el- tornatione tormentorum vexentur, quia si omnibus simul, et collectione quadam confusis atterantur, non ita facile sin- gulorum vim, et acrimoniam daretur ex- poriri, cum ex plurium obsectorum occu- patione, minus cujuslibet secundum se possit sensus percipere vehementiam, Ut ergo cujuscumque tormenti totam, et acorriam vim sentire possit damnatus, conuions est ut unumquodque in sua par- tate emoriatur, et non cum alterius mixtura, licet de omnibus alternatim de- gustet. Et sic verificari videtur illud Psal. XXXIV ^ Quia calix in manu Domini

viti neri. -Israe nixto tuM de divian
punitioe In oecntores ivrl, cati indi-
eant sequentia verba ! Venmntnea faex
6l'u,aca etl casca rtc-
catores terrae. Hic er,*o calix irae, ac
faroris Del, ot vini tori dicitur esso,
et toner. olenus nixto, quia inferni poai-
lu», et onnlui teruentomn, faeci equo
totluo orotnrar plenun erit, et tanon
aeres cujequo tornanti ecorbitatca sino
alteriue uixturs, eed alternatione vicia-
citadlnia succdonto Infolicla loMa de-
Suetavint.

XL i. loc valgaritor hoc oonfirmat
vulgaris ille locue Job. XXIV j AjJjAii-
liE salgfM': traa.rjfatfit ab «liit glylya.
quod do pordltorun cmciatlue coxmmiter
eencti exponant, non quod ibi voras geno-
rari aivoe, sut BClamie, aut credenis.
ecfl quia nivius torrac tota fnocalantln,
ot poanalies oo confluet, elcut et o»-
nie l<p*le acriaonla, et horrlbllltas, ut
alternando istae poenae, et de uro tormen-
to ad aliud tranetwndo, et iccesonter
noran utrlucquo ebibendo anaritudinan,
fiat lpea euccaselonc, ot cruciatus vo-
honcntlor, ot poena productior. Scio non-
nullos locua Job ad alioa «cneio dotor-
quoro, (=50) dt 84 Sobraica* oonfUgerc
origir.oe, ubi legitur : Siccitas. et ca-
jor inferunt euaue nivle. ut sit senaus
aula scelerati elno onguetlle, et cun *u-
ortato ad scpulcmn doBCndunt, sicut
suavitor, ot facilo calor liquefecit ni-
vee. Sol tar-en retenta vulgatee nostrae
lectione, ot coiwuii o>r>oeitlonc eancto-
ma, quod ibi est no» do divorsltato

poenam a inferni, alternationen ipca*
-oomnia cati illud verbua transeundi,
deaconetrat. dua dicit : Ad nlclua enlc-
ggg, tenflal>Aal afr Oailt alvIm. ?iod
id suo rigoro, ot proprlotats elno poe-
narnx successione explicari nequoquen
potost. 3oe ex loto poenam» variatione
aliquidd domatis orlt rofrlgerlun, ut
ontiao S. faona; quodliboto Citato, ad-
vortit. quia Ignie, et equa, ot feujur-
-mdl, non agent in corpora dannatome
actlono naturae, ita quod rolinquoant
suas qualitatior in corporltue dannnto-
nin eeeundun or.se nataralo, oleat ignis
rollnouit calorcn in lignis, quae facit
eeac calida; aed agunt in corpora dnn-
aatoma actlono spirituali, in.rltendo
ocllicet suea qaolittas in oorporibun
d^nnetomn aer no<tan quo epeclcn colo-
run oet ir. nere. Dndc comor-, danaato-
m* sentiontafflictiono® ignis. elnc
hoc o.uod convertandr in naturan ignie,
at ideo variatae pocnnrun nor. fnclot
fle aliquod refriecriun. Hefrlgorlun
anis nunc ex alternatione poenam» pro-
vonlese causatur ex tranestationo nn-
ftiroe. in qurntua por friffAs aquae, ou-
porflultec coloris ronlttitur. ot ble
od aodlun venitnr quod est dolectabile.
Ita 3. Thoaas, cuje verbie, ot exyll-
catione quod huic quaestioni dlosolvei>-
dao, actio pro nunc sufficiat,

I. Felici forte inter ipsa erumpentis verni primordia, inter aspirantis florigia, et virentia Cereris ac Florae dona, quae exhilarata natura in novo renascenti³ veris postliminio ludens plena spargit manum cum enodato sifcu, variam illam, ac floridam erubescens telluris purpuram effundens, qua nec Salamon in omni gloria sua coopertus est, totius in se osculantis coeli pulchritudinem terrestri quadam elegantia repraesentat. Felici inquam forte ad festivam palaestram animus, exuitat, dies ipse diei eructat verbum, atque inter tan praeclara divinae Sapientiae lumina, nostraeque celeberrimae universitatis sidera major rerum mihi nascitur ordo; major agit Deus, atque opera ad majora remittit, ut invitat opportunum tempus, cum beneficius illo totius orbis oculus, et radiatum solis Jubar germinantis radiis aurea coelestis tauri cornua lustrans, post exactas hiemes, post sedatam tempestatem rabiem, et positos ventorum furores, opifices illos, lucis thesauros splendidiori diflundit lumine, terramque uberiori, ac divite vena foecundat, (959) et extinctum pene, ac funestatum mundi honorem, et horrescentem totius terrae faciem, non tam fulgoris plenitudine, quam disciplinae magisterio restaurat :

" Quippe (ut Tertullianus inquit libro de resurrectione canis) etiam terrae de coelo disciplina est arboreo vestire post spolia, flores denuo colorare, herbas rursum imponere, exhibere eadem, quae absumpta sunt semina, nec prius exhibere quam absumpta. Mira ratio de fraudatrice servatrix; ut custodiat, perdit; ut integret, vitiat; ut ampliet, prius decoquit, si quidem uberiora, et cultiora restituit, quam exterminavit." Inter tot ergo blandientis, ac faventis coeli munera, quae mundum ipsum recurrentis anni conversionis resuscitant nescio quo genio, aut numine in novos quoque partus ingeniorum aspirant foeturae, luduntque palaestrae nostrae, et insolito nitore vernant academiae, coronatisque liminibus, ac frondenti cespite viridant. toto quoque florum certatur honore, ac praeunte divinae sapientiae face, largior hic campos aetherei et lumine vestit pi^rj^ro, so^umque suum

sua sidera novit. Ergo ad gramineos ludos Juvat applicare animum, exercereque palaestram. Nec vestro gravissimi patres, conspectu indignum, aut immodestum censebitur, si brevi hac temporis periodo ad spectacula non indecora vos invitem, non quae circi inseniam, nec quae arenae saevitiam, nec quae theatri cum luxum, sed quae ferocientis bestiae, et immanissimi tauri mansuetudinem pene miraculo, naturam superante quotannis, in solemniori divo evangelistae Marci festo in media Hispania agit folitam, in hunc litterarem omnium theatrum evidentius repraesentem. Vos ipsi gravissimi patres ludum Judicate, spectacula attendite, religionem discutite; me interim faventibus animis quasi alterum Orphaeum auscultate, mulcentem tigres, et agentem carmine quercus. Res igitur omnibus notissima, vix tamen hucusque nervose discussa, ita habet. Ab antiqua hominum memoria in oppido quodam ulterioris Hispaniae (de las 3rozas vocanti confraternitas fundata est divo evangelistae Marco sacra, cui ut solemnem pompam, et celebriorem cultum sodales exhibeant, illud in more positum est, ut confraternitatis perfecti ex vario armentorum genere, quae tota illa regione uberrimis circumpascui^B errant, truculentiorum taurum, quasi nuncupatis suffragiis eligant, quis splendorem tantae festivitatis diem curationis suae admiratione cumulet et exornet. Electum bovem, Marci nomino insingniunt, ut patroni, atque advocati sui votis etiam ipso nomine obsecundet. Interim ab armentis, et montibus ferox animal non recedit, nec humanis usibus mansuescit, sed ferina specie indomitus, irarumque asperrimus inter dumeta, et silvas efferatur :

frondibus hirsutis, et carice pastus acuta

Et tantat sese, atque irasci in comui discit,

rboris obnixus trunco, ventosque lacessit

Ictibus et sparsa ad pugnari prole^{dit} arona. Original from

II. Illi dura, et hirsuta cervix -oin-
gui horrescit arvina, pedes modici, et
breves, quasi pennifero volatu patentes
transnuntiant campos, frons cornibus ao-
rata, in terrorem assurgit, narium oris-
que halitus quasi lethiferi spiritus ve-
nens, diffundit. sicque illi corpori toto
scintillae absistunt, oculis micat acri-
bus ignem. Denique mugitu horribilis, i-
ta fervidus, totus in truculentiam, to-
tus in truculentiam, totus in saevitiam
armatus, nihil nisi ferinum, nihil nisi
bestiam repraesentat. Tantam belluam, per-
gentes ad ipsos montes, ac pascua in divi
pervilegio confraternitatis praefecti,-
detecto capite «vocant nomine proprio,
(960) atque ut se sequatur in nomine Do-
mini, et D. Marci edicunt. Mira res i
Et vir. credibilis nisi tota in oculare
testimonium Hispania consurgeret. Tera
quasi depositis crudelitatis exuviis, O-
blita pascuae, armentorum immemor, caulas
doserit, juvencos, vaccasque dimittit, et
ad evocantium vocem festine procurrit,
sequitur prr.ountes, nec jam taurina fero-
cia, sed vituli, aut ovis mansuetudine,
sine ulla aut formidine ducitur, aut vi-
olentia. Quid non mirum in tam subita ci-
curatione? Quid non in tanta truculenti-
ae, lenitatisquo conversione? Parum ost
hoc. Silvestro animal, ot rurale, soj-is-
que montibus, et pascuis assuetum, non
mansuescit solum, sed domesticum, ac so-
ciale efficitur, ingreditur oppidum, tur-
bamquo ruontem, atquem circumdantem, ni-
hil exoavescens, usque ad ipsam ecclesi-
am, ductores suos sequitur, ubi numerosa
populi multitudo festivis acclamationi-
bus taurum excipit, armos, humerosque mul-
cet, attrectat cornua, floribus ornat,
atquo undique corollas suspendit; quin
et pueri, inhuptaeque puellae, sacra ca-
nunt, funemque manu contingere gaudent.
Stat juxta templi altare dum divina cele-
brantur officia cicurata bestia, omnium
manibus, omnium oculis, omnium attactibus
patens, quousque solenniis divinis rite
perfundetis dimittitur, et abire praeci-
pitur; tunequo ferocitate pristina qua-
si de novo revocata, toto impetu ruens,
ad montes iterum, ot nota pascua pervicis-
simus evolat. ITon illi obviare quisquam,
non stare contra, nec ferinam speciem o-
culis attendere, aut expectaro audet, tan-
tus ubique discurrit, et scintillante fu-
roris igno quidquid obvium, quidquid ob-
sistens fuerit proculcat, vontilat, dis-
sipat, et evertit^->Haec dei tauro illo

celebris historia.

III. Hoc prodigium miratur natura, ohs-
tuposcit ingenium, haeret religio. Dei
virtute atque miraculo haec posse oontin-
gore nemo dubitat, sed quorsum miraculum
hoc, et tam perenne inter fidolissimos
populos, et religione ipsa jam diu fir-
mata constantes? Quia vero tauro cum
divo ovangelista i-larco, cui e. sacris doc-
toribus in mastica illa animalium distri-
butione, leonis potius quam bovis appro-
priatur offigios? Hoc vero facij.0 est
spiritui nequam totuA hoc negotium attri-
buor0, quippo cum ih nomine Doi fiat,
cum in honorem sancti, talisquo evange-
listao, cum religione publica praelatis
non ignorantibus, Ecclesia non improban-
te, toto denique populo applaudente.
Quid inter haec provida, ac vigilantia-
sima religio, et Christianae disciplinae
sollicitudo dijudicet, ne forte latentiori
aliqua superstitione involvatur? Multorum
4n hac parte haeret sententia, suspenditur
judicium; nos pro tenui nos-
tro ingenio dijudicandum vestro offeri-
mus conspectui.

IV. Quod initium, quae origo fuerit
magnum evangelistam taurino spectaculo
celebrandi, nin invenio, qui edisserat.
Res in obscuro mansit tot saeculorum ae-
tatibus quasi ruderibus desuper aggestis
obiiterata. Mihi tamen non levis subit
suspicio ab Aegjrpti, et Alexandriae fon-
tibus, ubi divus ille gloriosum agonem
octavo ITeronis consummavit, festivum
hunc morem in reliquas orbis Christiani
partes effluxisse. 3hit olim Alexandri-
na civitas, ut multitudo populi, ac no-
bilitate clarissima, ita inanum deorum
superstitione, ac vanitate cultus daemo-
niorum celeberrima. Sbctat illa magni An-
tonii vox apud Hieronymum in ejus vita,
tantae civitatis impietatem ingemiscen-
tis: n Vae tibi, inquit, Aicrandria, quae
pro Deo portenta veneraris! Vae tibi
civitas merettix, in quam totius orbis
daemonia confluxere J (961) Quid nunc
dictura eo? Bestiae Christum loquuntur,
et tu pro Deo portonta veneraris." In-
ter istas autem deorum umbras, et ficta
divinitatis simulacra, maximum apud ae-
gyptios, et Alexandrinos Deum Serapidem
fuisse, antiquorum consentit auctoritas,
testaturquo D. Augustinus XVIII de civi-
tate, cap. V: w His, inquit, temporibus
scilicet fami8 universalis, quam Joseoh

Pharroni praedixerat rex Argivorum Apis Api iiebant, magnificentissimo Iusi apud navibus transvectus in Aegyptum, cum ibi Aegyptios celebrabantur mense aprili, qui mortuus fuisset, factus est Serapis omni-apud eos pharautius appellatur, atque ita um maximus Aegyptiorum deus. Colebant splendidis conviviis epulabantur, ut in autem Aegypti, vel ut Augustinus ait, alecoramune proverbium abierint Serapicae coebant in honorem Serapidis bovem deliciis nae, de quibus Tertullianus in capite affluentibus, qui non Serapis, sed Apis XXXIX apologetici : n Ad summim, inquit, vocabatur, Apis enim Graece, idem est, Serapicae coenae sparteoli excitabuntur. Quid Zephyrinus, et Pamelius referunt ad Serapidis Aegyptiacae sacra, quae quanto luxu celebrarentur, ad monet vis illa sparteolorum, et fiscellarum, quae undique concurrunt, orent enim in his sacris frequentes in usu sparteoli, et fiscellae in arcae formam, eo quod Serapis, ut ex Augustino diximus, ab arca in qua Apis conditus est, nomen accepit. Testatur autem Simeon Metaphrastes in vita et martyrio S. Marci evangelistae, quod cum eo anno sanctum pascha celebraretur octavo calendas maii, hoc est 24 aprilis, qui ab Aegyptiis pharautius vocatur, illo tempore (962) et Serapidis illorum dei debacchatio celebrabatur. Et cum eam temporis nacti essent oportunitatem, homines quosdam subornatos miserunt, qui Apostolum sanctae divinae oblectationis, pueros, et ministerium facientem invenerunt. Quia cum comprehendissent, fune in ejus collum injecto trahebant, ita dicentes : Trahimus bubalum hume ad bubulei statulum Ita Metaphrastes : Quae verba plane suspicionem nostram confirmant, inde videlicet emanasse solemnem morem, bovem, seu taurum dedicandi divo evangelistae, quia ipsa in bovis Aegyptii, hoc est, Serapidis festo, et debacchatione passus sit, et in bovis modum ab invicem alligatus, et tractatus, bubalique nomine, et improprio ab ipsis tortoribus dehonestatus.

V. Luculentius de bove isto, apud Aegyptios deo, ejusque in colendo superstitione, Alexander ab Alexandro lib. VI, caco. II : B Corpore, inquit, erat niger, candida fronte, in tergo alba nota insignis, duplicibus pilis in cauda, et lingua, cantharo (id est, scarabaei figura) notatus, quem certos vitae annos excedere non licebat. Hunc in locum demersum, indicto institio, scissa veste, et laceratis crinibus defunctum plangebant, invento vero alio, mirifice laetabantur. Responsa autem dare, «non ut reliqua oracula solitus, sed manu oblatum pabulum sumosisset a consulentibus, secundos eventus, et omnia prospera decernebat : si vero abjiceret, omnia sinistra portendebat. Ideo cum a Germanico Caesare pabulum oblatum renuisset, funestum omen, et indubiam mortem, quae paulo post secuta est praenuntiavit. Ita Alexander, Puit itaque multa in hujus bovis superstitione Aegyptus ad honorem Serapidis consecrati, cui mortuo selomni planctu sacerdotes parentabant, aliumque in ejus locum inventum, et suffectum pari jucunditate, et laetitia venerabantur, quo illud libuli in primo elegiarum respexit :

n Te canit, atque suum pubes miratur Osirim
Barbara Memphitem plangere docta bovem.11

VI. Porro sacrificae bule bovi, seu
Digitized by VjVX VlV.

VII. Es: his autem ad antiquiora adhuc tempra retrocedens memoria, non leviter in hac ipsa praesumptione fundari videtur, quod nobilis hujus tegoris auctor Benedictus Pereirius in capite XLVII Geneseos, annotans tempus praedictum, quo Aois Argivorum rex in Aegyptum e Graecia navigavit, scilicet tempore famis a Joseph praenuntiatae Pharaoni, quomodo etiam ibi mortuus, et in arca clausus, Serapis dictus est, pro deo in similitudine bovis veneratus, addit, quod quia recens erat cultus ejus in Aegyptum, idcirco fuisse exiens Israeli-

tiens ^opalus do terra Al*;itl In hanc
cnnden idololatriae specie»), tan facile
In^osit, ut vltulun elbi pro ceo confin-
geret. r.tque Infauetie illic vocibus, ve-
re nisa horridio blaephexile Idolua an-
lutexot dicor.o ! 111 Val Iarncl.

£^~18. il9~tr& Asrall- st
tacoe si Jan tunc illis antiques;tle ter>
voribus. Sara^ldls feste ah AZ^tlls oo-
dr.T. nonao celebrabuntur, o_uo postea tan-
pore E. Kerel, videlicet, In nrase aprl-
11, -tronun est existluare totan Ax^yrtus
debacbatlonl, ot colebrltati uaxiai dei
sui Serapidis Incutuioio, cun In arra eo-
clsn, et potostRto divina porcuets ah
exterulnar.te Angelo prlnoaanltls, e^res-
ui sunt filii Jobor do populo brtboro, ut
vidoliceit lutor Infensa sacra, ot ineale
Idoli oolnrria, inter xsdlos lninioes tan
illustri victoria t^ntoquo nlraculorun
ep! endo re do taaobrosa illa aiperetltlo-
ne flil;oaItBeinn TorltRe trluspiharat, ai
quidei sense oprlll filios Israel exilo-
ac do ASy^to, id ent, prlso aenee Judai-
co, qui niean irapellatus cot. ot nunc in
nor.Son aprllen incidit, tua es Scriptura,
tua jx rotrocedertun annorux supyitntl-
one aanifeetleelne deaonetrari poteet.

In hujus ergo bovie nscorian, quon tanto
cultu Jan tunc venerabatur A^~yptus, elBe
fuihlo Ingratuo illo populus «uicretitio-
nen aexultat Atypitl ritulua elbi in deo
confinxit curvatu* acto bovex, quor.
tan stolido viderat \-aulo ante ah AZ-y*-
tlls venerari, \$io videtur nludero paol-
ui sta in verbla Uille Psalii C7 : St ,i-
taciUL iafIBiaat
scalallle. et -utnrp.-urt., JH
1^~ul

cula eulu AXemptus ille bes, ut oopre
ex Alexandro retuliru a, responer. et ora-
otlo sicut caota.a idola non reddebat,
sod »l oahilaa do consul er.tiuu aacibus ro-
ceiaet, faaeta onnia denuntiabat; Blnlo-
trc. vera, et infausta si tineat; sinistra
vere, ot infausta al ranuicoet, ideo vi-
tulus illa In siullitudlcn Serejdio foe-
tae dell^tatur, cua slxilitudlnon canoden-
tice foenun habuioro dicitur, quia non ora-
culi a, ead populo vaticinia portendebat.

71X1. Hnc iihl de bovie hujus, ac
cocoron ejus ori ;iao in surploxex oc-
curiur.t, qof.o utique *robablen reddunt
praesUBptlor.en ascertnn, inde nnanasoe
roi-tc (903) Istun festa narci lianmio-
'aeto truro celebrandi. Sed an cicurntlo
sta ad ojarAtlonep-daemnlq referenda sit
d.e tiz~o

cTjOogie

relioM fideliun cultui superstitiones
hanc IretlscentU, nt quasi satan later
filios Esi assistere latenti ooa veneno
deel-ierc conetur; an vero divinae vir-
tutis nlraculua sit ed excitandos cuo-
nn anlioie in fida-., rcllsloxaxoue ple-
tato= arge tenti eveiv.ellftao vanoretio-
onea. hic totlu* dlfficultatle cardo,
hoc ojuet, et labor est. *t fortasso non
deerit, qui nlrabiicx Istaj, Insolita»-
nue clrcuratlone.). aec daconis coti.
nec divino oraculo ceneific-et. eoi na-
turnll virtuti. Put loplduc, eut herba-
ruc. cat cito iue rai 'naturalis, quibus
xanauefflori ead citurori ne*ari noqua-
quax potaet. -oc onis cllecou a verita-
te videri dabot, quod do Eaphni cuo ti-
(xoo In Ju^un ultoato prncepa .ootr-
rm cecinit

Eaphnis araenlae cor.iu eable-cro
tl.^roe, iutituit.*

Ii. Certe ASlanue narrat cantuoeco-
ro taurun ol doxtruc ipsius cenn fneclt
allicetur. ^iod luculentius Ita tradit
Plerius Valorianus sd hieroclvjhlee.
titillo bonorun obsequiun, folio ?3 :

" aunii: Inquit, ei dextro alligaveris
Sonu, canouotun, ot vincula concoquen-
te» Invaniee." Koc cu» Boxao «Icxcas-
tlls TIX principatu Orveculus quifen af-
focisret, ducto sacmuis ferociericls»
tauro par univorsae urben. ouea to.iui
odieduit itsnleulo ita rell^arat a gem,
periti rini naj.i none. «q«d llyorltoe
assecutus eet. Sme vero cundon esse
exietiBo. rmt el snilca. quex Crillary-
*is quaest. 7111 refert sc Hosao Tidl»-
*o quandnn na^o» excellontiscimia Crsc-
ci», tempore Hadriani eaxlt antoquea
at urbse ior^eniro Ipse pontifex, qui
colle verbis coupreserat viros cujud-
dnn feroclsssii tauri existentie In a^~
ento In loco silvestri, quon sic r.flfx-
uo, et furti latius apprehendi per corruet.,
ot cordulo quadre entis debili, rrte
toxen nasica fabricate, tnux ip»=,
quo voluit adduxit. Ad haec scribant a-
lii ficu» alUjatB» furor,ten tairun nnu-
mofnaro, ut videro cot in Alexandro
de Angeli e. libello In aetrolcoor con-
jectore-, ccqslte XVIII. Sane niron eet
quod ploras (inter quos Plinius libro
ceptino, capitulo secundo) referunt de
qulbusdaa Iqlbae populis, cui Popili
dlcur.tar a rogo quodax Pspillo apud On-
ranentac, quorua corporibus (inquit Pii-

nius) ingenitum fuit exitiale virus serpentibus. Unde scribit Plutarchus de in vita Catonis, Catonem ipsum iter per desertam labiae facientem secum Psyllos duxisse, qui morsibus eerpentum mederentur, partim ore trahentes venenum, partim serpentes cantibus medicante®. Addit Plinius morem illis fuisse liberos genitos protinus objiciendi serpentibus saevissimis, eoquo genere pudicitiam conjugum experiendi, non profugientibus adulterino sanguine nato8 serpendibus. Horum quoque meminit Herodotus libr.IV, et Cornelius Celsus lib. V, cap. XXVII, addit istos nullam habere scientiam curandi venenum, sed audatiam ipso usu firmatam. Quo videtur illud Silii Italici respexisse dum libro II, inquit :

n Hecumon serpentes dico exarmare voneno
doctus Atjro.
Tactuque gravessopire «helidros,
Ac dubiam admota sobolem explorare ceras-
te. *

Sed quid de cicuratione serpantum, ac ferarum. ITonne quod mirabilius est antiquitas credidit Lauri morsum, furorem, vaticiniumquo inducere. Qjia ratione vates olim lauro coronati oracula recensebant, cui illud Juvenalis satyra VII alludit :

n iTectit quicumque canoris,
Eloquium vocale modis, laurumque momordit?

(964) Oub ergo non similiter dicemus feras ipsas naturali herbarum, aut succorum, vel aliarum rerum naturalium virtute ita in amentiam, aut soporem verti, ut naturalis feritatis oblita prorsus cicurentur, et mansuefiant. Sed quorsum plura jactamus ? Ecce de hoc ipso, quem prae manibus habemus D. Marci cicurato tauro extat narratio insignis Dioscoridis commentarioris laguha, qui ad caput CXIX, ubi agitur de onagra, folio 450, ita de tauro isto raferret s n In aliquibus locis in pervigilio 35. Marci evangelistae in more positum est ferocissimum taurum ad ebrietatem usojie ingurgitare vino quam fortissimo, nihil aliud vel in pabulum vel in potum ei praebendo. Qio facto ad tantam reducitur mansuetudinem, ut sequenti die a pueris, et puellis, funiculis, ac resticulis usque ad templum deducatur, ubi ebrium animal dum officia divina peraguntur, somno, ac vino sepultum vix -ootest subsistere, iT-imj®^i.uter coiv

Digitized by VjOOvK

nua, et in ipsa fronte candelae apponuntur ab adstantibus, quem duobus antediebus prae ferocia nullus eoruiji auderet expectare, vel attendere, nec duobus post horis cum digesto vino, ac decocto tota illa ebrietas solvitur, atque in pristinam feritatem reducitur. St hanc tantam ferae mansuetudinem, simplex et rudis populus quasi miraculum demiratur, cum revera naturalis causae, et ebrietatis effectus sit.” Ita hic auctor. Quae si vera essent non tantae sollicitudinis scrupulus injiceretur nobis, sed solum instruendus esset populus nullum in bestiae cicuratione miraculum intervenire, sed ex mera naturali causa, eaouo ^roprsus ridicula accidere.

X. Caeterum de facto non ita contingere, nec in naturalem aliquam causam,, nuitoque minus in eam, quam Laguna proponit, hanc de qua in praesenti agimus tauri cicurationem reducendam esse, ipsa experientia satis edocet, et consuetudo inter illius regionis homines aperto demonstrat, quod et inferius manifestum fiet. Certe si naturalis illa causa tantam mansuefactionem induceret, non illa tantum die, nec peculiare illius solemnitatis festum tali cicuratione celebraretur, nec 35. Marci nomine invocato, sed solius naturalis causae applicatione effectus idem sequeretur quoties talem causam vellent homines applicare. At mirabilem illam, et subitam rauri cicurationem, nec aliis diebus fieri, nec talibus remediis procurari videmus; ergo illud ad naturales causas referre, commentitium propus, atque incredibile apparet.

XI. Telicius siliquis ad divinae virtutis miraculum, et potentiae ipsius ostensionem erga religiosum cultum propagandum, atque firmandum, totum hoc spectaculum referre non immerito conabitur. Plura enim exennla rem videntur persuadere, quibus Deus, vel in sanctorum honorem, vel in suae potentiae commendationem, aut ob alios providentiae suae fines, similia miracula supra solitum naturae cursum frequenter operatur. Et in primis dedisse Ecclesiae suae inter alias gratias gratis datas, et miraculorum dona, hanc etiam domandi, ac cicurandi saevissimas bestias, ex ipso evangelii textUJ honfrbbscure deducitur,

INDIANA UNIVERSITY

cu.m Lucae X ad discipulos suos Sairator, inouit : 3cce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones. et su-oer omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit. Quod ad litteram de Veris serpentibus, et scorpionibus accipi posse, docet venerabilis Beda super eundem locum enernlo Pauli, qui in Insula Melitensi naufragus, cum sarmenta ad ignem colligeret, invasus a viperat (9o5Tnihil damni passus est. Unde Tertulliane in Scorpiaco, capite primo, eundem sensum r.b eodem ercemplo confirmans : || Potestatem, inquit, calcendi super serpentes, et scorpiones Paulus hic dedicavit, cum morsum viperæ spreuit." Quod sane Pauli miraculum in memoriam reducit id quod graves auctores referunt de eadem insula, ubi naufragium Pauli, et viperæ morsus accidit, quæ vultu Malta dicitur, in tanti Apostoli honorem hoc privilegio a Deo fuisse donatam, ut noxia, et venenata animalia in ea amplius non inveniantur, ut videre est apud Lorinum in capite · XXVIII Actuum Apostolorum, versu VI. Imo addit Thoma8 Pazellus de rebus Siculis, decade I, libro I, capite I. Hec ab eo abhorret Alanus Oopus dialogo III, capite XXVIII, quotquot nascuntur in die conversionis S. Pauli non abhorre, nec fordicare angui es. \$iod quantæ fidei, aut veritatis sit, nostra non interest enodare. In Britania insula postquam roligionis Christianæ cultum amplexa est, neque venenatum gigni animal, neque aliunde illatum in ea tolerari attestatur cardinalis 3aroniu8 tomo primo anno Christi 58, et ^hornas Bozius, de signis Xcclesiao, signo LXXI, libr. XV, capite XV.

XII. Certe mirabilius est quod Euperus libr. III de Trinitate, capite XX, exponens illa verba Cenæs. III : Inimicitias nonam inter te. et mulierem, sic edisserit : " Si nuda mulieris planta dentem serpentis praevenierit, et vicanissimum caput ejus vel leviter presserit, statim totum cum cepite corpus interit, ita ut omnino motus nullus, nullus sensus in a?iqua parte residuus sit, quod non maleis, aut ictibus, aut certa gladiis cidentibus cito, aut leviter effici potest, si quidem abeissum caput cum duobus, aut bribus digitulis vivere, et abire perhibetur. Hoc quoque quod praedictum est ita esse, ipsorum qui per industriam expioreverunt, fido, et relatione confestimur." Ita Buoertus. Innumera sunt mi-

racula, ac stupenda, quæ in bestiis domandis, eut cicurandis, aut eorum vulneribus medendis pene quotidiana frequentia facta in historiis ecclesiasticis legimus; nam praeter ea, quæ in sanctorum martyrum actis passim narrentur, cum ad bestie.8 damnati, postulatque ad leonem, eorum pedibus naturalis crudelitatis oblita prosternebantur ferae, quasi ipsum innocentiae statum in quo animalia omnia subiciebantur homini, in illa vivida, ac victrice fide restauratum agnoscentes, ut haec inquam o-mittam, nonne quotidiana, ac perpetua quaedam miracula apud sepulcra martyrum circa noxia animalia fieri consue-ta leguntur ? Sicut de Phoca martyre Antiocheno in Romano martyrologio legitur 5 martii, quod si quispiam a serpente morsus fuerit, ut janua basilicae martyris credens attigerit, confeotim evacuata virtute veneni sanatur. Oujue rei etiam meminit Gregorius ^uronensis libro de gloria martyrum, capite XCIX; dt de pulvere sepulcri Jeremiae prophetae idem proditur.

2CCII. Denique in aliis rebus, etsi dissimilis materiae, non dissimilis tamen admirationis miracula quaedam specialia quotannis a Deo fieri solita, si-ve in fidei confirmationem, sive in re-ligionis angementum, sive in suae providentiae ostencionam, quæ nullo modo malignis spiritibus, sed divinis tribuenda sunt potestatibus a nullo negari potest, nisi fidem omnem historiarum exuat, omni8que pietatis se reddat extofcrem. Certe olum cum r.dhuc Hispania nostra Arianismi tenebris abvoluta carligaret, 'et rectae fidei splendore squarleret orbata, quotannis in sabbato sancto paschae fontes quosdam ad sanctum (966) baptisma ministrandum diuinltus repleri solitos narrat S. Gregorius Juronensis loco citato, capite XXIV et 22CV : " 3st, %nquit.illustre miraculum de fontibus Hispaniae." Piscina namque est apud Osen campum antiquitus sculpta, et ox marmore vario in modum crucis miro composita opere, sed et aedes magnae claritatis ac celsitudinis desuper a Christianis confecta est. Igitur cum dies sacer, post curriculum anni antece-dentis advenerit, ouo ^ominus confuso proditore mysticam discipulis praebuit coonam, conveniuntur in iocum illuti cum pontifice cives jam odorem sacri

Original from

praesentientes aromatis. Tunc data oratione sacerdos ostia templi simul Jubet mlniri signaculis, adventum virtutis dominicae praestolantes. Die autem tertia (quod est sabbati) convenientibus ad baptizandun popujis, adveniens episcopus cum civibus suis, inspectis signaculis, ostia reserat clausa, ac mirum dictum, piscinam, quam reliquerant vacuum, inveniunt plenam, sed ita cumulo altiore refertam ut solet supra era modiorum triticum aggregari, videasque huc, illueque latices fluctuare, nec partem ita diversam defluere. O quanta in uno miraculo divinae dexteræ suscitantur portdntfe J Quam immensae virtutis vestigia incomprehensibili potestate, de perenni illo aeternitatis fonte salientibus undis scaturiunt.

XI[^]. Iterum (quam felici forte J) in Hispania nostra primordia nascentis mundi splendidiGslmi revocantur, cum Spiritus ille divinus super aquas elatus menti sonitu, et vehementis auræ concussione, jacentis elementi terga crispavit, nunc vero toto sanctificationis genere, et gnartiarum plenitudine Spiritus sanctus descendens, non feftvidum exasjerat mare, sed de paradisi coelestis thesauro venam acuarum viventium in perennem gratiae regenerationem effundit. Iterum rubri maris fugientes unde in baptismi Efsterium aquas accumulant in sublime, et quasi vitreis noenibus populum ereptum cingentes in ulteriorem ripam incolumi salute traasmiturvfc. Denique iterum redundantés Jordani gurgites ad tactum arcae foederis in cumulum suspendantur, chrystoli mpem in excelsa aquarum congerie repraesentant, et quae in tot mirabilibus olim factis obstupesclmus, hic in Hispaniae fontibus possidebatur.

XV. Pergit de miraculo accumulatae arouae narrare Turonensis, St cum exinde, inquit, multitudo amphorarum sinecollecto numero hauriatur, nunquam tamen, vel cumulum minuit ; licet ubi infans primo tinctus fuerit mox aqua reducitur, et be[^]s-
tizatis omnibus, lymphis in se reversis ut initio produntur nescio, ita et fine claudatur ignaro. Sed ne forsitan fides in aliquo de tanto miraculo vacillet, ecce quid in probationem ejus Gregorius adducat. Theodogisclus, inquit, hujus regionis rex, cum jam vidisset hoc miraculum, quod in his sacratis Deo|fpntibus ge-

rebatur, cogitavit intra se dicens, quia ingenium est Romanorum (Romanos enim homines vocitant nostrae religionis) ut ita accidat, et non ect Dei virtus. Veniens vero ad annum sequentem ostiui cum sigillis suis, et cum episcopi sigillo munivit, posuitque custodes in circuitu templi, si forte aliquem comprehendereposset fraudis alicujus conscium per cujus ingenium in fontibus aqua succresceret; similiter et alio facit anno. Tertio vero convocata hominum multitudine, fossas in circuitu hasilicae fieri jussit, ne forte locis occultis lymphae deducerentur in fontem, fueruntoue fossae in profundum vicienum quinium," in latitudine vero (907) quindecim, sed nihil abditum notuit reperi-ri. Ita s superbo rege perscrutatum, et comprobatum miraculum fuit, sed felicius divino judicio comprobatum est, ut omnis imposturae fraus a tam illustri miraculo constaret abesse, nec nostrorum industriae, sed virtuti divinae adseribendum esse ipsa veritas testaretur. Ruit anno 573, inter Francos, et Hispanos orborta contejjtio de die celebrationis paschatis, Hispanis 21 martii, Francis 18 aprilis celebrantibus. Crescente lite, neutra parte cedente sus-oensis omnibus, ecce divini miratuli judicio tota causa discernitur, et ad FraA-eorum sensum inclinavit sententia, nam fontes qui in sabbato sancto adC. bapti-
2andum s-non4e divinitus repleti solebat, non in die quo in Hiaoano sanctum pascha celebratum est., sed quo apud Francos, repleti sunt, ut narrat Sigebertus in chronico ad praefatum annum,

XVI. Sed haec, aJLiaque tam illustria, et singulis annis oerennia miracula exolevisse jam, et inventa abiisse, vel peccatis nostris id exigentibus, vel fide ipsa non acmlius talia signa postulante, aliovis' instabit. Scce tibi non minoris ponderis, sed majoris formidinis miraculum usaue ad. haec nostra, tempora non sine multorum stupore protractum, illa nimirum formidabilis camianae de Velilia pulsatio, cum infaustum aliquid, et imminens reipublicae periculum denuntiatur. 38x tat triginta sex passuum millibus intra urbem caesaraugusta-
nam oppidum Vellilae ad Iberi ripam situm, excelsae Romanorum in ILlergetibus coloniae ruinis constitutu#, nullaue
r0 iiac temoestate[f'W avorum memoria mi-
INDIANA UNIVERSITY

rabilius, quam caunana, cujus nullo, moven-
te insolito, insolentique pulsu nobilis-
simus in utramque partem eventus signifi-
cari hominibus persuasum est. Oum itaque
magnum ali4uid, et insolitum imminit dam-
pum, ferele illud elevatur signum quo om-
nium animi terrore ipso, et horrore sus-
pendente deficiunt. Tideas vum moles il-
la metalli nullo tangente, nec movente
nec movente concuti incipit, omnium ocu-
los in eam converti, omnium arrigi aures,
omnium pulsari corda, omnium denique in-
tuentium dissolvi membra. Accurritur undi-
que ad spectaculum, hi praevdnuunt oculis,
ille vidisse se negant, audisse se alii
affirmant et inter discurrentes timores
atque anxietates mali praesagas, intenti
exoectant signum, exultantiaque haurit
corda pavore pulsans. Jam circumducta gju-
ratione incipit insolitus ille motus erum-
pwre, jam in alternas partes ad pulsatio-
nem incitari conspicitur metallum, jam
certi de portento avidius conspiciantur,
et in quam partem sors ipsa inclinet atto-
nitis, et haerentibus animis suspenduntur.
Oum ecce agglomeratis motibus funesta
quaedam, et luctuosa auditur pulsatio, et
confusa clarmoris vox, ipsoque rotatu e-
tiam terribilis, audientium, intuentium-
que animos terrore non modico implens.
Crebrescente autem sonitu, iteratis pul-
sationibus perstrepente lingua, jam infe-
licitatis futurae praesagium ubique dis-
curtit, concitantur populi, fervent Ini-
que nuntii, et miraculi novitate terren-
te, suo divini examinis lance librantur
judicia hominum :

„ Quem damnet labor, et quo vergat ponde-
re lethum.n .

X7II. Xn expulsione ultima Mahumeto-
rum ex Hispania uulsatam fuisse, -oro cer-
to proditur. De ea re frater Marcus
vier II part. canito I, refert in illius
ora campanac exaratas esse litteras, quod-
dam Sybillarum vaticinium in haec verba
continentes : Christus rox venit in pa-
(3o3)ce, et Deus homo factus est. Ex quo
fortasse non nemo sibi persuadeat, illo-
rum virtute verborum iliam etiam mirabi-
lem virtutem cnmpnae attributam. Cui non
dissimile est quod idem auctor narrat de
equo ex metallo fabric.-to, qui Constanti-
nopoli hinnitu edito, simile quoque signum
ac portentum designare solet, quod Velil-
lac campana. Quod si haec, aliaque ejus-
modi miracula aliquibus veli religionibus,

vel personis succeotione temporis peren-
nanda concessit ^eus, vel in honorem a»-
licujus sancti, vel in tdtius religio-
nis Christianae firmamentum, vel ad fi-
delium terrorem, et districti sui judi-
cii significationem, quid mirum videri
debet, si in tauri ferocia adamanda, at-
que in tanti evangelistae honorem cicu-
randa largiter divina sese virtus osten-
derit, et cultores suos cic voluerit ho-
norare ? ITimirum ut ait Apostolus, nun-
quam semetipeum sine testimonio relin-
quit, benefaciens omnibus, nec solum e-
vangelico Jam splendore radiante, sed
olim etiam inter offusam veteris legis
caliginem, quidam perpetuandi miracula
coruscabat fulgor in populo Judaeorum,
sicut illa mulieris adulterae^probatio
per aquam a sacerdotibus propinatam
(cujus caeremoniae ITumerorum 3CCI rege-
runtur) non sine miraculo perennabat in
gente illa, nec enim &quo illae, quae
malefictionis vocabant naturalem pote-
rant sortiri virtutem ad tentum effec-
tum ex illis consecutum, scilicet ut
adulterae femus connutresceret, sed po-
testate divina adulteria miraculo vin-
dicante tantam vim ebibitae illaerque.e
sortiebantur.

IC7III. Ad haec cum summus sacerdos
divina oracula consulebat, lapides il-
los, qui in rationali insiti erant, in-
solitum quemdam splendorem ejaculato6
cum benigna manu, et in faventibus ocu-
lis Deus consultis annuisset, Josephus
testatur in historia antiquitatum. Quae
omnia quasi perpetua quaedam miracula
populum illum tamquam verae, et unicae
religionis cultorem nibilitabant, et
quousque consenesciente jam illa lege,
et ad interitum tota rephblica inclinan-
te cessaverunt mirabilia illa, quibus
notus erat in Judaea Deus, et in Israr-
el magnum nomen ejus. Quid ergo mirum
videri debet, si in Ecclesia catholica
cui majestatis suas praesentiam, et sin-
gularissimam protectionem, assistenti-
amque usque ad finem mundi Salvator pro-
msit, tam frequentia, et perennia mira-
cula, quasi faces c.uaedam accensae, aut
rutilantia sidera, tenebrosQ-m caecita-
tis nostrae caliginem illustrent etiam
nunc, et antiqua illa miracula quibus
relfcgionis nostrae primordia fundata,
et stabilita sunt usque ad hujus aeta-
tis vesperam sese coruscando diffundant

3S. Sod quit acmlno ? ftild hcareous?

Et inter dl»«tetloaua turbineu, et crla-
vantee un? rux vortices, indlme oxatene-
ratis fluctibus contunditur T šild natu-
rali virtuti ? iiii super.-atural! iotes-
tati prodieolosan hanc cicuratSonen aAecri-
bisue, et exasperata tantarum ratlonum
nole haeret ratio lpaa sispensr T Incan-
tationis ejectionis eicuratio illa est. su-
leretlilooc relido, non probanda. sed
rficienda. lion eat cultus pletatie Chris-
tiane, eed e-ecra-dae ouvorstitutionio a-
Vueia, in aliquibus foreaa prte i(pora&-
tla redlnSbilis: in lio ren», quibus lno-
itnr,ie favaro non potost, intolerabilis,
“on diffiteoir ailtoticB feras divina por-
testate nar-euofierl, st rabiis ac frenan-
tia or- beetiaim. totemis isiiianatls
saevitia in -raedam anhsclatla coeceri,
genere oine vinculis reprcsosos bollua-
rna unguer, elae fra-mo. et ferro retusos
delice, eiae viobantla enarrata cornua,
(;S?) oina languere extenuatas vire-, si-
ro gladio, esit artis spiras evolvi. Sonno
Eanioli Inion lccnun eminar. li vi na dexto-
ra elcuravlt ? Xonne drncunun bftuobltb
orWbus clrcungirontcn, sibilantis ore
frenant», ardentibus oculi e erouetea,
toto veneno iunidia, aquanomr fulgore
coruscor., cristata juba tertllon, sino ftt-
ate, sine lapide. oola nedienti; frugituo
sbojeta nassa disru.lt ? ilid Eavid T %a-
ne dixlno ocribimte S-iritu cun l»nll*io
lusit quasi cun anis, et in uroio siaili-
ter fuit oicut in agnis ovina in Juventu-
te sua, ut dicit:» Ecclesiastici XLVII?
Sani «u e et Paa?»«8 «X boetiae pu, -nevit —
vhesl iueoluaiB, et ad loor.ee postulatit
fortisrini uartj-roa. Ino et tenerae vir-
gines calcaverunt lcor.an, et fraooaen. et
luper aspldon, et baelllseWB asibulavore,
Ut iu'lerotur illa evnggelic prochetae
-dx divinae gratia» redundantlan, et grr-
dia divinae aotontiae niraacula >ro logis
novo tex>ore vaticiner.tie : Hablbabit lu-
;U8 CŪr ..T.O._o virent cum roedi. accu-

! A., et ovte pinui r-ortr
'J. Ct aj7.ʹPʹluB7.rinaMt.oss.Jl-
tulas. et rriri- oMCCPt.y, -luul reeUlrs-
*c.-t Catuli ~orur., Ico nimsl boa saesdet
,alcfia. Et dilK.tRbi.Vir_ir-fa-g ab -bero
2^r_£orr: inc asnidlg, ct ia ceygraa Bh
*gil.!--'a'tue fUc.-t, nit-
t. «id tento porta-to nlrablillue ?
id ad hacc unius trurl cicur.-tio nd uni-
os honlne ralioner! intor puerorua ranus
desceideatis ? 3ia totluB Xrblac horror,
et lethalia Arrie--oO^~ '(il^er-rtl

nonstra, st asntien terror, ac foreldo,
ferae os=cb Bilveron ct nerorun i-ter
uansuetos ovlun ss, ir.ter amer-to-
rin enclao, inter infentium sanao osci
deposita forocia, os=-i exuta ci-adeli-
tate recuieeant. *rjo res>ler.dule»e in
his, et respndere etian nunc divinae
najestatee virtutic in rpodldi@ hujus-
no di, et si-jiit frequ enti tue, diffite-
ri neco ijoteot, qui chrletlocac -leter
tis est cultor.

XX. Oaeterun In hanc goar. narratis
tauri cicuratlonea oicut fieri collit
sst, nihil accldsre, quod dlvir.l nira-
cull vel tenuiter odoretur vosti,ia,
sed quod nu-orstltloaoe naculac tine-
tur fuligine, hoc assevims, b&c lirma-
aiB. Xoc njs oolun, oed testlaoaia per-
hibet de his acraconste S>dcs n-onto-
licn, c-jjro oraculo, mi-reicvq Judicio
incliner c<«ut coeaiar, eoa vn^a “le-
nor.o nil Cl.-ltatcr.BI epioeervo. Li cs-
Jue dioecesi o. Idun illud itfle .rodgig-
o vaenno situn est, -er suao litterae
eonnietl *t tale» a”J:»ia quasi iu.ers-
titiesun .oraua convelleret, et extir-
-aret, nec nimius fieri .ateretur, Sic
“TS> pontifex rescribit : ‘ Venerabilis
frater, cxnonl Bobis nuper fecisti apud
aonnulos istius dioecesis Civitatrr.sis
popclob inolc-ioe abieun quenden in fes-
to s-’orci evo.”jellottau, ouo die tmi-
nio quidnr. ferociBBinie publice ad nls-
oiui, at -roceoBionen a vicinis perduci-
tur Xarci nonine, ceidelnm et panem in
cornu festo.-e, nsino ra.-e cifi divini
honoris, et enlnharu periculo, cun iv-
ulnet belluae a feolnie praesortln, ac
reliquo rulfi xiltitudine, “uael e coe-
lo a -Joc, vel n S. lloco ad prococDio-
nSn nis8ae veneratio, ac dlvine noltue
tribuatnr. M quod -veri culuffl, quonlen
haec scandala, atque Incosavada accadunt,
orinun gentillca illa «u-erettio affi-
alo ac oluilHrin idololattiae. Coinde
etian cortis dlscon, tun divina virtu-
tie, ac niraacul cujusda : effla-Itatio
in nansuefaciendo arJnali natur.- aua
feroci, praetor foedixainas tccrvlorus
consp^oratcones, turbanincue inter divi-
na officia axeltutlonoB, et risus -ve,
oania eccleBiarua loca dieeoluto». .
propterea por tun in Doun pietate, ac
(270) paetorall vigilantia abusun prao-
dictua tonguas a religione ohrletiana
alienuri tollere, atque abolere deside-
ras. Sod cun lionines illi pluo nioio,

et contra quam Qhri.8ti.anos decet, nefan-
das superstitioni suae indulgentes, appel-
lationibus et inhibitionibus vilenter se
tueantur, ac defendant, nobis humiliter
supplicari fecisti ut in praemissis pro-
videre de benignitate apostolica dignare-
mur. Nos igitur fraternitatis tuae soler-
tiam, et religionem -summopere in Domino
commendantes, de venerabilium fratrum
nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae car-
dinalium, congregationis sacrorum rituum
sententia, supradictum abusum tamquam ec-
clesiasticae pietati, necnon etiam sacro
ritui adversantem, et detestabilem iis
in locis, in quae Jesusque irrepsit, fun-
ditus tollendum, atque abolendum esse
statuimus et ordinamus, ac fraternitati
tuae per praesentes committimus, ac man-
damus, plenam, et amplam super hoc tibi
facultatem concedentes, ut abusum praedic-
tum, ex omnibus, et quibuscumque locis
tuae Oivitatensis dioecesis, apposis
juris, et facti remediis, aliisque eccle-
siasticis censuris, et poenis tollere, ac
funditus abolere, omni et quacumque oppo-
sitione, reorsu et inhibitione postposi-
tis, et rejectis auctoritate nostra curcs,
at cum effectu." Hucusque pontifex, ubi
manifeste cernitur sacerdotalis pectoris
robur, et nervosa veritatis censura, qua
tamquam ancipiti, et acuto coelestis auc-
toritatis gladio omnis superstitio conci-
dit, omnis imoestura detegitur, et falsae
pietatis umbrae penitus dissolvuntur.

3QCI. Certe stylus ipse cicurandi bellu-
am, longe a veri miraculi majestate, grar-
vitateque recedit. Miraculorum enim fui-
gor in eum finem collimare videtur, ut
vel in fidei confirmationem, vel in com-
mendationem sanctitatis alicujus perso-
nae; vel Ecclesiae fiant. Eides autem
satis anud nos confirmata, et altis infix-
a radicibus, signis, et miraculis amplius
non indiget ut firmetur, sed miraculorum
loco, ipsa sine signis firma credulitas
succedit, hoc enim mirabile in fide nos-
tra est, ut semel fundata sine miraculo-
rum radiis propria tantum luce splen&eat,
et firmitate sua stabilis, atque immobi-
lis obscuram caliginem Bola collustret far-
ce certitudinis. Personae autem, quibus
superstitio ista peragitur, nullius sane-
titatis nota insignes habentur, ut mirar-
culorum auctoritate indigeant commendari,
sed prout fortuito contingit praefectum
solalitatis illo anno reperiri, ad tantae
actionis eolemnitatem cujuecumque vitae

ille fuerit aequis passibus animatur,
Multo minus ad Ecclesiae ipsius utilita-
tem, aut venerationem res ista conducit,
cum potius, ut ipsius Ecclesiae univer-
salis pastor nos admonet, non sine ipsi-
us Ecclesiae conspurcatione et labe,
non sino indecentia officiorum sacrorum,
non sine populi dissolutione, risu, et
inquietudine in totius Ecclesiae indigni-
tatem spectacula ista celebrentur. Quor-
sum ergo hic miraculi vis, ac potestas,
ubi tanti Indique infunduntur abusus ?

2QGI. Ipsa denique forma, et caere-
moniae stylus inanitatem miraculi osten-
dit. Quid enim ad cicurationem istam
sollicitudo illa, et praeventio refert,
ut prius suffragiis communibus eligatur
taurus, et electus Marci nomine insigni-
atur, ac deinde denudato capite, in fes-
ti ipsius pervigilio, a sodalitatis prae-
fectis dicto nomine evocetur ? Quid haec
ad veri miraculi patratiorem conducunt?
Ait quid ad sancti venerationem, cultum-
que divinum? Ubi autem aliquid vanum,
et de se nihil conducens ad finem religi-
osi cultus adhibetur, ibi maxime super-
stitio (971) locum habet, et mazdnie ii-
menda est; tum etiam, quia stylus iste,
et forma cicurandi taurum nisi ab ipso
Deo, aut Ecclesia s^probante praescripta
esset, sine dubio tamquam humanum inven-
tum, aut inade commentum, et mera fictio
habendus est. Quod vero ab ipso Deo prae-
scripta sit, aut annuente Ecclesia com-

probata, non constat, imo oppositum ex
relata pontificie sententia manifeste
colligitur. Si vero ex hominum placito,
et humana tantum voluntate res ista sut>-
sistit, cum ex sola sermonum, et vocum
significatione, virtutem illam cicurati-
onis sortiri nullo modo possit, festat,
ut ab aliouo -oravo s-oiritu vim suam -oao-
to aliquo tacito, vel espresso verbis il-
lis alligante, effectum istum procedere
teneamus. Et ceCte qualis nullus cense-
ri potest, et non potius irrisio, et mer-
xima Christianae religionis indecentia,
fortassis a daemone ad. divinum cultum
minuendum procurata, brutum animal, et
ferocissimam belluam tanto strepitu, et
concursu, tantis clamoribus, tam profano
ludo intra ipsam ecclesiam induci* ibi-
que toto sacrae festivitatis tempore,
quasi in stabulo immorari, omnium animos,
et oculos ad se convertere, et a divino—
rum attentione, debitaque reverantia, efc
gravitate avertere, popularibus mentibus

quasi ludicus reidem qui<Vuld tuae in ecclesia reitur, re ridellejt ad 3«! Irn-
ioo, et religiosas nodelisti: nlnme crl-
detur. sed tota ecclesia confusa clanorl-
bus irreverenter tractator, puerorus, ac
*ov<3ii circa tauris di current lui> inquit
eta dire fervent; uM nihil yodestmi, ul-
hil r elicio sua. nihil ad pietatis, ac re-
li^ionie mfooo:tuc, red totus <d err^ati-
oao nantia, <t Jocularen tuailun conpo-
eltus, effomatuque videatur.

JCSIX. Scaro roa lata ai-ic dubio ad epe-
clen illan incantationis. ot «aporetitio-
ni» spectat, quo verbis quibusdis de se
sullrn altas virtutea habentibus, quas
rudnu significationes sine ullo Sei pro-
ciaao. aut operatione. effectae aliquoe
nirr.Mlee. vere taien sulcos circa oti-
salla efficit, aicut est aerpentun Incan-
tntlo, cune daaone procurante itr. llloo
otuifecere, et odosere eolet, at rwjo-
ruw nutibia alne ulla resistentia obed-
lant. Koc op-onero nllquin cobie potest
incestati on es latas ulnuaculos arpieo,
rut bettloles exagitate, fsroclorae auten.
et najorio wlio belluae, quales sunt tau-
ri, elephantes, thinoerotece, Icones hfti-
duocuoc oovoro. lioc esin aliquando <idi-
tua eat loonen. aut olephantea ruy.deis
etminibus laa^iuocere, aut cicurari, sl
rr.is hoc naqiaa incantationibus fl-r-l
posuit, non <at dubius quod proAiratun
fuisset a thuribio, rui exhaustio i.e.o>:-
eis feres ad s-ectacnlr. exhibenda ur.dinue
condacebant. i:>» ad de.rancrati onoi Inco-
li tnc /ror.ioe Sotas belluas ex re-otlssi-
cis .-artibus adducere ad quae: tui elbi
acculrenduu, quod uuaquar fiiri st vidi-
rus, nut lejluue. S*; et hoc ia divinae
owilpote.-tlce eigaia destinari in Seri -
turi ednotwue, ut haec tantae solio nni-
uantie colo Coi vraecepto nar.eucacero >oe-
eiat, sicut legione i^ HXIX capite Jobi
3w'.t Titi. ridaasmia Mrfog t>;. mt

gU .sa.-arfcm.ua^ 'r ?
S:od certe ni novicio incantationi r fi-
eri posaet. facile» haberet soluti^.-e. ,
ei quida responderi poeset divinae inter-
ro_-tio:S, posea <b hoitfn* carmini ira a no-
lefcis alll^rri rhinocerotas, et ad pro-
oone vir.cui ori, atque (9TC) ad servier.dun
hosdnl nar.suescere, sicquo roa poese lude
ad <mpipotatae divir.ee ad.vl rationes su-
ficiens deduci nr.pianr.tus. Addo, nec l^--
<<c >>^>cptar, qui^?qc^lg^ani*a:-.ti>Ms

lr.csntutle.ii bis ne.cicle eubjiciuntur,
at praasto nant, si in vasto; rs^ntu-
dlaue excreeeae.it, <t elauoaie orbibus
ciirae evolvant, indurentur aqua.de.
criati^*. Jublaque aidaaast arrecti, sen-
i.uleleoue, et imela oeilie terribile*
picula ll&guax<l vibrent. cusi qu:<mac
cedere caminltaB lac an tantius, sed ii>-
ooo na .oB, ooronque praepcepta contesse-
ra. In notabili apud Spleacerus, coque
non inauleo oxerr.io confirmatur.

3IV. hvxrat ia :arte II, quneatiuce
II, ca>itulo VI, faleie in civitate °(v-
teraburi.er.al incartatoreo quaeand, qu'
die quadis ut cotcculun laetus neo-
tor.tilrar -raeberct. pollicitus est ou-
cos serpentes en adducsurus ab oratio
unue nilllaria, et in fo-ear. inclueoe
necaturos. Oor.jre^atie er^o undique ser-
pentibus. cuk lpoe in lline foveae eta-
ret, aovireluc qaldes lucor.r, nnoBUS,
et horribilis orvene adveni ane foveas
Intraro recnnn.ut. et sairio notibuo qua-
di innuebat ua^», ut <« lllbora abece-
dero pmitteret; sed na^.: jierccvoran-
to, ac *ua camina intonanto, aar-cne
stans ox adverso foveae, contra, incan-
tatore. inper.ti «cito lr.allult. at ip-
sun spiria -uls cin'e e. in foreau se-
cub donorsit, atque i.liter-nit. Itn ne-
bulo ille diwis cule nerltia ratrl'ju-
tloneu acce>it It.ter <erientia oecieui,
qui sibi eei- ertec ad obedlenfcss ecce-
re pracouxebrt. Sj tar.oi evidenti ex-
en-lo ecnprobatnr not ita potae novicia
caminibur ipfendiort subjici minantia,
sicut risurcula, ideoque difficile
diu videtur taunju feroclaa clae i ari-
tudine terribillei. poe e -operctitiosls
reronlbus, et voelbi. cicururi.

UW. Caeterur. reolutior.en noatrm
naqu^uxei terre t Injentln lata corpo-
fa, et uiJoriB solis laciari, itata froc.eu-
teae bestiae, quin lpar.s quoque oipere-
titioie rtilnii naniuoscers dacrv.ne
procurante, et a! nostra deceptiude
ordinante di cosis. Sae enln da-nor.l
difficile eet etlr. l.,-e-tluc bellltarra
ferocia:: edouare, cun d« so seri :tua
eit i ?uod ren ect suier terr-i mter-

ut nullus thueret. ut dicitur ^ob.ni;
ergo "iras ejui, ttqus potestas nullis
virlbua ferexun quantuwrawie ererdibus
cedar poteet, eed otius ei cedunt -p-
nea. atene edso

edomare illas, et cicurare potest. Certe tauros nonnunquam arte daemonis mansuefi-
eri ex sunra relata historia a Grillando, et Pierio Valeriano constare potest, cum Clementis VII principatu Bomae a Graeco-
lo quodam, vere mago ferocissimus taurus per universam urbem funiculo religatus sine-
alicujus damno duceretur. Et in actis martyrum saepissime legimus cum multi
eeactorum ad bestias damnati divina virtute servarentur illaesi, idgentiles
magicae illusioni attribuere solitoe, quasi pro certo habentes etiam majoris molis,
ac magnitudinis feras posse daemonum arte cicurari. De Apollonio Thyanaeo, qui
magicis artibus universi orbis oculos in se convertit, et quem diabolus ad mundi
illusionem induxisse videtur, ut veritatis verbo per evangelium seminato, zizania
mendacii superseminaret, Apostolis aetate supparem; falso miraculorum splendore
fulgurantem, gloriae Christi aemulum, ita ut a plerisque tamquam deus coleretur,
haec inter alia scribit Anastasius Nicaenus libro quaestionum, quaestione 3QCIII;
Apollonii (973) usque in hodiernum diem in nonnullis locis peraguntur sacra; alia
quidem ad avertendas bestias quadrupedes, et volucres quae possunt homines laedere;
alia autem ad sistendos fluxus fluminum, quae cursu feruntur inordinato; alia autem
ad avertenda illa, quae sunt in perniciem, et interitum hominum comparata.
Non solum autem in vita ejus hacc per ip-

sum fecerunt daemones, sed etiam post ejus mortem ad ejus monumenta manentes.

XXVI. Ecce quomodo magus ille etiam bestiarum quadrupedum detinuit impetus, et perniciem avertit, quod utique nisi cicuratione aliqua, et mansuefactione fieri poterat. Sed quid mirum, magicis carminibus belluas quantumvis ingentes, et immanes edomari, ac fraenari, cum nuito mirabilia passim a daemone fieri indubitatum sit? Necenoet nonnulla ibidem Anastasius de Simone mago, quae omni ferarum cicuratione majora sunt. Statuas, inquit, faciebat ambulare, et in igne volutatus non exurebatur: in aere volabat, et ex lapidibus panes faciebat: serpens fiebat, et in aliquas alias bestias transformabatur: duas habebat facies, in aurum convertebatur, fores clausas aperiebat, virgula ferrea solvebat, in conviviiis exhibebat spectra formarum omnis generis, Vasa, quae erant in aedibus, faciebat videri tamquam quae sua sponte moverentur ad ministerium, iis qui portabant non visis, efficiebatque ut multae umbrae eum praecederent quas dicebat esse animas mortuorum. Mane At ergo verbis pontificis superstitione ista damnata. Helioum est ut veriori et religiosiori cultu in tanti evangelistae nomen assurgamus.

INDEX
EORUM QUAE IN HOC VOLUME CONTINENTUR
IN SECUNDAM SECUNDAE D. THOMAE

TRACTATUS DE RELIGIONE		Utrum actus exteriores sint proprie	
Quaestio LXXXI		et elicitive virtutis religionis. 75	
De religione	1	Articulus VIII.- Utrum religio sit	
DISPUTATIO XIX.- De essentia, et		idem sanctitati.	77
quidditate religionis.	3	Quomodo sanctitas importet mundi-	
Articulus I.- Utrum religio orfici. not		tiam, et firmitatem.	78
hominem solum ad Deum.	3	In quo consistat sanctitas.	80
Dubium uniuersum.- Quomodo verificetur		Quibus virtutibus imperet religio.	83
quod religio est ad solum Deum,			
cum injuria orationis sit sacrile-		TRACTATUS DE DEVOTIONE.	
gium contra religionem.	4	Quaestio LXXXII.	
Impugnatur sententia Vasquez ex juro		De devotione.	87
canonico, et ratione D. Thome.	6	DISPUTATIO XX.- De actu interiori	
Solvuntur argumenta.	11	religionis, qui est devotio.	88
Articulus II.- Quid sit obiectum for-		Articulus I.- Utrum devotio sit	
male, et materiale virtutis reli-		specialis actus.	88
gionis.	27	Articulus II.- Utrum devotio sit	
Articulus III.- Unde sumatur, et quo-		actus religionis	93
modo salvetur religionem esse unam		Articulus III.- De causa et effec-	
virtutem.	31	tu devotionis.	96
Solvuntur argumenta.	37		
Articulus IV.- Utrum religio sit spe-		TRACTATUS DE ORATIONE	
cialis virtus ab aliis distincta.	40	Quaestio LXXXIII-LXXXVII	
Dubium.- Utrum actus unius potentiae		De oratione	101
possit esse elicitive ab habitu		DISPUTATIO XXI.- De pertinentibus	
existente in alia potentia.	41	et requisitis ad orationem.	103
Solvuntur argumenta.	45	Articulus I.- Utrum oratio sit actus	
Expenditur solutio D. Thomae ad ter-		appetitivae virtutis.	103
tium argumentum.	47	Articulus II.- Utrum conveniens sit	
Solvuntur argumenta.	30	orare.	113
Articulus V.- Utrum religio sit vir-		Articulus III.- Utrum oratio sit ac-	
tus theologica, et quomodo virtus		tus religionis.	118
theologica habeat pro obiecto im-		Quomodo oratio, quae est actus in-	
mediato Deum.	32	tellectus sit elicitive physice	
Solvuntur argumenta.	35	ab habitu religionis existente in	
Articulus VI. Utrum religio sit prae-		voluntate.	119
ferenda aliis virtutibus moralibus.	61	Quomodo petitioni essentialiter con-	
Expenditur prima ratio D. Thomae	61	veniat exhibere cultum Deo.	120
Expenditur secunda ratio D. Thomae.	62	Quid de praecepto orationis.	126
Praefertur religio iustitiae legali.	63	An oratio sit necessaria necessitate	
Praefertur misericordiae,	66	medii pro adultis.	126
Praefertur humilitati.	67	Oratio, quae est actus religionis,	
Comparatur religio poenitentiae.	68	cadit sub praecepto divino, et na-	
Religio praefertur obedientiae.	71	turali.	128
Articulus VII.- Utrum religio habeat		Qui recitat horas canonicas quotidie,	
aliquem actum exteriorum, seu ali-		aut diebus festis assistit missae,	
quas exteriores operationes.	72		

satisfacit sufficienter praecepto orationis•	130	Articulus III.- Utrum ad votura requiratur deliberatio, et quae sit satisfaciens, ut votum obliget.	188
Quid de animabus purgatorii.	131	Solvuntur argumenta.	189
Articulus IV.- Utrum solus Deus debeat orari.	132	Articulus IV.- Utrum vovere aliquid, quod sit peccatum veniale, sit peccatum mortale.	192
Solvuntur argumenta.	136	Solvuntur argumenta.	192
Quomodo sancti cognoscant orationes nostras quas ad ipsos dirigimus.	139	Articulus V.- Utrum ea quae sunt necessaria ad salutem necessitate praecepti sint materia voti.	194
Articulus V.- Quatenus ros sint quas possumus in oratione petere.	144	Solvuntur argumenta.	194
Articulus VI.- Pro quibus personis possumus licite orare.	148	Articulus VI.- Utrum votum factum propter malum finem, de re tamen, quae est in consilio sit validum.	196
Articulus VII.- Utrum convenienter septem petitiones orationis dominicae assignentur.	154	Articulus VII.- Utrum vota facta de his, quae sunt opposita consiliis sint valida.	196
Articulus VIII.- Quibus personis conveniat oratio.	155	Solvuntur argumenta.	198
DISPUTATIO XXII.- De quidditate, et substantia officii divini.	157	Articulus VIII.- Utrum votum de re levi, verbi gratia, de recitanda oratione dominica, obliget sub mortali.	200
Articulus I.- Quid intelligatur nomine horae canonicae, et quid illae sint.	157	Solvuntur argumenta.	201
Articulus II.- Quo iure introductur sit in Ecclesiam divinum officium.	161	Articulus IX.- Utrum promissio facta homini praesenti, et acceptum, obliget sub mortali.	203
Articulus III.- De distributione officii divini, et numero horarum.	163	Solvuntur argumenta.	204
Articulus IV.- De personis quae obligantur ad officium divinum.	166	Articulus X.- Utrum sit verum, quod ille, qui vovet religionem in communem, teneatur adire omnes religiones in particulari, quoadusque inveniat aliquam in qua recipiatur.	207
Utrum omnes clerici, qui sunt in sacris ordinibus obligentur ad recitandum officium divinum, et quo iure.	166	Articulus XI.- Utrum ille, qui vovit religionem, et ex aliqua causa non potest in illa recipi, teneatur servare castitatem.	209
Articulus V.- Utrum religiosae personae teneantur ad recitandas horas, et quo iure.	168	Solvuntur argumenta.	210
Articulus VI.- Utrum beneficiarii obligentur ad recitandas horas canonicas.	170	Articulus XII.- Utrum votum non nubendi sit votum castitatis, obligetque ad illam.	211
Articulus VII.- Utrum beneficiarius sit obnoxius restitutioni si non recitet, et quomodo.	173	Solvuntur argumenta.	212
Quaestio LXXXVIII.		Articulus XII.- Utrum expediat aliquid vovere.	214
De voto per quod aliquid Deo promittitur.	179	Articulus XIV.- Utrum votum sit actus iustitiae, sive religionis.	215
DISPUTATIO XXIII.- De pertinentibus ad essentiam voti,	182	Articulus XV.- Utrum solemnizetur votum per susceptionem sacri ordinis, vel professionem ad certam regulam.	218
Articulus I.- Utrum sufficiat solum propositura voluntatis ad rationem voti.	182	Articulus XVI.- Utrum vota emissa a religioso sine scientia superioris voluntate sint valida.	219
Solvuntur argumenta.	183	Solvuntur argumenta.	220
Articulus II.- Utrum ad votum requiratur necessario propositum faciendi rem, quam promisit vovens.	185	Articulus XVII.- Utrum votum emissum a filio dum sub potestate	222
Solvuntur argumenta.	187		

patris, possit a patre irritari dum
est extra curam illius. 222
Solvuntur argumenta. 222
Articulus XVIII.- Utrum possit in voto
sive absolute, sive in voto so-
lemni continentiae fieri dispen-
satio. 225
Solvuntur argumenta. 225
Articulus XIX.- Utrum in voto solem-
ni religionis a monacho emisso,
possit summus pontifex dispensare. 227
Solvuntur argumenta. 228

Quaestio I. Expositiva.

Ad illa verba» goe mille argenteos
dedi fratri tuo. Hoo erit tibi in
velamen octuorum ad omnes qui te-
oum sunt, Genes. XX. Cur Saram tan-
to argenti pondere ad velamen oou-
lorumuti Abimelooh voluerit. 233

Quaestio II.

Ad illa verba» Bt ooncentum coeli
quis dormire faciet, Job. XXXVIII.
i-n ex caelorum motibus musicus
aliquis sonus resultet. 243

Quaestio II

*vd illa verba» Classem quoque feoit
rex Salomon in ..siongabor, eto.
III Regum IX. An Salomon Hispanioo
auro ditior, quam Palaestino. 250

Quaestio IV. Moralis.

An ecclesiasticum collegium oenseu-
tur extinctum. et ad saeoularem
principem redire per defootum om-
nium, qui de collegio sunt. 262

Quaestio V.

Utrum in eligendo doctrinae forma,
statutum, jusque aademiae sum-
mae auctoritatis esso debeant. 272

Quaestio VI.

An in damnatorum spiritibus 6it al-
ternatio, et vicissitudo tormen-
torum. 282

Quaestio VII.

Utrum oircuratio tauri in D. Marci
soloraniis fieri solita supersti-
tione fucet. 287

